

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

IX ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 10. jaanuar 2011

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine puuetega inimeste toetuste süsteemi kohta (nr 532)
2. Arupärimine töötukassa riigihangete kohta (nr 536)
3. Arupärimine töötukassa koolituste kättesaadavuse kohta (nr 537)
4. Arupärimine tööpuuduse kohta (nr 541)
5. Arupärimine töötuskindlustushüvitise kohta (nr 542)
6. Arupärimine vaimupuudega inimeste hambaravi kohta (nr 547)
7. Arupärimine pensionide kojukande kohta (nr 559)

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Head jätkuvat aastat kõigile! Alustame Riigikogu täiskogu IX istungjärgu esimese töönädala esmaspäevast istungit. Nüüd on aeg üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Kõigepealt palun kõnetooli Vabariigi Valitsuse esindaja proua Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna Eesti Vabariigi ja Gruusia vahelise tulu- ja kapitalimaksudega topeltnaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu muutmise protokollil ratifitseerimise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Helle Kalda!

Helle Kalda

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Mul on üle anda kaheksa Riigikogu liikme arupärimine majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Arupärimine on telekanalite kadumise kohta vabalevist.

1. juulil 2010. aastal läks Eesti täielikult üle digiteleviseioonile, mis pidi vaatajatele garanteerima parema telekanalite vaadatavuse nii pildi kui ka heli kvaliteedi osas, samuti võimaluse hulgaliselt uusi kanaleid vaadata. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi juurde loodi selleks isegi valitsuskomisjon, kes pidi koordineerima seda tegevust 2007. aastast kuni novembrini 2010. Digiteleviseioonile üleminek tõi elanikele kaasa suured muudatused, seda eriti neile, kes kasutasid televiisori vaatamiseks katuse- ja toaantenne. Nemad pidid soetama endale eelmise aasta 1. juuliks digiboksid, et nad üldse televiisorit vaadata saaksid. Nagu me teame, toimus siinsamas saalis arutelu digiteleviseiooni üle ja siis garanteeris valitsus, et kui inimene ostab 1000-kroonise digiboksi, siis on tal kindlasti võimalik vaadata ETV-d, ETV2, Kanal 2, TV3, Kanal 11, TV6. Nagu me teame, kadus kõigepealt vabalevist TV6, käesoleva aasta alguses jõudis elanikeni informatsioon, et kaob ka Kanal 11. Seega inimesed ostsid endale digiboksi, aga sellega pole võimalik vaadata kanaleid, mis tulevad Starmani kaudu. Seoses sellega on meil ministrile neli küsimust, et saada selgust, mis toimub Eesti riigis. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Olen juhatusel nimel vastu võtnud ühe seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui seaduseelnõu vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus selle menetlusse võtmise kolme tööpäeva jooksul, ja kui arupärimine vastab samale seadusele, siis edastan selle adressaadile otsekohe.

Head kolleegid! Nüüd mõningad teated. Esiteks, Riigikogu juhatus on edastanud Vaba-

riigi Valitsuse 2010. aasta 23. detsembril esitatud seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse, millega kehtestatakse hindamis-mehhanism Schengeni *acquis'* kohaldamise kontrollimiseks, eelnõu kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja eelnõu kohta arvamust andma põhiseaduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 20. jaanuar kell 16.

Teiseks, Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse 2010. aasta 30. detsembril esitatud seisukohad Euroopa Komisjoni rohelise raamatu "Euroopa lepinguõiguse loomise võimalused tarbijate ja ettevõtjate jaoks" kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja rohelise raamatu kohta arvamust andma õiguskomisjoni ja majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 20. jaanuar kell 16.

Kolmandaks, Eesti Keskerakonna fraktsioon võttis algatajana tagasi liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu 885.

Palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 89 rahvasaadikut, puudub 12.

Läheme selle nädala päevakorra kinnitamise juurde. Päevakord on teil laudadel.

Panen hääletusele selle nädala päevakorra kinnitamise. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 83 rahvasaadikut, vastu või erapooletu ei olnud keegi. Päevakord on kinnitatud. Läheme tänase päevakorra juurde, asume kuulama arupärimistele vastamist.

1. Arupärimine puuetega inimeste toetuste süsteemi kohta (nr 532)

Esimees Ene Ergma

Esimene arupärimine on Riigikogu liikmete Nikolai Põdramäe, Jaak Aabi, Toivo Tootseni, Olga Sõtniku, Vladimir Velmani, Nelli Privilova, Eldar Efendijevi, Enn Eesmaa, Inara Luigase, Mailis Repsi, Georg Pelisaare, Valeri Korbi, Rein Ratase ja Evelyn Sepa 10. novembril 2010 esitatud arupärimine puuetega inimeste toetuste süsteemi kohta. Palun kõnepulti kolleeg Nikolai Põdramäe! Head kolleegid, palun tasemini!

Nikolai Põdramägi

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Tere ja tervist teile kõigile! Arupärimine on sotsiaalminister Hanno Pevkurile puuetega inimeste toetuste süsteemi kohta. Arupärimisele on alla kirjutanud 14 Keskerakonna fraktsiooni liiget.

Riigikontroll leidis oma auditis, et praegune puuetega inimeste ja töövõimetus pensionäride toetamise süsteem ei toimi mõistlikult. See ei taga, et abi on igakülgne ja jõuab nendeni, kes seda vajavad. Ligi kolmandik puuetega inimestest, kelle puhul oli lisakuluks ette nähtud ravimite ostmise, polnud aasta jooksul ostnud mitte ühtegi retseptiravimit. Ja vaid 15,4% puuetega inimestest, kelle puhul oli lisakuluks määratud abivahendi soetamise või kasutamise kulu, oli ostnud riigi poolt osaliselt kompenseeritavaid abivahendeid. Lisaks rahalisele toetusele peaksid puudega ja töövõimetus isikud saama abi rehabilitatsiooniteenuste näol, kuid nende teenuste kättesaadavus on maakonniti väga erinev. Riigikontroll leidis, et riigil ei ole ülevaadet puuetega inimestele pakutavatest teenustest ja nende rahastamisest. Teenuseid saavad inimesed siis, kui kohalik omavalitsus on kompetentne neid osutama ja tal on selleks raha. Samas on näiteks Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit leidnud, et lisakulude ring on palju laiem. Kaugeltki mitte kõik abivahendid pole nimekirjas ja on palju hädavajalikke ravimeid, mis on käsimüügis ja mille ostmist ei kompenseerita.

Eeltoodust tulenevalt on meil sotsiaalministrile viis küsimust, millele soovime vastust saada. Need küsimused on esitatud kirjalikult. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Nikolai Põdramägi! Palun vastamiseks kõnepulti lugupeetud sotsiaalministri Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Head alanud aastat teile kõigile! Mul on hea meel vastata täna arupärimistele nii suure publikumi ees. Esimene arupärimine puudutab puuetega inimeste toetuste süsteemi. Kuna arupärijate esindaja luges arupärimise suures osas ette, siis alustan kohe küsimustele vastamist.

Esimene küsimus: "Millise hinnangu annate Riigikontrolli seisukohale, et riik ei ole suutnud hinnata puudest tulenevaid lisakulusid?" Sissejuhatajaks ütlen, et puuetega tööealiste inimeste toetuste süsteem viidi uutele alustele 1. oktoobrist 2008. Kui varem sõltus igakuine toetus otseselt puude raskusastmest, siis nüüd tuvastatakse tööealisel inimesel puudest tulenevad lisakulud ja toetuse suurus kujuneb vastavalt nendele kuludele. Muudatuse eesmärk oli eelkõige puuetega inimeste aktiivsust toetada. Eeldati, et aktiivsetel inimestel on suuremad lisakulud kui passiivsetel inimestel. Puudega vanaduspensionäeridele inimestele kehtib endine süsteem: lisakulusid ei tuvastata ning puude raskusaste määratakse tulenevalt kõrvalabi ja juhendamise vajadusest. Tööealistel puuetega inimestel võetakse toetuse määramisel lisakuludena arvesse hulk kulukomponente: ravimid ja transport, abivahendid, eririi- ded ja -jalatsid, suurenenud enesehooldus- ja majapidamiskulud, kommunikatsioonivahendid. Toetuse eesmärk ei ole kindlasti katta kõik tegelikud lisakulud, vaid kompenseerida puudest tulenevad lisakulud osaliselt.

Kui tulla tagasi Riigikontrolli auditi juurde, siis selles käsitleti vaid kahte lisakulu komponenti ehk ravimeid ja abivahendeid. Tegelikuses kasutavad puudega inimesed toetust palju laiemalt. Seetõttu oleme üsna veendunud, et tuginemine üksnes kahe kulukomponendi analüüsile ei ole piisav, tegemaks järeldust, et riik ei ole suutnud puudest tulenevaid lisakulusid hinnata. Kuna audit käsitles kõiki täisealisi puudega isikuid, siis pean vajalikuks juhtida tähelepanu ka sellele, et eakatel inimestel on toetuse suurus seotud hooldusvajadusega, mitte lisakuludega. Lühidalt kokku võttes, me tänane Riigikontrolli tehtud töö ja esitatud ettepanekute eest, aga kuna auditis ei olnud kõiki aspekte arvestatud, siis peame sellel teemal ehk Riigikontrolliga edasi suhtlema, et neile puuetega inimeste toetuste süsteemi laiemalt selgitada.

Teine küsimus: "Milline peaks olema Teie hinnangul puudega inimestele mõeldud ravimite kompenseerimise süsteem, arvestades, et paljud neist vajavad retseptiravimite asemel käsimüügiravimeid, millele haigekassa ravimihüvitised ei laiene?" Ravikindlustuse seaduse § 44 lõige 2 ütleb, et tavapärasest suuremat soodumäära ehk 75% asemel 90%-list soo-

dusmäära rakendatakse muu hulgas töövõimetuspensionäride puhul ja muid erisusi tulenevalt isiku puudest või soodusravimite loetelust ei tehta. Individuaalse taotluse alusel on Eesti Haigekassal võimalik hüvitada soodusravimite loetellu kantud või müügiiloata ravimite ostu. Individuaalsete taotluste alusel võivad ka kohalikud omavalitsused ravimite ostu hüvitada. See, kas inimene vajab retsepti- või käsimüügiravimeid, ei sõltu otseselt sellest, kas tegemist on puudega inimesega või mitte. Seetõttu ei vaadelda neid ka selles osas ühiselt ja reeglina haigekassa käsimüügiravimite maksumust ei hüvita.

Kolmas küsimus: "Kas ja mil määral plaanite laiendada puuetega inimestele mõeldud teenuseid?" Eelmisel aastal plaaniti erihoolekandeteenuseid osutada umbes 5000 inimesele ja nii paljudele inimestele on need teenused teatud mahu ka tagatud. Tänavu on aga kavas soodustingimustel eraldatavate tehniliste abivahendite nimekirjad üle vaadata ning neid vajaduse korral kaasajastada ja täiendada. Mis puutub näiteks rehabilitatsiooniteenusesse, siis meil on plaanis arendada ning täpsustada selle teenuse vajaduse hindamise ja planeerimise protsessi. Eesmärk on saavutada kvaliteetne ja mõõdetavalt tulemuslik rehabilitatsiooniteenus.

Ka puuetega inimeste töö valdkonnas võib nimetada olulisi verstaposte. Nimelt said kinnitatud kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamise raamprogrammi 2011. aasta meetmed, mille hulgas on lisaks kõikidele muudele abinõudele teenused nendele inimestele, kellel on puue või pikaajaline tervisehäire. Selliste inimeste toetamiseks on riigil plaanis tänavu järgmised meetmed: abistamine töointervjuul, töövõime ja rehabilitatsioonivajaduse hindamine ning tööle asumist või töötamise jätkamist soodustavate rehabilitatsiooniteenuste osutamine, töökoha või -vahendite kohandamine ja tööks vajalike abivahendite kasutada andmine, tugiisikuga töötamine ja erandlikud lahendused meetmetes osalemiseks, tööle saamiseks või töö jätkamiseks. Lisaks on programmis ette nähtud ka individuaalne tugiteenuse osutamine töö otsimisel ja tööle rakendamisel töötutele, kelle tööle rakendamine on raskendatud puude tõttu.

Neljas küsimus: "Riigikontroll on esitanud eeltoodud silmas pidades Teile ka mitmeid

soovitusi. Kas ja millisel määral kavatsete neid arvesse võtta?" Mainin ära, et lähiaastatel on plaanis muuta eelkõige töövõimetus tuvastamise protsessi. Kavas on hakata töövõimetus asemel hindama töövõimekust. Muudatuse eesmärk on inimeste aktiivsem tagasipöördumine tööhõivesse ehk see, et igäihel oleks võimalik leida oma tervislikule seisundile vastav töö. Auditist aga veel nii palju, et selles pakutud muudatus siduda töövõimetus pensioni maksmine isiku samal ajal teenitud tuluga tähendaks regulaarset sissetuleku kontrollimist ning töövõimetus pensioni suuruse muutmist või selle maksmise lõpetamist. Selles osas oleme pisut skeptilised. Oleme arvamusel, et töötamine soodustab sõltumata töötasu suurusest inimese toimetulekut nii majanduslikult kui ka sotsiaalselt. Seetõttu me väga ei torma seda muutma. Kui vaadata veel edasisi tegevusi, siis meenutan teile, et Vabariigi Valitsus arutas 14. mail tööõnnetuste ja kutsehaigustega seotud temaatikat. Otsustati selle temaatika aruteluga edasi minna, eelkõige selles võtmes, et ministeerium on asunud analüüsima muu hulgas Hollandi võimalikku mudelit. See peaks aitama tulevikus maksta piisavalt toetust inimestele, kes vajavad seda tööõnnetuse või kutsehaiguse tõttu.

Viies küsimus: "Kuidas plaanite ühtlustada ja parandada puudega inimestele mõeldud teenuste kättesaadavust omavalitsustes?" Sellele on üsna lühike vastus. Nimelt on Sotsiaalministeerium koostanud sotsiaalhoolekande seaduse muutmise võimalikud ettepanekud ja asunud nende üle ka omavalitsustega läbi rääkima. Seda just selles valguses, et omavalitsustes pakutavad sotsiaalteenused oleks ühtlustatud. Praegu on läbirääkimised linnade ja maaomavalitsuste liiduga pooleli. Loodetavasti kujunevad need kõnelused viljakaks ja parlamendi järgmisel koosseisul õnnestub uus sotsiaalhoolekande seadus vastu võtta, et kõik Eesti inimesed, elagu nad kus tahes, teaksid, milliseid sotsiaalteenuseid nad ühest või teisest omavalitsusest saavad. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud minister! Teile on ka küsimusi. Palun, kolleeg Jaak Aab!

Jaak Aab

Täna, austatud esimees! Hea minister! Neid järeldusi, mis Riigikontroll tegi, võib tegelikult ka ise loogiliselt teha. Mina vaataksin probleemi teise külje pealt. Riigikontroll leidis, et võib-olla teatud inimestele, kellel on sissetulek, pole üldse vaja mingit toetust lisakulutuste katteks. Mulle tundub siiski, et enamik puuetega inimesi on materiaalselt väga kehvast seisusest, ning mina teeksin pigem järelduse, et kui inimesed kulutavad sellest toetusest ravimitele ja abivahenditele väga vähe, siis kasutavad nad seda raha igapäevaseks toimetulekuks – toiduainete ja esmatarbekaupade ostuks. Kas ministeerium on analüüsinud puuetega inimeste hakkamasaamist või on plaanis seda teha, lähtudes sellestki, kuidas võiks nende toetuste süsteemi muuta?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Selle auditi sissejuhatavas osas on iva kahtlemata olemas. Kui inimene vajab sõltuvalt puude raskusastmest kõrvalist abi, siis on tal iga päev toime tulla kindlasti keerulisem kui inimesel, kes seda abi ei vaja. Sellest tulenevalt ongi ette nähtud riigi toetused lisakulude katmiseks, aga need toetused võivad tõesti tihtipeale kuluda igapäevakulude katteks. Me olemegi Eesti Puuetega Inimeste Kojaga vaadanud sellele auditile natuke teise pilgu alt. Püüame puuetega inimeste kojaga läbi rääkida, millised on kõige õigemad teed edasiminekuks.

Tuleb arvestada mitut aspekti. Üks on seesama uus sotsiaalhoolekande seadus: kas see tuleb või ei tule, millised teenused saavad kõikidele osutatavateks, millised mitte. Samamoodi töövõimekuse hindamise küsimused: kas üldse ja kui, siis kuidas on võimalik seda adekvaatselt hinnata, et toetused, mida puuetega inimestele makstakse, oleks tõesti nende konkreetsest puudest tingitud lisakulutuste katmiseks. Tööpõld, ma usun, on endiselt lai. Aga puuetega inimeste kotal on uus juht, üsna aktiivne noor inimene, ja ma usun, et perspektiivi edasiliikumiseks on küll.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Austatud minister! Kui me arutasime Riigi-kontrolli auditit sotsiaalkomisjonis, siis puuetega inimeste koda tõstis üles probleemi, et praegused hädad said alguse sellest, et puude raskusastmeid hakati määrama teistmoodi – enam mitte lähtuvalt terviseprobleemist, vaid toimetulekust. Selle eesmärk võis loomulikult olla ikkagi toetuste kärpimine. Samuti ei ole inimesed rahul, et nad peavad tohutul hulgal täitma igasuguseid pabereid ja et neid toetusi määratakse ilma inimest nägemata. Nende paberitega ei tulda toime. Mis teie arvate, kas uus süsteem loodi eesmärgiga alandada puude raskusastmeid? Ehk oleks pidanud ikkagi lähtuma sellest, et peaks inimesi paremini abistama?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Ma olen küll veendunud, et seda süsteemi 2008. aastal muutes lähtuti eelkõige inimeste vajadustest. Mis puutub inimeste tervisehäiretesse, siis minuni on puuetega inimeste koja alaliitunud jõudnud erinevaid signaale. On alaliite, kelle arvates võiks puute määramisel lähtuda ainult füüsilisest aspektist. Et kui inimesel on mõni tervisehäda, siis peab teda ravima ravikindlustussüsteem ja mitte sotsiaalsüsteem. Eks see ole debatikoht. Puuetega inimeste kojaga on vaja selgelt kokku leppida, kuidas hakatakse tulevikus puudeastmeid määrama, milline on puudeastmete määramise ulatus ja kui kaua määratud puudeastmed kehtivad. Sel teemal debatti on ka siin saalis mitu korda peetud ja viidatud tõsiasjale, et kui liikumispuude põhjus on see, et inimesel on jalg amputeeritud, siis see jalg tagasi ju ei kasva. Jah, me võime rääkida, et selle inimese olukorda saab leevendada proteesi või muude abivahenditega, aga see ei tähenda, et tal ei oleks lisakulutusi, mis on seotud nende abivahenditega. Ka protees vajab hoolust. Minu arusaamise järgi on siin võimalik edasi liikuda puuetega inimestele soodsamas suunas. Puute määramise süsteem tuleb üle vaadata. Meile peab selge olema, millal on võimalik rääkida eluaegsest puudest ja millal tuleb rääkida viieaastasest tähtajast. Vastavalt sellele saab otsustada, millised kulud kuuluvad kompenseerimisele, millised mitte.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Mul on väga lihtne küsimus. Kui teie kui ministri käest küsitaks, millised on teie valdkonna kõige tähtsamad küsimused, siis mida te vastaksite? Mis küsimused te tooksite etteotsa, kui oleks selline võimalus? Ma ei küsi seda mitte üksnes seoses auditiga ja ressursidega, mis küll on selles valdkonnas väga tähtsad. Aga mis probleeme on võib-olla vähem tähele pandud, nii et riik ei ole neid siamaani korralikult lahendanud?

Hanno Pevkur

See on küll väga laialivalguv küsimus. Aga kui me räägime inimestest, kes vajavad ühel või teisel moel kõrvalabi, et ellu tagasi astuda, siis ma usun, et laias mõistes on just rehabilitatsiooniteenus see, millega tasub kindlasti edasi minna. Kahjuks peame arvestama ressursipiirangutega, aga jah, rehabilitatsiooniteenus on üks sotsiaalteenuste liike, mille suurema rahastamise korral võiks rääkida sellest, et kõrvalabi vajavad inimesed saavad normaalsesse ellu tagasi pöörduda või vähemalt leevnevad nende hädad nii palju, et neil on võimalik ühiskonnaelust rohkem osa võtta. Kui te aga küsite ühte probleemi või seda, mida tuleks teha kõige esimeses järjekorras, siis ma usun, et tõesti tuleks rohkem keskenduda rehabilitatsiooniteenusele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Nikolai Põdramägi!

Nikolai Põdramägi

Aitäh! Lugupeetud minister! Kui üks kolmandik puuetega inimestest ei suuda neile määratud ravimeid välja osta ja vaid 15% suudab muretseda omale vajaliku abivahendi, siis on olukord ikka kurb küll. Siiani oli nii, et puuetega inimeste toetus jäi 260–840 krooni vahele. Küsimus on selline: kas on plaanis kohalikele omavalitsustele selleks otstarbeks raha juurde anda või jätate rahastuse vanaviisi?

Hanno Pevkur

Lihtne vastus on, et Riigikogu on 2011. aasta eelarve kinnitanud. Seal on puudetoetused ühe inimese kohta enam-vähem samas mahus, nagu need olid 2010. aastal. Kui aastaks 2012 on Riigikogul eelarve võimalusi rohkem välja

pakkuda, siis on võimalik rääkida ka ühe või teise toetuse suurendamisest.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mai Treial!

Mai Treial

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Eelkõneleja juba mainis puudetoetuste suurust 260 kroonist kuni 840 kroonini. Viimastel päevadel on meedias võrreldud toidukaupade hindasid Eestis ja Soomes ning peab ütlema, et eurodes on neid väga hea võrrelda. Tundubki, et toidukaupade hinnad on peaaegu samad, mõned toidukaubad on Eestis võib-olla isegi kallimad kui Soomes. Olge hea, minister, võrrelge puuetega inimeste toetusi Eestis ja Soomes.

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Oleks see olnud ette teada, siis oleksin need andmed kaasa võtnud. Aga ega ei peagi täpseid arve võrdlema, sest on ju teada, et Soomes on puuetega inimeste toetused suuremad. Loomulikult on need suuremad – nii nagu on Soome elanike palgad suuremad, on seal ka toetused suuremad. Küsimus ei ole ainult puuetega inimestes. Eks meie elujärg vaja üldist parandamist ja kui riigi olukord läheb paremaks, siis läheb kindlasti ka abivajajate olukord paremaks. Nii lihtne see ongi! Ega üle oma varju ei hüppa. Me saame arvestada nende eelarve võimalustega, mis meil olemas on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Toivo Tootsen!

Toivo Tootsen

Aitäh! Hea ettekandja! Liikumispuudega inimestel on suur mure see, kuidas siiski liikuma pääseda. Invabussidega oleks võimalik käia üritustel ja teha mõned hädavajalikud sõidud. Kuidas riigi tasandil püütakse seda probleemi lahendada? Nüüd oli kuulda, et saastekvootide müügi raha eest eraldati 100 tavalist bussi. Kas teil ei ole selline mõte peast läbi käinud, et mingi kogus võiks olla ka invabusside, et teha liikumispuudega inimeste liikumine kergemaks? Ma tean väga hästi, et neile on suur elamus, kui nad saavad kuhugigi, kas või jõulupeole sõita.

Hanno Pevkur

Aitäh väga hea küsimuse eest! Kui alustada lõpust ja sellest ühistranspordi busside hankest, siis minu teada selle hanke tingimustes on sees, et nende busside peale peavad pääsema ka liikumispuudega inimesed. Aga see hanke oli konkreetselt suunatud ikkagi ühistranspordile. Puuetega inimeste eritranspordi puhul saame põhiliselt rääkida sellest, et sotsiaalteenusena korraldavad seda omavalitsused. Võin tuua hea näite, et minu teada Lääne-Virumaal on omavalitsuste ühise panuse tulemusel kohe käivitumas sotsiaaltransporditeenus. Kõik omavalitsused annavad oma panuse, et luua maakonnasisene sotsiaaltranspordiliin. Nii saab inimesi ühest paigast teise sõidutada. Sellised ettevõtmised on maakondlikul tasandil tihtipeale mõistlikumad kui ühe valla tasandil. Ühes vallas või linnas on siiski ka võimalik üht-teist ära teha, omavalitsustes on selleks raha eraldatud ja sellist vedu korraldatakse. Seda on võimalik tellida. Aga ülemaakondliku lähenemist on kindlasti teisteski maakondades, lihtsalt konkreetse näitena tean nimetada, et eelmise nädala lõpus oli Rakvere volikogus see arutlusel. Just selle külje pealt, kas Rakvere linn ka liitub selle süsteemiga või mitte. Ma ei tea tulemust, aga igal juhul on see väga positiivne näide sellest, et maakonna kui terviku tasandil mõeldakse abivajajate transpordi peale.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra sotsiaalminister! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata.

2. Arupärimine töötukassa riigihangete kohta (nr 536)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde, mis on Riigikogu liikmete Lauri Laasi, Nikolai Põdramäe, Heimar Lengi, Rein Ratase, Eldar Efendijevi ja Olga Sõtniku 17. novembril 2010 esitatud arupärimine töötukassa riigihangete kohta. Palun kõnepultil kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! Paar kuud tagasi, 17. novembril 2010 sai sot-

siaalminister Hanno Pevkurile üle antud arupärimine. Aega on omajagu mööda läinud ja kindlasti on hange, millest juttu tuleb, nüüdseks teoks saanud. Aga loen selle arupärimise ikkagi niisugusena ette, nagu see 17. novembril üle anti. Nimelt, 2010. aasta alguses pälvis meedias suurt tähelepanu töötukassa väljakuulutatud meenehange, mille läbiviimisel eirati riigihangete seadust. Euroopa Sotsiaalfondist saadud raha eest osteti helkureid, pliiatseid, pastakaid, dokumendikaasi, kiletaskuid ning sein-, laua- ja meeldetuletuskalendrid kokku 678 000 krooni eest.

Nüüd on töötukassa taas alustanud ulatuslikku mainekujunduslikku ettevõtmist. Nimelt on Eesti Töötukassa kuulutanud välja lihtsustatud menetluse korras hanke. Pakkumuse sisu on "Eesti Töötukassa informatsiooni kujunduse ja paigutuse ühtse kontseptsiooni tellimine". Hankija soovib tellida Eesti Töötukassa väärtusi ja eesmärke klientidele ja töötajatele edasiandvate sõnumite kujundust ja ühtset kontseptsiooni. Ühtlasi lisatakse, et hanget kaasrahastatakse Euroopa Liidu Euroopa Sotsiaalfondist raamprogrammi "Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine 2007–2013" raames. Pakkumuste esitamise tähtaeg oli 16. november 2010 kell 11. Seoses sellega on meil sotsiaalministrile viis küsimust. Ma ei hakka neid ette lugema, aga need kõik puudutavad seda hanget. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Lauri Laasi! Palun veel kord kõnepulti hea sotsiaalministri!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Head arupärijad! Mul on hea meel, et vähemalt üks Riigikogu liige tunneb sügavat huvi töötukassa igapäevase tegevuse vastu. Tulles esitatud arupärimise juurde, olgu sissejuhatuseks öeldud, et kõigile nendele viiele küsimusele võiks vastata ühe lausega. See lause oleks, et kõnealune hange tunnistati nurjunuks, kuna esitati ainult üks pakkumine. Aga ma siiski hea meelega ütlen veel paar sõna lisaks.

Esimene küsimus puudutab seda, kas praegu on õige aeg kulutada raha uute kujunduste tellimiseks. Tegemist ei ole kujunduse hankega, tegemist oli ühe osaga teavitusest. See, et töötukassa tegevusest avalikkust teavitatakse,

on väga oluline, ja tähtis on ka see, kuidas seda tehakse. Sellest oleneb töötukassa maine ja ka see, kas abivajajad saavad teavet töötukassa kohta. Ka Euroopa Sotsiaalfondi raha kasutamisel on lausa kohustuslik teavitada avalikkust asjaomaste meetmete kasutamise võimalustest ja sellest, kuidas neid meetmeid kasutatakse. Seega tegemist ei olnud mingite kujunduste, vaid pigem teavituse hankega.

Teine küsimus puudutab seda, kas ministerruum on seisukohal, et uut kujundust on tarvis. Milline probleem sellele viitab ja kas on tehtud asjaomaseid uuringuid? Nagu ma esimesele küsimusele vastates ütlesin, tegemist ei ole mingite materjalide kujundamisega, vaid tegevusest teavitamisega, mis on töötukassale kohustuslik, kuna kasutatakse Euroopa struktuurifondi summasid. Selle kohta küll mingit uuringut vaja ei ole.

Kolmas küsimus: kuidas aitab hange kaasa töötukassa peamise ülesande täitmisele? Peamist ülesannet täidetakse endiselt väga edukalt. Kui vaadata võimalikku hankemahtu, siis see oli natuke üle 200 000 krooni eelmise aasta vääringus. Ja mis puutub tööturuteenuste ja -toetuste eelarvesse, siis seal seisab meil eelarverea peal eelmise aasta vääringus üle 500 miljoni krooni. Selles mõttes põhitegevuse osas küll mingeid probleeme ei ole. Ning selleski, et põhitegevusest ka teavitatakse ja teavitustegevuseks oodatakse häid ideid ja mõtteid, ma mingisugust probleemi ei näe.

Neljandas küsimuses väidetakse, et raha ei kasutata sihtotstarbeliselt. Kinnitan veel kord: see, et töötukassa tegeleb teavitamisega, on igati sihipärane ja isegi kohustuslik Euroopa fondide puhul. Nii et kindlasti on tegu raha sihtotstarbelise kasutamisega.

Viiendas küsimuses soovitakse teada, kas peale kujundusega tegelemise jääb aega lahendada ka reaalseid muresid. Nagu ma juba ütlesin, esiteks on see hange kuulutatud nurjunuks, ja teiseks, asjaomased rahalised mahud ei mõjuta kuidagi seda, mida tegelikult ja sisuliselt tehakse. Kui me vaatame, kui paljud inimesed on tänu nendele meetmetele abi saanud, siis näeme, et osaliste arv on väga-väga suur. Kinnitan, et põhitegevuses ei ole kõnealuse hanke tõttu mingeid probleeme.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Palun nüüd küsimus kolleeg Imre Sooäärelt!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud minister! Sa kuulud ka ise haigekassa nõukogusse. Ma ei usu iialgi, et sa ministrina saaksid tolereerida mingisuguseidki kõrvalekaldeid ausast ja läbi paistvast pakkumisprotsessist mis tahes hange te puhul. Aga seoses selle teema kajastusega ajakirjanduses on tõesti tõstatatud küsimus, milleks üldse sellist teavituskampaaniat vaja on. Milleks on vaja kulutada raha mingite pappliitsite peale või mis iganes need seal olid? Võib-olla sa räägiksid selle lahti, miks haigekassa ikkagi peab üldsust teavitama. Miks Euroopa Liit on selle meile kohustuslikuks teinud? Milleks see hea on?

Hanno Pevkur

Täpsustan: küsija vist mõtleb töötukassat. Nii nagu igal avalik-õiguslikul isikul, kes on loodud inimeste teenimiseks, on ka töötukassal kohustus oma tegevusest üldsusele teada anda. Ma küll ei kujuta ette, et näiteks pensioniametit ei ole oma kodulehte, kust inimesed saavad infot selle kohta, millised on nende õigused. Kui võtame tervikuna Sotsiaalkindlustusameti, siis peab infot kõigi hüvitiste ja toetuste kohta saama veebi kaudu. Aga kõikidest tegevustest teavitamiseks kulub ikka raha, nii ka töötukassal. Nagu ma ütlesin, suunas töötukassa inimeste abistamiseks 2010. aastal veidi üle 511 miljoni krooni. 2010. aastal oli see summa üle 511 miljoni krooni, tänavuseks on eraldatud samas suurusjärgus summa eurodes, isegi natuke rohkem. On igati loogiline, et inimesi tuleb teavitada, millega me tegeleme, millega töötukassa tegeleb. See tuleneb otseselt ka struktuurifondide kasutamise nõuetest. Struktuurifondide kasutamine peab olema avalik ja nende meetmeid tuleb igakülgelt tutvustada. Hea näide tänasest päevast: korraldasime lausa pressikonverentsi, andmaks teada, et kõigil soovijatel on võimalus esitada taotlusi avatud taotlusvoorus, mille maht on peaaegu 10 miljonit eurot ehk eelmise aasta vääringus 150 miljonit krooni. Selle vooru raames eraldatakse raha, et inimesi tööle aidata. Nii et igati loogiline tegevus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Kas lähiminekus, viimase poole aasta jooksul on Riigihangete Amet tundnud huvi töötukassa andmete vastu ja juhtinud tähelepanu mingite protseduurireeglite rikkumisele?

Hanno Pevkur

Jään siinkohal otsese vastuse võlgu. Mee-nub küll see, et kui oli jutt eelmisest hankest, millega me siin teie ees tegelesime, siis selle peale töötukassa ise palus Riigihangete Ametilt hinnangut. Muus osas mina Riigihangete Ameti tegevuse üle küll igapäevast järelevalvet ei tee. Seda on kindlasti võimalik töötukassa juhatuselt küsida. Aga jah, selle eelmise hankega seoses Riigihangete Amet käis ja tegi vastavuse auditi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Too eelmine riigihange oli see, mille raames telliti pasta-pliiatseid, kilekaasi, papist dokumendikaasi, meelespäid töötutele ja 15 000 helkurit. Ning see oli tehtud reeglitevastaselt. Kas te praegu eelmisele küsimusele vastates tõepoolest tahtsite öelda, et te ei tunne täna kõne all olnud hanke vastu üldse huvi? Et see on töötukassa asi, mis teisse ei puutu?

Hanno Pevkur

Te mõistsite mind valesti. Ma ütlesin, et ma ei tee järelevalvet selle üle, kui palju ja kas üldse on Riigihangete Amet käinud hankeid kontrollimas või kui palju töötukassa juhatus ise on palunud hankeid hinnata. Ma ütlesin väga selgelt, et selle eelmise hanke puhul, mis ei ole käesoleva arupärimise objekt, palus töötukassa juhatus ise nii välisaudiitori kui ka Riigihangete Ameti hinnangut. Selle hanke osas said Riigihangete Ametiga kõik lahkarvamused selgeks räägitud. Riigihangete Amet käis oma hinnangut tutvustamas töötukassa nõukogus, nii et see võeti teadmiseks. Ning loomulikult peab töötukassa juhatus kõiki hankeid läbi viies lähtuma riigihangete seadusest.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra sotsiaalminister! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata.

3. Arupärimine töötukassa koolituste kättesaadavuse kohta (nr 537)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Jaak Aabi, Evelyn Sepa, Kadri Simsoni, Ester Tuiksoo, Marika Tuusi, Lembit Kaljuvee, Valeri Korbi, Helle Kalda, Georg Pelisaare, Mailis Repsi, Enn Eesmaa, Eldar Efendijevi ja Nikolai Põdramäe 17. novembril 2010 esitatud arupärimine töötukassa koolituste kättesaadavuse kohta. Palun, kolleeg Jaak Aab!

Jaak Aab

Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud sotsiaalminister Hanno Pevkur! Üsna pikka aega on riigis töötuse tase kõrge olnud. Võime rääkida juba kahest aastast. Majandus on madalseisus ja töökohad, kuhu praegu töötajaid vajatakse, on hoopis teised, kui need olid mõne aasta eest. Eks majanduses ole toimunud teatud ümberstruktureerimine. Nagu me teame, mõni aasta tagasi vajati veel väga palju ehitajaid, nüüd nende järele nõudlust nii palju ei ole. Kindlasti eeldab selline olukord töötutelt ümberõpet, et leida tööd uutel aladel. Varasematel aastatel võimaldas töötukassa töötutele märksa suuremal määral koolitusi. Töötute koolitusteks eraldatud summad olid 2010. aasta eelarves väiksemad kui 2009. aasta eelarves, kuigi töötus sellel ajal kasvas tugevasti. Samas juurutati koolituskaartide süsteem, mis on paindlik süsteem vaid täiendusõppe saamiseks. Kuid alati ei ole võimalik oma erialal jätkata ja tuleb end arendama hakata hoopis uues suunas.

Praegu on töötul raske vahetada eriala ja omandada uus kutse. Tulenevalt töötukassa pakutavate koolitusvõimaluste nappusest ja keerukast kättesaadavusest tuleb paljudel asuda tööle, mis nõuab madalamat kvalifikatsiooni. Võib tuua ka mitu sellist konkreetset näidet, kus inimene on leidnud vaba töökoha ja saavutanud kokkuleppe tööleasumise kohta, kuid tööle saamise eelduseks on näiteks teatud kategooria juhiloa omandamine. Sõidukite juhti-

mise oskus on kindlasti oskus, mida on võimalik kasutada väga erinevatel töökohtadel, ning sellised koolitused peaksid olema kättesaadavad pidevalt ja suhteliselt lihtsalt. Samuti võiks inimesel olla koolituse põhiosa läbimise järel võimalik alustada töökohal kergemate tööde tegemist ja pärast vastava juhiloa omandamist asuda põhitööle.

Töötukassa koduleheküljel soovitakse aktiivselt tööd otsida ka koolituse ajal, sest tööle saades on võimalik koolitus lõpuni teha. Kuid kuidas ikkagi vajalikule koolitusele saada, see on küsimus. Kui aktiivseid tööturumeetmeid võrrelda, siis 2006. aastal, kui meil töötus oli väga madalal tasemel, kulutati nendele meetmetele mitu korda rohkem raha, kui seda on eraldatud 2011. aasta eelarves. Küll on valitsus vahepeal leidnud ühe nutika variandi, kuidas töötajate ja tööandjate sissemaksetest töötukassasse raha võtta. Meil on eeltooduga seonduvalt neli küsimust, millele palume ministril vastata. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Jaak Aab! Palun teid, lugupeetud sotsiaalminister, kõnepulti!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Head arupärijad! Alustan kohe küsimustele vastamisega. Esimene küsimus: kui tulemuslikuks te peate töötukassa pakutavaid koolitusi ja kas need on ajakohased tänases turuolukorras? Kui statistikat vaadata, siis puhas statistika näitab seda, et varasematel aastatel on koolituste tulemuslikkuseks saadud 15%. Teiste sõnadega, 15% koolitusel osalenutest saab kuue kuu jooksul pärast koolituse lõppemist tööle. 2010. aastal kasvas see näitaja 38%-ni, mis on peaaegu kolmekordne tõus. Inimestest, kes koolitusel käisid, sai peaaegu 40% tööle. Jah, 2010. aastal oleks üldine number võinud olla suurem, aga me teame, et mullu oli pöörõhk suunatud inimeste võimalikult kiirele tööleaitamisele, milleks olid käivitatud palgatoetus, ettevõtluse alustamise toetus ja tööpraktika võimalus. Kui rääkida n-ö tulemuslikkuse kriteeriumist, siis võib öelda, et töötukassa koolitused on märksa tulemuslikumad kui varem.

Teine küsimus puudutab eelarvet. Tuleb öelda, et 2010. aasta eelarve koolitussummad algselt ei olnud väiksemad kui 2009. aasta

eelarve omad. 2009. aastal oli koolituste eelarve 85 miljonit, 2010. aastal 98 miljonit krooni. Kuid tõsi on see, et 2009. aastal õnnestus koolitusi tänu varasematel aegadel vähem kulumisele märksa rohkem teha. Sel põhjusel jäi 2010. aasta koolituste üldmaht 2009. aasta omale alla. Aga nagu ma ütlesin, suurt rolli mängis selles tõsiasi, et 2010. aastal läks põhirõhk palgatoetusele, ettevõtluse alustamise toetusele ja tööpraktika võimaldamisele. Kui need arvud siia juurde panna, siis tasub meenutada, et palgatoetus määrati 2009. aastal umbes 160 inimesele – 159 oli vist täpne arv –, 2010. aasta palgatoetuse lõplik tulemus aga on umbes 11 000 inimest. Vahe on peaaegu sajakordne ja see on ikkagi väga suur vahe. Prioriteetide erinevus on ilmne.

Mis puutub 2011. aastasse, siis tänavune koolituseelarve on märkimisväärselt suurem kui mullune. Praeguse eelarve kohaselt on tegu suurusjärguga 9 miljonit eurot, see on peaaegu 140 miljonit krooni. Ka meie tänavused prioriteedid on väga selgelt suunatud pikaajalise töötuse vastu, ümberõppele ja täiendusõppele. Nii et vastavalt muutuvatele oludele muudame ka prioriteete. Mul on väga hea meel, et Riigikogugi pidas mõistlikuks neid prioriteete muuta.

Kolmas küsimus on koolituse muutmise kohta vajadusepõhisemaks. Seletan hästi lühidalt koolituskardi põhimõtet, kuna arupärija puudutas üht konkreetset koolitust. Koolituskardi kasutamine on läinud paindlikumaks, lisaks täienduskoolitusele on sellega võimalik saada ka ümberõpet. Ma väga loodan, et praktikasse rakendatuna hakkab see päris kenasti tööle.

Mis puudutab neljandat küsimust, mis sisaldab konkreetset näidet, siis tegelikult selline võimalus on praegu täiesti olemas. Tingimus on see, et töötu koolitusvajadus ning võimalus saada koolitust koolituskardi alusel on märgitud töötu individuaalsesse töötusimiskavva. Sellisel juhul on inimesel võimalik end registreerida käimasolevatele kursustele. Nii et probleemi ei ole. On vaid nõue, et töötukassa moodustatud kvalifitseerimiskomisjon on koolituse läbiviija heaks kiitnud, ning muidugi peab kursusel ka vabu kohti olema. Me liigume edasi paindlikkuse suunas ja tegutseme vastavalt sellele, mida turg parajasti vajab.

Esimees Ene Ergma

Ja palun nüüd küsimused. Kõigepealt kolleeg Jaak Aab.

Jaak Aab

Täna, austatud esimees! Hea minister! Kuidas te ise seda hindate? Ma saan küll aru, et eelarve kärpimise oludes on raha olnud vähe, aga tööpuudus on arusaadavalt olnud Eesti kõige suurem probleem ja on seda kahjuks praegugi. Miks pidi tegema just nimelt sellise valiku, et suunati see raha nendele esimatele meetetele, et kiiremini inimesed tööle saada? Aga ma küsiksin nii: kas valitsus ei toetanud teie taotlusi koolitusele rohkem raha eraldada? Me oleme lihtsalt kaks aastat maha maganud. Selle ajaga oleks saanud hulga inimeste kvalifikatsiooni tõsta. Paljud istuvad seni kodus ega ole suutnud kuidagi ennast paremaks teha.

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! 2010. aasta meetmete eelarve 511 või õigemini peaaegu 512 miljonit krooni on läbi aegade suurim. See kindlasti ei ole mahavisatud aeg ega raha. Nagu öeldud, oli 2010. aastal esmane prioriteet inimesed kiiresti tööle aidata, ja minu arvates see väga selgelt ka toimus. Loomulikult oleks tahtnud rohkem, aga üle oma varju ei saa. Kui igal pool mujal on kriisiperioodil eelarve mahud vähenenud, siis tööturumeetmete vahendeid me ikkagi suurendasime ja tänavu suurendame neid *summa summarum* veelgi. Eelmise aasta lõplikud andmed on kokku võtmata, aga suure tõenäosusega tuleb sealt mõnikümmend miljonit tänavusse aastasse üle, nii et kokku hakkab selle aasta maht olema võib-olla peaaegu 600 miljonit krooni ehk veidi vähem kui 40 miljonit eurot. See on väga suur summa! Usun, et selle aasta põhisihth on eelkõige just pikaajaste töötute ja noorte aitamine ning et nende ümber- ja täiendusõpe kannab vilja.

Lisaks töötukassa tegevusele leidsid 2010. aastal ju rakendust ka muud meetmed, näiteks programmid "Tule" ja "Kutse", mille raames päris paljud noored said minna tagasi kooli oma haridust täiendada. Pluss avatud taotlusvoorud, mis veel lisanduvad sellele 511 miljonile kroonile. Eelmisel aastal eraldati avatud taotlusvoorudeks 200 miljonit ja sellel aastal just täna avanes 150 miljonit krooni ehk siis peaaegu 10 miljonit eurot. Need on suured

summad ja ma usun, et need aitavad inimesi ikka.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mai Treial!

Mai Treial

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Kindlasti olete analüüsinud palgatoetuste kasutamist sellest vaatevinklist, kui pikaks ajaks on need inimesed saanud tööle jääda pärast seda, kui nn palgatoetuse periood on lõppenud. Kas on olnud juhtumeid, et kasutatakse ära võimalus võtta inimene tööle palgatoetuse saamise ajaks ja kui see periood on lõppenud, siis inimesel ikkagi pole tööd? Kui te olete sellise analüüsi teinud, siis palun tutvustage selle tulemusi.

Hanno Pevkur

Väga raske on seda praegu teha. Tuleb endale aru anda, et lihtsamatel tingimustel palgatoetuse lepinguid hakati sõlmima alates 1. jaanuarist 2010. Valdav enamik palgatoetuse lepinguid sõlmiti maksimaalseks perioodiks ehk vähemalt aastase kohustusega. Nii et me ei ole veel jõudnud aega, mil palgatoetuse kohustused hakkavad läbi saama. Usun, et suudame esimese kvartali lõpuks võib-olla mingid esimesed hinnangud anda. Siis hakkavad esimesed aastased perioodid läbi saama ja me oskame midagi täpsemalt öelda. Aga jah, siia maani on enamik palgatoetuse lepinguid sõlmitud maksimumkohustust võttes.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Austatud minister! Töötukassa koolituste tulemuslikkuse näide oli minu meelest lausa demagoogia tipptase. Kui eelmine aasta oleks olnud rohkem koolitusi, ümberõpet, ju siis oleks tulemuslikkus selle võrra parem. Aga me räägime ikkagi aastast, kus teises kvartalis jõudis töötute arv rekordtasemeni ja meie töötute arvu kasv oli Euroopa kiireim. Kuidagi raske on mõista, miks ikkagi ümberõpet ja koolitust alahinnati. Kuidas te tagantjärele hindate – ehk oleks võinud ja tulnud ikkagi võrdsemalt neid summasid jaotada?

Hanno Pevkur

Mis siin demagoogilist on? Ma ütlesin kohe sissejuhatuses väga selgelt, et statistika näitab seda ja seda. Siin ei ole mingit demagoogiat, puhas statistika. See, et koolituseks vähem raha suunati, oli seotud väga selgete valikutega. Meie valik oli inimesed kiiresti tööle aidata ja see kiire tööle aitamine oli seotud palgatoetusega. Mulle muuseas meenuvad ka opositsiooni pidevad jutud, et inimesi tuleb aidata kiiresti tööle saada, nii et ei maksa tagantjärele väita, et see oli vale samm. Kus ta siis vale samm oli?! Eelmisel aastal on 11 000 inimest palgatoetuse abil tööle saanud, teie aga ütlete nüüd, et oleks pidanud ikkagi koolitama. Kujunenud olukorras tuli teha valikuid ja meie hinnangul oli tegemist väga õige valikuga, et me suunasime raha eelkõige palgatoetusesse. Inimesed said realselt tööle, mis andis neile ka sissetuleku.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata.

4. Arupärimine tööpuuduse kohta (nr 541)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Kadri Simsoni, Kalle Laaneti, Jaak Aabi, Helle Kalda, Inara Luigase, Toivo Tootseni, Enn Eesmaa, Nikolai Põdramae, Lauri Laasi, Olga Sõtniku, Aivar Riisalu ja Lembit Kaljuvee 22. novembril 2010 esitatud arupärimine tööpuuduse kohta. Palun kõnepulti kolleeg Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud kolleegid! Hea minister! Meie arupärimine sai üle antud seitse nädalat tagasi ja see puudutab tööpuudust. Olukorras, kus ajalehtedest võis lugeda kaheti mõistetava sisuga uudiseid – üks uudis oli see, et tööpuudus väheneb, teine aga, et majandus kasvab, ent tööhõive kahaneb –, soovisime saada sotsiaalministrilt selgitusi, kuidas on võimalik, et ametlikult jääb töötuid vähemaks ja samas, kui võrrelda aastataguste andmetega, väheneb ka töökohtade arv.

Kuna arupärimine on seitse nädalat vana, siis edastan teile ka andmed, mis viimase seitsme nädala jooksul lisandunud on. Nimelt, Statistikaameti hinnangul oli tegelik töötute arv 2010. aasta kolmandas kvartalis endiselt veidi üle 100 000. See näitaja on küll aasta algusega võrreldes vähenenud, aga vähenenud on eelkõige ametlik töötute arv. Aastal 2010 registreeris ennast töötukassas ametlikult uue töötuna üle 93 000 inimese. Viimase seitsme või kuue nädalaga lisandus veel 13 000 inimest, kes registreerisid ennast uue töötuna. Samas lõppes eri põhjustel paljudel töötute staatus. Üks nendest põhjustest oli see, et inimene leidis töö. Aasta esimese kümne kuuga oli inimesi, kes leidsid töö, 50 000, ja viimase kuue nädalaga lisandus veel 6000 inimest. Nii et kokku võttis eelmisel aastal ennast töötute nimekirjast maha 56 000 inimest, sest nad olid leidnud endale töö.

Aga ametlik töötute arv on vähenenud ka selle tõttu, et need inimesed, kes ei ole leidnud tööd, aga mingil põhjusel ei ole jõudnud töötukassasse vastuvõtule, kustutatakse statistikast sanktsioonidega. Selliseid inimesi oli eelmisel aastal veidi üle 41 000. Nii et nemad ei ole leidnud tööd, aga töötute statistikas neid enam ei eksisteeri. Vanuserühmade kohta on Statistikaamet öelnud, et just vanemaealiste töötus hakkas aasta lõpus kasvama. Samas me teame sedagi, et Eestis on väga kõrge tööpuudus ka nende noorte hulgas, kes pole eriti õppinud. Neil on raske tööd leida. Sellest tulenevalt soovisime teada saada, kas ministeeriumi lähenemine on endiselt selline, et küll aeg annab arutust, või on nendes valdkondades, mida meie viis küsimust puudutavad, astunud mingeid konkreetseid samme. Majandusteadlased hoiatavad, et tööpuudus küll vaikselt väheneb, aga seda mitte selle pärast, mida siin Eesti riigis tehakse, vaid seepärast, et aina enam inimesi leiab endale rakenduse väljaspool Eestit. Ma ei hakka küsimusi ette lugema. Ministritel on kergem vastata, kui ta loeb enne küsimuse ette ja siis vastab sellele. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun teid, sotsiaalminister, veel kord kõnepulti!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Hääd arupärijad! Mind tõesti hämmastab teie võime näha asju mustades toonides. Kui 56 000 inimest on tööle saanud, teie aga väidate, et tööpuudus on vähenenud ainult selle tõttu, et Eestist ära minnakse, siis ma küll ei mõista, kuidas võib asjast niimoodi aru saada. 56 000 inimest on Eestis leidnud töö. Teie aga ütlete, et kõik, kes töötukassa arvestusest on maha tõmmatud, on kuskile kadunud. Pean taas tõdema, et kas te ei taha teada või te lihtsalt teadlikult ignoreerite fakti, et väga paljud siiski tulevad ja võtavad ennast uuesti töötukassas arvele. Nii et teil tasuks rahulikult endale asjad selgeks teha.

Aga küsimuste juurde. Esimene küsimus puudutab eakaid inimesi ja nendele mõeldud tööturumeetmeid. Siin saab vastuseks öelda, et kindlasti eakate tööhõive probleemide lahendamisel on teatud takistused. Need on eelkõige seotud sellega, et eakad kindlasti ei soovi niisuguse entusiasmi ümber õppida kui nooremad inimesed. Seetõttu on ka OECD eri uurin-gutes välja toodud – ja see käib kõikide riikide kohta –, et vanemaealiste inimeste töötuks jäämise korral kestab töötus kauem kui teistes vanuserühmades. Eesti pole teiste OECD ja Euroopa Liidu riikidega võrreldes selles osas mingi erand. Aga kui vaadata töölaseid koolitusi, siis HTM-i koordineeritavate program-mide raames on olemas ka koolitused eakatele. Tööandjatel on võimalik koolitusi oma töö-tajate erialaseks täiendamiseks tellida ka EAS-ilt.

Mis puutub tööturumeetmesse, siis need on küll selgelt universaalsed, samas on täiesti võimalik neid paindlikult rakendada vastavalt konkreetse inimese vajadustele. Saab koostada individuaalseid töötusmiskavasid, mille puhul töötusmiskonsultant lepib töötusajaga kokku konkreetsete meetmed, mis talle kõige sobiva-mad on. Lühidalt öeldes, erinevalt noortest eakatele mõeldud erimeetmeid väga ei ole, aga see ei tähenda, et eakatele inimestele ei võiks läheneda personaalselt, vastavalt nende vaja-dustele ja võimalustele. Ning kui vaadata seda kõike üldiste meetmete taustal, siis töötukassa hakkab eraldi korraldama tööklubisid just va-nemaealistele. Tööklubid on mõeldud küll kõi-gile, st seegi meede on universaalne, aga eraldi korraldatakse üritusi ka vanematele inimestele. Nii et töötukassa tegevus on olnud sihitatud ka

vanemaealistele. Universaalsetest meetmetest, mis sobivad eakamatele, võib välja tuua veel töötöösingulase koolituse. Seal antakse näpunäiteid, kust tööd otsida, kuidas kandideerida, kuidas tööintervjuul käituda, kuidas CV-d koostada ja muud sellist. Tänavu ongi kavas põhiorohk suunata koolitusele, tööpraktika võimalusele ja ümberõppele, loodetavasti eakadki saavad sellest kasu.

Teine küsimus puudutab pikaajalist töötust. Pikaajalise töötuse vastu võideldes oligi 2010. aastal põhiorohk suunatud tööturumeetmetele, mis aitasid otseselt inimesed tööle. Palgatoetus oli pikaajalistele töötutele kõige soodsam meede ja noortele samamoodi. Algselt oli meil mullu plaanis palgatoetuse abil tööle rakendada umbes 5000 inimest, lõplik näitaja oli aga 11 000 töötut. Ettevõtluse alustamise toetuse abil alustas 2009. aastal ettevõtlust 495 inimest, 2010. aastal aga 680 inimest. Seegi on väga selge kasv.

Kui vaadata, mis rahvusvaheliselt toimub, siis rahvusvaheline selge seisukoht on, et pikaajaliste töötute puhul on üks tõhusaimad meetmeid tööturukoolitus kombineerituna tööpraktikaga. Sellest tulenevalt on ka koolituskardi kasutus muudetud paindlikumaks. Täna näiteks avanes avatud taotlusvoor, mille puhul peetakse silmas seisukohta, et peale tööturukoolitusega seotud meetmete tuleb inimestele pakkuda ka tööpraktikat. Nii koolituskardi kui ka avatud taotlusvoorude puhul on eesmärk ikkagi tuua kaua aega töölt eemal olnud inimesed tööhõivesse tagasi. Aga samamoodi jäävad loomulikult alles ka ümberõpe, mida sel aastal võimaldatakse suuremas mahus, ja kõik muud meetmed, mis olid 2010. aastal.

Kolmandas küsimuses palutakse minu hinnangut selle kohta, miks on nii, et ametlik töötus väheneb kiiremini, kui kasvab maksuameti kinnitatud tööhõive. Siin tuleb arvestada mitut aspekti. Üks on kindlasti see, et maksuameti ja töötukassa andmed on ajaliselt erinevad. Näiteks töötukassa andmed ilmnevad teatud põhjustel juunis, Maksu- ja Tolliameti statistikas aga kajastuvad samad näitajad maksuandmete põhjal alles septembris. Ning töötuna arvel või mitte arvel oleku põhjuseks võib olla ka õppima asumine, näiteks välismaal, või ka välismaal tööle asumine. Need andmed maksuametis ei kajastu, töötukassa statistikas aga küll. Kolmanda kvartali töötajate-uuringu and-

med näitavad, et töötus on vähenenud, töötajate väljaränne aga mõningal määral suurenenud. Ühesõnaga, on objektiivsed põhjused, miks maksuameti ja töötukassa andmed on veidi erinevad.

Neljas ja viies küsimus puudutavad transporti. Vastan neile hea meelega koos. Loomulikult tähendab töötukassas vastuvõtul käimine ja üldse töö otsimine ka kulutusi transpordile. Need kulutused tekivad nii linnas kui maal. Samas ei ole kord 30 päeva jooksul töötukassasse pöördumata jätmise tõttu arveloleku lõpetamine probleem mitte maapiirkondade inimestele, vaid pigem linnas elavatele inimestele. Kevadisest analüüsist selgus, et inimestest, kellel töötuna arvelolek lõpetati töötukassasse pöördumata jätmise tõttu, elab linnas 72% ja maal 28%. Teisisõnu: maal elavad inimesed ei kurda eriti sõidukulude üle. Linnas aga jätavad väga paljud inimesed töötukassasse minemata ja pole teada, kas selle põhjuseks on transpordi- või mingid muud mured.

Mis puutub alternatiividesse, siis loodetavasti fraktsioonid on täna oma liikmetele teada andnud, et sotsiaalkomisjon saatis suurde saali tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muudatused, millega soovitakse pakkuda inimestele soodsamaid võimalusi töötukassaga suhtlemiseks. Ma loodan, et ka Keskerakonna fraktsioon seda eelnõu toetab ja see saab kiiresti heaks kiidetud. Sõidutoetuse puhul on lihtne reegel, et seda makstakse elukoha ja teenuse osutamise vahemaa alusel. Mida kaugemal on teenuse osutamise koht töötaja elukohast, seda suurema summa ta hüvituseks saab. Lisan ka selle, et meil on olemas töötukassa nõustamisbuss Mobi, mis viib inimestele abi lähemale just maapiirkondades. Sellega ma ehk lõpetan. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra sotsiaalminister! Alustame nüüd küsimuste esitamist. Kõigepealt palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Aitäh! Kui aasta lõpus ilmus pressis teade, et umbes 77 000 inimest istub kohvrite otsas, et minna välismaale tööd otsima, ja et aastaga on tahtnud Eestist lahkuda ligi 400 meedikut, siis teie ütlesite kommentaariks lause, mis mind väga riivas. Te ütlesite, et need inimesed

lähevad välismaale eestlase rahutu hinge sunnil ja et nad lähevad sinna õnne otsima. Teades, et pereisad lahkuvad kodunt vajadusest perele elatist teenida, vajadusest vaesuse eest põgeneda ja suures tööpuuduses kuidagi ellu jääda, mind isiklikult see ütlus solvas. Kuidas te oma arvamusalaldust põhjendate?

Hanno Pevkur

Peaksin küll sellel pressikonverentsil räägitu üle kuulama. Minu mälu järgi oli tööala ase-kantsler konkreetselt see, kes rääkis rahutust hingest. Aga see selleks. Mis puutub inimeste väljarändesse, siis väljarände potentsiaali uuringu järgi, mida me seal tutvustasime, samuti tööjõu-uuringu kohaselt võiks Eestist praegu ära olla ca 30 000 inimest või natukene vähem. 29 000 oli see arv, kui ma õigesti mäletan. Valmisolek välismaale minna – see ootus ja valmisolek on suuremal hulgal inimestel ikka olnud. Mis puutub meedikutesse, siis osa meedikuid käib osaajaga töötades eelkõige Soomes tööl. Seda ei saa eitada ja ei olegi mõtet eitada. Ega selles, kui inimesed leiavad tööd ja leiba välismaal, midagi halba ei ole. Ma olen meedikutest rääkides varemgi väitnud, et ega kätt ei saa kellelegi ette panna. Kui inimesel on soov ära minna, siis olukorras, kus meil on vaba tööjõuturg, ei tule seda kindlasti taunida. Kui inimesel on selline kutsumus, ju ta siis leiab, et see on tema jaoks õige lahendus, et välismaale tööle minek on tema jaoks parim valik. Ja kui ta on leidnud välismaal tööd, siis on väga hea. Soomeski on ju olemas tööpuudus soomlaste endi seas ja kui eestlased on seal konkurentsivõimelised, siis seda taunida kindlasti ei maksa. See tagab ju nendele inimestele töö ja sissetuleku. Jääb üle lihtsalt lootada, et meie enda tööjõuturg taastub piisavalt kiiresti, et inimestel oleks võimalus koju tagasi tööle tulla.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Keskerakond on seisnud selle eest, et nendele inimestele, kes on töötud ja peavad kord kuus käima kohustuslikul töötukassa vastuvõtul, kompenseeritakse juhul, kui nad elavad vallas, kus töötukassa kontorit ei ole, sõidukulud nagu

töötutele, kes käivad kodunt eemal koolitusel. Te olete öelnud, et muret ei ole, et Mobi buss leiab need töötud üles. Ma vaatasin selle Mobi blogi ja selgus, et Mobi on käinud nendes valdades, mille puhul isegi töötukassa tunnistab, et seal on valged laigud, et sealt on väga raske jõuda töötukassasse. Üks sellistest on Türi vald, kus ühe käiguga leiti 46 inimest, kes ei ole ametlikult töötud, aga neil pole ka tööd.

Ma tahaksin teie käest teada, millel põhineb teie lause, et maal elavad inimesed ei kurda sõidumurede üle. Minu teada siis, kui töötu sanktsiooniga nimekirjast kustutatakse, ei küsita tema käest, miks ta ei jõudnud vastuvõtule. Kas teil on mingeid kindlaid andmeid, et inimesed, kellel pole maal tööd, ei kurda sõidumurede üle?

Hanno Pevkur

Ma tuginesin andmetele selle kohta, mis on töötukassas arveloleku lõpetamise põhjused. Pöördumata jätmise puhul on 72% juhtudel tegu linnas elavate inimestega ja 28% juhtudel maal elavate inimestega. Loomulikult, inimestel võib olla probleeme kohalesõiduga, aga kui ma vaatan statistikale otsa, siis näen, et pigem jätaivad töötukassa kontorisse pöördumata linnas elavad inimesed kui maal elavad inimesed.

Me oleme pakkunud välja lahendusi. Mis puutub Mobisse, siis see on üks lisavõimalus. Muude täiendavate võimaluste loomise kohta ma ütlesin, et asjaomane eelnõu jõuab järgmisel nädalal siia saali. Täna arutas seda sotsiaalkomisjon ja seal pakutakse töötutele võimalusi anda endast märku ka muul moel. Ei pruugi töötukassasse ise kohale minna. Jääb ainult lootada, et Keskerakonna fraktsiooni seda eelnõu toetab, siis on need võimalused loodud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Nikolai Põdramägi!

Nikolai Põdramägi

Aitäh! Lugupeetud minister! Mina kirurgina ei näe asju läbi mustade prillide, vaid nii, nagu need meil Eestis tegelikult on. Valitsus väidab, et tööpuudus on vähenenud ja et pigem on oskustöölisi juba puudu. Jah, näiteks perearste ei jätku enam igale poole. Alles see oli, kui Rakvere haiglas oldi sunnitud lasteosakond kinni panema, kuna ei olnud enam mitte ühtegi lastearsti. Ja seda südatalvel, kui laste haiges-

tumine sageneb. Kuhu need oskustöölised siis kadunud on? Nad on läinud võõrsile! Meie valitsus peaks olema tänulik Soomele, Norrale, Saksamaale ja teistele riikidele, kes on aidanud meie inimesi, andes neile võimaluse töötada ja elada nendes riikides. Kujutage ette olukorda, kus ka need rohkem kui 100 000 võõrsile siirdunud sotsiaalpõgenikku oleks Eestis ja töötud! 100 000 + 100 000! Aga kas see on ikka kõige parem lahendus tööpuuduse likvideerimiseks, et meie inimesed lahkuvad oma kodumaalt? Kuidas te kavatsete näiteks arste meelitada kodumaale jääma?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Ma ei tea, kust te võtate arvu 100 000. Nagu ma ütlesin, nii väljarändeuring kui ka muu statistika näitab, et püsivalt on välismaal tööl veidi alla 30 000 inimese. Loomulikult, ajutiselt ärakäijaid on rohkem, aga nad töötavad ka Eestis. Mis meedikutesse puutub, siis me oleme ju korduvalt neid võimalusi arutanud. Riigikogu võttis eelmisel aastal vastu noori meedikuid puudutava eelnõu, mis käsitleb abiarste või arsti abilisi, ükskõik kuidas me neid nimetame. Pluss hulk muid võimalusi. Loomulikult on siin väga suur roll haiglatel endil. Neid teemasid on siin arutatud küll ja küll. Ma usun, et homme toimub meil sellesama Rakvere haiglaga seoses pikk arutelu, kuhu on kutsutud nii haigekassa, Tartu Ülikooli kui ka Lääne-Virumaa esindajad. Loodetavasti leitakse probleemile lahendus. Loomulikult, kui probleem tekib, tuleb see lahendada. Aga kui vaadata meedikuid, kellele te viitasite, siis väljarände potentsiaali ja teised uuringud on näidanud, et meedikuid on soovitud ära minna märksa väiksem hulk kui teiste tööalade esindajaid, olgu näiteks toodud ehitajad, bussijuhid või kes iganes.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Siin saalis kõlavad päris tihti erinevad arvud tööpuuduse kohta. Riigi statistika annab ühed arvud, Eurostat seisab teistel positsioonidel. Niisugune tunne on, et loetakse eri inimesi. Minu küsimus ongi just selle teemaga seotud. Kas võiksite öelda, kui palju on neid

inimesi, kes on juba vähemalt aasta töötud olnud?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Mul ei ole viimast statistikat käepärast, aga kõigepealt sissejuhatusest, mis puudutas Eurostati ja Statistikaametit. Nende andmed on küll täpselt ühesugused. Statistikaamet esitabki Eurostatile meie andmed. Sellest aga, mis vahe on Statistikaameti ja töötukassa näitajatel, on korduvalt räägitud. Üks räägib statistilisest töötusest, teine registreeritud töötusest; üks kokkuvõtte tehakse tööjõu-uuringu põhjal, teine konkreetselt töötukassas arvel olevate isikute põhjal. Ei ole mingeid erinevaid arve, erinevaid tõlgendusi kuskil Euroopas ja Eestis. Jutt on ühtedest ja samadest näitajatest.

Aga pikaajsete töötute osakaal töötuna registreeritute hulgas on 50% ringis. See näitaja on küllaltki suur. Registreeritud töötus on praegu 66 000 – 67 000 inimest. Võite vaadata töötukassa kodulehelt, seal on olemas ka pikaajsete töötute arv. Soovitan teil lahti võtta töötukassa kodulehe, sealt näeb igapäevaseid andmeid – ka nende inimeste kohta, kes on üle aasta arvel olnud. Statistikaamet vaatab ju ainult seda, kui palju meil on töötuid, ja siis annab hinnangu, kui paljud neist on pikaajsed. Ma soovitan vaadata töötukassa kodulehte, kus on täpsed Exceli tabelid selle kohta, kui palju meil töötuid ühes või teises vanuserühmas on, kui palju neid ühes või teises muus grupis on. Ja sealt näeb ka, kui palju on pikaajseid töötuid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mai Treial!

Mai Treial

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Olen minagi päris tihti töötukassa statistikat vaadanud. Tahan öelda, et need ei ole ju pelgalt numbrid. Nende numbrite taga on inimesed oma saatuse, oma murede ja probleemidega. Mind teeb väga kurvaks, et Eestis on kasvanud pikaajaliste töötute arv ja riik ei ole kuidagi suutnud sellele piiri panna. Öelge, palun, millest see tuleb, et see niimoodi on läinud! Võib ju juhtuda, et see grupp inimesi ei leia enam üldse tööd. Ja mida ikkagi teha?

Hanno Pevkur

Kui võrrelda seisu praegusel ajal ja kümme-kond aastat tagasi, kui meil oli ka tööturul ja majanduses mäletatavasti kriis, siis heitunute arv tollal ja nüüd on vägagi erinev. Tollal oli peaaegu kaks korda rohkem heitunud kui praegu. Kahtlemata on pikaajaline töötus majanduskriiside ajal nähtus, millest ei saa üle ega ümber. Loomulikult kulub selleks palju aega, et majandus uuesti elama hakkaks ja tekiks töökohti ka nendele, kes on pikka aega olnud töötud. Ega jutt pole ainult Eesti enda kogemusest aastail 2000 ja 2001, me võime rääkida ka soomlaste ja kelle iganes kogemusest. Paraku on täiesti ilmselge, et pikaajaline töötus suureneb. See on ka loogiline. Meie statistika näitab väga selgelt, et lühiajalise töötuse osakaal on märkimisväärselt vähenenud. Seega tööhõuturg on hakanud elavnema ja kui inimene jääb töötuks, siis üsna tõenäoliselt 2–6 kuu jooksul õnnestub tal uus töökoht leida. Tutvustasime neid graafikuid täna ka ajakirjandusele ja neid võib vaadata meie kodulehel, need on seal üleval. Pikaajalise töötusega saab võidelda eri meetmeid rakendades ja nendest ma rääkisin juba eelmise arupärimise käigus. Lühidalt öeldes on need ikkagi täiendus- ja ümberõpe ning koolitused. Nendele sellel aastal raha peamiselt ka kulub.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Avan läbirääkimised. Palun kõnepulti kolleeg Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Pärast ministri vastuseid arupärimisele on meil suurepärase võimalus ministri sõnavõttu kommenteerida ja täpsustada. Minister tuli täna siia kõnetooli tööpuuduse teemal rääkima, tegi seejuures sellise tüdinud näo ja ütles, et me näeme asjade seisu mustas valguses. See juhtis mu mõtted sellele, milline üldse on meie valitsuse suhtumine tööpuudusesse. Meenutan, et ainult aasta tagasi üritas valitsus teha nägu, nagu poleks tööpuudus meil mingi probleem. Murrangu sellesse suhtumisse tõi siinsamas Riigikogus riiklikult tähtsa küsimuse arutelu, kui me arutasime tööpuudust. Aga võib-olla rohkemgi kui meie Riigikogus püstitatud küsimus mõjusid ajalehtedes ja *online*-portaalides ilmunud pildid esimesest töömessist Lau-

luväljakul, mille järel oli selge, et seda juttu, et Eestis tegelikult töötuid ei olegi, ei saa enam rääkida. Tööd otsivaid inimesi oli silmapiiri taha ulatuv rivi.

Mullu kevadel peaaegu tunnistati, et tööpuudus on tõsine probleem. Ent mitte midagi ei tehtud, valitsus lihtsalt tunnistas seda. Ja sügisel oli retoorika jälle muutunud. Nüüd kehitatakse õlgu, tehakse tüdinenud nägu ja küsitakse, kas te ikka veel räägite sellest probleemist. Küll see aegamööda üle läheb! Küll see läheb ise üle! Paraku on selge, et need 100 000 inimest, kes on ilma tööta, ei saa säärasest olakehitusest mitte mingit tuge. Minister jäi enne hätta vastusega, kui palju on pikaajalisi töötuid. Ametlikult oli pikaajalisi töötuid aastalõpu seisuga 37 000. Samas tuleb arvesse võtta, et pärast üheksa kuu täitumist töötuna ei ole inimesel enam töötukassast midagi saada peale haigekassa kindlustuse. Kogu abi, et ilma tööta üldse ära elada, saab tulla edaspidi ainult omavalitsusest. Seetõttu hoiavad need 37 000 inimest väga kangekaelselt üleval oma lootust ikkagi tööd leida ja kindlasti tuleb neid selle eest tunnustada.

Ministri teine argument, kui ta väitis, et me näeme pilti liiga mustades värvides, oli see, et 56 000 inimest on eelmisel aastal töö leidnud. Tõepoolest, nii see on ja meil on hea meel iga inimese üle, kes on töö leidnud. See pole hea ainult nendele inimestele, vaid ka riigile. Need inimesed annavad oma panuse majanduskasvu, selle asemel et sõltuda abist. Loomulikult me soovime sellist saatust kõigile inimestele, kes praegu töötud on. Samas eiras minister oma vastuses tõsiasja, et eelmisel aastal võttis enast uue töötuna arvele 93 000 inimest. See on märksa suurem arv kui tööd leidnud inimeste arv. Nii et ei maksa õlgu kehitada ja öelda, et kuigi uusi töötuid tuleb rohkelt peale, meil ikkagi ametlik töötute arv väheneb.

Tahaksin uuesti tagasi tulla ka küsimuse juurde, miks paljud inimesed ei käi enam enast iga kuu töötukassas näitamas, miks nad ei püüa säilitada seda staatust, mis lisaks haigekassa kindlustuse tagamisele aitab neil üleval hoida erksat meelt töö otsimiseks. Üks põhjus on tõepoolest see, et kui sa elad maakohas, siis on päris kallis iga kuu töötukassasse sõita. Aasta tagasi me tõstasime esimest korda selle probleemi ja ei võtnudki kaua aega – ainult üks aasta! –, kui valitsuskalitsioon jõudis

selleni, et on valmis koos meiega igakuise töötukassas käimise probleemi lahendama. Aitäh! See annab kinnitust, et ka veepiisad saavad kivisse augu uuristada. Sellisest seadusmuudatusest on kindlasti nendele inimestele abi.

Veel tahan ma peatuda eakate tööpuudusel. Iga kuues ametlik töötu on üle 55 aasta vana. Nemad ja nendest mõni aasta nooremad inimesed on need, keda hakkab peagi puudutama ja kes mõistavad kõige selgemalt valitsuse läbi viidud pensioniea tõstmise mõju. Ka praegu võivad 63- ja 64-aastased inimesed töötada, aga neist töötab ainult iga kolmas, sest ei ole tööd või ei ole tervist. Ja viiekümnestel ei ole väga palju rohkem lootust, kui valitsusel ei ole selgeid meetmeid, kuidas vanemaealiste ja vanemas keskeas olevate inimeste tööhõivet parandada. Ma palun kolm lisaminutit!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit, palun!

Kadri Simson

Nii et see küsimus ei olnud õhku visatud lihtsalt uudishimu ajel. Kui valitsus eakate tööhõive vallas midagi ette ei võta, siis pensioniea tõusmine tähendab lihtsalt seda, et nendest inimestest saavad kas pikaajalised töötud või peavad nad valima eelpensioni, mis tähendab neile väiksemat pensioni kogu ülejäänud elu.

Veel ühest ettepanekust tahan ma rääkida. Kuna pikaajaline töötus on probleem ja need inimesed tegelikult otsivad rakendust, siis peaks omavalitsustele andma võimaluse pakuda nendele inimestele kergemini tööd. Me oleme korduvalt teinud ettepaneku, et avalike tööde puhul võiks olla lubatud suurem tundide hulk ja et pikaajalised töötud, kes sõltuvad toimetulekutoetusest, ei kaotaks avalikus töös osaledes sedasama summat, mis nad tunnitahuna näiteks lund koristades teenivad, nii, et see automaatselt toimetulekutoetusest maha võetakse. See on seaduseelnõu, mis väärrib toetamist. See muudatus ei viiks riigieelarvest sugugi palju raha välja, aga aitaks neid inimesi nii lisisissetuleku saamise mõttes kui ka nende aktiivsena hoidmise mõttes.

Ja lõpetuseks tahan ma ära õiendada ühe fakti vassimise, mis peegeldas jälle praeguse valitsuse ja võib-olla ka sotsiaalministri suhtumist, et inimeste Eestist lahkumine ei olegi probleem. Lugupeetud minister väitis, et välis-

maal on alaliselt tööl veidi alla 30 000 inimese. Eesti riigi eri ministrid on aga tunnistanud, et ega täpset arusaamist, kui palju Eestist lahkunud inimesi on, valitsusel ei ole. Võib-olla kõige otsekohesema vastuse andis välisminister Urmas Paet, kes ütles, et tema ka täpselt ei tea, kui palju neid inimesi on, aga Soome riik on teada andnud, et mais 2010 oli 37 641 Eesti kodanikku registreerinud enda alaliseks elukohaks Soome. Nii et Eesti inimesi ei saa alaliselt välismaal kuidagi vähem olla kui 37 641. Ja kui me teame kedagi, kes on Eestist suundunud Iirimaaale, Rootsi, Norrassa, Inglismaale, USA-sse või Saksamaale, siis on neid inimesi märksa rohkem. Iga inimene, kes on siit lahkunud ja jääb välismaale väga kauaks, nii et temast ei saa enam Eesti maksumaksjat ja Eestis oma laste kasvatajat, on kaotus Eesti riigile ning sellesse ei tohiks üleolevalt suhtuda. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud sotsiaalminister soovib osaleda läbirääkimistel. Anname talle selle võimaluse.

Hanno Pevkur

Head arupärijad! Kuna teile tundus, et ma olin enne kuidagi tulpinud, siis ma püüan natukene energilisemalt rääkida, et te magama ei jääks. Mul oli hea meel kuulata, kuidas auväärt arupärija suudab teha kaheksa minuti jooksul tõsist valimispropagandat. Jõudu, edu ja jaksu sulle selleks! Aga püüaks õige rääkida teemast! Püüaks rääkida teemast ja mitte teha valimispropagandat! Kaheksa minuti sees loetleda peaaegu kõik Keskerakonna valimisloosungid on küll väga tore, aga käimasoleva diskussiooni seisukohalt mitte kuigi praktiline ega viljakas.

Mis puutub inimeste tööjärjekorras külmetama panemisse ja selle abil kuidagi tõestamisse, et Eestis on tööpuudus, siis, andke andeks, see ei tundu väga mõttekas tegevus. Te panete inimesed alandlikult järjekorras seisma keset lund, kuhu on kitsas tee sisse lükatud, et saaks ilusa valimispildi – see ei tundu nende inimeste seisukohalt kuigi mõistlik. Mis puutub Tallinna linna poolt töö andmisse, siis nendest reisisaatjatest, kellele te neonvestid selga panite, olete ju nüüdseks üsna paljud lahti lasknud.

Rääkisite ka uutest registreeritud töötutest. Paraku te ajate ikka ja jälle segamini väga paljud põhitõed ja faktid. Inimesed, kes registreerisid kirja pannakse, võivad ju olla seal ka varem olnud. See ei tähenda seda, et 41 000 inimest jäi tööta eelmisel aastal. See on puhas vale. Rääkige asjadest õigete nimedega, siis saavad kõik asjadest ühtemoodi aru! Te viitasite välisministri sõnadele, et Soome riigis on registreerinud alalise elukoha 37 641 Eesti kodanikku. Kena, võtame siis Kanada ja kõik muud väliseestlased, kes siit on juba enne Teist maailmasõda ära läinud, ja loeme nad kokku. Nendest 30 000 inimesest räägitakse väljarände uurinus. Loomulikult, lisanduvad inimesed, kes käivad ajutiselt ära, lisanduvad inimesed, kes on Eestist lahkunud juba mõni aeg tagasi või hulk aastaid varem, jne. Lihtsalt ma tahan öelda seda, et kui me räägime tööpuudusest, siis palun räägime faktidest. Loomulikult on teil võimalik teha oma ettepanekuid, aga ärme teeme siin arupärimise käigus valimispropagandat! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

5. Arupärimine töötuskindlustushüvitise kohta (nr 542)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Olga Sõtniku, Lauri Laasi, Vladimir Velmani, Toivo Tootseni, Nelli Privalova ja Marika Tuusi 23. novembril 2010 esitatud arupärimine töötuskindlustushüvitise kohta. Palun kõnepuldi kolleeg Olga Sõtniku!

Olga Sõtnik

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud minister! Nagu juba öeldud, käsitleb meie arupärimine töötuskindlustushüvitise maksmist. Täpsemalt, meie poole on pöördunud üks lapsevanem, kes koondati pärast kolm aastat kestnud lapsehoolduspuhkust. Koondamise järel pöördus ta töötukassasse koondamishüvitise saamiseks, arvestades, et hüvitise suuruse arvestamisel võetakse aluseks enne lapsehoolduspuhkust saadud töötasu. Kuid töötukassa arvutas hüvitise suuruse lapsehoolduspuhkuse ajal tööandja poolt kollektiivlepin-

gu alusel makstud toetuste summast. Need toetused olid jõulupreemia (neli korda, alates 2006. aastast kuni aastani 2009) ning koolitootus, mis on ette nähtud kooliõpilase vanematele ja mida see inimene sai kolm korda.

Selgitades sellise olukorra põhjusi, viitab töötukassa töötuskindlustuse seadusele ning leiab, et rasedus- ja sünnitus-, aga ka lapsehoolduspuhkusel olev inimene töötab kuskil ning saab selle eest tasu, millest makstakse töötuskindlustusmaksid. Töötuskindlustushüvitise arvutamisel võetakse aluseks see töötasu, mida on saadud enne koondamist. Kõnealusel juhtumil aga inimene ei teinud tööd, vastupidi, tal oli õigus lapsehoolduspuhkusel viibimise tõttu töö tegemisest keelduda ning tööandja maksis kollektiivlepingu järgi kaks korda aastas toetusi. Seoses ülalkirjeldatud asjaoludega paluvad nii ajakirja toimetuse kui ka arupärimisele alla kirjutanud rahvasaadikud vastata küsimustele. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun kõnepuldi sotsiaalministri!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu juhataja! Head arupärijad! Alustan küsimustele vastamist.

Esimene küsimus puudutab seda, kuidas töötuskindlustuse seaduse sätted on kooskõlas selle tegeliku mõttega, pidades eelkõige silmas töötuskindlustushüvitise maksmist lapsehoolduspuhkusel olevale isikule makstud toetuse pealt. Töötuskindlustushüvitise suuruse arvutamisel on aluseks kõik tööandja makstud tasud, millelt on makstud töötuskindlustusmaks. Maksustamise mõttes ei ole vahet, kas tööandja maksab töötajale töötasu, puhkusetasu, preemiat või ettevõtte töötajatele mõeldud täiendavaid rahas väljamakstavaid hüvesid või toetusi. Kõik eespool nimetatud tööandja väljamakstavad ning Maksu- ja Tolliametile deklareeritud summad maksustatakse tulumaksuga, sotsiaalmaksuga ning töötuskindlustusmaksuga. Kui tööandja väljamakstavalt summalt on makstud üks kuu töötuskindlustusmaks, siis läheb see makse inimese töötuskindlustustaaži arvestusse ehk inimesele koguneb ühe kuu võrra staaži juurde. Töötuskindlustushüvitise suuruse arvutamisel võetakse aluseks kindlustatu üheksa kuu keskmine ühe kalendripäeva tasu töötuskindlustuse andmekogu

andmete põhjal. Kindlustatu keskmine ühe kalendripäeva tasu leitakse viimasele kolmele töötamiskuule eelnenud üheksal töötamise kuul kindlustatule makstud tasude alusel, millest on kinni peetud töötuskindlustusmaks. Juhul kui töötuskindlustushüvitise arvutamise aluseks olevas üheksakuulises perioodis on tööandja maksnud töötajale lisaks töötasule preemiat või toetust, läheb ka preemia või toetus töötuskindlustushüvitise suuruse arvutamisel arvesse. Töötukassa ei tee siinjuures omalt poolt mingit valikut ega otsusta, missuguseid tuluseid arvesse võtta või arvestamata jätta.

Teine küsimus: "Kuidas hindate tekkinud olukorda – kas lapsehoolduspuhkusel viibiva lapsevanema suhtes, kellele tööandja heast tahtest on maksnud toetusi, on töötuskindlustuse seadus õiglane?" Vastus on selline, et töötuskindlustuse seaduse § 9 lõike 5 alusel on kindlustatule tagatud hüvitis miinimumsuuruses, mis on 50% eelmise kalendriaasta kuu-töötasu alammäärast. Teisisõnu, kui inimene on saanud hüvitise arvutamise aluseks oleval perioodil väiksemaid summasid, on talle ikkagi tagatud hüvitis miinimumsuuruses. Siin võiks tuua sellise näite. 2009. aastal oli töötasu alammäär 4350 krooni ehk sellel aastal 278,02 eurot. Juhul kui arvutatud hüvitise suurus tuleb väiksem kui 50% 4350 kroonist ehk 278,02 eurost, tagatakse inimesele hüvitis ca 139 eurot ehk 2175 krooni 30-päevase hüvitamis-perioodi kohta. Niisiis on töötuskindlustusega tegelikult tagatud hüvitis eelmise kalendriaasta töötasu alammääralt kõikidele kindlustatutele, kes on arvestusperioodil saanud töötasu alammäärast väiksemat tasu. Tegemist ongi just nimelt solidaarsusega töötuskindlustussüsteemis. Võib juhtuda, et toetuse saaja on tänu süsteemi solidaarsusele palju soodsamas olukorras, kui ta muidu oleks, ja saab võib-olla hoopis suuremat hüvitist, kui on hüvitise arvutamise aluseks olevad summad. Et oleks arusaadav, toon mõne näite. Inimene saab lapsehoolduspuhkuse ajal preemiaid ja toetusi näiteks 1500, 2000 krooni mitme aasta vältel, jääb töötuks ja taotleb hüvitist. Hüvitis arvutatakse preemiate ja toetuste summade pealt makstud maksete alusel, aga kuna selle summa suurus tuleb väiksem kui hüvitise miinimumsuurus, siis on sellele inimesele tagatud hüvitise suurus 2175 krooni ehk rohkem, kui oleks tulnud ainult makstud maksete pealt. Teine

inimene töötab viimased 14 kuud täistööajaga ja saab töötasu alammääras ehk 4350 krooni, jääb töötuks ja taotleb hüvitist. Sellisel juhul arvutatakse hüvitist töötasult makstud maksete pealt, hüvitise suuruseks tuleb 2175 krooni ja hüvitis on esimesed 100 päeva 50% eelnenud aja töötasust ja edasi 40%. Tuleb ka arvestada, et enamasti on meil olukord, kus inimene saab oma tööd pärast lapsehoolduspuhkuse lõppemist jätkata. Nagu öeldud, iga kuu, mille eest on makstud töötuskindlustusmaks, suurendab selle inimese staaži, staaži pikkus aga määrab, kas inimene üldse kvalifitseerub töötuskindlustushüvitise saajaks, ja kui kvalifitseerub, siis kui kaua talle hüvitist makstakse.

Kolmas küsimus: "Kas ja kuidas plaanite töötuskindlustuse seadust muuta nii, et kindlustushüvitise arvutamise aluseks oleks töötasu, mitte toetused ning seadus arvestaks enam lapsehoolduspuhkusel viibinud lapsevanematega?" Vastuseks võib öelda, et töötukassa saab Maksu- ja Tolliametilt makstud töötuskindlustusmaksete andmed, mille põhjal tehakse hüvitise määramise või määramata jätmise otsused. Teatavasti deklareerib tööandja kõik preemiad ja muud summad, mida ta võib nimetada toetusteks, kui töötasu ning neid summasid makstatakse ka kui töötasu. Maksustamise erand on tulumaksu puhul nn tööandja sünnitoetus, millelt ei maksta tulumaksu, aga ka tööandja sünnitoetuselt makstakse ikkagi sotsiaalmaksu ja töötuskindlustusmaks. 1. juulil 2009 jõustunud töötuskindlustuse seaduse muudatustega muutus lapsehoolduspuhkust kasutanud vanema olukord soodsamaks. Muudatusega pikendati hüvitisele kvalifitseerumiseks nõutavat 36-kuulist perioodi vanema rasedus- ja sünnituspuhkusel, lapsendajapuhkusel või lapsehoolduspuhkusel oldud aja võrra, kui sama aja kohta puuduvad andmekogus andmed töötuskindlustusstaaži kohta.

Neljas küsimus: kui palju võib meie hinnangul olla selliseid lapsevanemaid? Meil selle kohta andmed puuduvad. Eelkõige sellepärast, et me vaatame Maksu- ja Tolliameti andmeid ja käsitleme neid ühtse maksustamise põhimõtetena. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Teile on ka küsimusi. Palun, kolleeg Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Aitäh, lugupeetud juhataja! Aitäh, härra minister, vastuste eest! Te tõite siin näiteid selle kohta, kuidas võib tõesti olla nii, et inimene saab hüvitist rohkem, kui oli ta eelmine sissetulek. Aga samas on sellel konkreetsel juhul, millest me räägime, tegemist olukorraga, et kui inimene poleks saanud lapsehoolduspuhkuse ajal neid toetusi, oleks tema töötuskindlustushüvitise määr olnud palju kõrgem kui see miinimummäär, millest te rääkisite. Milline oleks teie soovitus nendele naistele, kes on praegu lapsehoolduspuhkusel, või nendele tööandjatele, kes tahaksid võib-olla selliseid toetusi maksta? Kuidas nad peaksid käituma? Kas mitte maksma toetusi? Kas naised peaksid pöörduma oma tööandjate poole, et ärge mulle midagi makske, äkki te pärast koondate mind ja ma ei saa seda korralikku töötuskindlustushüvitist?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Esimene soovitus on kindlasti rääkida Sotsiaalkindlustusametiga. On arusaadav, et inimesed ei pea teadma kõiki seadusi peast, selle jaoks on olemas ametiasutused. Sotsiaalkindlustusamet kindlasti selgitab olukorda, millistel puhkudel ja kuidas toimub maksuarvestus, millised tasud võetakse hüvitise määramisel arvesse ja milliseid ei võeta. Sellest tulenevalt on siis tööandjal ja töötajal õigus ning võimalus teha omapoolsed otsused, kas ja kuidas edasi käituda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Arupärijate neljas küsimus oli, kui palju võiks olla selliseid lapsevanemaid, kes on pärast lapsehoolduspuhkusel olemist registreerinud ennast töötuks. Te ütlesite, et andmeid ei ole. Enne te soovitasite meil vaadata töötukassa kodulehekülge, kus on väga põhjalikud andmekogud. Neist ühe andmekogu järgi peab töötü enne registreerimist ütleva, mida ta enne oli teinud. Selgub, et detsembrikuus oli 3085 inimest öelnud, et enne nad kasvasid last. Miks need andmed pole kõlblikud või miks selline andmekogu, nagu töötukassa pakub, ei sobinud selleks, et vastata?

Hanno Pevkur

Aitäh! Arupärimises oli jutt hüvitisest ja hüvitist makstakse vastavalt Maksu- ja Tolliameti andmebaasile. Töötukassa arvestust peetakse inimeste endi ütluste alusel ja seal ei pruugi olla näiteks kirjas see, et kui inimene on olnud lapsehoolduspuhkusel, siis on ta mõnda aega olnud n-ö mitteaktiivne. Kui ta näiteks pool aastat pärast lapsehoolduspuhkuse lõppu, mitteaktiivset olekut läheb ja paneb ennast kirja töötukassa registrisse, siis on tema eelmine staatus lapsehoolduspuhkus. Nii et seetõttu me saame hüvitise määramisel lähtuda Maksu- ja Tolliameti andmetest ja neist ei tule välja see, kes viimati oli lapsehoolduspuhkusel. Need on need põhjused, miks ma ei tugineks puhtalt ainult inimeste andmetele. Jah, me võiksime neid arve kasutada, aga see ei oleks võib-olla sada protsenti korrektne. Seal on inimeste endi ütlused ja töötukassa loomulikult avalikustab need andmed, mis inimesed ise on öelnud.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra sotsiaalminister! Avan läbirääkimised ja kutsun kõnepulti kolleeg Olga Sõtniku.

Olga Sõtnik

Hea istungi juhataja! Head kolleegid! Käesolevat arupärimist esitama ajendas mind ja minu kolleege ajalehe Delovõje Vedomosti pöördumine kõikide Riigikogu naissaadikute poole, mis laekus meie postkastidesse eelmise aasta 19. novembril. Nagu ma juba mainisin, pöördus ajalehe toimetuse poole abisaamiseks lugeja, kes koondati pärast kolm aastat kestnud lapsehoolduspuhkust. Korraliku töötuskindlustushüvitise asemel, mis oleks arvutatud lähtudes tema rasedusperioodile eelnenud aja palgast, määras töötukassa talle hüvitise lähtudes kollektiivlepingu alusel makstud jõulupremiast ja koolitoetusest. Seega kujunes hüvitise suuruseks mõni euro kuus. Pärast artikli ilmumist sai ajalehe toimetuse palju kirju ja pöördumisi, milles kurdeti samasugust muret. See näitab selgelt, et, esiteks, samalaadsed probleemid on tekkinud paljudel lapsehoolduspuhkusele tööle naasnud ja kohe koondamise alla sattunud naistel või neil, keda oli koondatud juba puhkuse ajal. Teiseks, lugejad arvavad nii nagu minagi, et praegune õigusnorm on amo-

raalne, alandab naisi ning jätab nad abita. Jagan ajalehe toimetuse ja lugejate seisukohta, et praegune seadusesse tekkinud praak tuleb kiiremas korras ära parandada. Kui me tõesti tahame väärtustada emadust, emaks olemist ning soovime, et elanikkonna juurdekasv oleks positiivne, peame kiiremas korras selle naisi alandava ja nende ning nende laste heaolu kahandava seadussätte ära muutma. Keskerakonna fraktsioon hääletas 2009. aastal selle seaduseelnõu vastu, millega töötuskindlustuse seadust kõne all olevate lõikudega täiendati. Ma ei taha uskuda, et need 52 Riigikogu liiget, kes hääletasid selle seaduseelnõu poolt, teadsid, millisesse hiirelõksu nad selle muudatusega noored emad panevad. Samas ministri sõnad kinnitavad vastupidist. Härra Pevkur ütles selgelt, et koalitsioon ei poolda praeguse korra muutmist, ja erilist lootust, et seadust parandatakse selle kahe kuu jooksul, mis on valimiseni jäänud, ei ole. Eks see näitab, milline on tegelikult Reformierakonna ja IRL-i suhtumine lastesse ja emadesse – see on väga kahepalgeline ja küüniline.

Samas on võimalik seda olukorda lahendada üsna lihtsalt ja kiiresti. Üks võimalus, kuidas seda teha, oleks see, et naine saab ise valida, millised väljamaksud võtta hüvituse arutamise aluseks, kas need, mis on saadud enne lapsehoolduspuhkusele minekut, või need, mis on saadud puhkuse ajal. Tavaliselt on lapsehoolduspuhkuse ajal saadud tasud väga väikesed ja nii nagu selle konkreetse loo puhulgi on need firma hea tahte avaldused oma töötajatele preemiate või toetuste näol. Vaevalt tooks selline muudatus meie eelarvele väga suurt lisakoormust, samas oleks see ilus žest praegustele ja tulevastele emadele ning märk, et riik hoolib neist. Kahjuks peab tõdema, et seni kuni võimule ei ole tulnud teised poliitilised jõud, kes väärtustavad eelkõige inimest, mitte eelarve tasakaalu, saab tööandjatele ainult soovitada mitte teha rasedus- ja lapsehoolduspuhkusel olevatele naistele selliseid kingitusi, sest iial ei tea, mis saab kahe või kolme aasta pärast ning kui palju kahju nad võivad tegelikult selle toetusega teha, juhul kui inimene peaks mingil põhjusel pärast puhkuselt naasmist töötuks jääma. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

6. Arupärimine vaimupuudega inimeste hambaravi kohta (nr 547)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Mai Treiali, Jaak Aabi ja Ester Tuiksoo 25. novembril 2010 esitatud arupärimine vaimupuudega inimeste hambaravi kohta. Palun kõnetooli kolleeg Mai Treiali!

Mai Treial

Austatud juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud minister! Riigikogu poole on pöördutud küsimusega raskema vaimupuudega üle 19-aastaste isikute hambaravi asjus. Selliste patsientide vaimset seisundit ja ajukahjustust arvestades on ainumõeldav ravida nende hambaid haiglatingimustes üldnarkoosi all. Niisugune täisealiste inimeste hambaravi võimalus meil Eestis aga puudub. Mitte kõik abivajajad ei suuda oma vaimse alaarengu tõttu taluda hambaravi tavatingimustes, hambakliinikutes narkoosi all tehtav ravi on aga vastunäidustatud tervisekahjustuse tõttu. Kirjast selgub, et abivajajad on otsinud uusi ravivõimalusi ja pöördunud abi saamiseks mitme raviasutuse poole, sealhulgas Kaarli Hambapolikliiniku ning PERH-i näo- ja lõualuukirurgia osakonna poole. Seal aga on selgunud, et raskema vaimupuudega inimeste jaoks ravitingimusi pole.

Eestis on neid inimesi, kellel on vaimupuue ja kellel ei ole võimalik ravida hambaid tavatingimustes, päris palju. Meenutan, et vaid paar aastat tagasi, kui telesarjas "Puutepunkt" kutsuti ühe pere pöördumise peale üles endast teada andma neil inimestel, kes on samuti hädas sellega, et neil pole oma täisealiseks saanud last kuskile hambaravile viia, siis vastas sellele üleskutsele kahe tunni jooksul 46 inimest.

Seoses ülalkirjeldatud asjaoludega ning sihtgrupi vajadusi põhjalikult tundva inimesena teeb kirja autor ka omapoolsed ettepanekud, kuidas asi võiks korraldatud olla. Nii märgib ta näiteks, et ühe või isegi kahe (üks Põhja-, teine Lõuna-Eestis) haigla juurde peaks loodama võimalus ravida erivajadustega täiskasvanud patsientide hambaid narkoosi all. Samas tuleks

luua ka spetsiaalne hambaravikabinet, kuhu sügavama vaimupuudega ning psüühikahäiretega täiskasvanute hooldajad saaksid pöörduda konsultatsioonide saamiseks ning kus saaks teha ka väiksemaid raviprotseduure, mida nendele patsientidele on vahel kindlasti võimalik teha ka ilma narkoosita. Nii ravimine narkoosi all kui ka kiirkorras suuõõne saneerimine on siiski üks osa abist ja kindlasti vajab see sihtühm palju sagedasemat hambaravi kui kord paari aasta jooksul narkoosi all tehtav ravi. Ühe ettepaneku järgi oleks mõistlik õpetada välja mõned spetsiaalselt erivajadustega inimesi ravivad stomatoloogid. Seoses eeltooduga on arupärijatel lugupeetud ministrile kolm küsimust ja me ootame nendele vastust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mai Treial! Palun järjekordselt kõnepulti sotsiaalministri!

Hanno Pevkur

Riigikogu esimees! Austatud arupärijad! Püüan siis tõstatatud küsimustele vastata. Esimene küsimus puudutab seda, kuidas on ravi korraldatud. Siinkohal tuleb tõdeda, et raske vaimupuudega täiskasvanute ravi on üldjuhul korraldatud nii nagu kõikidel teistelgi ja suuri erisusi ei ole. Kui vaadata, kes meil üldse teevad hambaravi koos anesteesiaga, siis saame võtta aluseks need lepingud, mis riigil on sõlmitud. Võtame näiteks laste hambaravi üldanesteesiaga. Neid, kellega riigil on sellised lepingud, on seitse: Tallinna Lastehaigla, Kalmer Lepiku Hambaravi Pärnus, Valga Haigla, OÜ Stigma Erakliinik Tartus, AS Medisfäär Tallinnas, Tartu Ülikooli Kliinikum ja Dr Aino Rulli Hambaravi Viljandis.

Siit võikski minna teise küsimuse juurde, kuidas ja mismoodi edasi. Teatavasti maksavad täiskasvanud isikud praegu hambaravi eest ise. Vaimupuudega isikute puhul tuleb kindlasti arvestada, et hambaraviteenus on suure tõenäosusega nendele mittemõistetav, ja seetõttu on ka ravi osutamine raskendatud. Sellest tulevalt on vaimupuudega täiskasvanute hambaraviks kabinetis vajalik erisõuõõne, et anda narkoosi, ja narkoosijärgse jälgimise ruum. Tagatud peab olema anesteesioloogi kättesaadavus ja hambaarstil peab kindlasti olema ka selliste patsientidega töötamise kogemus. Suure tõenäosusega võib väita, et narkoosiga hambaravi

vajavate isikute sihtgrupp on laiem kui ainult sügava vaimupuudega isikud. Ainult üht liiki puude puhul seda probleemi lahendada oleks väga keeruline, probleemi tuleks vaadata natukene komplekssemalt. Välja tuleks pakkuda selline lahendus, mida oleks võimalik kasutada kõikide inimeste puhul, kes vajavad üldanesteesiaga hambaravi.

Kui vaadata, mida teha saab ja võib, siis haigekassa statistikast nähtuvalt pöörduakse enamiku vaimupuudega lastega kas Tallinna Lastehaigla või Tartu Ülikooli Kliinikumi poole. Selline valik eelkõige seetõttu, et nagu ma mainisin, on nende patsientide puhul väga oluline narkoosijärgne jälgimine. Selle temaatikaga edasiminemiseks oleme kokku leppinud, et täpsustame sellise hambaravi korraldust koostöös erialaseltside ja haiglatega. Meile teadaolevalt on Tartu Ülikooli Kliinikum sisustamas päevakirurgia juurde ühte eraldi üksust just vaimupuudega isikute hambaravi tarvis. Seal oleks tööül üks hambaarst, tagatud anesteesioloogi kättesaadavus ja olemas ärkamisruum, mis sellise teenuse osutamiseks on ülioluline. Sama üksus osutaks narkoosiga tehtava hambaravi teenust sellisel juhul ka Tartu Ülikooli Kliinikumi lastehaiglale. Samasugune võimalus tuleks kindlasti luua kõikide narkoosiga hambaravi vajavate inimeste jaoks Põhja-Eesti piirkonda.

Oleme suhelnud Eesti Hambaarstide Liiduga ja hambaarstid on teinud ettepaneku töötada välja ka vaimupuudega isiku hooldajale konkreetne käitumisjuhised, kuidas vaimupuudega isikute hambahaigusi kontrolli all hoida, alustades juba lapseeas. On selge, et lapseeas alates kontrolli all hoitud suuhügieen aitab vältida ja leevendada hambaprobleeme täiskasvanueas.

Kui lühidalt kokku võtta, siis tööd on alustatud. Tartu Ülikooli Kliinikum on juba natukene kaugemale jõudnud ja Tallinnas või, ütleme, Põhja-Eestis on vaja ka kindlasti selline võimalus luua. Koostöös hambaarstide liidu ja haiglatega see töö käib. Loodame, et õnnestub jõuda sinnamaani, et see üksus saab loodud ja seal on ka vastavad ruumid olemas. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Küsimus Mai Treialilt.

Mai Treial

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Veel enne möödunud aasta lõppu oli küsimus arutusel ka Riigikogu sotsiaalkomisjonis ja osavõtjate ring oli päris lai. Nagu ma seal aru sain, oli meie lõplik seisukoht selline, et veel selle Riigikogu koosseisu ajal tullakse välja seadusmuudatusega, mida aitab ette valmistada ka Sotsiaalministeerium. Praegu, kui te vastate nendele küsimustele, tundub mulle aga niimoodi, et te ei ole kas kursis sellega, et Sotsiaalministeeriumi poolt oodatakse niisugust abi, või ei toeta te üldse seda. Vastus oli küll niisugune, et kunagi tulevikus me ehk suudame selle probleemi lahendada.

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Ma olen sellega kursis küll ja me oleme seda ministeeriumis arutanud päris mitu korda, ka täna veel. Siin on kaks peamist probleemi. Esimene probleem on see, nagu ma oma vastuseski ütlesin, et isikute ring, kes vajavad hambaravis üldanesteasiat, üldnarkoosi, ei piirdu ainult vaimupuuetega inimestega. Suure tõenäosusega on see ring laiem ja seetõttu tuleb pakkuda ühesugune lahendus kõigile. Kui me nüüd pakume välja konkreetse seadusmuudatuse, millest oli juttu sotsiaalkomisjonis, ainult vaimupuuetega inimeste jaoks, siis me peame tulema ka järgmiste samalaadsete küsimuste juurde. Mis siis teistest gruppidest saab? Jah, me oleme loomulikult valmis lahenduse leidmise nimel edasi töötama, aga ma ei ole väga kindel, kas me suudame kohe pakkuda välja kõikidele sobivat lahendust.

Teiseks, nagu ma ütlesin, töö käib juba praegu selle nimel, et ka tänases õigusraamistikus oleks võimalik saada nii Lõuna-Eestisse kui Põhja-Eestisse üksus, kes suudaks sellist ravi teha. Selle eeldus on, et on olemas ruumid, et on olemas spetsiaalse väljaõppega hambaarst, et on olemas alati kättesaadav anesthesioloog. Peab olema ärkamisruum, ja kui see on olemas, siis on vaja ka spetsialiste, kes suudavad patsienti ärkamisel juhendada, n-ö aidata tal ärgata.

Uskuge mind, selle teemaga tegeldakse. Vaatame ikka, kas ka praeguses õigusraamistikus on võimalik toimetada nii, et need patsiendid kiiremas korras ravi saaksid, ning seejärel vaatame, kas ja kuidas me peame muutma

õigusraamistikku selleks, et mitte ainult vaimupuudega inimesed, vaid kõik, kes vajavad üldnarkoosiga hambaravi, seda ka saaksid.

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga! Austatud minister! Muidugi on kahetsusväärne, et vaimupuudega inimeste hambaravi teemaga on siiaaani väga tagasihoidlikult tegeldud. Aga te ütlesite oma vastustes, et mõned sammud on siiski astunud ja nii Tartus kui ka Tallinnas valmistatakse ette ruume, kus nende inimeste hambaid ravida saab. Kas te võiksite rääkida ka tähtaegadest? Kas need ruumid saavad valmis selle aasta jooksul või on tegemist mõne kuuga, mõne nädalaga? Mis ajaks need ruumid valmivad?

Hanno Pevkur

Aitäh! Oma vastuses arupärimisele ma ütlesin, et meile teadaolevalt on Tartu Ülikooli Kliinikum neid ruume sisustamas ehk nad tegelevad sellega praegu. Põhja-Eestis veel nii kaugel ei olda. Lisaks ütlesin, et neid, kes suudavad praegu pakkuda üldanesteesiaga hambaravi, aga suunitlusega lastele, on üle Eesti seitse. Vajalikud teadmised ja oskused on suure tõenäosusega olemas, nüüd tuleb eelkõige vaadata seda, kui kiiresti kliinikum suudab oma asjadega valmis saada. Mul ei ole kaasas nende kirjalikku kinnitust selle kohta, kui kiiresti nad sellega hakkama saavad. Ma väga loodan, et nad saavad sellega hakkama. Kui on kirjas, et nad on sisustamas, siis võib eeldada, et kliinikum saab suhteliselt kiiresti omadega valmis. Põhja-Eestis tuleb veel järelikult tööd edasi teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister! Ma tänan teid väga! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Soovitakse. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Mai Treiali!

Mai Treial

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud minister! Vastused arupärimisele on antud, aga kas nüüd tänada nende vastuste eest või olla kurb edasi. Kumba rohkem? Ilmselt tuleb olla kurb edasi. Te väitsite, lugupeetud

minister, et neid erivajadustega, vaimupuudega inimesi ravitakse nagu kõiki teisigi ja erisusi siin ei ole. Te rääkisite pikalt nendest võimalustest, mis on lastel. Jah, tõesti, lastel on hambaravi võimalused paremad. Aga arupärimises ongi ju juttu sellest, et kui inimene saab 19-aastaseks või on vanem, siis tal selliseid hambaravi võimalusi enam ei ole. Selles osas olen ma teiega nõus, et sihtgrupp on laiem, kui arupärimises juttu on. Olen ka sellega nõus, et vaja on leida palju laiemat ja komplekssemat lahendust.

Rõhutasite, et Tartu Ülikooli Kliinikum on rajamisel üks kabinet, kus on võimalik hambaravis anesteasiat kasutada. Seda me kuulsime juba sotsiaalkomisjonis, et Tartus niimoodi tänuväärset toimetatakse. Kindlasti on vaja sellist kabinetti ka Tallinna piirkonda. Aga te, lugupeetud minister, ei rääkinud rahast. Üheski kabinetis ilma rahata seda ravi ei saa. Ma olen seda meelt, et Tartu Ülikooli Kliinikum tehakse praegu väga tänuväärset tööd ja ollakse valmis neid inimesi aitama, aga hambaravi tehakse oma sisemiste reservide arvel, sest riik kahjuks sinna oma õlga alla ei pane.

Olen tõepoolest hämmelduses. Sest kui me aasta lõpus sotsiaalkomisjonis arutelu lõpetasime, siis oli väga ühene seisukoht, opositsioonil ja koalitsioonil selles eriarvamusi polnud, et lahendus tuleb leida ja seadustada veel selle Riigikogu koosseisu ajal. Mis siis vahepeal on toimunud? Vahepeal on lihtsalt vahetunud aasta number. Nüüd tuleb seadusmuudatusega uuesti edasi liikuda, mitte jääda ootama lahendusi kuskil kauges tulevikus. Nende inimeste, kes abi vajavad, kannatused on nii suured! Nii õudne on kõrvalt vaadates kuulata seda juttu, mida räägivad nende vanemad või hooldajad, kes on nendega seotud.

Lugupeetud minister! Ma arvan, et sellega ühinevad ka teised Riigikogu liikmed: on aeg nende isikute hambaravi küsimus ära lahendada ja teha seda veel selle Riigikogu koosseisu ajal. See oleneb väga ka teist, lugupeetud minister. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud.

7. Arupärimine pensionide kojukande kohta (nr 559)

Aseesimees Jüri Ratas

Lähme edasi seitsmenda arupärimise juurde, mille on esitanud Riigikogu liikmed Olga Sõtnik, Ester Tuiksoo, Kadri Simson, Eldar Efendijev, Nelli Privalova, Marika Tuus, Valeri Korb ja Vladimir Velman. Arupärimine on esitatud 23. detsembrikuupäeval 2010. aastal ja käsitleb pensionide kojukannet. Arupärimisele vastab sotsiaalminister Hanno Pevkur. Ma palun Riigikogu kõnetooli arupärimist avalikkusele tutvustama arupärijate esindaja Marika Tuusi!

Marika Tuus

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Nagu juba öeldud, käsitleb meie arupärimine pensionide kojukannet. Võib kohe alguseks öelda, et pensionide tasuta kojukande lõpetamine 2009. aastal oli eakatele ikkagi väga-väga suur löök. Inimesed pidid hakkama kojukande eest ise maksma, välja arvatud erijuhud. Esialgu oli kojukande hind 58 krooni kuus, nüüd teame, et seda hinda on tõstetud. Nimelt kuulutas Sotsiaalkindlustusamet 30. septembril 2010 välja avatud riigihanke riiklike pensionide, toetuste ja hüvitiste kojukande teenuse osutamiseks kahel järgneval aastal. Ainsa pakumuse esitas AS Eesti Post, kellega sõlmitigi leping. Lepingu kohaselt viiakse pensionid ja hüvitised ilma rahata kätte 12 940 inimesele, kuid 15 230 inimest peavad hakkama pensioni kojukande eest maksma. Nagu juba öeldud, tõstis ka aktsiaselts kojukande hinda, seda siis 58 kroonilt nüüd juba 4,6 eurole ehk 72 kroonile. Meie poole on pöördunud eakad, kes väidavad, et nendele ei võimaldata tasuta pensioni kojukannet – kuigi nad peaksid seda justkui saama –, sest kvoot olevat täis. Me küsimegi, milliste kvootidega on tegemist ja kuidas on saadud see arv 12 940, mis on aluseks võetud. Lisaks on siin ka teisi küsimusi. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Ma palun Riigikogu kõnetooli sotsiaalminister Hanno Pevkuri vastama arupärimisele, mis kannab numbrit 559. Palun!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head arupärijad! Esimene küsimus räägib mingitest kvootidest. Mulle jääb arusaamatuks, mis kvoodid need on. Ma loodan väga, et inimesed, kes teile sellist juttu rääkisid, pöörduvad kas ministri enda või Sotsiaalkindlustusameti poole ja ütlevad, millises osakonnas neile nii öeldi. Sellist asja ei saa olla sellepärast, et riikliku pensionikindlustuse seaduse § 36 lõike 5 kohaselt makstakse elukohajärgsele pensioniametile esitatud põhjendatud taotluse alusel riiklikku pensioni maksja kulul isikule, kellel on liikumistakistus või kes elab hajaasustusalal ja kellele panga-teenus on raskesti kättesaadav või kes on sügava puudega töövõimetuspensionär jne – ma ei hakka kogu loetelu ette lugema. See tähendab, seaduses on toodud alused ja kui isik vastab neile alustele, siis talle ka pension koju viiakse. Tahaks väga-väga teada, kes teile sellist juttu rääkis ja millise piirkonna kohta, öelgu kas või anonüümselt, aga öelgu, milline piirkond või milline osakond. Siis me täpsustame seda ja võtame kontrolli poole pealt ka meetmeid, kui see tõesti nii oli.

Teine küsimus puudutab inimeste arvu 12 940. Nimetatud riigihanke puhul lähtuti sellest, et 2010. aasta augustikuus viidi pension tasuta koju 12 940 inimesele ja saaja kulul 15 230 inimesele. 2010. aasta detsembriks olid mõlemad arvud juba vähenenud, tasuta viidi 12 324 isikule ja saaja kulul 14 655 isikule. Ehk lühidalt öeldes, need olid riigihanke aluseks olevad arvud. Kui kojukandeid on vähem, siis makstakse tegeliku kohaletoiemistamise arvu järgi, kui kojukannete arv on suurem, siis peab riigihankel osaleja ehk teenuse pakkuja esitama põhjendatud taotluse ja vastavalt riigihangete seadusele tuleb selle põhjendatud taotluse alusel maksta hüvitist. See oli indikaatiivne arv, et pakkuja oskaks teha pakkumuse ja Sotsiaalkindlustusamet saaks enam-vähem paika panna kojukannet vajavate isikute arvu. Veel oli küsimus, kas me kinnitame, et 15 230 inimest, kes teeninduse eest ise maksavad, on kõik liikumisvõimelised. Seda on minul siinkohal küll äärmiselt keeruline kinnitada. Me oskame öelda, et need inimesed on ise teinud avalduse ja see oli nende vaba otsus. Tihtipeale on ka nii, et kojukande eest maksavad teised pereliikmed, näiteks täiskasvanud lapsed. Sotsiaalkindlustusametil või Sotsiaalministeeriu-

mil ei ole küll siin plaanis inimeste otsust kuidagi mõjutada.

Kolmas küsimus puudutab seda, mis võis põhjustada kõrgema hinna 2011. aastaks ja millised ettevõtted osalesid 2010. aastaks korraldatud konkursil. Pean ütleva, et 2010. aasta hanke konkursil osales kahjuks samamoodi ainult Eesti Post, nii nagu see oli ka 2011. ja 2012. aasta hanke konkursil. Mis on need põhjused, seda tuleks kindlasti küsida Eesti Postilt. Me oleme püüdnud neid põhjusi küsida ja põhjendusena on nimetatud mitut tegurit. Näiteks ütleb Eesti Post, et kuna hange on korraldatud kahe aasta peale – 2011. ja 2012. aastaks –, siis kahe aasta perspektiivis peab ta arvestama survet tööjõukulule. Samuti on suurenenud sularaaha käitlemise kulu ja transpordikulu, mis tuleneb eelkõige kütuse hinna tõusust. Arvestatakse ka seda, et nii linnas kui ka maal elavatele inimestele tehakse komplekshind, aga maal on teenuse osutamine kallim ja 65% kojukandeklientidest elab just maapiirkonnas. Sellised on olnud Eesti Posti põhjendused.

Neljas küsimus puudutab samamoodi hinnatõusu. Hinnatõusu põhjustest ma just rääkisin. Teeksin veel ühe täienduse. Kui 2009. aasta juulis hõlmas kojukanne peaaegu 32 000 inimest, siis 2010. aasta detsembriks, nagu ma ütlesin, oli see arv kukkunud 12 324-le. Nii ta on. Teenuse tarbijaid on jäänud vähemaks ja muud kulud ka – selline on olnud Eesti Posti põhjendus. Aga kindlasti oleks minul olnud hea meel ja ma usun, et ka kõikidel eakatel oleks olnud hea meel selle üle, kui nii 2010. aasta kui ka 2011. ja 2012. aasta hankel oleks Eestis leidunud firmasid, kes oleksid suutnud osaleda riigihankel ning pakkuda Eesti Postile konkurentsi. Kahjuks neid ei olnud.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna, austatud minister! Teile on ka küsimusi. Marika Tuus, palun!

Marika Tuus

Aitäh! Mis puudutab neid kvote, siis ma tuletan meelde, et siis, kui teie ei olnud veel minister, ministriks oli teie erakonnakaaslane, räägiti sellest ajakirjanduses täiesti avalikult, kuidas Sotsiaalkindlustusamet ütles inimestele, et nendel on piirid, kui paljud saavad tasuta kojukannet ja kui paljud mitte, inimestele öeldi ära. See on mul väga täpselt meeles. Kui te

saaksite praegu teha n-ö tagantjärele vigade paranduse ja kui see oleks teie otsustada, kas te kinnitate siis, et te otsustaksite ka praegu teha pensionäridele oma raha kättesaamise tasuliseks ehk lõpetada tasuta kojukande?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Ma ei tahaks panna ennast nendesse situatsioonidesse, mis olid tollal, kui see otsus tehti. Neid tuleb kindlasti vaadata omas ajas. Kui ma meenutan, siis parlamendi menetluse käigus lisandus vist mõiste "hajaasustusosalal", seda vist enne ei olnud, kui eelnõu parlamenti tuli. Ma usun, et parlament tegi riikliku pensionikindlustuse seaduse muudatuste menetlemisel tollal mõistlikud valikud. Arutada täna neid muudatusi tagantjärele ei oleks kõige õigem ja otstarbekam. Eks aeg annab arutust ja ma usun, me oleme siiski ka näinud, et süsteem toimib. Nendele, kelleni kojukanne peab tasuta jõudma, riigi kulul see kojukanne ka tehakse.

Aseesimees Jüri Ratas

Mai Treial, palun!

Mai Treial

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Alles see oli, kui valitsusest kostis iga päev signaale, et euro tulek meil hinda ei tõsta, aga nüüd on euro käes ja jutud teised. Või ongi niimoodi, et euro tulek tõesti hindu ei tõstnud, sest hinnad tõsteti enne euro tulekut ära. Aga üks probleem, millest ma Eesti Postiga sõlmitud lepingu puhul tahan rääkida, on see, et Eesti Post on saajaprotsendiliselt Eesti riigi omanduses. Sellega seonduvalt oleks pidanud konkursi välja kuulutades sättima ka tingimused odavama pakkumuse saamiseks, sest ka teie teadsite, et pensione ega toetusi ei kavatseta ju 2011. aastal suurendada. Millest see tuleb, et lisatingimusi ei olnud seatud?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma tahaksin küll väga teada, millised on need lisatingimused, mida te silmas peate. Riigihanke korraldamisel ei saa ju olla eeldus, et kõne alla tuleb ainult riigi omandis olev ettevõtte. Sellest tulenevalt seatakse riigihanke tingimused ikkagi vastavalt sellele, mida oodatakse, mitte selle järgi, kes võiksid olla võimalikud pakkujad. Sihitud pakkumine käib

küll natukene teiste reeglite alusel ja õigusmaailmas vaadatakse sellistele asjadele natuke teistmoodi. Ma ei kujuta ette, et riik või Sotsiaalkindlustusamet oleks pidanud kuidagi tegema suunatud pakkumise riigi omanduses olevale ettevõttele. Suunatud pakkumised on karistatavad. Ma ise siin küll võimalust ei näe. Pigem tuli hankedokumendid koostada niimoodi, et kõigil oleks võimalik osaleda. Nagu ma ütlesin, mul on väga kahju, et ükski teine ettevõtte ei tulnud osalema.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Mulle jäi teie vastusest kõlama, et igauks, kellel on põhjendatud taotlus, saab lasta oma pensioni riigi kulul koju tuua. Nüüd on küsimus selles, kes sõnastab põhjendatuse. Mul on konkreetne näide. Üks vanem proua elab suures vallas, 10 kilomeetrit vallakeskusest, kus asub sularahaautomaat. Vallakeskusesse on tal võimalik saada hommikul koolibussiga ja pärastlõunal saab ta koolibussiga tagasi koju. Tema maksab ise selle eest, et saada oma pension kätte, sest talle on öeldud, et temale riigi kulul pensioni koju toomine ei ole põhjendatud. Milline hajaasutuses elamine oleks siis piisav põhjendus, et inimene oma pensioni koju kätte saaks?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Põhjendatus on toodud riikliku pensionikindlustuse seaduse § 36 lõikes 5. Neid otsuseid teevad Sotsiaalkindlustusameti kohapealsed töötajad ja nendest otsustest ka lähtutakse. Loomulikult tuleb iga üksikut juhtumit vaadata eraldi, aga mina küll ei hakka siin Sotsiaalkindlustusameti spetsialistide tehtud tööd kuidagi ümber hindama. Nemad on lähtunud seadusest ja teinud vastava otsuse. Ma võin teile tsiteerida Sotsiaalkindlustusameti juhataja kirja, kus on öeldud: "See-ga toimub pensionide ja toetuste kojukanne seaduses märgitud põhjendatud taotluste alusel ja mingeid kvoote, ei üldisi ega maakondade lõikes, kehtestatud ei ole. Kui keegi on väitnud vastupidist, siis vajame selle kohta täpsemat teavet. Me peame teada saama, kellele, millal ja missuguses pensioniameti klienditeeninduses anti või antakse valeinformatsiooni." Selles

mõttes on antud väga selge, ühene hinnang. Sotsiaalkindlustusamet teeb neid otsuseid ja ma usun, et kõik need otsused on õiglased ja põhjendatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga, härra juhataja! Austatud minister! Pensioni kojukande süsteemi on muudetud praeguse valitsuse ajal ja aeg-ajalt tekib pensioni kojukandega ning selle süsteemi toimimisega ikkagi palju küsimusi. Kas te ise ministrina olete selle süsteemiga rahul või leiате, et seda oleks vaja muuta? Kas te olete teinud selles osas õiglased otsused?

Hanno Pevkur

Aitäh! Mina saan ministrina samamoodi tugineda suhtlusele Sotsiaalkindlustusametiga. Olen suhelnud Sotsiaalkindlustusameti juhatajaga ja tema väidab küll, et süsteem on läinud oluliselt selgemaks ja paremaks. Sotsiaalkindlustusamet ütleb, et süsteem toimib. Nii et ma saan siin kinnitada, et Sotsiaalkindlustusameti hinnangul süsteem toimib ja nendele, kes tasuta kojukannet vajavad, on see võimalus tagatud, seda ei ole ära võetud. Nendele, kes soovivad ise kojukande eest tasuda, on samuti see võimalus antud, ja neile, kes soovivad saada pensioni pangakontole, kantakse pension sinna. Kui me vaatame arve, siis 12 900 isikut (isegi vähem, detsembris oli neid 12 324) saab pensioni koju kätte riigi kulul ja 14 600 isikut omal kulul ehk kokku on see suurusjärg 27 000. Vanaduspensionieas on meil suurusjärgus 290 000 inimest, lisame juurde invaliidisus- või töövõimetuspensionärid ja saame, et Eestis on umbes 380 000 pensioniõiguslikku isikut. Nendest 27 000-le tuuakse pension koju kas riigi kulul või nad on otsustanud ise koju toomise eest tasuda ja kõik ülejäänud saavad pensioni pangakontole. Kui neid arve vaadata, siis minu hinnangul tundub süsteem olevat igati mõistlik ja toimiv.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised ja palun Riigikogu kõnetooli Marika Tuusi.

Marika Tuus

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Kohtudes eakate inimestega, olen märganud, et pensionide tasuta kojukande lõpetamine on olnud nende silmade läbi selle valitsuse üks kõige valusamaid otsuseid. Iga pensionär teab veel mitmeid teisi, kes on selle raha kättesaamisega vägagi hädas. See piinlik kärbe eakate arvel puudutab eelkõige maainimesi. Eestis on ju väga palju valdu, kus ei ole ühtegi sularahautomaati ega pangabussi, rääkimata pangakontoritest. Me teame, kui massiliselt on viimastel aastatel postkontoreid suletud, ja põhjenduseks toodi, et postiljon lahendab kõik probleemid. Nüüd näeme, et asjad on teistpidi läinud.

Õelge, kui palju on neid pensionäre, kes näiteks praeguse ilmaga, libeduse ja lumega lähevad üldse nii kergelt koduvärvast välja? Eriti eluvõõras tundub aga soovitus lasta pension välja maksta teise inimese kaudu, naabrinaise või lapse kontole. No kes siis tahab usaldada oma isiklikke rahaasju teiste kätte? Jah, on võimalus lasta pension koju tuua raha eest, kuid selle hind, nagu siin täna juba räägitud, on väga kõrge ja see hind on aina tõusnud. See summa on nüüd, kui me räägime juba 4,6 eurost, tõesti suurenenud nii palju, et me võime rääkida pensionide vähendamisest selle summa võrra. 55,2 eurot aastas ehk ligi 900 krooni on summa, mille eest vanainimene saab endale juba mingi suure asja osta. Pealegi peab ta selle raha välja käima omaenda väljateenitud pensioni kättesaamiseks. Piinlik!

Jah, mäletan, et kui tasuta kojukanne 2009. aastast kaotati ja maainimeste rahulolemus läks väga suureks, siis otsustati tasuta kojukannet võimaldada ka hajaasustusalal elavatele vanainimestele. Sellega loetakse küsimus otseselt lahendatuks, tegelikkuses aga see nii ei ole, sest see puudutab ikka väga väheseid inimesi kogu Eestimaa peal.

Tegelikult tundub uskumatu, et riik ja valitsus vaatavad rahulikult pealt, kuidas riigi omanduses olev ettevõtte Eesti Post tõstab eakate pensioni kojukande hinda ja teenib pensionäride pealt aina enam kasumit. Kui tasuta kojukande hind oli veel 58 krooni, siis teeniti iga kojukande pealt puhaskasumit 15 krooni. Ja üldse, milleks riik ikkagi selle kojukande ära kaotas? Võita riigieelarve kontekstis 26 miljonit aastas ei ole teab mis suur võit. Kuid

mängides pensioniarved pankade kätte, sunniti pensionärid pankade hüvanguks töötama, sest nii ei võta vanainimesed ühekorraga oma raha välja, käivad võib-olla paari-kolme kuu tagant selle raha järel ja sellest pangad loomulikult aina võivad. Nii et Eesti Post rikastub, võib öelda, pensionide vähendamise arvel. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Mai Treiali!

Mai Treial

Austatud juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud minister! Möödunud aastal osutati kojukandeteenust riigi kulul üle 13 000-le toetuse või riikliku pensioni saajale ja 15 700 oli neid inimesi, kes maksid kojukandeteenuse ise kinni. Tulenevalt seadusest peavad inimesed üks kord aastas otsustama, kas nad soovivad seda teenust. Tänavu jääb sellise otsustamise piir-tähtajaks 15. jaanuar, milleni inimesel on õigus esitada elukohajärgsele pensioniametile taotlus, kui ta soovib kas riikliku pensioni, toetuse või hüvitise kojukannet riigi kulul.

Täna on mitu korda juttu olnud nn kontrollarvudest ja lugupeetud minister on selle üle imestanud. Aga imestada ei tasu siin mitte midagi, sest tegelikult ei saagi ju rääkida millestki muust kui kontrollarvudest, sest pensioni või toetuse kojukandeks kahel aastal on sõlmitud leping 12 940 inimese peale. Seega siis on 60 võrra vähem inimesi, kes saavad selle kojukande riigi kulul. Ma küll ei tea, kuidas selline otsus tehti, kui tegelikult on inimestel võimalik taotlusi esitada veel 15. jaanuarini. Lepingud sõlmiti aga möödunud aastal ära.

Veel seoses kojukandega. Kuidagi vaikselt ja märkamatu on toimetatud, ei kirjutavas ega rääkivas meedias pole üldse räägitud sellest, et lugupeetud eakad, lugupeetud toetusesaajad, palun olge tähelepanelikud ja kirjutage avaldus, võib-olla on teil muresid, teil on võimalik taotleda riikliku pensioni või toetuse tasuta kojukannet. Kaheks aastaks on leping Eesti Postiga sõlmitud ja nii saamegi rääkida sisuliselt ju kontrollarvudest.

Ja nüüd kojukande tasust. Ka selle üle on põhjust arutleda teisegi kandi pealt. Kahjuks näen, et lugupeetud ministril ei ole aega kuulata, aga ma loodan, et saate pärast lugeda stenogrammi. Möödunud aastal esitas Rahvaliit

mitmel korral Riigikogu ees just teile küsimuse selle kohta, kuidas kujuneb kojukande tasu. Me juhtisime muu hulgas tähelepanu ühele kummalisele asjaolule, et isegi siis, kui mitme isiku pension või toetus toimetatakse samale aadressile, võetakse kõigilt eraldi teenustasu, olgugi et sisuliselt on nii aja- kui ka sõidukulu kokku hoitud.

Kuidas inimene peab hakkama saama? Tun-dub, et see ei ole Sotsiaalministeeriumi mure. Kui rääkida sellest, et pensionid käesoleval aastal ei suurene, siis on ikka väga kurjasti küll, kui *ca* üks kolmandik kuu rahvapensionist tuleb aasta jooksul ära anda selle eest, et sa saad oma väljateenitud pensioni kätte. Ja need, kelle pension on alla 3000 krooni – neid inimesi on *ca* 8500 –, peaksid siis selle tarbeks loobuma ühest neljandikust kuupensionist. Nii et, lugupeetud minister, ma arvan, et teil on veel viimane võimalus sellised muudatused teha, pidurdada selliste lepingute jätkuvus, võtta maha kontrollarvud ja tulla lihtsalt inimestele appi. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Kui rohkem kõnesoove ei ole, siis sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud. Head Riigikogu liikmed, head ametikaas-lased! Me oleme menetlenud kõik tänased arupärimised.

Palun kõigil, kes soovivad, registreerida en-nast pärast haamrilööki vaba mikrofone sõna-võtuks! Kuna sõnavõtjaid ei ole, siis on tänane istung lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 17.37.

Istungi kestus 2 tundi ja 37 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

IX ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 11. jaanuar 2011

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Halduskohtumenetluse seadustiku eelnõu (902 SE) esimene lugemine
2. Kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse § 5 muutmise seaduse eelnõu (787 SE) esimene lugemine
3. Riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (831 SE) esimene lugemine
4. Tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse § 3 muutmise seaduse eelnõu (841 SE) esimene lugemine
5. Vedelkütuse seaduse ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (895 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Tere hommikust, head ametikaaslased! Austatud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu IX istungjärku esimese töönädala teisipäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi! Ma palun Riigikogu kõnetooli Georg Pelisaare!

Georg Pelisaar

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Teatavasti avaldati 9. jaanuaril meedias teade, et Venemaa Föderatsiooni president Dmitri Medvedev on andnud käskkirja "Piiriäärsete territooriumide määratlemine, kus välisriikide kodanikud, kodakondsuseta isikud ja välismaise päritoluga juriidilised isikud ei saa soetada omandiõigusi maatükkidele". Selles käskkirjas tuuakse ära 380 piiriäärse territooriumi nimetused. Nende hulgas on ka Pihkva oblastisse arvatud Petseri rajoon. Selle käskkirja järgi ei tohi välisriikide kodanikud ega kodakondsuseta isikud olla nendel piiriäärsetel aladel asuvate maatükkide omanikud. Seega said setud

jõulukingituseks teadmise, et nendel ei ole edaspidi õigust omandada oma sünnikodusid ega põlistalusid.

Teatavasti sätestab Eesti Vabariigi põhiseaduse § 122 üheselt, et Eesti maismaapiir on määratud 1920. aasta 2. veebruari Tartu rahu- lepinguga ja teiste riikidevaheliste lepingutega. Kuna aga Venemaa Föderatsioon pole siiani ühtegi teist piirilepingut heaks kiitnud, tuleb pidada jätkuvalt kehtivaks Tartu rahulepingut ja selles määratud maismaapiiri.

Kõigest eeltoodust tulenevalt on mul üheksa Riigikogu liikme nimel arupärimine peaminister Andrus Ansipile. Me soovime teada, kas ja milliseid Eesti kodanike põhiõigusi Venemaa presidendi käskkirja riivab, kuidas kavatses Eesti valitsus kaitsta oma kodanike huve Petserimaal, kas peaministri hinnangul Tartu rahuleping kehtib ja kas kehtivad ka sellest tulenevad Eesti Vabariigi territooriumil elavate Eesti kodanike õigused.

Aseesimees Jüri Ratas

Ma palun Riigikogu kõnetooli Väino Linde!

Väino Linde

Tere hommikust, head kolleegid! Lugupeetud istungi juhataja! Annan üle põhiseaduskomisjoni algatatud õiguskantsleri seaduse muutmise seaduse eelnõu. Lapse õigustega tegelemine on üks õiguskantsleri tegevuse paljudest valdkondadest, kuid et see paistaks ka rahvusvahelisel tasandil välja eelkõige eraldiseisva üksuse, laste ombudsmani ametikoha kaudu, täiendatakse õiguskantsleri seadust ühe lausega. Õiguskantsleril on edaspidi ühene volitus tegutseda ka laste ombudsmanina, et pidada järelevalvet laste õiguste üle, aga samuti järelevalvet laste kohustuste üle. Õigusi ei ole mitte kunagi võimalik vaadata ilma õigustega käsi käes käivate kohustusteta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Ma palun Riigikogu kõnetooli Mart Nuti!

Mart Nutt

Lugupeetud härra juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Lubage anda üle eri fraktsioonidesse kuuluvate 12 Riigikogu liikme allkirjaga pühade ja tähtpäevade seaduse muutmise seaduse eelnõu. See on valminud koostöös Fenno-Ugria Asutuse hõimupäevadega. Nende palve Riigikogu soome-ugri toetusrühmale oli, et oktoobri kolmas laupäev võiks hõimupäevana olla Eestis riiklik tähtpäev. Me pidasime oma moraalseks kohuseks seda menetleda. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Ma palun Riigikogu kõnetooli Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud härra juhataja! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaks seaduseelnõu.

Esiteks, keskkonnatasude seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust keskkonnaminister Jaanus Tamkivi. Teiseks, investeringute soodustamise ja vastastikuse kaitse lepingute ratifitseerimise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust välisminister Urmas Paet. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud neli eelnõu ning ühe arupärimise. Kodu- ja töökorra seaduse kohaselt otsustab Riigikogu juhatus nende edasise menetlemise.

Liigume teadete juurde. Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete esitatud arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile.

Head ametikaaslased! Selle nädala kolmapäeval, 12. jaanuaril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, kultuuriminister Laine Jänes ja regionaalminister Siim Valmar Kiisler.

Nüüd teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 86 Riigikogu liiget, puudub 15.

Tänases päevakorras on üks täpsustus. Täna päevakorra viienda punkti, eelnõu 895

esimese lugemise arutelul teeb ettekande rahanduskomisjoni esimees Taavi Rõivas.

1. Halduskohtumenetluse seadustiku eelnõu (902 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Asume tänase päevakorra esimese punkti juurde, milleks on õiguskomisjoni algatatud halduskohtumenetluse seadustiku eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni liikme Erik Salumäe!

Erik Salumäe

Austatud härra aseesimees! Head ametikaaslased! Mul on au ja rõõm olla ettekandega täiskogu saalis selle aasta esimesel seaduseelnõu arutelul.

Halduskohtumenetluse seadustiku eelnõu käsitletakse siin juba neljandat korda. Mäletavasti oli sellenimeline eelnõu lõpphääletusel 15. detsembril 2010, kuid ei saanud vastuvõtmiseks vajalikku 51 poolthäält. Kuna seda teemat on siin juba nii palju käsitletud, siis ma väga üksikasjalikku ettekannet tegema ei hakkagi, vaid käsitlen lihtsalt mõnda aspekti.

Kõigepealt, uue halduskohtumenetluse seadustiku eelnõu väljatöötamisel ja menetlemisel õiguskomisjonis osalesid aktiivselt nii eri kohtuastmete kui ka Eesti Advokatuuri esindajad ning kõigis küsimustes on nendega saavutatud kompromisslahendused. Ka õiguskomisjon on teinud alati kõik otsused konsensuslikult, nii eelmise menetluse ajal kui ka selle eelnõu algatamisel.

Eelnõul 755, mis oli eelmine kord menetluses, oli väga põhjalik seletuskiri. Paberi kokkuvõtte mõttes ei hakanud me uue eelnõu jaoks seda seletuskirja paljundama. Kes soovib sellega tutvuda, võib need vanad materjalid leida dokumendi- ja asjaajamisosakonnast.

Ma markeerin lihtsalt uue halduskohtumenetluse seadustiku eelnõu mõnda olulisemat aspekti. Võrreldes kehtiva olukorraga võib suurimaks muudatuseks pidada seda, et uus seadustik ei sisalda enam üldviidet tsiviilkohtumenetluse seadustikule. See on seni põhjustanud mitmeid vaidlusi seoses tsiviilkohtumenetluse seadustiku kohaldatavusega. Eelnõus on kodifitseeritud hulgaliselt Riigikohtu praktikat halduskohtumenetluse küsimustes, mis

kehtivas seadustikus on jäänud lahenduseta. Senisest enam soodustatakse asjade lahendamist kokkuleppel. Asutakse juurutama spetsiaalset lepitusmenetlust kompromissi saavutamiseks ning ette on nähtud vastustaja poolt kaebuse õigeksvõtmise võimalus. Eelnõu annab märkimisväärse panuse kohtumenetluse kiirendamiseks haldusasjades. On loodud massmenetluse instituut olukordade jaoks, kus ühe kohtuasja raames on vaja kaasata suur hulk kolmandaid isikuid.

Oma lühikese ettekande lõpuks ütlen komisjoni konsensuslikud otsused: eelnõu esimene lugemine täna lõpetada ja paluda Riigikogu esimehel määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 14. jaanuari tööpäeva lõpp. Aitäh!

Asesimees Jüri Ratas

Täna! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määran eelnõu 902 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 14. jaanuari kell 16.45. Esimene lugemine on lõpetatud.

Esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

2. Kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse § 5 muutmise seaduse eelnõu (787 SE) esimene lugemine

Asesimees Jüri Ratas

Läheme teise päevakorrapunkti juurde, milleks on sotsiaalkomisjoni algatatud kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse § 5 muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon algatas Sotsiaalministeeriumi ja Eesti Naistearstide Seltsi ettepanekul kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse § 5 muutmise seaduse eelnõu eelmise aasta 16. juunil.

Eelnõu eesmärk on laiendada kunstliku viljastamise tervishoiuteenuse saamiseks õigustatud isikute ringi. Kehtiva regulatsiooni koha-

selt on naise kunstlik viljastamine keelatud, kui rasedus või sünnitamine ohustab naise või lapse elu või tervist, samuti muude meditsiiniliste vastunäidustuste korral. Loetelu, milliste meditsiiniliste vastunäidustuste korral on naise kunstlik viljastamine keelatud, kehtestab sotsiaalminister. Et võimaldada viljatusravi osutamist naisele, kelle puhul tegelikult meditsiinilist põhjendust selle keelamiseks ei ole, muudetakse eelnõuga kehtetuks kehtiva seaduse § 5 lõike 3 teine lause. Kehtetuks tunnistatava sätte kohaselt on naise kunstlik viljastamine keelatud juhul, kui tal esineb mõni sotsiaalministri 2003. aasta 4. aprilli määruses nr 57 loetletud vastunäidustustest. Kuna tegelikusele vastav vastunäidustuste loetelu on ajas muutuv, ei ole kehtiva regulatsiooni alusel võimalik teha kunstliku viljastamise protseduuri osale patsientidele, kellel tegelikult tänapäevaste teadmiste järgi vastunäidustust ei ole. Konkreetse patsiendi raseduse vastunäidustuse üle peab otsustama arst, tuginedes arstiteaduse reeglitele.

Eelnõu on arvamuse saamiseks arutlusel olnud ka Vabariigi Valitsuses. Valitsus toetas seda eelnõu. Oma arvamuskirjas on valitsus välja toonud, et kuna iga haigusjuht on erinev, siis on ministril väga raske ammendavat loetelu koostada ja otsuse peaks tegema raviarst. Samuti peab valitsus oluliseks, et juhendataks Eesti Naistearstide Seltsi koostatavast viljatusravi juhendist.

Komisjon arutas eelnõu 9. detsembril ja võttis vastu järgmised menetluslikud otsused. Otsustati saata eelnõu 787 Riigikogu täiskogu istungile 11. jaanuaril ettepanekuga esimene lugemine lõpetada. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks palub komisjon määrata 14. jaanuari kell 16. Ettekandjaks määrati mind. Kõik need otsused tegid komisjoni liikmed täielikus üksmeeles. Aitäh!

Asesimees Jüri Ratas

Täna! Head ametikaaslased! Kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määran eelnõu 787 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 14. jaanuari kell 16. Esimene lugemine on lõpetatud.

Teise päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

3. Riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (831 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Eesti Keskerakonna fraktsiooni ning Riigikogu liikmete Mai Treiali ja Ester Tuiksoo algatatud riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Jaak Aabi!

Jaak Aab

Austatud juhataja! Head kolleegid! Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu eesmärk on võrdsustada pensioniosaku aastakoeffitsient 1-ga pensionikindlustatutel, kelle eest on sotsiaalmaksu tasutud vähemalt miinimumpalgalt ja kelle aastakoeffitsient on väiksem kui 1. Sellega tagatakse tulevikus õiglane ja ühiskonnale panuse andmist väärtustav pension muu hulgas lapsehoolduspuhkusel olevatele lastevanematele, üliõpilastele, kaitseväeteenistuses olevatele isikutele ja teistele, kelle eest on riik või kohalik omavalitsus tasunud sotsiaalmaksu kuupalga alammääralt.

Vanaduspensioni suurus on praegu seotud töötasuga nii, et vaid keskmist palka saanutel on aastakoeffitsient võrdne 1-ga. See tähendab, et need, kelle eest on töandja sotsiaalmaksu tasunud miinimumpalga suuruse summa pealt, peavad töötama kolm aastat, selleks et saada pensioniosaku aastakoeffitsiendiks lõpuks 1. Selline süsteem jätab alla keskmist töötasu saavad inimesed olukorda, mis tähendab tulevikus oluliselt väiksemat pensioni. Keskmise brutopalk oli 2009. aastal 11 874 krooni ehk 759 eurot, kuid tuleb arvestada, et selle muudab suuremaks väike osa elanikkonnast, kellel on keskmisest kõrgem palk. Enamikule jääb see kättesaamatuks. Keskmist või sellest madalamat töötasu sai 2009. aastal ligi 353 600 inimest. Viimaste aastate statistika näitab, et ligikaudu 70%-l töötajatest on keskmine pensioniosaku aastakoeffitsient alla 1. Probleem on eriti suur just maal, kus sageli ka miinimumtasu eest töötamine on juba privileeg.

Nende andmete põhjal tehtud arvutused näitavad, et selleks ajaks, kui uued pensionisätted saavutavad täieliku mõju, s.o pärast 1999. aastat tööturule sisenenud inimeste jõudmisel pensioniikka, võib madala palga tõttu ca 10%-l tekkida küll õigus vanaduspensionile, ent väikese aastakoeffitsientide summa tõttu jääb saadava pensioni suurus miinimumtasemele. See tähendab rahvapensionimäärade lähedast pensioni saavate inimeste osakaalu olulist suurenemist. Nii ohustab madal pension ka praeguseid õpetajaid, politseinikke, päästetöötajaid ja teisi riigipalgal olevaid teenistujaid, kellel on meie igapäeva elu toimimisele kaasaaitamises suur roll. Kindlasti peame mees pidama, et pensioni teine ja kolmas sammu, mis pensionisüsteemis eksisteerivad, vastavad ju täielikult sissetulekule. See raha, mis kogutakse teise ja kolmandasse sambasse, on otseselt seotud sissetulekuga. Mis siin salata, kui teine sammu on tööturule sisenejatele kohustuslik ja ka juba varem väga paljud inimesed, kellel see kohustuslik ei olnud, ühinesid teise sambaga, siis kolmas sammu on kättesaadav siiski vaid neile, kellel igapäeva elust midagi ka kogumiseks üle jääb. Kahjuks väga paljudel inimestel (nende andmete põhjal võiks öelda, et alla keskmist palka saavatel inimestel) selline võimalus puudub. Kui me tulevikus (me peame seda vaatama, sest see eelnõu on suunatud tulevikku) liidame riiklikule pensionile teise ja kolmanda samba väljamaksed, siis näeme, et pensionid võivad hakata erinema isegi rohkem kui praegu palgad. See pole kindlasti normaalne olukord. Me peame vaatama tulevikku ja tegema muudatusi, et just nimelt riiklik pension oleks solidaarsem ja võrdsem. Vahed võivad tulla sisse teise ja kolmanda samba puhul, kus tõesti on üksüheselt arvestatud inimeste sissetulekut.

Praegu maksab riik alla kolmeaastast last kodus kasvatavate vanemate eest sotsiaalmaksu miinimumpalga pealt. See on ebaõiglane süsteem lasterikaste perede suhtes. Vaatan siin paremale poole. Isamaa ja Res Publica Liit on väga tugevalt tulnud välja emapalga ideega. Kutsun Isamaa ja Res Publica Liitu seda eelnõu toetama, kuna me soovime just nendele emadele, kes kasvatavad kodus lapsi, anda suuremat pensioniosaku koeffitsienti.

Lõpetuseks. Eestil Euroopa Liidu liikmena tuleb oma pensionisüsteemi kujundamisel jär-

gida Euroopa Liidu Nõukogu Laekeni tippkoh- tumisel kokku lepitud ühiseid eesmärke, mille kohaselt peame tagama, et vanemaealised ei satuks vaesusriski ja nende elatustase oleks piisav. Samuti peame tagama, et nad saaksid osa oma maa majanduslikust heaolust ning saaksid aktiivselt osaleda avalikus, sotsiaalses ja kultuurielus. Me peame tagama kõigile inimestele asjakohase pensionikorralduse kättesaadavuse, võimaldades neil teenida õigust pensionile, et mõistlikul määral säilitada elatustaset pärast pensionile jäämist. Me peame edendama põlvkonnasisest ja põlvkondadevahelist solidaarsust. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Teile on küsimusi. Taavi Rõivas, palun!

Taavi Rõivas

Aitäh! Selle eelnõu headusest rääkides te illustreerisite näite varal, et 1999. aastal tööturule sisenenud madalapalgalised võivad sellest väga palju. Küllap on teil õigus. See teigi südame soojaks eeskätt seetõttu, et ka mina sinesin tööturule 1999. aastal. Samas on praegune valitsuskalitsioon prioriteediks pidanud eeskätt praeguste pensionäride pensione, mitte minuealiste inimeste pensione. Kas te peate põhimõtteliselt õigeks teha eelnõu, mis muudab tasakaalu minuvanuste inimeste kasuks, võttes praegustelt pensionäridelt kehtiva korraga võrreldes lootuse kiiremaks pensionikasvuks?

Jaak Aab

Küsija on tõenäoliselt millestki valesti aru saanud. Need kulutused tulevad kaugemas perspektiivis ja kümnete aastate peale ette tõesti suuremad. Eelnõus tehakse ettepanek ka neil, kes on läinud pensionile väikese pensio- niosakuga, võrdsustada pensio- niosaku koefit- siendid tagasiulatuvalt 1-ga. Olemasolevate pensio- näride pensione eelnõu suurendab, mitte ei vähenda.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Mul on sisuline küsimus. Praegu koosneb pension kõigile võrdsest baasosast ja teisest

osast, mis sõltub palgast. See baasosa on kesk- misest pensionist üle 33%. Kui teie eelnõu sea- dusena vastu võtta, siis tekib olukord, et nende inimeste pension, kes teenivad alampalgast vä- hem, sõltub palgast, need, kes teenivad alam- palgast kuni keskmise palgani, saavad kõik ühepalju ehk nende pension nii palju palgast ei sõltu, ja neil, kes teenivad üle keskmise palga, sõltub pension jällegi palgast. Millega seda põhjendada?

Jaak Aab

Hea küsimus. Aitäh! Me oleme võtnud pen- sionikoefitsiendi suurendamist ühe võimalu- sena. Arutlusel on olnud erinevaid võimalusi. Me esitasime eelmise koosseisu ajal ka sellise eelnõu, kus me tegime ettepaneku võrdsustada 1-ga mediaanpalk (mitte keskmine palk, vaid selline palk, millest pooled inimesed saavad vähem ja pooled inimesed rohkem). See ette- panek on kindlasti suurema solidaarsusastme- ga. Teatud osas see võrdsustatakse just miini- mumpalga ja keskmise palga vahest.

Aseesimees Jüri Ratas

Taavi Rõivas, palun!

Taavi Rõivas

Aitäh! Eelnõu seletuskirjas on öeldud, et eelnõu jõustumise korral tuleb maksta prae- gustele vanaduspensionäridele lisaks kokku ligi 10 miljonit krooni aastas, mis teeb ühe pensionäri kohta pisut vähem kui 2,5 krooni kuus lisaks. Kas see pisut vähem kui 2,5 kroo- ni (nüüd alla 20 senti) on väärt seda, et tuleva- se pensionitõusu ootus on praegustel pensio- näridel selle tõttu väiksem? Selle eelnõu raken- dumise tulemusel tekib minuealistel inimestel küll lootus suuremale pensionile, aga üksnes selle tõttu, et praegused pensionid ei saa enam nii kiiresti tõusta.

Jaak Aab

Täna küsimuse eest! Veel kord ütlen: see eelnõu ei piira kuidagi olemasolevat riikliku pensio- nikindlustuse seadust ega pensio- nide tõusmist. See eelnõu on suunatud tulevikku just nimelt pensio- niosaku koefitsiendi võrdsus- tamise, solidaarsemaks tegemise näol. Kind- lasti on küsimus kõige rohkem just õigluses. Nagu te teate, kui te käite rahvaga kohtumas, siis on üks esimesi küsimusi, miks peab tööta-

ma kolm aastat miinimumpalga eest, et saavutada pensioniosaku koefitsienti 1. See on paljuski õiglustunde küsimus. Ei tasu jälle hirmutada, et see eelnõu võtab praegustelt pensionäridelt mingi raha ära. See annab juurde ja annab juurde rohkem kui see 2,5 krooni. Mitte kõigil ei ole pensioniosaku koefitsient olnud alla 1 ja kui see ära jagada, siis see eelnõu annab rohkem juurde. See summa suureneb aastate jooksul, aastaste väljamaksete kasvades. Nii et hirmutada inimesi sellega, et me tahame praegustelt pensionäridelt mingit raha ära võtta, ei ole kindlasti õige.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Tõesti on muljet avaldav kuulata veendunud juttu sellest, kuidas ühest ja samast kassast kellelegi rohkem makstes ei pea samal ajal teistele vähem maksma, sest raha tuleb rohkem välja makstes ju lihtsalt juurde. Tavaliselt raha muidugi juurde ei tule. Oleks väga kohane ja aus välja öelda, et kui kellelegi maksta rohkem, siis peaks vähemalt samas ulatuses kellelegi teisele vähem maksma. Nii et ma palun vastust küsimusele, mis selle eelnõuga paratamatult kaasas käib: kellele tuleks selle eelnõu jõustumise korral hakata pensioni vähem arvestama ja maksma?

Jaak Aab

Täna küsimuse eest! Küsimused on ikka ühte suunda! Nagu ma ütlesin: kellelegi ei tule vähem maksta. Selleks tuleb riigil pingutada, et pensionid välja maksta. Tuletan meelde, et kui Keskerakond oli valitsuses, siis me suunasime sotsiaalministri ettepanekul ja rahandusministri toetusel 5 miljardit krooni pensionireservi, mida enam ei eksisteeri, ehk kõik on arvestatud mingite riigikassa vahendite ja reserve hulka ning see raha on ka ära kulutatud. Too valitsus tegi õige otsuse, ta tegi tulevikku vaatava otsuse. Tänu sellele otsusele ei ole tulnud pensionidega midagi drastilist ette võtta. Selliseid otsuseid tuleb veelgi teha. Sest kes saaks öelda, et meie pensionid on mõistlikul tasemel või et need on liiga suured, nii et me ei peaks pingutama, tagamaks pensionäridele normaalne äraelamine?

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Ma ei jäta, Jaak, Jonni! Ma küsin nüüd veel konkreetsemalt selle eelnõu alusel. Kui üks inimene saab 4000 krooni palka ja teine saab 8000 krooni palka, siis nende pension on erinev (sellel, kes saab 8000 krooni, on suurem pension), kui aga üks saab 6000 krooni ja teine 10 000 krooni palka ning see vahe on samasugune, siis nad saavad ühesugust pensioni. Miks?

Jaak Aab

Nagu ma ütlesin, see on valik solidaarsuse suurendamiseks. On olemas erinevaid valikuid ja meie tegime selle valiku. Ma pean rõhutama, et selleks, et pensioniosak mõjutaks riiklikku pensioni üldse vähem (nagu sa ise ütlesid, moodustab baasosa riiklikust pensionist praegu ainult 33%), tuleb baasosa suurendada nii, et see moodustaks kindlasti üle poole. Siis ei mängi need osakud pensioni suuruse juures üldse nii suurt rolli.

Aseesimees Jüri Ratas

Tatjana Muravjova, palun!

Tatjana Muravjova

Täna! Kallis ettekandja! Palun öelge, millist mõju avaldab teie eelnõu pensionisüsteemi jätkusuutlikkusele!

Jaak Aab

Täna küsimuse eest! Pensionisüsteem on jätkuvalt jätkusuutlik. Riik on võtnud kohustuse, et pensionisüsteemi jätkusuutlikkus tagada. Seda tuleb teha praegu, seda tuli teha minevikus, kui me, nagu ma rääkisin, panustasime sellesse veel lisaks sotsiaalmaksule, ja seda tuleb teha ka tulevikus. Ma ei näe mingit põhjust öelda, et see eelnõu kuidagi jätkusuutlikkust vähendaks.

Aseesimees Jüri Ratas

Marek Strandberg, palun!

Marek Strandberg

Hea ettekandja! Minu küsimus on seotud sellega, et teie erakond on siin saalis korduvalt rääkinud teile teadaolevast elanike dramaatili-

sest väljavoolust Eestist. Milliseks teie hinnangul ja teie arvutuste järgi peaks kujunema sisemajanduse kogutoodang inimese kohta, et selline pensionimudel, nagu te pakute, võiks võimalik olla? Kui kiiresti selline sisemajanduse kogutoodang, mis eeldatavalt peaks olema sellise pensionisüsteemi tekkimise eeldus, peaks tekkima ja kasvama?

Jaak Aab

Täna küsimuse eest! Väga hea küsimus. Ma usun, et siis, kui Eesti suudab leida sellise arengumudeli, kus sisemajanduse kogutoodang mõistlikult kasvab. Mul on võimalus tuua näide selle kohta, et see siiski praeguses perspektiivis eriti mõistlikult ei kasva. IMF on prognoosinud, et Eesti reaalne sisemajanduse kogutoodang, kogutoodang reaalhindades, kasvab kümne aasta jooksul, 2003–2013, vaid 3%. Vaid 3%! Samas oleme tagunud vastu rinda, et me oleme ühed kiired kasvavad, kõige kiiremad kasvavad Euroopas. Ei ole. Järelikult, see majandus ja maksumudel, mis Eestis viimasel ajal on olnud, ei ole jätkusuutlik. Siin on see küsimus. Küsimus ei ole pensionisüsteemis, küsimus on Eesti riigi maksu- ja majanduspoliitikas, selles, kuidas me suudame selle kasvu tagada. Praegu me läheme väga kiiresti üles ja tuleme niisama kiiresti alla. Sellise maksu- ja majandusmudeli puhul me võime viie rikkaima hulka jõudmisest ainult unistada, nagu jänes oma kõrvade nägemisest. Seda ei ole öelnud mina, seda on öelnud IMF.

Aseesimees Jüri Ratas

Valdur Lahtvee, palun!

Valdur Lahtvee

Aitäh! Hea ettekandja! Kas ma sain teie viimasest vastusest õigesti aru, et te olete seisukohal (seda on öelnud IMF ja te meile seda tsiteerisite), et meie majanduskasv ei võimalda suurendada pensionikassasse pandavaid vahendeid sellisel määral, et teie ettepanek saaks piisavalt rahalist katet?

Jaak Aab

Täna! Väga hea küsimus. Meie ettepanek on suunatud tulevikku ja tulevikku peavad samuti olema suunatud need otsused, mida tehakse siin saalis ja mida hakkab tegema järgmine valitsus. Ma usun, et need otsused hak-

kavad olema niimoodi tulevikku suunatud, et meil on siis piisavalt vahendeid nii pensionisüsteemi jätkusuutlikkuse tagamiseks kui ka muude eluvaldkondade korraldamiseks.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja! Ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun Riigikogu kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Tatjana Muravjova!

Tatjana Muravjova

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas Eesti Keskerakonna fraktsiooni ning Riigikogu liikmete Mai Treiali ja Ester Tuiksoo algatatud riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 831 oma istungil eelmise aasta 6. detsembril. Eelnõu tutvustas algatajate esindaja Jaak Aab.

Eelnõu eesmärk on tõsta keskmisest töötasust madalamat sissetulekut saanud isikute pensioni, võrdsustades nende aastakoefitsiendi 1-ga.

Vabariigi Valitsuse seisukohta tutvustas Sotsiaalministeeriumi sotsiaalkindlustuse osakonna pensionipoliitika juht Vilja Kuzmin.

Ma tahan meelde tuletada, et vanaduspensionide esimene samm koosneb kolmest osast. Esimene on baasosa, teine on staažiosak ja kolmas on kindlustusosak. Mainin, et baasosa on 100% solidaarne. Näiteks 2010. aastal oli see summa 1793 krooni. Baasosa moodustab keskmisest pensionist 35%. Staažiosak arvestab töötatud aastaid, töötatud aastad korrutatakse aastahindega. Nagu me näeme, siin arvestatakse iga aasta, olenemata sellest, millist palka inimene sai, nagu üks staažiaasta. Kindlustusosak võtab alates 1999. aastast lisaks töötatud aastatele arvesse ka sissetuleku. Näiteks keskmine palk annab koefitsiendi 1, pool keskmist palka annab koefitsiendi 0,5. Kindlustusosaku suurus võrdub pensionikindlustatu aastakoefitsientide summa ja aastahinde korrutisega. Mainin, et staažiosaku ja kindlustusosaku aastahinne oli 2010. aastal 67 krooni 94 senti. Nagu me näeme, sõltub kindlustusosak täielikult palgast ja töötatud ajast. Solidaarsuskomponent puudub täiesti. Praeguste pensionäride jaoks on kindlustusosaku osakaal kaduvväike, seda tulenevalt pensionile jäämise ajast. Valdav osa nende pensionist on teenitud välja enne 1999. aastat, arvestus aga algas

1. jaanuarist 1999. Lisaks riiklikule vanaduspensionile koosneb Eesti pensionisüsteem kohustuslikust kogumispensionist ja täiendavast kogumispensionist. See tähendab, et väljamakstavates pensionides suureneb inimese enda panusest sõltuva raha osakaal ja väheneb solidaarse baaspensioni osakaal. 2007. aastal tegi Riigikogu otsuse solidaarsuse suurendamiseks. Selleks nähti ette baasosa kiirem indekseerimine koefitsiendiga 1,1 võrreldes aastahinde indekseerimisega koefitsiendiga 0,9. See oli tehtud selleks, et ka 30 aasta pärast oleks pensioni solidaarsuse määr samal tasemel kui praegu ehk 35%.

Eelnõuga pööratakse suures osas sisuliselt tagasi pensionivalemi juurde, mis kehtis kuni aastani 1999. Tahetakse keskmisest palgast madalama sissetulekuga isikute panust arvestada kunstlikult suuremana nende tegelikust panusest sotsiaalmaksu maksmisel. Tööandjal ja töötajal kaoks motivatsioon sotsiaalmaksu maksta. Kaugemas perspektiivis tekiks märkimisväärne kulude suurenemine. Riikliku pensionikindlustuse kulud suureneksid kaugemas perspektiivis kuni 30%. Suurel määral kaoks seos riikliku pensionikindlustuse tulude ja kulude vahel. Ühe ebaõigluse likvideerimine tekitaks uue ebaõigluse. Eelnõuga tahetakse võrdsustada inimest, kes töötab ainult kaks tundi päevas, selle inimesega, kes töötab terve päeva. Kindlustuskoefitsient ei võta arvesse töötamise koormust, aga töötasu sõltub töötamise koormusest. Tehtud muudatusettepanek viib osajaga töötava isiku väiksema aastakoeftsiendi täistööajaga töötava isiku koefitsiendiga samale tasemele. See suurendaks oluliselt nende isikute ebavõrdset kohtlemist. Meil on 63 000 osajaga hõivatud inimest.

Sotsiaalkomisjonis selgus, et Rahandusministeerium on tellinud Praxiselt uuringu sotsiaalkindlustussüsteemi jätkusuutlikkuse kohta, et arvestada sotsiaalseid riske, tuua pensionisüsteemi juurde solidaarsust ja arvestada selle mõju pensionisüsteemi jätkusuutlikkusele. Töötatakse välja Eestile sobilik mudel. Uuringu tulemused saavad valmis selle aasta juuni lõpus. Teie ettepanek tähendab tegelikult pensionireformi.

Vabariigi Valitsus eelnõu ei toetanud, sest ta ei taha teha ennatlikke samme.

Komisjoni liikmed märkisid, et pensionid on 2005. aastast kuni praeguseni tõusnud ka-

hekordseks. Näiteks, 2005. aastal oli pension 2302 krooni ja 2010. aastal 4768 krooni. Ei ole mõtet toimivat pensionisüsteemi praegu puutuda, tuleb oodata Praxise uuringu ja analüüsi tulemusi.

Komisjon otsustas saata seaduseelnõu 831 Riigikogu täiskogu saali esimesele lugemisele 11. jaanuaril ja esimest lugemist mitte lõpetada (poolt oli 5, vastu 4, erapooletuid 0). Sotsiaalkomisjon otsustas seaduseelnõu 831 esimesel lugemisel tagasi lükata. Tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan, hea ettekandja! Teile on küsimusi. Mai Treial, palun!

Mai Treial

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kogu kogumispensionide süsteemi kehtimise aja jooksul on olnud näha, et kaks kolmandikku inimestest ei saa aastakoeftsiendiks 1. On selge, et kui asi niimoodi edasi läheb, siis hakkab umbes kolmandik inimesi, kui neil jõuab kätte pensioniaeg, saama ainult rahvapensioni. Ma küll kahtlen selles, et palk on ainukene motivatsioon, miks tööd teha. Ma arvan, et riigi jaoks peaksid olema olulised kõik töötajad, ka need, kelle palk ei ole alampalgast suurem või kes ei saa mitmekordset alampalka. Kuidas te sellesse suhtute? Kas on oluline, et riigis oleks igasuguse palgaga töötajaid, või rõhutatakse, et väärtuslikud on ainult kõrgepalgalised?

Tatjana Muravjova

Selge see, et kõik töötajad on võrdsed ja nad on riigile vajalikud. Aga ma siiski veel kord mainin, et tegelikult on Riigikogu juba teinud sammu solidaarsuse suurendamiseks. Me tagasime selle, et ka 30 aasta pärast moodustab solidaarne osa pensionist 35%. Seda ei ole vähe.

Aseesimees Jüri Ratas

Evelyn Sepp, palun!

Evelyn Sepp

Aitäh! Hea ettekandja! Ma millegipärast arvan, et n-ö panust ühiskonda ei saa ega tohigi mõõta ainult sotsiaalmaksu maksmise põhjal. Palun väga vabandust! Eesti õpetajad, Eesti meditsiinitöötajad, Eesti päästeteenistujad

teenivad kaugelt alla keskmise palga. Kui teie tulete siit puldist ütlema, et nende panus ühiskonda on väheväärtuslik, et nad oma vähem kui keskmise palga eest ei ole väärt isegi ühte pensioniaastat, siis see väärneb küll teistsugust avaldust. Millele tuginedes te väidate, et nende panus on väheväärtuslik ja nad oma kaugelt alla keskmise palga suuruse sissetulekuga ei vääri ühte pensioniosaku aastat?

Tatjana Muravjova

Ma oma kõne alguses mainisin, et esimese samba pensioni moodustavad kolm komponenti. Baasosa on 100% solidaarne ja siis on staažiosak. Kui te arvate, et palk mõjutab pensioni väga palju, siis te eksite, sest iga staaži-aasta arvestatakse ka nende inimeste jaoks. Nende pension ei sõltu ainult palgast.

Aseesimees Jüri Ratas

Mai Treial, palun!

Mai Treial

Aitäh! Pensionikindlustatuid on üle 760 000 ja 565 342 inimesel jäi aastakoefitsient aastal 2009 alla 1. Võib öelda, et tegelikult on meie aastakoefitsientide arvutamise kord üsna vildakas, samuti pensionide indekseerimise süsteem. Me saaksime rääkida õiglasest süsteemist siis, kui vahet oleks 50% : 50%, siis oleks see õiglane ja võiks ehk kuidagi rahule jääda. Inimesed saaksid siis oma osa juurde panna. Minu küsimus on: kas teie arvates on kogumispensionisüsteemis üldse puudusi või võikski tõesti niimoodi edasi minna?

Tatjana Muravjova

Mina vastan sellele küsimusele nii, et ei ole olemas ühtegi süsteemi, mis oleks ilma puudusteta. Me peame ühiskonnas selle üle võib-olla debatti alustama. Te ise viibisite sotsiaalkomisjonis ja kuulsite, et riik juba mõtleb selle peale. Seetõttu on ta tellinud uuringu, et vaadata, millised pensionimudelid võiksid edaspidi Eestis eksisteerida.

Aseesimees Jüri Ratas

Evelyn Sepp, palun!

Evelyn Sepp

Aitäh! Te oma kõnes peatusite pikalt sellel, et ei tohiks suurendada ebavõrdsust, mida teie

sõnade kohaselt see eelnõu endaga kaasa tooks. Mind küll tõsiselt huvitab, kuidas ebavõrdsus suureneb, kui hea erialase ettevalmistusega, kõrgharidusega, ühiskonnale äärmiselt oluliste erialade n-õ kandjad, kelle sissetulek või palk on kaugelt alla keskmise, on tasustatud ebaõiglaselt ja te tahate kinnistada ka ebaõiglase pensioni maksmise ning räägite, et see, mis valitsus on välja mõelnud, on kõige õiglasem ja solidaarsem viis. Äkki te seletate selle korra üle.

Tatjana Muravjova

Mina saan teie küsimusest aru niimoodi, et kõrgharidusega inimene teeb tööd, mille eest talle ei maksta väärilist palka. Aga see on selle inimese ja tööandja vaheline küsimus. Me elame turumajanduses. Kui inimene ei ole osanud ennast, ma palun väga vabandust väljenduse eest, paremini müüa, siis on see ikkagi tema teha. Ta peab leidma endale parema töö, suurema palgaga ja paremate tingimustega.

Aseesimees Jüri Ratas

Toivo Tootsen, palun!

Toivo Tootsen

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Ma ei vaidle vastu, et praegune süsteem oli üsna õiglane siis, kui see sündis ja kui oligi ainult esimene samm. Praegu on täielikult rakendunud ka teine ja kolmas samm. Esimesest sambast moodustab solidaarne osa kolmandiku. Kui arvestada esimest, teist ja kolmandat sammast koos, siis on see solidaarne osa väga väike. Kas teie kui Riigikogu liige, kellel läheb üks aasta arvestuses vähemalt nelja aastana kirja, olete tõepoolest ka praegu veendunud, et see süsteem on õiglane?

Tatjana Muravjova

Ma veel kord kordan, et mitte ainult sotsiaalkomisjoni liikmed ei mõtle sellele, vaid ka valitsus mõtleb selle peale, kuidas süsteemi solidaarsemaks teha. Sotsiaalkomisjon ei toetanud seda eelnõu sellepärast, et me tahame vaadata, millise mudeli pakub Praxis. Seal tegelevad selle probleemi lahendamise väga asjatundlikud inimesed, kes on välja töötanud ka praeguse pensionisüsteemi. Me saame uuringu resultaadid selle aasta juuni lõpus. Sotsiaalko-

misjon teeb ettepaneku arutada uut pensionimudelit pärast Praxise uuringute lõpetamist.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kui kõnepuldis oli Jaak Aab, siis küsis kolleeg Tõnis Kõiv, kuidas saab niiviisi olla, et pensionikassast võetakse rohkem raha ja makstakse pensionäridele ning kassasse laekub vähem ja sinna jääbki vähem raha. Samas, 2009. aastal võttis valitsus IRL-i ja Reformierakonna juhtimisel kasutusele erakorralise pensionireservi. See reserv on peaaegu ära kasutatud ja nulli viidud. Kuidas te seda kommenteerite? Kuidas te julgestate pensionäride raha niiviisi laiali jaotada ning võtta selle kasutusele jooksvate kulude katteks? Kuidas te kindlustate selle, et pensionäride raha seal ikkagi taastatakse?

Tatjana Muravjova

See raha läks ju pensionide väljamaksmiseks. Valitsus annab endale aru, et need vahendid on sihtotstarbelised, ja otsustas pension mitte kahandada. Selle tõttu see raha väheneski. Aga see ei tähenda, et see kassa edaspidi ei täitu.

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga, austatud juhtaja! Austatud ettekandja! Ma arvan, et te võib-olla ei mõelnud väga tõsiselt, kui te vastasite ühele eelmisele küsimusele nii, et turumajanduses peab igauks leidma kõrgepalgalise koha, et saada väärilist pensioni. Kvalifitseeritud inimesed peaksid muidugi saama õiglast tasu ja väljateenitud pensioni. Kui te soovite seda täpsustada, siis ma annan teile selle võimaluse. Seda oli päris valus kuulata. Ma arvan, et ka teile ei ole uudiseks, et lõunapoolsetes maakondades on pensionikoefitsient väga tõsine teema. Kuidas nendele inimestele vastata? Palun andke mulle nõu!

Tatjana Muravjova

Esiteks, ma ei ole väitnud, et need inimesed, kes saavad väiksemat palka, peavadki väiksemat pensioni saama. Seda esiteks. Ma ei sidunud neid kahte asja. Teiseks, ma ütlesin, et te võimendate kindlustusosaku mõju üle. Selge see, et kui te ütlete inimesele, et miinimumpalga puhul on ta koefitsient 0,4, siis on see lihtsalt emotsionaalne asi. Ka minul tuli inimestega kohtuda ja ma seletasin, et tegelikult koosneb pension kolmest osast ning ainult viimane osa on seotud inimese panuse arvestamisega.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus, palun!

Marika Tuus

Aitäh! Miks peaks see ebaõiglus, mis on palgasüsteemis, kanduma teie meelest üle pensionidesse? Kas siis õpetajate, kultuuritöötajate ja teiste madalalpalgaliste viga on tõesti see, et nad ei oska ennast müüa?

Tatjana Muravjova

Vaadake, nemad saavad palka riigieelarvest. Kui me räägime praegusest eelarve seisust, siis tuleb meelde tuletada, et me elame ikkagi kriisisituatsioonis. Kõigil inimestel, kes saavad palka eelarvelistest vahenditest, me pidime palka kahandama. See on lihtsalt reaalsus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas, teine küsimus!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te ütlesite siit kõnepuldist, et inimene peab ennast paremini müüma ja otsima paremate tingimustega tööd. Mul on tunne, et teil vist üldse ei ole ettekujutust, milline olukord on Kagu- ja Lõuna-Eestis. Inimesed on seal õnnelikud, kui nad saavad tööd. Inimesed on õnnelikud, kui nad saavad tööd ka miinimumpalga eest. Nad teenivad vähem, nad ei jaksa maksta ei teise sambasse ega kolmandasse sambasse. Miks nad peavad kaotama nii töötasus kui tulevikus ka pensionis?

Tatjana Muravjova

Ma arvan, et kriisiaeg hakkab mööduma. Tegelikult arvud näitavad seda. Küll saabub

see aeg, et need inimesed saavad väärikat tööd väärika palga eest.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Tatjana Muravjova! Avan läbirääkimised. Kõigepealt palun kõnetooli kolleeg Taavi Rõivase Reformierakonna fraktsiooni esindajana!

Taavi Rõivas

Aitäh! Palun kolm minutit lisaaega!

Esimees Ene Ergma

Kaheksa minutit.

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Head ametikaaslased! Pensionisüsteemi detaile mittetundvale inimesele võib see tunduda väga hea eelnõuna. Ma olen nõus nende ametikaaslastega, kes ütlesid, et see teema on inimestega kohtudes kõne all, aga see on kõne all üksnes seetõttu, et eksisteerivad valearvamused, eksisteerivad müüdid, mis tegelikult tõele ei vasta. Ma püüangi selgitada, miks kogu selle seaduseelnõu headus on tegelikult näiline.

Kõigepealt vaatame mõjusid eelarvele. Kui me vaatame seaduseelnõu seletuskirja, siis siin on toodud järgmise viie aasta mõjud eelarvele, mis on väga tagasihoidlikud. See tagasihoidlikkus tähendab seda, et praegustel pensionäridel, kes töötamise ajal olid madalapalgalised, on võimalik saada kuus lisaks keskmiselt 2,5 krooni ehk 16 eurosenti, kui rehkendada 2011. aasta arvudega. Kõik arvutused on tehtud eelnõu seletuskirja usaldades. Samas, kui me teame, et selle eelnõu keskpikk mõju on tervelt üks kolmandik pensionikassa mahust (see on nüüd ametlik rehkendus), siis tulemus saab olla üksnes see, et selle 2,5 lisakrooni hind on lähiaastate väiksem pensionitõus. Sisuliselt pakutakse selle eelnõuga meile võimalust tõsta minuealiste inimeste pension eelisseisundisse praeguste pensionäride pensioniga võrreldes, mis minu meelest on ebaõiglane ja lühinägelik. Praeguse valitsuskoalitsiooni prioriteet on olnud maksta praegustele pensionäridele nii suuri pensione kui riigile vähegi jõukohane. Minu meelest on väga lühinägelik puhtalt populismi laineharjal sõitmise nimel sellest printsiibist taganeda.

Mul oli au olla teie ees selle parlamendi-koosseisu kõige esimese eelnõuga, mis kandis numbrit 1. See eelnõu käsitles pensione, see oli pensionide erakorralise tõusu eelnõu. Sellest ajast on printsiipi, et tuleb maksta täpselt nii suuri pensione kui vähegi jõukohane, järgitud igal aastal. Selle tulemus on see, et ka kõige sügavama kriisi ajal pensionid kasvasid. Kui me vaatame pensionide ja palkade võrdlust, siis see suhtarv on oluliselt kasvanud pensionide kasuks. Taas kord: ma ei mõista, miks Keskerakond soovib seda süsteemi muuta.

Mul on väga hea meel, et suur osa opositsioonist ei ole selle lühinägeliku eelnõuga kaasa läinud. Ma mõistan, et nii sotsiaaldemokraatide kui ka Erakonna Eestimaa Rohelised liikmete hulgas on inimesi, kes pensionisüsteemi peensusi tunnevad ja saavad aru, et see eelnõu on praegustele pensionäridele kahjulik. Rääkida sellest, et me peaksime eelistama minuealisi inimesi praegustele pensionäridele, ükskõik kui suurt või väikest palka need minuealised inimesed saavad, ei ole printsiibis õiglane. Mina usun päris tõsiselt sellesse, et sel ajal, kui minuealised inimesed pensionile jäävad, olgu nende palk praegu siis alla keskmise või üle keskmise, on Eestis elatustase märkimisväärselt kõrgem. Me ei peaks praegu muretsema mitte niivõrd minuealiste inimeste pensionide pärast, vaid praeguste pensionäride ja õige pea pensionile jäävate inimeste pensionide pärast.

Aga ma mõistan, et enne valimisi on kiusatus teha kõikvõimalikke populistlikke avanguid. Eks neid tuleb nii vasakult kui ka paremalt. Aga ma kutsun siiski üles pensionisüsteemi pelgalt valimisloosungite nimel mitte ära rikkuma. Minu meelest on see, mida me oleme aastate jooksul teinud, väga hea süsteem. Me kõik võiksime endale aru anda sellest, et pensionid peaksid tõusma Eestis kõigil. Eeskätt peaksid pensionid tõusma praegustel pensionäridel. Pensionitõusu mootoriks saab olla üksnes ja ainult majanduskasv. Ma kutsun kõiki üles mõtlema selles suunas ja pakkuma ka valimisdebatil ideid selles suunas, kuidas saavutada kiiremat majanduskasvu, et pension saaks kasvada kõigil. Kutsun üles mitte lõhkuma praegust pensionisüsteemi ühekordsete populistlike avaldustega. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, kolleeg Taavi Rõivas! Palun kõnepulti kolleeg Marika Tuusi Keskerakonna fraktsiooni esindajana! Kaheksa minutit.

Marika Tuus

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Eelnevat populismi ja suurepalgaliste kaitsmist oli tõesti lihtsalt valus kuulata.

Selle eelnõuga, mis muudaks pensioni baasosa solidaarsemaks ja madalapalgaliste töötajate pensioniosaku koefitsiendi õiglasemaks, tuleme välja juba õige mitmes kord. Kuid iga kord on Reformierakond, Isamaa ja Res Publica Liit ning kahjuks ka sotsiaaldemokraadid sellele vastu olnud. Ka Riigikogu eelmise koosseisu ajal, 2007. aastal esitas Keskerakonna fraktsioon samasuguse eelnõu, kuid tollane Keskerakonna koalitsioonipartner Reformierakond ei toetanud seda. Samas, Reformierakonna liikmed kohtadel, näiteks Jõgeva- ja Tartumaal, süüdistasid Keskerakonda ja levitasid artikleid, milles süüdistasid meid indeksi muutmata jätmises. Reformierakonna liikmed käisid välja lubaduse, et kui neid valitakse, siis nad teevad selle järgmises koosseisus ära. Täna on need kampaaniameistrid ka siin saalis, aga mida ei ole, see on seadusmuudatus.

Rahvaga kohtumistel, nagu juba öeldud, on inimestel esimene küsimus, miks on pensioniindeks nii ebaõiglane ja miks ei ole seda solidaarsemaks muudetud. Kordan veel, et see ikka meelde jääks: praegu on nii, et suur osa inimestest ei teenigi ühe tööaastaga välja täit pensioni aastakoefitsiendi ja miinimumpalga saajal tuleb koefitsiendi 1,0 saavutamiseks ligi kolm aastat tööl käia. Nii et kolm aastat ühe staažiaasta eest. Selle seaduseelnõu eesmärk on see olukord lõpetada. Soovime, et ka näiteks kõrgharidusega kultuuritöötajad või laste- aiaõpetajad või kas või poemüüjad saaksid tulevikus tõesti inimväärset pensioni. Lõpetada tuleb olukord, kus kohustuslik pensionikindlustus on kasulik just jõukamatele ja kõrgepalgalistele, samal ajal jääb madalapalgalistel see tase aga selliseks, et nad ei kindlusta endale korralikku toimetulekutki. Me ei saa lubada, et see ebaõiglane ja väärtustamata palk kanduks edasi nende inimeste igakuisesse pensionisse.

Oleme koos endise Rahvaliidu fraktsiooniga sel teemal ikka olnud ühel pool rindejoont, lahkarvamusel oleme olnud sotsiaaldemok-

raatidega. Teatavasti tehti kunagi väga õige samm, kui elatusraha asendati pensioniga. Kuid me pole nõus sellega, et pensioni suurus hakkas alates 1999. aastast liiga palju sõltuma sellest, kui palju inimene teenib. Tol korral võeti põhimõtteks, et kolmandik pensionist on kõigil võrdne ja kaks kolmandikku sõltub palgast. Veelgi vähem saab aga nõustuda Reformierakonna põhimõttega, mida on siin saalis täna korduvalt välja öeldud, et palga suurst nimetatakse inimese tööpanuseks. Kas siis õpetaja või meditsiiniõde panustab ühiskonda vähem kui näiteks kõrgepalgaline? Kuidas saab palga suurus olla töö mõõdupuuks? Tõsi, kolme aasta eest muudeti küll pisut staažiaastasüsteemi, kuid sellest võidavad ainult praegused noored, mitte aga inimesed, kes hakkavad varsti pensionile jääma, ja töötavad pensionärid. Praeguste palkade ebaõiglus ei tohi edasi kanduda. Just sellepärast tulebki muuta õiglasemaks nende pension, kes hakkavad varsti pensionile minema või kes juba on pensionil. See eelnõu on tagasiulatuva mõjuga ja ka nende pension, kes on juba pensionile jäänud, muutuks õiglasemaks.

Aga olles juba kord siin teie ees, tahan öelda, et enne valimisi olen hakanud märkama väga huvitavaid artikleid lehtedes just pensionide suuruse ja suurendamise kohta. Videviku jõulunumbris teatas reformierakondlasest Riigikogu liige Urmas Klaas, et viie aastaga on pensionid kahekordistunud. IRL-i poliitik Margus Tsahkna arvas, et need on koguni nelja aastaga kahekordistunud. Kui nüüd noorpoliitikul on midagi ajaarvamise segamini läinud ja ta peab silmas 2005. aasta suurt pensionitõusu, mille algataja oli Keskerakonna fraktsioon, siis seda teab küll iga pensionär, et Isamaa ja tollane Res Publica oma häältega 2005. aasta pensionitõusu ei toetanud. Seadus võeti vastu ju napi enamusega. Tegelikult peeti tol korral lausa sõnavõtte, milles öeldi, et pensionide tõstmine sööb ära praeguste noorte pensioni. Päris huvitav on lugeda ka neid artikleid, kus räägitakse, et euro tõstab pensione. See on jälle demagoogia. Oleks ju tore, kui sel aastal pensionid tõuseksid, aga valitsus on välja öelnud, et 2011. aastal need ei tõuse. Pensionid on õige pisut langenud, kui võrrelda eelmise aasta kolmanda ja teise kvartali pensione, siis seitsme krooni võrra.

Aga Keskerakonna fraktsioon kutsub teid hääletama selle hea eelnõu poolt, mis muudaks väikesepalgaliste pensioniindeksi õiglasemaks ja solidaarsemaks. Eriti rõhutan seda Res Publica ja Isamaa puhul, kelle emapensioni mõte ongi ju selles eelnõus sees. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Kolleeg Igor Gräzin! Te ei saa sõna, fraktsiooni nimel on juba esinetud. Ma palun kõnepulti kolleeg Eiki Nestori Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana! Igor Gräzin! Teie fraktsiooni esindajana esines juba Taavi Rõivas.

Igor Gräzin

Mind mainiti kõnes.

Esimees Ene Ergma

Mina küll ei kuulnud.

Igor Gräzin

Juttu oli Jõgevamaalt valitud reformierakondlasest. Kui palju neid on?

Esimees Ene Ergma

Vabandust, lugupeetud Igor Gräzin! Praegu esineb Eiki Nestor Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana.

Eiki Nestor

Head kolleegid! Täna on siin juttu olnud, et meie pensionis on kõigepealt kõigile võrdne osa ja siis on palgast sõltuv osa. Meil on naaberriik Soome. Mis te arvate (teen teile viktoriini), kui suur on Soomes kõigile võrdne pensioniosa? Mitu protsenti keskmisest pensionist? Kuna ma usun, et te pole seda asja uurinud, siis ma vastan teie eest: Soomes on see protsent 0 ehk seal kõigile võrdset pensioniosa, mida meil baasosaks nimetatakse, üldse ei ole ega ole kunagi olnud. Ei ole olnud seetõttu, et Soome riigis on väga korralik palgapoliitika, mis põhineb kokkulepetel, ja palgavahed on väikesed. Need väikesed palgavahed kanduvad üle pensionisüsteemi ja ka pensionidel on väikesed vahed.

Eestis mõtles Endel Eero selle süsteemi 1990. aastate lõpul välja ja kõik Riigikogu fraktsioonid, kes olid 1998. aastal Riigikogus, hääletasid selle poolt, muuseas, üksmeelselt. Kõik hääletasid selle poolt, mina ei mäleta, et

keegi oleks vastu olnud sellele ettepanekule, mille Koonderakonna valitsus siia tõi. Sellest ajast on meil pension sõltuvuses palgast.

Tegelikult on vaidluskoht hoopis mujal. Tookord oli baasosa kolmandik keskmisest pensionist ja ülejäänud tuli palgast sõltuvalt. Nüüd on see juba 35%, viie aasta pärast on see protsent veel suurem ja umbes aastal 2045 saavad kõik inimesed, kes töötades said keskmisest vähem palka, esimesest sambast ühepalju pensioni. Nii et see on ajas muutuv suurus. Kõigile võrdne baasosa on Eestis olemas. On olemas seetõttu, et natukenegi leevendada palgasüsteemis olevat ebavõrdsust. See, muuseas, ei ole ühegi pensionisüsteemi kohustus. Seda ei saa ühelegi pensionisüsteemile kohustuseks teha. Meil tuli seda paraku teha. Vaidlusküsimus on tegelikult selles, kui suur see baasosa ehk kõigile võrdne osa olema peaks. Ma kutsun eelnõu autoreid üles edasi mõtlema. Jaak sai minu küsimusele vastates viisakalt hakkama, aga tal ausalt öeldes ei olnud ju midagi vastata. Kui eelnõu autorid oma mõtteid edasi viivad, siis nad võiksid pakkuda teisi lahendusi. Selle eelnõu kõige suurem viga on see, et nendel inimestel, kes teenivad alampalgast vähem, sõltub pension palgast, need, kes teenivad alampalgast keskmise palgani, saavad kõik ühepalju pensioni, ja neil, kes teenivad üle keskmise palga, sõltub pension jälle palgast. Seda kellelegi ära ei seleta. Nii nagu Jaak mulle ei seletanud. Ei saagi seletada, ega ma ta peale ei pahanda. Ta teab ise ka, et seda ei saa seletada.

Minu kindel veendumus on, et kui üks inimene teenis detsembris 10 000 krooni ja teine 5000 krooni, siis ka nende pensionis peaks olema erinevus. See on eelfinantseeritavate pensionisüsteemide paratamatus ja see on loogiline, see sõltub sissemakstavast summast. Üks tegi täiskohaga tööd, teenis 10 000 krooni, teine tegi sedasama tööd 5000 krooni eest, poole lühema tööajaga, ja nende pension peab olema erinev. See on õiglane, andke mulle andeks.

Aga sellised eelnõud tekivad sellepärast, et ikka, kui rahvasaadikule on mingi seadus liiga keeruline, ta ei suuda seda seletada ja jääb hätta, siis ta lubab selle asja ära parandada. See on rahvasaadikute puhul loomulik.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Eiki Nestor! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Kuna juhtivkomisjon on teinud ettepaneku seaduseelnõu 831 esimesel lugemisel tagasi lükata, siis hääletame selle ettepaneku läbi.

Lugupeetud kolleegid, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku lükata tagasi Eesti Keskerakonna fraktsiooni ning Riigikogu liikmete Mai Treiali ja Ester Tuiksoo algatatud riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 831. Palun hääletada!

Poolt hääletas 46 Riigikogu liiget, vastu oli 30, erapooletuid ei olnud. Ettepanek leidis toetust. Seaduseelnõu 831 langes menetlusest välja. (Tabel 1.)

4. Tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse § 3 muutmise seaduse eelnõu (841 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse § 3 muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ettekandjaks palun Riigikogu liikme Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Möödunud sügisel oli meie fraktsiooni ja Riigikogu liikmete koostöös sündinud tulumaksuseaduse eelnõu meie menetluses. Seal oli kaks ideed, mis käsitlesid füüsilisest isikust ettevõtjaid. Nendest üks läks eelnõusse sisse, kui Vabariigi Valitsuse eelnõu meie eelnõuga ühendati. Mõte oli lühidalt selles, et meie pakutud variandis sai teistsugusel kujul, kui valitsus esialgu välja oli pakkunud, võimalikuks füüsilisest isikust ettevõtja majandamise ülemineku näiteks tema pojale või tütrele. Aga tookord jäi eelnõude ühendamise tõttu välja teine mõte, mis lühidalt öeldes on lihtne ja loogiline. Teatavasti, 4.–8. haiguspäevani jätkab tööd oma töötajatele palga maksmist. Füüsilisest isikust ettevõtjate puhul kahjuks tekib aga haigestumise korral olukord, et nad ise endale palga maksmist jätkata ei saa, kuna nad on haiged ja tööd ei tee. Meie ettepanek on lihtne: võimaldada füüsilisest isikust ettevõtjal varem laekunud, makstud ja deklareeritud maksude

alusel arvata oma ettevõtlustulust haigestumise korral maha teatud kindel summa. Seda summat maksustatakse tulumaksuga, nii nagu ka haiguspäevade eest maksmisel seda tehakse, aga see summa oleks mahavõetav koormusest, mis on seotud sotsiaalmaksuga. Logistiliselt Eestis tänu sellele, et meil on sotsiaalmaks alates 1999. aastast isikustatud (selles mõttes jõuame eelmise eelnõu juurde tagasi), siin mingit keerukust ei peaks olema. Tuleks anda ainult üks rahandusministri määrus selle kohta, kuidas seda kõike täpselt teha. Sellisel moel oleks meie suhtumine füüsilisest isikust ettevõtjatesse, kes ka jäävad paraku haigeks ja sellel ajal tulu teenida ei saa, seoses riigimaksudega aus ja õiglane. Lühidalt öeldes on see kõik.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Eiki Nestor! Küsimus kolleeg Taavi Rõivaselt.

Taavi Rõivas

Aitäh! Hea ettekandja! Ei ole saladus, et füüsilisest isikust ettevõtjatel on võimalik oma tuludest maha arvata väga laias amplituudis ettevõtlusega seotud kulusid. See eelnõu looks ühe väga põhimõttelise ja väga ulatusliku kulu juurde. Kuidas te hindate, kas, ütleme, pahahtlike FIE-de puhul ei teki siin võimalust ise haigestumist või haigestumise tõele vastavust kontrollida ja olla näiteks regulaarselt iga aasta juunis kuu aega haige ning selle aja tulu maksuvabalt välja võtta?

Eiki Nestor

Täna selle küsimuse eest! See oli ka Vabariigi Valitsuse põhiline argument selle eelnõu puhul. See ei ole isegi küsimus suhtumisest füüsilisest isikust ettevõtjatesse, vaid arstidesse. Mina austan Eesti arste ja usun, et nemad annavad haiguslehe siis, kui inimene on haige. Nii et see, kas haiguslehti antakse või võetakse, on minu meelest teise debati koht. Me peaksime Eesti riigis väga palju asju uuesti läbi mõtlema, kui me kujutame elu ette sellisel moel, et kellel aga tuju tuleb, see jalutab arsti juurest läbi ja võtab endale haiguslehe. Nii see asi ei ole ja nii ei saa ka elu korraldada. Mina arvan, austatud küsija, et haigusleht antakse siis, kui inimene on haige, mitte siis, kui tahe-takse näiteks maksukoormust vähendada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Taavi Rõivas, teine küsimus!

Taavi Rõivas

Aitäh, hea ettekandja! Kui lubate, siis ütlen, et see seisukoht on muidugi sümpaatselt naiivne. Küllap on täiesti juhuslik see, et näiteks olümpiamängude ja teiste suuremate spordivõistluste ajal inimeste haigestumine hüppeliselt kasvab. Ilmselt on see seotud olümpiamängude ja viiruste liikveloleku korrelatsiooniga. Aga minu teine küsimus on hoopis filosoofilisem. Kes see FIE õigupoolest on? Selles eelnõus te soovite teda käsitleda kui töövõtjat, samas, üldise käsitluse järgi on ta pigem ettevõtja, pigem on ta alternatiiv väikesele osahingule ehk ta on skaala teises otsas. Mis ta teie hinnangul õigupoolest olema peaks ja kas teda peaks käsitlema rohkem kui töövõtjat või rohkem kui ettevõtjat?

Eiki Nestor

Kuna minu arvamus haiguslehtede võtmise või andmise kohta oli naiivne, vähemalt küsijale näis nii, siis ma ütlen, et mina pean küüniliseks seda, kui kõiki Eesti kodanikke peetakse potentsiaalseteks maksude mittemaksjateks. Kui suhtuda kõikidesse nii, et nad kindlasti makse ei maksa, siis see on ka inetu. Debatt selle üle, kes FIE-d on, on nüüdseks ülemaailmne. Siin peab lähtuma ühest põhimõttest: ei ole vahet, kas inimene saab tööd tehes palka või raha. Sotsiaalsete garantiide poole pealt me peaksime püüdlema sinnapoole, et loodavad tingimused oleksid ühesugused. Muidugi, eeldus on see, et need inimesed maksavad ka makse täpselt ühtemoodi. Selles mõttes me peaksime andma neile võrdseid võimalusi enda kindlustamiseks ka selleks juhuks, kui nad haigeks jäävad. Vaat seda võimalust eelnõu püüabki luua. Alused on ju täpselt olemas. Riigil on teada, kui palju see isik varem on teeninud, kui palju ta on tulu deklareerinud. Selle alusel ta võib oma kohustusi vähendada. Ma isegi arvan, et paljud nendest, kes praegu lähtuvad sellest loogikast, mida küsija mainis, võivad oma tulusid selle võrra rõõmsamana välja tuua.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tõnu Juul!

Tõnu Juul

Austatud esimees! Lugupeetud ettekandja! Ma olen samuti seisukohal, et praegune maksumissüsteem ei ole FIE-de jaoks tervikuna õiglane. Ilmselt peaks järgmise Riigikogu üks esimesi tööülesandeid olema see süsteem uuesti üle vaadata. Aga eelnõu kohta tahan küsida, millise rahalise lisakoormuse tekitaks see haigekassale, kui see eelnõu seadusena vastu võetakse.

Eiki Nestor

See ei peaks tekitama mingit suurt koormust. Arvestades seda, et äriregistris on praegu 23 406 FIE-t ja nende makstavad sotsiaalmaksusummad on kaunis väikesed (nad maksavad valdavalt ju madalama määra järgi), ma arvan, et see suurt koormust kaasa ei too. Aga mis siin teha võiks, selle kohta on erinevaid ideid. Minu meelest on nendest kõige paelavam või administratiivses mõttes kõige atraktiivsem loomaksu mõte. See tähendab, et kõik maksaksid korraga mingisuguse summa ära ja siis tegutseksid FIE-na edasi. Administreerimise mõttes on see idee suurepärase, aga ma kardan, et see idee kukub läbi pärast seda, kui see summa leitakse. Kui välja arvutatakse, milline peaks olema see summa, ühe FIE loomaksu suurus, siis see idee enam nii atraktiivne ei pruugi olla. Aga tegemist on keeruka valdkonnaga. Ma ise loodan, et me suudame Eestis õppust võtta võib-olla kõige rohkem sellest, kuidas meie naaberriikides füüsilisest isikust ettevõtjaid maksustatakse. Tõesti, ka seal on see keerukas ja bürokraatlik, nõuab palju vaeva nii maksjalt kui ka kontrollijalt, aga nad vähemalt ise usuvad, et neil on õnnestunud luua enam-vähem õiglane asi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Ka mina nõustun eelkõnelejaga. Tegelikult praegune süsteem ei innusta eriti FIE-ks registreerima ega FIE-na tegutsema. Ka sinu eelmisest vastusest selgus, et on muid ideid. Äkki tuleks kogu FIE-de teema eraldi ette võtta ja kõik aspektid läbi kaaluda? Võib-olla tuleks seal midagi laiemalt muuta kui ainult ühte konkreetset aspekti, millest me siin täna räägi-

me? Võib-olla vajaks kogu see süsteem täiustamist, et inimesed saaksid innustust FIE-na tegutsemiseks?

Eiki Nestor

Ma meenutan oma kõne algust. Me tulime välja kahe ideega. Nendest üks läks läbi mõistlikul moel, paremal moel, kui näiteks valitsuse eelnõus esialgu kirjas oli. Teine idee jäi eelnõude ühendamise tõttu n-ö ripakile. Meil oli loomulikult kohustus see teie ette tuua. Aga see, et see teema vajab pidevat tööd ja tegemist ning läbimõtlemit, on muidugi õige.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Eiki Nestor! Ma palun kõnepulti rahanduskomisjoni esimehe Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Head ametikaaslased! Rahanduskomisjon arutas seda eelnõu 13. detsembril möödunud aastal. Algataja esindajana tutvustas eelnõu Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esimees Eiki Nestor. Eelnõu eesmärk on algatajate sõnul võrdsustada füüsilisest isikust ettevõtjate olukord haigushüvitise osas palgatöötajate olukorraga. Seda kontekstis, kus haigekassa maksab haigushüvitist alates 9. haiguspäevast ja 4.–8. päevani maksab palgatöötajale haigushüvitist tööandja.

Komisjonis kõne all olnud küsimused ja teemad käsitlesid Vabariigi Valitsuse kirjalikult antud arvamuses toodud mittetoetamise põhjusteid. Eelkõige olid kõne all erinevad töötegemise põhimõtted töötaja ja FIE puhul. Töötaja töötegemist iseloomustab alluvussuhe oma tööandjaga. Sellest tulenevalt sisaldab tööõigus suurel hulgal töösuhte nõrgemat poolt kaitsvaid tagatisi, alates töölepingu lõpetamise tähtaegadest ja hüvitistest kuni miinimumnõueteni puhkusele, töötasule ja -ajale. Seevastu FIE suhe oma lepingupartneriga ei ole alluvussuhe ning üldjuhul on tegemist võrdsete partneritega. Iseseisvuse määr on oluliselt suurem. Seetõttu on FIE-de ja töötajate puhul tegemist väga erinevas olukorras olevate isikutega.

Teine küsimus, mida arutati, käsitles kontrolli puudumist. Kui töötajatele või teenistujatele hüvitise maksmisel on väljamakse tegija, kas tööandja või haigekassa, huvitatud sellest,

et hüvitise maksmine oleks põhjendatud, siis FIE-de puhul puudub teine osapool, kes enne soodustuse rakendamist haiguslehte kontrolliks.

Füüsilisest isikust ettevõtja ja füüsilise isiku haigushüvitise tuluna arvestamine oli kolmas teema, mida arutati. Eelnõu kohaselt loetakse arvestuslik haigushüvitis FIE, mitte füüsilise isiku tuluks, olemuslikult on aga tegemist siiski füüsilise isiku, mitte FIE ettevõtlusega seotud tuluga. See teema toobki meid selle põhimõttelise aruteluni, mis ka varem on rahanduskomisjonis ja siin saalis toimunud: millisena me FIE-t õigupoolest näeme, kas me näeme teda pigem ettevõtjana, pigem ettevõtena või pigem töövõtjana ehk palgatöötajana. Ei ole lõpuni loogiline rakendada elemente osaliselt ühelt poolt ja osaliselt teiselt poolt, näiteks muuta maksukoormus nii soodsaks kui võimalik ja samal ajal rakendada maksimaalseid ja töövõtjate garantiidega võrdseid sotsiaalseid garantiisid. Nendel kahel eesmärgil on teatav vastuolu, mida, ma usun, me kõik mööname. Selle tõttu me peame valima, kui üldse, siis pigem ühe võimalikest suundadest. Mõlemat, kuigi FIE-de jaoks kahtlemata head asja, ei saa.

Ma rõhutan omalt poolt ka seda, et ei ole ju mingi saladus, et FIE-del on võimalik kõikvõimalikke kulusid ettevõtlusega seotud tuludest maha arvata. Ma kaldun arvama, et ei ole juhus, et FIE-de keskmine kasum on aasta-aastalt olnud peaaegu et krooni pealt sama nagu maksuvaba tulu määr. Kui riigis tõuseb maksuvaba tulu määr, siis tõuseb ka FIE-de kasumlikkus. Ma kaldun arvama, et see ei ole juhuslik. Pigem on FIE-de puhul siiski võimalik väga palju kulusid tulust maha arvata. See muudab FIE oma olemuselt üsnagi atraktiivseks ettevõtlusvormiks nendele, kelle käive on väga väike ja kes peavad kulude väga suures ulatuses mahaarvamist oluliseks.

Rahanduskomisjon langetas järgmised otsused: võtta eelnõu päevakorda 11. jaanuaril ja lükata esimesel lugemisel tagasi. Selle ettepaneku poolt oli 6 ja vastu oli 5 komisjoni liiget. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Taavi Rõivas! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonid soovivad pidada läbirääkimisi?

Palun kõnepulti kolleeg Kalev Kotkase Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

Kalev Kotkas

Austet istungi juhataja! Head kolleegid! Nagu eelnõu ettekandja juba ütles, on sotsiaaldemokraadid FIE-de ravikindlustuse teemaga teie ees juba teist korda. Esimesel korral oli see teema arutlusel koos FIE-de ettevõtete üleandmise maksuvabastusega. Kui "talud isalt pojale" tasuta üleandmise teemaga oli koalitsioon tookord kenasti nõus ja meil oli põhjust koalitsiooni selle eest kiita, siis tänane plaan meie eelnõu välja hääletada heakskiitu kuidagi ei vääri.

Füüsilisest isikust ettevõtjatele keegi 4.–8. haiguspäevani hüvitist ei maksa, sest neil kui iseseisvatel ettevõtjatel pole tööandjat. Neil pole aga ka olnud võimalust haigestumise kompenseerimiseks midagi täiendavalt oma ettevõtlustulust maha arvata. Eelnõu näeb ette anda FIE-dele võimalus haiguse tõttu saamata jäänud ettevõtlustulu kompenseerimiseks arvata ettevõtlustulust maha eelmise aasta isikustatud sotsiaalmaksu alusel arvutatud summa. Seega, see eelnõu ei mõjuta kuidagi haigekassa väljamakseid, see vähendab vaid pisut sissemakseid. See on vastuseks kolleeg Juuli küsimusele.

Lisaks otsesele eesmärgile võrdsustada FIE-de ja palgatöötajate olukord haigushüvitiste osas on meie eelnõul ka "teise ringi efekt". See avaldab FIE-le survet, et ta oma ettevõtlustulu ausalt deklareeriks, sest see mõjutab otseselt tema võimalikku haigushüvitist järgmisel aastal. Siin kõlanud väited, nagu meie pakutud uuendus paneks FIE-d kuidagi oma ettevõtlustulu optimeerima ja et FIE-d võtavad haiguslehti, mitte perearstid ei anna neid, on tegelikult suhteliselt küüniline umbusaldusavaldus nii FIE-dele kui ka perearstidele.

Meie pakutud lahendus ei ole sisuliselt mitte midagi uut. Selline lahendus Soomes töötab ja teeb seda hästi. Üks endast lugupidav riik peaks kõiki ettevõtlusvorme ka ravikindlustuses võrdselt kohtlema. Seetõttu teeb Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon ettepaneku eelnõu esimene lugemine täna siiski lõpetada, et saaks selle olulise diskussiooniga sisukalt edasi minna. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalev Kotkas! Palun kõnepulti kolleeg Aleksei Lotmani Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni esindajana!

Aleksei Lotman

Head kolleegid! Ma teen hästi lühidalt. Kui me räägime, et me tahame, et meie rahvas oleks ettevõtlik, et väikeettevõtlus ja majanduse mitmekesisus edeneksid, siis miks me üldse tõsiselt kaalume seda, et esimesel lugemisel välja visata üks pisike eelnõu, mis natuke vähendaks väikeettevõtluse diskrimineerimist meie maksuseadustes? Laskem ikka väikeettevõtjal ka mõne päeva haige olla. Ma väga tõsiselt pöördun koalitsiooni liikmete poole ja palun teil ümber mõelda. Selle eelnõu väljaviskamine esimesel lugemisel oleks väga rumal mõte.

Esimees Ene Ergma

Aitäh, kolleeg Aleksei Lotman! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Kuna aga juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 841 esimesel lugemisel tagasi lükata, siis tuleb see ettepanek läbi hääletada.

Lugupeetud kolleegid, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku lükata tagasi Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse § 3 muutmise seaduse eelnõu 841. Palun hääletada!

Poolt hääletas 46 Riigikogu liiget, vastu oli 33, erapooletuid ei olnud. Ettepanek leidis toetust. Seaduseelnõu 841 langes menetlusest välja. (Tabel 2.)

5. Vedelkütuse seaduse ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (895 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Viimane päevakorrapunkt on rahanduskomisjoni algatatud vedelkütuse seaduse ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ettekandjaks palun rahanduskomisjoni esimehe Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Head ametikaaslased! Rahanduskomisjon algatas selle eelnõu eesmärgiga korrastada viimaste aastate jooksul kujunenud lubamatut olukorda kütuseturul, kus käibemaksupettuste ulatus mõjutab seaduskuulekate ettevõtjate konkurentsivõimet turul. 2010. aastal jäi vedelkütuse müügilt riigieelarvesse laekumata käibemaksu kokku ca 732 miljonit Eesti krooni. Tekkinud on olukord, kus kütuse müügiga tegeleb sadu riulifirmasid, mis pärast mõnda tegutsemiskuud ja käibemaksu tasumata jätmist on muudetud varatuks ja on tegevuse lõpetanud. Seetõttu peab riik võtma meetmeid, mis muudaksid kütusektori võimalike käibemaksupettuste tegijate jaoks senisest oluliselt vähem atraktiivseks ning teeksid taas võimalikuks võrdse konkurentsi.

Selleks nähakse eelnõus ette järgmised meetmed. Esiteks, kõikidele kütusemüüjatele kehtestatakse minimaalne tagatis, 100 000 eurot, käibemaksu tasumise tagamiseks. Teiseks, vedelkütusega tegelemiseks vajalikke registreeringuid hakkab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi asemel menetlema Maksu- ja Tolliamet, kellel on pädevus ja suurem kogemus maksupettuste avastamisel ning ennetamisel. Kolmandaks sätestatakse ranged nõuded saatedokumentidele kütuse vedamisel. Neljandaks keelatakse soetada kütust müüjalt, kellel puudub registreering kütusemüügiks. Seda ei pea loomulikult kontrollima kütuse soetamisel tanklast.

Nimetatud minimaalne tagatis, 100 000 eurot, vastab ametnike ja spetsialistide hinnangul ühe isiku poolt ühes kuus tekitatava kahju keskmisele suurusele, mis möödunud aastal oli ca 1,55 miljonit krooni. Samas annab eelnõu Maksu- ja Tolliametile kaalutusõiguse nõuda riski hindamisele tuginedes ka suuremat tagatist. Minimaalse tagatise nõude kehtestamine on aga vajalik, kuna valdkonnas äri alustavate ettevõtete puhul on võimatu pahauskelt esitatud äriplaani või muude andmete pinnalt piisavat tagatist määrata. Väiksemaid tanklaid ei tohiks minimaalne tagatis välja suretada, sest neil on valdavalt ikkagi reaalne vara, sealhulgas tankla ehitised ja maa tagatise seadmiseks, samas peaks see aga väga selgelt mõjutama nn riulifirmade tegevust.

Juhin tähelepanu, et kütusefirmade esindajad on välja toonud, et nimetatud 100 000 euro suurune tagatis ei pruugi olla piisav, kui arvestada illegaalse turu kogumahtu, mis, ma kordan, on 732 miljonit Eesti krooni ehk peaaegu 50 miljonit eurot. Kütusefirmade esindajad on teinud ettepaneku, et tagatis võiks ulatuda suisa ühe miljoni euroni.

Komisjon ootab ettepanekuid kõnealuste algatuste veelgi paremaks muutmiseks s.a 25. jaanuariks kella kuueks. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Taavi Rõivas! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, kolleeg Toomas Tõniste!

Toomas Tõniste

Aitäh! Austatud ettekandja! Mul on küsimus väiksemate kütusefirmade kohta. Kui me räägime tagatisest, näiteks pangagarantiist, siis sisuliselt tähendab see pärast eelnõu seadusena jõustumist automaatselt 20 000 krooni (nüüd on see summa eurodes) lisakulutust aastas. Samas nende jaoks, kes tahavad suurt pettust teha, on sinna n-ö sisse arvestatud, et kasum on selle võrra väiksem. Kuidas see eelnõu ikkagi väldib suuremaid pettusi? Ma saan aru, et on suured ettevõtted, kellel on see huvi, et siis kaovad väikesed konkurendid kõrvalt ära. Aga me ei tohiks väikeettevõtlust liigselt ahistada.

Taavi Rõivas

Aitäh! Selle summa ja siin tasakaalu leidmisega peab rahanduskomisjon veel enne teist lugemist kindlasti tegelema. Aga vaieldamatult on ka väikeste tanklate puhul kindlasti kasulikum kõigile, kes soovivad legaalselt tegutseda, kõigile, kes maksud ära maksavad, see, kui turul ei ole tervelt 732 miljoni krooni eest kütust, mida saab müüa käibemaksu võrra odavamalt. See vahe on üle 1,5 krooni või üle 10 eurosendi, mis on kütuse hindu ja marginaale arvestades kindlasti väga suur. Ma usun, et kõikidele legaalsele turuosalistele on see eelnõu meelepärane. Mis puudutab petuskeeme, siis Maksu- ja Tolliameti kirjelduse järgi toimib see petuskeem järgmiselt. Kütust ostetakse legaalselt maaletoojalt (see ei ole päris korrektne termin), sisuliselt ostetakse kütust legaalselt hulgimüüjalt, liigutatakse seda kütust

võib-olla ilma täiendava katteta või minimaalse kattega läbi mitme väga väikese firma, mille eesotsas on tihti tankistid. Üks nendest firmadest jätab lihtsalt käibemaksu tasumata ja teised küsivad selle käibemaksu riigilt tagasi. Tagajärg ongi see, et riigil jääb sellelt kütusekoguselt käibemaks saamata. Eks selliseid kuritegelikke skeeme ole erineva mahuga, aga Maksu- ja Tolliamet on hinnanud, et see minimaalne tagatis, 100 000 eurot, peaks seda tegevust oluliselt vähendama. Ma kordan üle, et kütuseturu osalised ise peavad seda tagatist, 100 000 eurot, liiga väikeseks ja on teinud ettepaneku suurendada seda summat ühe miljoni euroni. Rahanduskomisjonil seisab kahtlemata ees väga suur töö mõlema arvu kaalumisel. Ei saa välistada varianti, et kehtestades praegu ühe määra, peame tulevikus seda muutama vastavalt reaalsele olukorrale ja sellele, kuidas turg käitub.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja! Ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonid soovivad pidada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt on muudatustepepanekute esitamise tähtaeg s.a 25. jaanuar kell 18. Esimene lugemine on lõpetatud. Viienda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

Head ametikaaslased! Täna istung on lõppenud. Ma soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 11.43.

Istungi kestus 1 tund ja 43 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

IX ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 12. jaanuar 2011

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Hinnatõusust
2. Olukord ERSO-s
3. Domeenireformist
4. Kohalike omavalitsuste olukord
5. Põhiseaduse kaasajastamisest
6. Arengud regionaalpoliitikas

Istungi rakendamine

1. Võlaõigusseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (813 SE) kolmas lugemine
2. Perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (836 SE) teine lugemine
3. Toiduseaduse § 17 muutmise seaduse eelnõu (883 SE) teine lugemine
4. Teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (864 SE) esimene lugemine
5. Kalmistuseaduse eelnõu (888 SE) esimene lugemine
6. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõu (886 SE) esimene lugemine
7. Avaliku teabe seaduse ning politsei ja piirivalve seaduse muutmise seaduse eelnõu (891 SE) esimene lugemine

Infotund

Aseesimees Keit Pentus

Tere päevast, head kolleegid! Alustame 12. jaanuari infotundi. Täna on infotunnis Riigikogu liikmete küsimustele vastamas peaminister Andrus Ansip, kultuuriminister Laine Jänes ja regionaalminister Siim Valmar Kiisler. Enne kui saame minna küsimuste juurde, viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 31 Riigikogu liiget, end ei ole hetkel registreerinud 70 rahvasaadikut. Täna on infotunniks registreeritud kuus teemat ja et me nendest teemadest

jõuaksime võimalikult paljud ka läbi arutada ning küsimustele vastuse saada, siis võtame iga teema puhul ühe kohapeal registreeritud küsimuse.

1. Hinnatõusust

Aseesimees Keit Pentus

Esimese küsimuse esitaja on Marika Tuus. Küsimus on suunatud peaminister Andrus Ansipile ja teema puudutab hinnatõusu. Palun, Marika Tuus!

Marika Tuus

Aitäh, istungi juhataja! Austatud peaminister! Kõigepealt meeldivat aasta jätku! Ma muidugi ei tea, kas see aasta väga meeldivaks kujuneb, sest inimesi vaevab meeletu hinnaralli. Meil on hinnad tõusnud praegu kahe aasta kiireimas tempos. Pea iga päev kuuleme uutest ja uutest hinnatõusudest. Ainuüksi toidukorv on meil aastaga kallinenud juba 14%. Oelge, miks ei taha valitsus praegu ausalt tunnistada, et toidukaupade ja esmatarbekaupade hinna tõusu taga on tegelikult valitsuse vale maksupoliitika? Me teame, et mootorikütuse hind mõjutab järjest enam kaupade ja teenuste hinda, on tõusnud aktsiisid, käibemaks, 50% bensiini hinnast läheb ju maksudeks. Elektri hinda on paljuski mõjutanud aktsiiside ja käibemaksu väga suur kasv ning loomulikult mõjutavad teenuste ja kaupade hinda ka kütuse, kütte, elektri ja kõik muud hinnad.

Andrus Ansip

Aitäh! Ma ei ole kindlasti nõus teie väitega, et hinnad tõusevad seetõttu, et Eestis aetakse vale maksupoliitikat. Teie asemel ei imestaks ma sugugi ka selle üle, et kütusemaksud moodustavad kuni 50% lõpphinnast. Iseenesest on Eesti puhul maksude osatähtsus lõpphinnas märksa väiksem, kui see on Euroopa Liidus keskmiselt. Teile informatsiooniks võin öelda, et näiteks Rootsis moodustavad maksud kütuse

lõpphinnast koguni 62%. Kõige väiksem on maksude osatähtsus kütuse hinnas Leedus, 42%. Kui mu mälu mind ei peta, siis meie oleme maksude osatähtsusest kütuse lõpphinnas neljandal või viiendal kohal ehk Eestis on maksude osatähtsus siiski üks väiksemaid, mitte üks kõige suuremaid. Kindlasti tuleb maksude puhul meeles pidada, et maksude kogumisel – ka kütuseaktsiisi kogumisel – on mitu eesmärki. Üks on keskkonnanahoiu eesmärk ja kõik riigid, Euroopas vähemalt, taotlevad kütusetarbimist aktsiisiga maksustades puhtamat keskkonda. Teiseks tulevad kütuseaktsiisist vahendid selleks, et ehitada teid, ja 25% nendest vahenditest, mis kütuseaktsiisist laekuvad, kasutatakse sotsiaalsetel eesmärkidel, muu hulgas ka näiteks pensionide maksmiseks. Kui loobuda aktsiiside kogumisest, siis me saame saastatuma keskkonna ja vaesema elanikkonna. Ma ei ole sellega nõus.

Aseesimees Keit Pentus

Esimene täpsustav küsimus, Marika Tuus, palun!

Marika Tuus

Aitäh! Ma ei ole kindlasti nõus sellega, et meil on need maksud justkui väiksemad kui mujal. Võin tuua näiteks, et elektriaktsiis kodutarbijale on meil viis korda kõrgem Euroopa miinimumnõuetest ja äritarbijale üheksa korda kõrgem. Kui me vaatame hindasid, siin näiteks toasooja hind on nelja kütteperioodiga kasvanud kaks ja pool korda, maagaasi aktsiis ületab praegu Euroopa miinimumnõuet 2,4 korda, pluss käibemaksutõus. Need maksud on meil väga suured. Aga mulle tundub, et valitsus vaatabki seda hinnakasvu rahumeeli, sest käibemaks ju tuleb ja teie saate aasta lõpus jälle öelda, et näete, maksu laekus üle miljardi rohkem. See maks aga tulebki ju nimelt rahva taskust, nende käest ära võetud rahast! Nii et see just pigistabki inimesi. Sööma aga inimesed peavad, midagi ei ole teha. Palka on vähendatud, toetused, pensionid on külmutatud, tööpuudus on tohutu, pensionide kojutoomise tasu suurenes. Miks te kurnate oma inimesi?

Andrus Ansip

Aitäh! Ei ole viisakas esineda kohe vastuküsimusega, aga ma küsiksin, et kust need maksud siis veel peaksid tulema. Ikka rahva

käest! Nimetage mulle riik, kus makse korjatakse näiteks ufode käest või mõne teise planeedi asukate käest. Ma arvan, et isegi kui te väga-väga pingutate, ei suuda te niisugust riiki nimetada. Makse kogutakse ikkagi rahva käest, ettevõtete käest, lõpuks on need ju ikka oma riigi kodanikud, oma riigi elanikud, oma riigi ettevõtjad, kes need maksud maksavad. Makse kogutakse selleks, et täita riigi ülesandeid, ja neid ülesandeid pole ilma rahata võimalik täita. Jah, möödunud aastal laekusid maksud eelarvesse oodatust märksa paremini. Me saime maksutululu 1,65 miljardit rohkem, kui eelarves oli kavandatud. Mittemaksulistest tuludest laekusid eriti hästi süsinikdioksiidi või Kyoto saasteühikute müügist saadud vahendid. Neid vahendeid, mis me sealt saime, võib mõõta maksu kahekordse ülelaekumise summaga. Aga siiski tuleb meeles pidada, et meie eelarve on endiselt veel defitsiidis. Selles mõttes kriis veel läbi ei ole, ehkki meie majandus on kvartalite võrdluses kasvanud – ma olen veendunud, et juba viis kvartalit järjest, ehkki me neljanda kvartali tulemusi veel täpselt ei tea –, on kriisi järelmõjud endiselt kaunis tugevad. Ja eriti tugevad on need järelmõjud tööjõuturul.

Aseesimees Keit Pentus

Marika Tuus, palun, teine täpsustav küsimus!

Marika Tuus

Aitäh! Ega meiegi arva, et see raha mujalt tuleb kui maksudest, kuid me peame silmas, et neid makse peaks rohkem võtma jõukamatelt tulumaksu näol ja vähem võtma n-ö tarbimismaksu, mis on väga raske koorem just vaesematele inimestele. See on see meie ammune põhimõte. Kuid läheme tagasi hinnatõusu juurde. Millest see ikkagi tuleb, et meie hinnatõus on kaks korda kiirem Euroopa Liidu keskmisest? Näiteks Soomega võrreldes on meil ju meeletu hinnatõus. Kui mõni aeg tagasi tehti Prisma kauplustes hindade analüüs, siis paljud kaubad on Eestis juba kallimad kui Soomes. Samas on Soomes keskmine palk ju mitu korda suurem kui Eestis, rääkimata miinimumpalgast, pensionidest ja toimetulekutoetustest. Kuid ma küsin lähtudes sellest, et praegu on Eesti Panga majandusprognoos halvem ja hin-

nakasvu prognoositakse rohkem. Mis muutused teil plaanis on, mis meetmeid te võtate?

Andrus Ansip

Loomulikult oli novembri-detsembri inflatsiooni tase Eestis ebameeldivalt kõrge. Kui vaadata aga aastaarvestust, pikemat perioodi, siis me näeme, et inflatsioon Eestis ei olnud sugugi kõrgem kui Euroopa Liidus keskmisena. Kui me vaatame isegi ainult detsembrikuud, võrreldes novembriga, siis näeme, et kasv Eestis on 0,5%, Euroopa Liidus 0,5%. Alati on võimalik mingisuguseid näitajaid kontekstist välja rebida ja ehitada sellele üles ka mingeid väiteid. No näiteks teie väide selle kohta, et elektriaktsiis Eestis ületab Euroopa Liidu miinimummäära mitmekordselt. Aga palun võrrelge seda aktsiisi Euroopa Liidus kehtivate aktsiisimääradega ja te näete, et Eesti elekter on suhteliselt tagasihoidlikult aktsiisiga maksustatud. Ja küsigem jälle, kuhu see aktsiis läheb – põhiliselt keskkonnahoidu. Praegu on teada, et ressursitasud katavad põlevkivienergeetikaga tekitatud kahjudest võib-olla ainult kümnendiku, ja tegelikult oleks õiglane neid ressursitasusid hoopis suurendada. Meil ei ole küll mitte mingisuguseid maksusuurendamisi kavas, aga ei maksaks võtta hoiakut, et energeetikale on Eestis liiga tehtud. Me kulutame praegu miljardeid selleks, et kunagi ammustel aegadel keskkonnale tekitatud kahju heastada, ja see raha tuleb põhiliselt Euroopa Liidu maksumaksja taskust, mitte elektrienergia tariifist. Me peaksime sellest endale aru andma ja Euroopa Liidu maksumaksjale tänulikud olema.

Aseesimees Keit Pentus

Kohapeal registreeritud küsimus Heimar Lengilt. Palun!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Tsiteerin oma küsimuses ühe valija, Valga linna kodaniku härra Andruse kirja. Ta kirjutab Valga elanike nimel ja ütleb, et kui teisi asju annab veel Euroopaga võrrelda, siis toimetulekutoetuse määra küll mitte kuidagi. Me jääme kordades maha sellest, mis on Euroopas. Kuigi toimetulekutoetus pisut suurenes, on see praegu umbes 2,5 eurot päevas, mis on kahe liitri bensiini raha. Kirja autor ütleb, et selle rahaga ei saa isegi koera toita, rääkimata inimesest. Mis-

sugused perspektiivid võiks valitsus siin välja pakkuda? Hinnad kappavad, toiduainete hinnad on 14% tõusnud, kurgi hind 70%! Kuidas jõuab järele nende inimeste elatustase, kes on väikese sissetulekuga või saavad toimetulekutoetust?

Andrus Ansip

Aitäh! See hindade kappamine, mis mõneti vastab tõele, on suuresti jälle emotsionaalne lähenemine. Võrreldes millega hinnad kappavad? Ma tõin juba aastavõrdluse ja selles võrdluses Euroopa Liidu keskmisega ei kapp need hinnad sugugi nii palju. Miks nad on siis meil novembris-detsembris nii väga kapanud? Eelkõige on see seletatav madala võrdlusbaasiga. Meil olid hinnad 2008. aasta lõpust kuni 2010. aasta märtsini deflatsioonilised. Kõige kõrgem hinnatase Eestis enne kriisi oli 2008. aasta oktoobris, 2009. aasta juunis olid hinnad 2,8% odavamad, kui nad olid 2008. aasta oktoobris. Me võrdleme praegust hinnataset selle deflatsioonilise hinnatasega ja seetõttu ongi inflatsioon aasta-aasta võrdluses kõrgem. Kui võrrelda baasinflatsiooni, kust on jäetud välja kõige volatiilsemad kaubagrupid – toiduained ja kütus –, siis baasinflatsioon on Eestis endiselt madal. Samas ei saa olla rahul sellega, et need hinnad on meil tõepoolest tõusnud. Siinjuures ma tunnustan Konkurentsiametit, kelle tegevuse tulemusel on minu meelest leiva hind alanenud. Jätkake oma tööd!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Lõpetan selle teema käsitlemise.

2. Olukord ERSO-s

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine teema puudutab ERSO olukorda. Küsija on Peeter Kreitzberg ja küsimus on kultuuriminister Laine Jänesele. Palun, Peeter Kreitzberg!

Peeter Kreitzberg

Aitäh! Lugupeetud minister! Oli aeg, kui ERSO-l olid juhid, aga raha ei olnud. Ma loen siin Neeme Järvi kirja, kust paistab välja, et nüüd on nagu raha, aga juhte ei ole. Kas Neeme Järvi tööleping kehtib praegu või on tema asemele võetud tööle mõni teine peadirigent?

Laine Jänes

Aitäh! Kuna minu teema pealkiri on "Olukord ERSO-s", siis ma soovin alustuseks tutvustada kõigile kohalviibijatele, aga ka kõigile neile, kes interneti või televisiooni vahendusel infotundi vaatavad, missugune olukord siis ERSO-s on. ERSO-s on suurepärase olukord. Hooaeg kestab, 84. hooaeg. Äsja tuli välja buklet 2011. aasta kevadsemestri kohta, mil on 14 väga kõrge tasemega kontserti. Head inimesed! Ma ei palu tõsta kätt neil, kes on viimasel ajal ERSO kontserdil käinud, aga mõelge sellele ise, vastake iseendale, millal te viimati ERSO kontserdil käisite ja kuidas teile seal meeldis. Mina soovitan soojalt, enne kui asuda mitmesuguseid diskussioone pidama, külastada näiteks kas või 21. jaanuaril toimuvat ERSO kontserti, mida dirigeerib Olari Elts. Ma tõin ka siia neid buklette, panen need pärast Riigikogu koridori välja, saate sealt laua pealt võtta ja leida endale meelepärase, suurepärase kontserdi. Väga soovitan 11. märtsil külastada Olli Mustose kontserti, suurepärase ja kuulus Soome pianist, dirigent ja helilooja, maailmanimi. Nii et kindlasti leiate sealt midagi meelepärast.

Nüüd aga teie küsimuse juurde. 2009. aasta 30. novembriks oleks pidanud toonane direktor Andres Siitan sõlmima töölepingu maestro Neeme Järviga. Seda Andres Siitan teinud ei olnud, lollitas mitte ainult tervet ühiskonda ja ministeeriumi, vaid muu hulgas härra Neeme Järvit ennast. Seega oli tema töö tegemata juba rohkem kui aasta tagasi, millal veel mingisuguseid pingeid üleval ei olnud. Nii et on kahetsusväärne, et Siitan pole lepingut sõlminud ja seda lepingut tänaseni ei ole.

Aseesimees Keit Pentus

Palun, täpsustav küsimus Peeter Kreitzbergilt!

Peeter Kreitzberg

Aitäh! See on muidugi suur uudis. Teatavasti tulid avalikuks ka salajased palganumbrid, ma ei tea, kas teie või peaministri kaudu, nii et mingi leping on siiski olemas. Neeme Järvi ise on küll arusaamisel, et ta on kolmeks aastaks lepingu sõlminud. Kas te oskate öelda, mis tal segamini on läinud? Äkki ta ajab ennast mõne teise inimesega segamini?

Laine Jänes

Kõigepealt on oluline teatada, et 2009. aastal, kui oli sõlmitud eelleping, lugesin mina esmakordselt informatsiooni Neeme Järvi palga arvatava suuruse kohta Kaarel Tarandi artiklist, mis ilmus oktoobris 2009 ajalehes Sirp. 2010. aasta sügisel ilmus see informatsioon nii Õhtulehes kui Eesti Ekspressis. Kindlasti ei olnud see sinna sattunud ei peaministri ega kultuuriministri ütlusel. 2009. aastal, kui oli sõlmitud esimene eelleping, püüdis ajakirjandus ka minu käest teada saada, missugused need palganumbrid on. Kuna see leping on konfidentsiaalne, see oli sõlmitud direktor Siitani ja Neeme Järvi vahel, siis minul selle kohta informatsioon tõepoolest puudus. Kuidasmoodi ajakirjandus oli selle kätte saanud, millised on nende allikad, see on väga kõvasti kaitstud materjal. Selle kohta ei oska ma midagi öelda. Kahjuks nii on ja selle fakti juurde ma jään.

Aseesimees Keit Pentus

Peeter Kreitzberg, teine täpsustav küsimus, palun!

Peeter Kreitzberg

Aitäh! On andmed, et ERSO puhkab 17. jaanuarini. Siin võib olla kaks põhjust: kas ta on korralisel puhkusel või on tegemist sellega, et sellel orkestril ei ole lihtsalt õiget juhtimist, orkester on tegevuseta. Kas te oskate seletada, milles on asi?

Laine Jänes

Ma soovitan teil tõsiselt ennast kurssi viia orkestri töökorraldusega, kui see teile tõesti huvi pakub. Sümfooniaorkester töötabki selliselt, et enne kontserdikavasid tullakse kokku ja harjutatakse koos, enne seda on individuaalne töö, noodid on inimestel käes. Käesoleval aastal ei ole kellelegi planeeritud mitte ühtegi palgata ega plaanivälisest puhkust, sest õnneks juhib ERSO-t *management*'i poole pealt väga kompetentne inimene Anneli Unt, kellel on suur muusikakollektiividega töötamise kogemus. Selle lühikese aja jooksul on ta suutnud korrastada töölepingud. Üle kümne töölepingu oli sõlmimata ja olid väga erinevad moodused, kuidas orkestrantidele palka maksti, muu hulgas ehitusfirma arvete esitamise kaudu. See asi on nüüd korrastatud. Dokumendiregistriga

tegeldakse, see oli täiesti korrast ära. Raamatupidamistööd tegi raamatupidaja oma koduarvutis ja selle vahepealse aja jooksul ei suvat-senud ta kordagi kontorisse tulla. Ma väidan, et praegu on olukord ERSO-s normaliseerunud just tänu sellele, et seal on juht, kes on vastutusvõimeline, vastutustundlik, suudab ja tahab seda süsteemi korrastada, kellel on väga head teadmised ja suhted kontserdiagentuuridega üle maailma. Nii et kindlasti ei jää Eesti publik kuidagi vaeslapse ossa ja põnevaid kontserte on tulekul. Head inimesed, külastage 21. jaanuaril Olari Eltsi juhatavat kontserti, kus ERSO esineb, ja te näete, et kõik korralised puhkused ja tööplaanid on ERSO-le väga suureks kasuks tulnud. Nii et tere tulemast kõikidele ERSO kontsertidele, soovitan soojalt!

Aseesimees Keit Pentus

On üks kohapeal registreeritud küsimus. Mai Treial, palun!

Mai Treial

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Riigi kõige kõrgemal tasandil on välja hõigatud: "Talendid, tulge koju!" Minu poole ongi pöördunud päris mitmed inimesed, kelle hinges on suur austus maestro Järvi vastu, aga veelgi suurem on kurbus selle pärast, kuidas koju tulnud talendiga on käitunud. Võtame kas või selle avalikkuse ette toodud isikliku kirjavahetuse ja muu seonduva. Ilmselt ei ole vaja seda siin üle rääkida, niigi kurb ja piinlik. Kas ka maestro Neeme Järvilt on vabandust palutud või teisalt, kas need probleemid, mis ilmsiks tulid, oleks ka varem avalikkuse ette tulnud, juba ministriumis? Lõpuks ju ikkagi saadi raha, mida oleks võinud ehk juba varem saada. Kuidas te seda kommenteerite?

Laine Jänes

Aitäh! Kõigepealt ma tahan öelda, et ministrium ja Vabariigi Valitsus on tegelnud ainult juhtimisküsimustega n-ö tegevjuhtasandil. Kõik suhted Neeme Järviga on olnud erakordselt viisakad ja heatahtlikud. Mitte kordagi ei ole ministrium väljendanud ei emotsionaalselt ega mitteemotsionaalselt oma suhtumist või arvamusi. Vastupidi, me oleme temasse väga lugupidavalt suhtunud, kaasa arvatud Anneli Unt, kes direktori koha peale asudes alustas kohe läbirääkimisi Neeme Järviga. Mul

on siin ka Anneli Undi ja Neeme Järvi vaheline kirjavahetus, mis algas 18. novembril. Neeme Järvit on väga suure lugupidamisega palutud tagasi tema armastatud orkestri juurde, sellepärast et ERSO ju mängib jätkuvalt. Tekibki küsimus, kas armastatakse ERSO-t või armastati pigem Andres Siitanit. Mina arvan, et üks dirigent, kes on teinud selle orkestriga suurt tööd siin Eestis ka n-ö okupatsiooniaegadel, kes on maailmanimega mees, on kindlasti väga teretulnud ja väga oodatud. Ka mina olen kirjutanud härra Neeme Järvile tagasikutsumise kirju. Ta ei ole soovinud praegu siia tagasi tulla. Aga ühel hetkel, kui ta seda soovib, on ta kindlasti siin väga teretulnud. Orkester ju ootab teda, tema pillimängijad ju ootavad teda. Nii et ma arvan, et siin tuleb ikkagi kaks asja lahutada. Ministrium tegeles tegevjuhtimises tekkinud vigade ja probleemidega. See ei olnud mitte kuidagimoodi seotud Neeme Järvi olemise, tulemise või minemisega. Ministrium ja Vabariigi Valitsus austavad Neeme Järvit ja on väga tänulikud kõigile neile, kes on mitme aasta jooksul pidanud eelläbirääkimisi, et tunnustatud maestrot siia saada. Kahjuks see ei õnnestunud.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Lõpetan selle teema käsitlemise.

3. Domeenireformist

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine teema on domeenireform. Küsi-jaks on Olga Sõtnik ja küsimus on suunatud peaminister Andrus Ansipile. Palun, Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Härra minister! Teatavasti ei tegele domeenide haldamisega virtuaalmaailmas mitte mõni riiklik asutus, vaid eraõiguslik rahvusvaheline organisatsioon IANA ehk interneti numbrite organisatsioon. Hiljuti loodud MTÜ Eesti Interneti Kogukond pöördus selle organisatsiooni poole küsimusega, kes on Eestis .ee-lõpuliste domeenide ametlik valdaja. Vastusest selgus, et Eesti Interneti Sihtasutus see ei ole, selleks asutuseks on siiaamaani olnud Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituut. Kogukonna andmetel ei ole selle instituudi direktor Raivo Stern

suutnud meenutada ühtegi dokumenti, millega KBFI oleks .ee domeenide haldamise üle andnud Eesti Interneti Sihtasutusele. Siit tekib õigustatud küsimus, kes andis Eesti Interneti Sihtasutusele volituse .ee-lõpuliste domeenide haldamiseks. Kui seaduslik on selle asutuse tegevus ja kas on välistatud olukord, et kogu see domeenireform võib osutada ebaseaduslikuks ja tühiseks, kui keegi peaks selle asja kohtusse viima?

Andrus Ansip

Aitäh! Eesti Interneti Sihtasutusele andis volitused domeenide haldamiseks Vabariigi Valitsus. Vabariigi Valitsus järgis rahvusvaheliselt väljakujunenud tavaid, et domeene ei halda mitte riik, vaid seda haldamistööd teeb kasumit mittetaotlev organisatsioon. Eesti Interneti Sihtasutuse nõukogusse kuuluvad kolm majandus- ja kommunikatsiooniministri nimetatud isikut ja kolm esindajat on siis telekommunikatsiooni ... Mis selle sihtasutuse nimi oli? Telekommunikatsiooni ..., ei, see oli pisut naljakama nimega organisatsioon, kelle esindajad sinna kuuluvad.

Iseenesest on reform minu meelest printsii- bis õigesti läbi viidud. Kuid ma tean, et praktikas on probleeme ja probleemid seostuvad eelkõige domeenide registreerimise tasuga. Niipalju kui mina aru olen saanud, ei ole domeenide kasutajatele selge see, kas need tasud on kulupõhised või on tasud põhjendamatult suured. Pigem kahtlustatakse, et nende käest võetakse raha ülearu palju. Sellest olukorrast ei näe ma muud väljapääsu, kui et tuleb avalikustada. Tuleb avalikustada kõik oma kulutused, ja kui kulutused on kõigile selgelt läbi nähtavad, arusaadavad, siis kaob ka kahtlus.

Aseesimees Keit Pentus

Olga Sõtnik, palun täpsustav küsimus!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Selle naljaka asutuse nimi, mis teile meelde ei tulnud, on Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit, mis on tõsine organisatsioon, aga see selleks.

Minu teine küsimus puudutab sellist asja. 1. jaanuaril nägid kõik televaatajad, kuidas te pangaautomaadist esimesed eurod välja võtsite, ja te ütlesite telekaamerate ees välja kurva tõe, et Eesti on eurotsooni kõige vaesem liige.

Luksemburg on inimeste arvult meist umbes kolm korda väiksem, sissetulekute poolest aga ligi kolm korda rikkam ja nende domeen on sama hinnaga mis Eestis. Viimased andmed Luksemburgi domeeni kohta räägivad sellest, et neil on registreeritud umbes 43 000 domeeni. Nagu me teame, Eestis ületas uue korra järgi registreeritud domeenide arv jaanuaris ka 40 000 piiri. Kuidas te tunnete ennast Euroopa Liidu ilmselt väikseima domeenide arvuga riigi juhina? Kas te nõustute, et Eesti peab veel pingutama, et mitte olla see väikseima domeenide arvuga riik, ja kas me üldse saame rääkida, et me oleme internetis tugev maa?

Andrus Ansip

Aitäh! Internetis on Eesti ikka kindlasti kohe tugev. Hea, et te mulle meelde tuletasite selle Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidu. Mul on kuidagi raske aru saada, kuidas infotehnoloogia ja telekommunikatsioon on omavahel liitu heitnud. Ma saaksin aru, kui infotehnoloogia- ja telekommunikatsiooniette- võtted moodustaksid liidu, aga et infotehnoloogia ja telekommunikatsioon on omavahel liitu heitnud, see on minu jaoks nii abstraktne, raskelt hoomatav. Seetõttu ei jää nimigi meelde, meelde jääb lühend.

Protsess on ju poole peal, reform on praegu pooleli. Me ei saa öelda, et praeguseks on lõplik domeeni registreerijate arv teada. Minu meelest on selles reformis nii mõndagi head. Enne seda reformi ei olnud eraisikutel võimalik omanimelist domeeni registreerida. Praegu on kõigil eraisikutel võimalik registreerida enda nimega domeen. Enne seda reformi said ettevõtted registreerida ainult ühe domeeni, aga oletame, et ettevõttel on mitu kaupa, mitu brändi, mida ta tahaks oma kodulehega toetada – ühest jääb siis väheks. Praegu on ettevõtetel võimalik registreerida endale mitu domeeniaadressi. Selles mõttes on see reform kindlasti teinud asjad inimeste jaoks lihtsamaks, arusaadavamaks, kiiremaks ja mugavamaks. Aga ma olen nõus nendega, kes on rahulolematud hinnastamisega. Jah, me võime lohutuseks öelda, et Islandil on ühe domeeni registreerimine pea kaks korda kallim, kui see Eestis on, aga see on siiski suhteliselt nõrk lohutus. Ma usun, et sel perioodil, kui domeene registreeritakse, on kulud suuremad, aga edasi,

kui nad on juba registreeritud, peaksid kulud väga märkimisväärselt vähenema.

Aseesimees Keit Pentus

Teine täpsustav küsimus, Olga Sõtnik, palun!

Olga Sõtnik

Aitäh! Loodame, et see on tõesti nii ja et ka teie kaasabil domeeni registreerimise tasu kunagi väheneb. Aga ma tahaksin tulla sellise teema juurde nagu registreerimistasud eraisikutele. Teatavasti enne domeenireformi olid pri.ee-lõpulised domeenid eraisikutele registreeritud tasuta. See on tekitanud väga suurt pahameelt internetikogukonnas, et nüüd see erikord muutub ja kõik peavad ühtlast tasu maksma. Mis teie arvate, kas riik võiks siin siiski inimestele vastu tulla ja tõesti lubada igapähe reserveerida endale, registreerida endale üks tasuta domeen, või võiks ehk domeenitasu olla märksa väiksem kui näiteks kõikidel teistel?

Andrus Ansip

Aitäh! Tasuta asju pole olemas. Keegi teeb tööd, kusagil on serverid, peetakse registreid – kõik see nõuab raha. Seda, et miski asi, mis nõuab tööd ja materiaalseid vahendeid, võiks olla kõigi jaoks päris tasuta, ma võimalikuks ei pea. Iseküsimus on, kas maksab riik, kasutades selleks siis loomulikult maksumaksjate raha, või maksab iga isik ise. Ma arvan, et iga isiku oma vastutus, ka rahaline vastutus, on enam põhjendatud kui see, et riik kõigi võimalike domeenide registreerimise kinni maksab. See on ka rahvusvaheline praktika. Kuid nagu ma juba enne vastates olen öelnud, on minu meelest ka see tasu, mida küsitakse ühe domeeni registreerimise eest, teiste riikidega võrreldes liiga kõrge. Jah, seda seletatakse sellega, et registris on liiga vähe domeene registreeritud, aga üldkulud on suuresti seotud töökohtadega, riistvaraga, mis ei sõltu nii palju domeenide arvust, sellest, kui palju neid parasjagu registreeritud on, et kui domeene tuleb rohkem, siis tasud alanevad. Ma ise usun, et kui registreerimise tehniline töö on tehtud, siis domeeni registris hoidmine ju erilist kulu ei nõua ehk kulud peaksid oluliselt vähenema. Aga veel kord: kui on tekkinud pinged, siis neid saab lahendada ainult avalikustamise teel. Kulud

tuleb avalikuks teha, et kõik internetikasutajad, need, kes endale domeene registreerivad, saaksid veenduda, et nende käest pole ühtegi senti põhjendamatult sisse kasseeritud. Siis lahenevad ka pinged.

Aseesimees Keit Pentus

Kohapeal registreeritud küsimus. Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh! Hea peaminister! 27. septembril eelmisel aastal esines Riigikogu ees majandusminister Juhan Parts ja rääkis domeenireformist. Ta mainis, et tema on endale .ee-lõpulise domeeniaadressi teinud sellepärast, et ta on Eesti patrioot, tal on Eesti pass ja väga palju Eesti-päraseid asju. Kuigi .ee-lõpuline domeeniaadress on kolm korda kallim kui .eu või .com lõpuga aadress. Kas teil on ka ee-lõpuline domeeniaadress?

Andrus Ansip

Aitäh! Mul ei ole oma domeeni.

Aseesimees Keit Pentus

Lõpetan selle teema käsitlemise.

4. Kohalike omavalitsuste olukord

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine teema puudutab omavalitsuste olukorda. Teema tõstataja on Arvo Sarapuu ning küsimus on suunatud Siim Valmar Kiislerile. Palun, Arvo Sarapuu!

Arvo Sarapuu

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Hea minister! Usun, et regionaalministrina teate Riigikohtu 16. märtsi 2010 otsust, millest selgub, et õigusaktid, mis panevad omavalitsusele täiendavad riiklikud kohustused ilma rahastamiseta riigieelarvest, tunnistatakse põhiseadusega vastuolus olevaks. Hiljuti ma satusin Viimsi valda ja vaatasin seda plakati-uptust, mis seal on. Kogu see pilt on ülivõimas, jagatakse lubadusi, just IRL-i poolt – lumelauanõlvad, suusarajad ja mis veel. Mul tekkis korraks selline mõte, et neid asju on ju siiaaani kohalik omavalitsus teinud. Kas te oskate mulle öelda, kas pärast kohalike omavalitsuste eelarve kärpimist soovite siis tõesti

võtta need ülesanded riigile või on tegemist valimiskampaania või millegi muuga?

Siim Valmar Kiisler

Kui te nägite Viimsi vallas valimisplakateid, siis kindlasti olid need seotud valimiskampaaniaga. Ma arvan, et need plakatid kutsusidki üles teid ja ka teisi Viimsi valla elanikke hääletama lähenevatel Riigikogu valimistel IRL-i poolt. Mis puutub suurematesse investeringutesse meie omavalitsuste territooriumidel, siis üldjuhul on need viimastel aastatel väga suures mahus ikkagi tehtud riigi toetusprogrammide abiga, regionaalsete toetusprogrammide abiga, kus enamik raha on tulnud Euroopa struktuurivahenditest. Ükskõik, milliseid suuremaid regionaalseid projekte me Eesti omavalitsustes ei vaataks – Tehvandi, Kuressaare linnus, me võime siin üle Eesti väga mitmeid näiteid tuua –, need kõik on siiski tehtud riiklike programmide toel. Nii et kui omavalitsused on tublid, aktiivsed, kirjutavad projekte ja taotlevad riigilt toetusi, siis on neil ka selle võrra suurem võimalus toetusi saada.

Aseesimees Keit Pentus

Arvo Sarapuu, täpsustav küsimus, palun!

Arvo Sarapuu

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Hea minister! Õnneks ei ole sellel aastal lumepuudust, mis takistaks lumelauanõlvasid ja suusaradasid luua. Otse vastupidi, eelkõige tuleb siin meelde lumetorm Monika ning Padaoru juhtum. Kui eelmisele küsimusele teile meeldis väga vastata, siis ma vaatan, kuidas te vastate sellele küsimusele. Tegelikult peab ju riik sellises olukorras, kui on lumetorm, omavalitsustele, eeskätt just omavalitsustele, väga tõsiselt appi tulema. Ma vaatasin, et suure käraga anti siis 15 miljonit krooni, mis on omavalitsuste jaoks mõne päeva raha. See on niisugune tule kustutamine. Kuidas te kujutate ette elu maal, kui kiirabi, Päästeamet ei pääse sinna, rääkimata sellest, et inimesed ei pääse kauplusesse ja postkontorisse. See 15 miljonit on ikka ääretult väike summa. Mis me sellega teeme?

Siim Valmar Kiisler

Võrreldes nende kuludega, mis kulub ühe tormi lumepuhastuseks, on see suhteliselt suur summa. See oli lõviosa sel hetkel Vabariigi Valitsuse reservfondi jäänud vahenditest. Ühtepidi ma nõustun teiega, et kui me jagame selle üle Eesti ära, siis on osa omavalitsusi, kelle jaoks see oli eelarvega võrreldes suhteliselt väike raha. Aga sel hetkel oli see meie võimaluste kohane, meil ei olnud ju muid täiendavaid vahendeid kui valitsuse reservfond ja seda me ka kasutasime suures osas selleks toetuseks. Omavalitsustes on teehooldevahendite kasutamise olukord tegelikult väga erinev. Meil on üheksa omavalitsust, kes näitavad eelarves teehoolde raha väiksemana, kui on riigipoolne toetus. Ma isegi ei saa päris hästi aru, kuidas nad seda niimoodi teha saavad. On omavalitsusi, kes panevad oma eelarvest teehooldusele viis korda rohkem raha, kui nad riigilt täiendavat toetust saavad. Meil on omavalitsusi – mul kahjuks ei ole veel terve aasta ülevaadet, seda ei saa veel Rahandusministeeriumist võtta –, kes sisuliselt kasutasid eelmise aasta esimeses kvartalis kõik oma planeeritud teehoiuvahendid ära, ja meil on omavalitsusi, kus tugevalt üle poole, kuni 80% teehoiuks planeeritud vahenditest oli novembri lõpu seisuga veel kasutamata. Nii et väga palju sõltub sellest, kuidas omavalitsused on raha realselt tehoiu peale planeerinud ja lumekoristuseks reserveerinud.

Aseesimees Keit Pentus

Arvo Sarapuu, teine täpsustav küsimus, palun!

Arvo Sarapuu

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Hea minister! Ega lumelükkamine ei ole valimiskampaania, need on tõesti erinevad asjad. Aga üks lumega on omavalitsuste olukord ikka ääretult keeruline. Ma toon teile mõned näited, et näidata, kui tõsine on olukord. Võtame Ülenurme valla Tartumaal, kus teehoolduseks saadi miljon krooni riigi toetust – ma räägin sellepärast kroonidest, et toetus saadi kroonides –, olgugi et tegelik kulu oli 3,8 miljonit krooni. Mäksa vallas kulus möödunud aastal suurem osa vabast rahast lumelükkamisele ning jäi puudugi. Teedehoolduseks andis riik 362 000 krooni, detsembris vaid 31 000 krooni. Vald

ise pani selle peale oma raha 400 000 krooni ja ikka on veel 100 000 krooni puudu. Ehk minu küsimus on, et mida te sellisel juhul omavalitsusjuhtidele ütlete, kui praegu on ju selgelt näha, et raha jääb puudu. Mida nad peaksid reaalselt tegema?

Siim Valmar Kiisler

Kõigepealt möödunud aastast. Selle ühekordse probleemi lahendus sõltub loomulikult ka sellest, kuidas omavalitsused on oma tulused planeerinud. Ma juhin teie tähelepanu, et möödunud aasta lõpus oli Ülenurme kõige rohkem tulumaksuosa kasvatanud omavalitsus. Viimases kvartalis kasvasid seal tulumaksust laekuvad tulud selgelt, võrreldes aastaga 2009. Ülenurme, mis te siin näitena tõite, on suhteliselt heas seisus ja selliseid omavalitsusi, kus tulud on kasvanud, on veel. Mis puutub sellesse aastasse, siis homme, neljapäeval on meil valitsuse istungil arutusel selle aasta eelarve tehoiueraldised kohalikele omavalitsustele, ja kui omavalitsused kinnitavad oma eelarvejaotused käesolevaks aastaks, siis ei ole midagi parata. Kui on lumerohked talved, siis ilmselt tuleb ka suurem osa oma kulutustest planeerida tehoiule. Te viitasite siin enne inimestele, kes vajavad abi, kes vajavad Päästeameti juurdepääsu või tervishoiuteenuseid. Ma arvan, et nende inimeste jaoks ei ole oluline, kas tegemist on omavalitsuse või riigitega. Me peame koos need kulud tegema ja omavalitsused peavad need vahendid oma teedele planeerima, midagi ei ole parata.

Aseesimees Keit Pentus

Üks kohapeal registreeritud küsimus. Mai Treial, palun!

Mai Treial

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! 2009. aasta algul kärbiti omavalitsustele seadustatud tulumaksumäära, tõstes sellega ca 5% rahast, mis oli valdadele ja linnadele ette nähtud, lihtsalt riigieelarvesse. Vähendati tasanudfondi, rääkimata teede korrashoiuks ettenähtud raha suurest vähendamisest. Keskvalitsuse poolt pealesurutud eelarvekärped on olnud omavalitsustele raske valik. Kogu selle reaalsuse taustal räägite teie ministrina, et paljudel omavalitsustel puudub haldussuutlikkus. Olukorras, kus suur Peeter on väikese Peetri

leivakoti tühjaks söönud, te imestate, et väiksel Peetril on kõht tühi. Ma küsingi teie käest: mida te siiski olete veel valmis ette võtma, et omavalitsused käesoleval aastal raha kätte saaksid?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Kõigepealt, mis puudutab omavalitsuste haldussuutlikkust, siis me oleme nüüd aastate kaupa uurinud omavalitsuste haldussuutlikkust. Probleem ei ole ju mitte selles, et kõik omavalitsused oleksid kuidagi hädas, vaid probleem on selles, et meil on üks osa omavalitsusi, kes eelkõige oma väiksuse tõttu, võib-olla ka vigade tõttu, mis mõnel perioodil on tehtud, on kahjuks haldussuutmatud. Meil on see ülevaade olemas, te olete kindlasti sellega ka tutvunud. See ei ole aastate kaupa väga oluliselt muutunud. On üksikud omavalitsused, kes ilmselt tänu õigetele juhtimisotsustele on suutnud oma kohta tugevasti parandada, aga kahjuks lõpuosa on selles ülevaates ikka seesama. See oli nii headel aegadel, kui tulused laekusid väga palju, ja on nii paraku ka kehvatel aegadel. Tõsi küll, masuperioodil on erinevused omavalitsuste tuludes mõnevõrra vähenenud. Ei ole kunagi halba ilma heata, selle poole võib välja tuua. Kahjuks on see tagasimineku rohkem löönud pigem edukamaid omavalitsusi, kuna seal on üldjuhul töökohti rohkem ja selle tõttu kannatati ka palgatulude vähenemise tagajärjel. Omavalitsuse tuludest poole, täpselt poole moodustab üksikisiku tulumaksust laekuv raha. Kui te räägite riigipoolsest kärpest, siis see vahe, mis puudu jääks, kui see sel aastal olemas oleks, on 2,2% meie omavalitsuste kogueelarvest. Nii et see ei ole suhteliselt väga suur ja pole kindlasti mitte kogu puudujäägi põhjuseks. Kui me võrdleme tippajaga, aastaga 2008, siis tollal olid omavalitsuste tulud SKT-st 9% ja 2010 on need hinnanguliselt 9,2%.

Aseesimees Keit Pentus

Lõpetan selle teema käsitlemise.

5. Põhiseaduse kaasajastamisest

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine teema on põhiseaduse kaasajastamine. Teema tõstataja on Mark Soosaar ja küsimus on suunatud Andrus Ansipile.

Mark Soosaar

Lugupeetud juhataja! Austatud peaminister! Ma usun, et ka teil on reisisid või tööle tulles Eesti Vabariigi passi kõrval taskus Eesti Vabariigi põhiseadus, mille § 54 ütleb, et kõik me oleme ustavad meie riigi põhiseadusele. Ja põhiseadus on pühakiri, ta on kui tempel! Aga kui me vaatame meie kirikuid, siis sinna on tulnud elekter ja viimasel ajal on ilmunud ka videoekraanid, kus on laulusõnad. Niimoodi liiguvad ka väga paljud riigid oma põhiseadusega ajaga kaasa ja kaasajastavad seda. Riigikogu eelmine koosseis tõi teie erakonna eestvedamisel põhiseaduse preambulis eesti kultuuri kõrvale sisse eesti keele. Palun selgitage mulle, miks teie erakonnakaaslase Väino Linde juhitud põhiseaduskomisjon on blokeerinud põhiseaduse kolme muudatuse sisseviimise selle koosseisu ajal ja mida nüüd Riigikogu XI koosseis tõenäoliselt enam teha ei saa. Kas erakond on andnud sellise korralduse, et põhiseadust mitte torkida?

Andrus Ansip

Aitäh! Ei, ma ei saa teie väidetega nõustuda selles osas, justkui oleks Väino Linde midagi blokeerimas, ja üleüldse ei ole ju esitatud küsimus kuidagi seotud täitevvõimuga. Teie siin Riigikogus saate otsustada, kas põhiseadust muuta või mitte, see ei ole täitevvõimu küsimus. Ma usun, et oleks parem, kui te parlamendiliikmetena suudaksite omavahel suhelda ilma minu vahenduseta.

Aga mul on üks täpsustus domeeniaadressi kohta. Mul ei ole omanimelist töötavat domeeni, aga see ei tähenda seda, et minunimeline domeen ei oleks registreeritud. Igaks juhuks siiski on.

Aseesimees Keit Pentus

Täpsustav küsimus põhiseaduse kaasajastamise teemal Mark Soosaarelt. Palun!

Mark Soosaar

Aulik peaminister! Valitsusest ei saa kahjuks siiski mööda ega üle ega ümber. Nimelt korraldas teie juhitava valitsuse justiitsminister Rein Lang põhiseaduskomisjonis kambaka 67 Riigikogu liikme esitatud muudatuse vastu, mis näeks ette, et põhiseadusesse ilmuks teiste Euroopa riikide eeskujul ka kultuuripärandi hoidmise paragrahv. Ta püüdis seda igati põhja

lasta, samal ajal kui teie paremal käel istuv kaunis kultuuriminister on siitsamast loožist Riigikogu ees teatanud, et Kultuuriministerium toetab põhiseaduse muutmist ja kultuuripärandi paragrahvi sisseviimist meie põhiseadusesse. Kust need korraldused tulevad või kas siis teie valitsuse liikmed mõtlevad täiesti iseseisvalt ja vastukäivalt?

Andrus Ansip

Tabasite naelapea pihta. Valitsuse liikmed mõtlevad tõepoolest iseseisvalt. Mul on kogu aeg olnud tunne, et ka Riigikogu liikmed mõtlevad oma põhiollemuses iseseisvalt ja ma ei heida seda ette ei valitsuse ega Riigikogu liikmetele. See on hea!

Aseesimees Keit Pentus

Teine täpsustav küsimus. Mark Soosaar, palun!

Mark Soosaar

See 67 Riigikogu liikme tahe, et põhiseaduses oleks § 53¹ tekstiga, mille järgi igäüks on kohustatud hoidma kultuuripärandit ja riik ning omavalitsused toetavad kultuuripärandi hoidmist ja säilimist, on tegelikult olulise tähtsusega kas või sellepärast, et praegu menetluses olev muinsuskaitseaduse muutmise seadus ei jõua selles koosseisus tõenäoliselt seaduseks saada. Ja ei jõua tõenäoliselt sellepärast, et see nurgakivi, see põhiollemus, et meie kultuuripärandi kaitsesse peavad olema aktiivselt kaasatud inimesed, kes elavad muinsuskaitsealadel, kes omavad kultuuripärandit, on selles seaduses puudu. Mul on väga kahju, kui seda kaasamist ei õnnestu selle Riigikogu koosseisuga ellu viia. Kuidas te sellesse suhtute?

Andrus Ansip

Aitäh! Ma tunnustan teie järjekindlust. Te tahaksite ikkagi delegeerida parlamendi ülesanded peaministrile, aga ma ei võta neid vastu, sest see ei ole kooskõlas teie poolt sügavalt austatud põhiseadusega. Ma juhin teie tähelepanu sellele, et kultuuripärandi kaitse on sätestatud ka praegu kehtivas muinsuskaitseaduses. Meil on palju seadusi ja kõikide seaduste kõiki tekste ei ole mõistlik kirjutada kõige pühamasse seadusesse ehk põhiseadusesse. Aga ma ei andnud hinnangut 67 parlamendi-

liikme ja konkreetselt teie tehtud ettepanekule. See on parlamendi pädevus, parlament lange-tagugi otsus, kas muuta või mitte muuta.

Aseesimees Keit Pentus

Üks kohapeal registreeritud küsimus Jaan Kundlalt. Palun!

Jaan Kundla

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud peaminister! Mõne viimase aasta jooksul on olnud palju juhtumeid, kus kohtunikud ise on sattunud süüpinki ja mõned isegi trellide taha. Kui peaks juhtuma nii, et läheb põhiseaduse kaasajastamiseks, kas te toetate siis minu ammu ja korduvalt välja käidud mõtet, et tuleks muuta põhiseaduse sätet, kus öeldakse, et kohtunikud määratakse ametisse eluaegsetena? Ka nemad peaks määratama ametisse tähtaegselt nagu president, õiguskantsler, riigikontrolör ja teised kõrged riigiametnikud.

Andrus Ansip

Aitäh! Kui niisugust muudatust tõepoolest kaaluda, siis sellele peaks eelnema väga põhjalik analüüs. Loomulikult ei ole mitte keegi selle üle rõõmus, et ka kohtunikud on võtnud altkäemaksu, on seotud korruptsioonijuhtumitega, aga kogu selle halva juures on hea see, et nad on vahele jäänud ja nad on karistuse saanud. Hoopis halvem oleks, kui korruptsioonijuhtumid kohtunikonnas leiaksid aset, aga need asjaosalised ei saaks karistatud või neid juhtumeid üleüldse ei avastatakski. Mul on hea meel, et meie õiguskaitseorganid töötavad hästi ja korruptsiooni tajumise indeksis on Eesti koht kõikvõimalikes tabelites Kesk- ja Ida-Euroopa riikide hulgas kõige parem. Ma olen ühel pressikonverentsil juba öelnud, et meie võitlus korruptsiooniga on mõnel juhul pöördunud ka otseseks rahaliseks kasuks. Kui me müüme neidsamu ülemääraseid Kyoto saasteühikuid, siis ostjate jaoks kõige olulisem argument on, et Eestis on korruptsiooni tase madal. Sellepärast eelistatakse partnerina meid ja mitte mõnda teist riiki, kus korruptsiooni tase on kõrge.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Lõpetan ka selle teema käsitlemise.

6. Arengud regionaalpoliitikas

Aseesimees Keit Pentus

Viimane küsimus tänases infotunnis on regionaalpoliitika arengute kohta. Küsija on Mai Treial ja küsimus on suunatud regionaalminister Siim Valmar Kiislerile. Palun, Mai Treial!

Mai Treial

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Ikka jätkub trikitamine registreeritud töötuse arvudega. Eiratakse reaalsust, et ca 100 000 on töötud või pikaajalised töötud, sealhulgas on väga kõrge noorte töötuse protsent. Üle 77 000 inimese pakib kohvreid, et minna välismaale tööle. Aga mõnele ministrile tundub, et see ei olegi Eesti jaoks probleem. Te vastasite minu eelmisele küsimusele ka umbes selliselt, nagu kõik omavalitsuste ja regionaalpoliitikaga seonduv ei olekski teie kui ministri ülesanne. Ja mulle tundubki, et Isamaaliidu taustaga regionaalministri nelja-aastase tegutsemise ajal on šokiteraapiaga jõutud olukorrani, kus Eesti ei paku enam sadadele tuhandetele inimestele tööd ega leiba ja paljud ei pea võimalikuks ...

Aseesimees Keit Pentus

Aeg, kolleeg Treial!

Mai Treial

... kus on ääremaastumine. Kuidas te seda kommenteerite?

Siim Valmar Kiisler

Väga keeruline küsimus oli, raske kommenteerida. Hakkasite justkui pihta regionaalarengust, rääkisite tööpuudusest. Nagu ma ütlesin, ei ole halba ilma heata. Masu on meie regionaalarengu strateegia kontrollnäitajaid pigem parandanud. Me ei saa selle üle rõõmu tunda, aga tegelikult on masu valusamalt löönud paremini arenenud piirkondi. Näiteks on alanevad tööhõive koefitsient Harju maakonnas, võrreldes Eesti keskmisega. Kui te ääremaastumisest räägite, siis meie omalt poolt oleme panustanud regionaalsetes toetusprogrammides eelkõige vähem arenenud piirkondadesse. Ma võin teile näiteks öelda, et kui me vaatame toetusi ühe elaniku kohta 2010. aastal, siis kõige rohkem toetatud maakond oli konkurentsi-tult Ida-Viru maakond ja teisel kohal on selles

konkurentsivalga maakond. Harju maakond sisuliselt jagab viimast kohta, kui me räägime toetustest ühe elaniku kohta. Me oleme toetusraha teadlikult suunanud just nendesse piirkondadesse ja oleme isegi Harju- ja Tartumaa mõne toetusprogrammi puhul välistanud, et lihtsalt aidata teistel piirkondadel saada suuremaid toetusi. Me oleme käivitanud Peipsiveere programmi, jätkanud Setu regionaalprogrammi ja sellest aastast käivitame väikesaarte toetusprogrammi.

Aseesimees Keit Pentus

Täpsustav küsimus Mai Treialilt. Kuna infotundi aeg hakkab läbi saama, siis ma palun lühikest küsimust ja ka lühikest ja konkreetset vastust. Palun, Mai Treial!

Mai Treial

Aitäh! Küsin siis tõesti lühikese küsimuse. Kuna ma eelmisele küsimusele vastust ei saanud, siis küsin väga lühidalt. Lühikese vaheaja jooksul on lahvanud kaks kaubanduslikku trikki ehk kampaaniat: ostke kokku tatart, ostke kokku suhkrut! Kahtlemata mõjutab see väga tugevasti ka regionaalselt piirkondi ja seal elavaid inimesi, kellel tuleb minna kaugemale ostma. Miks valitsus ja teie valitsuse liikmena ei ole tulnud seda hinnarallit peatama, kuidas inimestega käitutakse?

Siim Valmar Kiisler

Kõigepealt ma ei ole nõus, et ma ei vastanud eelmisele küsimusele. Te palusite kommenteerida ja ma kommenteerisin.

Teiseks, mis puutub tatraste ja suhkruse ja kuidas see regionaalselt piirkondi mõjutab. Parim on see, kui me siin saalis ei räägi, justkui tatrast ja suhkrust oleks puudus, ega kutsu üles seda kokku ostma. Ma arvan, et see on parim, mida saab teha valitsuse liige, ja kindlasti ka Riigikogu liige.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Lõpetan selle teema käsitlemise. Infotund on lõppenud. Aitäh ministritele osalemise eest!

Istungi rakendamine

Aseesimees Keit Pentus

Tere päevast, head kolleegid! Alustame Riigikogu täiskogu IX istungjärgu esimese töonädala kolmapäevast istungit. Kõigepealt on võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Kui soovi eelnõusid ja arupärimisi üle anda ei ole, siis lähen kohe edasi teadete juurde.

Riigikogu juhatus on menetlusse võtnud järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid. Esiteks, Vabariigi Valitsuse s.a 10. jaanuaril algatatud Eesti Vabariigi ja Gruusia vahelise tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu muutmise protokolliratifitseerimise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon; teiseks, Vabariigi Valitsuse s.a 11. jaanuaril algatatud keskkonnatasude seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on keskkonnakomisjon; kolmandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 11. jaanuaril algatatud investeringute soodustamise ja vastastikuse kaitse lepingute ratifitseerimise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on väliskomisjon; neljandaks, 12 Riigikogu liikme s.a 11. jaanuaril algatatud pühade ja tähtpäevade seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon; viiendaks, põhiseaduskomisjoni s.a 11. jaanuaril algatatud õiguskantsleri seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete esitatud arupärimise peaminister Andrus Ansipile.

Viime nüüd läbi kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 73 Riigikogu liiget, puudub 28.

Enne päevakorra juurde asumist tutvustan kolme tänase päevakorra täpsustust. Täna päevakorra kolmanda punkti, s.o seaduseelnõu 883 teise lugemise arutelul teeb ettekande maaelukomisjoni liige Rein Aidma. Täna päevakorra kuuenda punkti, s.o seaduseelnõu 886 esimese lugemise arutelul teeb juhtivkomisjoni ettekande õiguskomisjoni liige Jaanus Rahumägi. Täna päevakorra seitsmenda punkti, seaduseelnõu 891 esimese lugemise arutelul teeb juhtivkomisjoni ettekande õiguskomisjoni liige Ain Seppik.

Nüüd aga võime asuda tänase päevakorra juurde.

1. Võlaõigusseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (813 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Esimene punkt tänases päevakorras on Vabariigi Valitsuse algatatud võlaõigusseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas on soov avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Kas võime asuda lõpphääletuse ettevalmistamise juurde?

Panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud võlaõigusseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 813. Palun hääletada!

Poolt hääletas 75 rahvasaadikut, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu 813 on seadusena vastu võetud. (Tabel 3.)

2. Perioodi 2007–2013 struktuuri-toetuse seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (836 SE) teine lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse seaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu teist lugemist. Ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni aseesimehe Tarmo Männi! Üks hetk, hea ettekandja, mikrofone nihutatakse sobivamaks. Palun!

Tarmo Mänd

Eelnõu esimene lugemine toimus siin saalis eelmise aasta 27. oktoobril. Eelnõu eesmärk on teatavasti lisada struktuuritoetuse seadusesse täpsemad reeglid.

Aseesimees Keit Pentus

Hea ettekandja, ma katkestan teid hetkeks! Lugupeetud kolleegid! Saalis on nii suur lärm, et ettekandjat on väga raske kuulda. Ma palun, et te seda eelnõu mittepuudutavad jutud räägiksite väljaspool istungisaali! Olge hea, ettekandja, jätkake! Ja palun vabandust!

Tarmo Mänd

Eesmärk on lisada seadusesse täpsemad reeglid toetuse andmise ja tagastamise kohta, et tagada toetuste tulemuslikum ärakasutamine. Muudatusettepanekute tähtaeg oli teatavasti 10. november 2010. aastal. Riigikogu liikmed, komisjonid ja fraktsioonid eelnõu muutmiseks ettepanekuid ei esitanud. Rahanduskomisjon küsis eelnõu kohta ka Eesti Linnade Liidu ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu arvamust ning arutas esitatud arvamusi oma 7. detsembri istungil. Otsustati kutsuda kohalike omavalitsuste esindajad ka komisjoni istungile.

Rahanduskomisjoni 13. detsembri istungil kuulati ära kohalike omavalitsuste esindajate seisukohad ning eelnõu algatava esindajate arvamus nende seisukohtadest. Seejuures peatuti põhjalikumalt aspektidel, millest ma teile kohe ülevaate annan.

Esiteks kerkis küsimus, kas igasugune võla koormuse ületamine tähendaks, et kohalik omavalitsus ei ole maksevõimeline ja finants-suutlik. Eelnõu algatava selgituse kohaselt on eelnõus aluseks võetud valla- ja linnaelarve seaduses ja KOKS-is sätestatud n-ö finants-suutlikkust kajastavad parameetrid, s.o eeskätt laenukoormus. Soovitakse tagada kõigi kohalike omavalitsuste võrdne kohtlemine taotluste menetlemisel ning minimeerida kohaliku omavalitsuse maksevõimelisusele subjektiivse hinnangu andmise võimalusi. Samas tuleb märkida, et struktuuritoetuse seaduses sätestatud kriteeriumid ei ole taotluse rahuldamise üle otsustamisel absoluutsed.

Neid ei rakendata kõikide projektide rahastamisel, vaid üksnes projektide puhul, mille siht on investeerida infrastruktuuri või tootlikku tegevusse. Rahanduskomisjon otsustas seda sätet täiendada nii, et ka siis, kui tegu on projektidega, mis on vaja ellu viia, täitmaks nõukogu direktiive asulareovee puhastamise kohta ja olmevee kvaliteedi kohta, ei jäeta taotlust automaatselt läbi vaatamata, kui kohaliku omavalitsuse tegevus ei vasta eelnõu § 16 lõikes 2¹ sätestatud kriteeriumidele. Siin on jällegi küsimus netovõlakoormuses. Samuti on rakendusüksusele eelnõu § 16 lõige 2⁴ kohaselt antud kaalutusõigus teha taotluse rahuldamise otsus kõrvaltingimusega, kui kohaliku omavalitsuse tegevus ei vasta taotluse esitamise ajal nimetatud paragrahvis sätestatud kriteeriumi-

dele, kuid võib eeldada, et mingil ajahetkel taotluse rahuldamise eeldused siiski tekivad.

Samuti peatuti küsimusel, kas §-s 16 toodud arvutuskäigu tulem peab tagama omafinantseeringu katteks võetava laenu tasumise ainult üheks aastaks või kogu laenu tasumise ajaks. Eelnõu algataja selgituse kohaselt hinnatakse projekti omafinantseeringu tagamise suutlikkust, pidades silmas projekti elluviimise ajaplaani. Kuna sätte eesmärk on projekti elluviimine tervikuna, siis ei ole asjakohane hinnata finantsvõimekust üksnes projekti elluviimise esimesel aastal. Rahanduskomisjon otsustas sätte sõnastust koostöös eelnõu algatajaga täpsustada, et eeltoodud põhimõte oleks selgemini mõistetav. Taotluse rahuldamise eeldus on asjaolu, et omavalitsus on võimeline tasuma eelarveaastaks planeeritud omafinantseeringu või omama rahavoogu, et teha omafinantseeringu katteks võetud võlakohustuse tagasimaksud projekti teostamise aastal. Kui projekti viiakse ellu mitmel aastal, siis kehtib see põhimõte projekti elluviimise perioodi iga aasta kohta. Rahandusministeerium annab sellise hinnangu kohaliku omavalitsuse mitmeaastase finantsplaanil alusel.

Veel üks oluline asi. Rahanduskomisjon otsustas täpsustada ka rakendussätet nimetatud eelnõu § 41¹ lõikes 7, et oleks selge, millisest seadusest lähtuda, kui taotlus on esitatud 2011. aastal, kuid taotluse rahuldamise otsus tehakse või kõrvaltingimuses nimetatud tähtaeg jääks aastasse 2012. Uue sõnastuse kohaselt ei nõuta sellisel juhul kohaliku omavalitsuse üksusel valla- ja linnaeelarve seaduses sätestatud nõuete täitmist, vaid omavalitsusüksuse tegevus peab vastama kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusele.

Komisjoni ettevalmistatud teksti olen ma sellega ette lugenud, aga kui te lubate, siis ma ütlen ka inimkeeli, mida need kaks asja tähendavad. Tegelikult viimane rahanduskomisjoni koosolek keskendus kolmele asjale. Nimelt on omavalitsustel teatud hirm, kuidas ikkagi Rahandusministeerium hindab nende finantsvõimekust. Ma ei tea, miks selline olukord on tekkinud, ega ühe päevaga niisugused asjad välja ei arene, aga see oli üks keskne küsimus viimasel koosolekul. Seletus on siin üsnagi lihtne. Teist hindajat kui Rahandusministeerium meie valitsussüsteemis teatavasti pole. Ministeerium saab lähtuda ainult ühest

asjast: kinnitatud valla- või linnaeelarvest, mis on dokument, mille vaatab läbi Rahandusministeerium. Ühestki muust aspektist ministeerium lähtuda ei saa. See oli meil komisjonis pikalt jutuks ja vahest isegi kõige peamine teema. Ma tuletan meelde: see seadus, mida me täna arutame, on väga tihedalt seotud kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusega, mida me siin saalis vist kahe aasta vältel püüdsime selgeks rääkida ja mille me alles septembrikuus vastu võtsime. Seal on reeglilik nüüd paika pandud. Määratud on eelarve koostamise kord, millest ka selle seaduse järgi peab Rahandusministeerium lähtuma, samuti finantsplaan, mis tehakse mitmeks aastaks.

Kui te mäletate, KOKS-i esimeses variandis oli isegi sees rahandusministri vetoõigus, mis hiljem läks välja selle kokkuleppega, et need asjad tehakse omavalitsustega koostöös. Ja nii ei jäetud ka sellesse eelnõusse menetlemise ajal võimalust, et Rahandusministeerium ühepoolselt ütleb projektidele "ei", väites, et neil puudub võimekus. See on koostöö korras tehtav.

Nüüd kaks selgitust ettepanekute kohta, mis on eelnõu kohta pärast esimest lugemist tulnud rahanduskomisjonilt. Neid algataja ei esitanud, küll aga asus ta hiljem neid toetama. Üks on erisus, mis tehakse nn veeprojektide puhul nendele omavalitsustele, kellel tänavu võlakooormus ei võimalda projekte ellu viia. Eelnõu võimaldab nende projektide puhul netovõlakooormust ületada. Komisjon ei pidanud õigeks veel üht asja. KOFIS jõustub järgmise aasta 1. jaanuaril ja seal on laenukooormuse numbrid teised, võimekuse korral võib omavalitsuse aastane võlakooormus ulatuda kuni 100%-ni, aga selle aasta jooksul ehk 2011. aastal kehtiks veel valla- ja linnaeelarve seadus, kus on sees 60%. Komisjon ei pidanud õigeks seda, et need omavalitsused, kellel on käesoleval aastal võimekus olemas, peaksid selle pärast aasta ootama. Seepärast ongi kokkulepe, mille ma enne ette lugesin. Neid omavalitsusi käsitletakse tänavu vastavalt kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusele. Niisuguseid valdasid ei ole palju, arvan, et neid võib olla 10–20. Aga neid võib juurde tekkida. Igal juhul on üks aasta omavalitsuse jaoks pikk aeg, mida ei tohi võimekuse korral kasutamata jätta. Need on kaks erisust, mis sündisid komisjonis.

Kokku otsustas komisjon teha viis muudatusettepanekut. Nende sisu on selgitatud ka muudatusettepanekute loetelus. Rahanduskomisjon arutas neid ettepanekuid veel 10. jaanuari istungil, kus otsustati kõiki muudatusettepanekuid, v.a ettepanek nr 1, toetada konsensuslikult. Rahanduskomisjon otsustas teha ettepaneku saata eelnõu teisele lugemisele 12. jaanuaril, see on täna, ja teine lugemine lõpetada. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Nüüd küsimuste juurde. Küsimuseks saab sõna Helle Kalda. Palun!

Helle Kalda

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea kolleeg! Mul on täpsustav küsimus ühe muudatusettepaneku kohta, mis puudutab § 16. Punktis 3 jääb minu meelest arusaamatuks, kelle prognoosi on mõeldud. Te rääkisite eelarvest, aga siin räägitakse prognoosist. Kas mõeldud on kohaliku omavalitsuse prognoosi või finantsplaani või kellegi teise, näiteks Rahandusministeeriumi koostatud prognoosi või finantsplaani? Rääkisin veel täna sellest ka linnade liidu esindajaga, temagi seisukoht on, et siin on fikseerimata, kelle prognoosi on mõeldud. Et see saaks tänasesse stenogrammi kirja ja kohalikud omavalitsused saaksid pärast sellest lähtuda, siis ma palun vastust, kelle prognoosi on mõeldud.

Tarmo Mänd

Täna küsimuse eest! Meil oli muuseas kokku lepitud, et see küsimus stenogrammi huvides esitatakse, aga ma rääkisin ettekande sees asja sisuliselt ära. Püüan nüüd vastata lühemalt. Omavalitsuse eelarve ja finantsplaani kinnitab kohalik omavalitsus ja ministeerium võtab selle arutelul aluseks. Selline oli komisjoni seisukoht, nagu seegi, et stenogrammi huvides Helle Kalda selle küsimuse esitab. Ma täna!

Aseesimees Keit Pentus

Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma küsin veel kord üle, et oleks selge ja arusaadav. Kas te jõudsite rahanduskomisjo-

nis seda eelnõu arutades ühesele arusaamale, kuidas kohaliku omavalitsuse finantsseisu hindamine ja kogu see otsustamise protsess täpselt käib? Kas kõik rahanduskomisjoni liikmed saavad sellest ühtemoodi aru? Kas on see nii?

Tarmo Mänd

Ma loodan väga, et jõudsite oma viimase arutelu käigus sellisele üksmeelele. Selles osas kokkulepitud küsimust komisjonist ei tulnud. KOFS-is on see kord kirjas ja vastavalt sellele Rahandusministeerium toimibki. Ka algataja esindajad kinnitasid seda komisjonis.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh, austatud ettekandja! Rohkem küsimusi ei ole. Kas on soovi avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata.

Asume nüüd läbi vaatama seaduseelnõu 836 muudatusettepanekuid. Esimese muudatusettepaneku esitaja on juhtivkomisjon, milleks oli rahanduskomisjon. Teine muudatusettepanek samuti juhtivkomisjoni esitatud, nagu ka kolmas, neljas ja viies muudatusettepanek. Oleme kõik muudatusettepanekud läbi vaadanud.

Perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu teine lugemine on lõppenud.

3. Toiduseaduse § 17 muutmise seaduse eelnõu (883 SE) teine lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine punkt tänases päevakorras on Vabariigi Valitsuse algatatud toiduseaduse § 17 muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli maaelukomisjoni liikme Rein Aidma!

Rein Aidma

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Maaelukomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud toiduseaduse § 17 muutmise seaduse eelnõu enne teist lugemist kahel korral. Selleks ajaks oli Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsioon esitanud ühe muudatusettepaneku ning ka maaelukomisjon ise tegi ühe muudatusettepaneku.

Keskendungi nüüd nendele ettepanekutele. Roheliste fraktsiooni ettepanek oli sätestada

toiduseaduses "parim enne" tähtaja ületanud toidu annetamise võimalus. See aga on juba selge sõnaga kirjas tarbijakaitseaduse § 11 lõikes 2. Sellist toitu võib üle anda ja võib ka müüa, juhul kui see on kõigepealt ohutu ja teiseks, kui tarbijat on teavitatud kauba puudusest ehk siis "parim enne" tähtaja ületamisest. Sama säte toiduseaduses lisaks tarbijakaitseadusele ei ole põhjendatud, mistõttu nii ministri esindaja kui ka komisjon asusid seisukohale seda ettepanekut mitte toetada. Hääle vahekord oli 5 : 1.

Teine muudatusettepanek on seaduse jõustumine Riigi Teatajas avalikustamisele järgneval päeval, mis on vajalik selleks, et seadus saaks võimalikult kiiresti kooskõlla Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 1334/2008.

Komisjon otsustas saata menetletava eelnõu Riigikogu täiskogule teiseks lugemiseks täna, 12. jaanuaril 2011 ja teha täiskogule ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada. Kui teine lugemine lõpetatakse, on ettepanek saata eelnõu kolmandale lugemisele 13. jaanuaril ja see siis seadusena vastu võtta. Need otsused võeti vastu konsensusel. Samuti otsustati konsensusel, et komisjoni nimel teeb toiduseaduse § 17 muutmise seaduse eelnõu kohta teisel lugemisel ettekande maaelukomisjoni liige, siin puldis olev Rein Aidma. Ma tänan tähelepanu eest!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Küsimusi ei ole. Suur tänu, lugupeetud ettekandja! Kas on soovi avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata.

Vaatame läbi seaduseelnõu 883 muudatusettepanekud. Esimese muudatusettepaneku esitaja on Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsioon, juhtivkomisjon jättis selle arvestamata. Tulenevalt meie kodu- ja töökorra seadusest ettepanek hääletamisele ei kuulu. Teise muudatusettepaneku esitaja on juhtivkomisjon. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud.

Vabariigi Valitsuse algatatud toiduseaduse § 17 muutmise seaduse eelnõu teine lugemine on lõppenud.

4. Teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (864 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine punkt tänases päevakorras on Vabariigi Valitsuse algatatud teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli haridus- ja teadusminister Tõnis Lukase!

Tõnis Lukas

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Tere tulemast uude aastasse! Vabariigi Valitsus on esitanud Riigikogu menetlusse teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Selle ettevalmistamiseks moodustati teadusasutuste esindajatest töörühm, kes käis koos ja pidas debatte ligi kaks aastat. Vahepeal läks plaanitud tempo pisut aeglasemaks – ikka selle nimel, et kõiki võimalikke ettepanekuid arvesse võtta ja pikalt arutada. Eelnõu käsitleb mitut teemat, aga ilmselt suurimat tähelepanu pälvivad teaduse finantseerimise skeemi muutmine ja teadlase karjäärimudeliga seonduv, eriti noorte teadlaste-doktorantide roll.

Kõigepealt finantseerimissüsteemi muutmise. Eelnõu kohaselt toimub baasfinantseerimine edaspidigi senistel alustel. Te teate, et baasfinantseerimisega on seotud need suuremad instituudid, milles teadustöö käib alaliselt ja mis peaksid oma tegevuseks saama n-ö projektidest sõltumatut, vaid edukusest olenevat raha. Nende igapäevane toimimine ei tohiks sõltuda konkreetset ühest või teisest projektist.

Muutuvad sihtfinantseerimine ja grantfinantseerimine. Eesmärk on lõpetada olukord, kus Eesti Teadusfondi grantidest kaetakse neid teaduskulusid, milleks sihtfinantseerimise summasid pole jätkunud. Uues süsteemis on eristatud institutsionaalne uurimistoetus ja personaalne uurimistoetus, mis täiendavad üksteist ja mida määrab sama organisatsioon, kuid mis ei ole mõeldud sama uurimistöö tarbeks.

Kaugem eesmärk on liikuda täiskulupõhise rahastamismudeli poole. Taotluste menetlemiseks luuakse Eesti Teadusagentuur. Tinglikult võib ütelda, et Eesti Teadusfondi ja Teaduskompetentsi Nõukogu tegevuse ühendamisega

tekib üks ühine agentuur. Mingiks superagentuuriks seda Eesti mastaapides pidada küll ei saa, eriti võrreldes teiste riikidega. Olgu siinkohal öeldud, et selle nädala lõpus kogunevad Tartusse kõikide Euroopa Liidu riikide teadusfondide juhid. Ja kui te kujutate ette Saksamaa, Briti või Prantsuse teadusfondide käsutuses olevaid summasid, siis muidugi need on märgatavalt suuremad, kui meil Eestis hakkavad olema ka selle ühendatud agentuuri kasutatavad summad. Tegelikult me arutamegi teadusministrite ja teadusfondide juhtidega riikide ühistööd ja ka riikidesisest ühistööd, seda eriti 7. raamprogrammi raha kasutamisel ja suunamisel. Taotluste menetlemiseks luuakse, olgu korratud, Eesti Teadusagentuur, millel hakkab olema korraldav büroo ja ekspertidest koosnev hindamisnõukogu. Elav arutelu toimus selle üle, mis juriidilises vormis Eesti Teadusagentuur luuakse. Eelnõu kohaselt on selleks vormiks sihtasutus, mis Haridus- ja Teadusministeeriumi hinnangul võimaldab agentuuri ülesandeid kõige tõhusamalt täita ning kasutada olemasoleva Eesti Teadusfondi ümberkujundamise võimalusi.

Alates 2012. aastast on kavas finantseerida institutsionaalsete uurimistoetuste kaudu ka uurimistöö kaudseid kulusid, sealhulgas haldus- ja raamatupidamiskulusid, mis on siiani iga teadusteamaga kaasnenud, aga mida on seni finantseeritud eraldiseivate finantsvahendite abil, näiteks infrastruktuuri ülalpidamise kulude eraldise abil.

Teine oluline teema seaduseelnõus on doktorantidega nooremteadurina töötamiseks töölepingute sõlmimine. Eelnõu näeb ette, et alates 2012. aastast sõlmitakse immatrikuleeritud täiskoormusega õppivate ja atesteeritud doktorantidega nooremteadurina töötamiseks töölepingud. Samal ajal jõustub ka juba 2008. aastal vastu võetud õppetootuste ja õppelaenu seaduse muudatus, mille kohaselt kõigile täiskoormusega doktorantidele tuleb maksta doktoranditoetust. Seega suureneb märksa ülikooli huvi doktorandi käekäigu vastu, sest kõigile tuleb maksta kas toetust või nooremteaduri töötasu. Praegu on doktorantidega seonduvalt nn doktorantuuri efektiivsus küllalt suur mure, kuigi jah, ega efektiivsust saa mõõta ainult rahalises plaanis või siis ajakuluga. Eestis on praegu umbes 3000 doktoranti. Neli aastat tagasi koalitsioonileppes sõnastatud eesmärk

on olnud, et meil oleks esimeses faasis 250 doktoritöö kaitsmist aastas ja edasi liigutaks sennapoole, et kaitsmaks aastas 300 doktoritööd. Niikui jääb vahe sisse, kui meil on 3000 doktoranti ja hakkab olema 300 kaitsmist aastas – doktorantuuri nominaalage on ju kõigile teada, see on neli aastat. Juba siin on käärid ja käärid on veel suuremad, kui me vaatame, kui palju praegu tegelikult doktoritööd kaitsakse: eelmisel aastal oli neid 175. Nii et doktorantuuris on meil hulk inimesi, kes suure tõenäosusega ei tee kunagi oma tööd ära või on mingitel põhjustel ajagraafikust lootusetult maha jäänud. Meie eesmärk on teha seda efektiivsemaks kahel moel. Esiteks, kontroll asja üle. Suurendada huvi, motivatsiooni, kontrollida, jälgida, juhendada doktorante ülikoolide tasemel paremini. Teiseks, luua sellised sotsiaalsed garantiid, et doktorant oleks võimeline ettenähtud ajaga oma töö ära tegema. Ma ei pea silmas ainult toetusi, vaid ka motivatsiooni, et ta saab töötajana palka, kui ta tegelikult teeb teadustööd ja osaliselt ka õppejõu tööd. Et ta on töövõtja kõigi sotsiaalsete garantiidega. See motiveerib teda jätkama, mitte doktorantuuri katkestama. Nende muudatuste eesmärk on suurendada doktorikraadi kaitsmiseni jõudnute arvu. Oluline on määrata ülikoolide kohustuselised doktoritööde juhendamisel ning tagada doktorandile materiaalne kindlustunne. Sõlmitav tööleping tugevdab ülikooli ja doktorandi sidet. Doktorandi pühendumust soodustab nii teiste maksumaksjatega võrdsete garantiide, eelkõige vanemahüvitise ja pensionikindlustuse maksete võimaldamine kui ka stabiilne sissetulek õppekava nominaalkestvuse ajal kindlasti.

Eelnõus sätestatakse avalik-õigusliku juriidilise isiku struktuuri kuuluva teadus- ja arendusasutuse autonoomia piiranguid. Teatud õigusi realiseeritakse avalik-õiguslikule juriidilisele isikule sätestatud tingimustel ja korras. Näiteks võib tuua ülikoolisisesed instituudid.

Üks teema on teadusnõukogu pädevus, nõukogu õigused ja kohustused, mis seni on reguleeritud eri tasanditel ja eri õigusaktidega.

Edasi: seadusest jäetakse välja arhiivraamatukogusid puudutav regulatsioon, sealhulgas arhiivraamatukogude tähtajaline nimetamine kui liialt formaalne ja mittesisuline protseduur.

Samas lisatakse seadusesse paragrahv "Teadus- ja arendusasutuste liikmeskond". Selles

on nimetatud ka abipersonali, kes igasuguses uurimistöös vajalik on, aga keda senises finantseerimissüsteemis pole arvestatud. Nooremteaduri ametikohal võivad peale doktorantide töötada ka teised isikud, kellel on magistrakraadile vastav kvalifikatsioon.

Eelnõus sätestatakse riiklike programmide täpsemad nõuded. Riiklik programm koostatakse mitme ministeeriumi osalusel. Seni seda nõuet ei olnud. Ministeeriumid võivad koostada mingeid sektoriaalseid programme, aga neid ei nimetata riiklikeks programmideks. Riiklik programm eeldab ikkagi riigi erinevate valdkondade kas administratiivset või sisulist huvi programmi vastu, mis annab ka võimaluse seda efektiivsemalt ellu viia. Sellised riiklikud programmid saavad tulevikus sündida ainult mitme ministeeriumi osalusel. Juhtministeeriumi ja programmi tegevuse määrab Vabariigi Valitsus. Juhul kui on vaja koostada ministeeriumi valitsemisala teadusprogramm, siis seda riiklikuks ei nimetata.

Sätestatakse teaduse tippkeskuse kui Eesti teaduses ka struktuurivahendite eraldamise lõppedes olulise koostöövormi mõiste. Tippkeskused valitakse ka pärast struktuuritoetuse perioodi lõppemist haridus- ja teadusministri määruse alusel ning nende tegevust finantseeritakse riigieelarvest.

Veel on eelnõus kirjas riikliku järelevalve tingimused ning teadus- ja arendusasutuste aruandluse üldnõuded. See on sissejuhatauseks selle eelnõu kohta kõik.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh, hea minister! Näib, et on ka küsimusi. Küsimuseks saab sõna Rein Ratas. Palun!

Rein Ratas

Täna, proua juhataja! Väga auväärt haridus- ja teadusminister! Nagu eelnõust selgub, Teaduskompetentsi Nõukogu volitused lõpevad ja luuakse Eesti Teadusagentuur. Oelge, palun: kas kõigi Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarvest jaotatavate riigieelarveliste vahendite koondamine ühe otsustusorgani, teadusagentuuri kätte ei too kaasa uusi võimalikke tõsisemaid riske ega suurenda subjektiivsust? Olen rääkinud.

Tõnis Lukas

Kuigi subjektiivsus on püütud viia võimalikult madalale tasemele, on siiski kogu selle aja jooksul, mil praegune süsteem on eksisteerinud, esitatud ka süüdistusi, et raha eraldajad, ja eriti Teaduskompetentsi Nõukogus, on subjektiivsed. Et nad on kas eelistanud võimaluse korral endaga seotud teadusteemasid või mingil muul põhjusel teistele raha eraldamata jätnud. Rahulolematud on muidugi just need, kes pole raha saanud, vähemalt mitte nii palju, kui nad on taotlenud. Selline teatud kindluses ringis võimalik subjektiivsus on süsteemi sisse kirjutatud sellepärast, et 1990. aastate keskepaigas püüti administratiivsest juhtimisest vabaneda, tuues argumendiks, et riik ei suuda hariduskorralduse või raha eraldamise vallas objektiivseid otsuseid langetada, et palju objektiivsemaid otsuseid teeksid teadlased ise. Nüüd aga on tõepoolest väljendatud rahulolematust, et ka teadlased ise ei suuda alati langetada objektiivseid otsuseid.

Teadusfondi puhul ei ole kriitikat nii palju olnud, kuna Teadusfond eraldab vähem raha ja grandipõhisest rahastamisest ükski suur instituut eluliselt ei sõltu. Aga sellest, kui kaks eraldi institutsiooni jaotavad justkui erinevatel põhimõtetel raha, on tõesti tekkinud negatiivse subjektiivse hoiaku võimalus. Just nimelt võimalus. Kui otsustada tehtud kriitika järgi, siis on näiteks arvatud, et kui kusagil mõni grupp ei ole piisavalt suur, et vastata sihtfinantseerimise nõuetele – selle kohta on kehtestatud eraldi nõuded –, siis püütakse grupile või mõnele selle liikmele leida vähemalt grandi alusel mingigi raha, et tegevus oleks võimalik, ja võib-olla siis pigistatakse mõne kvaliteedinõude koha pealt silm kinni. Niisuguseid kõrvaltvaataja süüdistusi on olnud. Samas pole riik kui järelevalvaja ülemäärast subjektiivsust tegelikult täheldanud. Aga nende võimaluste likvideerimiseks või vähendamiseks ongi see ühendamine vajalik. Kui te arvate, et asjaomane rahahulk läheb liiga suureks, et väikene kompetentsikeskus saab liigutada liiga suuri summasid ja et see veel võimendab võimalikke vigu, siis Eesti puhul, nagu ma juba ütlesin, see rahahulk nii suur ei ole. Teadusfondi raheralduste liitmine sihtfinantseerimisele ei muuda sisuliselt suurusjärku ja annab uuele agentuurile suhteliselt vähe raha juurde. Nii et mina siin ohtu ei näe.

Aseesimees Keit Pentus

Helmer Jõgi, palun!

Helmer Jõgi

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Tõepoolest, kui see seaduseelnõu jõustub ükskord seadusena, siis me oleme astunud sammu lähemale stabiilsema teadustöö ja uurimiskeskonna loomisele. Aga stabiilsus on alati seotud ka kindlustundega rahaliste eraldiste suhtes. Eelnõu jõustub päris mitmes etapis, näiteks 2012. aasta 1. jaanuaril ja 2013. aasta 1. jaanuaril. Kas te oskate hinnanguliselt öelda *summa summarum*, kui palju meil oleks vaja raha, tagamaks, et kõik eelnõus ette nähtud head meetmed ka teoks saavad? Ja mis sõnumi me järgmisele Riigikogule peaksime andma? Mil-
lel nad silma peaksid peal hoidma?

Tõnis Lukas

Aitäh väga hea küsimuse eest! Kindlasti on seaduse rakendamiseks vaja lisakulutusi teha Riigikogul. Need kulutused on kaheplaanilised. Üks plaan, mis otseselt seadusest ei tule, aga mis on meie moraalne kohus ja tuleneb ka teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegias seatud strateegilistest eesmärkidest, on teaduse rahastamise üldine kasv. Sellelt teelt kõrvale pöörata ei tohi. Konkreetsetelt välja arvatavad lisakulud, mis selle seadusega kaasnevad, on seostatavad doktorantide staatuse muutmisega. Seda juhul, kui doktorandi palk, mida riiklikult hakatakse arvestama ja mis tuleb teadusasutuste summadele lisada, praeguse toetusega võrreldes suureneb. Kui me räägime palgast, siis tõepoolest tunduks ju veider rääkida noore teadlase puhul palgast 6000 krooni, nii nagu praegu on toetus. Praegu selle pealt riigimakse ei maksta, aga riigimaksud tuleb lisada, kui toetus muutub palgaks. Arvestuslikult tähendab see näiteks 2012. aastal 12,1 miljonit krooni – ma nimetan summa kroonides, kuna seletuskirjas on see ka nii. See teeb alla miljoni euro, aga summa suureneb 2016. aastaks ligi kaheksa korda. Üks arvestuslik alus on, et kui palga suurus oleks 6000 kättesaadava krooni asemel 10 500 krooni, siis oleks, kui kroonides arvestada, 2016. aastal vaja praeguse baasi 96,9 miljonit krooni asemel 261,9 miljonit krooni. See seadus konkreetselt ei tee meie eest seda otsust, et tõstab doktorantide palka, sest praegu määratakse

seaduse alusel toetusi igal aastal ka otsustuskorras – kuidas võimalusi on, nii määratakse. Samamoodi saab igal aastal hakata määrama ka doktorantide riigi poolt garanteeritud miinimumpalka. Kui palju kulusid see tähendab riigieelarvele, sõltub juba konkreetsetest otsustest, mis selle seaduse alusel tehakse. Seadus ise seda ei määra. Summadest, mida mingid otsused nõuaksid, ma juba rääkisin.

Aseesimees Keit Pentus

Maret Merisaar, palun!

Maret Merisaar

Suur tänu! Kas teadusagentuuris jätkub ka projektide välisfinantseerimine? Ma pean silmas välismaal elavate teadlaste tehtavaid ekspertiise. Kas nende ekspertide töö eest maksmiseks on ette nähtud ka mingisugune raha?

Tõnis Lukas

Jah, evalveerimine, teaduse evalveerimine on üks sihtfinantseerimise ja üldse teaduse rahastamise aluseid. Evalveerimist ja ka tippkeskuste valikuid saab teha rahvusvahelise ekspertiisi kaasamisega. Rahvusvaheline ekspertiis peab kindlasti olema aluseks nende otsuste tegemisel. Konkreetset otsused, kui rahvusvaheline ekspertiis on juba tehtud, langetab aga ikkagi see Eestis tegutsevate asjatundjate kogu, mis kuulub teadusagentuuri hulka ja mis on meie ühiskonnas moodustatud. Praegu ei ole TKN-is ehk Teaduskompetentsi Nõukogus välismaalasi. Ekspertidena kasutatakse välismaalasi, aga laua taha lõppotsuseid tegema neid ei kutsuta. Seda kohustust, et töö peaks käima mingis teises keeles ja toimuma kuskil mujal, ei ole. Aga evalveerimisse ja kompetentsi määramisse, taseme määramisse tuleb välismaa eksperte kindlasti kaasata ka edaspidi.

Aseesimees Keit Pentus

Urmas Reinsalu, palun!

Urmas Reinsalu

Austatud ettekandja! Ma arvan, et see on väga vajalik seadus, mis tuleks vastu võtta veel praeguse parlamendikoosseisu ajal. Kas valituse esindaja ühineb selle seisukohaga?

Tõnis Lukas

Jah, kindlasti tuleks see valitsuse arvates heaks kiita praeguse parlamendikoosseisu ajal. Muidugi ei soovi valitsus parlamendile midagi ette kirjutada ja seda, kas see on võimalik, otsustab parlament. Aga meie arvates tuleks eelnõu praegusel läbiräägitud kujul heaks kiita. Lihtsalt pärast uue parlamendikoosseisu kokkutulemist läheb töötempo nii alla, et suured head plaanid mõnevõrra takerduvad, mis oleks halb.

Aseesimees Keit Pentus

Maret Merisaar, teine küsimus, palun!

Maret Merisaar

Aitäh! Ma natuke veel täiendaksin oma küsimust. Kuidas on ette nähtud nende välisekspertide tasustamine? Kas meil on selleks ette nähtud mingi rahasumma juba eelarves või see jääb agentuuri siseküsimuseks?

Tõnis Lukas

Jah, selleks on rahasumma riigieelarvest eraldatud ja seda tuleb vastavalt võimalustele teha ka tulevikus. Olenevalt võimalustest otsustatakse, kas ekspertiise tellitakse n-ö eevalveeritava asutuse kulul või makstakse need kõik kinni riigieelarvest. Võimalikud on mitmesugused variandid vastavalt ka sellele, kui kiiresti tellimistöö tehakse, millal seda vaja on.

Aseesimees Keit Pentus

Austatud minister! On veel üks küsimus Helmer Jõgilt. Palun!

Helmer Jõgi

Küsimusi oleks tegelikult rohkem kui üks ja kõike ei jõudnud ka kultuurikomisjonis arutada. Tahan küsida järgmist. Järeldoktor on nüüsgune ilus termin ja ilus sõna. Mujal maailmas kasutatakse seda palju ja sellesegi seaduseelnõusse on see mõistena sisse pandud. Samas teadlase karjäärimudelil järeldoktorit nimetatud pole. Mis kaalutlusel see mõiste seaduseelnõusse lülitati?

Tõnis Lukas

Kui võtta rahvusvahelises plaanis, siis on järeldoktoritoetused olemas. Kui meie inimesed lähevad vahetuse korras mujale, siis see staatus annab võimaluse toetust, stipendiume

saada. Tegelikult oleks meilgi tarvis järeldoktoreid määrata, et neid Eesti teadusega siduda. Jah, ekstra riiklikku järeldoktorite rahastamist meil ei ole, ent on oluline see staatus seaduse tasemel kehtestada.

Aseesimees Keit Pentus

Toivo Tootsen, palun!

Toivo Tootsen

Aitäh! Praegune valitsus on väga usin agentuuride asutaja. Loodi ju teatavasti Kliima- ja Energiaagentuur, nüüd tekib teadusagentuur. Kas on ka kolmandal erakonnal üks agentuur tulemas?

Tõnis Lukas

Eks küsimus ole sõnakasutuses. "Agentuur" on rahvusvaheliselt arusaadav sõna ja seepärast ongi seda kasutatud. Aga praegu tehakse kahest üksusest, kes raha kasutamist määravad, üks. Üldmõistena kasutatakse tõesti sõna "agentuur", aga kordan: üksusi jääb vähemaks.

Aseesimees Keit Pentus

Hea minister! Rohkem küsimusi ei ole. Suur aitäh ettekande eest! Juhtivkomisjoni nimel ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli kultuurikomisjoni liikme Peeter Tulviste!

Peeter Tulviste

Head kolleegid! Kunst on pikk ja elu lühikene. Annan lühikese ülevaate selle eelnõu saatusest kultuurikomisjonis. Ta oli meil arutusel kahel korral. Nimelt, 13. detsembril, mil arutamisest võtsid osa ka Haridus- ja Teadusministeeriumi teadusosakonna juhataja Indrek Reimand ning Haridus- ja Teadusministeeriumi nõunik Sille Uusna. Teist korda oli asi kõne all järgmisel päeval, 14. detsembril, mil komisjon võttis vastu oma otsuse. Otsus seisnes selles, et saata eelnõu täiskogu istungi päevakorda 12. jaanuariks ehk tänaseks päevaks. Teiseks, komisjoni ettepanek on esimene lugemine lõpetada. Seda meelt oli seitse komisjoni liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Muudatusettepanekute tähtajaks teeb komisjon ettepaneku määrata 26. jaanuar 2011.

Ma lisaksin paar sõna sellele, mida minister äsja vastas kolleeg Ratase küsimusele, kas on hea mõte kõik rahajagamised ühte kohta kokku viia. Minister vastas, et päris võimalik subjek-

tiivsust vältida ei ole, ja see on kahjuks õige. See on samamoodi nagu korruptsiooniga: kui vaadata korruptsioonist kirjutavaid raamatuid, siis ma ei ole näinud ühtegi, kus oleks räägitud korruptsiooni lõpetamisest. Räägitakse selle vähendamisest. Siin on sama lugu, mingi võimalus subjektiivseks otsuseks jääb alati. Komisjonis rõhutati, et parim, mida niisuguses olukorras saab teha, on leida kõige paremad ja objektiivsemad väliseksperdid ning kutsuda nemad meile appi. Meie omakorda saame teistele riikidele sellist abi osutada. Nii palju liiks. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Küsimusi ei ole. Suur aitäh, austatud ettekandja! Kas on soovi avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Vabariigi Valitsuse algatatud teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine on lõppenud. Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg s.a 26. jaanuar kell 18.

5. Kalmistuseaduse eelnõu (888 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine eelnõu, mida me arutama asume, on Vabariigi Valitsuse algatatud kalmistuseaduse eelnõu. Tegu on esimese lugemisega. Ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli regionaalminister Siim Valmar Kiisleri!

Siim Valmar Kiisler

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Kalmistuseaduse eelnõu eesmärk on lahendada seni reguleerimata olukord, kus puudub õiguslik regulatsioon, mis tagaks kalmistute ühtse ja järjepideva rajamise, haldamise, kasutamise, matmiseks sulgemise, aga samuti inimeste surnukehade kalmistule matmise ja tuhastamise korraldamise.

Meil on 20. jaanuaril 2007 jõustunud sõjahaudade kaitse seadus, mis reguleerib sõjategevuse tagajärjel surnud inimeste säilmete ümbermatmist ja sellega koos hauamonumentide ja -tähiste teisaldamist juhul, kui hauatähised asuvad ebasobivates kohtades või kui säilmete ümbermatmine on avalikes huvides vajalik muul põhjusel.

Lisaks sellele seadusele on meil veel teine valdkonnaga seondud õigusakt. See on sotsiaalministri 2001. aasta määrus "Tervisekaitse nõuded surnu hoidmisele, vedamisele, matmisele ja ümbermatmisele". Kalmistute tegevuse üldiseks reguleerimiseks nendest õigusaktidest ei piisa. Sellele on tähelepanu juhtinud ka mitu omavalitsust. Näiteks Tallinna linn on korduvalt ministeeriumi tähelepanu juhtinud tõsiasi, et selles vallas oleks vaja ühtset õigusruumi ja ühtseid regulatsioone.

Kohalike omavalitsuste kehtestatud kalmistute kasutamise eeskirjad, millest kalmistute tegevuses praegu lähtutakse, on välja töötatud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse alusel, mille kohaselt reguleerib kohaliku omavalitsuse üksus kohalikku elu puudutavaid küsimusi, mis ei ole seadusega antud kellegi teise otsustada ja korraldada. Kuna puudub seaduse tasemel ühtne regulatsioon, siis on olukord piirkonniti erinev, olenevalt omavalitsuse arusaamadest, suutlikkusest ja võimalustest. Vältimaks sellist killustatust, tuleks seaduse tasandil kehtestada ühtsed nõuded.

Ütlen siia juurde, et meile on tulnud kaebusi selle kohta, et on olnud lahkarvamusi kalmistu haldaja, omavalitsuse ja elanike vahel selles küsimuses, kas hauaplats oli kasutuses – kas see oli hooldatud või mitte. Kuna pole olnud seadusega ühtlaselt kehtestatud regulatsiooni, siis on ette tulnud, et eriarvamustele on jäädudki. Kohalik omavalitsus kalmistu haldajana oli näiteks seisukohal, et plats oli hooldamata ja võis peale mätta, mõne lahkunu omaksed aga olid väga õnnetud, et on peale maetud. Kokkuleppele pole jõutudki. Õnneks on selliseid juhtumeid väga vähe olnud ja nendes omavalitsustes, eelkõige Tallinna linnas, kus see probleem on suurem, on ka omavalitsused kehtestanud üsna selged reeglid. Aga probleeme on olnud.

Eelnõu reguleerimisala on surnute kalmistule matmise ja tuhastamise nõuded ning kalmistute rajamine, haldamine, kasutamine ja matmiseks sulgemine. Samuti kehtestatakse surnute hoidmise ja vedamise nõuded.

Mainin kohe ühe olulisima punktina ära, et eelnõuga nähakse ette kalmistu välispiirist 50 meetri laiuse nn rahuvööndi määramine planeeringuga, mis peaks piirama kalmistu ümbruses maakasutust, mis on vastuolus kalmistu otstarbe, eesmärkide ja hea tavaga. Eesmärk

on piirata elamute, tööstushoonete, äride jms rajamist kalmistust sellisesse kaugusesse, mis võiks häirida kalmistul rahu, mida kalmistu kui inimeste viimne puhkepaik pakkuma peaks.

Selle seaduse §-ga 7 reguleeritakse kalmistu kasutamise eeskirja kehtestamisele ja sisule esitatavaid nõudeid.

Paragrahvis 8 sätestatakse kalmistu matmiseks sulgemise nõuded. Kohaliku omavalitsuse hallatava kalmistu sulgemise otsuse teeb kohaliku omavalitsuse volikogu, usulise ühenduse hallatava kalmistu matmiseks sulgemise otsustab seesama ühendus, teatades sellest kohalikele omavalitsusele vähemalt üks aasta enne kalmistu sulgemist. Säte aitab vältida olukorda, kus usulisele ühendusele kuuluv kalmistu, mis on ainuke kogu kohaliku omavalitsuse territooriumil, suletakse ilma ette teatamata. Üks aasta on piisav aeg, et kohalik omavalitsus jõuaks astuda samme tekkinud olukorra lahendamiseks. Suletud kalmistu kasutusotstarvet ei või enne 75 aasta möödumist muuta.

Samas tuleb sulgemist eristada olukorrast, kus lõpetatakse kalmistul hauaplatside väljandmine, kuid matta juba eraldatud platsidele endiselt tohib. Kui mingitel mõjuvatel põhjustel on pärast 75 aasta möödumist vaja maa kasutusotstarvet muuta, siis peab muutmise taotleja korraldama inimeste säilmete ümbermatmise ja hauatähiste ümberpaigutamise kohase väärikusega ja oma raha eest. Võrdluseks võib öelda, et Soomes kehtiva matmiseaduse kohaselt on see tähtaeg 100 aastat.

Paragrahvis 9 sätestatakse surnu põhjendamatult viivitusega matmise või tuhastamise kohustus. Ka sätestatakse, et surnu matmine või ümbermatmine peab toimuma kohase väärikusega, arvestades võimaluse korral lahkunu usulist ja kultuurilist kuuluvust. See põhimõte aitab tagada ka kirikute ja koguduste seaduses sätestatud, mis näeb ette igäühe õiguse saada maetud vastavalt oma usutunnistusele.

Tundmatu ja omasteta surnu matmise kohustus on kehtestatud riikliku matusetootuse seaduses, mille kohaselt korraldab valla- või linnavalitsus matuse siis, kui surnud inimene on tundmatu või omasteta. Reguleerimise teraviklikkuse tagamiseks on põhjendatud nimetatud nõude sätestamine ka kalmistuseaduses.

Veel on sätestatud see, et surnu matmise või tuhastamise kohustus on eelkõige surnu omas-

tel. Kui kohalik omavalitsus on korraldanud lahkunu matmise või tuhastamise, on tal õigus matmise või tuhastamise kulud surnu pärandi vastu võtnud pärijalt sisse nõuda. Praegu sellist võimalust ei ole. Sellise reguleerimise kehtestamise vajadus tuleneb asjaolust, et praktikas on ette tulnud juhtumeid, kus surnu omakend keelduvad erinevatel põhjustel, eeskätt viidates väidetavale rahapuudusele, surnut matmast või tuhastamast ja asjaomane toiming tuleb viia läbi kohalikul omavalitsusel. Kuid juhtudel, kui surnul on vara, mille pärivad tema omakend, ei ole põhjendatud, et matmise või tuhastamise kulud kannab kohalik omavalitsus.

Sätestatakse ka hauaplatsi äramärgimine enne selle tunnistamist hooldamata hauaplatsiks. Praktikas on see juba kasutusel, seda ka Tallinna linnas, kus see valdkond kõige paremini reguleeritud on. Lisaks seaduses kirja pandule on selline märgimise kohustus ette nähtud osa kohalike omavalitsuste kehtestatud kalmistu kasutamise eeskirjades.

Paragrahv 10 reguleerib tuhastamist kui alternatiivi traditsioonilisele kirstumatusele. Viimasel ajal on selgelt näha, et kirstumatusega võrdselt kasutavad inimesed võimalust surnuid tuhastada lasta.

Kõnealuses eelnõus käsitatakse kalmistu haldajana kohalikke omavalitsusi, juhul kui kalmistu on kohaliku omavalitsuse maa-alal, ja usulisi ühendusi, kui kalmistu asub usulise ühenduse maa-alal. Arvestades seda, et ajalooliselt olid nii Eestimaa kui ka Liivimaa kubermangu aladel levinud erakalmistutena ka perekonnakalmistud, kaalusime eelnõu väljatöötamise käigus tõsiselt ka vastavasisulise reguleerimise kehtestamist. Aga pärast küsimuse sisulist kaalumist asusime seisukohale, et hulga omandiõiguslike ning järjepidevuse katkemisega seotud probleemide ärahoidmiseks tuleks eelkõige uute erakalmistute rajamist siiski vältida. Tuleb arvestada, et haud on siiski ajatu väärtusega koht, mis on maetu viimne puhkepaik. Omandisuhete muutumisel, näiteks sees kalmistu maa-ala võõrandamise või omaniku surmaga, võib tekkida olukord, kus maa uus omanik ei ole huvitatud kalmistu tegevuse jätkamisest ja seetõttu võib ohtu sattuda kalmistu säilimine tervikuna. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Läheme nüüd küsimuste juurde. Esimesena saab küsimuseks sõna Aivar Riisalu. Palun!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Kalmistuseadusi meil siin kuigi tihti ei menetleta. Olen aru saanud, et tegemist ongi vist päris esmakordse juhtumiga. Seetõttu on mu küsimus selline emotsionaalne. Kas selle seaduse menetlemisel on juttu olnud või võiks jutuks tulla, et tulevikus oleks inimestel võimalik asutada ka perekonarahulaid, näiteks oma põlistalu maadele? Nüüd, mil meil on pikema aja jooksul jälle normaalne ühiskond paika loksunud, on mu küsimus väga selge: kas ma saan endale teha oma talumaale surnuaia, kuhu minu suguvõsa tulevikus maetakse?

Siim Valmar Kiisler

Küsimuse esimene pool oli, kas see on uus seadus. Jah, kui me üleriigilistest dokumentidest räägime, siis viimane otseselt kalmistute haldamist puudutav õigusakt võeti vastu 1967. aastal. See oli "Juhend Eesti NSV kalmistute valitsemise korra kohta", mis on kinnitatud Eesti NSV kommunaalmajanduse ja elanikkonna elukondliku teenindamise ministri käskkirjaga. Selline huvitava nimetusega minister oli siis tol ajal. Aga kui me räägime Eestist üldse, siis tegelikult juba enne Eesti Vabariiki on seda valdkonda alates 17. sajandist meil reguleeritud seadusega. Eesti Vabariigis oli see kuni 1925. aastani kiriku kohta käiva seaduse reguleerimisala. Pärast seda võeti vastu matmispaikade seadus, sest kirik lahutati riigist, ja 1935. aastal kehtestati matmise seadus.

Mis puutub oma perekonna rahula rajamise, siis nagu ma ütlesin, me ei pidanud õigeks selle seadusega ette näha suuremaid kalmistuid erakalmistutena. Kaalusime seda väga tõsiselt, aga eraomaniku huvid võivad aja jooksul muududa. Nii et avaliku teenusena me eraomandis kalmistuid selle seadusega ette ei näe.

Samas me oleme jätnud lahtiseks selle, kas surnu matta või tuhastada. Inimestel on väga erinevad kaalutlused, väga erinevad usulised traditsioonid ja väga erinevad põhjendused, miks nad tahavad ühel või teisel viisil talitada. Peaasi, et kõik sünniks väärikal moel – seda on rõhutatud.

Me reguleerime seadusega kalmistute töös seda, et kui inimene soovib oma lähedase matmiseks, ka tuhaurni matmiseks kasutada kalmistut, siis talle on seal tagatud teatud reeglite täitmine. Ta teab, mis reeglid seal vastavalt seadusele kehtivad ja mis mitte. Ning kui keegi on otsustanud hoida oma lähedase inimese tuhka oma kodus – on väga erinevaid juhtumeid –, siis seadus seda ei keela. Usutavad on väga erinevad ja muudki emotsionaalsed kaalutlused on inimestel väga erinevad.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Käesoleva eelnõu § 10 reguleerib tuhastamist, nii nagu seletuskiri ütleb, kui alternatiivi traditsioonilisele kirstumatusesele. See alternatiiv on traditsioonilise kõrval juba enam-vähem pooleni matmistest jõudnud, nii et äärmiselt tähtis alternatiiv. Kui traditsioonilise matusese puhul ei teki küsimustki, et maetakse nii kirst kui ka lahkunu seal sees, siis krematooriumi puhul on mõni aasta olnud hinnakirjas selline asi nagu surnu tuhastamine ja eraldi veel kirstu tuhastamine. Ma ei imestaks, kui võib-olla varsti ilmub sinna eraldi rida ka näiteks riiete tuhastamise kohta. Eelnõu § 10 ei ütle selle kohta midagi. Milline on teie arvamus või kas eelnõu koostamise käigus kerkis üles küsimus, et peaks ka krematooriumi töö ära reguleerima?

Siim Valmar Kiisler

Paragrahvis 10 on tuhastamist päris pikalt käsitletud, alates sellest, et tuhastamine peab toimuma väärikalt, kuni selleni, et tuhastamise tellija ja tuhastaja vahel tuleb sõlmida surnu tuhastamise leping, kus kõik tingimused kirjas on. Praegu on meil Eestis kolm krematooriumi ja on olnud plaane neid veel rajada. Üldiselt aga on tegu vabamajandusliku valdkonnaga, mille tööd peab eelkõige konkurents reguleerima. Kui tuhastamine on võrreldes traditsioonilise matmisega väga kallis, siis ilmselt tuhastamisi tellitakse vähem. Aga jah, hinnad kehtestab ikkagi tuhastaja.

Aseesimees Jüri Ratas

Harri Õunapuu, palun!

Harri Õunapuu

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Kaa tehtud, kaunikene! Aastal 2003 hakati selle eelnõu ettevalmistamisega pihta ja tuleb tunnustust avaldada, et te suutsite selle asja lõpuni viia. Küsimus tuleb jätkuks Aivar Riisalu küsimusele: millise seadusandliku aktiga on keelatud matta surnu väljapoole kalmistut?

Siim Valmar Kiisler

Minu teada mitte ühegi aktiga.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Ratas, palun!

Rein Ratas

Täna, juhataja! Hea minister! Eelnõu § 4 lõige 3 kõlab: "Kalmistut ei või rajada ega laiendada maa-alale, mis on veehaarde suunas kaldu." Eestis on võimatu leida niisugust maa-alat, mis ei oleks mingi veehaarde suunas kaldu. See tähendab seda, et kui jääb kehtima niisugune tekst, siis meil ei ole võimalik enam ühtegi kalmistut rajada ega laiendada. Näiteks praegu käib Liiva kalmistu laiendamine, aga Liiva kalmistu laiendusala on Ülemiste järve veehaarde suhtes kaldu. Mida te sellest arvate? Kas ei tuleks seda nõuet täpsustada? Olen rääkinud.

Siim Valmar Kiisler

Olen sunnitud teiega nõustuma, et selle peab põhjalikult läbi arutama. Kui praegune sõnastus tekitab seaduse rakendamisel probleeme, siis tuleks seda kindlasti muuta.

Aseesimees Jüri Ratas

Erki Nool, palun!

Erki Nool

Aitäh, austatud eesistuja! Austatud minister! Vaatan siin lõiku matmise kohta. Paragrahvi 9 lõige 10: "Kirstuga matmisel peab haa sügavus olema 1,5–2 meetrit maapinnast." Mu vanaisa oli kirikuõpetaja ja ma mäletan oma noorusajast, et me hooldasime hästi palju selliseid haudasid, mille puhul suguvõsa oli mööda maailma laiali. Vanaisa ütles, et varem maeti 2,5 meetri sügavusele, teatud ajast aga hakati matma 2 meetri sügavusele. Kas ei võiks olla nii, et kui uusi kalmistuid rajatakse, siis esimese matmise sügavus oleks umbes 2,5 meetrit,

et 50 aasta pärast saaks 2 meetri sügavusele inimesi peale matta? Maa on ikkagi piiratud ressurs.

Siim Valmar Kiisler

Need reeglid on seaduseelnõusse üle võetud kehtivatest kohalike omavalitsuste otsustest. Me ei ole nõudeid rangemaks muutnud, pigem oleme püüdnud neid üle-eestiliselt ühtlustada. Omavalitsuste olukord on erinev. Tallinn näiteks on suures kitsikuses selles mõttes, et hauakohti on juurde vaja. See tuleneb ka sellest, et teistegi omavalitsuste elanikke maetakse Tallinna kalmistutele. Samas on meil omavalitsusi, kus on vastupidine mure, et matmisi väga palju ei ole. Elanike arv on kahanev ja pigem on mure, kuidas kalmistut korras hoida ja vääriskamalt hallata. Võib-olla üle-eestilise regulatsioonina ei oleks nii sügavale matmine põhjendatud. Kokkuvõttes tähendaks see asjatut suuremat vaeva ja rahakulu, kui tegu on surnuaiaga, kus pealematmist eriti ette näha ei ole. Aga arutelu teema on see küll.

Aseesimees Jüri Ratas

Nikolai Põdramägi, palun!

Nikolai Põdramägi

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Paragrahvi 9 lõige 11: "Kirstuga maetava surnu pealematmine ei või toimuda varem kui 20 aasta möödumisel viimasest matmisest samale kohale." Selle aja jooksul võib küll kirst olla kõdunenud, aga kas ka kirstu sisu ehk kadu- nuke? Teatavasti on tänapäeva inimene nii säilitusaineid ja muud keemiat täis, et surnuna ei tarvitse ta olla 20 aasta möödudes veel nii kõdunenud, et võiks juba pealematmise teha. Näiteks mõni aeg tagasi oli Prantsusmaal Pariisis just see küsimus päevakorral. Seal oli seni nõue 35 aastat ja sooviti 15 aastat juurde, kahjuks ma ei mäleta, kas Pariisis seda aega ka pikendati 50 aastani. Aga minu küsimus on: kas seaduseelnõu ettevalmistamisel arvestati ka selle võimalusega, et tänapäeva surnu võib kauem kõduneda?

Siim Valmar Kiisler

Seda teemat me ei arutanud, vähemalt minu juuresolekul seda ei arutatud. Ma ei ole nii kõva asjatundja sellel alal ega oska hinnata, kui palju meile säilitusaineid sisse jääb ja kui

kaua meie organid selle võrra kauem lagunevad. Võib sätestada ka pikema tähtaja. Aga asi on ju ka selles, et kui hauda hooldatakse, siis niikuinii peale ei maeta. Kui keegi hooldab hauda, siis ei ole küsimust. Teistpidi aga me peame pealematmise võimaluse ette nägema, sest see häirib neid, kellel on hauaplatsid ilusasti korrastatud, kui mõned hauad sealsamas on täiesti käest ära. Keegi nende eest ei hoolitse ja praht, mis sinna koguneb, kandub tuulega ka teistele platsidele. Kokkuvõttes riivab see väärikat õhkkonda, mis kogu kalmistul tervikuna kahtlemata on. Kui hauda ei hooldata, peab pealematmise võimalus olema. Kui Riigikogu leiab, et see aeg peaks olema pikem, siis selle võib sätestada. Me oleme lähtunud praegu üldiselt kehtivatest õigusaktidest, mis on omavalitsustel teatud kriteeriumide alusel vastu võetud.

Aseesimees Jüri Ratas

Liisa-Ly Pakosta, palun!

Liisa-Ly Pakosta

Lugupeetud ettekandja! Kõigepealt avaldan tunnustust selle eelnõu eest! Nagu kooskõlastuste tabelist näha on, on see tõesti valminud laiaulatuslikus koostöös. Esitan siiski kaks küsimust. Kas § 10 rahuldab ka maausulisi põletusmatuste soovi osas? Teine küsimus puudutab § 11 lõiget 2: kas see on olnud sobiv nende kalmistute pidajatele, kuhu maetakse surnult sündinud lapsi, kellele isikukoodi pole väljastatud, ehk looteid, kes ei ole ellu jäänud?

Siim Valmar Kiisler

Hakkan teisest küsimusest pihta. Jah, siin on selgelt kirjas, et isikuandmete hulgas tuleb esitada ka isikukood. Ühes teises paragrahvis on sätestatud, et surnult sündinud maetakse vastava arstitunnistuse alusel. Kui seal isikukoodi ei ole, siis võib-olla tuleks sedagi sätet tõesti täpsustada. Aga muuseas, siin on ju ka öeldud: isikukood või sünniaeg. Seega on arvestatud võimalust, kui surnult sündinul ei ole isikukoodi.

Mis puutub esimesse küsimusse, siis me räägime selle seaduse kontekstis tuhastamisest eelkõige kui avalikust teenusest, mida pakutakse neile, kes seda soovivad, või kui tahate, siis ka kui ettevõtlusest. Kui keegi on, nii küüniliselt kui see praegu ka ei kõla, turul oma

toote või teenusega, siis me kehtestame reeglid, mille järgi ta tegutseb. Muus osas me sätestame eelkõige selle, et tuleb matta või tuhastada viivitusega ning et seda tuleb teha väärikalt ja võimalusel ka usutavasid silmas pidades. Kui tegu on mõne Eestis suhteliselt haruldase uskumusega ja keegi tahab matused korraldada nende kommete kohaselt, siis me ei ole seda keelanud. Mingit sellist regulatsiooni ei ole nende inimeste jaoks kehtestatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Ratas, palun!

Rein Ratas

Täna! Hea minister! Paragrahvi 8 lõige 3 kujutab endast väga olulist ja vajalikku sätet, mis ütleb, et matmiseks suletud kalmistu kasutusotstarvet ei või muuta enne 75 aasta möödumist viimasest matmisest. Siin on ka öeldud, et kui kasutusotstarvet pärast seda muudetakse, siis kõik kalmistule maetud surnud tuleb ümber matta. 75–100 aasta möödudes on niisugusel suletud kalmistul puistu ja meil on palju näiteid Eestimaal, kus säärasesse kohta on rajatud park. Kas ka pargi rajamisel tuleb eranditult kõik surnud ümber matta? Olen rääkinud.

Siim Valmar Kiisler

Praeguses sõnastuses on ühemõtteliselt kirjas, et kui kasutusotstarvet muudetakse, siis tuleb ümber matta ja ka hauatähised ümber paigutada – olgu park või mitte park.

Aseesimees Jüri Ratas

Harri Õunapuu.

Harri Õunapuu

Küsimus § 9 lõike 13 kohta. Kas eelnõu ette valmistades ei tulnud jutuks ka hauaplatside ostmise võimalus?

Siim Valmar Kiisler

Palun vabandust, ma ei kuulnud küsimust!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun uuesti mikrofon ametikaaslasele Harri Õunapuule! Palun, Harri Õunapuu!

Harri Õunapuu

Aitäh! Kas eelnõu ette valmistades ei tulnud selle lõigu juures arutusele, et matmis- või

hauaplatsi võiks olla võimalik ka osta, lahendada olukord ostu-müügilepinguga? Siin on jutt kasutamisoigusest ja mingis vormis antud nõusolekust.

Siim Valmar Kiisler

Jälle üks keeruline teema. Jah, me arutame seda. Teatavasti enne Teist maailmasõda, enne okupatsiooni hauaplatsid osteti, Eesti Vabariik aga neid pärijatele, n-ö õigusjärgsetele omanikele ei tagastanud. Need jäid riigi omandiks, nüüd aga on see maa suures osas üle antud kohalikele omavalitsustele. Me jääme selle juurde. Üldiselt on Eestis ühiskond ju nii toimunud, meil ei ole ka hauaplatsi kasutamise tasu, see ongi selline avalik teenus, mida kasutatakse tasuta. Üüri ei maksta, aga omandada platsi ka ei saa. Jõudsime järeldusele, et praeguses olukorras on see kõige valutum lahendus. Kui me praegu hakkasime hauaplatse müüma, siis peaksime läbi arutama ka selle, kuidas platsid tagastada nende pärijatele, kes on selle maa juba kunagi välja ostnud. Mida me nendele inimestele siis ütleme?

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Veel kord tuhandamisest. Siin jäi natuke vastuoluline mulje, kas tegemist on avaliku teenusega või lihtsalt vaba konkurentsi tingimustes pakutava teenusega. Igal juhul seaduse mõttes, kui see on avalik teenus, siis seda enam peaksime väga selgelt reguleerima, mida ikkagi tuleks sellistes konkurentsitingimustes pakkuda. Te rõhutasite paaril korral, et just nõutav väärikus on väga selgelt asjaomase paragrahvi alguses kirjas: tuhandamine peab toimuma väärikalt. Aga kas teie arvates on see väärikas tuhandamine, kui omaksed raha puudusel kirstu tuhandada ei jõua ja see neile siis tagastatakse? Kas see käib ka väärika tuhandamise alla?

Siim Valmar Kiisler

Mis puutub vabasse konkurentsi, siis ka avalikku teenust võib osutada erasektor. Ent ma käsitleksin seda ikkagi avaliku teenusena ja me kehtestame selle kohta ka mingid nõuded. Iseenesest pole välistatud, et tuhandaja võib olla ka avalikule sektorile kuuluv asutus, aga

meie oleme pidanud silmas ikkagi eraettevõtjaid, kes osutavad seda teenusena – mitte ei tee seda n-ö pereringis, oma lähedaste inimestega, vaid tõesti pakuvad seda teenust kõigile. Nende tegevust me oleme eelkõige reguleerinud.

Teie küsimuse teine pool oli muidugi hästi raske. Eks iga inimene, kes oma lähedast tuhandada soovib, sõlmib vastavalt sellele seadusele, kui see ikka vastu võetakse, ka asjaomase lepingu. Loomulikult peab igauks tõsiselt kaaluma, kas tal on rahalised võimalused sellised, et tema lähedane inimene saab väärikalt maetud. Ma arvan, et see on kõige olulisem. Ja meil on tuhandamisele ju ka alternatiiv olemas.

Aseesimees Jüri Ratas

Erki Nool, palun!

Erki Nool

Austatud minister! Küsin veel kord matmise kohta. Ilmselt saab eelnõu muudatusettepanekutega muuta ja selle käigus arutada, kas haa sügavus 1,5 meetrit kuni 2 meetrit on õige. Kui põhja sügavus on 1,5 meetrit ja kirstu kõrgus umbes 60 cm, siis on kirst maapinnale ju suhteliselt lähedal. Minu küsimus on aga selle kohta, et eelnõus on öeldud: "kirstuga matmisel peab haa sügavus olema". Kas arutati ka sellist võimalust, et võiks mätta siseruumidesse, näiteks kirikusse? Seda küll ilmselt mitusada aastat ei ole tehtud, aga kas on arutatud, et see võimalus võiks olla? Ja teine küsimus on urniga matmise kohta. Ilmselt iga aastaga muutub tuhandamine aina populaarsemaks ja suurlinnades on juba olemas seinad nende jaoks. Ka urniga matmisel võiks ehk erinevaid võimalusi kasutada.

Siim Valmar Kiisler

Jah, tolle seina ehk kolumbaariumi mõiste on eelnõus olemas. Siseruumidest otseselt juttu ei ole. Meie poole on pöördunud ka Eesti Evangeelne Luterlik Kirik, et seda võiks muudatusettepanekute arutamisel käsitleda. Kuigi rõhutan, et kiriku esindaja osales ka seaduseelnõu väljatöötamisel. Ilmselt on see küsimus hiljem üles kerkinud. Jah, võiks selle võimaluse eelnõusse lisada.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud härra minister! Seletuskirjast võib lugeda, et seaduseelnõu koostamist alustati juba 2003. aastal. Autsalt öeldes ei ole eelnõu maht kuigi suur, 5–6 lehte. Seoses sellega, härra minister, tahan küsida: kas oskate kommenteerida, mis põhjustas olukorra, et seaduse ettevalmistamine võttis aega seitse aastat?

Siim Valmar Kiisler

Kui lihtsasti kirjeldada, siis kui mina 2008. aasta algul ametisse tulin, oli olukord selline, et üritati vaikselt pörgatada selle seaduse koostamist ühest asutusest teise. Algatus oli ülesandeks tehtud Siseministeeriumile, see oli 2003. aastal. Asi aga venis. Võtsime kätte ja tegime eelnõu sellisena ära.

Nagu te näete, eesmärk on olnud ikkagi käsitleda eelkõige kalmistuid ja krematooriume, aga siin on väga palju selliseid mõttelisi piirialasid, mida on väga raske sätestada. Toon näiteks erinevad riitused, näiteks kui keegi soovib tuhastamist kodus ja tuha puistamist merre. Nendest küsimustest ei ole pika aja jooksul üle saadud ja meie lahendus on see, et me ei hakka inimesi, kellel on teistsugused tavad, teistsugused usulised veendumused kui enamikul, väga tugevalt piirama. Nende inimeste hulk on suhteliselt väike ja me võime nendele inimestele piirangutega väga haiget teha. Lahendus on lihtsalt teatud küsimuste mittesätestamine, nagu juba vastustest küsimustele välja tuli. Nii saime eelnõuga praegu edasi liikuda ja anda vähemalt enamikule inimestele teatud reeglite sätestamisega kindlustunde. Needsamad väga erinevad, just mõttelise piiri peal olevad küsimused ongi ilmselt seni takistanud selle seaduseelnõu kiiret valmiskirjutamist.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni liikme Erik Salumäe!

Erik Salumäe

Austatud härra aseesimees! Head ametikaaslased! Lugupeetud minister! Esmalt markeeriksin ministri ettekandele lisaks paari momenti. Kõigepealt, selle eelnõu number on väga tähenduslik – 888, mis kindlasti kalmistu-

seadusele väga sobib. Ja teiseks, neljas number 8 siia veel juurde: kaheksa aastat tagasi ehk 29. jaanuaril 2003 algatasid Riigikogu liikmed Vootele Hansen ja Trivimi Velliste kalmistuseaduse eelnõu koos sõjahaudade seaduse eelnõuga, millest viimane 2007. aastal ka vastu võeti. Mul on hea meel, et Vootele Hansen on osalenud ka selle Vabariigi Valitsuse algatatud kalmistuseaduse eelnõu töörühmas ja andnud selle koostamise oma panuse. Ametikaaslane Trivimi Velliste saab seda kindlasti Riigikogu menetluse käigus teha.

Õiguskomisjon arutas selle eelnõu esimesele lugemisele panekut 10. jaanuaril. Kohal olid regionaalminister Siim Valmar Kiisler, Siseministeeriumi regionaalarengu osakonna õigusnõunik Külli Heinla ja Siseministeeriumi usuasjade osakonna juhataja Ilmo Au. Minister ja temaga kaasas olnud ametnikud andsid samasuguse ülevaate nagu täna siin. Arutelu oli isegi tunduvalt lühem ja vähem eri paragrahve hõlmav, kui see on tänasel istungil olnud.

Üks küsimus, mis üles kerkis, oli, kas ka usuline ühendus võib uue kalmistu rajada. Vastuseks selgitati, et eelnõu järgi otsustab kalmistu rajamise ja laiendamise kohaliku omavalitsuse volikogu, kelle territooriumiga tegu on. Kohalikul omavalitsusel peab ju olema ülevaade, mis tema territooriumil toimub. Ta peab teadma, kuhu soovitakse kalmistu rajada. Aga usulised ühendused võivad kalmistuid rajada, nende täpsem planeerimine käib tavapärase detailplaneeringu protsessi alusel.

Teine küsimus oli seotud tuhastamisega, millest on ka täna juttu olnud. Kui tuhaurn soovitakse pärast paigutada väljapoole kalmistut, näiteks kiriku seina äärde, nagu Eestis juba välja käidud, kas eelnõu seda kuidagimoodi reguleerib? Vastus oli sama, mis täna siin saalis, et põhimõtteliselt reguleerib kalmistuseadus eelkõige tegevust, mis toimub kalmistul. Mis jääb sellest väljapoole, seda see seadus ei reguleeri. Täna on siin kõlanud küsimusi eri vaatenurgast, et ehk peaks sätestama muudki, aga ma olen nõus, et kogu valdkonda ammen-davalt ja mõistlikult reguleerida selle ühe seadusega ilmselt ei ole mõeldav.

Kolmas arutlusteema oli seotud hauaplat-side registreerimisega. Kas selle kohta on olemas mingisugune kord ja kui on, siis kuidas see toimub? Vastus oli, et nii omavalitsused kui usulised ühendused peavad kehtestama

kalmistu kasutamise eeskirjad ja ka register muutub kohustuslikuks.

Oli ka küsimus, kui palju on selle eelnõu koostamiseks tehtud koostööd kalmistute pidajatega ehk siis omavalitsuste ja usuliste ühendustega. Need mõlemad on olnud väga ulatuslikult kaasatud. Usuliste ühenduste esindajaid on kaasa löönud vähemalt kolm – ma lugesin nad kokku – ja ka kalmistute pidajatega on olnud väga tihe koostöö. Seda eeskätt Tallinna linnas, kus surnuaedu on kõige rohkem. Kindlasti kutsub õiguskomisjon järgmistes menetlusetappides oma istungitele ka nii omavalitsuste kui ka usuliste ühenduste esindajaid, et saada vastuseid täiendavalt tekkinud küsimustele, mis puudutavad eelkõige valdkonna praktilist poolt.

Komisjonis käsitleti lühidalt ka hauaplatsi tasu teemat, mis on eelnõus reguleeritud selliselt, et kalmistu kasutamise eeskirjas sätestatakse hauaplatsi kasutusse andmise tingimused ja kord. See mahub nende tingimuste sisse. Veel puudutati eelnõu rakendamist. Selle kohta vastuseks nii palju, et seadus peaks jõustuma 1. jaanuaril 2012.

Komisjoni konsensuslikud otsused olid teha ettepanek eelnõu esimene lugemine täna lõpetada ning paluda Riigikogu esimehel määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 21. jaanuar kell 16.45. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Aga palun vabandust, hea ettekandja, kas saaksite korrata, mis see muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli? 26?

Erik Salumäe

21. jaanuar kell 16.45.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on esimene lugemine lõpetada. Vastavalt Riigikogu koduja töökorra seadusele on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg tänavu 21. jaanuar kell 16.45.

Esimene lugemine on lõpetatud ja 5. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

6. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõu (886 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kuuenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli regionaalminister Siim Valmar Kiisleri!

Siim Valmar Kiisler

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Eelnõu eesmärk on väga selge. Eesmärk on võimaldada Sisekaitseakadeemias teenistuskoerte väljaõppe raames õppeotstarbel käidelda narkootilisi ja psühhotroopseid aineid. Praegu on olukord selline, et seadus lubab narkootilisi ja psühhotroopseid aineid õppeotstarbel käidelda üksnes jälitusasutusel. Aga kuna koerte kasvatamine ja väljaõpe on liikunud politseiameti haldusalast Sisekaitseakadeemia omasse, siis on vaja anda ka Sisekaitseakadeemiale võimalus narkootilisi aineid käidelda. See on üks osa koerte väljaõppest. Praegu ei saa Sisekaitseakadeemias sisejulgeolekuametkondade koertele ja koerajuhtidele asjakohast väljaõpet anda. Seaduse muutmisega soovitakse tagada, et Sisekaitseakadeemiale hakkab kehtima samasugune regulatsioon nagu jälitusasutusele. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Head ametikaaslased! Kas teil on ministrile küsimusi? Küsimusi ei ole. Palun nüüd Riigikogu kõnetooli ettekandeks õiguskomisjoni liikme Jaanus Rahumäe!

Jaanus Rahumägi

Tere! Õiguskomisjon arutas seaduseelnõu oma kahel istungil. Esimene kord 14. detsembril, teist korda 10. jaanuaril, mõlemal korral esimese päevakorrapunktina. Õiguskomisjon leidis, et tegemist on väärt ja vajaliku eelnõuga. Komisjon esitas mõned küsimused ja sai neile ministrilt põhjendatud vastused. Selle tulemusel otsustati muudatusettepanekute tähtajaks määrata 14. jaanuar kell 16.45 ja komis-

joni nimel ettekandjaks määrata mind. See on kõik.

Aseesimees Jüri Ratas

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni seisukoht on esimene lugemine lõpetada. Määratud eelnõu 886 muudatuste panekute esitamise tähtjaks 14. jaanuari kell 16.45.

Kuuenda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

7. Avaliku teabe seaduse ning politsei ja piirivalve seaduse muutmise seaduse eelnõu (891 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme seitsmenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud avaliku teabe seaduse ning politsei ja piirivalve seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli regionaalminister Siim Valmar Kiisleri!

Siim Valmar Kiisler

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Olen seda eelnõu ette kandes siseministri ülesannetes, nagu olin ka eelmise eelnõu puhul. Kõnealuse eelnõu eesmärk on Politsei- ja Piirivalveametite loomise järel tekkinud vajadus täpsustada reguleerimata või ebapiisavalt reguleeritud õigussuhteid, et sellega tagada politsei tegevuse selged seaduslikud alused ja teenistusregulatsiooni eesmärgipärane rakendamine.

Politsei ja piirivalve seadus rakendus möödunud aasta 1. jaanuaril. Selles seaduses lähtuti politseitegevuse reguleerimisel korralduseseaduse eelnõu põhimõtetest. Sellest on nüüd aasta möödunud ja see on suhteliselt lühike aeg, et hinnata kõiki mõjusid ja seaduse rakendamise aspekte. Aga 2010. aasta oli seaduse rakendamise mõttes erakordne. Sellesse langes nimelt kaks politsei seisukohalt tähtsat sündmust: NATO välisministrite kohtumine ja eurode veo turvamine. Nende sündmuste edukaks läbiviimiseks rakendati kõiki seadusest tulenevaid võimalusi ja meetmeid ning nende sündmuste, aga ka tavapärase töö käigus esi-

lekerkinud küsimuste lahendamiseks või täiendavaks reguleerimiseks lähebki vaja praegust seaduseelnõu. Ka teenistuslik regulatsioon loodi kahe asutuse ühendamisel ning püüti leida parim lahendus, ent praktikas on siiski üles kerkinud teatud küsimusi. Nii mõnigi regulatsioon vajab täpsustamist.

Kokku võttes saab selle eelnõuga pakutavad muudatused jagada kolmeks. Esiteks, sisuliselt politseitegevust reguleerivad muudatused ehk sõiduki peatamise regulatsiooni täpsustamine, isikute kinnipidamise aluste täpsustamine. Näiteks juhtum, et alaealine on ilma täiskasvanud saatjata öisel ajal avalikus kohas ja ta on vaja kinni pidada, et anda ta üle vanemale või seaduslikule esindajale, samuti nende isikute kinnipidamine, kes vajavad vanuse või tervise seisundi tõttu abi. Nad tuleb abi saamiseks toimetada turvalisse kohta. Lisaks täpsustatakse valdusesse sisenemise regulatsiooni, et oleks võimalik tagaotsitav isik kinni pidada või abi vajavale inimesele abi anda. On muidki täpsustusi. Teiseks on teenistuslikud muudatused, millega täpsustatakse ametnike liikumist ametiastmetel, nii et on tagatud ametnike paindlik ametikohtadele nimetamine ja liikumine eri ametikohtade vahel. Samuti täpsustatakse ametnike puhkuse regulatsiooni, näiteks puhkuse aegumist ja puhkuse katkestamist erakorralistel juhtudel. Kolmas liik aga on reaktiivsed muudatused. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ministrile küsimusi? Ei ole. Ma tänan ettekande eest! Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni liikme Ain Seppiku!

Ain Seppik

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Õiguskomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud avaliku teabe seaduse ning politsei ja piirivalve seaduse muutmise seaduse eelnõu kahel istungil: 14. detsembril möödunud aastal ja 10. jaanuaril käesoleval aastal. Komisjoni istungil viibisid ka asjaga seotud ametiisikud, eelnõu kandis ette regionaalminister Siim Valmar Kiisler. Ma ei hakka eelnõu sisu kordama, minister selgitas seda põhjalikult ja arusaadavalt. Komisjon jõudis järgmistele otsustele: suunata eelnõu 891 täiskogu päevakorda esimeseks lugemiseks täna, 12. jaanuaril ettepa-

nekuga esimene lugemine lõpetada ning määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks reede, 14. jaanuar 2011. Tänan teid!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni seisukoht on esimene lugemine lõpetada. Määrán eelnõu 891 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 14. jaanuari kell 12. Esimene lugemine on lõppenud. Oleme ka seitsmenda päevakorrapunkti käsitlemise lõpetanud.

Head ametikaaslased! Meie tänane päevakord on ammendatud. Istung on lõppenud. Soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 15.43.

Istungi kestus 2 tundi ja 43 minutit.

Juhataja

K. Pentus
Riigikogu aseesimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

IX ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 13. jaanuar 2011

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (836 SE) kolmas lugemine

2. Toiduseaduse § 17 muutmise seaduse eelnõu (883 SE) kolmas lugemine

3. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Erakondade rahastamine" arutelu

Istungi rakendamine

Aseesimees Keit Pentus

Tere hommikust, head ametikaaslased! Alustame Riigikogu täiskogu IX istungjärgu esimese töönädala neljapäevast istungit. Kas on soovi anda üle eelnõusid või arupärimisi? Palun Riigikogu kõnetooli Olga Sõtniku!

Olga Sõtnik

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! Annan üle arupärimise peaminister Andrus Ansipile. Arupärimine käsitleb domeenireformi. Selle teema me tõstasime eile infotunnis. Kuna selle teema arutamiseks jäi vähe aega, siis esitame talle lisaküsimusi arupärimise vormis. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Võtsin juhatuse nimel vastu ühe arupärimise. Kui see vastab meie kodu- ja töökorras sätestatule, edastatakse arupärimine adressaadile viivitamata.

Head kolleegid! Teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 66 Riigikogu liiget, puudub 35.

Üks täpsustus tänase päevakorra kohta. Nimelt on algatajate soovil muudetud ettekandjate esinemise järjekorda olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Erakondade rahastamine" arutelul, mis on tänase päevakorra kolmas

punkt. Muudatus on järgmine: esimesena esineb ettekandega endine Riigikogu liige Jüri Adams, teisena endine õiguskantsler Allar Jõks ja kolmandana Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni aseesimees Indrek Saar.

1. Perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (836 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Võime asuda tänase päevakorra punktide menetlemise juurde. Esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas on soovi pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Võime minna eelnõu lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu 836. Palun hääletada!

Poolt oli 58 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu 836 on seadusena vastu võetud. (Tabel 4.)

2. Toiduseaduse § 17 muutmise seaduse eelnõu (883 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud toiduseaduse § 17 muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas on soovi pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud toiduseaduse § 17 muutmise seaduse eelnõu 883. Palun hääletada!

Poolt oli 68 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu 883 on seadusena vastu võetud. (Tabel 5.)

3. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Erakondade rahastamine" arutelu

Aseesimees Keit Pentus

Head kolleegid! Asume olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu juurde. Tegu on küll protseduuriga, mida selle Riigikogu koosseisu ajal on õige mitu korda läbi tehtud, aga käime selle siiski veel üks kord läbi. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt ning tulenevalt Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepanekust määras juhatus selle küsimuse arutamiseks järgmise korra. Endise Riigikogu liikme Jüri Adamsi ettekandeks on aega kuni 20 minutit, ka küsimusteks-vastusteks on aega kuni 20 minutit. Endise õiguskantsleri Allar Jõksi ettekandeks on aega kuni 20 minutit ja küsimusteks-vastusteks samuti kuni 20 minutit. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni aseesimehe Indrek Saare ettekandeks on aega kuni 15 minutit ja küsimusteks-vastusteks on aega samuti kuni 15 minutit. Meeldetuletuseks ütlen, et igal Riigikogu liikmel on võimalik päevakorrapunkti raames esitada üks suuline küsimus. Pärast küsimusi avame läbirääkimised. Sõnavõttude puhul on palve, et tavakohaselt esineksid sõnavõttudega kõigepealt fraktsioonide esindajad ja seejärel ülejäänud Riigikogu liikmed.

Alustame nüüd arutelu. Palun esimesena ettekandeks Riigikogu kõnetooli endise Riigikogu liikme Jüri Adamsi!

Jüri Adams

Austatud rahvaasemikud! Minu tänase ettekande sisuks on katse kirjeldada lähiajalugu, viimast 18 ja poolt aastat, seda, mis selle aja jooksul Eestis erakondade kampaaniate rahastamises on toimunud.

Kõigepealt paar sõna sellest, kuidas ma siia pulti sattusin. Tegelesin selle teemaga paar aastat tagasi, kui pidasin paar lähiajalugu käsitlevat väikest ettekannet mõne klubilise kooskäimise raames. Tookord jäi minu töö seisma selle tõttu, et 2009. aastal olid tulemas kahed suured valimised ja ei olnud selge, milliseks kujuneb nende rahanduslik külg.

Mulle tehti ettepanek siin ettekannet pidada. Ettekande põhiosa oli valminud enne 2009. aasta kevadet. Teine, väiksem osa räägib sellest, mida me võime selles valdkonnas viimase kahe aasta jooksul toimunud sündmustest teada saada avalikest allikatest. Mul valmis selle ettekande juurde umbes kümme lehekülge mitmesuguseid abimaterjale tabelite ja kokkuvõtete kujul. Ma loodan, et need leiavad mõne aja pärast koha näiteks Riigikogu Toimetistes. Praegu ei ole tehnilistel põhjustel võimalik teile neid demonstreerida, nii et ma neid vaid natuke kirjeldan. Informatsiooniks ütlen, et mingisugune hulk pabereksemplare peaks olema Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni personali käes, kes neid soovijatele annab. Kõik need materjalid peaksid praeguseks olema üles pandud ka Sotsiaaldemokraatliku Erakonna kodulehele.

Nüüd teema juurde. Erakondade rahastamisega seotut saab taastatud iseseisvuse ajal jagada selgelt neljaks perioodiks. Need perioodid on järgmised.

Kõigepealt aastad 1992–1995. See periood hõlmas VII ja VIII Riigikogu valimisi. Nendel aastatel ei andnud Eesti riik erakondadele mitte ühtegi senti ja erakonnad ka ei küsinud seda riigi käest. Valimiskampaaniaid tehti vastavalt võimalustele annetustest, mida erakond suutis kokku korjata. Mingisugust spetsiaalset reguleerivat normistikku selles valdkonnas ei olnud. Olukord oli põhimõtteliselt samasugune, nagu on praegu meie naaberriigis Lätis. Seal on vastandlikult Eestile siiaamaani selline olukord, et erakonnad ei saa riigilt toetust. Läti ühiskondlikus diskussioonis on selles valdkonnas põhiküsimus, kas ei peaks järgima Eesti eeskujut, sest on oht, et vähemalt mõni erakond võib sõltuda üksikute väga rikaste inimeste rahakotist (neid inimesi nimetatakse seal oligarhideks). Oletatakse, et need erakonnad teenivad nende oligarhide huve.

Teine periood algas VIII Riigikoguga, õieti algas see juba VII Riigikogu ajal. 1994. aastal võeti vastu erakonnaseaduse esimene variant. Selles variandis oli ühe paragrahvi üks lõige, kus oli öeldud, et erakonnad hakkavad saama riigilt toetust proportsionaalselt Riigikogus saavutatud kohtade arvuga ja see mehhanism käivitub VIII Riigikogu volituste algusest. Nii et põhimõtteliselt oleks see pidanud käivituma umbes 1995. aasta aprillist. Mul ei ole õnnes-

tunud siiski leida andmeid, et 1995. aastal oleksid erakonnad toetust saanud. Aga kindlasti oli 1996. aasta riigieelarves sees toetus erakondadele. Selle toetuse kogusumma oli viis miljonit krooni. Järgmistel aastatel see summa mõnikord natuke suurenes, mõnikord vähenes. Põhitendents oli ikkagi tõusu suunas, nii et järk-järgult jõuti aastaks 2003 viielt miljonilt kroonilt 20 miljoni kroonini, mille riik erakondade vahel ära jagas. Peab ütlema, et nende aastate valdav filosoofia selles küsimuses oli see, et riigi toetus peaks olema minimaalne rahasumma, mis võimaldab erakonnal valimiste vaheajal ülal pidada oma bürood ja muid struktuuriüksusi. Need toetussummad olid liiga väikesed selleks, et neid oleks olnud mõeldav kasutada valimiskampaanias.

Samal perioodil toimus erakonnaseaduse areng. Selle arengu kõige olulisem tähis oli aasta 1999, kui erakonnaseadust täiendati uue pika peatükiga, mille pealkiri oli "Erakonna vara ja selle finantseerimine". Seal olid küllaltki üksikasjalikud reeglid, millised annetusi ja kuidas võib vastu võtta ning milliseid ei või vastu võtta. Arenesid ka avalikustamise eri vormid, üheaegselt interneti kasutamise levimisega. Igatahes perioodi lõpuks, 2003. aastaks, jõuti avalikustamises selleni, et kõik erakonnad olid kohustatud pidama elektroonilist annetuste registrit, millele pääses juurde peaaegu iga kodanik. See ei käinud mitte ainult selle raha kohta, mida kasutatakse valimiskampaaniateks, vaid seda tuli teha ka valimiskampaaniate vaheaegadel. Põhireegel tookord oli see, et annetus peab olema seotud kindla annetaja nimega, kas inimese või juriidilise isikuga. Anonüümseid annetusi ega sularahaannetusi ei lubatud.

Sellel ajal tekkis annetustega ka esimene suurem probleem. Nimelt selgus, et terve hulk annetajaid oli huvitatud sellest, et avalikkus ei saaks nende nime teada. See ilmselt ei olnud tookord seotud mitte erakondade huvidega, vaid pigem annetajate huvidega. Minul on selle kohta niisugune seletus, et kuna aastatel 1995–1999 oli Eestis *offshore*'idesse suunatud majandustegevuse kõrgega (selle ilmne siht oli maksumaksmisest kõrvale hoida), siis tõenäoliselt ei olnud tegemist mitte millegi muuga kui sellega, et annetajad olid huvitatud oma nime varjamisest maksuameti ees.

Kolmas periood algas aastaga 2003. 2003. aasta valimised võitnud koalitsioon viis 2003. aasta lõpul, st selle parlamendiperioodi esimese aasta jooksul, läbi väga olulise seadusmuudatuse ja ka muudatuse poliitikas, millele ma ei oska praegu anda paremat nimetust kui 2003. aasta pööre.

See pööre tähendas kahte olulist asja. Esiteks, hüppeliselt kasvas erakondadele riigilt antava aastase toetuse kogusuurus. Kui 2003. aastal oli see 20 miljonit krooni, siis 2004. aastal oli see kolm korda suurem, nimelt 60 miljonit krooni. Edaspidi kasvas see 90 miljoni kroonini. Et ei peaks hiljem sellele teemale juurde tagasi tulema, ütlen, et viimasel kahel aastal ja ka 2011. aasta eelarves on toimunud väike vähenemine. Üldsumma on olnud 84,69 miljonit krooni, mis teeb 5 412 678 eurot.

Selle pöördeteine aspekt oli erakonnaseaduse muutmine. Väga suur osa annetusi käsitlevatest normidest, mis olid seaduses enne 2003. aastat, visati sealt välja. Etteruttavalt võib öelda, et eelmise aasta kevadsuvel te võtsite vastu järjekordse erakonnaseaduse muutmise seaduse, mis jõustub täna 1. aprillil. Sellega suurem osa 2003. aastal väljavisatud sätteid sisuliselt seaduses taastatakse, kuigi mitte kõik. Ma ütleksin, et on veel arenguruumi, et jõuda järele 1999. aastale. Kõige huvitavam 2003. aasta suurtest muudatustest oli see, et keelustati juriidiliste isikute annetused erakondadele.

Mõni sõna nende muudatuste tagajärgedest. Tagajärjed olid sellised, mida muudatuste tegijad kas oma vähese elukogemuse, mõõdutunde puudumise või mingi teise põhjuse tõttu arvatavasti ei osanud ette näha. Ma lähtun siin olutusest, et nad tegid oma arusaama järgi parimat ja püüdsid olla oma kodumaale nii kasulik kui võimalik. Aga hüppeline toetuste kasv põhjustas põhimõtteliselt valimiskampaaniate rahastamise tüübi muutuse. Kui enne 2004. aastat oli nii, et erakond kogus annetusi ja kogutud annetuste baasil tegi valimiskampaania, siis pärast 2004. aastat hakati valimiskampaaniaid tegema võlgu. Need võlad kaeti valdavalt järgmistel aastatel riigi antud toetustest. Sellel ajal on olnud mitu veidrat tagajärge. Üks on see, et kui enne 2004. aastat tegelesid erakondade juhtkonnad aasta enne valimisi palehigis igalt poolt annetuste hankimisega, siis nüüd langes see intensiivne töökohustus ära, erakon-

di sai kergemini juhtida ja tööd teha oli kergem, teisest küljest aga katkes paraku paljude suurte ja keskmiste annetajate harjumus teha valimiskampaaniateks regulaarselt annetusi. Teine tagajärg oli, et juriidiliste isikute annetuste ärakeelamine tegelikult ei teostunud. See on analoogiline näiteks kuiva seadusega mitmel pool maailmas. On teatud asju, mida on targem mitte keelata, kuna valdav osa inimesi, kes sellele keelule peaksid kuuletuma, ei käsitle seda vajaliku ega õiglasena ning nad hakkavad seda lihtsalt ignoreerima. Juriidiliste isikute annetused on valdavalt säilinud. Aga need on võtnud sellise kuju, et need ei kajastu enam nendes arvudes, mida erakonnad esitavad Riigikogu korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjonile ja mida see avaldab. Annetused tehakse suurel määral nüüd niimoodi, et mitmesuguste kampaaniakulutuste arved makstakse kinni ja tõenäoliselt kaasneb sellega päris palju raamatupidamislikku võltsimist. Selline oli teine tagajärg: legaalse valimiskampaaniamajanduse kõrvale tekkis n-ö varikampaaniamajandus, mis on küllaltki mahukas ja mille suurus ma püüan edaspidi natuke iseloomustada.

Veel võib öelda, et kuna mitmesugused 1999. aasta normid, mis kindlasti ei olnud täiuslikud ega lõplikud, visati 2003. aastal välja, siis põhimõtteliselt avanes tee teha legaalsel viisil seda, mida ajalooliselt on meil nimetatud administratiivsete ressursside ärakasutamiseks, st põhiliselt kohalike omavalitsuste rahaliste või muude võimaluste kasutamist poliitiliste kampaaniate jaoks. Peale selle, nagu meedia on toonud näiteid ja seda kinnitavad ka eksperdid, massiliselt said alguse nähtused, mille kohta näiteks meist ida pool asuvas riigis on tihti peale kasutatud venekeelset terminit *otkat*, mis tähendab sisuliselt seda, et ettevõtjaid kohustatakse kandma teatud osa oma tulust üle kas konkreetsele ametnikule või võimulolevale erakonnale või leitakse mingisugune teine n-ö illegaalse sundmaksustamise vorm. Ma arvan, et ka sellel on teatud põhjuslik seos 2003. aasta pöördega.

Püüan natuke hinnata erakondade vajadust raha järele ja kampaaniakulutusi. See ei ole väga kerge, sest vähemalt minule ei ole teada, kas kuskil on säilinud mingisugused arvandmed 2003. aasta ja varasemate aastate kohta. 2004. aastast alates on arvandmed olemas

Riigikogu korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni koduleheküljel avaldatud aruannetes. Nendest saabki praegu lähtuda. Nende aruannete järgi tuleb välja selline pilt, et viimaste europarlamendi valimiste üldkulusid deklareerisid erakonnad umbes 26 miljonit krooni, keskmiselt ühe parlamendikoha kohta umbes viis miljonit krooni. Seda kinnitavad ka ekspertide arvamusel. Mis puudutab Riigikogu valimisi aastal 2007 (ma ei saa kahjuks teile seda kulude tabelit näidata, see on olemas korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni aruandes), siis suuremad ja n-ö edukamad erakonnad finantseerisid kampaaniat umbes 1,5 miljoni krooniga ühe Riigikogu koha kohta.

Kas mu aeg on läbi?

Aseesimees Keit Pentus

Teil on veel 20 sekundit ettenähtud aja lõpuni.

Jüri Adams

Kas mõnda minutit juurde ei saa?

Aseesimees Keit Pentus

Ma hea meelega annaksin, aga seadus sellist võimalust paraku ette ei näe.

Jüri Adams

Kui te annate mulle võimaluse küsimustele vastates ütelda paar sõna viimase kahe aasta kohta, siis ma oleksin tänulik.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh ettekandjale! Nüüd on võimalus esitada küsimusi. Esimesena saab küsimuseks sõna Lauri Vahtre. Palun!

Lauri Vahtre

Tänan! Austatud ettekandja! Kas sa võiksid lühidalt kirjeldada viimase kahe aasta arenguid?

Jüri Adams

Tänan küsimuse eest! See on väga asjakohane küsimus. Viimased kaks aastat on olnud kummaline areng selles mõttes, et kuni 2008. aastani toimus kõik kasvavas joones: kasvasid reklaamimahud, kasvasid eraldised erakondadele. Seoses majanduslangusega toimus äkiline langus. Riigi toetus erakondadele vähenes

umbes 6%. Reklaamihinnad on kampaaniakulutuste põhikomponent. Riigikogu korrupsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni andmete põhjal on erakonnad näidanud, et nende kulutused reklaami ostmisele valimiskampaaniate ajal olid vahemikus 60–90%. See on kõige olulisem kuluallikas. Reklaamihinnad langesid umbes 25%, praegu on need taas jõudnud tõusuteele. 2009. aastal tegid erakonnad kaks suurt valimiskampaaniat: kohalike omavalitsuste valimisteks (minu eksperdid arvavad, et need olid vähemalt 1,25 korda kulukamad kui järgmiste Riigikogu valimiste kampaania summaarselt) ja europarlamenti valimisteks. 2009. aasta kahtede valimiste tagajärjel sattusid ilmselt kõik olulisemad valimiskampaanias osalenud erakonnad lootusetutesse võlgadesse. Kõik märgid näitavad, et võlgu ei suudetud likvideerida 2011. aasta Riigikogu valimiste kampaania alguseks. Miks ei suudetud likvideerida? Ilmselt põhiliselt sellepärast, et see osa rahast, mille erakonnad hankisid annetustest, majandussurutise all hüppeliselt vähenes. Praegu on erakonnad läinud uude valimiskampaaniasse olukorras, kus vanad võlad on veel tasumata. Uued valimiskampaaniad toimuvad sisuliselt võlgu. Kõik erakonnad otsivad meeletult mitmesuguseid erakorralisi või ühekordseid võimalusi, et saada valimiskampaaniaks lisaraha. Viimased eksperdiandmed, mida ma olen kuulnud, on sellised, et arvestatakse, et käimasolev valimiskampaania tuleb rahapuuduse tõttu palju odavam kui 2007. aasta valimiskampaania, ilmselt ka odavam kui 2003. aasta valimiskampaania. Väga ligikaudne hinnangu katse on, et erakonnad püüavad hoida kulutusi umbes poole peal sellest, mis kulutati 2007. aasta Riigikogu valimiste kampaaniale.

Aseesimees Keit Pentus

Andres Herkel, palun!

Andres Herkel

Aitäh, proua juhataja! Austatud ettekandja! Kõigepealt suur tänu nende materjalide eest, ka kirjalike materjalide eest, mis on võrdlemisi näitlikud! Minu küsimus käsitleb 2003. aasta pööret, mille te oma ettekandes nii reljeefselt esile tõite. Üldjoontes olen ma selle tõlgendusega nõus, kuid mõni asi eeldaks võib-olla veidi pikemat seletamist. Kõigepealt, kui see pöö-

re niisugusel kujul ei oleks toimunud, kas see oleks hoidnud reklaamikuludel põhineva erakondadevahelise võidurelvastumise majandusbuumi aastatel ära või kui palju see oleks seda ohjeldanud? Samuti võiks rääkida mõjust administratiivressursside kasutamisele. See ei puuduta üksnes väikesi omavalitsusi, vaid ka näiteks Tallinna Televisiooni ja pealinna tehtavaid igasuguseid "sotsiaalreklaame", mis väga sarnanevad linnas võimul oleva erakonna reklaamidega jne.

Jüri Adams

Siin oli tegelikult kaks küsimust. Esimesele küsimusele vastates ma arvan, et ära see tõenäoliselt ei oleks hoidnud. Kes mäletab sellel ajal toimunut, see teab, et Eestis oli valdav arusaam, et valimistulemus on reklaami ja suhtekorraldustegevuse produkt, mida on võimalik osta. Tõepoolest, erakondade omavaheline konkurents läks pidevalt seda rada, et oluline oli, kes suudab kokku kanda rohkem sadu tuhandeid või miljoneid kroone mõne suhtekorraldus- või reklaamifirma, televisioonikanali või mõne muu meediaettevõtte teenuste eest maksmiseks. Juba tookord oli muidugi hoiatavaid häáli, et see asi ei ole õige ja lõpeb halvasti, aga ilmselt ei oleks olnud võimalik seda protsessi takistada. Mis puudutab administratiivressursse, siis üks see probleem oli mingil määral ka varasemal ajal, aga tõepoolest on see mingis korrelatsioonis selle poliitilise protsessiga, mis toimus pärast 2002. aastat, kui suuremad omavalitsused, st põhiliselt linnad, hakkasid üksteise järel minema n-ö ühe erakonna kontrolli alla. Selles olukorras osutus võimalikuks vähemalt kohaliku võimu jätkuvust tagada administratiivressursse kasutades. Kui linna valitsev erakond suutis edukalt seda teha, siis ta suutis pidevalt, ühest valimisest teise tagada iseenda võimu kestmist. Mingisugune põhjus võis olla siin ka selles, et nõukogude tüüpi majandamise ja poliitika tegemise, eriti poliitika finantseerimise praktikat võis tulla üldise nõukogude aja nostalgia tõttu tagasi. Mingi osa võis siin olla seotud sellega, et teatud kultuuriga inimesed on meist ida pool asuvaid maid kippunud eeskujuna jäljendama.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimuseks saab sõna Mari-Ann Kelam. Palun!

Mari-Ann Kelam

Suur tänu, proua eesistuja! Aitäh ettekande eest! See, kuidas finantseerida poliitikat ja kampaania tegemist, on väga huvitav ja väga lai teema, mida igal pool maailmas arutatakse, ja kusagil ei ole seda probleemi väga edukalt lahendatud. Minu küsimus on ühe vihje kohta, mis oli teie kõne lõpuosas. See oli varikampaania finantseerimise või, ütleme, varifinantseerimise kohta. Kas saaks sellest natuke rohkem kuulda ja ka analüüsi selle kohta, kuidas see rahvale mõjub?

Jüri Adams

Tõsi on see, et maailmas ei ole kuskil ideaalset erakondade rahastamise süsteemi, igal pool on oma finessid ja igal pool on oma puudused. Põhiskeemid käsitlevad ikkagi seda, kui palju ja milliseid annetusi on seaduslik koguda. Teine võimalus on see, kui palju maksumaksjad selleks tööks erakondadele annavad. Nagu ma ütlesin, Lätis ei anna maksumaksja üldse midagi. Eestis on praegu see olukord, et poliitikatööks kulutatavatest summadest üle poole tuleb maksumaksja taskust. Mis puudutab varimajandust, siis on küsimus, kuidas seda defineerida. Mina defineeriksin poliitika-varimajandust nii, et see on kõik see, mis ei kajastu nendes aruannetes, mida erakonnad, üksikkandidaadid või valimisliidud esitavad Riigikogu korrupsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjonile. See ei tähenda seda, et kõik need avaldamata jäänud asjad peaksid tingimata olema ebaseaduslikud või ebamoraalsed, aga nad on varjatud. Mingisugune osa nendest on ilmselt nii amoraalsed kui peaksid olema ka keelatud. Kuid kuna neid ei õnnestunud eos tõrjuda, siis praegu on olukord, et puuduvad isegi poliitilised ideed, kuidas oleks võimalik seda mahtu vähendada. See on arvatavasti järgmise Riigikogu koosseisu üks olulisemaid küsimusi, millele tuleb hakata mõtlema: kuidas reageerida sellele olukorrale, mida mina nimetaksin ühiskondliku vale järsuks kasvaks. Olen koos oma tuttavatega püüdnud esitada ka eksperdiarvamusi, kui suur on varimajanduse osakaal valimiste või erakondade finantseerimises. Täna julgen väita, et see võib ulatuda 35–40%-ni kogu sellest rahast, mis erakondade igapäevategevuses ja valimistegevuses liigub.

Aseesimees Keit Pentus

Kalle Palling, palun!

Kalle Palling

Aitäh! Austatud ettekandja! Hetk tagasi te oma kõnes mainisite, õigemini, mitte ei maininud, vaid väitsite, et kõik erakonnad lähevad valimistele vastu võlgadega eelmistest valimistest. Kõigepealt oleks stenogrammi huvides vaja mainida, et Reformierakonnal ei ole ühtegi võlga, millega ta järgmistele valimistele vastu läheks. Kas teile on teada, et mõnel teisel erakonnal peale Keskerakonna on valimisvõlgu, või te soovisite lihtsalt siin Riigikogu puldis ka teistele erakondadele kaela määrada valimisvõlgu, mida neil ei ole?

Jüri Adams

Võlgade probleem on keeruline selles mõttes, et tekib küsimus, mis on võlg. Ma arvan, et teil ehk on formaalselt õigus, sest formaalne allikas võlgade olemasolu kinnitamiseks on kahtlemata Riigikogu korrupsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni aruanded. Viimases aastaaruandes on vähemalt tolle aruande avaldamise kuupäeva seisuga ära toodud terve hulga erakondade võlad. Ma ei tea, millised andmed on komisjoni käsutuses praegu. Kui ma eksin ja teil ei ole võlgu, siis mul oleks selle üle hea meel. Aga ma natukene kahtlen selles. Vaevalt teiegi teate oma erakonna majandamise ja annetuste hankimise kõiki finesse. Aga niisugust väidet on muidugi väga meeldiv kuulda. Ma väga loodan, et ka teised erakonnad saavutavad sellise taseme, et nad võiksid, käsi südamel, öelda: "Meil ei ole mingeid võlgu. Veelgi enam, me tulevikus ei kasuta sellist praktikat, et me teeme kampaaniaid võlgu ja maksame arveid neli korda aastas nendel kuupäevadel, kui erakondadele laekuvad riigieelarvelised eraldised."

Aseesimees Keit Pentus

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Ka minu küsimus on seotud selle 2003. aasta pöördega. Teatavasti toimus see sellise üldise loosungi all "Keelame ära!". Inimestele oli see hästi meeltemööda, nad uskusid seda. Kas me võime tagantjärele öelda, et see suur ja ilus loosung on osutunud blufiks?

Jüri Adams

Ma ei tea täpselt, milline oli see suur ja ilus loosung. Ma ei olnud 2003. aastal enam Riigikogus, ma ei oska seda kommenteerida. Oma-aegse Riigikogu liikmena suhtusin ma alati väga skeptiliselt igasugustesse keelamistesse, välja arvatud need juhud, kui tegemist on asjaga, mida, ütleme, 90% sellega võimalikult seotud isikuid omal vabal tahtel niikuinii ei teeks, ja kui ühiskonnal on vaja sundida üldise normi täitmisele väikest vähemust, kes tahab üleüldiselt aktsepteeritavat normi rikkuda. Seda juhtumit võiks käsitleda ühe õppetunnina ja see õppetund on mitmes teises majandustegevuse valdkonnas kahtlemata olulisem kui kõne all olevas erakonnajamanduses.

Aseesimees Keit Pentus

Aivar Riisalu, palun!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! On üldteada, et piirangud kipuvad süsteemi muutama veelgi segasemaks ja hägusemaks. Õelge oma arvamus, kuidas teie suhtute sellesse, et äriühingutel on erakondade rahastamine keelustatud. Mina näiteks arvan, et äriühingud võiksid seda rahulikult teha, siis oleksid suhted palju selgemad.

Jüri Adams

Ma olen oma arust seda vastust juba paar korda siin andnud. Maailmas on küllalt levinud arvamus, et oleks parem, kui erakonnad vabatahtlikult loobuksid annetuste vastuvõtmisest teatud suurematelt äriühingutelt, et mitte sattuda n-ö poliitilisse sõltuvusse nende äriühingute soovidega. Teisest küljest, kui tuleb valida mitme võimaliku halva vahel, siis sellel juhul, kui lubada annetusi anda ja võtta, tingimusel, et annetajate nimed ja annetuste summad oleksid avaldatud, on pahed palju väiksemad kui sellesama nähtuse surumisel pöranda alla, kus selle üle kaotatakse igasugune kontroll.

Aseesimees Keit Pentus

Jaanus Marrandi, palun!

Jaanus Marrandi

Täna! Lugupeetud härra Adams! Täna teid tähelepanuväärse ettekande eest! Te olete

olnud pikalt poliitik ja nüüd olete mõnevõrra sellest kõigest kõrval, seega olete päris sobiv inimene hindamiseks praegust erakondade rahastamise süsteemi, mis sõltub üheselt ja ainult parlamendikohtade arvust. Paljud eksperdid on arvanud, et see viib kaheparteisüsteemi süvenemisele, mõned erakonnad tegelikult monopoliseerivad kogu poliitika. Praegune riigieelarvest rahastamise süsteem toetab seda. Missugune on teie hinnang ja kas te peate praegust korda optimaalseks ja õiglaseks?

Jüri Adams

Aitäh küsimuse eest! Umbes 1995. aastast on perioodiliselt tekkinud küsimus, kas Eesti ei peaks riigi rahalise toetuse jagamisel mineva Riigikogus saadud kohtade järgi jagamise süsteemilt n-ö saadud häälte süsteemile, mis võtaks arvesse nii häälte saamist Riigikogu valimistel kui ka häälte saamist kohalikel valimistel. See on nii mitmel maal, tuntuim on arvatavasti Saksamaa süsteem. Tehniliselt oleks seda raskem teostada, aga ega see küsimus ei ole kuskile kadunud. Muide, teoreetiliselt kirjutati see sisse ka 2003. aasta pöörde ajal vastu võetud seadusmuudatusse, küll lüka ti see kahe aasta võrra edasi ja kaks aastat hiljem kadus see uuesti seadusest ära. Aga enne tuleb lahendada üks väga oluline eetilise ja juriidilise küsimus. Nimelt, kas püütakse hoida raha saajatena ainult suurerakondi, kes on Riigikogus, ega laiendataks toetussumma saamist üksikkandidaatidele ja kohalikele valimislitutele. Kui selline laiendamine toimuks, siis oleks suhteliselt lihtne minna praeguselt süsteemilt üle n-ö häälte arvu järgi toetuse andmise süsteemile.

Aseesimees Keit Pentus

Hea ettekandja! Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh ajaloolise ülevaate ja küsimustele vastamise eest! Me jätkame oma arutelu.

Jüri Adams

Aitäh teile! Jõudu, rahvaasemikud!

Aseesimees Keit Pentus

Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli endise õiguskantsleri Allar Jõksi! Ettekandeks on aega 20 minutit, küsimusteks ja vastusteks samuti 20 minutit. Juhin tähelepanu, et igal Riigikogu liikmel on

gikogu liikmel on päevakorrapunkti raames võimalik küsida üks küsimus. Palun!

Allar Jõks

Austatud juhataja! Lugupeetavad Riigikogu liikmed! Ühe suurettevõtte juht väitis mulle, et viimaste hinnakirjade järgi maksab seadusmuudatuse algatamine ja erakonna toetus sellele, ilma läbisurumise garantiita, alates 500 000 kroonist ehk uues vääringus 32 000 eurost. Lahendused, kuhu ja kuidas raha kanda, olevat olemas. See ärimees ei olnud tõenäoliselt mures sellepärast, kas seaduse müüjad on kampaaniaga "Euro hinda ei tõsta" ühinenud või mitte. Pigem keeldus ta uskumast, et Eesti Vabariigis ei ole ühelgi õiguskaitseorganil enam pädevust sellise väite tõepära kontrollida ja seda sel põhjusel: mis ei ole karistatav, ei ole ka kontrollitav ega uuritav. Ainuke erakonna varjatud rahastamise menetleja on alates 1. aprillist 2011 Eesti Vabariigi ajakirjandus. Kui see isik või erakond, keda süüdistatakse varjatud rahastamises, meedia süüdistusega ei nõustu, siis on tal võimalus tõe väljaselgitamiseks pöörduda oma au ja väärikuse kaitseks kohtusse. Aga siin tuleb arvesse võtta, et kohtus saab kaitsta vaid seda, mis on olemas.

Austatud Riigikogu liikmed! Sissejuhatuses toodud näide markeerib teemat, mida ma täna käsitlen. Erakondade loomise, ülalpidamise, maailmavaate levitamise ja poliitkampania põhimõtete ning erakondade ja teiste poliitikat viljelevate kehandite tegevuse rahastamise ja kõige lõpuks ka valimissüsteemi, sealhulgas künnise, nimekirjade esitamise õiguse, ringkondade suuruse, kautsjoni ja teiste küsimuste lahendamine eeldab terviklahendust. Kuna arutelu formaat seda ei võimalda, siis peatun vaid killukesel mosaiigist nimega eluterve demokraatia.

Parlamentaarset demokraatiat võib vaadata kui ideede turuplatsi või heitlust, kus poliitilised jõud püüavad võidu edastada oma sõnumit. Kui keegi saab tänu suuremale rahakotile monopoli, tõemonopoli, siis on see võistlus sisuliselt läbi. Poliitikas defineeritakse edu valimistel jaotatava võimu kaudu. Selle saamiseks on vaja raha ja see raha on jaotatud laias laastus kaheks kuluartikliks: erakondade ülalpidamine ja erakondade valimiskampania. Erakondade võlgnevused ja suutlikkus võlgu

seaduslikult tagasi maksta on muutnud erakonnademokraatia haavatavaks. Seda põhjusel, et sulide osalemine poliitikas muudab riigi harraks. Erakondade rahapuuduse teine paratamatu tagajärg on poliitöö maksumaksja raha eest, sõltumata sellest, kas tegemist on riigiasutuse või kohaliku omavalitsusega. Teisisõnu: võimendub riigiaparaadi parteistamine. Erakondade kesise majandusliku seisuga võib olla põhjendatud ka teiselt riigilt raha küsimine ja Riigikogu ootamatult üksmeelne otsus keelatud annetuse vastuvõtmine dekriminaliseerida. Pärast Riigikogu novembrikuist otsust välistada varjatud annetuse eest karistusõiguslik vastutus on õiguskaitseorganid kimbatuses, sest nad ei tea, mida kogutud materjaliga pihta hakata. Mõjuvõimuga kauplemist, usalduse kuritarvitamist või keelatud majandustegevust on tunduvalt keerulisem (kui mitte öelda, et võimatu) tõendada, kui me võrdleme seda varjatud raha vastuvõtmisega erakonna poolt. Ilmekalt tõendab seda eilses Postimehes ilmunud artikkel varjatud annetuse vastuvõtmise kohta.

Eeltoodut arvestades fookustan oma tänases ettekandes tähelepanu asjadele, millest on räägitud aastaid, kuid mille alahindamise kibedaid vilju oleme nautinud viimase kuu aja jooksul.

Esiteks, meil puudub poliitilist vastutust kandev organ või ametiisik, kelle jaoks erakondade rahastamise kontroll ja poliitilise korruptsiooni vältimine oleks peamine ülesanne. Puudub organ või ametiisik, kes kujundaks avalikku arvamust ja seeläbi ühiskonna hoiakuid. Eestis on ametid nii tervise kaitseks, taimede kaitseks kui ka tarbijate kaitseks, kuid puudub demokraatia kaitse.

Teiseks, puudub erakonna õiguslik vastutus varjatud annetuse vastuvõtmise eest. Seadus peaks kujundama olukorra, kus erakonnal oleks seadust järgida kasulikum kui seda rikuda. Praegu on olukord vastupidine. Riigikogu keeldus kehtestamast erakonnale kohustust kanda varjatud annetus kolmekordses ulatuses riigieelarvesse tagasi. Põhjendus oli selline, et põhiseaduse kohaselt saab erakonda trahvida vaid kohus. Isegi kui kohustust raha kolmekordses ulatuses tagasi maksta pidada trahviks põhiseaduse tähenduses, oleks Riigikogul olnud võimalus vastav kohtulik menetlus kehtestada. Teiseks tunnistas Riigikogu kadestusväärse üksmeelega kehtetuks karistusseadusti-

ku sätte, mis nägi erakonnale ette vastutuse varjatud annetuse vastuvõtmise eest. Seda olukorras, kus seaduse ette valmistanud Justiitsministeerium rõhutas seletuskirjas: "Kuid olukorras, kus erakond saab keelatud annetuse, mida ta ei tagasta või ei kanna riigieelarvesse, on kehtiva erakonnaseaduse vastutuse sätted erakonnale liiga leebed." Keelatud annetuse vastuvõtmine on üks raskemaid ja tõenäoliselt ka populaarsemaid rikkumisi. Seetõttu on eelno viimases seletuskirjas olev põhjendus, et erakondade karistamine keelatud annetuse vastuvõtmise eest ei ole otstarbekas, lihtsalt küüniline. Ka maksude maksmine või liikluseeskirja järgimine ei ole paljude jaoks otstarbekas. Kui erakonna tegevus raha hankimisel võib kujutada ohtu Eesti julgeolekule, siis peaks selline tegevus olema kontrollitav ja karistatav. Kui Eesti riik ei taha kontrollida oma erakondi, siis ta riskib võimalusega, et tema erakondi hakkavad kontrollima teise riigi erakonnad. Seetõttu kujutab Eesti riiklikule julgeolekule ohtu nii varjatud rahaküsimine võõrriigist kui ka see, kui Riigikogus esindatud erakonnad sellise rahaküsimise dekriminaliseerivad.

Õiguskaitseorganid on erakonna rahastamise väärjuhtude uurimisel olnud tagasihoidlikud. Eesti õigusemõistmise lähiajalugu on täis näiteid, kus kasinast tõenduslikust baasist ja haprast õiguslikust alusest hoolimata on süüdistuse esitaja kriminaalasjas üritanud, pea ees, läbi betoonseina joosta, õigustades seda vajadusega kujundada õiguspraktikat. Kui tegemist on aga erakonna rahastamisega, siis piisab prokuratuuril mõnest tunnist, et väljastada pressiteade kriminaalasja algatamata jätmise kohta. Ainsaks töövõiduks võib pidada Erakonna Eesti Kristlikud Demokraadid karistamist selle eest, et nad deklareerisid sinisilmselt, et on võtnud laenu isikult, kellelt seadus laenamist keelab.

Aastaid on räägitud ka sellest, et erakondade rahastamise kontrollorgan peab olema sõltumatu, pädev ja piisavate ressurssidega. Erakonnaseaduses 2010. aasta novembris tehtud muudatused ei ole küllaldased, et luua sellist kontrollorganit. Riigikohtu 2008. aasta otsusega leiti, et erakonnaseadus on põhiseadusega kooskõlas, sest erakondade rahastamise kontrolli süsteem ning kontrollorganite pädevus koostoimes on piisav selleks, et jõuda erakondade rahastamise tegelike allikateni. Olu-

line on aga märkida, et sellisele tulemusele jõudis Riigikohus põhjusel, et seadus nägi muu hulgas ette erakonna vastutuse varjatud annetuse vastuvõtmise eest. Olukorras, kus erakonnad on oma tegevuse varjatud annetuse vastuvõtmisel dekriminaliseerinud, tekib taas küsimus erakonnaseaduse vastavusest põhiseadusele. Viimase kuu aja jooksul on avalikkuses korduvalt viidatud, et kapo on tõhus kontrollorgan erakondade rahastamise kontekstis. Paraku on kapo seadusjärgsed eesmärgid teised, tema eesmärk ei ole mitte erakonna rahastamise kontrollimine, vaid julgeolekuohtude ennetamine. Kui erakonnale küsitakse varjatult raha mitte idanaabril, vaid kohalike äriees-telt, siis jääb see kapo tegevusraadiusest välja.

Kokkuvõtteks. Eeltoodud puudused on ilmselged, kuid nende puuduste valguses pole niivõrd oluline mitte see, et viimased erakonnaseaduse muudatused ei taga Euroopa Nõukogu organi GRECO soovitude täitmist ei kontrollorgani sõltumatuse ega sanktsioonide ja haldusmeetmete mõjususe osas. Ma arvan, et me võiksime Eestis ilmselgete puudustega tegelda ka siis, kui meid kubjas käskimas ei ole. Selles mõttes on rõõm, et viimaste skandaalide valguses on erakonna rahastamise ja kontrolliga seonduvate seaduste täiendamise vajadusele tähelepanu juhtinud nii Vabariigi President kui ka endine Riigikohtu esimees Rait Maruste.

Aga et mitte jääda lihtsalt puuduste üle halama, toon välja, millised on minu, Eesti Vabariigi kodaniku ettepanekud olukorra parandamiseks.

Esimene ettepanek on selline, et tuleks täiendada erakondade riigieelarvest rahastamise normistikku selliselt, et tulevikus kataksid riigieelarvest tehtavad eraldised vaid mõistliku isikkoosseisu ja kontori ülalpidamise. Teisisõnu: vaid erakonna tegevuskuludeks saaks riigieelarvest raha eraldada. Valimiskuludeks võiks kasutada ainult tulumaksuvabalt tehtud annetustest saadud raha, kusjuures nii füüsilisel kui ka juriidilisel isikul oleksid annetamisel ülempiirid. Nii oleks valijal endal võimalik otsustada, kui palju ta soovib valimiskampaaniale raha kulutada. Lisaks võimaldab selline regulatsioon laiendada Riigikontrolli pädevust erakondadele küsimuses, kas riigieelarvest eraldatud raha on kasutatud sihtotstarbeliselt või mitte.

Teiseks. Tuleks vähendada erakondade vajadust raha järele. Valimistel on alati vähe raha, seetõttu on ainus võimalus vähendada survet kampaania rahastamisele. See kaudne meede on parem kui ükskõik milline otsene meede. Kõige mõjusam teadaolev kulude vähendamise viis on teatud kanalite keelamine või nende andmine maksumaksja ülalpeetavasse ringhäälingusse. Mitmes Euroopa riigis on kasutusel erinevad kombinatsioonid, näiteks keelatakse välireklaam või telereklaam ja antakse kõigile kandidaatidele teatud kriteeriumide alusel esinemisvõimalus avalikus meedias. Samuti on võimalik seada kampaania maksumusele ülempiir. Samas peab nentima, et sellisest piirangust kõrvalehoidmiseks on mitu leidlikku võimalust. Siinkohal võib küsida, kas Eesti Vabariigi põhiseadus lubab piirata väljendusvabadust, ettevõtlusvabadust ja teisi asjasse puutuvaid põhiõigusi. Riigikohtu 1. juuli 2010. aasta otsus annab väga selge ja ühese vastuse. Riigikohus rõhutas, et põhiõigused, mida valimisreklaami keeld riivab, ei ole absoluutsed. Teisisõnu: puudub õigus sõnavabadusele tuginedes valijaid kohatult mõjutada, näiteks manipuleerida valija tahtega poliitilise programmi ja kavatsuste kohta sisulist teavet jagamata, samuti valijaid sisulisse arutellu kaasamata. Teiseks väärrib rõhutamist Riigikohtu järeldus, et demokraatia kindlustamiseks on oluline ja vajalik teavitamistöö valijate teadlikkuse suurendamiseks, samuti on olulised meetmed valimisaktiivsuse suurendamiseks, mis peaksid omakorda kaasa aitama erinevate ühiskondlike vaadete ulatuslikumale esindatusele esindusorganis. Riigikohus on nii väga täpselt näidanud, et võimu kvaliteet sõltub valija teadlikust valikust. Kolmandaks on kohtuotsusest järeldatav, et Riigikogu võiks kogu valimiskampaaniaga seonduvat käsitleda komplekselt. Sellise lahendusega tagataks paremini raha osakaalu vähendamine poliitilise võimu saavutamisel, sisulise poliitilise argumentatsiooni osakaalu suurendamine valimiskampanias ning valijate kohatu mõjutamise vähendamine.

Kolmandaks. Tuleks tagada kontrollorgani sõltumatus ja piisavad vahendid selle tegevuseks. Kuigi 1. aprillist olemasolev kontrollorgan ei ole parim variant, tuleks kuni parema lahenduse leidmiseni olemasolevat organit võimalikult efektiivselt kasutada. Selleks võiksid

Riigikogus esindatud erakonnad nimetada komisjoni koosseisu erakonnast sõltumatuid liikmeid, kes on laitmatu reputatsiooniga, vastavate teadmise ja kes ei karda rikkuda oma mainet poliitilise eliidi silmis. Ainult nii on võimalik vältida kontrollorgani muutumist tõekomisjoniks.

Neljandaks. Tuleks taastada õiguslik vastutus erakonna varjatud rahastamise eest. Vaid tõhus ja järjekindel järelevalve võib tuua muutusi poliitilises kultuuris. Tuletame meelde, kui palju muutis ärikultuuri Diveci juhtum. Eesti ärikultuur ja maksudistsipliin ei oleks sellised, kui riigiametid ei oleks olnud seaduse kaitsel järjekindlad. Ümbrikupalga maksmine töötajale ei erine varjatud raha maksimisest erakonnale. Poliitilise otsustusmehhanismi läbipaistvus ei ole vähem kaitsset vääriv väärtus kui laekuvad maksud. Seetõttu on minu arvates mõödapääsmatu luua erakonna õiguslik vastutus varjatud annetuse vastuvõtmise eest.

Viiendaks. Poliitilise otsustusprotsessi läbipaistvus tuleks muuta üheks valimisdebatite teemaks. Eestis ei ole siiani toimunud intelligentset arutelu erakonna rahastamise üle. Seda põhjusel, et pole erakonnaülest kohta, kus seda teha. Riigikogu kui erakonnapoliitiline kogu ei ole selleks sobiv, sest võimu pärast omavahel võisteldakse, aga erakondade rahastamine nagu ka Riigikogu liikmete töötasustamine on küsimus, mis peaks olema erakonnaüle.

Eesti valija on siiani läbi sõrmede vaadanud sellele, kas erakonnad mängivad ausa mängu reeglite järgi või mitte. Vähemalt kinnitab seda senine valimispraktika. Saabuvate valimiste eel peaksid nii valijad kui ka ajakirjanikud küsima näiteks järgmisi küsimusi ja erakonnad peaksid neile selgelt vastama. Esiteks, kas vähendate raha osakaalu poliitilise võimu omandamisel ja piirate maksumaksja raha kasutamist valimiskampanias? Teiseks, kas taastate õigusliku vastutuse erakonna varjatud rahastamise tõkestamiseks? Kolmandaks, kas loote kontrollorgani, mis on erakondlikust tahtest sõltumatu ja pädev? Valijahariduse lahutamatuks osaks peaks saama teadmine ausa rahastamise mõjudest ja ohtudest. Vaid sellise debati abil on võimalik kujundada ühiskonnas hoiakuid ja väärtushinnanguid. Selle põhitõe eiramise tagajärg võib olla rahvavõimu hääletu alistumine rahavõimule. Ma tänan!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Nüüd on võimalus esitada küsimusi. Küsimusi ei ole. Vabandust! Jäädi küll pisut hiljaks, aga Sven Mikseril on siiski küsimus. Palun!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud ettekandja! Te rääkisite valimiskampaania kulude ülempiirist ja annetuste ülempiirist nii juriidilistele kui ka füüsilistele isikutele. Üks probleem on kindlasti see, et kuna suuremahulist reklaami tellitakse eri reklaami- ja meediafirmadest, siis on n-ö deklareerimise tasemel väga halvasti näha, mida ja kui palju õieti osteti, kui palju osteti näiteks telesekundeid, klippide kordusi, lehepinda, välireklaamipinda. Kas teie hinnangul tuleks deklareerimise korras teha mingisuguseid muudatusi?

Allar Jõks

Aitäh! Ma pakkusin tegelikult kaks alternatiivset valikut. Ma mainisin, et valimiskampaaniale rahalise ülempiiri seadmine ei pruugi anda kõige paremat tulemust. Seetõttu olen skeptiline selles suhtes, kas deklareerimiskohustuse täiendamise korral on võimalik saavutada ülempiiri järgimist. Ma arvan, et tõhusam vahend on teatud reklaamikanalite keelamine.

Aseesimees Keit Pentus

Taavi Rõivas, palun!

Taavi Rõivas

Aitäh! Austatud ettekandja! Kõikvõimalike kanalite keelamise arutelu on siin parlamendis olnud väga palju. See on kindlasti intellektuaalselt huvitav arutelu. Samas teame, et just nimelt kanalite keelamine on tekitanud sellised nähtused nagu K-kohuke ja munitsipaalraha massiivne kasutamine reklaamieesmärkidel, mis praeguse kampaania ajal on minu meelest ületanud igasugused taluvuse piirid, vähemalt pealinnas. Aga te märkisite õigesti, et suur osa parlamendierakondadest on väga suurtes võlgades (stenogrammi huvides ütlen, et Reformierakond kindlasti välja arvatud). Ka minu meelest tekitab see selgeid ohte, just nimelt ohtu kasutada avalikke vahendeid reklaamide tellimisel, nagu me Tallinnas näeme, aga see võib tekitada ka muid ohte. Millise hinnangu

teie meelest peaks valija andma sellele, kui osa erakondi on süstemaatiliselt võlgu ega suuda majandamisega hakkama saada?

Allar Jõks

Aitäh! Nagu ma oma ettekandes märkisin, siis ilma selleta, kui valija ei anna hinnangut või kui valija ei esita oma kandidaadile või oma erakonnale väga selgeid erakonna rahastamisega seotud küsimusi, ei ole võimalik mingeid positiivseid muutusi kaasa tuua. Teisisõnu: me jääme edaspidigi imetlema kas munitsipaalmeedia kasutamist erakonna valimisvankri ees või mingeid teisi nippe. Minu arvates on kõige parem võimalus see, kui nii ajakirjandus kui ka valijad nendel teemadel väga täpseid küsimusi esitavad.

Aseesimees Keit Pentus

Imre Sooäär, palun!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Oma ettekande soovitude osas mainisite tulumaksuvaba annetust. Kehtiv seadus teatavasti ei võimalda enam tulumaksuvabalt erakondadele annetada. Kas teie ettepanekut tuleks käsitleda nii, et tulumaksuvaba annetus erakondadele tuleks taastada? See vähendaks ju riigieelarve tulusid ja suurendaks riigieelarve defitsiiti.

Allar Jõks

Aitäh! Seda ma pakkusin ühe võimalusena, sest muidu võib olla väga raske motiveerida isikuid erakonnale annetama. Mis puudutab riigieelarvele tekkivaid mõjusid, siis ma arvan, et ülempiiri seadmisega on võimalik neid ohte minimeerida.

Aseesimees Keit Pentus

Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Sotsiaaldemokraatlik Erakond tegi otsuse eelnõuga ettepaneku tellida erapooletu audit erakondade tegelike valimiskulude hindamiseks, et saaks neid hiljem deklareeritud valimiskuludega võrrelda. Kuidas teile see ettepanek tundus?

Allar Jõks

Ma ei ole kahjuks selle ettepaneku ega selle ettepaneku põhjendustega kursis, aga ma arvan, et iga väike samm või ettevõtmine, mis aitaks erakondade valimiskampaaniate kuludes tagada suuremat läbipaistvust, on teretulnud. Kuid need sammud ei tohiks piirduda killuke-sega tervest mosaiigist. Eelkõige on vaja siiski terviklahendusi.

Aseesimees Keit Pentus

Hannes Rumm, palun!

Hannes Rumm

Hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Minu küsimus käsitleb erakondade seda laadi rahastamist, mida SRÜ riikides nimetatakse varjatult administratiivsete ressursside ärakasutamiseks ja mida me oleme ka Eestis näinud, riigi tasemel õnneks seni veel vähe, küll aga väga palju omavalitsuste tasemel. Mõne omavalitsuse raha eest tehakse väga jõuliselt erakondlikku propagandat. Minu küsimus on: kas ja kuidas saab siin seadusandja sekkuda ja milliseid seadusandlikke võimalusi te näete selliste, mõnes mõttes ka varjatud rahastamise katsete lõpetamiseks?

Allar Jõks

Ma olen küllaltki skeptiline selles suhtes, et mõne kiire seadusmuudatusega oleks võimalik saavutada olukord, kus administratiivseid ressursse erakondade valimiskampaaniates ei kasutataks. Aga ma arvan, et võib-olla esimene samm oleks see, kui taastada vastutus varjatud annetuse vastuvõtmise eest ja varjatud annetust vastavalt defineerida. Ma arvan, et teatud juhtumeid on siis võimalik õiguslikult hinnata. Aga samas arvan, et suurem osa sellega seotud probleeme jääb siiski eetilisel tasandil hinnatavaks.

Aseesimees Keit Pentus

Karel Rüütli, palun!

Karel Rüütli

Aitäh! Kõigepealt tänan väga huvitava ja sisuka ettekande eest! Teie ettekandest jäi mulle lisaks muule kõrvu üks märksõna, nimelt "ausad mängureeglid". Sellest on väga palju räägitud, aga ikkagi, kui me vaatame poliitilist olukorda, siis näeme, et ühed mängivad justkui

jalgpalli ja teised ragbit. Samas, poliitpraktika ütleb, et valijad tahavad pigem kuulda magusat valet kui kibedat tõtt ja valimiste karmides konkurentsitingimustes ausate mängureeglite järgi mängimist väga palju hinnata ei osata. Kas see tähendab seda, et meie avalikus ruumis ja avalikus meediaruumis räägitakse sellest ikkagi vähe, kui valijad ei oska valimistel sellele väga selget hinnangut anda? Ühest küljest peaksid ju needsamad meediakanalid veel rohkem sellele tähelepanu pöörama, aga samas me räägime reklaamirahast.

Aseesimees Keit Pentus

Aeg, kolleeg Rüütli!

Allar Jõks

Aitäh! Ma ei ütleks, et ausast valimiskampaaniast või erakonna rahastamisest vähe räägitaks. Kuid paraku ei ole ausate valimisreeglite järgimine siimaani saanud valimiskampaania või valimisdebatil lahutamatuks osaks. Sellest ongi tingitud minu viies ettepanek, mis on suunatud eelkõige valijatele ja ajakirjandusele, et ausa mängu reeglite järgimine valimiskampaanias hakkaks kujunema üheks oluliseks teemaks.

Aseesimees Keit Pentus

Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te oma kõne lõpus ütlesite, et tuleks luua erakondade õiguslik vastutus keelatud annetuse vastuvõtmise eest. Üllatav väide. Minu teada on õiguslik vastutus väga selgelt olemas. Palun selgitage Riigikogule või rääkige lahti, tuginedes oma teadmistele ja varasemale kogemusele, milline õiguslik vastutus tekib erakonnal, kes on võtnud vastu keelatud või varjatud annetuse.

Allar Jõks

Mul on siin erakonnaseadus sellises redaktsioonis, nagu see jõustub 1. aprillist 2011. Sellest seadusest, karistusseadustikust ega ühestki teisest seadusest ei õnnestunud mul leida ühtegi viidet sellele, et varjatud annetuse vastuvõtmine erakonna poolt oleks õiguslikult, ma rõhutan, õiguslikult taunitav. Puudub nii karis-

tusõiguslik sanktsioon kui ka haldusõiguslik sanktsioon.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimusi rohkem ei ole. Aitäh ettekande ja küsimustele vastamise eest! Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni aseesimehe Indrek Saare!

Indrek Saar

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Ma kõigepealt luban, et kuna kiire kampaaniaaeg on juba alanud, siis ma säästan teie aega. Ma loodan, et te kulutate seda selle jaoks, et suhelda inimestega ja mõelda mõned head mõtted, selmet otsida veelgi rohkem raha kampaania jaoks. Kindlasti ei kuluta ma ära 15 minutit teie ajast.

Aga esiteks tahan väga tänada Jüri Adamsit ja Allar Jõksi, kes võtsid vaevaks teha minu arust ära väga oluline töö, millele toetudes on võimalik edasi minna nendel, kes tahavad midagi muuta erakondade rahastamises, muuta seda läbipaistvamaks. Jüri Adamsil oli väga hea ülevaade ja kokkuvõte sellest, kuidas erakondade rahastamise temaatika on 18 ja poole aasta jooksul, nagu ta ise täpselt ütles, Eestis arenenud, ja Allar Jõks esitas minu arust üsnagi tervikliku muudatuspaketi, millele toetudes oleks võimalik juba hommapäev erakonnaseadus ette võtta. Paraku oleme näinud, et siin saalis ei ole piisavalt neid, kes seda tegelikult teha tahaksid. Nii et tuleb lootusrikkalt vaadata järgmise koosseisu poole ja loota, et seal on neid inimesi rohkem.

Ma ei hakka täna enam rääkima sellest, millest ma teile juba mitu korda olen rääkinud ja mõnegi ära tüüdanud, sellest, et me peaksime midagi tegema selle jaoks, et parandada Eesti poliitikute, poliitika ja Riigikogu mainet. Küll aga nimetan neid asju, mis minu arvates on praegu valesi ja mis ei lähe kokku sellega, mida üks demokraatlik riik peab eesmärgiks seadma.

Me oleme põhiseaduses seadnud eesmärgiks, et meie valimised on ühetaolised. Paraku nad seda mitte kuidagi ei ole. Põhiseaduse § 60 põhjal saab ühetaoliste valimiste kohta öelda, et iga valija kohta arvestatakse võrdne arv hääli, antud hääled lähevad ka võrdselt arvesse, st neil on võrdne kaal. Jah, sellega võime nõustuda. Edasi saab öelda, et see sisal-

dab ka seda, et kõikidele kandidaatidele ja kandideerivatele erakondadele peavad olema tagatud võrdsed tingimused. Vabariigi Valimiskomisjoni koduleheküljel on siin toodud näitena võrdne eetriaeg. Ükskõik millise paindajuga tubli poliitdemagoog ka on ja kui ta isegi tõestab meile juriidiliselt korrektses keeles, et praegu on kõigil võrdsed võimalused, siis paraku peame nii viimaseid kui ka eelolevaid valimisi vaadates tõdema, et see ei ole sugugi tõsi. Ainuüksi Riigikogus esindatud erakondadel on riigieelarvest saadavates vahendites viiekordne vahe, rääkimata nendest, kes ei ole Riigikogus, kes saavad kümneid kordi väiksemaid toetusi või ei saa üleüldse toetust. Millistest võrdsetest tingimustest me räägime, kui me teame, et suur osa sellest rahast kulutatakse kampaaniaks?

Ma ei hakka pikemalt käsitlema administratiivsete ressursside väärkasutamist, aga tuleb mainida, et võimu omamine nii riigi- kui ka munitsipaalatasandil, samuti see, kui võimulolijad mehitavad olulisi riigi- ja munitsipaalalameid tublide parteisõdurite või lihtsalt lähedaste sõpradega, annab valimiskampaanias selgeid eeliseid ja tekitab ebavõrdset konkurentsi.

Me eeldame, et me soovime vältida korruptsiooni igal tasemel, ka poliitilisel tasemel. Paraku, kui me oleksime päris ausad, siis suurel osal meist peaks siin saalis olema seljas näiteks selline hokisärk, kuhu peale oleks kirjutatud, kes on olnud need annetajad, kelle abiga erakond on ta Riigikokku toonud. Me ju ei soovi tegelikult, et Riigikogu koosneks vaid suurettevõtjate esindajatest. Ainult jõuline rahaline tugi teeb võimalikuks saada valituks, aga see paneb ka kohustuse sponsorit erikoheldada. See on see palju viidatud kohustus teha seadusi nende jaoks, kes on maksnud.

Vaadates kahte eelmist punkti, peab paraku tõdema, et kui see, mida rääkis Jüri Adams, mida rääkis Allar Jõks ja mida ma üritasin praegu veel kord üle korrata, on tõsi, siis keskmine Riigikogu liige on keskmisest enam korrumpeerunud ehk keskmisest suurem pätt või keskmisest loomuldasa oluliselt rikkam. Riigikogu tuleks sellisel juhul nimetada mingiks muuks koguks, sest ta ei esinda siis kindlasti mitte kogu riiki, vaid ainult privilegeritud klassi.

Me oleme endale seadnud eesmärgiks (eriti kohane on seda mainida nüüd, 2011. aasta

jaanuaris), et valimised ei tohi kaasa tuua julgeolekuohtu. Ehk raha ei saa tulla välisriigilt, ei riigi fondidest, riigi- ega munitsipaaltegevõtelt või nendega otseselt seotud fondidest. Samal ajal jätsime selle punkti oma seadustest 2003. aastal välja, olgugi et kogu ülejäänud Euroopa Liit peab seda kohustuslikuks. Me peaksime seda uuesti kaaluma. Aga lõppkokkuvõttes taandub asi jällegi sellele, kas erakonnad on sunnitud võidurelvastuma ja milline on surve, et hankida raha ükskõik millise hinnaga.

Lõppkokkuvõttes me tahame ju valida inimesi ja ideid. Praegu tuleb taas tõdeda, et me valime tihtipeale kuvandit. Nagu me hästi teame, suure raha eest teeb meedia mullist mehe ehk mainekujunduseksperdid ja reklaamibürood löövad läikima kõik selle, mis võib-olla tegelikult ei läigigi. Nagu üks netikommentaar tabavalt ütles, tegelikult on roheline must ja jännes siga. Seda me ju ei taha, me tahaksime siia valida inimesi nende omaduste järgi, mis neil tegelikult on, mitte selle järgi, mis meile meedia vahendusel on pettekujutelmana ette maalitud.

Ma olen veendunud, et suur samm ühetooliste, korruptsioonivabade, julgeolekuriski vähendavate sisuliste valimiste poole on kindlasti valimiskuludele ülempiiri ehk n-ö töökeeles öeldes lae seadmine. Sellepärast tuletan meelde, et sotsiaaldemokraadid koostöös roheliste ja Rahvaliiduga (siis, kui neil oli veel fraktsioon) esitasid 18. juunil 2009 seaduseelnõu, kus me tegime ettepaneku seada valimiskulutustele ülempiir viis miljonit krooni ehk praeguse vastena ligi 350 000 eurot. Oleme teinud ka järgmise ettepaneku, kuna esimene seaduseelnõu on küll läbinud esimese lugemise, aga on siis loomulikult jäänud komisjoni tolknema. Kui me vähegi tahame, me võime selle vastu võtta veel selle koosseisu ajal.

Selleks et oleks raskem sellest ülempiirist mööda hiilida, millest siin ka juttu oli, on suurepärase võimalus kaasata sõltumatuid eksperte ja sedasama kodanikuühiskonda, kes meil tekkimas on ja mingite ülesannetega juba nii suurepäraselt hakkama saab. Ta suudab seni katta küll vaid väga väikseid sektoreid, aga siiski. Tuleks tellida neilt valimiskulude audit, mis ei tegele mitte erakondade esitatud raamatupidamisdokumentide kontrollimisega, vaid monitoorib tegelikult kasutatud teenuste mahutu. Sellisel juhul muutub väga raskeks peita

väidetavalt kaks korda suuremaid valimiskampaaniakulusid. Minu arust, head kolleegid, ei ole veel lootusetult hilja võtta uuesti ette see eelmise aasta lõpus meie ette pandud Riigikogu otsus, mis nägi ette eraldada vahendeid korruptsioonikomisjonile, nagu me seda kutsuime, sellise auditi tellimiseks. Ma arvan, et sotsiaaldemokraadid isegi ei pretendeeriks autorlusele, kui keegi selle initsiatiiviga välja tuleks. Me hea meelega ühineksime selle initsiatiiviga. Väidetavalt on kaks korda suuremad kulud avalikkuses mitmel korral kõlanud. Kuigi Jüri Adams oma kokkuvõttes oli optimistlik, kõlab see tegelikult ju pessimistlikult: "Optimistlikul hinnangul on 2011. aasta alguse seisuga Eestis valimiskampaaniate majandusliku külje seadusliku ja avaliku osa koguväärtus suurem, kui on varimajandusliku külje koguväärtus." Optimistlikul hinnangul. See osa, mida me kunagi ei näe, võib olla tegelikult veelgi suurem.

Aga mida me kohe teha saame, lisaks sellele, et me oleme juhtinud ühiskonna tähelepanu sellele probleemile ja loodame, et nende siin välja toodud ohtude ja argumentide taustal jälgib avalikkus veidi rohkem seda, mida me selle kampaania käigus kulutame, ette võtame ja mida pärast selle kohta väidame? Lisaks siinsele arutelule, katsele seisukohti lähendada ja loomulikult eespool mainitud sotsiaaldemokraatide initsiatiivide toetamisele on meil võimalik ka ise midagi ette võtta. Meil, kes me oleme alustanud kampaaniat, maksab ehk kõigil korra Riigikogu kandidaadina, selleks et võib-olla ei oleks pärast piinlikult valus valesi elatud aastate ehk sundotsuste pärast, millega ei oleks tahtnud end tegelikult siduda, läbi mõelda ja äkki ka oma erakonna peasekretärit või mõnelt teiselt asjaomaselt isikult küsida: kes see maksab memme vaeva, tasub taadi kannatused? Ehk kes ja kui palju minu kampaania eest tegelikult maksis? Võiks küsida ka seda, kuidas see raha tegelikult teenitud on ja mis ma selle eest võlgnen. Nagu ütleb Jüri Adams: "Kelle katus ma olen? Millist varimajandust ma edendan?" Kindlasti on tunduvalt väiksem moraalne probleem (paljude jaoks on see sestap lihtsamini mõistetav, pragmaatilisem ja praktilisem) küsida enda käest, kes maksab erakonna võlad, kui me teame, et osa erakondade võlad on hiigelsuured juba enne tõsiste kampaaniakulutuste algust. Mis saab

siis, kui tuleb välja, et riigi toetus peaks ühel või teisel põhjusel vähenema?

Kõigest hoolimata, hoolimata sellest, et suurem osa praktilisi inimesi ei tule saali kuulama sellist lastelalinat, nagu on arutelu erakondade rahastamise, demokraatia ja võimaliku korrupsiooni üle, tahan ma siiski uskuda ja üles kutsuda teid uskuma, et maailma või vähemalt iseennast on võimalik paremaks muuta. Ehk maksab meil kõigil siiski veel enne tõsise kampaania algust kordki endalt küsida, millise surve alla me ennast nende valikutega asetame ja kas see annab meile võimaluse teha selliseid otsuseid, millesse me usume, ehitada sellist riiki, millest me unistame. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Keit Pentus

Küsimused. Küsimuseks saab sõna Mai Treial. Palun!

Mai Treial

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kõigepealt aitäh ettekande eest nii sinule, hea kolleeg, kui ka teistele ettekandjatele, kes täna on ettekandega esinenud! Ma tahan tänada sellegi eest, et Rahvaliidul on olnud koos sotsiaaldemokraatide ja rohelistega võimalus esitada erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu! Ma arvan ka, et sa kindlasti kolleegina ei öelnud häbenedes, et siis, kui Rahvaliidu fraktsioon oli. Rahvaliit on ka praegu Riigikogus esindatud kui erakond. Meie oleme jätkuvalt erakonnana sellel lainel, et valimistega seotud kulutused peavad olema selged ja läbipaistvad. Aga kuidas sa kommenteerid niisuguseid valikuid? On mitmeid kalendrid, kus on peal juba kandideerivad inimesed, kes esindavad ühte või teist organisatsiooni. Kuidas sellist rahastamist vaadata? Seda nad ju ise rahastanud ei ole.

Indrek Saar

Aitäh! Ma kõigepealt palun vabandust, kui mu väljend oli ebatäpne! Ma lihtsalt konstateerisin fakti, ma ei tahtnud anda mitte mingisugust hinnangut. Ma tegelikult siiralt loodan, et Rahvaliit kui erakond jääb ka pärast Riigikogu valimisi püsima, sest ma arvan, et seda erakonda on Eesti riigis vaja. Kui ma tulen küsimuse juurde, siis see, mida me näeme kalendrite peal, majaseinte peal, elektroonilises meedias,

kus iganes, kui kasutatakse ära oma ametipositsiooni selle jaoks, et teha kampaaniat, on administratiivsete ressursside väärkasutus. Tõepoolest, seda teemat käsitleti täna ehk kõige vähem, aga avalikkuses on sellel teemal vist kõige rohkem spekulatsioonid. See vajab kindlasti pikemat käsitlust, et need näited välja tuua. Ma arvan, et kõige ilusamad näited tulevad, kui me vaatame, kuidas üks pikka aega valitsuses olnud erakond kasutab ära oma võtmeasukohti ja enda mehitatud riigiameteid, ning teistelt poolt siis, kui me vaatame ühte Eesti suurlinna juhtivat erakonda. Need on kindlasti kõige võikamad ja kõige karmimad näited. Aga väärkasutusi või selliseid piiri peal kõndimisi on aeg-ajalt kõigil erakondadel ju olnud.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimuseks saab sõna Jaan Kundla. Palun!

Jaan Kundla

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ettekandes mainiti põhiseaduse nõuet, et kõigil kandideerijatel peavad olema võrdsed võimalused kandideerimiseks. Kuidas seletada seda, et Riigikogus olevate erakondade nimekirjades kandideerijate eest makstakse kautsjoni riigi eraldatava raha eest, aga üksikkandidaatidel tuleb see maksta oma taskust? Kas see ei ole väga suur erinevus?

Indrek Saar

Jah, see on osa sellest probleemist. Mida rohkem kohti on sul Riigikogus, seda suurem on sinu konkurentsieelis. Me liigume lõppkokkuvõttes kogu rahastamistemaatika suunas, mille peale kaks suuremat erakonda ütlevad jälle: "Ah ei, see on mingi opositsiooni või pisikeste parteide probleem, ise olete viletsad olnud." Aga tegelikult see situatsioon, kus iga juurdevõidetud koht annab sulle veel rohkem ressursse ehk sinu konkurentsieelis teiste suhtes kogu aeg suureneb, viib meid lõppkokkuvõttes kui mitte üheparteisüsteemi, siis kaheparteisüsteemi. Loomulikult, vahel tekivad mõned erandid, millele viidates saab öelda, et see ei ole oluline teema, sest Indrek Tarand sai olematu rahaga europarlamenti või roheliste eelmine valimiskampaania maksis vähem. Aga need on üksikud erandid. Tegelikult on tendents see, et kes on suutnud ennast

juba täis puukida, see saab järgmine kord veel suurema tüki.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimusi rohkem ei ole. Aitäh ettekande ja küsimustele vastamise eest! Avan läbirääkimised. Palun esmalt sõnavõttudeks ja kõnedeks registreeruda fraktsioonide esindajatel! Esimesena palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja Andres Herkeli!

Andres Herkel

Proua juhataja! Austatud kolleegid! Kõigepealt tänan Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni selle arutelu ja algatuse eest maailma paremaks muuta (püüan ka omalt poolt siin natukene kaasa rääkida), samuti mõlemat eksperti, kes meie ees esinesid!

Sellel arutelul on kaks joont, mida võiks sissejuhatuseks ära märkida. Kõigepealt on see erakondade rahastamise teemal vist esimene seda laadi diskussioon Riigikogus, millega ei kaasne mõni kirgi tekitav konkreetne seaduseelnõu. Vahest see ongi hea, et saada niisugust panoraamset ülevaadet, nagu esitas meile Jüri Adams, ja mõelda, mida edasi teha. Teiseks, see arutelu langeb omapärasesse aega, kui valimiskampaania stardipositsioonil toimub võib-olla selle kõige magedam eelfaas, kui poliitiline diskussioon on taandatud tänava-reklaamide, plakatite ja lihtlausete analüüsile. Ma arvan, et Riigikogu liikmetel on poliitika kohta palju rohkem öelda.

Rahastamise kontrolli kohta on avalikus ruumis võib-olla kahte tüüpi arusaamu, millest on kõige enam räägitud. Üks on see, millele mõlemad ettekandjad, mõlemad eksperdid keskendusid: parem tulemus saavutatakse range- ma või tõhusama kontrolli kaudu. Aga siin on täiesti ilmselgelt olemas eri koolkonnad. Minu meelest tuli tänastest ettekannetest juba välja, et need koolkonnad lähevad natukene lahku. Ühed keskenduvad pigem karistustele, kriminaliseerimisele, lootes, et seda õnnestub rakedada ja see toob kasu. Teised räägivad rohkem kontrollkomisjonist ja selle koosseisust. Kolmandad on aga keeldude osas võib-olla üsna skeptilised. Ma osutan siin Jüri Adamsi arusaamale n-ö 2003. aasta pöördest, et tuleks minna tagasi pigem sellele eelnenud rahastamise kontrolli ja aruandluse mudelite juurde.

Teine lähenemine tuleb aeg-ajalt esile ja see on olnud viimase kuu aja jooksul minu meelest ühiskonnas selgelt arutluse all, tulenevalt ka Vene raha küsimise skandaalist. See tähendab lootmist sellele, et avalik arvamus kutsub erakonnad korrale ning teatud kampaania viisid ja raha kasutamise viisid tekitavad inimestes lihtsalt tülgastust või valijates halvakspanu ning sellest tehakse oma järeldused. Ma pean ütleva, et siin on ilmselt tegemist väga erinevate poliitiliste kultuuride ja arusaamadega ka Eesti ühiskonna sees. See ei ole mitte alati hästi õnnestunud. Mõtleme kas või sellelesamale administratiivsete ressursside kasutamisele, kus tegelikult tehakse reklaami omavalitsuse rahaga, mitte erakonna rahaga, aga selle reklaami teatud elemendid on väga sarnased hiljem väljatuleva erakonnareklaamiga. See on leidnud ühiskonnas halvakspanu. Aga samal ajal näitavad tulemused, et mingi osa ühiskonnast aktsepteerib seda ja Lasnamäel on sellega paraku võimalik päris tõhusalt hääli koguda, nagu eelmiste kohalike valimiste ajal ilmnis. Viimase juhtumi puhul, mis puudutab Vene raha küsimist, öeldi väga selgelt, et ei ole õnnestunud tõestada mingisuguseid kriminaalseid elemente, mõjuvõimuga kauplemise kohta ei ole ilmselt andmeid. Sellega oli nõndaviisi, et esimest korda ületati täiesti selgelt ühiskonna valulävi. See on minu meelest leidnud väga selget ühist hukkamõistu.

Aseesimees Keit Pentus

Hea ettekandja! Teil on võimalus saada kolm minutit lisaega.

Andres Herkel

Ma palun kolm minutit lisaega!

Minu meelest on üks aspekt üldse avalikust diskussioonist välja jäänud. See on erakondade sisekontroll. Teades selle debati toimumisest, suhtlesin ma valijatega. Üks inimene on mulle kirjutanud väga ilmeka kirja, mis käsitleb ka erakondade võidurelvastumist. Ma tsiteerin seda: "Demokraatiat kahjustava rahastamisega on nagu võidurelvastumisega, seda ei saa ühepoolset lõpetada. Kampaaniateks kulutatud raha hulk sõltub muu hulgas tellija tarkusest. Reklaamiagentuurid kasutavad loomulikult ära olukorda, kus tellija ei ole eriti pädev ega range. Poliitilised kampaaniad on tegijale magus leib, laristatakse palju ja oskamatult. Mulle

on see pigem arusaamatu. Parteides peaks olema küllalt kogenud turundajaid, kes võiksid ressursse säästlikult suunata."

Niisiis, mulle tundub, et me saame siin päris palju ise teha. See keeld, et välireklaami valimiskampaania perioodil ei oleks, ei toimi, sest enne valimiskampaania ametlikku algust me välireklaami tänavatel näeme. Ega siin ei aitagi ilmselt miski muu kui võidurelvastumisvastane kokkulepe, kui erakonnad suudaksid selle saavutada.

Me oleme kõik veidi paradoksaalses seisundis. Minule isiklikult poliitikuna ei meeldi rääkida lihtlausest. Ma arvan, et sellised poliitikud on enamuses. Nagu ma eespool osutasin, poliitikaanalüüsi piirdumine tänavareklaami analüüsiga viimastel nädalatel, seitse nädalat enne valimisi, on minu meelest pehmelt öeldes halb.

Kuidas edasi? Tuletan meelde, et rääkides erakonnaseaduse viimaste muudatuste vastuvõtmisel, ma ütlesin, et pigem pool muna kui tühi koor. Paljud asjad, mida ka meie erakonna arvates oleks tulnud teha, jäid tegemata. Kindlasti peaks järgmine Riigikogu broneerima võimaluse vigade paranduseks. Osutan ühele Allar Jõksi ettepanekule, mida ma ka ise mainisin. Nimelt, see muudatus, mille me vastu võtsime, tegelikult ei keela erakondadel esitada kontrollkomisjoni eksperte väljastpoolt. Mõlemad täna esinenud eksperdid võiksid olla sinna esitatud kui mitte enam aktiivpoliitikud.

Üks aspekt veel, mida siin ei mainitud. See võib-olla lisaks arusaamadele rahapesu kriminaliseerimise ja sularaha kasutamise kohta. Selle viimase näite puhul oli üks ilmekas lause: üks kolmandik ülekandega, kaks kolmandikku sularahas (või oli see vastupidi?). Ka siin tuleks ilmselt reegleid tõhustada. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Palun kõnetooli Valdur Lahtvee Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni esindajana!

Valdur Lahtvee

Austatud eesistuja! Head kolleegid! Vastasin just äsja Õhtulehe ajakirjaniku pärimisele, kui palju Erakonna Eestimaa Rohelised tänavareklaami on soditud. Vastasin talle, et ei ole üldse soditud, sest meie nende valimiste ajal tänavareklaami ei kasuta. Erakond Eestimaa Rohelised ei kasuta nende valimiste ajal vali-

misreklaami. Aga ikka ja jälle me kuuleme, kuidas meedia, analüütikud ja eksperdid kahtsusväärselt räägivad, et kõik erakonnad on ühesugused, kõik erakonnad olid pärast 2009. aasta kahtesid valimisi võlgades. Erakonnal Eestimaa Rohelised polnud pärast kohalike omavalitsuste ja europarlamenti valimisi ühtegi senti võlga. Mitte sentigi. Me deklareerisime seda ning kõikides dokumentides on see kirjas. Meedia, analüütikud ja kommentaatorid ütlevad, et kõik erakonnad on ühesugused ja kõigil on võlad.

Ka täna on siit puldist kahjuks öeldud, et kõik erakonnad on vastu valimiskulutuste läbi- paistvuse ja vastutuse suurendamisele, järelevalve tõhustamisele ja erakondade rahastamise süsteemi muutmisele. Ei ole õige. Erakond Eestimaa Rohelised on teinud korduvalt konkreetseid ettepanekuid, kuidas rahastamist läbi- paistvamaks muuta ja kuidas tõhustada järelevalvet, kuidas konkreetset muuta erakondade rahastamise süsteemi, et oleks tagatud võrdsem kohtlemine ja et oleks tagatud ka nende poliitiliste vaadete ja nende vaadete kandjate rahastamine riigi antavatest vahenditest, kes ei saavuta valimistel kohta Riigikogus. Nad ju tegutsevad ühiskonnas ja esindavad teatud huvigruppe, teatud poliitilisi vaateid.

Me oleme mitmekesisuse poolt poliitikas, me oleme mitmekesisuse ja elurikkuse poolt ühiskonnas ja keskkonnas. Täna kõlas siin kolme erakonna väga konkreetne ettepanek valimiskulutustele ülempiiri seadmiseks. Jah, ka meie olime seal taga. Möödunud aasta aprillis esitasime konkreetseid ettepanekuid erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu kohta. Ma toon need ettepanekud veel kord välja, need on väga konkreetseid ja aitavad lahendada kõiki probleeme, millele täna on osutatud, aga mille lahendamiseks pole siiani siin saalis piisaval määral poliitilist tahet leidunud. Need ettepanekud on sellised. Igal valimistel osalenud erakonnal, mitte ainult valimised võitnud, vaid ka neil osalenud erakonnal on õigus saada riigieelarvest toetust. Kui nad osalevad valimistel, siis nad on olemas. Nad esindavad teatud huvisid ühiskonnas ja peaksid pärast valimisi saama riigieelarvest toetust ka siis, kui nad ei osutunud edukaks. Me oleme pakkunud, et riigieelarvelised eraldised jagataks kaheks: pool jagataks Riigikogusse valitud erakondade vahel võrdselt, teine pool jagataks vastavalt

saadud hääle arvule ja jagataks ka neile, kes valimiskünnist ei ületanud, nii erakondadele kui ka üksikkandidaatidele. Kui neid ettepanekuid rakendada, oleksid lahendatud pooled nendest probleemidest, millele osutasid eksperdid ja millele me ise, poliitikud, täna osutasime, öeldes, et vaat kui tore oleks, kui keegi tuleks. Aga kes tuleks kui mitte meie?

Selleks meile kõigile jõudu ja kui mitte meile (ma ei usu, et lähema paari kuu jooksul suurtel erakondadel, kes paraku moodustavad siin enamuse, oleks valimiskampaania kõrval veel nii palju ärsust või soovi), siis järgmisele koosseisule! Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Palun Riigikogu kõnetooli Sven Mikseri Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

Sven Mikser

Austatud juhataja! Head kolleegid! Me räägime erakondade rahastamisest. Ma arvan, et erakondade rahastamise võib n-ö ühte telge pidi kindlasti jagada legaalseks, seaduste järgi toimuvaks, ja varjatud või ebalegaalseks rahastamiseks ning kuhugi sinna vahele jääb hall tsoon, mida siin on enamasti kirjeldatud administratiivsete ressursside kasutamise kaudu. Ka legaalne erakondade rahastamine, esmajoonel valimiskampaaniate rahastamine toimub maailmas õige mitut moodi. Küsisin kunagi ühelt USA Kongressi Esindajatekoja liikmelt, kui palju oma tööajast kulutab ta *fundraising*'ule või kampaaniaraha hankimisele. Ta tunnistas tagasihoidlikult, et umbes poole. Seal toimuvad ka valimised kaks korda sagedamini (vähemalt esindajatekoja valimised) kui meie Riigikogu valimised, aga siiski on see päris märkimisväärne. Seevastu näiteks teises kaheparteisüsteemiga poliitilises kultuuris Suurbritannias on väga ranged piirangud, kui palju erakonnad ja kandidaadid tohivad kulutada. Seetõttu ei ole vajadust kulutada väga palju aega ega energiat kampaaniavahendite hankimisele ning kampaaniad on mõnevõrra vähem mahukad. Kindlasti ei saa selle põhjal väita, et näiteks Suurbritannia valijad teeksid oma valimisotsused oluliselt vähema informatsiooni alusel. Küll aga ilmselt näiteks eri lobigruppide mõju poliitika üle on seal väiksem, vähemalt mõnes osas.

See hall tsoon ja administratiivsete ressursside kasutamine on üks selline asi, mis torkab eriti eredalt silma. Kui näiteks enne aktiivse valimisagitatsiooni algust teeb erakond reklaami loosungi all "Aitab hinnatõusust!", siis kui pisut fantaseerida ja kujutada ette, et mõni aeg hiljem omavalitsus, kus on seesama erakond võimul, teeb kampaaniat loosungi all "Tallinn aitab!", ei ole valijal seost tabada ilmselt isearanis keeruline.

Kui vaadata, kuidas on toimunud varjatud rahastamine või kuidas seda ühiskonnas tajutakse, siis minule meenub üks nõukogudeaegne anekdoot. Mees palub ennast registreerida silma-kõrvaarsti vastuvõtule. Polikliiniku registraator ütleb, et neil on silmaarst ning on nina-, kõrva- ja kurguarst. Mees ütleb, et ei, talle oleks vaja just nimelt silma-kõrvaarsti, sest ta pidevalt kuuleb ühte asja, aga näeb midagi muud. Ma arvan, et kui me vaatame reaalseid kampaaniamahtusid ja vaatame, kui paksud klantsajakirjad meie postkastidesse potsatavad, kui palju me näeme teleklippide kordusi ekraanil ja loeme või kuulame erakondade ülevaateid sellest, kui palju tegelikult kulutati, siis on vastuolu võrdlemisi silmatorkav.

Mida on võimalik teha või kas üleüldse on võimalik midagi teha? Poliitilise tahte olemasolu korral on kindlasti võimalik teha õige mitut asja. Selleks et varjatud rahastamist vähendada, tuleks piirata võimalusi kulutada. On märkimisväärne korrelatsioon, nagu palju kordi juba mainitud, valimistel kulutatava raha ja saavutatava tulemuse vahel. Tõsi, siin on mõned märkimisväärsed erandid, paraku, suurem osa neist eranditest ei ole pärit mitte Riigikogu valimiste, vaid Euroopa Parlamendi valimiste kampaaniate ajast. Üks on kindlasti Erakonna Res Publica äärmiselt mahukas kampaania 2004. aastal, mis n-ö ei tootnud vastavat tulemust, teine on Indrek Tarandi valimiskampaania viimastel europarlamenti valimistel, mis kulutatud rahaga võrreldes andis märkimisväärselt suurema tulemuse, kuigi vähest kampaaniaraha ilmselt mõnevõrra kompenseeris arvestatava osa meedia tasuta soosing. Kui tahta kampaaniakulusid piirata, siis kindlasti üks viis selleks on teatud reklaamikanalite kaskeelamine, nagu kõneles siin Allar Jõks, või piiramine, mida on paljudes riikides kasutatud näiteks välireklaami puhul. Meil sai siin aastaid tagasi koos pesuveega ka laps välja visa-

tud. Me alustasime välireklaami piiramisega, aga lõpetasime välireklaami keelamisega, mis, tõsi, Riigikohtu hinnangul ei ole ebaseaduslik, aga ilmselt ka mitte kõige otstarbekam.

Küll aga tuleks oluliselt korrastada annetajate ja kulutuste deklareerimise korda. Ükski erakond ei telli endale ju valimisreklaami meediafirmalt põhimõttel, et tehke mulle mingi klipp ja näidake seda mõne korra õhtupoolikuti. Erakondadel on äärmiselt täpne ülevaade, mitu sekundit, millistel kellaaegadel, mitu kordust, mitu moodulit lehes ...

Palun lisaiega!

Aseesimees Keit Pentus

Kolm minutit lisaiega.

Sven Mikser

... nad tegelikult oma kampaaniaks tellivad. Miks mitte kohustada erakondi seda samas detailsusastmes ka deklareerima? Sellisel juhul on nii sõltumatutel vaatlejatel kui ka valijatel võimalus näpuga järke ajades tuvastada, kas deklareeritud klipikorduste ja lehereklaamide arv ning maht vastab sellele, mis tegelikult lehest või ekraanilt vastu vaatas, ja on võimalik tuvastada ka see, kui mõni erakond saab ligipääsu mõnele reklaamikanalile märkimisväärselt odavamalt kui teised. Kindlasti oleks siia juurde vaja sõltumatut auditit, millest rääkis juba Indrek Saar oma ettekandes, mis võimaldaks sõltumatult hinnata tegelikku reklaami mahtu, mitte üksnes n-ö raamatupidamislikku külge.

Veel üks meede on kindlasti valimiskuludele ülempiiri seadmine, seda nii erakondade kui ka üksikkandidaatide puhul. See võrdsustaks mängu tingimused, n-ö võidurelvastumine kaotaks mõtte ja tegelikult kaotaks igasuguse mõtte ka kiusatus hankida raha hämaral viisil, hämaratest allikatest, sealhulgas allikatest, mille kasutamine võiks kahjustada Eesti riigi julgeolekut.

Üks meede, mida tasub tõsiselt kaaluda, on riigieelarveliste toetuste mõningane ühtlustamine, mitte võrdsustamine, ja ilmselt ka nende kasutusala teatud mõttes reglementeerimine ja piiramine. Ehk tuleks tõepoolest tõsiselt kaaluda, kas riigieelarvelisi toetusi on võimalik valimiskampaania jaoks kasutada.

Kindlasti võiks piirata annetuse maksimaalset määra ühe annetaja kohta. Kui seda teha,

siis võib tagasi pöörduda ka küsimuse juurde, kas uuesti legaliseerida juriidiliste isikute annetused.

Kui küsida, milline neist sammudest on poliitilise tahte olemasolu korral võimatu, siis julgen väita, et mitte ükski. Ka suured erakonnad, kes on olnud vastu selle süsteemi paremale reguleerimisele, ei ole olnud oma argumentatsioonis päris järjekindlad. Kord on nad öelnud, et nad ei soovi seda teha, siis on nad öelnud, et seda pole vaja teha, teinekord on nad jälle öelnud, et seda on juriidiliselt üldse võimatu teha ja et alati leidub võimalus nõuetest mööda hiilida. Ma arvan, et tegelikult ei pea need väited paika. Siinkohal meenub mulle jälle üks nali 1980. aastate keskelt. Kui mõnedes ärksates peades tekkis mõte, et Eesti võiks ju olla majanduslikult iseseisev, siis mõned nõukogude nomenklatuuri tegelased leidsid, et see on võimatu ja see on võimatu põhjusel, et nemad ei lase. Ma arvan, et kui me leiame endas head poliitilist tahet, siis on erakondade rahastamist võimalik korda teha. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Keskerakonna fraktsiooni esindajana tuleb kõnelema Aivar Riisalu. Palun! Kolm minutit lisaiega, kokku kaheksa minutit.

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Head kolleegid! Selle erakondade rahastamise teema võiks võtta kokku ühe filmiklassikasse kuuluva lausega: "Mina sidusin mind kinni, mina mind." Ehk natuke naljakas on kuulata nii iseennast kui ka oma häid kolleege, poliitilisi oponente, tegelikult avalikkuse esindajaid, kes kõik räägivad üllastest eesmärkidest, aga need üllad eesmärgid ei taha mitte kuidagi formeeruda näiteks normaalse seadusena paberile, sest sellel hetkel, kui peaks sellele seadusele konkreetset vormid andma või peaks konkreetset formuleerima, milline on Eesti Vabariigis erakondade rahastamise süsteem, muutuvad kõik kuidagi kidakeelseks. Sellel hetkel väga palju poliitilist diskussiooni enam ei toimu. Sellel hetkel hakatakse vihjama, et vaadake, kui me praegu ikkagi niimoodi teeme, siis avalikkus reageerib sellele teistmoodi, avalikkus ei saa sellest aru. Nokk kinni, saba lahti, saba kinni, nokk lahti.

Ma olen ühel selleteemalisel üritusel öelnud, et kui me ise hakkama ei saa, siis peaks

ühiskond väga selgelt formuleerima sotsiaalse tellimuse. Ühiskond on meil tegelikult meedia abil kõikvõimas. Erakondade rahastamise seadus sai selline viletsake just seetõttu, et kardeti, milline reaktsioon puhkeb meedias ja kuidas avalikkus sellele reageerib. Kui avalikkus ise ründaks ja annaks ette selged piirjooned, järsku oleks meil siis rohkem julgust? Igal juhul ei ole see asi kuhugi jõudnud.

Siin on täna väga palju räägitud tublidest algatustest, sellest, kuidas oleks hea. Tuleb tunnistada, et nende hulgas on päris palju teraseid mõtteid. Mina arvan, et Eesti riik ei peaks nii palju maksumaksja raha üleüldse tõepoolest erakondadele kulutama, sest see paneb maksumaksjad olukorda, kus nad maksavad kinni selle, et neid raudu pannakse. Minu meelest oleks ikkagi palju mõistlikum jätta ühiskonnale võimalus, et oma sisetunde põhjal saaks varem ära otsustada, kas inimene tahab toetada seda, mida ta selle raha eest saab, või ei taha. Kui inimesed on juba riigile raha andnud, siis las riik täidab neid ülesandeid, mida riik peab täitma. Siit me jõuamegi mina-sidusin-mind-kinni-situatsiooni. Parlament ei muuda süsteemi seetõttu, et tal ei ole seda mõistlik teha.

Kui me räägime sellest väga hästi välja toodud pöördest aastal 2003, siis populistlikumat asja kui 2003. aasta pööre annab välja mõelda. Kui osühing Peeter & Pojad võis enne seda annetada talle sobivale parteile 5000 krooni (rohkem tal raha ei olnud), siis nüüd ta seda teha ei saa. Kui keegi tuleb mulle rääkima lugusid sellest, et suurannetajad (nimesid nime tamata), kes annavad erakondadele sadu tuhandeid kroone, on selle raha võtnud oma isiklikest säästudest, siis ma ausalt öeldes seda juttu ei usu. Nad on maksnud endale oma kontsernist dividende, nad on toetanud erakonda ja selle toetuse abil on see kontsern saanud järjekordselt häid tulemusi riigihangetel jne. Kas saab olla veel võltsimat teadustust kui see: "Me oleme keelanud äriühingutel avaldada poliitilist mõju"? See tuleb vabaks lasta. See jutt siin isegi vaikselt liikus, aga mitte keegi ei julgenud tunnistada muret, et kui see vastu võetakse, mida siis ajakirjandus mõtleb. Vaat nii poliitikud mõtlevadki!

Siin on täna väga palju räägitud administratiivsete ressursside kasutamisest. Kõik erakonnad on toonud ühe kohaliku omavalitsuse näi-

te. Kui suure ajalehe peatoimetajal on selge eelistus ja kui mina nende eelistuste hulka ei kuulu, siis selles väljaandes ma sõna ei saa. Kui maksumaksja kinni makstud meedias ehk riiklikus meedias on kulbiga ajud välja võetud juhatuse esimehel, kes kuulus ühte erakonda ja deklareerib, et nüüd ei tea ta enam mitte midagi, siis see on ju vale. Tegelikult on palju paremas olukorras see, kellel on riigis võimu. Me oleme küll ja küll saanud oma postkastidesse kirju, kus majandusministeeriumist kinni makstud MTÜ räägib meile väga konkreetsetest poliitikutest järgmiselt: "Toetades neid, on teie kodukulud kontrolli all." Isegi ilmavaateliselt meile lähedane erakond räägib, et vaadake, kohalikus omavalitsuses pannakse oma inimesed mitmetesse ametitesse. Kui nad olid meiega koalitsioonis, huvitav, miks nemad siis oma inimesi panid, oleks võinud ju need ametikohad meile jätta? Sellesama erakonna üks noorliige deklareerib, et tema teeb oma isikliku valimiskampaaniat pere toel. Aga pere on, kahjuks, nagu öeldakse, Spacecom, mis on selgelt Vene kapitaliga seotud ettevõtte. Kuid Savisaarest me armastame rääkida. Mina sügavalt häirituna küsin ja erakonna liikmed sügavalt häirituna küsivad: "Aga milles ta süüdi on?" Prokuratuur ütleb: "Mitte milleski." Kaitsepolitsei ütleb: "No põhimõtteliselt nagu midagi eriti ei olnud, me nagu hoidsime selle ära." Inimene ei ole süüdi! Metoodiliselt hävitatakse terve suure erakonna identiteeti! Kas see ei ole administratiivsete ressursside kasutamine, kui julgeolekuorgani sisuliselt olematu raport (nad ei kinnita, et see raport oleks olemas) pannakse poliitilise võitluse vankri ette? Kas see on administratiivsete ressursside kasutamine või ei ole? Keegi ei vasta. Tegelikult vaatavad kõik maha ja ütlevad, et ega põhimõtteliselt ei olegi ju midagi. Mina aga ütlen, et kui ta on süüdi, siis tuleks teda ju karistada. Vastatakse, et ei noh, me ei saa teda karistada, ta polegi nagu süüdi.

Öelge mulle, kullakesed, kas see on see ühiskond, kus me tahame elada? Kas see on see koht? Me räägime võrdsetest võimalustest kõikidele ühiskonnaliikmetele, me räägime võrdsetest võimalustest parteidele. Me taunime õukonnameediat, nagu siin nimetati, aga kas meie kõigi meedia on praegu vaba? Seda loetelu võiks lõputult jätkata.

Ma proovin oma jutu lõpetuseks olla ka konstruktiivne. Poliitikutel oleks mõistlik saada täiskasvanuks, istuda laua taha ja omal initsiatiivil võtta vastu selline erakondade rahastamise seadus, kus oleksid sees kõik need head ettepanekud, et me ei vahiks põrandale, mitte julgedes üksteisele otsa vaadata, ja teeksime selle asja lõpuks ära, lõpetaksime ära üksteise lõputu materdamise olukorras, kus riik on sattunud situatsiooni, kus rahval enam võimalik elada ei ole.

Aseesimees Keit Pentus

Palun Riigikogu kõnetooli Tõnis Kõivu Reformierakonna fraktsiooni esindajana! Kolm minutit lisaega, kokku kaheksa minutit.

Tõnis Kõiv

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Ma kinnitan Reformierakonna fraktsiooni nimel, et erakondade rahastamine on ...

Aseesimees Keit Pentus

Üks hetk, hea ettekandja! Kolleeg Riisalu! Teie ettekanne on läbi. Kui te soovite debatti kõvahäälselt edasi pidada, siis ma palun, et te teeksite seda väljaspool Riigikogu saali, et need, kes Riigikogu kõnetoolis on, saaksid kõnet pidada. Vabandust!

Tõnis Kõiv

Aitäh! Kinnitan Reformierakonna fraktsiooni nimel, et erakondade rahastamine on kaheldamatult tähtis küsimus. See on riigiõiguslik küsimus, see on demokraatia küsimus, läbi paistvuse ja aususe küsimus. On väga oluline teada, kes rahastab poliitiliste otsuste tegijaid ehk erakondi, kas see raha tuleb maksumaksja taskust ehk riigieelarvest, kas seda raha annavad füüsilised isikud, erakonna liikmed või mitte erakonna liikmed või tuleb see erakonna varast. Muud võimalust ei ole. Või tuleb see hoopis Vene raudteelt, mida juhib eriteenistuse taustaga mees, või mõnelt muult Vene eriteenistusega seotud isikult? Peame ikka meeles, et süüdistus sealt raha küsimises, ilma küsimata vastuvõtmises või selle vastuvõtmisega nõustumises on tõsine süüdistus ja märkimisväärne oht mitte ainult erakondade rahastamisele, vaid Eesti julgeolekule ja iseolemisele laiemalt. Edgar Savisaare teolt ei tasu mingisuguse "tõekomisjoni" ega seadusmuudatuse

jutuga tähelepanu kõrvale juhtida. Savisaart ei takistanud karistusseadustiku § 402², mille kohaselt on erakonnale tehtava annetuse vastuvõtmise keelu rikkumine kriminaalkorras karistatav. Nüüd tsitaat kapo raportist 24. juunil 2010. aastal toimunu kohta: "Edasise kultuuri-programmi käigus külastati Kiltsi mõisakompleksi Lääne-Virumaal. Mõisakompleksis eraldusid Savisaar, Boroditš, Bušujev, Petrov ja Jakunin, viimati nimetatud ettepanekul, omavaheliseks konspiratiivseks vestluseks. Vestlusel teatas Jakunin, et Eesti parlamendivalimisteks antakse Keskerakonnale toetuseks 1,5 miljonit eurot. Sellest üks kolmandik antakse sularahas, kaks kolmandikku ülekandega arvete alusel." Kas keegi mainitud vestluses osalejatest on maininud seda olulist nüanssi, et Eesti seadused ei luba mingite arvete alusel erakonna rahastamist? Lubatud on vaid füüsiliste isikute annetused. Annetuse eest arvet ei esitata, ei saagi esitada. Kas siin saalis keegi meist tõemeeli arvab, et see üks kolmandik sularahas ja kaks kolmandikku arvete alusel on erakonnaseaduse pärusmaa? Üks kolmandik sularahas ja kaks kolmandikku arvete alusel oli keelatud siis ja on keelatud ka praegu. Muidugi, kui ma kuulan nii sotside kui ka Keskerakonna ettepanekuid, siis tundub, et kaks kolmandikku arvete alusel tahetakse tagantjärele seaduslikuks muuta. Kuidas seda sisuliselt mõista, kui nõutakse ettevõtete annetuste lubamist erakondadele? See on ju tagantjärele kahe kolmandiku arvete alusel maksmise seadustamine. Reformierakond on selle vastu.

Imekspandavalt naiivne on kuulda ka arvamusi, et seadusega tuleks üle jõu elamine ära keelata, sealhulgas erakondadel, et võtame aga seaduse vastu ja keelame üle jõu elamise ära. On kõlanud ka ettepanek, et võlgades erakondadel tuleks üldse valimistel osalemine ära keelata. Kas siin ei ole tegemist täiesti äraspidise loogikaga? Kas siis erakond on seetõttu võlgades, et seadus ei keela teha üleliigseid kulutusi, sealhulgas reklaamile? Ei ole ju. Tahhan rõhutada, et Reformierakonnal ei ole eelmistest valimistest juba ammu alles ühtegi võlga. Meie teada on võlad vaid Keskerakonnal ja tänase arutelu algatanud sotsiaaldemokraatidel. Nii nagu igal inimesel on ka inimeste loodud organisatsioonil, milleks erakond ju on, õigus otsustada ja oma otsuste eest ka vastutada, sealhulgas ebamõistlike või suisa valede

otsuste eest ehk üle jõu elamise ja enda võlgadesse viimise eest. Pealegi on tegemist väärtusliku infoga valijate jaoks. Miks peaks eeldama, et erakond, kes on iseenda suutnud pankrotiohtu majandada, suudaks Eesti riiki teistmoodi majandada? Miks peaks sellise info valijale ära keelama või miks ei peaks valija seda teadma?

Nüüd olemasolevast erakonnaseadusest. Reformierakonna eestvedamisel on seda seadust muudetud täpsemaks ja suuremat läbi-
paistvust tagavaks ehk lihtsalt öeldes paremaks. Me oleme lähtunud järgmistest põhimõtetest. Esiteks. Kõik erakonna rahastamise allikad peavad olema 100% avalikud, veebilehel igähele kättesaadavad. Erakonnal on kohustus esitada õigeid andmeid. Neid andmeid kontrollib vannutatud audiitor, kes vastutab oma arvamuse eest, selle õigsuse eest oma tegevusloaga. Avalikkus ongi suurim garantii, demokraatlikule kodanikuühiskonnale kohane garantii. Teiseks. Juriidiliste isikute annetused ei ole lubatud. Kolmandaks. Igasugune varjatud annetus on keelatud, kusjuures seadus defineerib täpselt, hoopis täpsemalt kui varem, mis on varjatud annetus. Kui kellelgi on ideid, kuidas seda määratlust veelgi täpsemaks teha, veelgi paremaks muuta, siis, palun, esitage ettepanek ja arutame. Vahemärkusena tahan öelda nagu jurist juristile, et ilmselt ei ole kõik erakonnaseaduse uut, 1. aprillist jõustuvat versiooni täpselt läbi lugenud. Kuidas muidu on saanud kahe silma vahele jääda terve peatükk, mis puudutab vastutust, sealhulgas § 12¹⁷, mis sätestab väga üheselt vastutuse annetuste registri pidamise reeglite rikkumise eest, seal annetuste registreerimata jätmise eest jne? Ka karistumäär on väga selgelt paigas – maksimaalselt 20 000 eurot. Neljandaks. Erakonna esitatud andmete õigsuse kontrollimiseks on lisaks avalikkusele olemas Riigikogu juures tegutsev komisjon. Järjekordselt ütlen, et kui on ideid, kuidas komisjoni liikmeskonda tugevamaks muuta ja paremaks muuta, siis arutame seda. Ma loodan, et täna siin esinenud Allar Jõks ei ütle ära, kui ka tema saab ettepaneku seal komisjonis osaleda. Politsei, maksumeti ja prokuratuuri pädevust ei ole keegi vähendanud ning süütuse presumptsioon kehtib meil jätkuvalt. Reformierakond ei lähe kaasa plaaniga panna riik jälgima kampaania mah-
tu, sest see viib jälle tähelepanu olemuslikult

mujale. See oleks sama, kui me praegu aru-
taksime siin tõsimeeli, mille jaoks Keskerakond tohib Vene eriteenistusega seotud raha kasutada ja mille jaoks mitte. Tähelepanu peab olema sellel, kas Eestile on vastuvõetav, et võimalik tulevane peaminister või president saab raha või küsib raha Kremliga seotud isikutelt. Meie jaoks see vastuvõetav ei ole. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Palun Riigikogu kõnetooli Mai Treiali!

Mai Treial

Austatud juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud ettekandjad! Ilmselt pole vaja olla valimiste ekspert, väitmaks, et Eesti püüab maailmameistri tiitlit kõige priiskavamates valimiskulutustes ühe elaniku kohta, kui niisugust tiitlit kuskil välja antaks. Juba 2007. aastal esitas Eestimaa Rahvaliid Riigikogule seaduseelnõu valimiskulutuste piiramiseks, seades tol korral kulude ülempiiriks kümme miljonit krooni. Eelnõu läbis detsembris 2007 esimese lugemise. Kasinusele ja õiglusele kutsuv seadusparandus, mis kahe aasta pärast sotsiaaldemokraatide ja roheliste toel oma eluõigust nõudis ning uuesti esitatuna Riigikogusse jõudis, on vaatamata mitmetele meeldetuletustele ja põhiseaduskomisjoni poole pöördumisele jäänud nii põhiseaduskomisjonis kui ka valitussparteide kabinetides tolmuma.

Küsisin ühelt lugupeetud ettekandjalt, mida ta arvab ametiposti võimalikust seotusest valimisreklaamiga. Laiendan siinjuures pisut seda mõtet. Hiljuti potsatas minu postkasti üks mitmest 2011. aasta kalendrist, paari päeva pärast tuli veel teinegi samasugune. Ühel uisuliidu juhil, kes nüüd kandideerib Riigikogusse, oli kalendris väga keskne koht selge sõnumiga. Kas sellised kulutused on käsitletavad valimisreklaamina? Arvan, et on. Aga see ei ole valimiskampanias kindlasti selgelt välja toodud, rääkimata sellest, et jutt ei ole mitte isiklikest säästudest, vaid uisuliidu kui organisatsiooni niigi kasinast rahast. Kas see on varjatud annetus? Arvan, et on. Ma ei hakka siin kordama neid näiteid, mida täna on mitme organisatsiooni tegevuse kohta reklaami puhul juba toodud. Võiks tuua palju-palju näiteid, kuid aja kokkuhoiu mõttes piirdugem sellega.

Teisest valdkonnast on mõtisklus võrdsetest võimalustest. Pean silmas esinemist televisioo-

nis, raadios, tegutsemist saatejuhina jne. Kahtlemata pole piiranguid kandideerivatel ministritel, rääkimata saatejuhtidest ning mõnel muul ametipostil olevatest inimestest. Neil on piiramatud võimalused, seda eriti erakanalites. Ma kahtlen, kas me saame rääkida võrdsetest võimalustest.

Mitme erakonna esindajad on täna rõhutanud, et nad lähevad valimistele vastu ilma võlgadeta. Sedasama saan öelda ka Eestimaa Rahvaliidu kohta, kes saab minna Riigikogu valimistele ilma võlgadeta. Rahvaliit ei pea vajalikuks masu ajal raha tuulde loopida, pannes seda klantspiltidesse. Me arvame, et rohkem on vaja sisulisi diskussioone ja ühiskonna arengu seisukohalt olulisi lahendusi, ilma trummipõrina ja klantsita. Eestlane on ajast aega ikka tasakaalukalt ja targu oma asju toimetanud.

Erakondade rahastamisse, eriti valimisreklaami rahastamisse on vaja selgust tuua, väga kaua siin oodata ei saa. Loodan, et tänasele arutelule järgneb põhjalik diskussioon põhiseaduskomisjonis ning seaduseelnõud tuuakse kallelt välja, et oleks võimalik neid seaduseks vormida. See näib küll olevat sinisilmne lootus, kuid öeldakse, et lootus sureb viimasena. Nii et jõudu meile! Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu on lõppenud. Täna kõiki ettekandjaid ja arutelus osalejaid!

Istungi lõpp kell 12.16.

Istungi kestus 2 tundi ja 16 minutit.

Juhataja

K. Pentus
Riigikogu aseesimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

IX ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 17. jaanuar 2011

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine lõheliste püügi kohta kudemisajal Lääne-Virumaal (nr 545)
2. Arupärimine Kreenholmi pankrotimenetluse alustamise kohta (nr 534)
3. Arupärimine haldusfirmade tagatisfondi loomise kohta (nr 535)
4. Arupärimine koolivägivalla kohta (nr 539)
5. Arupärimine alushariduse kättesaadavuse kohta (nr 554)
6. Arupärimine koolilõuna madala maksumuse kohta (nr 555)
7. Arupärimine tasuta hariduse kohta (nr 556)
8. Arupärimine Padaoru juhtumi ja Eesti valitsuse juhtimisvõimetuse kohta (nr 552)
9. Arupärimine riigisaladuse lekitamise kohta (nr 560)
10. Vaba mikrofoni

Istungi rakendamine

Aseesimees Keit Pentus

Tere päevast, head ametikaaslased! Alustame Riigikogu täiskogu IX istungjärku teise tööädala esmaspäevast istungit. Nagu kombeks, alustame eelnõude ja arupärimiste ülevõetmisega. Esmalt palun Riigikogu kõnetooli Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaks seaduseelnõu. Esiteks, elatisabi seaduse, riigi õigusabi seaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Rein Lang. Teiseks, Vabariigi Valitsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu seoses Riigi Infosüsteemide Arenduskeskuse ümberkorraldamisega Riigi Infosüsteemi

Ametik. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aleksei Lotman, palun!

Aleksei Lotman

Head kolleegid! Annan Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni nimel üle kaks väikest eelnõu. Ühega likvideerime ühe väikese vastuolu looduskaitsealades ja teisega ühe väikese vastuolu keskkonnatasude seaduses. Tänan!

Aseesimees Keit Pentus

Võtsin Riigikogu juhatusel nimel vastu neli seaduseelnõu. Kui need vastavad meie kodu- ja töökorras sätestatud, siis otsustatakse eelnõude menetluse võtmine kolme tööpäeva jooksul.

Head kolleegid! Mul on edastada neli teadet. Esiteks, Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 13. jaanuaril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni rohelise raamatu "Ühise põllumajanduspoliitika eesmärgid 2020. aastaks: toidu, loodusvarade ja territooriumiga seotud tulevikuprobleemide lahendamise" kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja rohelise raamatu kohta arvamust andma maaelukomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 20. jaanuar kell 16. Teiseks, Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 13. jaanuaril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni teatise "Majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust käsitleva viienda aruande järeldused: ühtekuuluvuspoliitika tulevik" kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja teatise kohta arvamust andma maaelukomisjoni ja rahanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 26. jaanuar kell 16. Kolmandaks, Riigikogu

juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 13. jaanuaril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse eelnõu lühikeseks müügi ja krediidiriski vahetustehingute teatavate aspektide kohta ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse eelnõu börsiväliste tuletisinstrumentide, kesksete vastaspoolte ja kauplemisteabekeskuste kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja eelnõude kohta arvamust andma rahanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 27. jaanuar kell 16. Neljandaks, Riigikogu esimees on edastanud kuue Riigikogu liikme arupärimise peaminister Andrus Ansipile.

Teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 76 Riigikogu liiget, puudub 25.

Selle nädala päevakord on välja jagatud.

Panen hääletusele teise töönädala päevakorra kinnitamise. Palun hääletada!

73 Riigikogu liiget olid päevakorra kinnitamise poolt, 1 Riigikogu liige oli päevakorra kinnitamise vastu. Selle nädala päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine lõheliste püügi kohta kudemisajal Lääne-Virumaal (nr 545)

Aseesimees Keit Pentus

Asume läbi vaatama arupärimisi ja kuulama vastuseid. Esimesena on päevakorras Riigikogu liikmete Toomas Vareki, Lembit Kaljuvee, Tiit Kuusmiku, Valeri Korbi, Mai Treiali ja Eldar Efendijevi 25. novembril 2010. aastal esitatud arupärimine lõheliste püügi kohta kudemisajal Lääne-Virumaal. Arupärimine on keskkonnaminister Jaanus Tamkivile. Palun arupärimise sisu tutvustama arupärijate esindaja Toomas Vareki!

Toomas Varek

Proua juhataja! Lugupeetud minister! Kuus Riigikogu liiget esitasid arupärimise juba 25. novembril. See oli lõheliste kuderände aeg ja Lääne-Virumaal kõige aktiivsem harrastuskalapüügi hooaeg. Oleme mures lõhejõgede ja kalavarude pärast. See on uskumatu, et riik lubab lõhejõgedel kalade kuderände ajal röövpüüki. Lõhelised (lõhed ja meriforellid) jätaavad kudejõest merre minnes meelde oma kodujõe lõhnad, kui nii võib öelda, et suguküp-

sena tagasi tulla. Kui käes on lõheliste kuderände aeg, ootavad neid aga ees nn harrastuskalurid, taskus kas 100-kroonine, 200-kroonine või 1500-kroonine püügiluba (100-kroonine luba annab võimaluse kalastada ühe päeva, 200-kroonine luba kolm päeva ja 1500-kroonine luba terve kuu). See tekitab õigustatud raevu eelkõige rannakalurites ja kohalikes elanikes. Kudekalu on alati hoitud, see on nagu seemneait põllumehele. Loodusliku koosluse elujõulisena hoidmisel on lihtne põhireegel: iga kala peab korra kudedada saama. Aga meil oodatakse koelmute ees, et merest koduveltsesse saabuvald sugukalu tappa. Ei ole usutav, et ministriumis pole teada, et 100-kroonine ehk ühepäevane püügiluba võimaldab lõhejõe ääres kontrollimatult kõike teha. Kirg ja saamahimu ei halasta. Nii võibki juhtuda see, mida igipõlised kalurid näinud on: koelmutel on olnud näha tapmisjälgedega 3–5-kiloseid lõhelisi koos marjaga. Kuhu me oleme jõudnud? Kas Euroopa Liidu soovitusel võivad viia meid seemnevilja kallale, hävitama eeldust, et on võimalik normaliseerida üht meie looduslikku rikkust – lõhejõgesid?

Lääne-Virumaal on ka ainus riiklik taastootmismajand ehk Põlula kalakasvatusteskeskus, kuid nende aastatepikkune väga hinnatav töö elu taastamiseks meie forellijõgedes muudetakse röövpüügi lubamisega nulliks.

Arupärijad on esitanud keskkonnaministrile kaheksa küsimust. Ma ei hakka neid ette lugema, aga me palume nendele vastust. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Küsimustele vastamiseks palun Riigikogu kõnetooli keskkonnaminister Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Alustan arupärijate esimesest küsimusest: "Milline on lõheliste arvukus praegusel ajal Eesti jõgedes? Juba 1997. aastal seati eesmärgiks, et aastaks 2010 oleks looduslik sigimine taastunud vähemalt 50% ulatuses konkreetse kudejõe looduslikust taastootmisvõimest. Kuidas on hääbunud asurkondade taastamine siiaaani kulgenud?" Viimasel kolmel aastal, 2008–2010, on lõhe sigimisedukus meie lõhejõgedes olnud varasemaga võrreldes edukas. Nii Kunda, Selja, Loobu, Purtse, Piri-

ta, Vääna, Vasalemma ja Keila jões kui ka Valgejões on lõhe noorjarkude asustustihedused iga-aastase seire andmetel viimase 15 aasta kõige suuremad. Seda eelkõige seoses viimaste aastate kõrge veeseisuga jõgedes, mis meie väikeste jõgede puhul on määrava tähtsusega. Vaid Pärnu jões on lõhede olukord jäänud stabiilselt kriitiliseks. Tuleb tõdeda, et Läänemere kalanduskomisjoni aastateks 1997–2010 koostatud lõhekava eesmärgid on jäänud enamiku Läänemere suubuvate jõgede puhul täitmata. Läänemere lõhekava kohaselt oli 50% loodusliku sigimise taastamise eesmärk sätestatud lõhe looduslike asurkondadega jõgede jaoks, mida oli Eestis 1997. aastaks säilinud vaid neli: Kunda, Keila, Vasalemma ja Pärnu jõgi. Eesti eesmärgid oma jõgede lõhevarude taastamisel on olnud üldiselt veel palju ambitsioonikamad, kui Läänemere lõhekava ette näeb. Oleme üritanud lõhepopulatsiooni taastada ka nendes lõhejõgedes, kus looduslik taastootmine oli peaaegu katkenud. Ka nendele jõgedele oleme kaugemas perspektiivis seadnud lõhevarude taastamisel lõhekavas tooduga sarnased eesmärgid. Siinjuures tuleb arvesse võtta asjaolu, et lõhejõge ei saa veel pidada heas seisundis olevaks, kui eesmärgiks seatud 50% laskujate arvust on seal täidetud paaril viimasel aastal, vaid see eesmärk peab olema täidetud vähemalt ühe lõhepõlvkonna ehk ligikaudu viie aasta jooksul.

Teine küsimus: "Kalastuskaartide väljastamine kudemisajal mõjutab kalade sigimist ning eriti veevaestel aastatel. Kuidas on piiratud kalastuskaartide väljastamine kudemisajal Keskkonnaameti poolt?" Kalastuskaarte lõhepüügiks antakse Narva, Purtse, Selja, Jägala, Pirita ja Vääna jõe ning Valgejõe. Aasta ringi on püük keelatud looduslike lõhepopulatsioonidega jõgedes, nagu Kunda, Keila, Vasalemma jões, ning ka Loobu jões. Kalastuskaardi alusel toimuv kalapüük lõhe kudejõgedel kudeajal on Eesti lõhejõgede väiksusest tingitud omapära, kuna meie jõgede lõhe puhul puudub nn sesoonne rass, mis tuleks jökke juuba pool aastat või aasta enne kudemist ja jääks sinna mõneks ajaks ka pärast kudemist. Paraku tõuseb lõhe väikese rändeulatuse tõttu Eesti lõhejõgedes ja jõgede veevaesuse tagajärjel siinsetesse jõgedesse vaid kudemisperiodiks, mis on oktoobris ja novembris. Seega, püügi lubamine üksnes väljaspool kudemisperiodi

tähendaks sisuliselt lõhepüügi lõpetamist nendes jõgedes. Lõhevarude kaitseks võetavad meetmed peavad takistama lõhe röövpüüki või ülepüüdmist nii jõgedes kui ka merel lõhejõgede suudmealadel. Keskkonnaministeerium on seisukohal, et täielikku lõhepüügi keeldu jõgedes kehtestada ei ole vaja, sest Eestis on jõgesid, kus lõhe jõgede paisutamise tagajärjel ei koe, mistõttu püügi piiramine nendel jõgedel ei ole lõhevarude kaitse seisukohalt hädavajalik. Lõhepüügiks jõgedele väljastatavate kaartide arvu ei piirata, kuid nende võtmist piirab kindlasti lõhekaardi eest makstav tasu, 100 krooni ühe päeva eest, mis on märksa suurem kui tavaline harrastuskalapüügiõiguse tasu, mis teatavasti on 180 krooni aastas. Leiame, et kalastuskaartide arvu piiramiseks pole siiani ka vajadust olnud, sest lõhe sigimise edukus ja noorkalade arvukus on olnud pidevalt tõusutrendis. Harrastuslikul lõhepüügil pole probleem mitte niivõrd suur lubade arv, kui võrd osa ebaausate kalastajate püügivõtet ja -meetodid.

Kolmas küsimus: "Keskkonnaministeeriumi kodulehel olevas kalakasvatuse taastootmise programmis on öeldud, et ka kalastuskaartide alusel toimuv püük tuleb vahetult kudemise ajal ja pärast seda keelustada. Miks kalavarude osakond ei täida oma põhimäärusejärgset ülesannet ega ministri poolt kinnitatud programmi?" Kalakasvatuse taastootmise programmis aastateks 2002–2010 on viidatud vajadusele kindlustada kudeaegne rahu lõhede põhikoelmuil, mida on ka meetmete kehtestamisel järgitud, kuid mitte lausaliselt. Lausalist keeldu rakendatakse looduslikes lõhejõgedes, kus on säilinud algupärased lõhepopulatsioonid. Need jõed on Kunda, Keila ja Vasalemma. Lisaks on püük täielikult keelatud ka Loobu jões. Lubatud on spinningu ja lendõngega lõhepüük taastatavates lõhejõgedes, nagu Narva, Jägala, Selja, Purtse, Vääna ja Pirita jõgi ning Valgejõgi. Need on jõed, kuhu asustatakse lõhet nii populatsioonide taastamiseks kui ka püügivaru suurendamiseks, mistõttu neis jõgedes antakse kalastajatele võimalus lõhet püüda ning sellest saadavad finantsid katavad osaliselt kulutusi, mida riik asustamiseks teeb. Samuti püütakse nendesse jõgedesse asustatud lõhet nii kutselisel kui ka harrastuslikul kalapüügil merest. Jõest püütava lõhe osakaal on

selles kogumis kõige väiksem ehk umbes 10% kogu Eestis väljapüütavast lõhest.

Neljas küsimus: "Kuidas on teistes riikides kudeajal reguleeritud püük jõgedes, kus samaaegselt tehakse kulutusi asurkondade taastamiseks?" Püügiregulatsioonid ning -režiimid on eri riikides väga erinevad. Näiteks Soome Vabariigis on Läänemeres säilinud vaid kaks looduslikku lõhepopulatsiooni, need on Tornio ja Simojoki jões. Tornio jões on püük lubatud ja seda üsna suures ulatuses. Tõsi, jõgi ise on Läänemere suurim. Üldjuhul asustavad Soomes ja Rootsis kalu suured hüdroenergiakompaniid, kes nii kompenseerivad kalastikule hüdroenergia tootmisel tekitatud kahjustusi. Tavaliselt on sellistes jõgedes püük suhteliselt vaba, kuna paljudes nendes pole lõhele sobilik koelmu paisutamise tagajärjel kättesaadav ja asustamine toimub vaid püügivaru loomiseks. Meie oleme eesmärgiks seadnud tagajärgedega võitlemise asemel eelkõige lõhevaru halva seisundi põhjustega tegelemise, milleks on paisudega kalastikule tekitatava kahju minimeerimine.

Viies küsimus: "Kui palju kalastuskaarte ostetakse ning kui palju laekub nende müügist raha võrreldes lõhevarude taastamisele tehtavate kulustega?" Kalastuskaarte väljastati kõikidele kalastuskaardi alusel püügiks avatud lõhejõgedele näiteks 2006. aastal 980 ja 2008. aastal 2000. Aastal 2010 oli siin tagasilangus, väljastati umbes 1100 luba. Saagid on olnud alates 530 kilost 2006. aastal kuni 1350 kiloni 2008. aastal (2010. aasta saak on veel täpselt teadmata). Eespool toodust nähtub, et 2008. aastal haripunkti saavutanud harrastuslik lõhepüük jõgedes on viimastel aastatel mõnevõrra taandunud. Märksa vähem kalastuskaarte võeti 2010. aastal, mis oli ka palju veevaesem. Arvestades kalastuskaardi maksumust (100 krooni ühe päeva ja 200 krooni kolme päeva eest), laekus ajavahemikul 2006–2010 lõhekaartide müügist keskmiselt 300 000 krooni aastas. Lõhe noorjarkude kasvatamiseks ja asustamiseks tehakse Põlula kalakasvatuskeskuses kulutusi umbes kolm miljonit krooni aastas. Harrastusliku lõhepüügi eest jõgedes kaetakse asustamiseks tehtavad kulutused väljapüütava saagiga protsentuaalselt võrreldavas mahus, küll aga tuleb tõdeda, et lõhepüük merel ei kata lõhe asustamiseks tehtavaid kulutusi väljapüügi võrreldavas mahus.

Kuues küsimus: "Millises mahus asustab riik igal aastal noorkalu Eesti jõgedesse?" Viimase viie aasta keskmine asustatud lõhede arv on olnud ligikaudu 210 000 lõhenoorkala aastas.

Seitsmes küsimus: "Miks antakse kalastuskaarti jõgedele, kuhu riik on asustanud noorkalu?" Lõhepüüki jõgedes kalastuskaardi alusel lubatakse mitmel põhjusel. Esiteks antakse sellega ka õngpüünistega püüdvatele harrastuskaluritele võimalus lõhet püüda. Teiseks pole viimastel aastatel, mil lõhe arvukus jõgedes on olnud kasvutrendis, olnud põhjust seda püüki keelustada. Oluline on seegi, et ausad kalastajad hoiavad püügil viibimise ajal sealt eemal keelatud nakkevõrkudega, elektriagregaatidega või muul moel röövpüügiga tegelevad isikud. Täieliku keelu puhul oleks sellises olukorras röövpüüdjalte palju mugavam tegutseda. Inspektorid paraku iga jõekääru taha pidevalt ei jõua. Oleme seisukohal, et kui kasutatakse vaid lubatud vahendeid ning järgitaks kalapüügile seatud piiranguid nii merel kui ka jõgedes, oleks kõigil huvigruppidel võimalik lõhet püüda ilma lõhevarusid oluliselt kahjustamata.

Kaheksas küsimus: "Ilmselgelt ohustavad lisaks lubadega harrastuspüüdjatele Eesti lõheliste varusid röövpüüdjad. Kuidas on keskkonnainspektorid hakkama saanud röövpüüdjate ohjeldamisega?" Röövpüügi osakaalu mõju on väga raske täpselt hinnata, kuna see tegutsemine toimub teatavasti varjatult. Küll aga on Keskkonnainspeksioon oma üheks prioriteediks seadnud just lõhe kudejõgede järelevalve lõhe kudeajal. Võib öelda, et järelevalve mõju röövpüügi vähenemisele kajastub samuti lõhe sigimisedukuses meie jõgedes, mis viimasel paaril-kolmel aastal on olnud viimase 15 aasta kõige edukam. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Läheme küsimuste juurde. Esimesena saab küsimuseks sõna Lembit Kaljuvee. Palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Olen sel teemal rääkinud nii kutseliste kaluritega, harrastuskaluritega kui ka kalateadlastega põhiliselt just Lääne-Virumaalt ja nende inimestega, kes teavad Selja jõe ning teiste suhteliselt väikese veehulgaga Eesti jõgede olukorda oktoobris-novembris, kui lõhe nn riiklik rööv-

püük käib. Ma olen neilt küsinud, mida teha, et see ära lõpetada. Nad pakuvad, et load võiksid olla mitu korda kallimad. Kas te olete seda ministriumis arutanud? Mida te ise saarlasena ja mehena, kes kalandusest peaks midagi teadma, sellest arvate?

Jaanus Tamkivi

Aitäh küsimuse eest, härra Kaljuvee! Nii nagu minu sõnavõtust juba välja tuli, on kalapüügiõiguse tasu suurus kindlasti teema, mida tuleks arutada. Küll aga näitavad statistika ja praktika seda, nagu ma ennegi rääkisin, et need harrastuskalamehed, kes püüavad jõgedel ja maksavad 100 krooni päeva eest, tegelikult katavad need kulud. Need kulud on päris täpselt selle rahaga kaetud, küll aga on see püük alamaksustatud merel. Kui me võtame seisukoha, et igaüks peaks maksma oma väljapüütud kala eest, siis tuleks suurendada meres lõhepüügi tasusid. Üldiselt on jõgedes püügi korral asi rahaliselt tasakaalus.

Aseesimees Keit Pentus

Aleksei Lotman, palun!

Aleksei Lotman

Aitäh! Hea minister! Tuleb nõustuda sellega, et vähemalt niisama tähtis, aga tõenäoliselt veelgi tähtsam kui püük on elupaikade olukord. Tõsi on ka see, et on väga oluline, et siirdelad, sealhulgas lõhilased, saaksid takistamatult liikuda. Teine oluline aspekt elupaikade olukorras on vee keemiline koostis. Pärast Euroopa Liiduga liitumist on seni langustrendis olnud põllumajandusreostus pööranud tõusule. Kas keskkonnaministril on mingid plaanid, kuidas vähendada keskkonnareostust, mis tuleb põllumajandusest, ilma et me põllumajanduse välja suretaksime?

Jaanus Tamkivi

Aitäh, härra Lotman! See on väga tõsine teema, mille te praegu tõstatasite. Mis puudutab vee reostamist, siis punktireostusega hakkavad meil asjad korda saama, asulatega saavad asjad ilmselt lähiaastatel ühele poole. Küll aga on väga tõsine probleem just nimelt hajureostus, mis tuleneb põllumajandusest. Kuna jõukus tasapisi jälle kasvab ja ka põllumeeste jõukus kasvab, siis kasutatakse järjest rohkem väetisi ja muid aineid, mis jõuavad kahjuks

vooluveekogudesse. Selle olukorraga tegelemine on kindlasti järgmise perioodi kõige olulisem küsimus, ükskõik, kes siis parasjagu keskkonnaminister juhtub olema. Me oleme Põllumajandusministeeriumiga koostööd alustanud, oleme kohtunud ka Eesti Põllumeeste Keskliiduga. Esimene väga oluline samm on saada korda sõnnikuhoidlad, millele järgnevad ka kõik muud sammud, mis on vaja astuda. Aga see teema on juba palju keerukam kui torude maasse kaevamine asulates. Ma pean silmas põllumajandusest tuleva reostuse piiramist niimoodi, et me annaksime põllumeestele ikkagi võimaluse tegutseda. Siin on suur ja lai tööpõld ees ootamas.

Aseesimees Keit Pentus

Toomas Varek, palun!

Toomas Varek

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Kui teiste kalamajanduslikult tähtsate kalaliikide, näiteks haugi ja latika kudeajaks kehtestatakse müügipiirangud, keeluajad ja -kohad, siis kalastuskaartide väljastamisel lõhe ja meriforelli püügiks Pirita, Jägala, Selja, Narva, Väana ja Purtse jõel ning Valgejõel ei ole seni kehtestatud mingeid piiranguid. Miks see nii on?

Jaanus Tamkivi

Aitäh, härra Varek! Ma eelnevalt pisut rääkisin sellest, et looduslike lõhejõgesid, kus looduslik taastootmine tegelikult toimub, on Eestis paraku järele jäänud ainult neli. Need on Kunda, Keila, Vasalemma ja Pärnu jõgi. Ülejäänud jõgede puhul on tegemist sellega, et lõhesid asustatakse sinna väga suures osas ainult püügivaru tekitamiseks. Lõhede taastootmine nendes jõgedes on tegelikult minimaalne. See, mida Põlulas tehakse, ja noorkalade asustamine nendesse jõgedesse ongi valdavalt mõeldud püügivaru tekitamiseks. Nagu ma ütlesin, need mehed ja naised, kes püüavad lõhet jõgedel ja ostavad loa 100 krooni eest päevas, katavad tekitatud kulutused tegelikult ära.

Aseesimees Keit Pentus

Hea minister! Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh arupärimisele vastamise eest! Kas on soovi pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

Ma lõpetan selle arupärimise käsitlemise.

2. Arupärimine Kreenholmi pankrotimenetluse alustamise kohta (nr 534)

Aseesimees Keit Pentus

Järgmisena on päevakorras 17. novembril 2010. aastal seitsme Riigikogu liikme esitatud arupärimine Kreenholmi pankrotimenetluse alustamise kohta. Arupärimine on majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Palun Riigikogu kõnetooli arupärimist tutvustama arupärijate esindaja Eldar Efendijevi!

Eldar Efendijev

Proua eesistuja! Austatud kolleegid! Austatud minister! Arupärimise esitasime möödunud aasta novembri keskel. Juba kaks kuud on möödas, aga selle küsimuse aktuaalsus ei ole jäänud möödunud aastasse. See teema on tänaseni aktuaalne.

Austatud majandus- ja kommunikatsiooniminister! Mõni aeg tagasi vapustas inimesi teade, et Kreenholmi Valduse AS-i suuromanik taotleb Narvas asuva Kreenholmi tekstiiliettevõtte pankrotti. Suuromaniku teatel on Kreenholmi päästmiseks tehtud suuri jõupingutusi ning püütud vähendada kulutusi. Võlausaldajatega on kokku lepitud maksegraafikud. Kuid kõigele vaatamata ei õnnestunud Kreenholmi päästa. Kuigi väidetavalt käib töö selle nimel, et leida investoreid, kes oleksid valmis Kreenholmi kas ostma või selle tegevuse üle võtma, on see siiski vähe tõenäoline. Veel neli aastat tagasi töötas Kreenholmis üle 3000 inimese. Nüüd on Kreenholmis ukсед suletud ja 530 inimest jäid Kreenholmi sulgemise tagajärjel töötuks. Keegi ei tea, mis saab edasi ning milline saatus ootab neid inimesi, kes kaks kuud tagasi liitusid Ida-Virumaa töötute armeega. Töötukassa statistika järgi oli Ida-Virumaal 12 600 töötut. Pärast Kreenholmi sulgemist suureneb see arv veelgi.

Seoses sellega on meil teile järgmised küsimused. Kuidas on riik püüdnud omalt poolt kaasa aidata, et leida Kreenholmile uued investorid? Mil määral on Vabariigi Valitsus oma istungitel teemat käsitleanud, sest 530 inimese töötuks jäämine praeguses olukorras on tõsine oht kogu Ida-Virumaale? Kas Vabariigi Valitsus on üldse kursis Eesti suurettevõtete üldise olukorraga? Sellele arupärimisele on alla kirjutanud seitse Riigikogu liiget. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Vastamiseks palun Riigikogu kõnetooli majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsil!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Riigikogu liikmed! Head arupärijad! Esimene küsimus: "Kuidas on riik püüdnud omalt poolt kaasa aidata, et Kreenholmile leida uued investorid?" Kreenholmi pankrotistumine tähendas ühe ettevõtte tegevuse ja selle 530 töötaja töö lõppemist. Pankrotimenetluse mõte on ühest küljest võlausaldajate nõuete rahuldamine, teisest küljest on see lahendus selleks, et ettevõtte tootmiseks kõlblik vara jõuaks uuesti aktiivsesse kasutusse ehk keegi saaks seda kasutades tootmist alustada. Pankrotiseadus seab teatud raamid ka uute investorite otsimisele. Minule teadaolevalt tegelevad nii määratud pankrotihaldur kui ka suuremad võlausaldajad konkreetselt selle ettevõtte puhul lisaks vara realiseerimisele ka investorite otsimisega. Riigi eesmärk on arusaadavalt see, et tööstustootmiseks sobivasse piirkonda, s.o Ida-Virumaale, tuleks uusi ettevõtjaid, kellel on korralikult läbimõeldud tegevusplaan. Tuleb tõdeda, et konkurentsieelise ja kaupade vaba liikumisega seotult liigub suurtootmine sinna, kus see on odavam. Argumendiks võib olla tooraine lähedus, suure lõpptarbijaskonna lähedus või odav tööjõud. Eesti ei ole Aasiaga võrreldes enam odava tööjõuga maa, kuid pikk tööstustootmise traditsioon ning hea hinna ja kvaliteedi suhe annab Ida-Virumaale siiski tugeva konkurentsieelise. Riik tegeleb sellega, et leida Ida-Virumaa piirkonda ettevõtjaid, kes oskavad oma tootmise juures ära kasutada piirkonna muid eeliseid. Neid on tõesti mitmeid. Nimetan mõne. Ida-Virumaal on soodne geograafiline asukoht, kuna 150 kilomeetri raadiuses elab umbes kuus miljonit inimest ehk ligi kolm korda enam kui 150 kilomeetri raadiuses Tallinnast. Ida-Virumaa on kõige linnastunud regioon, Kirde-Eesti 178 000 elanikust ligi 90% on linnaelanikud. Elanikkonna linnastumine on hea eeldus ettevõtetele tööjõu leidmisel, kuna minimaalse hajaasustuse tõttu on võimalik leida piisav hulk tööjõudu ühest piirkonnast. Perspektiivset tootmistaad on Ida-Virumaal palju, hinnanguliselt 2000 hektarit. Ida-Virumaal on seni tootmise ja laomajanduse kinnisvarana

valdavalt kasutusele võetud olemasolevaid vanu hooneid ehk ettevõtted on oma tegevuses edukalt kasutanud olemasolevat kinnisvara. Suurte energiressursside olemasolu loob eelduse energiamaahukate ettevõtete piirkonda liisandamiseks. Geograafiline asukoht ning maakonda läbiv Tallinna–Peterburi maantee on sobiv eeldus logistikaparkidele. Majandusministeerium töötab selle nimel, et Eestis leiduv äripotentsiaal ei jääks investoritele märkamatuks. Me panustame Ida-Viru arengusse nii ettevõtlusprogrammide kui ka avalike investeeringute kaudu. Ida-Virumaa tööstuspotentsiaali arendamiseks on moodustatud SA Ida-Virumaa Tööstusalade Arendus, mille eesmärk on tuua ettevalmistatud infrastruktuuriga tootmiskaupa pakkumisega regiooni uusi tootmis- ja logistikasektori otseinvesteeringuid. Sihtasutus aitab kaasa masina-, keemia- ja metallitööstuse ning logistika edasiarendamisele. Äriplaani kohaselt luuakse SA Ida-Virumaa Tööstusalade Arendus tegevuse tulemusena Ida-Virumaal aastaks 2019 juurde ligikaudu 4400 töökohta ja tegevust alustab 116 uut ettevõtet. Otseinvesteeringute maht on 12 miljardit Eesti krooni. Loodud sihtasutus tegeleb aktiivselt turundusega, uute ettevõtete leidmisega Ida-Virumaale. Koostööd tehakse mitme organisatsiooniga: majandusministeeriumiga, Ettevõtluse Arendamise SA-ga, kaubandus-tööstuskogaga jt. Koos turundustegevusega on tegeldud infrastruktuuri ettevalmistamisega. Vaatasin üle sihtasutuse portfelli ehk selle, millised projektid on töös. Võin öelda, et algus on igati julgustav, sest on mitu välisettevõtet, kes on teinud investeerimisotsuse. Mõni neist on avalik, mõni mitte. Kokku on SA Ida-Virumaa Tööstusalade Arendus kliendiportfellis praegu 18 ettevõtet konkreetsete investeerimisplaanidega Ida-Virumaale.

Nüüd kommentaar tekstiilitööstuse ja Kreenholmi kohta. Kindlasti langeb Kreenholmi pankroti või selle viimase osa pankroti puhul põhiline vastutus omanikele, aktsionäridele. Olen vestelnud mitme tekstiiliettevõtte juhtidega ja tekstiilitööstuse liidu inimestega Eestis. Üldine hinnang on, et Kreenholmi ei tahetud aastaid tõsiselt restruktureerida. Ei arvestatud, et tootmine, mis toimus Kreenholmi viimases kompleksis, ei vastanud Eestis kujunenud palga- ja heaolutasemele. See ei tähenda sugugi seda, et tekstiilitööstusel ei pruugi olla

Eestis perspektiivi. Näiteks Šveitsi tekstiilitööstuses on peaaegu kaks korda rohkem töötajaid kui Eestis ja töötajate palgatase on seitse korda kõrgem kui Eestis. Nii et ka tekstiilitööstuses on isegi väga arenenud Euroopa turude lähedal täiesti võimalik tootmisega tegeleda. Konkreetselt Kreenholmi puhul ei olnud omanikel küllap seda soovi. Et lõpetada vastus esimesele küsimusele positiivse sõnumiga, ütlen, et loomulikult tuleb teha tööd selle nimel, et tekstiilitootmine Narvas jätkuks. Potentsiaal on olemas. Kas seda saab teha olemasoleva vara baasil, see sõltub ikkagi väga palju pankrotihaldurist ja suurematest võlausaldajatest.

Teine küsimus: "Mil määral on Vabariigi Valitsus teemat käsitlenud oma istungitel, sest 530 täiendava inimese töötuks jäämine praeguses olukorras on tõsine oht kogu Ida-Virumaale?" Valitsuse istungitel konkreetselt Kreenholmi pankrotti päevakorrapunktina ei ole käsitletud. Küll aga on valitsus viimase poole aasta jooksul põhjalikult välja töötanud Ida-Virumaa tegevuskava. Selles tegevuskavas on keskne Ida-Virumaa majanduspotentsiaali ja tööstuspotentsiaali areng ning selle kaudu töökohtade loomine Ida-Virumaale. Loomulikult, Kreenholmi pankrotist on riigi kohalikud institutsioonid teadlikud. Kui alustada Kreenholmile lähimast, Narva linnast ja selle linnavolikogust, siis sealtkaudu on avalikkus saanud infot, et läbirääkimised ettevõtte ostu üle on peetud ning saavutatud kokkulepped uue investori saamiseks seniste varade ja ennekõike tekstiilitööstuse jaoks. Sellise informatsiooniga on esinenud Narva Linnavolikogu liige Sergei Nikitin. Minule ei ole praegu teada, kes on see potentsiaalne investor, mistõttu on hetkel raske konkreetselt selle vara baasil Kreenholmi tulevikuväljavaateid hinnata. Avalikkusele antud info kohaselt detsembri lõpus toimunud avalikel pankrotivarade enampakkumistel huvilisi ei leidunud. Järgmine enampakkumine peaks toimuma jaanuaris.

Kolmas küsimus: "Kas Vabariigi Valitsus on üldse kursis Eesti suurettevõtete üldise olukorraga?" Vabariigi Valitsus ei ole mitte üldiselt kursis, vaid on Eesti suurettevõtete tegevusega võrdlemisi konkreetselt kursis. Me hoiame pidevalt silma peal Eesti majanduse arengul, sealhulgas nii väike-, keskmiste kui ka suurettevõtete peamistel arengunäitajatel. Kindlasti suhtleme vahetult ettevõtete omanike

ja juhtidega. Lisaks Statistikaameti ja äriregistri andmetele tellime konjunktuuriinstituudilt tööstusbaromeetri uuringut, mis igas kuus kajastab tööstussektori hinnanguid hetkeolukorrale ning arengutele järgnevatel kuudel. Koostöös kaubandus-tööstuskojaga tegime novembris küsitluse, et saada teada, kuidas on varasemaga võrreldes muutunud ligipääs kapitalile. Võrreldes 2008. aastaga on küll märgata paranemist, kuid jätkuvalt on ettevõtetele laenu saamiseks vähe omakapitali ja ebapiisavad tagatised. Vajaduse kohaselt reageerime paindlikult, abistades ettevõtjaid, kohandades või täiendades EAS-i ja KredExi toetusmeetmeid. Nii näiteks viisime KredExi abiga ellu erakorralise tugipaketi 2009. aasta alguses, mil ettevõtjate ligipääs kapitalile oli olematu. Eriti terav oli probleem käibevahendite kaasamisega, sealhulgas suurettevõtetele. Väljatootatud allutatud laenutooted ning krediidiin pankadega on aidanud senini tagada ligipääsu nii investeringuteks vajalikule kapitalile kui ka käibevahendite finantseerimisele. Tänu riiklikule tagatisele saime ettevõtjatele pakkuda pangalaenu refinantseerimist ettevõtjatele soodsamas suunas. Lisaks palusime Euroopa Komisjonilt luba laiendada EAS-i ja KredExi meetmeid suurettevõtetele. Loa me ka saime. Nüüd on suurettevõtete ligipääs nendele programmidele avatud. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Küsimuseks saab sõna Eldar Efendijev. Palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Umbes aasta tagasi tõstatati selles saalis esimest korda Kreenholmi teema. Ma lubasin endal siis rääkida võimalikust pankrotist. Ma pöördusin ka valitsusliikmete poole, et nad paneksid Kreenholmi tähele, ja esitasin sellega seotud argumentatsiooni. Öelge, palun, kas teie teadsite selle aasta jooksul, et Kreenholm läheb pankrotti, või mõtlesite ikkagi, et on teised stsenaariumid ja Kreenholm suudab võibolla olukorrast välja tulla.

Juhan Parts

Aitäh! Ma olen kohtunud Kreenholmi tegevjuhtide ja tõenäoliselt ka omanike esindajatega, kui mälu mind ei peta, umbes selle aja

jooksul, millele te viitasite. On täiesti selge, et Kreenholmi n-ö erastamisjärgne protsess on olnud ju järjepidev. Järjepidevalt on tehtud otsuseid nii olemasoleva kinnisvara kui ka olemasoleva tootmispotentsiaali kohta n-ö tootmise vähendamise suunas. See on väga subjektiivne hinnang. Kui me mõtleme Kreenholmi all kinnisvara Narva piirkonnas, kus toimub tekstiilitootmine (mitu tekstiilitööstuse osa on ju Kreenholmist Narva piirkonnas ka füüsiliselt eraldunud), siis on selge, et arvestades mitte ainult turuseisu, vaid ka töajukulude kasvu, palgakasvu, oli reaalseid plaane tekstiilitööstuse ehk põhitootmise moderniseerimiseks väga vähe näha. Mille peale omanikud täpselt lootsid, seda tuleb nende käest küsida. Siin ei ole võimalik ei valitsusel, majandusministril ega vaevalt kellelgi sekkuda. Omanikud käsutavad oma ettevõtet ikka ise.

Aseesimees Keit Pentus

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Me hoolega vaatasime ja vaatame kõiki materjale, mis on ajakirjanduses olnud seoses Kreenholmi pankrotimenetlusega. Kommentaarides, peab ütleva, oli ja on vähe ministri informatsiooni. Ma mõtlen, et võib-olla võiks ka Sotsiaalministeerium siin kaasa lüüa. See arupärimine ongi seotud sellega, et me tahame kuulda ministri ja ministri arvamust. Ma tahangi küsida teilt, härra minister: kas te ei leia, et niisuguste suurte ettevõtete sulgemisel võiks olla ministri sõna rohkem kuulda?

Juhan Parts

Aitäh! Muide, see on hea arupärimine, ega see halb ei ole, et te selle esitasite. Teid tuleb tunnustada riigimeheliku julguse eest, et te julgusite selle terava küsimuse tuua Toompeale ja täiskogu saali. Loomulikult on Kreenholmil märgiline tähendus. Kui see uudis tuli, siis ministri inimesed minu palvel viisid ennast kurssi, mis on põhjused, mis on plaan, mida kavatakse suurem võlausaldaja teha, mismoodi ta kavatakse vara võõrandada. Sellise üldise informatsiooni me hankisime. Oleme palunud, et Ettevõtluse Arendamise SA inimesed oleksid kõigele avatud. Aga me peame endale aru

andma, et selle konkreetse vara ja sellega seoses kõigi muude asjade puhul on kontrollohjad ikkagi võlausaldajate ja nende usaldusisiku, pankrotihalduri käes. Ma võin siin öelda, et kui neil on vähegi huvi, et riik astuks mingisuguseid samme, siis need sammud on garanteeritud, kui need on realistlikud sammud. Kui natuke kritiseerida, siis teie küsimuse alatoonist võis välja lugeda, et teil on ikkagi ettekujutus, et majandusminister on mingi geenius, kes, ütleme, võtab need rätikud, laudlinad ja voodilindad ning suudab neid maailmas nii palju maha müüa, kui neid suudetakse toota. Kreenholmi oleks pidanud ammu restruktureerima. Riik ei saa omanike eest asuda ettevõtet restruktureerima, et toota midagi sellist, millel on parem perspektiiv, arvestades tööjõu maksumust. Aga lühidalt öeldes: viige ka Narva sõnum, et majandusminister on valmis töötama koos pankrotihalduri ja võlausaldajatega ning nende investoritega, kelle nimesid on mulle vihjamisi mainitud, aga keda mul ei ole korrektne siit nimetada. Nad on tekstiilitööstusega ühel või teisel moel seotud. Nii et ehk läheb kaubaks ja tekstiilitootmine Kreenholmis ikkagi ühel või teisel moel jätkub. Aga see, mida ma ministrina tahan näha, ei ole lihtsalt suhteliselt vananenud, amortiseerunud seadmetega sama tootmise vägisi jätkamine, vaid ma tahan näha, et seal taga oleks mingisugune plaan, mille tugevus seisneb selles, mida ma eespool ette lugesin (kogenud töötajad ja teatud muud tugevused, mis võiksid tekstiilitööstusel olla). Kuid ilma mingi seisukohata selge kasvu ja restruktureerimise kohta ei suuda olemasolevat Kreenholmi käigus hoida tõenäoliselt ükski investor. Ma ei ole kindlasti ka see inimene, kes tagantjärele hakkab targutama, kas Kreenholmi erastamine kümme või natuke rohkem aastat tagasi sellise äriplaaniga, sellistele omanikele, selliste kavadega oli õige või vale. Tagantjärele tark on alati lihtne olla, selge see. Aga ma tahan rõhutada tekstiilitööstuse seisukohalt, et Eesti kogemus näitab, et tekstiiliettevõtted, kes suudavad tooteid arendada ja leida nišše, suudavad väga kõrgel tasemel töötada. See Šveitsi näide, mille ma siin tõin, näitab tekstiilitööstuse võimalusi ka väga suure konkurentsiga turul, nagu seda on Euroopa Liit.

Aseesimees Keit Pentus

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Ütle site, et ministeerium hoiab Eesti suurettevõtete nn tervislikul olukorral silma peal või jälgib neid huviga ja on teadlik, milline olukord neis on. Mina olen ka püüdnud jälgida Eesti majanduse ja suurettevõtete olukorda. Minu teada meil tänava sellist üllatust oodata ei ole. Meie suurettevõtete olukord on tunduvalt parem kui aasta tagasi. Aga järsku teie teate mõnda ettevõtet, mis on analoogilises olukorras, nagu mõni kuu tagasi oli Kreenholm?

Juhan Parts

Aus vastus on, et ma tõesti ei tea, kui me defineerime suurettevõtet kui ettevõtet, kus on 250 või rohkem töötajat. Minul ei ole informatsiooni, et ühel või teisel ettevõttel seisaksid mingisugused ülimald keerukused ees. Ma usun, et see aeg langes ikkagi põhiliselt 2009. aastasse, kui ka suurettevõtetes väga tugevalt kukkus käive, kasumist rääkimata. 2010. aasta teisel poolel hakkasid asjad ülespoole minema. Praegu me näeme eri sektorites, et asi läheb paremaks. Samas ei saa kunagi välistada, et on mõni ettevõtte, kellel on võib-olla mingisugune finantskoormus peal, ja kui tuleb ootamatult mingisugune turumuutus, siis on probleem ukse ees. Selles mõttes peame olema jätkuvalt valmis teatud ootamatusteks. Praegu on, jah, signaalid ja kõik indikatsioonid olnud võrdlemisi positiivsed.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimusi rohkem ei ole. Aitäh, austatud minister! Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eldar Efendijevi!

Eldar Efendijev

Proua eesistuja! Austatud minister! Austatud kolleegid! Ma tahan ikkagi paari sõnaga täpsustada mõnda küsimust, mis on seotud Kreenholmiga, sest see on mõnes mõttes ka tulevikunäide ja aitab asju hinnata. Ma alustan aastast 1995, kui riik müüs Kreenholmi rootslastele, ning mõne aja sai Kreenholm Eestis ja maailmaturul küllaltki hästi hakkama. Võib ütelda, et veel natuke vähem kui kümme aastat tagasi oli tema käive rohkem kui miljard krooni. Ta oli teine pärast Eesti Energiat. Tal oli kõige suurem ekspordimaht, ta oli hea ekspordiettevõtte. SKT tasemel saab rääkida rohkem

kui 1%-st. Saab ütelda, et ta tegutses päris edukalt nendel esimestel aastatel ja ka selle sajandi esimestel aastatel. Muidugi toimusid restruktureerimised, sest oli vaja välisturgude jaoks atraktiivne olla. Aga mõni aasta tagasi tegid omanike sammud meid väga murelikuks ja sellepärast me esitasime need küsimused Riigikogu tasemel. Esimene probleem oli see, et toodang jäi nagu omaette. Toodangu müümine läks hoopis teises suunas ja kinnisvara hakkas omama hoopis teine, uus firma. Ühelt poolt toimus selline protsess ja teiselt poolt hakkas Kreenholm tasapisi vallandama inimesi ja kaotama töökohti. Siis tuli see küsimus ka Riigikokku.

Selles mõttes on väga oluline, kas Eesti riik, kes räägib ekspordist ja huvist selles suunas, jälgib ikkagi suuri ettevõtteid, kes asjaomasel valdkonnas tegutsevad ja satuvad mõnikord ka hätta nagu Kreenholm. Mina küll ei ole nii optimistlik selles suhtes, et Kreenholmi saaks reanimeerida, sest kui Kreenholmi reanimeerida, siis ta peaks juba esimesest päevast olema võrdne Šveitsi tekstiilitööstusega. Ma olen siin täiesti nõus härra ministriga ja kardan, et praeguses olukorras on see võimatu. Kui rääkida Kreenholmist ja teistest ettevõtetest, siis minu meelest Eesti Vabariik ja Vabariigi Valitsus peaksid võib-olla rohkem tegutsema koos nende suurte ettevõtetega, et ei tekiks olukorda, mida on vaja päästa, või sellist olukorda, kust juba ei saagi enam tagasi minna. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

Lõpetan teise arupärimise käsitlemise.

3. Arupärimine haldusfirmade tagatisfondi loomise kohta (nr 535)

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine arupärimine on 17. novembril 2010. aastal kuue Riigikogu liikme esitatud arupärimine majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile haldusfirmade tagatisfondi loomise kohta. Palun arupärimise sisu tutvustama arupärijate esindaja Eldar Efendijevi!

Eldar Efendijev

Proua eesistuja! Austatud kolleegid! Lugupeetud härra Juhan Parts! Eelmise aasta novembri alguses hakati üha rohkem rääkima ideest luua haldusfirmade tagatisfond. See arupärimine esitati kaks kuud tagasi, sellest on juba mõni aeg mööda läinud. Idee sai alguse sellest, kui Tallinna Mustamäe linnaosa vanem Lauri Laats arutles ajalehes Pealinn selle üle, kui palju tallinlasi tõstetakse selle aasta jõuludeks kuuse alla ning kuidas vältida olukorda, kus paari kommunaalmaksevõlglaste tõttu jääb terve maja kütteta. Eesti Kinnisvara Haldajate ja Hooldajate Liit on asunud arutama, kas kinnisvara korrashoiuga tegelevaid firmasid võib käsitleda loomulikkude monopoli omavate ettevõtetenä, mis vajavad täiendavat riiklikku kontrolli ning piiramist koos kohustusliku garantiifondiga, nagu seda näeb seadus ette turismifirmadele ja finantsasutustele. Praegu on elanike kommunaalmaksevõlgade maht suurenenud ning läheneval talvel kasvab see veelgi. Kinnisvara haldajate ja hooldajate liidu juhi Jüri Kröönströmi seisukoht on, vastupidi, et garantiifond tõstab haldusteenuse hinda, kuid võlgade tekkimise põhjusi ei lahenda. Kröönström ootab garantiifondi loomise asemel ettepanekuid, kuidas elanikkonna maksejõulisust ja maksedistsipliini parandada. Seoses eeltooduga palun vastata neljale küsimusele. Aja kokkuhoiu mõttes jätan need teile ettelugemiseks. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Palun, majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Vastan arupärimisele. Esimene küsimus: "Kas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on antud teemat arutanud?" Jah, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis on haldusfirmade garantiifondi asutamise vajalikkust ja võimalikkust kaalutud. Seda teemat on arutatud ka kohtumisel Eesti Kinnisvara Haldajate ja Hooldajate Liidu esindajatega.

Teine küsimus: "Milline on Teie seisukoht haldusfirmade garantiifondi loomise osas ning kui suur võiks olla garantiifondi makstav summa?" Kinnisvara korrashoiu teenuste osas (hal-

dus, hooldus, heakord, tugiteenused) on Eestis väljakujunenud toimiva konkurentsiga turg, kus kõik kinnisvaraomanikud, sealhulgas korterelamute kaasomanikud, on oma tahtes vabad hankimaks oma vajadustele vastavaid teenuseid. Eestis puuduvad õiguslikud alused, ilmingud ja vajadus loomuliku monopoli sätete kohaldamiseks kinnisvara korrashoiuga tegevatele ettevõtjatele. Ministeerium on soovitanud kinnisvaraomanikel korrashoiuteenuste pakkujate valikul pöörata tähelepanu sellele, et teenuse pakkujal oleks olemas kehtiv halduse ja hoolduse sertifikaat ning kutsetunnistus, kusjuures alates kolmanda taseme sertifikaadist peab kinnisvara korrashoiu ettevõtjal olema kehtiv vastutuskindlustus. Korrashoiutevõtetele garantiifondi kohustuse rakendamise korral ei oleks tegemist mitte niivõrd turu korrastamisega, vaid meetmega, mis paneks kinnisvara korrashoiu teenuste turu osalistele praegusega võrreldes ühe lisakohustuse ja tõenäoliselt tõstaks ka teenuse hinda.

Kolmas küsimus: "Kas on plaanis algatada vastav seadusmuudatus haldusfirmade garantiifondi loomiseks?" See on kaalumise koht, kuid ministeerium kaldub arvama ja ka mina kaldun arvama, et sellise fondi loomise kasutegur jääb alla sellega kaasnevatele kuludele, mille maksavad lõpuks kinni korterite ja muu kinnisvara omanikud.

Neljäs küsimus: "Mis oleks Teie hinnangul parim viis vähendada elanike kommunaalmaksete võlgade mahtu?" Arupärimise tekstis toodust järeldub, et soovitatav kinnisvara korrashoiu ettevõtetele garantiifondi kehtestamise nõue ei tulene niivõrd nende tegevusest, vaid osa klientide maksevõimest ja distsipliinist. Selle kohta on kinnisvara korrashoiu teenuste osutajatelt laekunud tagasiside, et 2010. aastal võis täheldada klientide võlgnevuste vähenemist võrreldes eelmise aastaga. Võlgnevuste kasvu on esinenud mõnes korterelamus või monofunktsionaalses asulas, kus paikkondlik tööhõive on valdavalt seotud ühe suurema töandjaga. Kortere lamute kaasomandi majandamisel ja valitsemisel tekkinud probleemid, sealhulgas eluasemega seotud kulude õigeks ajaks tasumata jätmine, on majanduse langusfaasis arusaadavalt suuremad kui headel aegadel. Samas tuleb teha vahet võlgnikel, kes ei saa maksta, ja neil, kes ei taha maksta. Esimesel puhul tuleb riiklikult võtta aktiivseid töö-

turumeetmeid ja maksta sotsiaaltoetusi vähekindlustatud elanikele. Teise variandi kohta tuleb öelda, et ministeerium on koos valdkondlike katusorganisatsioonidega juba aastaid püüdnud omanike teadlikkuse ja kohusetunde kasvatamise toetamise. Kommunaalmaksete võlgnevuse probleemi leevendamiseks on vaja tagada kohalike omavalitsuste haldussuutlikkus, et toimetulekutoetusi eraldataks õigel ajal. Praegu rakendatava süsteemi puudus on see, et eluasemekulude komponenti küll arvestatakse toimetulekutoetuse määramisel, kuid nende tasumise tõendamine ei ole kohustuslik. Parim võimalik lahend oleks eluasemetoetuse taastamine ja selle lahutamine üldisest toimetulekutoetusest nii, et eluasemetoetus suunataks otse korterelamu majandamise eest vastutava juuriidilise isiku, kas ühistu või haldusfirma arvele. Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ettepaneku hüvitatavate eluasemekulude liikide täpsustamiseks seoses vajadusega lahutada need üldisest toimetulekutoetusest on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Sotsiaalministeeriumile teinud. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Küsimusi ei ole, kõik on selge. Kas on soovi pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

Kolmandale arupärimisele vastamine on lõpetatud.

4. Arupärimine koolivägivalla kohta (nr 539)

Aseesimees Keit Pentus

Võtan juhataja vaheaja kaheks minutiks. Istung jätkub kell 16.03.

V a h e a e g

Aseesimees Keit Pentus

Head kolleegid! Kell on 16.03, vaheaeg on läbi. Me võime jätkata arupärimiste läbivaatamist. 17. novembril 2010. aastal esitasid kaheksa Riigikogu liiget koolivägivalla kohta arupärimise haridus- ja teadusminister Tõnis Lukasele. Palun arupärijate esindaja Olga Sõtniku Riigikogu kõnetooli arupärimise sisu tutvustama!

Olga Sõtnik

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud minister! Meie arupärimine on esitatud kaks kuud tagasi, aga koolivägivalla temaatika on kahjuks vägagi aktuaalne ja jääb tõenäoliselt veel mõneks ajaks aktuaalseks. Sellele me saime kinnituse ka kodurahu foorumil, mis toimus novembri lõpus, kus tutvustati ühte uuringut, mis näitas, et 80% õpilastest arvab, et nende koolis on koolivägivald olemas, ja lausa neljandik lastest on ise koolivägivallaga kokku puutunud.

Aga nüüd arupärimise sisu juurde. Traagilised juhtumid, kui koolikiusamine on viinud mitu noort inimest enesetapukatseni, on tekitanud ühiskonnas terava diskussiooni. Koolide esindajate sõnul õpilased vägivallajuhtumitest ei räägi ning juhul, kui need ka ilmsiks tulevad, ei avalda noomitused ega käskkirjad kiusajatele enamasti mingit mõju. Sage on olukord, kus probleemsete lastega tegeldakse alles siis, kui tegelikult on juba hilja: õpilane on pikka aega koolist puudunud, tema õppeedukus on halvenenud või halvemal juhul on kaasõpilased talle tekitanud tervisekahjustuse. On selge, et midagi on tarvis muuta kas koolikiusajatega tegelemisel või koolisüsteemis endas.

Probleemina on välja toodud, et aineõpetajad ei suuda igapäevase töö kõrvalt raskete õpilaste ja koolikiusamise ohvritega tegelda ning koolid vajavad sotsiaalpedagoogide ja koolipsühholoogide teenuseid. Ka uue põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse kohaselt tuleb õpilasele tagada vähemalt eripedagoogi, psühholoogi ja sotsiaalpedagoogi teenus. Tugispetsialistide teenuse rakendamiseks peab võimalused looma kooli pidaja ning selle korraldama direktor. See jääb just väiksema piirkonna lastele kättesaamatuks, kuna koolid ei jaksa neid spetsialiste palgata. Heal juhul käib tugispetsialist koolis kohal kord nädalas.

Eelnevast tulenevalt on meil neli küsimust. Esiteks: "Üha selgemini on näha, et koolid vajavad tugiõpetajaid. Kas ja kuidas plaanite muuta rahastamissüsteemi, et kõik koolid saaksid endale tugispetsialistide teenust lubada?" Teiseks: "Koolipsühholoogide, sotsiaalpedagoogide ja logopeedide palgaküsimusi arutleti ka põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse menetlemise juures Riigikogus. Miks olite vastu sellele, et võrdsustada nende palk teiste õpetajate omaga?" Kolmandaks: "Täna on

omavalitsustel ja koolidel sotsiaalpedagoogide ja koolipsühholoogide palkamiseks liiga vähe rahalisi vahendeid. Kas ja kuidas parandab 2011. aasta eelarve seda olukorda?" Neljandaks: "Kas plaanite ministeeriumi tasemel kokku kutsuda töörühma, et arutada, mida saaks teha koolikiusamise ärahoidmiseks?" Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas, palun teid vastamiseks Riigikogu kõnetooli!

Tõnis Lukas

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Head küsijad! Jah, küsimus ja temaatika on kaunis avar, aga te täpsustasite oma küsimust, orienteerisite selle tugispetsialistidele ja peamiselt nende rollile. See tähendab, et ka mina ei ava teemat väga laialt. Ütlen ainult siia juurde, et õige oli teie märkus, et tugispetsialiste on koolis vaja esiteks sellepärast, et oleksid olemas neutraalsemad spetsialistid, kelle poole õpilased saaksid pöörduda, kellega nad erinevalt oma õpetajatest ja klassijuhatajatest võib-olla ei puutu iga päev kokku, ning selle tõttu lähevad nad natuke teistsuguste muredega, millega nad ei läheks õpetajate tuppa või oma õpetaja juurde, tugispetsialisti väiksesse kabinetti. Teiselt poolt on neid spetsialiste vaja seetõttu, et õpetajate koormus on suur, abivajajat märgata on tihti raske ja peaks olema veel keegi, kes lisaks aineõpetajatele või klassijuhatajatele noorte inimestega suhtub ning spetsiifilisemaid probleeme lahendab.

Nüüd konkreetsed vastused. 2011. aasta riigieelarve seaduse ning põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse alusel kehtestatav Vabariigi Valitsuse määrus kohaliku omavalitsuse üksuste eelarvete tasandusfondi määratud toetuste jaotuse kohta ei ole lõplikult fikseeritud. Valitsus ei ole seda vastu võtnud, kuid me võime praegu rääkida hariduskuludeks määratud eraldiste summast – 179,855 miljonit eurot. Kohalikud omavalitsused jaotavad seda raha vastavalt funktsioonidele. Arvestuspõhimõtted näevad ette, et see läheb üldhariduskoolide õpetajate, direktorite, õppealajuhatajate ja tugispetsialistide töötasuks, täienduskoolituseks, mõnel määral ka investeringuteks ja õppevahendite soetamiseks. Seega on rahastamissüsteemi

muudetud ja koolidel ei saa olla takistusi tugispetsialistide teenuse rakendamisel, st sellest rahast võib osa kasutada tugispetsialistide palkamiseks. Tugispetsialistide olemasolu oli koolis vajalik ja nõutud ka enne uue põhikooli ja gümnaasiumiseaduse jõustumist. 1999. aasta ministri määruse kohaselt loodi põhikooli 1.–9. klassi õpilaste üldteenindamiseks üks logopeedi ametikoht iga 40–50 kõneravi vajava õpilase kohta. Koolipsühholoogi ametikoht loodi põhikooli ja gümnaasiumi (1.–12. klassini) üldteenindamiseks, üks ametikoht loodi 600 õpilase kohta. Seega ei saa väita, et tege mist oleks sootuks uudse nõudega kohalike omavalitsuste jaoks. Tugispetsialistide teenuse rakendamiseks on 2011. aastal tasandusfondi hariduskuludes suurendatud vabade vahendite lõtku 3,5% ehk senisest 8%-st 11,5%-ni. See tähendab, et 2011. aasta arvestuslik toetuse kasv, mis riigilt omavalitsustele läheb, on 73,5 miljonit krooni. See võimaldab kohaliku omavalitsuse üksusel nimetatud vahendite abil katta muu hulgas senisest rohkem tugispetsialistide palgakulusid. Nii et ühe õpilase kohta riigi eraldatud "pearaha" (see ei ole seadusest tulenev mõiste) kasvab sellel aastal eelmisega võrreldes oluliselt.

Teine küsimus: "Miks olite vastu sellele, et võrdsustada nende palk teiste õpetajate omaga?" Pedagoogide, sealhulgas tugispetsialistide palga küsimus ei ole otseselt selle seaduse teema. Kui te peate silmas seda, et tugispetsialiste hakatakse atesteerima nagu õpetajaid ja neile antaks vastavad ametijärgud (siis koheldaks neid nagu õpetajaid), siis seda võib kaaluda, aga seni ei ole see ka Riigikogus tegelikult tõsisel arutelul olnud. Mis sellise eraldi atesteerimise argument võiks olla? Igal juhul ei ole Vabariigi Valitsusel praegu plaanis laiendada Vabariigi Valitsuse määruses sätestatud isikute ringi, kellele on kehtestatud palga alammäär, ja seega tugispetsialistid nende hulka ei kuulu. Neil ei ole küll sellist regulatsiooni nagu pedagoogidel, kuid tugispetsialistidele õpetajatega võrdse palga maksmine ei ole kuidagi takistatud.

Kolmas küsimus on raha kohta. Tugispetsialistide teenuse rakendamiseks on tasandusfondi hariduskuludes suurendatud vabade vahendite lõtku, nagu ma ütlesin, olulisel määral, senisest 8%-st 11,5%-ni. See tähendab, et n-õ pearaha õpilase kohta on sellel aastal kasvanud

ning selle raha maht, mida antakse iga õpilase kohta ja mille puhul omavalitsus võib ise otsustada, kuhu seda suunata, millist teenust koolis on kõige rohkem vaja katta, suureneb oluliselt, kokku 73,5 miljonit krooni. Kui teid huvitab konkreetselt jaotus omavalitsuste vahel, siis see tuuakse ära valitsuse määrukes lähiajal. Aga kuna erinevalt paljudest teistest omavalitsustest õpilaste arv Tallinnas arvestuslikult sellel aastal eelmise aastaga võrreldes kasvab, siis ka seda raha tuleb riigieelarvest Tallinna sellel aastal rohkem kui eelmisel aastal. Sellest rahast, mis tuleb, on suhteliselt suure osa, senisest suurema osa kasutamist võimalik vabalt otsustada. Nii et Tallinna Linnavalitsuse võimalused või tegevusvabadus suureneva raha jaotamisel on sellel aastal eelmise aastaga võrreldes kasvanud. Tugispetsialistide palgad on üks neid asju, milleks saab seda vaba raha olulisel määral kasutada.

Viimane küsimus oli koolikiusamise kohta, selle kohta, kas kavatsen kokku kutsuda töörühma. Tegelikult on kooliturvalisuse töörühmad tegutsenud ministeeriumi juures juba mõnda aega, juba mitu aastat. Osa turvalisusest on ka kiusamise ennetamine. Konkreetselt selliste teemadega tegelev töörühm, kes isiklikult õpilastele suunatud tugi- ja mõjutusmeetmeid, nii kiusatavatele kui ka kiusajatele suunatud meetmeid läbi arutab ning nende kehtestamiseks ettepanekuid teeb, moodustati 8. septembri 2010. aasta käskkirjaga. See käskkiri tugineb uuele põhikooli- ja gümnaasiumiseadusele. Töörühma ülesanne on koolidele välja töötada praktilised juhised, mis toetaksid vastavate paragrahvide tõhusat ellurakendamist koolis. Nii et väga aktiivselt on asutud uue põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse rakendamisele, mis paneb turvalisusele ja kiusamise ennetamisele senisest rohkem rõhku. Töörühma kuuluvad lisaks Haridus- ja Teadusministeeriumi esindajatele meie partnerid kõikvõimalikest organisatsioonidest. See loetelu on kaunis pikk, algab õpetajate organisatsioonidest ja lõpeb kolmanda sektori, mittetulundusühingute esindajatega ning seal vahepeal on loomulikult kõikvõimalikud omavalitsuste liidud, õpilaste ja lastevanemate liidud ning teisedki. Nõu peetakse üsna aktiivselt, sest kooliturvalisus ja kiusamise ennetamine selle ühe osana on kindlasti haridusministeer-

riumi üks prioriteetne teema ning pidevalt meie jälgimise all. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Küsimuseks saab sõna Olga Sõtnik. Palun!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Tänan teid, härra minister, vastuste eest! Nagu ma sissejuhatuses ütlesin, ühe uuringu kohaselt arvab 80% õpilastest, et nende koolis kiusatakse teisi õpilasi, ning umbes neljandik on ise kiusamise ja koolivägivallaga kokku puutunud. Jah, sellised õpilased võiksid pöörduda tugiõpetajate poole. Aga tugiõpetajaid ei ole siiski veel igas koolis ja võib-olla mõnes koolis ei loodagi seda ametikohta, sest prioriteedid on teised. Kuhu võiksid need õpilased, vanemad või õpetajad siis pöörduda? Kas ministeeriumi juures on olemas mingisugune ühtne instants või kas on olemas üleriigiline organisatsioon, kes tegeleb selliste probleemidega, nõustab, suunab, võib-olla kaasab politseid või mingisuguseid muid organeid? Ega te ei ole mõelnud selle peale, et sellise asja võiks luua? Võib-olla võiks olla anonüümne telefoninumber, millel abivajaja saaks helistada, mida iganes?

Tõnis Lukas

Aitäh! Ei, ministeeriumi juurde sellist konkreetset üksust, kelle poole üksikjuhtumitega hakataks pöörduma, ei ole plaanis luua. Aga nii õpetajad kui osalt ka õpilased pöörduvad vahel oma muredega ministeeriumi poole, üldharidusosakonda. Me suuname nad tugi-spetsialistide juurde või uurime järelevalve korras, millega on tegemist. Aga konkreetsed kabinetid omavalitsuses, kus noored käivad väljaspool kooli oma muresid kurtmas, on seotud noorsootööga. Noorsootöö üks oluline osa on nõustamiskeskused. Mitmelgi pool on nõustamisfunktsioon noortekeskuses olemas ja noored saavad sealt abi. Hinnata konkreetselt seda, mitukümmend protsenti õpilastest koolikiusamisest midagi teab, on alati raske. Eks me võime igauks oma koolipõlvele tagasi mõelda. See oleneb sellest, mida keegi kiusamiseks peab. Uuringud näitavad, et see, mida üldse kiusamisena tunnetatakse, ei ole ühesugune ei eri vanusegruppide ega rahvuste puhul. Uuringute järgi on need arusaamad väga eri-

nevad. Näiteks sellist ägedamat kõnepruuki ehk sõimu või patsist tõmbamist peab üks osa inimesi kiusamiseks ja vägivallaks, teine osa ei pea. Nii et statistika võib-olla väga täpselt kõike ei näita, küll aga võime öelda, et meetodid, mida kiusajad kasutavad, on muutunud. Tihti on need sellised, mida igapäevases pedagoogitöös on õpetajatel raske ära tunda. Üks kiusamise liik on selline, mille puhul uuringud näitavad, et pedagoog tihti arvab, et olukord on lahendatud, sest keegi enam kedagi ei sikuta ega nügi, järelikult on rahu majas. Seda, kui kiusatav on suhtlusringist välja tõugatud, tunnetab kiusatav palju suurema kiusamisena kui seda, et teda enne togiti. Õpetaja arvab, et olukord on lahendatud, aga tegelikult on olukord hullemaks läinud. See on keeruline teema. Loomulikult, me peame igal tasemel sellega tegelema ja ka õpetajate täienduskoolituses pidevalt seda teemat rõhutama. Kiusamise vähendamiseks ja kaotamiseks koolis peab initsiatiiv olema direktori käes. Ta peab seda kõike tõsiselt võtma ja ka õige õhustiku looma. See tähendab, et kord peab majas olema. Kui kiusaja tunneb, et meri on põlvini ja keegi teda ei takista, et ta võib käituda väljakutsuvalt ka õpetajatega ning neil näiteks ei ole vahendeid tema taltsutamiseks, siis muutub ta ka oma kaaslastele üha ohtlikumaks, sest see tekitab vastutamatuset või karistamatustunde. Nii et ka õpetajatele ja koolidirektoritele suuremate võimaluste andmine korrariikkumistele reageerimisel on kiusamise vähendamise üks oluline lõik.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimusi rohkem ei ole. Aitäh, lugupeetud minister, arupärimisele vastamise eest! Kas on soovi pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

Selle arupärimise käsitlemine on lõppenud.

5. Arupärimine alushariduse kättesaadavuse kohta (nr 554)

Aseesimees Keit Pentus

15. detsembril 2010. aastal esitasid 11 Riigikogu liiget arupärimise alushariduse kättesaadavuse kohta. See arupärimine oli mõistagi suunatud haridus- ja teadusminister Tõnis Lukasele. Arupärimise sisu tutvustamiseks palun taas Riigikogu kõnetooli Olga Sõtniku!

Olga Sõtnik

Proua juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud härra minister! Alushariduse kättesaadavus on Eestis ebaühtlane. Ligi pooltes kohalikes omavalitsustes oli juba neli aastat tagasi puudu lasteaiakohtadest. Kompromissina on aastate jooksul laiendatud laste päevahoiu võimalusi. Laste päevahoid erineb lasteaiateenusest peamiselt selle poolest, et lasteaias on kohustus anda lapsele ka alusharidust, lastehoiul aga mitte. Alushariduse eesmärk on toetada lapse terviklikku, võimete- ja huvidekohast arengut, äratada õpihuvi, kujundada kujutlusmaailma ja koostööoskust, luua eeldused kõnelemis-, arvutamise- ja kirjutamisoskuse omandamiseks ning liigutusvõimuste kujundamiseks.

Ühe probleemina on välja toodud, et alushariduse küsimused teeb ebastabiilseks ebaajärjepidev seadusandja. Nelja aasta jooksul oleme näinud, et Vabariigi Valitsus on külmutanud lasteaiajärjekordade likvideerimiseks ette nähtud vahendid. Valitsus lubas mõni aasta tagasi igale lapsele lasteaiakoha ning andis lubaduse investeerida selleks aastatel 2008–2011 kokku 1,4 miljardit krooni. Sellest pool lubati anda uute lasteaedade ehitamiseks ning olemasolevate laiendamiseks ja renoveerimiseks. Programmi teine pool aga lubati suunata senise lasteaiavõrgu õpikeskkonna parandamisele ning lasteaiatöötajate palkade toetamisele.

Kuni 2008. aastani rahastati lasteaedu nii riigieelarvest kui ka omavalitsuste eelarvetest, kuid eelarvekärbete tõttu otsustas riik oma kohust täita üksnes võimaluse korral, pannes kohustuse omavalitsuste õlgadele, kellel on võrdlemisi erinevad võimalused alushariduse pakkumiseks. Lisaks on raskel ajal veelgi karmistatud koolieelsetele lasteasutustele esitatavaid nõudeid, muutes sellega võimatuks lasteaiakohtade võimaldamise praeguseski mahus.

Oluline kitsaskoht on muu hulgas lasteaiapedagoogide töö väärtustamine. Siin on regiooniti erinevused väga suured, sest kohalike omavalitsuste võimalused on erinevad. Suur puudus on lasteaias eripedagoogidest, mistõttu lapsed jäävad õigel ajal abita ning koolis on probleeme juba palju raskem lahendada.

Eelnevast tulenevalt on teile järgmised küsimused. Esiteks: "Milliseks hindate alushariduse kättesaadavust täna? Kui palju on täna neid omavalitsusi, kus on puudu lasteaiakohtadest? Kuidas tagatakse kooliks ettevalmistus

neile õpilastele, kellele koolieelses lasteasutuses kohta ei olnud?" Teiseks: "Kuidas hindate, kas Teie ministriks olemise ajal on paranenud koolieelsete lasteasutuste olukord? Kuidas parandab 2011. aasta riigieelarve alushariduse kättesaadavust? Milliseid mehhanisme nähakse ette koolieelsete lasteasutuste pedagoogide töö suuremaks väärtustamiseks?" Kolmandaks: "Kui suureks kujunes programmi "Igale lapsele lasteaiakoht" tegelik maksumus? Millistele omavalitsustele on riik andnud nimetatud programmi raames investeringuteks raha?" Neljandaks: "Kas lähiajal on Teil plaanis karmistada lasteaedadele esitatavaid nõudeid?" Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas, palun, Riigikogu kõnetool on arupärimisele vastamiseks teie päralt!

Tõnis Lukas

Lugupeetud juhataja! Head küsijad! Alushariduse kättesaadavus Eestis on teiste Euroopa riikidega võrreldes hea. Eestis on 4–6-aastaste laste osalus haridusasutustes Euroopa Liidu keskmisest suurem ja see on kasvanud 87%-st 2000. aastal 95,9%-ni 2009. aastal. Lasteaiakohtade puudust esineb siiski 29%-s Eesti kohalikes omavalitsustes. Lasteaiakoha järjekorras on valdavalt 1,5–3-aastased lapsed, mitte koolieelikud. Väikelastele alushariduse võimaldamine eeldab paindlikku ja pere vajadustega arvestavat alushariduse ning hoiusüsteemi. Haridus- ja Teadusministeerium on kavandanud seadusloome ja kvaliteedi hindamise süsteemi arendamise abil toetada väikelastele paindlike alushariduse ja hoiuvõimaluste loomist. Üks ka siin saalis päris tõsist debatti tekitanud võimalus oleks olnud seadusega kõrvaldada rühmade komplekteerimisel jäigad vanusepiirid, aga see debatt on siin Riigikogus pooleli jäänud, kuna sellega seoses võeti kõne alla ka hulgaliselt teisi teemasid, arutelu läks kohati väga teravaks ja kultuurikomisjon otsustas selle teemaga mitte edasi tegelda.

Üldharidussüsteemi arengukavast tulenevalt on meil eesmärk, et aastaks 2013 oleks koolieelsetes lasteasutustes osalenud 98% esimese klassi õpilastest. Jällegi ütlen, et võimalused peaksid olema paindlikud, see ei tähenda, et

kõik need lapsed peaksid olema täisajaliselt lasteaias käinud. Kõikidele erivajadustega lastele ja riskiperede lastele on võimaldatud alusharidus ja hoid elukoha lähedal. Süsteemi arendamine eeldab kohalike omavalitsuste nõustamist ja riiklikke investeeringuid uute lasteaiakohtade loomisse. 2002. aastaga võrreldes on laste arv koolieelsetes lasteasutustes kasvanud ligi 27%. Omavalitsuste lasteasutused on mingile osale sellest suutnud reageerida. Sellesama ajaga on tegelikult suurenenud ka nende laste osakaal, kes on lasteaiakoha saanud. Aga soovijate hulga kasv 27% on märkimisväärne. Alushariduse kättesaadavuse ja kvaliteedi tagamiseks on toetatud kohalikke omavalitsusi lasteaiakohtade loomisel, kehtestatud koolieelse lasteasutuse riiklik raamõppekava, käivitatud piirkondlike nõustamiskeskuste süsteem, toetatud lasteasutuste õpetajate töötasu ja täienduskoolitust. Koolieelsete pedagoogide töö suuremaks väärtustamiseks on mitmesuguseid mehhanisme (palgatasemeteni ma jõuan järgmistes vastustes), aga võib öelda, et pedagoogina on mul väga hea meel, et raamõppekavasse on esimest korda sisse kirjutatud rollimängude võimalus sellisel määral, et neid on tõesti lasteaiades hakatud metoodiliselt jälle rohkem kasutama kui vahepeal. See arendab last vägagi.

Programmi "Igale lapsele lasteaiakoht" alusel toetati kohalikke omavalitsusi, et parandada lasteaiateenuse kättesaadavust lasteasutuste kohtade loomise ja asutuste renoveerimise kaudu, parandada õpikeskkonda ning aidata omavalitsustel maksta lasteaiakohtade üldhariduskoolide nooremõpetajatega võrreldavat palka. Kohalikke omavalitsusi on toetatud Euroopa Liidu struktuurifondidest, täpsemalt, kohalike omavalitsuste investeeringutoetuste kavast lasteasutuste ehitamisel, renoveerimisel ja muu lastehoiu parandamisega seotud avaliku infrastruktuuri arendamisel. Sellest kavast on toetatud või praegu toetatakse 46 kohaliku omavalitsuse koolieelse lasteasutuse ehitamise ja renoveerimise projekte kogumalus 549 miljonit krooni. KOIT kava vahendite kasutamine lasteaiade ehitamiseks ja renoveerimiseks on vastavalt programmi kahele osale, 2007–2010 ja 2009–2012, suunatud 46 kooli. Selle viimase otsuse puhul lõpule viidud lasteaiaprojekte veel ei ole, aga nendest 46-st on praeguseks lõpule viidud 11, teised koolid on ehitamisel.

Lisaks KOIT kavale on struktuuritoetuste meetmest "Linnaliste piirkondade arendamine" toetatud näiteks Tartu linna 620-kohalise Kummeli tänava lasteaias ja Narva linna lasteaias rajamist. Lisaks on juba aastaid olnud kohalikel omavalitsustel võimalus küsida regionaalsete investeeringute programmist lasteaiade uuendamiseks väiksemaid summasid. Eelmise aasta 2. detsembri korraldusega fikseeriti saastekvootide müügist kokkuleppel ostjatega hulgaliselt finantsvahendite kasutamist just lasteasutuste heaks, kokku 18 lasteasutusele, lisaks need vahendid, mis tulid vahepealsest riiklikust programmist. Nimetatud programmi "Igale lapsele lasteaiakoht" eesmärkide kohaselt jaotati Vabariigi Valitsuse 30. jaanuari 2008. aasta määrusega koolieelsetele lasteasutustele juba eelnevalt nimetatud vajaduste katmiseks 150 miljonit krooni, millest 75 miljonit krooni läks õpikeskkonna parandamiseks, arvestades laste arvu lasteaiades sellel territooriumil, ja teine 75 miljonit krooni läks palgavahendite toetamiseks nendele, kes suutsid oma omavalitsuses tõsta lasteaiade palga teatud tasemele. 75 miljonit krooni nähti ette projektipõhiste toetuste omavalitsustes, et lasteaiade ehitada. Seda toetust said viis lasteaiade: üks Tallinnas, üks Elvas, üks Paides ning üks Saku ja üks Rae vallas. Kokku loodi selle programmiga ca 500 uut lasteaiakohta. Lisaks avati aastatel 2008–2010 (mitte selle programmi abil, aga ma räägin sellest sellepärast, et anda mahtudest enam-vähem pilti) kuus eralasteaiade ja 13 munitsipaallasteaiade. Rahaliste võimaluste vähenemise tõttu kaotasid mahtu ka riiklikud programmid. Üks neist, mis on paremate võimaluste saabumiseni peatatud, on programm "Igale lapsele lasteaiakoht". Aga nagu ma ütlesin, kõik ei ole tegemata jäänud, sest ka teiste programmide Euroopa struktuurifondide toetusrahaga on tegelikult võrreldavas mahus lasteaiade ehitatud. Võiks öelda, et riigi raha oleks võinud sinna juurde tulla, aga tegelikult on KOIT kavast läinud sinna raha rohkem, kui riiklikus programmis plaanis oli.

Lõpetuseks: haridusministeerium ei tegele lasteaiadele niisuguste nõuete kujundamisega, mida keegi võiks pidada kas näiteks tervisekaitse nõuete karmistamiseks või leevendamiseks. Nende tingimustega seotud määrustega tegelemine kuulub praegu Sotsiaalministeeriumi valdkonda. Võrreldes selle diskus-

siooniga, mis eelmisel aastal oli Tallinna ja Sotsiaalministeeriumi vahel ning mis vahepeal küllalt dramaatiliste väljajütmisteni viis, ei ole toimunud mingeid muutusi. Sotsiaalministeerium muutis tingimusi nii, et kõike selles määruses ruutmeetrite arvestuses plaanitud ei nõuta ja minu teada ei käi selle määruse täitmine omavalitsustele üle jõu. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Jätkame küsimustega. Esimesena annan küsimuseks sõna Olga Sõtnikule. Palun!

Olga Sõtnik

Aitäh! Härra minister! Kuulasin väga hoolikalt teie vastust. Kuna ma olen valitud Tallinnast, siis lootsin kuulda, mida on Tallinn saanud riigilt oma lasteaedade toetuseks. Kas ma olen õigesti aru saanud, et ainult üks lasteaed on saanud viimastel aastatel mingisugust investeeringutoetust riigieelarvest, või olen ma valesti aru saanud?

Tõnis Lukas

Aitäh küsimuse eest! KOIT kava tõesti Tallinna ei puudutanud. Selles riiklikus programmis, mille raames viis objekti jõuti ära teha, oli üks Tallinna objekt. Sellest te olete õigesti aru saanud. Aga kuna Tallinn on kõige suurem omavalitsusüksus, siis Tallinn sai mahuliselt kõige suurema osa ka nendest toetustest, mis läksid lasteaedade keskkonna parandamiseks ja pedagoogide palkade suurendamise toetuseks.

Aseesimees Keit Pentus

Mai Treial, palun!

Mai Treial

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Põhiseaduse mõtte kohaselt tuleks alusharidust käsitleda kui põhihariduse ühte osa. See tähendaks rahastamisel riiklikke vahendeid ja õpetajate palkade ühtlustamist nii lasteaias kui ka koolis. Me oleme sellel teemal varemgi rääkinud, aga asjad ei ole edasi liikunud, kuigi aruteludel eelmise õiguskantsleri juures jõuti sellele teemale arendamisel väga kaugele. Millised suunad on teil, härra minister?

Tõnis Lukas

Aitäh! Olen pidanud alusharidust hariduse ja seega ka lasteaedu haridussüsteemi osaks kogu oma teadliku elu, ka ajal, kui Eesti riigis käis päris tihe diskussioon selle üle, kas lasteasutused kui ainult lastehoiukohad ei peaks olema mitte Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas. Õnneks on need diskussioonid praeguseks vaibunud, lasteaedade hariduslikku funktsiooni võetakse tõsiselt ja võib öelda, et ühiskonnas on selles peaaegu konsensus olemas. Nii et need on, jah, haridusasutused, see on täiesti selge. Mis puudutab pedagoogide palku, siis 2008. aastal toimunud hüpe pedagoogide palkades (mõnes omavalitsuses tõusid lasteaiapedagoogide palgad ligi 40%) oli seotud selle toega, mida riik pakkus. Võiks öelda, et enne seda oli lasteaednike ja üldhariduskoolide pedagoogide palkade vahe ikkagi tohutult suur. Aga viimastel aastatel on siin toimunud muudatus. Tõesti, nüüd on mõnel pool tagasivajumine olnud, sest riiklikud kokkuleppemehhanismid õpetajate palkade suurendamiseks või vähemalt teatud tasemel hoidmiseks on olnud mõjusamad kui see, et igas omavalitsuses räägitakse lasteaiapedagoogide palgad eraldi läbi. Vahe on mitmes omavalitsuses hakanud jälle mõnevõrra suurenema, mõnel pool ka mitte. Aga võib ütelda, et praegu sellist jõulist diskussiooni ka Riigikogu tasemel, selleks et lasteaednike palgad või üldse lasteaiandus tuua riigi kontrolli alla või riigieelarvesse, ei ole ju tegelikult olnud. Seega, me töötame selle süsteemi järgi, mis meil praegu seadusenormides on. Ma loodan, et omavalitsused väärtustavad oma lasteaiapedagoogide tööd ikkagi väga tõsiselt.

Aseesimees Keit Pentus

Taavi Rõivas, palun!

Taavi Rõivas

Aitäh! Austatud minister! Täpsustuseks ametikaaslase Sõtniku esitatud küsimusele võib tõepoolest kinnitada, et lisaks ühele otsast lõpuni riigi raha toel valmis ehitatud lasteaiale Pirital on viimastel aastatel väiksemaid investeeringutoetusi saanud ka mitu teist Tallinna lasteaeda ja küllap nad saavad raha ka CO₂ kvoodi müügist tulenevatest vahenditest, mis on väga oluline panus. Aga mulle Tallinna elanikuna teeb muret hoopis see, et Tallinn ise

on lasteaedade investeringuteks viimastel aastatel panustanud ühe lasteaia kohta vaid mõnisada eurot aastas. See tundub mulle naeruväärne. Kas teie hinnangul on kohane see, et omavalitsus on viinud ühe valdkonna kulud nii drastiliselt alla, et sisuliselt on Tallinnas peatatud kõik lasteaiakohtade investeringud?

Tõnis Lukas

Aitäh hea küsimuse eest! Lasteaedadega seonduv on omavalitsuse pädevuses ja see tähendab, et omavalitsus ka vastutab selle eest. Tõsi ta on, pisut aega tagasi tundus mulle, et Tallinn norib riigiga tüli lasteaedade rahastamisega seoses. Väga palju juhtis Tallinn oma võimalikest tegematajätmistest tähelepanu kõrvale sellega, et kritiseeris, et riik on kas mõnda programmi vähendanud või liiga vähe raha andnud. Aga nüüd ma olen kahjuks näinud, et linnavalitsus, kes on riigi vastu isegi kohtusse läinud, on üldhariduskoolide rahastamises isegi rohkem hakanud vett segama. Muidugi on kahetsusväärne, kui me võime öelda, et omavalitsuses, kus on ühiskonna ressursse nii palju koos ja kus tegelikult ka lasteaiakohtade puudus on päris suur, on kodanikele jäänud mulje, et nende võimalus lapsele lasteaia kohta saada on habras. Samas pean ütleva, et kuidas kunagi. Eelmisel nädalal tuli mulle vastu üks Tartusse jalgpalliklubi peatreeneriks värvatud noor mees, kellelt ma küsisin, millal ta siis kogu perega Tartusse tuleb. Ta vastas, et ei saa tulla, sest ei saanud lasteaia kohta, aga Tallinnas sai. Eks see olukord võib ka linnaositi erinev olla. Jah, ma palun omavalitsustel keskenduda oma seaduslike ülesannete täitmisele ja Tallinn peaks olema selleks võimeline.

Aseesimees Keit Pentus

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Kas te ei leia, et eralastepäevakodude osa üldarvus on praegu väike? Elu näitab, et see arv ei kasva. Kas te olete oma meeskonnaga arutanud põhjust, miks see nii on?

Tõnis Lukas

See oleneb kahest asjast. Esiteks, regulatsioonid. Eralasteaedu on erineva suurusega. Seetõttu, kui mingis piirkonnas on neid vaja,

selleks et lasteaiakohtade puudust vähendada, peaksid ka nõuded olema paindlikumad. Mind teeb natukene ärevaks näiteks üks nõue. Me oleme harjunud, et lasteaedadel on esimene ja teine korrus, kolmekorruselisi lasteaedu ei rajatud ka nõukogude ajal. Sellel on teatud põhjused. Aga mis puudutab eralasteaedade, ka väikeste lasteaedade puhul keeldu, et need ei tohiks olla kolmandal korrusel, siis me peame mõtlema, kas juhul, kui kõik muud tingimused on täidetud, on selliste bürokraatlike keeldudega mõtet vähendada initsiatiivi, et eralasteaedu teha. Nii et üks asi on tingimused. Selle ühe konkreetse aspekti tõin ma lihtsalt näiteks. Teine asi on raha. Nagu ma ütlesin, omavalitsused ise maksavad lasteaiakulud kinni. See tähendab seda, et omavalitsuste otsustada on, kas nad teevad panuse sellele, et toetavad ainult neid lasteaedu, mis on juba olemas, või näevad, et lasteaia kohta saab hästi kiiresti luua ka eraalgatust kaasates, ja loovad sellele era-sektorile toetused. Nii et ka omavalitsuse raha suunamisest sõltub see, kas kohalik eraalgatus suudab munitsipaallasteaedu luua või mitte.

Aseesimees Keit Pentus

Lugupeetud minister! Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh arupärimisele vastamast! Kas on soovi pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

Viienda arupärimise käsitlemine on lõpetatud.

6. Arupärimine koolilõuna madala maksumuse kohta (nr 555)

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine arupärimine, mille juurde nüüd asume, on 15 Riigikogu liikme esitatud arupärimine koolilõuna madala maksumuse kohta. See on suunatud taas haridus- ja teadusminister Tõnis Lukasele. Arupärijate esindajana palun Riigikogu kõnetooli arupärimist tutvustama Tiit Kuusmiku!

Tiit Kuusmik

Austatud istungi juhataja! Austatud minister! Head kolleegid! 15. detsembril läinud aastal esitasid Eesti Keskerakonna fraktsiooni liikmed haridus- ja teadusminister Tõnis Lukasele arupärimise, mis käsitles koolilõuna madalat maksumust. 2011. aasta riigieelarves

jääb haridusministeeriumi ettepanekul kehtima 2010. aasta koolilõuna maksumus, mis on 11,73 krooni ehk nüüd siis 75 eurosentit ühe lapse kohta päevas. Statistikaameti hinnangul oli toiduainete hinna tõus 2008. aastal 8% ja 2009. aastal 14,7%. Möödunud aasta lõpus tõusid toidukaupade hinnad novembris, võrreldes eelmise aasta sama kuuga, 10,4%. Samas oli 2008. aasta teise poolaasta koolilõuna maksumus 12,02 krooni. Seega sai koolitoitlustaja kulutada ühele portsjonile 2008. aastal enam, kui on planeeritud 2011. aastaks, vaatamata sellele, et vahepeal on toiduained kallinenud ligi veerandi võrra. Toiduainete hinna kiire kasvu tõttu on koolitoitlustajatel väga raske pakkuda 2011. aastal riigi eraldatava 75 eurosendiga lastele toitvat ning tervislikku sooja lõunat.

Riigieelarve vastuvõtmisel taotlesid kohalike omavalitsuste liidu esindajad koolitoidu tegelike kulude katteks 1,28 eurot. Eesti Keskerakonna fraktsioon tegi kompromissettepaneku eraldada koolitoiduks üks euro, kuid ka see ei leidnud valitsusk koalitsiooni toetust. Seoses selle arupärimisega on härra ministrile esitatud kolm küsimust. Aja kokkuhoiu mõttes on mul palve, et härra minister loeb need ette ja annab siis ka vastused.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas, palun teid arupärimisele vastama!

Tõnis Lukas

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Eesti riigis on omavalitsuste ja riigi vastutuse vahekorrad seadustega küllalt täpselt paika pandud. Kas meist üks või teine nendega rahul on, kas me peame neid õigeteks strateegilisteks valikuteks, on muidugi maitseküsimus. Aga on selge, et seaduse järgi on tegemist toidutoetusega koolilõuna pakkumiseks. Seadus ei näe ette, et näiteks riiklik toetus peaks reageerima toiduainegruppide hinna muutumisele. Loomulikult võiks seda riigieelarvest raha taotlemisel arvestada ja paljude meelest ka tuleks arvestada, aga sellist kohustust seadus eriti riigile ja tegelikult ka mitte omavalitsusele ei pane. Osa omavalitsusi ongi lahendanud asja niimoodi, et puudujääva osa kompenseerimiseks küsitakse lastevanematelt natuke ne juurde. Paljud pole seda teinud ja juhin

tähelepanu, et mitu omavalitsust maksid koolilõunatoetuse sada protsenti kinni või, ütleme, pakkusid oma lastele tasuta koolilõunat juba enne, kui seadussäte selliseid kohustusi pani. Nii et traditsioonid on eri kohtades erinevad ja erinev on ka see, mis kulusid lõuna maksumusse sisse arvestatakse. Mõnel pool tehakse toit kooli enda köögis ja sel juhul näiteks personalikulud ei lähe toidu maksumuse sisse, vaid need arvestatakse muude personalikulude hulka, mõnel pool on tegemist rentnikuga sõlmitud otselepingutega. Lisaks sellele, et maksumuse sisse arvestatakse erinevad kulud, võib öelda, et ka toiduaineid hangitakse erineva hinnaga. Nii et pilt on kaunis erinev.

Nüüd toetuse juurde. Jah, tõepoolest, 2008. aastast kuni 2011. aastani, mille kohta me saame nüüd ka juba täpsemalt öelda, kui suur toidutoetus tuleb, on toimunud teatud muutused. 2008. aasta teisel poolaastal sai koolitoidu riiklikku toetust oluliselt suurendada – 12,02 kroonini. 2009. aastal kukkus see jälle eelmise aasta tasemele, aga ületas siiski 2007. ja 2008. aasta taset ehk oli 11,47 krooni õpilase kohta. 2010. aastal oli see omakorda pisut suurem kui 2009. aastal – 11,73 krooni õpilase kohta ja kokku oli toetus 225,7 miljonit krooni. 2011. aastal on kohalikele omavalitsustele eraldatav haridustoetus lapse kohta suurenenud, nagu ma ütlesin, eelmise aastaga võrreldes on pearaha suurenenud ja seoses sellega saab suurendada ka koolitoidutoetust õpilase kohta. Sellel aastal paneme täiendavalt 9 miljonit krooni koolilõuna maksumuse kompenseerimiseks. Niisiis võib öelda, et ühe portsu maksumus kasvab 0,75 eurosendilt 0,78-le. Kroonides tooduna on see viimaste aegade või, ütleme, kõigi aegade rekord – 12,2 krooni õpilase kohta. Kokku eraldab riik koolitoidutoetuseks 231 miljonit krooni ehk 14,7 miljonit eurot.

Nüüd küsimused. Esimene küsimus: "Kas te peate vajalikuks, et koolilõuna maksumuse määramisel arvestatakse ka toiduainete hinna tõusu?" Ma ütlesin, et koolitoidutoetus õpilase kohta suureneb sellel aastal, võrreldes eelmise aastaga, aga otseselt ei saa neid asju seostada. Seda toetust saab loomulikult kasutada ka kallinenud toiduainete ostmiseks, aga otseselt ei saa seda seostada arvestusega, kui palju toit on vahepeal kallinenud. Omavalitsused reageerivad kindlasti erinevalt, kes saab riigipoolse

toetuse suurenemise tulemusel omapoolseid kulusid vähendada, kes ei saa.

Teine küsimus algab sellega, et koolilõuna on paljudel lastel ainuke soe toit päevas. Ühesõnaga, see on selline küsimus, mis on tõesti opositsiooni vääriline. "Kas te eeldate, et puudujääva osa võtab enda katta kohalik omavalitsus, ning panete seega linnadele ja valdadele varjatud lisakohustusi ilma selleks vahendeid eraldamata?" Jõuline küsimus! Ma juba selgitasin, et linnad ja vallad on tõepoolest erinevas olukorras, kes kui palju peab täiendavalt kompenseerima. Mõni tuleb ka selle rahaga välja ega pea midagi lisama. Aga olgu veel mainitud, et sellel aastal eelmise aastaga võrreldes toidutoetus õpilase kohta suureneb.

Kolmas küsimus: "Täna on olukord, kus suur hulk omavalitsusi on toetanud ka omapoolset koolilõuna rahastamist. [---] Kas teie haridusministrina leiate, et igal lapsel on õigus tasuta koolilõunale, sest pika koolipäeva jooksul läheb kõht tühjaks [---]?" Õige, kõht läheb tühjaks. Aga kui siin on küsimus, kas on õige panna osa koormust vanematele, siis olgu öeldud, et vanemate sissetulek on ju erinev. Vastus ongi, et omavalitsused on käitunud erinevalt. On neid, kes on juba enne riikliku toetuse seadustamist maksnud kõigile koolitoidu kinni. On neid, kes võtavad vanematelt lisa, ja on neid, kes ei võta vanematelt lisa. Nii et olukord on erinev ja rõhutan veel kord: neid riike, kus lastel on võimalik saada sooja koolilõunat, eriti avalikust eelarvest täiesti kinni makstuna, on Euroopas vähe. Aga me peame seda oma läbimurret hoidma ja sooja koolilõuna pakumist kindlasti jätkama. Et seda tehakse, näitab ka see, et vastavalt võimalustele riik suurendas sellel aastal koolitoidutoetust, võrreldes eelmise aastaga.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh, hea minister! Lähme edasi küsimustega ja esimesena saab küsimuseks sõna Kadri Simson. Palun!

Kadri Simson

Lugupeetud minister! Rõõm kuulda, et koolitoidu jaoks leitakse 3 euro senti raha juurde, st te leiate 4% lisarahastust. Viimasel aastal on toiduainete hinnad tõusnud Eestis üle 10%. Minu küsimus puudutab aga kutsekoolis õppivaid õpilasi. Aastal 2010 te võtsite riigieelar-

ves kutsekoolide lõunatoidu raha vähemaks ja nii paradoksaalne, nagu see on, leidsite samas summas raha juurde polaaruurungute jaoks. Mis siis hakkab sellel aastal juhtuma kutsekoolis lõunat saavate lastega? Praegu on see summa selline, et tasuta on võimalik saada kartulit soustiga, mitte enam.

Tõnis Lukas

Aitäh! Hakklihakaste võib ka olla väga maitsev ja küllap seda tehakse eri kohtades erinevalt. Ja jällegi, ka kutsekoolides on nii, et ettenähtud raha eest tehakse erinevat toitu. Mõnes kohas sõltub see pisut võib-olla ka kohalikust hinnatasemest, aga eriti sellest, kas on oma õppekook olemas või mitte. See diskussioon hakkab jälle meenutama palli veeretamist. Eelarves on palju igasuguseid kulusid. Ilmselt võib ka Tallinna eelarve kohta küsida, miks vähenes see ja miks samal ajal ei vähenenud mõni teine asi. See meid eriti edasi ei vii.

Kutsekoolid kindlustavad oma õpilastele tasuta toidu võimaluse. Mõned kasutavad selleks niisugust süsteemi, kus tõepoolest arvatakse kohe maha need, kes sel päeval kohal ei ole, ja teised saavad selle võrra rohkem. Mõned ei pea niisugust süsteemi kasutama või ei tee seda. Aga kutsekoolid suudavad oma õpilased ära toitlustada. Jah, mõne kutsekooli sööklas on ka võimalus valida teine või kolmas hinnatase, aga kutsekoolide juhid kinnitavad, et õpilased saavad kõhu täis ka siis, kui nad ise juurde ei maksa.

Aseesimees Keit Pentus

Tiit Kuusmik, palun!

Tiit Kuusmik

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Siin oli juba eelmiste küsimuste käsitlemisel juttu niisugusest asjast nagu saastekvoodid. Kas on olnud mingi võimalus arutada, et kasutada seda lisarahana koolitoidu maksumuse kompenseerimiseks? Kas see on üldse võimalik?

Tõnis Lukas

Minu fantaasia on muidugi piiratud, aga minu arusaamist mööda see seatud tingimuste järgi küll võimalik ei ole. Saastekvootide raha kasutamisel on konkreetsed lepingud konkreet-

sete korporatsioonidega, need lepingud on riikide poolt tunnustatud ja mõte on suunata see raha keskkonnahoiule. See tähendab, üldjuhul on võimalik renoveerida hooneid soojapidavamaks, on võimalik muretseda liiklusvahendeid, mis ei saastaks nii palju kui vanad, või soetada elektriautosidki. Jah, peaminister võib jälle ütelda, et me ei tohi väga palju rääkida juba ettevalmistatavatest lepingutest, et see ei ole korrektne, kuid ma võin öelda, et fantaasial võib lasta lennata näiteks koolibusside muretsemiseni välja jne. Aga palga- ega selliste söögitoetuste maksmiseks seda raha kindlasti kasutada ei saa.

Aseesimees Keit Pentus

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Ma ei saanud kolleeg Kadri Simsonile antud vastusest aru, kas siis kutsekoolidele antakse toiduraha juurde või ei anta.

Tõnis Lukas

Kui palju kutsekoolides tuleb toiduraha arvestuslikult õpilase kohta, seda arvu mul praegu siin ei ole, aga koolitoidutoetus sellel aastal seal minu teada ei suurene. Ma võin praegu muidugi iseendale ka liiga teha. Aga selge on see, et ka kutsekoolide rahastamist sai eelarves natukene suurendada, ja kuna tegemist on riigikoolidega, siis seal ei pea kõik olema väljendatud väga selgelt rahalistes lepingutes ja partnerisuhetes. Ühesõnaga, kutsekoolide juhid kinnitavad, et nad kas peavad sihtotstarbelisele riigitoetusele omavahenditest juurde panema, toitlustamist paremini korraldama või midagi veel tegema, aga õpilased saavad toitlustatud. See kinnitus on olemas.

Aseesimees Keit Pentus

Toivo Tootsen, palun!

Toivo Tootsen

Aitäh! Lugupeetud minister! Te olete neli aastat olnud haridusminister. Ausalt öeldes ei ole ma selle aja jooksul aru saanud, mille eest te olete valitsuses seisnud, mis on teie prioriteedid. Nüüd ma loen, et üks prioriteet on teil tasuta kõrgharidus. Hea küll. Kas teie prioriteet on olnud ka, ütleme siis, tasuta koolitoid?

Jah, see on koolitoidutoetus, olgu peale, aga ma sõnastasin selle ikkagi nii. Kas see on olnud teie prioriteet, kui palju te olete selle eest seisnud, kui tähtis see teile on?

Tõnis Lukas

Aitäh! Sotsiaalne kindlustunne ja võime õpimisse süveneda on seotud ka sellega, et kõht oleks täis. Haridusministrina aga – te peate mind mõistma, iseasi muidugi, kas te tahate seda, eriti enne valimisi – ei saa ma öelda, et koolitoid on haridusküsimustest minu peamine prioriteet. Küll aga olen ma koolitoidutoetuse suurenemise eest seisnud ja ega selle aasta toetuse suurenemine ei tulnud ka iseenesest, nii nagu mitmel eelmisel aastalgi. Nii et jah, see on Eesti hariduselu üks osa, see on oluline. Nagu ma ütlesin, koolitoidutoetusega tuleb jätkata.

Aseesimees Jüri Ratas

Mai Treial, palun!

Mai Treial

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Minu arvates oleks igati loogiline, et tasuta koolitoid jõuab ka lasteaeda, sest teatavasti on tööpuudus ikka väga kõrge. Üle 50 000 on neid, kes on pikka aega töötud olnud. Kõigi töötute peredes kokku kasvab lapsi üle 30 000 ja kindlasti on nende hulgas ka lasteaialapsi. Tasuta toit aitaks neid väga tublisti ja me räägime ju sellest, et alusharidus on põhihariduse üks osa. Kuidas kommenteerite?

Tõnis Lukas

Mul on raske kommenteerida selles mõttes, et jah, mul ei ole midagi selle vastu, kui vanematelt võetaks vähem. Kas nüüd vanematelt üldse ei peaks raha võtma, see on laiema diskussiooni teema. Seon selle vastuse natuke ka eelmise küsimusega. Kõigi niisuguste toetustega seotud teemade puhul, õppetootusteni välja, olen ma teadagi, võib-olla isegi nelja aasta jooksul, selle kabineti üks vasakpoolsemaid ministreid. Loomulikult ma võin ütelda, et ka lasteaiatoidu võiks eelarvest toetada, kuigi kõik lapsevanemad ei pruugi sellega üldse nõus olla, aga ma ei saa haridusministrina igale asjale reageerida nii, et kui ma näen mingit probleemi, siis pakun kohe välja riikliku toetuse. Jah, lasteaiad on omavalitsuste omad ja oma-

valitsused võivad, kui nad suudavad, korraldada toitlustamist nii, et vanematelt toidukuludeks raha ei võeta.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Te ütlesite, et koolitoit ei ole haridusministeeriumi ega haridusministri üks tähtsamaid prioriteete, aga et kindlasti on koolitoit hariduselu üks osa. Kas te olete teinud koostööd Sotsiaalministeeriumiga? Ma arvan, et Sotsiaalministeerium kindlasti sooviks selles osas teiega koostööd teha. Aga kui rääkida koolitoidust laiemalt, siis sotsiaalvaldkonnas on üks inimeste kõige suurem nõue, et üks tööaasta võrduks ühe pensionikindlustusaastaga. Täpselt samuti on ka hariduselus: nii õpetajad kui ka lapsevanemad soovivad, et koolitoit oleks üks koolielu sotsiaalne samm. Kas te olete teinud arvestusi, kui palju rööviks riigieelarvest raha see üheeurone koolitoidusumma? Kas tõesti see on nii suur rahasumma, mida riigieelarvest ei leita?

Tõnis Lukas

Aitäh! See on ligi neljandik või teistpidi üle viiendiku summast, mida oleks juurde vaja, kui toetus oleks üks euro. Seda saab igäüks ise arvutada. See toetus on praegu 230 miljonit krooni ehk ligi 15 miljonit eurot. Nii et eks ta tuleb nii 3-4 miljoni lisaeuro vahel. Alati on aga küsimus, et kui selleni jõuda, kas see peaks siis kõigile olema kohe lausaline. Minu meelest on tähtis, et lapsed saaksid selle tasuta. Mul on hea meel, et lapsed saavad Eesti põhikoolis üldjuhul lõuna tasuta ja et väga vähestel juhtudel küsitakse lapsevanematelt lisa. Nii et toitlustamine on korraldatud. Aitäh nendele, kes omal ajal selle asja seadusesse sisse tõid! Seda tuleks jätkata. Nagu ma ütlesin, võimaluste kohaselt on selle aasta eelarves lisavahendid ette nähtud. Te ütlete, et võiks teha koostööd Sotsiaalministeeriumiga. Eks Sotsiaalministeerium näeb heameelega, et hariduse eelarves on need rahad kõik kirjas, ja vaevalt sotsiaalminister ka valitsuses nende lõpliku eraldamise vastu on. Me ei ole läinud ju selle peale, et Sotsiaalministeerium annaks täpse nimekirja, kes on piisavalt jõukad, et ise

maksta. Me oleme jäänud selle juurde, et see on lausaline toetus, ja nii see on. Et seda ära kaotada, ei ole diskussiooni all olnud, pigem vastupidi, ka sel aastal me suurendame seda toetust.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Arupärimisele on vastatud.

7. Arupärimine tasuta hariduse kohta (nr 556)

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme edasi seitsmenda arupärimise juurde, mille on esitanud Riigikogu liikmed Mailis Reps, Toivo Tootsen, Tiit Kuusmik, Kalev Kallo ja Aivar Riisalu 16. jõulukuu päeval 2010. aastal. Arupärimine on tasuta hariduse kohta ning sellele vastab haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas. Ma palun Riigikogu kõnetooli arupärimist Eestimaa avalikkusele tutvustama arupärijate esindaja Tiit Kuusmiku!

Tiit Kuusmik

Austatud istungi juhataja! Austatud minister! Head kolleegid! Nii nagu istungi juhataja juba mainis, on viis Eesti Keskerakonna fraktsiooni liiget esitanud detsembri alguses haridus- ja teadusminister Tõnis Lukasele arupärimise tasuta hariduse kohta. Koalitsioonilepingus on kirjas, et aastail 2007–2011 muudab koalitsioon riiklikku õppetoetuste süsteemi, suurendades riigieelarvest õppetoetusteks eraldatavat raha samas proportsioonis riigieelarvest kõrgharidusele eraldatavate summadega. Koos Eesti Üliõpilaskondade Liiduga lubati välja töötada ja ellu viia uus, õppeedukusest sõltuv riiklik õppetoetuse süsteem. Et igäihel oleks võimalus õppida kõrgkoolis, lubati suurendada riigi tagatud õppelaenude summat kuni 60 000 kroonini aastas ning luua võimalus kustutada riigi ja omavalitsuse osalusega sihtasutuste töötajate õppelaen.

Nelja aastaga on riigieelarveliste õppekottade arv oluliselt vähenenud, tunduvalt on kärbitud stipendiume ja muid õppetoetusi ning lõpetatud õppelaenude hüvitamine. Praeguse koalitsiooni läbiviidud haridusreformide eesmärgiks on seatud kokkuvõtte, mis aga paneb

ohtu meie tuleviku. Üle Eesti on maapiirkondades suletud koolimaju ja soovitakse vähendada gümnaasiumide arvu. See samm muudab aga gümnaasiumihariduse kättesaamatuks, mis loob ohu, et vaesemast perekonnast ja äärealadelt pärit lastele jääb ka kõrgharidus kättesaamatuks.

Härra ministrile on esitatud viis küsimust. Aja kokkuhoiu mõttes ma palun, et härra minister loeks enne vastamist ette ka küsimuse.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Ma palun Riigikogu kõnetooli aru pärimisele vastama haridus- ja teadusminister Tõnis Lukase!

Tõnis Lukas

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Aitäh küsimuste eest! Vägev! Mitmed väited on tõesti vägevad! Mina ei tohi nii esseistlikus stiilis muidugi vastata, kui küsijad võivad küsida, nii et ma lähen asja juurde.

Kõigepealt informatsioon, justkui oleks riigieelarvelisi kohti vähendatud, ei tule küll spetsialistide käest, see tuleb kuskilt mujalt. Kust, ma ei tea, teie teate paremini. Kõrgharidusõppes oli näiteks riik 2006. aastal loonud 8922 kohta, 2010. aastaks on see arv kasvanud 9067-ni. Lisaks sellele oleme loonud puhtalt riigi rahastatuna ülikoolide juures ka TULE programmi kaudu õppekohti nendele, kes tahavad vahepeal katkestatud õpinguid lõpetada. Ametlikult saab selle alusel õppida 800 kõrgharidust taotlevat inimest, aga see on nominaalne, arvestades, justkui igäüks neist peaks õppima poole oma õpiajast. Tegelikult on osa inimesi katkestanud oma õpingud näiteks vahetult enne lõputöö tegemist ja niisuguste inimeste peale ei lähe ju maksimaalseid kulusid. Neid, kes saavad oma kõrgharidusõpingud riigi toetusel tasuta lõpule viia, on kindlasti üle tuhande. Nii et see ei ole õige, et tasuta õppekohtade arv on vähenenud, see on iga aasta kasvanud. Seda esiteks. Ja suhteliselt veel rohkem sellepärast, et nagu te teate, on gümnaasiumilõpetajate aastakäigud hakanud vähenema. Nii et kõigepealt alustasite kogupauguga täitsa põõsasse. Palun vabandust! Aga kuskil on need piirid ka.

Nüüd kõrghariduse õppelaenudest. Jah, koalitsioonilepe, mille pärast te muret tunnete, on tehtud neli aastat tagasi ja kõiki vahepealse

majanduskriisi raskusi siis ette ei nähtud. Aga on hea, et üks asi on tegemata jäänud. Seda ei peaks tegelikult ette heitma. Kui te mäletate, siis peale selle, et koalitsioon võttis eesmärgiks muuta õppetoetuste süsteemi, mille juurde ma veel tulen, sätestati justkui lisaks, et riigi garanteeritud õppelaenu miinimum viiakse 60 000 kroonini aastas. Päris suur hüpe! Me oleme jõudnud 30 000-ni ja ka praegu on inimestel juba päris palju probleeme. Teha panus ainult tohtu kõrgele garanteeritud õppelaenu tasemele on muidugi pankade huvides, see tuleb neile niisama kätte, sest riik garanteerib totaalselt. Kui pank saadab võlgnikule esimese kirja ning võlgnik ei vasta selle peale, siis antakse see kohe edasi riigile ja riik maksab pangale raha ära. Sellisel juhul on see siis väga lihtne tulu, aga inimesed on hädas. Ei saa keskenduda sellele, et noortele inimestele, kes mingil põhjusel võtavad maksimaalse laenu – nad ei pea muidugi seda tegema –, muid võimalusi ei looda. Et võtavad laenu ära ja alustavad siis elu tohtu laenukoormaga. See ei ole ka õige. Nii et mõnes mõttes on mul hea meel, et haridusministeerium on püüdnud laenu garanteeritud mahtu allpool hoida.

Õppetoetustest niipalju, et 2010. aastal tõusis õppetoetuste fondi koefitsient 0,35-lt 0,4-le ehk arvestuslikult saab 40% riigi koolitustellimusega kohtadel õppivatest tudengitest õppetuetust. See on suurem maht kui seni ja õppetuetuste väljamaksmiseks on läinud ka selle aasta eelarvest lisavahendeid. Hiljuti tegime koos teiega ka selle muudatuse, et kui varem sai sotsiaalsetel põhjustel või, ütleme, majanduslike probleemide tõttu eraldada õppetoetuste rahast seaduse järgi toetust 5%-le tudengitest ja ülejäänud 95% läks õppe edukuse järgi – see ei ole päris toetuste süsteem, see on rohkem stipendiumide süsteem –, siis nüüd on see protsent 20. Nüüd võib õppeasutus 20%-le tudengitest anda toetust vajaduspõhiselt või sotsiaalsetel põhjustel. Lisaks suurenesid doktoranditoetused, mida makstakse senise kümne kuu asemel 12 kuud, mis on ju selge lisa. Nii et üht-teist on toimunud, aga eesmärk on muuta õppetoetuste süsteemi nii, et see oleks vajaduspõhine. See nõuab aastas 8 miljonit eurot lisavahendeid. Ma usun, et nüüd on majanduskriis niipalju möödas, et me võime võtta riulilt juba valmisoleva õppetoetuste seaduse, mille me oleme üliõpilaskondade liiduga koos tei-

nud, ja järgmise Riigikogu koosseisu ajal teema nii läbi arutada, et selle alusel 2012. aasta eelarves see 8 miljonit eurot eraldada.

Vaatame nüüd järgmisi küsimusi. "Olete haridus- ja teadusministrina viimasel ajal korduvalt välja öelnud, et Eestis peaks olema tasuta kõrgharidus." Jah, tasuta kõrghariduse mudelit on välja töötatud mõnda aega. See tasuta tähendab õppemaksuta, riik maksab üliõpilaste eest. Nagu te minu vastusest juba kuulsite, on gümnaasiumilõpetajate aastakäigud vähenenud. Nii et me saame nii või naa üha suuremale osale tudengitest, kes otse gümnaasiumist või kutsekoolist kõrgharidusastusse lähevad, nende õppemaksu kinni maksta. See on üks asi.

Teine asi on see, et konkurents on suurenenud ja maailm on avatud. Me peame eestikeelsete õppekavade raames tõepoolest noortele kõrgharidust tasuta pakkuma. Esiteks on see teatava lisaga võimalik ka rahaliselt, sest need ei ole nii tohutud kulud, nagu võib-olla endale ette kujutatakse. Kogu see kõrghariduse uuendus tähendaks arvestuslikult aastas poolt miljardit krooni lisaks. Teiseks on oluline tuua eestikeelsetele õppekavadele tudengeid tasuta ka sellepärast, et muidu läheb osa neist õppima kusagile mujale, kus neile õppemaks kompenseeritakse ja kus on suuremad toetused. Eestikeelne kõrgharidusruum väheneks selle tagajärjel alla mingi kriitilise piiri. Tasuta kõrghariduse sisseviimine on oluline! Muidugi tuleb arvestada ka üliõpilaskandidaatide ettevalmistust, nad peavad olema piisavalt ette valmistatud, et nad üldse kõrgharidusõppega hakkama saaksid. Me oleme kavandanud leida lisavahendeid 2014. aastal algaval uuel struktuurfondide perioodil, vahendeid, mida on võimalik kasutada struktuurireformide läbiviimiseks. Seega on neid võimalik kasutada ka kõrghariduse eest maksmiseks, sest anda kõrgharidust tasuta, teha nii, et avalik-õiguslikud ülikoolid ei saa enam oma õppekohti müüa, seal peab olema tasuta õpe – see on struktuurireform. Nii et see on võimalik.

Edasi on küsitud võimaluse kohta leida lisaraha. Nagu ma ütlesin, minu meelest on 30 miljonit eurot aastas võimalik tasuta kõrghariduse ja korralike õppetoetuste pakkumiseks Eesti eelarvest leida ja kõrgharidus peaks olema järgmistel perioodidel üks rahastamise prioriteete.

Küsimus: "Mida olete teinud, et haridus oleks paremini kättesaadav keskmise ja alla keskmise sissetulekuga peredest pärit noortele?" Rääkisin juba programmist TULE, mis lahtiseletatult tähendab "Tule uuesti, lõpeta edukalt". Sellega me toetame ka neid, kes on sotsiaalsetel põhjustel oma õpingud katkestanud. Kui nüüd viia jutt üldhariduse peale, mille kohta te ka natuke küsite, siis üldhariduses on suurendatud õppekava omandamiseks vajalike õppevahendite riigipoolset toetust sellel aastal päris olulisel määral. Kui te mäletate, siis eelmise aasta lõpul me eraldasime koolidele üle 40 miljoni krooni õppevahendite ostmiseks. See loob ka eeldusi hea hariduse võimaldamiseks. Ja nagu ma juba kõnelesin, ei ole põhjust nii dramaatiliselt süüdistada valitsust üldhariduskoolide sulgemises. Te teate kindlasti väga hästi, et õpilaste arv on piirkonniti mõnel pool drastiliselt vähenenud, ja küllap koolivõrk sellele ka reageerib. Pigem on valitsus asunud juba 2008. aastast rahastamismudelitega keskmisi ja väikseid koole toetama, et põhikoolide võrk jääks igal pool alles. Me oleme teinud väga sotsiaalseid käike ja sellel aastal kasvab riigi eraldatav pearaha õpilase kohta.

Küsimus: "Kas õppelaenu hüvitamine tuleks taastada? Milline on Teie hinnang seisukohale, et õppelaenu hüvitamise lõpetamine on põhiseadusvastane?" Haridus- ja Teadusministeerium on kõigis oma seisukohtades kõnelnud õppelaenu tagasimaksete hüvitamise poolt ning näidanud ka probleeme, mis tulenevad hüvitamise katkestamisest ja ajalise piiri tõmbamisest. Saime näiteks teada, et Riigikogu on õpetajate puhul teinud niisugune käik – rahanduskomisjon ei olnud haridusministeeriumi sellest enne informeerinud –, et see inimele, kellele riik ka edaspidi õppelaenu tagasimaksmist hüvitab, peaks olema tagasihaaravalt juba 12 kuud tööl käinud. Me tõstatasime kohe probleemi, et see seadus käsitleb pedagooge, kes üldjuhul teevad oma lepingud augustikuus, mitte jõulukuus, teiste valdkondade töötajatega võrreldes diskrimineerivalt. Kuna need juhtumid on mitmel puhul kohtusse kaevatud, siis mina siin õiguslikku hinnangut andma ei haka. Eks see ole vaieldav.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister! Teile on ka vähemalt üks küsimus. Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea minister! Kui ma olen küsinud ülikoolide rektorite käest, mida tasuta kõrgharidus tähendab ja milline on selle mõju kõrghariduse kvaliteedile, siis nende vastustest olen ma aru saanud, et ega nad seda ikka päris hästi ette ei kujuta. Kas teie kujutate? Ja kui see tasuta kõrgharidus tuleb, mis päev või aasta see võiks siis olla?

Tõnis Lukas

Aitäh! 2012. aastast on võimalik hakata üliõpilasi eestikeelsetele õppekavadele õppe maksuta, tasuta vastu võtma. Kui rääkida rahastamisest, mis võiks rektorite jaoks olla kõige olulisem teema, st kas täiendav rahastamine on garanteeritud, siis üldiselt süsteemi vastu ei ole neil midagi. Me oleme korduvalt pidanud mitmesuguseid debatte, ka rektorite nõukogu on neid debatte korraldanud, ja seda detailide ni selgitanud. Kindlust annab see, et 2014. aastast peale on riigieelarvelistele vahenditele võimalik lisada Euroopa struktuurifondide vahendid. Ma kordan, et kui avalik-õiguslikes ülikoolides viiakse esimese kõrghariduse puhul sisse õppemaksu võtmise keeld, siis on tegemist struktuurimuudatustega, struktuurireformiga. See, et avatud ülikoolide kaudu teise, kolmanda kõrghariduse omandamine või kõrghariduse omandamine võõrkeelsete õppekavade alusel jääb tasuliseks, on ka selge. Aga seda, et eestikeelsed õppekavad oleksid õppe maksuta, saab rektoritele küllaltki veenvalt selgitada. On lihtsalt vaja ka seadusandlikku garantiid. Te mäletate, kui 1990. aastate alguses avati kõrgharidusturg erakõrgkoolidele. Sellel hetkel ei olnud ülikoolidel, st riiklikel ja hiljem avalik-õiguslikel ülikoolidel, õigust õppemaksu võtta. Nad sattusid ebavõrdsesse olukorda ja avalik-õiguslikud ülikoolid nõudsid seadusandjalt ka endale õigust õppekohti müüa, sest muidu oleksid eraõppeasutused hakanud nii õppejõude kui ka üliõpilasi ära tõmbama. Loomulikult ei tohi praegu sellist olukorda tekkida, et avalik-õiguslikel ülikoolidel keelatakse tasuta kohtade müümine ära, neile ei kom-penseerita seda piisavalt ning üliõpilased ja õppejõud suunduvad kuhugi mujale. Seetõttu

talitavad rektorid väga õigesti, kui nad küsivad garantiisid, aga tasuta kõrghariduse pakkumise vastu ei ole neil midagi.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Lugupeetud haridusminister! Mina astusin ülikooli just 1990. aastate alguses. Siis tuli teha eksameid ja näiteks ajaloo teaduskonnas oli nii, et 50 paremat eksamisooritajat said tasuta kõrghariduse koha. Ülejäänud sel aastal ülikooli ei saanud, nad võisid minna midagi muud õppima või oodata aasta ja teha siis uuesti eksamid. Nüüd te ütlesite, et ülikool õppemaksu võtta ei tohi. Kas see tähendab jälle seda, et kõrghariduse riiklikes ülikoolides saab vähem inimesi, et need, kes eksameid ei soorita, jäävad ilma kõrgharidusest? Või te lubate, et igauks, kes tahab kõrgharidust, saab nüüd tasuta koha?

Tõnis Lukas

Päris täiel määral ei tule muidugi kumbagi. Loomulikult on kvaliteedi hindamise süsteem Eestis nii arenenud, et me võime ülikoole usaldada, et nad ei võta riiklikele kohtadele kehva ettevalmistusega inimesi. Selle eest, et oma marki ja renomeed hoida, peavad õppeasutused muidugi ise seisma. Nii et piisab sellest, kui me fikseerime riikliku koolitustellimuse, muidugi uuendatud kujul. See tähendab riikliku koolitustellimuse muutmist ja erialadel, kus praegu riiklikku tellimust peaaegu ei ole, aga kuhu on suur tung, näiteks õigusteaduskonda või majandusteaduskonda, tähendab see tellimuse suurendamist, kuid mitte nii väga. Praegu on riigi poolt tellimus 20 kohale, ülikool kindlustab 40-le tasuta koha, aga kokku läheb sisse astuma 200. Mitte täiel määral ei tule riiklikku tellimust, vaid see tuleb kokku leppida vastavalt sellele, kui palju on mõtet selle valdkonna inimesi ette valmistada. Kindlasti jääb see arv kuhugi kahe vahele.

Teil on õigus, et noori tuleb ka suunata. Läbi aegade on õpingute toetamine olnud ikkagi üks präänik, kuidas panna inimest mõtlema oma tulevase eriala või vähemalt omandatava hariduse valimise üle. Jah, ütleme, et riikliku tellimuse kohti on mõnel juhul rohkem kui huvi, aga kui seal on tasuta kohad, riigi poolt

makstud kohad, siis me näiteks loodusteaduste, täppisteaduste puhul loodame, et see paneb osa noori valima neid erialasid, mida esmapilgul tundub olevat raskem õppida. Jah, teatud määral me jätkame riikliku koolitustellimuse mehhanismiga inimeste suunamist nendele erialadele, mida nad võib-olla siis, kui kõik absoluutselt igal pool vaba oleks, õppima ei läheks.

Aseesimees Jüri Ratas

Mai Treial, palun!

Mai Treial

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Rahvaliit on Riigikogus algatanud mitu eelnõu, mis annaksid õppida soovijatele võimaluse tasuta haridust saada, kaasa arvatud kõrgharidust. Olgu see siis tudengipalga kehtestamine, õppetootused või lapse sündimise puhul õppelaenude kustutamine. On olnud kurb vaadata, kuidas Isamaa ja Res Publica Liidu liikmed on siin saalis selliste taotluste vastu hääletanud. Nüüd te räägite tasuta hariduse võimalustest. Kui see on nüüd tõsi ja te olete tulnud Rahvaliidu ideid kaitsma, siis see on päris tore küll.

Aseesimees Jüri Ratas

Palun esitage küsimus!

Mai Treial

See ongi küsimus.

Tõnis Lukas

Ma loodan, et ma ei ole Rahvaliidu ideede kaitsmisega hilineanud. Aga vahepealsetes otustes on ju olnud oluline võtta arvesse ka riigi majanduslikku seisu ja mõnda opositsiooni eelnõu ei ole toetatud ka rahalistel põhjustel. On selge, et tasuta kõrgharidus eestikeelsete õppekavade puhul on kahe otsaga asi. Mõlemad nendest otstest on minu meelest meie ühiskonnale väga olulised. Me oleme praegu jõudnud sellisesse punkti, kus on vähenenud ülikooli tulijate arv, Eestist pärit ülikooliõppurite arv. Samas on paremate ja andekamate valikud väga laienenud. On oluline, et meie siin Eestis suudaksime kõigi anded avada, et kellelgi ei jääks õppimata ainult majanduslikel põhjustel. Teiseks on see, et eestikeelse kõrgharidussüsteemi alleshoidmiseks tuleb siin säilitada kriitiline mass õppureid, üliõpilasi. Ava-

tud ühiskonna tingimustes võivad üliõpilased liikuda sinna, kus on suuremad toetused ja garanteeritud tasuta õpe. Sellisel juhul hakkab eestikeelses kõrghariduses valdkondade kaupa õppekavu välja kukkuma ja ka kvaliteet võib oluliselt langeda. Seetõttu me peame olema ühiskonnana huvitatud astuma pikki samme selleks, et eestikeelne kõrgharidusruum jääks alles, ja jääks alles kvaliteetsena.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Arupärimisele on vastatud.

8. Arupärimine Padaoru juhtumi ja Eesti valitsuse juhtimisvõimetuse kohta (nr 552)

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme edasi kaheksanda arupärimise juurde, mis kannab numbrit 552. Sellele vastab siseminister Marko Pomerants. Ma palun Riigikogu kõnetooli arupärimist Eestimaa avalikkusele tutvustama arupärijate esindaja Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Hea minister! Mul on siiras soov, et härra minister ja ministeeriumi ametnikud ei võtaks seda arupärimist kui n-ö valimiseelset sissesõitmist või mõnes mõttes valimiseelset võitlust, vaid võtaksid seda väga tõsiselt. Kui vaadata suuremaid hädaolukordi, mis meil on viimase aasta-paari jooksul olnud, siis meie arvates ei ole valitsus nendele reageerimisega hästi hakkama saanud, kaugeltki mitte hästi. Ma ei ütleks, et tegemist oleks valitsuspoolse peataolekuga. Meil on jäänud mulje, et rohkem on tegemist sellise leiguse ja minnalaskmisega, et vaatame, mis juhtub, et las tõmbab tule üles, küll me siis jõuame kustutada ja appi minna. Palun vabandust sellise pika ja konarliku sissejuhatuse eest!

Arupärimine puudutab Padaoru juhtumit. Ilmaprognoos oli ju tõesti teada, ilmajaam andis tormihoiatuse, et 9. ja 10. detsembril on oodata tugevat lumesadu ja tuisku, mis võib põhjustada väga raskeid liiklusolusid. Vabariigi Valitsuse liikmed pidid olema teadlikud,

mis Eestit ees ootab ja mida üks lumetorm võib tähendada. 9. detsembri õhtul oligi päris tugev torm ja Padaorus jäi 600 inimest riigimaanteel terveks ööks lumevangi. Peaaegu 14 tunni jooksul olid need inimesed sinna maha jäetud, nendega ei tegelnud mitte keegi, nad olid n-ö lageda taeva all. Küll mitte lageda taeva all sõna otseses mõttes, sest neil olid autod, aga kontakti nendega õieti ei võetud. Minu arvates ei reageerinud ka ei riigiraadio ega kohalik raadio, õhtust kuni järgmise lõunani, peaaegu lõunani keegi nendega ei tegelnud.

Kohaliku mehena ei tahtnud mina esimese hooga sellele arupärimisele alla kirjutada. Mõtlesin, et ühe küla või ühe maakonna mehed, et mis ma torgin, asi juba möödas jne. Aga ma tahaksin, et ministrium, kõrged ametnikud ja need inimesed, kes hädaolukordadega tegelevad, saaksid aru, et meie riigis on selles osas kord käest ära. Ei saa olla nii, et hädaolukorraga hakatakse tegelema alles 14 tunni pärast. Ma tean, et sellesamas orus oli 20 aastat tagasi analoogiline olukord, mis lahendati ära seitsme tunniga. Valitsus reageeris – siis oli küll teine valitsus, oli teine kord ja teised ajad – ja ehkki tehnika oli kehvem, sidevõimalused olid mitu korda halvemad, saadi ikkagi hakkama. Meie Eesti riigi valitsusel võttis selle olukorra lahendamine aega aga terve ööpäeva.

Seoses sellega me tahame saada konkreetsetele küsimustele konkreetseid vastuseid. Ja me ei taha mitte üksi vastuseid saada. Me tahaksime ka seda, et Siseministeeriumi ametnikud, kes nende olukordade eest vastutavad, võtaksid asja väga tõsiselt, teeksid tõsised järeldused. Eestis peab hakkama tööle kriisikomisjon! Ma tahan öelda, et ennem võib üle reageerida, kui on häda, aga alareageerida ja lihtsalt oodata ei tohiks mitte mingil juhul, see oleks inimeste arvel, see võib olla elude arvel jne. Tuleb reageerida! See on andeksantav, kui reageeritakse üle, kasutades võib-olla suuremaid jõudusid, aga seekord oli niimoodi, et jõude hakati otsima, jupp-jupilt välja tooma. See pole õige. Tehke sellest tõsised järeldused ja lööge kord majja. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Ma palun Riigikogu kõnetooli arupärimisele vastama siseminister Marko Pomerantsi!

Marko Pomerants

Tere õhtust! Mul on hea meel, et mõned huvitundjad on siiski selle teema arutelule jäänud. Mis iganes ei olnud teie ajend, miks te selle arupärimise esitasite, olen ma tulnud siia kõige paremas tahtmises avama 9. ja 10. detsembril Padaoru kandis ja üleüldse Eestis toimunu asjaolusid. Lisaks veel ka sellest, millised võiksid olla õppetunnid. Läheme küsimusi pidi edasi.

Esimene küsimus: "Kuidas Teie ministrina selgitate olukorda, kus ühel NATO ja Euroopa Liidu liikmesriigil jäävad 600 inimest 14 pikaks tunniks lageda taeva alla (ilma söögita, peavarjuta)?" Selles küsimuses on kindlasti küsimuse esitaja osavust, sest niimoodi see ju ei olnud. Aga räägime siis, kuidas oli. Ma oleksin siiralt tahtnud, et siin oleks ka natuke rohkem sotsiaaldemokraate, kes on esitanud peaaegu analoogse arupärimise peaministrile, aga küllap saab peaminister siis selle jutu üle rääkida.

Nüüd vastuse juurde. Ma arvan, et mis puudutab loodusnähtusi, siis siin ei ole midagi erakorralist olenevalt sellest, kas tegemist on NATO riigiga või Euroopa Liidu riigiga. Nagu te uudistest saate jälgida, võivad loodusnähtused – tormid, üleujutused – tabada liikmesriikidest sõltumata mis tahes riiki, ja nagu te olete näinud, võib ka olukordade likvideerimine võtta väga palju aega. 9. ja 10. detsembril tabas Eestit lumetorm Monika, mis ühelt poolt pani kindlasti proovile Maanteeameti võimekuse elutähtsa teenuse ja toimepidevuse tagamisel, aga teiselt poolt ka päästeasutuste võimekuse hädaolukorras eskaleerunud sündmuste tagajärgede likvideerimisel.

Kui nüüd rääkida, kas valmisolek oli või mitte ja kuidas sellega täpsemalt oli, siis olukord oli järgmine. Eelhoiatused võimalike raskete ilmastikuolude kohta saabusid Eesti Meteoroloogia- ja Hüdroloogiainstituudist juba 9. detsembri ennelõunal ja kohe pärast seda alustasid päästeasutused ka ettevalmistusi. Häirekeskus suurendas valves olevate päästekorraldajate arvu, Ida-Eesti Päästekeskus sõlmis kokkulepped kasutada vajaduse korral kaitseväge rasketehnikat. Samuti teavitas Ida-Eesti Päästekeskus kohalikke omavalitsusi vajadusest suurendada valmisolekut tormiks. Päästeamet teavitas 9. detsembri hommikul ja lõunal avalikkust, lisaks tormihoiatusele edas-

tati käitumisjuhiseid elanikele ja need, kes raadiot kuulasid, said nendest juhistest kindlasti osa. Mina isiklikult startisin 9. detsembri õhtul kell 19 Pikalt tänavalt Siseministeeriumist Rakvere poole ja just neidsamu juhiseid parasjagu uudistes siis anti. Samuti valmistusid Päästeamet ja päästekeskused aktiveerima kriisimeeskondi.

Nüüd olukorrast üldiselt. Päästeameti jaoks ei olnud kindlasti tegemist lihtsalt ühe Padaoru juhtumiga. 9. detsembri pärastlõunal hakkasid väljakutsed päästeasutustele sagenema ja enamikus neist sooviti abi. 9. ja 10. detsembril edastati päästekeskustele kokku ligi 200 lumerormiga seotud väljasõidukorraldust. 9. detsembril oli Päästeametil 162 väljasõitu, neist tormi tõttu 96, 10. detsembril tehti 150 väljasõidust 90 tormi tõttu. Ilmastikuolusid te kõik mäletate. Ühe ööga tuli Põhja-Eestis 35 cm lund juurde ja lumikate ulatus 60 cm-ni. Esiimesed teated, nagu siin on juba juttu olnud, edastati poole kümne ajal õhtul ja see teade, et Padaorus on lumme kinni jäänud veokid, jõudis häirekeskusesse poole kümne aegu õhtul. See teade edastati Maanteefofoeskusele ja teehooldust teostavale ettevõttele AS Virumaa Teed ning liikluse ümbersuunamiseks politseisse, sest lumme kinni jäänud sõidukite vabastamine ei ole otsekohe päästetöö. Inimestele on ennekõike vaja, et tee lükatakse lumest puhtaks ja nad saavad sõitu jätkata. Kui teehooldaja suudab teha seda mõistliku aja jooksul, siis ei ole päästjate sekkumine vajalik ja seetõttu teavitatakse lumme kinni jäänud sõidukitest eelkõige teehooldajat, päästemeeskonda kohe välja ei saadeta. Nagu ma ütlesin, taustaks oli siin terve hulk sündmusi, millele Päästeamet reageeris, aga et asi ülevahtlikum oleks, siis käime sündmuste kronoloogia läbi.

Veel kord kinnituseks: Ida-Eesti Päästekeskuse juhtkond oli teadlik, et torm tuleb, ja seda arutati 9. detsembril kell 12. Tehnika kasutamiseks oli kokkulepe olemas, valmisoleku küsimuses pöörduiti kohaliku omavalitsuse poole ja teehooldajaga võeti ühendust.

Üks teie küsimus on, et miks ei suletud õigel ajal teed. See hädaolukord kujunes poole kümne ajal ja politsei sai kell 22.05 teate, et tee on vaja sulgeda ning liiklus ümber suunata. Patrullid väljusid kahelt poolt, Rakverest ja Jõhvist, ning 23.10 olid nad jõudnud teeristidesse, et liiklus ümber suunata. Loomulikult

oli selle aja jooksul suur hulk autosid juba Padavere–Rannu vahemikku jõudnud. Veerand üksteist õhtul teatas teehooldaja, et Padaorus on tekkinud ummik, kinni on 40 autot, sahk töötab. Vahepeal oli veel üks oluline sündmus, mis omakorda pikendas päästeauto kohalejõudmist. Kell 23.05 teatati, et Rakvere–Haljala teel on ema kahekuuse imikuga ja autos on kütus lõppemas. Niisiis mindi seda olukorda lahendama ja seejärel sai päästeauto minna Padaorgu, et oma silmaga vaadata, milline olukord on.

Kui siin räägitakse, et midagi ei tehtud, siis tegelikult 00.05 kutsuti välja Kirde Kaitseringkonna puksiir, kuna oli selge, et ilmselt ei ole Maanteeametil ega teehooldajal võimalik seal oma jõududega hakkama saada. See puksiir abistas teel Tapalt Padaorgu hulgaliselt hange sattunud autosid. Ja veel, kell 00.45 oli teehooldaja andnud regiooni päästeteenistuse vastutavale isikule lubaduse, et poole tunni pärast on Padaoru olukord lahendatud ja läbitavus tagatud. See käitumismall on ju küllaltki loogiline, et enne kui asuda evakueerima, püütakse probleemi lahendada. Nii et teehooldaja püüdis probleemi lahendada, aga see paraku ei õnnestunud.

Siin on teile ka üks taustapilt. Probleeme oli peaaegu kõikidel teedel: Kadrina–Viitna teel, Tallinna–Narva maanteel, Tüükril, Kadila–Inju teel, Tamsalu–Väike-Maarja teel. Võle külas ei saanud kiirabi kannatanu juurde, kes oli kaks päeva maas lamanud. Padaorg siis veel lisaks nendele. Nii et päästesündmusi, millele tuli reageerida, oli hästi palju. Teadmiseks nendele inimestele, kes võib-olla iga päev sinna kanti ei satu, ütlen, et seda teed, kus autod kinni olid, oli lõpuks 8,5 km. Seda, et inimesi oli seal umbes 600, on praegu väga hea igal pool tsiteerida. See arv sai kõikidele teatavaks aga siis, kui päästjad olid kõik need sõidukid, mis sellel teel olid, läbi käinud, et kontrollida, milline olukord on. Liiklus suunati ümber Varja–Sämi teele, läbi Kiviõli. Ma julgen öelda, et politsei jõudis tookordsetes ilmastikuoludes reageerida kiiresti. Virumaa Teatajas oli üks arvamusalaldus, et see on titejutt, et politsei-auto jääb lumme kinni. Tavaline sõiduauto, julgen teile kinnitada, jääb küll. Mis puudutab veel üldist tausta, siis sellised suured teed nagu Väike-Maarja–Rakvere, Rakvere–Haljala olid samuti kinni ja igal pool oli vaja päästetööd

korraldada. 10. detsembril kogu see tegevus juba käis, nii et siinkohal ma isegi rohkem aega ei viidaks.

Siin on veel küsimus kaasatud ressursside kohta. Nagu te siin näete, saadi päästetööde käigus rasketehnikat päästemeeskonna kaudu ja kaitsevält, mille puhul kaugemad geograafilised punktid on põhjas Ämari lennuväli ja lõunas AS Põltsamaa Graniit, kust saadi kaevandustehnikat. Muidugi oli hästi loogiline kaasata Kunda piirkond, Sõmeru, kus on olemas põllumajandustehnika. Seal on Maidla karjäär, arupärija andis nõu, et ka Aidu karjäärist võib tehnikat saada, ja nendest ühe abi ka kasutati. Kirde Kaitseringkond reageeris nii Tapa kui ka Jõhvi poolt. Nii et tehnikat kaasati väga laialdaselt.

Siin on vastus ka küsimusele, miks ei kutsutud appi Eesti kaitseväge, kui saadi teada, et 600 inimest on lumme jäänud. Nagu ma ütlesin, oli see arv 600 kõigile teada hommikuks, aga kaitseväge tehnikat hakati kaasama juba südaööl. See puudutas puksiire, hiljem öösel kuni hommikuni välja hakkasid saabuma *Bandwagen*id, millega lõpuks saadi inimesed ka evakueerida.

Küsimus: "Kuidas ja mis asjus Te koordineerisite oma tegevust majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsiiga?" 10. detsembri hommikul ma suhtlesin majandus- ja kommunikatsiooniministriga, rääkisin, mis-moodi läheb hädaolukorra likvideerimine, andsin teada, et tegevuste koordineerimisega tegelevad Ida-Eesti Päästkeskus ja Maanteeameti esindaja, kes on kohapeal, ning et kaasatud on kaitsejõudude vahendid.

Mis puudutab kiirust, seda, kas midagi oleks saanud teha paremini või kiiremini – selle kohta võin öelda, et sündmuse algusest kuni hetkeni, kui päästjad pärast keskööd kohale jõudsid, on küsimus kolmes tunnis, mitte sugugi enamas ajas. Ilmastikuolud olid väga kehvad, tehnika liikumine võtab aega, kõik teed olid hädalisi täis. Nii et see on selline paratamatult aega nõudev tegevus. Kui millegi suhtes kriitiline olla, siis see ongi kindlasti inimeste teadmatusse jätmine, mis ei tähenda aga riigipoolset tegevusetust päästetööde ettevalmistamisel. Ma arvan, et siin on õppetunnid päris hästi saadud ja selgeks õpitud. Kui me võtame järgmise nädalavahetuse väiksema tormi, Scarletti, siis võisid kõik saada väga head

maanteeinfot selle kohta, kuidas ka väiksematel teedel on liiklus häiritud. Ma arvan, et Lääne-Virumaa inimesed polnud siamaani kuulnud midagi sellist, et kinni on näiteks Kadriina–Undla tee, mis on täiesti väike tee, aga nüüd me võisime maanteeinfost selliseid uudiseid kuulda. Kogu selles tormi virvarris ja väga paljude sündmuste koosmõjus jäi see Padaoru juhtum maanteeinfos edastamata.

Mis puutub päästjatesse, siis see vahemik oli samuti öösel kella ühest-kahest kuni 5.45-ni, mil esimene teade väljastati. Aga ma ütlen veel kord, et kogu selle juhtumi puhul ei olnud tegemist lihtsalt ootamisega. Päästetööd toimusid, neid valmistati ette, aga kahjuks oli teavitamine öötundidel põgus ja ennekõike said informatsiooni need inimesed, keda häirekeskuse kaudu teavitati, kes häirekeskusega ühendust võtsid. Aitäh! Ootan lisaküsimusi.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna, austatud minister! Lisaküsimusi on. Ain Seppik, palun!

Ain Seppik

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Hea on, et lõpetuseks te vähemasti ütlesite, et ka mingit õppust on võetud ja mingeid õppetunde on olnud. Muidu oleks täiesti fataalne tunne olnud. Padaorg on teatavasti selline koht, kuhu pidevalt kinni jäädakse. See ei olnud teile ega vist mitte kellelegi siin üllatus. Seal on varemgi, juba aastaid tagasi kinni istutud. Nii et selles mõttes oleks võinud kiiremini reageerida. Palun öelge, kas me peame nüüd rahvale ütleva, et kui Padaorus edaspidi niisugune asi juhtub, siis istute jälle üheksa tundi kinni ja see on normaalne. Ega teie ettekandest mingit muud muljet ei jäänud. Sel juhul vähemalt inimene teab, et kui ta sinna sõidab, siis ta sinna jääbki. Või on tulevikuks – te natuke nagu ütlesite midagi selle kohta – planeeritud siiski mingisugused tegevused või mingi tehnika just Padaoru kandi jaoks? See on mingisugune eriline koht ja ma saan aru, miks ta eriline koht on. Kas sealt päästmiseks kavandatakse midagi või ongi lihtsalt niimoodi, et kui see Monika ikka uuesti tuleb, siis läheb jälle nii?

Marko Pomerants

Aitüma! Ma arvan, et üks koht, mis vajab ümbermõtestamist, on teeholdus lihtsalt kategooriate järgi, *à la* on põhiteed, millel on asfalt väljas, siis on mingid teed, kus tehakse libedustõrjet, ja on teed, mis on lume all. Kindlasti tuleb teede lahtioleku tagamisel võtta arvesse üht lisanüansi ja see on seesama toimepidevus: olgu või kehv tee, aga ta peab olema läbitav. Ma arvan, et Maanteeamet saab siin rääkida enda eest ja teha oma plaani. Seadusest tulenevalt peab selline maantee ja infrastruktuuri toimepidevuse tagamine saama paremini reguleeritud. Kindlasti ei saa arvestada sellega, et tormiöödel tekiks sinna Padaoru nõlvadele kohe mingisugune ressurs ootele. Õnnetusi võib juhtuda mis tahes geograafilises punktis, nii nagu juhtus ka täitsa tavalisena käsitletaval Haljala ja Rakvere vahelisel teel, kus täpselt samamoodi oli auto risti ees ja inimesed olid täpselt samamoodi hädas. Sõltuvalt sellest, kus õnnetus juhtub, millised on ilmastikuolud ja kui palju paralleelselt juhtub, võib kõik võtta üsna mitu tundi aega. Mida saab ja tuleb kindlasti paremini teha, on see, et inimestel peab olema selgus, mitu tundi lahendamise aega võib võtta – kui seitse, siis seitse. Teiselt poolt on loodetavasti inimesed, kes on tormihoiatuse saanud ja siiski vältimatult peavad välja minema, ka ise järgmistel kordadel selle poolest paremini valmis, et neil on siis kütus paagis või mingisugune toiduvaru. Need on kindlasti need õppetunnid.

Ülemiste järvele maandunud lennuk – tundub ka olevat jube lihtne juhtum, 200 meetrit lennualjast, suurest teest eemal. Aga sinna tuli kõigepealt ligipääs rajada, et seal saaks üldse mingisuguse tegevusega pihta hakata. Nii et lumeoludes pole asi nii lihtne, kõik võib võtta tunde.

Aseesimees Jüri Ratas

Mai Treial, palun!

Mai Treial

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Tahaksin loota, et need õppetunnid on tõesti asja ette läinud. Aga mind ja paljusid inimesi, kes on minu poole pöördunud, on pannud imestama, miks kõrgete riigiametnike käitumine meedias oli sellel ajal üleolev, hädasolijaid isegi lausa halvustav, tehti kohatuid märkusi.

Teiegi siseministrina kutsusite päästjaid kokku, et rääkida nendega soojas toas. Samuti ülbitses Päästeameti peadirektor päästjatega, kui olid need keerulised olukorrad. Ega peaministergi ei suvatsenud isegi mitte teeselda, et ta hädasolijatele kaasa tunneb. Millest niisugune käitumine tuleb?

Marko Pomerants

Aitüma küsimuse eest! Ma ei oska sellele kõigele vastata. Aga mis puutub peaministri käitumisse, siis peaminister oli Riias ja ta võttis isiklikult kolmel korral minuga ühendust, et küsida, milline on sündmuste käik ja mida ta saab omalt poolt teha, et päästetööd toimuksid. Ta ütles ka, et Vabariigi Valitsus katab kindlasti päästetööde kulud. Nii et peaministrile ma küll ühtegi etteheidet ei teeks. Mis puutub sellesse, et töökoosolekuid peeti kusagil ruumides, siis see on hästi loogiline, et neid ruumides peetakse, ja ka selle konkreetse juhtumi päästestaap tegutses Rakvere uues politsei- ja päästemajas, mis pidi sellel päeval avatama. Kindlasti see ongi tubane tegevus. Teenistuste inimesed tegutsesid loomulikult kohapeal mõlemal pool, nii Viru-Nigula poole peal kui ka Varja ja Jõhvi poole peal, vahetustega õuetingimustes.

Võib-olla üks koht, mis endiselt tekitab küsitavusi ja kus inimestel on väga selged arusaamad, kuidas oleks pidanud olema ja kuidas mitte, on see, kas Vabariigi Valitsus oleks pidanud kokku kutsuma valitsuse kriisikomisjoni. Ja vaat see ongi selline tunde küsimus. Praegu on olukord ju selline, et kriisijuhtimine on neljatasemeline ja tegutseda tuleb siis kõige madalamal võimalikul ja õigel tasandil. Ma julgen veel kord kinnitada, et Vabariigi Valitsuse kriisikomisjon kui viimane instants ei oleks suutnud siin lisaväärtust anda. See, et seda sündmust juhiti regionaalse meeskonna, mitte kriisikomisjoni, vaid meeskonna tasemel, kuhu olid kaasatud Maanteeameti, kaitseväge, kaitsejõudude ja päästjate esindajad, oli optimaalne tase. Kui meil sinna juurde oleks olnud panna inimeste teavitamine konkreetsete tööde kulgemisest, siis olekski kõik olnud väga optimaalne. Vabariigi Valitsuse kriisikomisjon poleks meile midagi juurde andnud sel lihtsal põhjusel, et ressursse, mida oli võimalik kaasata, me saime kaasata nende koostöömudelitel raames, mis toimusid. Ma ise viibisin selles

kriisitoimkonnas ja nägin asju oma silmaga, oma kogemustest lähtuvalt püüdsin ka lisaresurssi hankida ja see õnnestus.

Aseesimees Jüri Ratas

Toivo Tootsen, palun!

Toivo Tootsen

Aitäh! Hea oli kuulata teie juttu. Selle järgi võib arvata, et te talitasite raudselt nii, nagu talitab see, kes kuulub viie parima kriisireguleerija hulka maailmas, et kõik oli tasemel ja paremini enam ei saagi teha. Teie enda kui ministri tegevusest kuulsin ma kahte tärninit: üks oli see, et kell seitse õhtul te sõitsite Rakvere poole, ja teine oli see, et järgmisel hommikul võtsite ühendust majandus- ja kommunikatsiooniministriga. Et seda väärsti arusaamist natuke leevendada, siis võib-olla te annate ülevaate, kuidas käitusite sel ajal teie kui minister.

Marko Pomerants

Aitüma! See esimene fakt oli õige, aga see ei puutunud asjasse. Puutus asjasse ainult niipalju, et mina kui liikleja kuulasin Rakvere poole teele asudes samuti neid üldisi nõuandeid. Selle öö jooksul oli mul kaks korda ühendus Päästeameti peadirektori Kalev Timbergiga, et arutada üldist olukorda. Lisaks Padaoru liiklusummikule oli ju pidevalt probleeme ka siinsamas Tallinna ümbruses ja Tallinna ringteedel, kus täpselt samamoodi olid autod kinni. Nii et üldistatud ülevaade olukorradest oli olemas. Toimus sidevahetus ja tegutses vabariiklik operatiivkorrapidaja, kes koordineeris päästeskustevahelist tegevust.

Mis puudutab hommikut, siis mina liitusin lihtsalt kriisimeeskonnaga, kuna see töö toimus Rakveres, ja minu vestlus Juhan Partsiiga toimus tema initsiatiivil juba siis, kui päästetöödel käis evakueerimine. Ma ütlen veel kord, et üldine pilt – see, millest nüüd kõik räägivad, et 600 inimest oli vangis – sai selgeks sellel hetkel, kui päästjad olid kogu selle joru, selle kaheksa kilomeetrit jala läbi käinud. Siis sai selgeks, kui palju seal on inimesi, kui palju seal on masinaid. Ütleme niimoodi, et kui poole kümnest oli teada, et seal on autod risti teel ja tee tuleb vabastada, siis enne kahte oli see teadmine, et igal juhul tuleb hakata inimesi evakueerima. Hommikul, kui kahelt poolt oli kohale jõudnud tehnika, millega oli võimalik

liikuda, ja päästjad olid teelõigu läbi käinud, siis oli kõigil see tarkus käes, et seal on 600 inimest, enne seda üldse ei teatudki.

Ütlen teist korda: väga lihtne on eeldada, et selline asi võib kahe tunniga juhtuda. Operatiivkorrapidajal oli hulk sündmusi, ta püüdis lahendada mitmesuguseid olukordi igal pool, Padaoru juhtum oli tema jaoks üks nendest olukordadest. Nagu ma ütlesin, kolm tundi varem, kui oleks kiiremini jõutud õigele äratundmisele ja Maanteeameti appikarje oleks võib-olla rutem tulnud, oleks ehk saanud viimased inimesed sealt maantee pealt kätte, järgmise päeva õhtu kella kaheksa asemel näiteks kell viis.

Aseesimees Jüri Ratas

Tiit Kuusmik, palun!

Tiit Kuusmik

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Mul on selline informatsioon, et lisaks Kunda ja Aidu karjääri pakutud rasketehnikale, millest te rääkisite, pakkus ka Kiviõli Keemiatööstus Padaoru ja teiste teelõikude puhastamiseks välja oma karjääritehnikat. Umbes oli ka see varutee, mis läks Sämist Varja peale. Lihtsalt näiteks võin öelda niipalju, et selle rasketehnika kasutamine aitas Kiviõli linna kolme tunniga puhtaks teha. Kas siin tekkis mingi ametkondlik barjäär või oli tegemist mingi muu asjaga?

Marko Pomerants

Selle konkreetse tehnikauksuse kohta ei oska ma miskit öelda. Mis puudutab seda kanti, siis meil oli kasutada näiteks Repo Vabrikute frontaallaadur. Me püüdsime tõepoolest võtta kasutusele kõik võimalused, mis meil olid. Hästi oluline on veel see, et kui siin on peetud debatti, kuidas jääb erimärgistatud kütuse kasutamisele, kuidas on kindlustustega, siis neid mõlemaid asjaolusid me eirasime ja kaasasime seda tehnikat, mida oli võimalik kasutada. Ja kui me tuleme Padaoru enda puhastamise juurde, siis lükata seal ei olnudki nagu midagi, vaja oli tõsta lumi lihtsalt tee pealt kõrvale, et seda ruumi paremini kasutada. Kas oleks saanud kuskilt veel abi juurde küsida, kas see oleks midagi andnud, see on täitsa omaette asi. Ma arvan, et see poleks kiiruse mõttes enam suurt midagi juurde andnud. Lõpuks olid autod

seal mõlema sõiduraja peal, sa ei pääse lihtsalt mujalt ligi kui kahelt poolt otsast, ja seal on juba tehnika kasutamisel piirid ees.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud härra minister! Ma ei tea, keda süüdistada selles, mis toimus 9. detsembril, aga vist jääb see ikka rohkem inimeste südametunnistusele. Ma ise sõitsin Rakvere ja Varja lõigul 16.30 paiku ning kahes kohas nägin politsei ja Päästeameti inimesi töötamas. Nad tõmbasid autosid kraavist välja. Nendele meestele võis juba siis, kell viis öelda aitäh, et nad olid inimestele appi tulnud. Aga õhtul kella viiest oli juba näha, et olukord on jube. Ma mõtlen, et informatsioon läks küll ülespoole, aga vastutavatel ametnikel ei olnud kogemust, et olukorda täpselt hinnata. Seoses sellega on mul küsimus teile, härra minister: kuidas te hindate neid õppusi, mis toimuvad Päästeametis ja mis tihti toimuvad vaid paberi peal?

Marko Pomerants

Aitäh küsimuse eest! Õppused on kindlasti selline kunstlik olukord. See, kui kogu sündmuste käiku jälgiti, oli mõnes mõttes palju parem kui õppus. Igasuguseid probleeme tekkis järjest ja järjest juurde, päriselu probleeme. 10. kuupäeval, kui enam-vähem oli juba päevaaeg, inimesed olid kõik olemas, ka erasektori inimesed, tuli Tamsalust kiirabi väljakutse, ühel inimesel olid lahtised luumurrud. Kiirabi-auto oli poolel teel Rakvere haiglasse ja ei suutnud sealt kuhugi liikuda. Mis tähendab seda, et kiirabiautole tuli kõigepealt ette saada lumesahk ja siis sõita Rakvere haigla ette. Kahe tunni pärast ta seal kohal oligi. Ma arvan, et ühelt poolt on probleem ikkagi sellesamas teavitamises. Teisest küljest on aga ka selline filosoofia, et on olemas tavaolukord ja tavaolukorras lepingud toimivad, aga ekstreemolukorras teehoolduslepingud lihtsalt ei toimi, seal tuleb piir ette. Homme on näiteks kohtumine Maanteeameti ja Päästeameti peadirektore ning nende meeskondade vahel, et vaadata, kuhu see jutt tõmmata. Kui tuli Scarlett, siis juba muudeti taktika ära. Taktika oli väga lihtne: nii kui mõni auto hakkas ennast kuskil risti

keerama, nii tormasid päästjad, kui neil ei olnud mingit kõrgema prioriteetsusega asja käsil, kohale päästma. Aga päästmine tähendas seda, et auto jäeti maha, inimesed tulid sealt välja ja tehnikaga tegeldi siis, kui selleks aega ja võimalust oli. Nii et õppust on võetud. Muide, selliseid peenemaid asju on veel terve hulk. Tuleme sellesama evakueerimise ja toitlustamise juurde ühes väikeses omavalitsuses, milleks on Viru-Nigula vald. Laias laastus on see ju lihtne, hädalised on olnud tükk aega söömata ja iga toit kõlbab. Aga kui näiteks on mingisugused meditsiinilised erivajadused, siis niisuguses väikeses külakohas ongi kaks varianti: kas oled söömata või otsid, kus sa selle lahenduse leiad. Samuti Rannu, kus on väike tankla, mille igapäevane käive on ilmselt väike. See oli kõige lähem tankla, kust varustada kütusega päästeautosid, aga ühel hetkel seal enam kütust polnud. Kui me võtame need *Bandwagen*'id, mis mööda lund sõidavad, siis seal peaks kütuseauto kogu aeg taga olema, sest lumes need võib-olla võtavad 100 kilomeetri peale rohkem kui 100 liitrit kütust. Need on kõik sellised väikesed nüansid, mis mõjutavad ja millest saadi teada seoses selle õnnetusega.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Lugupeetud minister! Minu tähelepanu pälvib teie üle-eelmise vastus, kus te ütlesite, et eirasite kõiki seadusi ja võtsite kasutusele ka need raskeveokid, mille paagis võis olla erimärgistusega kütus, et see ei olnud tähtis, kriisiolukorras oli iga abi tänuväärne. Keskerakonna fraktsioon on kahel korral algatanud seaduse, et eriolukorras võiks lumetõrjeks või ka näiteks üleujutuste puhul kasutada neid masinaid, kus on erimärgistusega kütus. Teie erakonnakaaslased ja reformikad on öelnud, et ah, pole tähtis, et eriolukorras ei vaata keegi seaduse täitmist. Kas te pärast Monika tormi ei arva, et oleks korrektne teha seadus selliseks, et eriolukorras ei peaks teadlikult seadust rikkuma ja siseminister ei peaks meile siin ütlema, et ah, me vaatasime seadusele läbi sõrmede?

Marko Pomerants

Kõigepealt, selles olukorras ei olnud ühtegi mõistlikumat lahendust, see on kõigile selge. Inimesed vajasid abi. Mis puudutab Siseministeeriumi arusaama eelnõudest, mida on algatatud hädaolukorras erimärgistatud kütuse kasutamise kohta, siis Siseministeerium on ka oma seisukoha andnud ja pooldab, et see saaks reguleeritud. Aga alati on küsimus, mismoodi teha seda kõige paremal moel. Me arvame täpselt samuti, et on mõistlik reguleerida, peab olema hästi selgelt piiritletud, mida see tähendab. Me ei saa öelda, et suure lumega talvel on kogu lumelükkamine eriolukord või mingisugune hädaolukord. See peab tõesti olema mingi ekstreemne juhtum, mida on võimalik kirjeldada, ning asjakohane reageerimine tuleb Maksu- ja Tolliametis ära registreerida, et kõigil oleks asi selge. Siis oleks ka nendel, kes kahtlevad, mõtlevad ja ei tea, palju selgem juhis. Mina siseministrina olen selle poolt.

Aseesimees Jüri Ratas

Georg Pelisaar, palun!

Georg Pelisaar

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Iseenesest on muidugi Padaoru juhtum meile paras hoiatus või ka õppetund. Seda me oleme nüüd teie abil üsna põhjalikult analüüsinud. Samas on kriisiolukord mõnes maakülas või metsataguses talus väga võimalik ka lähipäevil, kui näiteks midagi juhtub. Paraku on nõnda, et paljud selliste talude juurde viivatest teedest on erateed, mille omanikud ei suuda lihtsalt nende teede lahtiajamise eest maksta. Kuidas riik sellisel puhul saab appi tulla, kui omavalitsusel napib vahendeid, et tagada tõesti kiirabiauto või päästemasina pääs iga talu juurde?

Marko Pomerants

Aitüma! Ma ei oska siin lahendust välja pakkuda ja teil endal oleks ilmselt seesama mure. Kindlasti ei hakka riik otsima ega leidma vahendeid erateede lahtihoiuks, et need oleksid talvel samuti lumest lahti nii nagu riigiteed või omavalitsuse teed. Igaüks peab oma tee eest seisma. See on hästi loogiline. Aga kui me räägime sellest kiirabijuhtumist, kui me räägime mingisugusest kiirabi- või päästeväljakutsest, siis lihtsalt see operatiivkorrapidaja,

kes väljakutse vastu võtab, peab leidma enne kõike kohaliku omavalitsuse abiga, selle ressursi – ressursiks ma pean traktorit –, et juurdepääs tagada, et päästeauto või kiirabiauto sinna pääseks ja saaks sündmusele reageerida. Niimoodi see praegu käib. Kui juurdepääsu ei ole, kutsutakse lähimast kohast tehnika appi, lükatakse tee sisse ja reageeritakse. Tulekahju puhul võib see tähendada, et jäädakse väga hiljaks, kiirabikutse puhul võib see tähendada, et neli meest võtavad abivajaja ja tassivad ta lumehangedest välja nii kõva koha peale, et teda on võimalik autosse panna.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Härra juhataja! Hea minister! Head kolleegid! Mul ei olnud plaanis tulla siia läbirääkimisi pidama. Ühtepidi on hea meel, ma tundsin, et härra minister andis oma vastustega teatud usu ja kindluse, et asja võetakse edaspidi tõsiselt, ja selle väikese tormi puhul nii ka oli. Aga kolleeg Mai Treial mainis siin seda inimlikku aspekti just juhtide puhul ja minule on sellest avariiolekorrast jäänud ka kaks asja hinge peale. Ma ei räägi organisatsioonilistest või tehnilistest asjadest, vaid just inimliku poole pealt. Järgmisel hommikul andis minister teada, et tema arvates oli tema viga või puudus see, et ta ei suutnud halba ilma ära hoida – ma lihtsalt ei ole suutnud seda päriselt andeks anda.

Teine asi oli, kui ma esmaspäeva hommikul tegin televiisori lahti ja seal arutati "Terevisiooni" saates Padaoru lugu. Päästeteenistuse peadirektori asetäitja teatas seal, et ega midagi ei olnudki eriti viga. Põhiline jutt käis selle ümber, et teedevalitsus või teehooldaja ei suutnud teed lahti hoida ja sellepärast see jama seal toimus. Päästeteenistusest ja sellest, milliseid järeldusi nemad tegid või mis õppetundi nemad said, ei olnud mingit juttu, käis ainult teehooldaja süüdistamine. Kogu see jutt, mis televisioonis kõrge päästametniku poolt tuli, oli sellel tasemel. Need kaks momenti olid need, mida ma tahtsin välja öelda. Nii ei tohiks kõrgel tasemel käituda. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Mai Treiali!

Mai Treial

Austatud juhataja! Head kolleegid! Kuigi möödunud aasta detsembris püstitas ilmataat aastakümnete lumerekordeid, on lumetorm Eesti kliimas tavaline talvine loodusnähtus. Tsiiviliseeritud riigina on Eestil tugimaanteed, kohalikud maanteed ja erateed, käsutada on tugistruktuurid ja tehnika, riigiametnikud on koolitatud, oma ametisse määratud või valitud riigi ja kodanike turvalisuse ja elujärje tagamiseks ning saavad selle eest palka. Eestis toimib tuhandeid rahva valitud Riigikogu poolt vastuvõetud õigusakte. Kodanikud on loovutanud osa oma isikuvabadusi, suveräänsust ning ainelisi vahendeid riigile, usaldades riiki, eeldades temalt õiglast ja ausat tegevust rahva elujärje, turvalisuse ja õiguskorra tagamisel.

Head kolleegid! 10. detsembril 2010. aastal pöördus Rahvaliidu esimees Andrus Blokk peaminister Andrus Ansipi poole ettepanekuga kuulutada äärmiselt raskete ilmastikuolude tõttu Eestis välja eriolukord tingituna asjaolust, et inimesed üle kogu Eestimaa olid sattunud hädaolukorda. Lumetorm tekitas kaose rongi- ja bussiliikluses, jättis elektrita tuhanded majapidamised, lumevangis oli sadu inimesi. Suuremate kahjude ja õnnetuste ärahoidmiseks ning inimelude päästmiseks taotleski Rahvaliit eriolukorra väljakuulutamist. Peaminister sellele aga ei reageerinud, ehkki sel ajal oli sadu inimesi hädas ja teadmatuses, millal neile appi tullakse. Järgmisel päeval esitas Rahvaliidu juhatus peaminister Ansipile, siseminister Pomerantsile ja Päästeameti peadirektorile Timbergile avaliku teabenõude, milles paluti asjaosalistel selgitada, mida ja kui kiiresti nad olid ette võtnud erakordsete ilmastikuolude tekitatud kahjude likvideerimiseks ning hättasattunud inimeste päästmiseks 9. ja 10. detsembril.

Rahvaliidu teabenõudele saadetud vastused on formaal-juriidiliselt korrektsed, sisult aga demagoogia musternäidis. Vastustes esitatakse inimlikus mõttes rahvaga koos kannatava rahvateenri nutmaajav kannatustesaaga, ent kõiki vastuseid ühendab üks omapära: selgituse asemel on esitatud õigustus – kõik sai tehtud. Eriti paistsid silma rahvateenrid Ansip ja Timberg. Oma isikliku hoole ja tarmukusega hoiti ära

veelgi hullem ja ülimalt detailsusega esitati peategelaste peas olev mure rahva käekäigu pärast. Võeti taskust kell ja teatati reipalt: "Teisipäev!" Küsitud oli, mis kell on. Esitatud küsimustele vastust ei antud ja vastamislaadis peegeldus ei miski muu kui suhtumine opositsioonierakonda. Tegelik suhtumine jäi üsna häguseks.

Head kolleegid! Härra minister! Lumetorm Monika ei tabanud Eestit ootamatult. Ilmateenistused ja rahvusringhääling reageerisid ja teavitasi asjast õigeaegselt. Seevastu riigistruktuurid, nagu politsei, Päästeamet, Maanteeamet, ei võtnud meie arvates õigeaegselt ennetavaid meetmeid. Näiteks ei tõkestatud suverehvidega tugimaanteel tunglevaid raskeveokeid, ei mobiliseeritud vajalikku lumetehnikat, ei tõkestatud ohtlikku maanteelõiku, vältimaks ummikuid. Meile tundub, et tehti mitmeid vigu.

Esiteks, 9. detsembril, kui meie riigiametnikud, Siseministeeriumi ja Päästeameti juhtivad töötajad tööpäeva lõpetasid, ei hinnatud olukord ilmselt küllalt tõsiseks ega peetud vajalikuks tõsta tekkivat kriisi riiklikule tasemele.

Ma palun kolm minutit lisaagea!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit lisaagea.

Mai Treial

Vabariigi Valitsus eesotsas peaministriga kas ei saanud õigeaegselt adekvaatset teavet Padaoru olukorrast või ei hinnanud olukorda küllalt tõsiseks. Näiteks kinnitas peaminister 29. detsembril Vikerraadio intervjuus, kuidas ta südamerahus sõitis Tallinnast Riiga ning veidi enne südaööd jõudis Läti pealinna. Iseloomulik on see, et peaminister ei katkestanud oma visiiti ega võtnud kriisi juhtimisest meie arvates kuidagi osa. Võib küsida: aga riigimeheliikkus? Eesti riigi valitsuse juht Ansip süüdistas tekkinud olukorras avalikult talle endale alluvaid asutusi, nimeliselt Maanteeametit.

Millised on õppetunnid? Pisut kuulsime sellest, kuid see, millised on vajalikud seadusmuudatused, jäi täna lahtiseks. Kas neid on üldse vaja? Rahvaliidu arvates on vaja mitut seadusmuudatust. Üks nendest peaks lubama kasutada erimärgistatud kütust lumetõrjes ja lumekoristustöödel. Kohalikel omavalitsustel

on vähendatud teede korrashoiu raha ja see, et kohalikele omavalitsustele lubati hüvitada vaid pisku sellest rahast, mis tegelikult kulus lumetõrjetele ja koristustöödele nii 2010. aasta kevadtalvel, sügistalvel kui ka viimaste sündmuste ajal Padaorus, ei ole kaugeltki see, mis aitaks kohalike omavalitsuste mured murda. Me teame kõik, et kütuseaktsiis peaks olema ette nähtud just teede korrashoiuks, kuid ometi kasutatakse seda raha, mis laekub aktsiiside kaudu, suures osas riigieelarve aukude lappimiseks.

Kokkuvõtteks. Padaoru sündmustele hinnangut andes võib siiski öelda, et riigistruktuurid ei suutnud muutuvatele ilmastikuoludele õigeaegselt reageerida, teabe- ja juhtimisotsuste vastuvõtmine ning edastamine Eesti riigi kõigil tasanditel oli aeglane ja kohmakas. Ma tahan väga loota, et õppetunnid on olnud tõsised, nendest on õpitud ja me ei pea niisuguste olukordadega enam kokku puutama. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli siseminister Marko Pomerantsi!

Marko Pomerants

Kui te arvate, et ma kavatsen õelutseda teie arvel, siis te olete täiesti valel teel. Kui ma vaatan seda inimeste hulka, kes siin saalis praegu on, siis ma julgen kinnitada, et ma olen selle sündmuse peale tundides rohkem mõelnud kui teie kõik kamba peale kokku. See ei ole n-ö ülbitsemisena öeldud, ma arvan, et see nii ka on. Seda esiteks.

Teiseks üks vana asi, mis on hakanud oma elu elama – minu vabandus muidugi, et ma ei suutnud tormi ära hoida. Mis selle loo taga on? Väga lihtne asi. Teatavasti sellises moodsas ja tänapäevases suhtluskeskkonnas, mille nimi on Facebook, kus ka näiteks sina, hea Lembit, mu sõber oled ja võib-olla on siit veel keegi, algaski inimeste vahel täiesti sisuline arutelu selle üle, mida kõik oleks saanud teha ning kuidas oleks olnud tark teha. Näiteks helikopteri pealt toitu alla visata. Väga mitmesuguseid ettepanekuid oli. Täitsa pika aja jooksul ma vastasingi nendele küsimustele ka sisuliste vastustega. Aga ühel hetkel ma leidsin, et ma lihtsalt ei saa enam sellele aega kulutada, et see ei ole väga efektiivne tee. Ma teatasin, et lõpetan nüüd debati selles keskkonnas ja palun

vabandust, et ei suutnud seda tormi ära hoida. See räägib kahest asjast. Ühelt poolt sellest, et sõna seob, ükskõik, millises keskkonnas sa seda ka ei ütlet. Teisest küljest ei saa see kindlasti olla minu sisuline suhtumine sellesse sündmusesse. See peaks ka olema arusaadav.

Mis puutub seadusloomesse, siis ma julgen endiselt väita, et kõik oluline, mis käib hädaolukordadega toimetuleku kohta, on meil seadustega väga hästi kaetud. Paar nädalat on olemas ka Vabariigi Valitsuse määrus, mis omakorda veel täpsustab ametkondade ülesandeid sellises olukorras: *à la* politsei tegeleb liikluse korraldamisega, mis on hästi loogiline, ja Päästeamet päästetöödega.

Too erimärgistatud kütuse lugu on üks väga pisikene ja peen osa, aga ma arvan, et see tuleks lihtsalt ära klattida. Kuid ma ütlen, et kogu selles suures hädaolukorras valmisolekus on see detail, mitte suur ega peamine küsimus.

Ja nüüd ma olen natuke õel, aga natuke ei ole ka. Kui Rahvaliidu juhatuse inimesed võtaksid seaduse rahulikult ette ja vaataksid, mis on eriolukorra väljakuulutamise sisu, siis nad saaksid aru, et eriolukorra väljakuulutamise ees ei saadud kuidagi tegelda. Aga ma mõistan teid kui poliitikuid. Nii et õppetunnid on olemas. Loodusteadlasena ma julgen öelda, et mitmesuguseid probleeme tekitavad ilmastikutingimused ootavad meid veel ees. Loodame, et järgmisel korral oleme paremad, mis ei tähenda seda, et olukord ei võiks siis olla hoopis teistsugune. Nagu ka teil oli võimalus olla siin niimoodi heas mõttes tark tagantjärele. Ent need konkreetsed inimesed, olid nad siis Maanteeametist või päästeteenistusest, tegutsesid selle informatsioonihulgaga, mis neil kasutada oli, ja nendes tingimustes. Mis puudutab tänu või osavõtlikkust, siis ma olen seda mitme auditooriumi ees väljendanud ja teen seda veel kord. Nii vabatahtlikud kui ka professionaalid, kes kaasa löid, ja inimesed, kes selle üle elasid, suur tänu kõigile!

Poliitilises mõttes oleks võinud see kriis olla hoopis ühe teise koha peal. Need 600 inimest oleksid muutunud täiesti tühiseks, julgen ma öelda, näiteks olukorras, kus mingi üksikjuhtum ühel teelõigul olekski nõudnud mittereageerimise tõttu mõne inimese elu. Õnneks tuldi igalt poolt välja elu ja tervisega. Kui me vaatame, siis tegelikult Eestis õnnetusi juhtus, aga need juhtusid niimoodi iseseisvalt,

ennekõike Lõuna-Eestis. Nagu me teame, on Roosna-Alliku kandis üks mees siamaani teadmata kadunud ja ilmselt kevad toob lahendust, kui lumi sulama hakkab. Nii et selline põhjamaine lugu.

Täna teid kuulamast!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud.

9. Arupärimine riigisaladuse lekitamise kohta (nr 560)

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme üheksanda arupärimise juurde, mis kannab numbrit 560. Palun Riigikogu kõnetooli arupärimise tutvustamiseks arupärijate esindaja Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud minister! Head kolleegid! Ma ei hakanud eelmise punkti läbirääkimistel siia pulti tulema, aga tahan öelda, et minu arvates oli minister meie saalis viibivate kolleegide suhtes tahtmatult üleolev. Just opositsiooni poolel saalis istuvad inimesed on mitmel korral Riigikogu debattides püüdnud seista selle eest, et nii omavalitsused kui ka riik suudaksid tõhusamalt lund tõrjuda. See saalipool, mis on praegu täiesti tühi, ei ole võib-olla tõesti kõik kokkugi oma pead Monika ning üldse lumetormide ja lumetõrjumisega seotud probleemidega nii palju vaevanud kui minister. Aga selle saali opositsioonipool on kindlasti püüdnud toetada nii omavalitsusi kui ka päästjaid.

Tutvustan nüüd seda arupärimist, mille pärast ma siin saalis olen. Teen seda 20 kolleegi nimel. Arupärimine puudutab riigisaladuse lekkimist. Nimelt on ajalehe Postimees andmetel keegi üht meie riigisaladust tutvustanud Eestis tegutsevatele väliskorpusele. Kui me selle arupärimise sisse andsime, siis ütles üks kolleeg üleolevalt, et mis te näete vaeva ministri käest küsimisega – tuleb vaid natuke oodata, küll varsti saab internetist Wikileaksist teada, kes saadikutele jutustamas käis. Siiski me kasutame parlamentaarset võimalust küsida ministri käest, sest riigisaladus on meie riigis atribuut, mida on kombeks kaitsta. Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus ütleb, et riigisaladust kaitstakse selle hoidmisega eba-

seadusliku avalikuks tuleku eest, samuti näiteks kriminaalvastutuse kohaldamisega, kui riigisaladuse kaitse nõudeid on rikutud.

Meeldetuletuseks, et lugu ise on selline. 16. detsembril ilmus ajalehes Postimees artikkel, kus väideti, et Eesti vastuluure kirjeldab Tallinna linnapead Edgar Savisaart Vene mõjuagendina. Järgmisel päeval anti lisaks teada, et "eelmisel nädalal jõudis info lisaks riigi kolmele tähtsaimale mehele ka diplomaatide ja väliskorpuseni". Kui see väide osutub tõeks, siis võib sellest välja lugeda seda, et välissaatkondi teavitati olukorras, kus see kaitsepolitsei dokument oli teada ainult teile, härra siseminister Marko Pomerants, teie kolleegile peaminister Andrus Ansipile ja Eesti presidendile Toomas Hendrik Ilvesele. Ametlikult olite teie need kolm, keda briifiti. Ja mis sellest kõigest välja tuleb? Ajaleht on kirjutanud, et riigisaladusest pole teavitatud mitte lihtsalt mitte-Eesti kodanikke, vaid lausa välisriigi diplomaate. Isegi kui nad on väga sõbralike riikide esindajad, siis see riigisaladuse seadusega päriselt kokku ei lähe.

See tähendab, et tuleb alustada uurimist ja kui ajalehes ilmunud väited kuriteo kohta vastavad tõele, tuleb vastutav isik vastutusele võtta. Juhul kui asjaomane poliitik on seda teinud ettevaatamatusest, siis on tema karistus kas arest või 300 trahviühikut. Sellesama riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse §-s 55 on kirjas, et isik ei vabane vastutusest ka siis, kui pärast teo toimepanemist on asjaomase riigisaladuse salastatus kustunud. Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjon koosneb kuuest poliitikust: neljast Reformierakonna esindajast – Andrus Ansip, Urmas Paet, Rein Lang ja Jürgen Ligi – ning kahest IRL-i esindajast – Jaak Aaviksoo ja Marko Pomerants. Me kõik teame, et see komisjon otsustas viis päeva pärast Postimehes artikli ilmumist selle riigisaladuse avaldada, ja tolle päeva õhtul kapo sellesisulise referatiivse kokkuvõtte avaldaski. Aga see ei võta probleemi, mis tekkis seoses eelnenud nädalal riigisaladuse lekkimisega, päevakorralt maha.

Niisiis me esitasimegi küsimuse, kas minister on kontrollinud, kas ajalehes Postimees avaldatud väide vastab tõele. Kui see vastab tõele, siis kas ta on tundnud huvi, kes sellist infot levitada võis? Kas ta on küsinud Andrus Ansipilt, et kui peaminister kohtus 15. det-

sembril Eestis resideerivate suursaadikutega, siis kas ta vestles nendega ka riigisaladuse teemadel? Ning kuidas Marko Pomerants üldse suhtub sellesse, et Eesti riigisaladusi nüüd siis laiemalt, välissaadikutega kohtudes jutuks võetakse? Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli arupärimisele vastamiseks siseminister Marko Pomerantsi!

Marko Pomerants

Aitüma arupärimise eest! Selles küsimuses ei ole mul pikka juttu ega PowerPointi esitlust teile ette valmistatud. Vastan küsimustele kahjuks üsna lakooniliselt.

"Kas Postimehes toodud väide, et diplomaate ja väliskorpust teavitati kirjeldatud informatsioonist, vastab tõele?" Küsimuse vastus on lihtne. Ei president, peaminister ega siseminister ole teavitanud Kaitsepolitseiameti teabeetkandest diplomaate ega väliskorpust.

Küsimus kaks: "Kes teavitas kirjeldatud informatsioonist diplomaate ning saatkondi ajal, kui see oli teada Eesti presidendile, peaministrile ja siseministrile?" Jääb üle jääda esimese vastuse juurde: sellest ei ole teavitatud.

"Kas kirjeldatud informatsioon oli 15. detsembril toimunud peaministri ja Eestis resideerivate suursaadikute vahelisel kohtumisel teemaks?" Siseministrina ma seda kommenteerida ei saa, aga ma saan aru, et te olete täpselt või enam-vähem samade küsimustega arupärimise esitanud ka peaministrile. Tema vastab sellele küsimusele konkreetselt, aga usutavasti on see vastus, et suursaadikuid ei ole informeeritud.

"Kuidas suhtute isiklikult taolisse eriteenistuste oletustest ja arvamustest koosneva informatsiooni edastamisesse diplomaatidele ja väliskorpusele?" Ma arvan, et ei ole põhjust sellele vastata teistmoodi, kui et see oleks kindlasti ebanormaalne. Aga seda ei ole minu andmetel juhtunud. Mis puutub ettekandesse endasse, sellesse, et ettekanne koosneb oletustest ja arvamustest, siis minu arvates tuleb selle sisusse suhtuda tõsiselt. Selle on ära tabanud ka osa inimesi siin saalis. Julgeolekukomisjon on küll Vabariigi Valitsuse oma ja koosneb poliitikutest, aga sinna on kaasatud ka riigiametnikke. Loomulikult on tähelepanu sellise

küsimuse menetlemisel poliitikutele suunatud, et ei jääks mingisuguseid lahtiseid otsi ega ebaselgust, millise looga on tegemist. Julgeolekukomisjon tegi otsuse, et kaitsepolitsei võiks konkreetseid asjaolusid tutvustada, Eesti avalikkust informeerida, ja võimalikus mahus seda ka tehti.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Teile on ka küsimus. Toivo Tootsen, palun!

Toivo Tootsen

Aitäh! Postimehes väideti, et "eelmisel nädalal jõudis info lisaks riigi kolmele tähtsaimale mehele ka diplomaatide ja väliskorpuse seni". Kas te väidate, et see on vale? Kui see on vale, siis mida te olete ette võtnud selleks, et üks Eesti tähtsaimaid lehti ei levitaks valitsuse mainet kahjustavat valet?

Marko Pomerants

Aitüma! Ma küll julgen öelda, et see ei vasta tõele. Lehtedes kirjutatakse iga päev erinevaid asju ja nendele ei ole võib-olla piisavalt tähelepanu pööratud. Selle vastu tänaseks päevaks aga eraldi midagi tehtud küll ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Sellele arupärimisele on vastatud.

10. Vaba mikrofon

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Täna istung ei ole veel lõppenud. Palun kõiki, kellel on soov Riigikogu kõnetoolis võtta sõna vabas mikrofonis, registreerida ennast pärast haamrilööki. Palun, Mai Treial, teid Riigikogu kõnetooli!

Mai Treial

Austatud juhataja! Head kolleegid! Möödunud aasta lõpul pöördusin õiguskantsleri poole selgituse saamiseks ühes küsimuses. Palusin tal algatada põhiseaduslikkuse kontroll seaduste üle, mis sätestavad Riigikogu liikme põhiseaduslike õiguste teostamise ja kohustuste täitmise raamid. Meie hinnangul on eelkõige Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses

ning Riigikantselei põhimääruses Riigikogu liikme õigusi ja võimalusi oma kohustusi täita ebaproportsionaalselt kitsendatud. Mõned näited. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 98 ja 111 sätestavad, et eelnõu esimesel ja kolmandal lugemisel avatakse läbirääkimised, mille käigus saavad esineda sõnavõtuga üksnes fraktsioonide esindajad. Riigikogu liikmed, kes ei kuulu mitte ühtegi fraktsiooni, on võrreldes fraktsioonidesse kuuluvatega halvemal seisul veel järgmistel põhjustel. Põhiseaduse mõttega on vastuolus seadussätted, millega põhiseadusest tulenevad Riigikogu liikmele kuuluvad õigused on antud suures osas üksnes fraktsioonide pädevusse. Põhiseaduse järgi ei ole Riigikogu liige seotud mandaadiga ning tal on õigus kõigis küsimustes sõna võtta. Samas on Riigikogu kodu- ja töökorra seadusega Riigikogu liikme tegevusvabadus seatud sõltuvusse kuulumisest või mittekuulumisest erakondlikku fraktsiooni. Fraktsiooni mittekuuluvale Riigikogu liikmel ei ole temast mitteesõltuvatel põhjustel võimalik täiel määral oma põhiseaduslikke kohustusi täita. Sellised seadusest tulenevad piirangud ning fraktsiooni mittekuuluvate Riigikogu liikmete väiksemad õigused ja võimalused Riigikogu töös osaleda on meie arvates ebademokraatlikud, ebaproportsionaalsed ja põhjendamatud ning ka vastuolus põhiseadusest tuleneva Riigikogu liikme staatusega.

See tuleb eriti selgelt esile Rahvaliidu puhul. Fraktsiooni enam ei ole, samas on Rahvaliit Riigikogus endiselt esindatud. Fraktsiooni puudumise tõttu ei ole Rahvaliidul ega ka minul, seaduslikult valitud rahvasaadikul, lubatud Riigikogus alati isegi sõna võtta. Eriti kurioosne olukord tekkis eelmisel nädalal. Olen üks riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu algatajaid, ometi ei saanud ma eelnõu arutelul sõnavõtuga esineda. Sain vaid esitada paar täpsustavat küsimust. Soovisime selle eelnõuga kehtestada õiglase pensionisüsteemi, et üks tööaasta võrduks ikka ühega ka pensionikindlustuse tähenduses. On selge, et riiklik pension ja kohustuslik pensionikindlustus peavad tagama vanaduspensioni, mis võimaldab elementaarselt toime tulla, kuid kahjuks ei kogunud 2009. aasta andmetel umbes 565 300 inimest, kellel riikliku pensionikindlustuse aastakoefitsient alla ühe jäi, oma tulevikupensioni jaoks kuigi palju. Neid inime-

si on 74%, kes saavad Eestis väiksemat palka kui nn statistiline keskmine. See aga tähendab, et pensionile minnes ei anna töötatud aasta pensionimäär välja tervet aastat, vaid käivitub õel koefitsientide süsteem, mis viib pensionimäära allapoole. Euroopalikus mõttes võrdset kohtlemist eirav Eesti pensioniseadus diskrimineerib väiksema sissetulekuga inimesi materiaalselt isegi siis, kui nad on pensionile jäänud. Ometi juhtus nii, et vajalik, viiulikeelena pingul olev pensioniteema jäi taas valitsusjõudude tagurdava teerulli alla.

Head kuulajad! Kui vaenlase nooled varjutavad päikese, pole viga, võitleme varjus. Minu tänane lugu on iseloomulik ohumärk. Olgu see õpetuseks peatselt Riigikokku jõudvatele vabameestele, üksikkandidaatidele. Nad hakkavad nagu Sparta kuningas Leonidas Termopüülide mäekuruse seisma tuhat korda suurema pärslaste armee ees. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Palun Riigikogu kõnetooli Ain Seppiku!

Ain Seppik

Lugupeetud juhataja! Ma pole selle kaheksa aasta jooksul kunagi vabas mikrofonis esinenud. Mõtlesin, et parem hilja kui mitte kunagi.

Tulin siia selleks, et sedasama institutsiooni, kus meie peagi oma ametiaja lõpetame, väga selgelt ja arusaadavalt sellest samast kõnetoolist kaitsta sellise uskumatu rünnaku vastu, millega sai hakkama endine õiguskantsler, kes väitis, et Riigikogust pole võimalik osta mitte ainult seaduseelnõu, vaid koguni selle muudatusi. Ta vist rääkis 63 000 eurost või millestki sellisest – arv ei ole tähtis.

Ma tahan siitsamast kõnetoolist öelda kogunud ja juba nii staažika Riigikogu liikmena, et see ei ole Eesti Riigikogus võimalik! Miks ma täna kõnetooli tuln? Sellepärast, et seda öeldi siit kõnetoolist. Ma panin tähele, et paljude erakondade esindajate käest küsiti seda, ja kujutage ette, hakati seal midagi udutama, midagi rahadest, midagi valimistest ja sellistest asjadest. Aga see ei ole Eesti parlamendis võimalik! Kui keegi kuskil, pea teki all, laua all, lausahtlis või teab veel kus, näiteks WC-potis, sellest on rääkinud, siis on see tema probleem. Eesti parlament ei ole kunagi laskunud

ega lasku selliste asjadeni, et siit on võimalik seaduseelnõusid osta.

Miks ma täna sellest räägin? Sellepärast, et see inimene, kes seda siit kõnetoolist väitis, levitades kuulujuttu, on ikkagi Eesti endine õiguskantsler. See ei ole juhuslik ärimees ega keegi teine. See jutt on võimendunud, ja see on võimendunud nähtavasti ka välispressis. Ning me peame endale väga selgelt aru andma, et selliste kuulujuttude levitamisel on kindlad eesmärgid, eriti enne valimisi.

Teine tahk on see, et kui mõni ärimees kujutab tõepoolest endale sellist võimalust ette – pärast rohket vägijookide tarvitamist võib seda ette tulla –, siis selliseks juhtumiks on õiguskaitseorganid. Siin ei ole tegemist erakonna-seaduse rikkumisega, siin on tegemist kuriteo-ga. Ja kui see on korda saadetud, siis tuleb sellest teada anda.

Nii et ma veel kord kinnitan: Eesti parlamendist ei ole võimalik osta seaduseelnõusid ega seaduste muudatusi. See ei olnud võimalik varem, see ei tule kõne alla praegu ega ka tulevikus. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Rohkem kõnesoove ei ole. Head ametikaaslased, ma tänan teid! Tänapäevane istung on lõppenud. Soovin teile jõudu ja edu teie töös!

Istungi lõpp kell 18.50.

Istungi kestus 3 tundi ja 50 minutit.

Juhataja

K. Pentus
Riigikogu aseesimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

IX ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 18. jaanuar 2011

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigikogu otsuse "Ivo Pilvingu Riigikohtu liikme ametisse nimetamine" eelnõu (899 OE) esimene lugemine

2. Olulise tähtsusega riikliku küsimusena kultuuripärandi kaitse arutelu

Istungi rakendamine

Aseesimees Keit Pentus

Tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu IX istungjärgu teise töönädala teisipäevast istungit. Kas on soov üle anda eelnõusid või arupärimisi? Ei ole soovi.

Asume siis kohe teadete juurde. Mul on teile edastada info, et homme, s.o kolmapäeval, 19. jaanuaril osalevad infotunnis valitsusliikmetest haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas peaministri ülesannetes, keskkonnaminister Jaanus Tamkivi ja põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder. Viime nüüd läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 67 Riigikogu liiget, puudub 34 Riigikogu liiget. Võime minna tänase päevakorra juurde.

1. Riigikogu otsuse "Ivo Pilvingu Riigikohtu liikme ametisse nimetamine" eelnõu (899 OE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Esimene punkt tänases päevakorras on Riigikohtu esimehe esitatud Riigikogu otsuse "Ivo Pilvingu Riigikohtu liikme ametisse nimetamine" eelnõu esimene lugemine. Täna sel esimesel lugemisel tuleb see otsuse eelnõu ka lõpphääletusele panna.

Head kolleegid! Kuna selle eelnõu puhul on tegu mõnevõrra teistsuguse protseduuriga, siis tutvustan seda lühidalt enne arutamise juurde

asumist. Nimelt kuulame kõigepealt ära juhtivkomisjoni esindaja ettekande ja pärast seda tuleb Riigikogu kõnetooli ametisse nimetatava ametiisiku kandidaat, kellel on võimalus kuni viieminutiliseks ettekandeks ja kellele Riigikogu liikmed saavad küsimusi esitada. Järgnevad nagu ikka läbirääkimised ja lõpphääletus. Juhin teie tähelepanu sellele, et lõpphääletus on salajane, hääletamine toimub kohapeal ja puldi vahendusel, kuid tabloo, mis teie ees on, ei näita, kas hääletate poolt või vastu. Nii et ei maksa arvata, et pult on kuidagi rikkis. Küsimuste voorus on mõlemale ettekandjale võimalus esitada üks küsimus.

Asume otsuse eelnõu arutama. Palun kõigepealt Riigikogu kõnetooli ettekandeks põhiseaduskomisjoni liikme Mart Nutti!

Mart Nutt

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Põhiseaduskomisjon arutab Riigikohtu liikme ametisse nimetamist s.a 10. jaanuari korralisel koosolekul. Lisaks komisjoni liikmetele ja komisjoni nõunikele olid arutelule kutsutud ka Riigikohtu esimees Märt Rask ning Tartu Ringkonnakohtu kohtunik, tänases seisus riigikohtuniku kandidaat Ivo Pilving. Kohal viibisid veel õiguskantsler Indrek Teder ja õiguskantsleri kantselei laste õiguste osakonna juhataja, õiguskantsleri asetäitja-nõunik Nele Parrest. Nad ei olnud küll mitte selle, vaid järgmise päevakorrapunkti arutelule kutsutud, aga kuna nad komisjoni istungil juba viibisid, siis osalesid ka selle punkti käsitlemisel. Miks ma seda mainin? Mainin sellepärast, et komisjoni liige Evelyn Sepp tõstas küsimuse, miks nad viibivad komisjoni istungil, ja palus oma sellekohase küsimuse ka protokollida. Sellest hoolimata põhiseaduskomisjon ei palunud õiguskantsleril ja tema nõunikul istungilt lahkuda ja nad viibisid selle päevakorrapunkti arutelul lõpuni.

Agan nüüd sisu juurde. Kõigepealt tutvustas Riigikohtu esimees Märt Rask asjaomast Rii-

gikohtu protseduuri ja ka riigikohtuniku kandidaati. Ta märkis, et vastavalt põhiseadusele esitab riigikohtuniku kandidaadi parlamendile Riigikohtu esimees. Vastavalt kohtute seadusele peab Riigikohtu esimees enne ära kuulama kohtute haldamise nõukoja ja Riigikohtu üldkogu. Nii kohtute haldamise nõukojas kui ka Riigikohtu üldkogus leidis Ivo Pilvingu kandidatuur toetust. Kuna riigikohtuniku koht vabanes seoses Julia Laffranque'i siirdumisega Euroopa Inimõiguste Kohtusse, vabanes halduskolleegiumis mõistetavalt koht. Riigikohtu halduskolleegium toetas Ivo Pilvingu kandidatuuri konsensuslega.

Tegemist oli tugeva konkursiga, kust võtsid peale Ivo Pilvingu osa Tallinna Ringkonna kohtu kohtunik Oliver Kask ja kauaaegne õiguskantsleri asetäitja-nõunik Madis Ernits. Riigikohtu esimehel oli nende kolme kandidaadi vahel valikut teha väga keeruline. Ivo Pilving on oma õigusõppe lõpetanud, tal on doktorikraad, kaks teist kandidaati selleni pole veel jõudnud. Ivo Pilving on olnud kaua aega Tallinna Ringkonna kohtu kohtunik, praegu on ta Tartu Ringkonna kohtu esimees ja kohtunike seas autoriteetne inimene. Tegemist on väga aktiivse kohtunikuga, kellele on südamelähedased kõik kohtusüsteemi probleemid. Lisaks on Ivo Pilving tegelnud aastaid seadusloomega, eelkõige riigi- ja haldusõiguse valdkonnas, ning näidanud ennast ka küpse riigiõiguse spetsialistina. Need kriteeriumid on väga tõsiselt võetavad ja seega on Ivo Pilvingu näol tegemist väga hea riigikohtuniku kandidaadiga. On konsulteeritud ka Riigikogus esindatud poliitiliste jõududega ja siiani ei ole keegi avaldanud seisukohta, et Ivo Pilvingu kandidatuuri ei või toetada.

Komisjoni istungil viibis ka Ivo Pilving ise. Ta tutvustas ennast ja vastas ka temale esitatud küsimustele. Kuna Ivo Pilving tuleb pärast minu esinemist ka ise siia pulti, siis ma ei hakka neid küsimusi-vastuseid üle kordama, vaid teil on võimalus talle küsimusi ise esitada. Põhiseaduskomisjon tegi järgmised menetluslikud otsused. Komisjoni esimees tegi ettepaneku teha Riigikogu täiskogule ettepanek võtta otsuse eelnõu 899 Riigikogu otsusena vastu. See pälvis 7 poolthäält, vastuhääli ei olnud. Eespool juba viidatud põhjusel jäi komisjoni liige Evelyn Sepp erapooletuks. Meie komisjoni nõunik märkis protseduuri seisukohalt, et uues

Riigi Teataja seaduses ei ole enam punkti, mis ütleb, millal Riigikogu otsused jõustuvad. Nüüd on praktika, et igasse otsusesse kirjutatakse eraldi, millal see jõustub. Käesolevas otsuse eelnõus seda kirjas ei ole, seega peaks siia lisama, et otsus jõustub selle allakirjutamisel. See kirjutatigi eelnõusse konsensuslikult 8 poolthäälega.

Seega teeb põhiseaduskomisjon ettepaneku otsus vastu võtta ja nimetada Ivo Pilving riigikohtunikuks. Aitäh!

Aeesimees Keit Pentus

Aitäh! Küsimusi ei ole. Suur aitäh, lugupeetud ettekandja! Nüüd palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks Riigikohtu liikme kandidaadi Ivo Pilvingu!

Ivo Pilving

Austatud proua juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Täna võimaluse eest nii auväärse puldis kõnelda! Aitäh põhiseaduskomisjonile Riigikohtu esimehe algatatud eelnõu toetamise eest! Jään riigikohtunikuks kandideerimise avalduse juurde, samas annan endale aru, et tegemist on pürgimisega äärmiselt vastutusrikkasse ametisse. Siiski usun, et pärast seitsmeaastast tööd kahes ringkonna kohtus olen selle vastutuse võtmiseks küps.

Head rahvaesindajad! Kohtuniku ametisse kandideerimisel ei ole kahjuks või õnneks mingit õiguspoliitilist tegevuskava võimalik esitada. Saan lubada jääda sõltumatuks ja ausaks, lähtuda Eesti Vabariigi põhiseadusest ja seadustest. Võin siinkohal markeerida ka paar õigusmaastiku probleemi, mis on olnud ja mis jäävad nii või naa mulle südamelähedaseks. Halduskohtunikuna alustan haldusajadest. Minu peamine mure on kehtiva menetlusseadustiku iganemine. Loodan väga, et veel Riigikogu praegusel koosseisul õnnestub olukorda muuta. Kui küsida, millises suunas peaks minu arvates Eesti halduskohtumenetlus arenema, siis vastuse annaks Riigikogu menetluses olev eelnõu 902. See muudaks kohtusse pöördumise ja menetluse märksa arusaadavamaks. Praegu kannatavad seaduse lünklikkuse tõttu selgelt need inimesed ja ettevõtted, kes ei saa endale lubada tiptasemel õigusabi luksust. Teisalt aitaks uus menetlusseadus menetlusi kiirendada ning lahendada väiksema kaaluga asju ka väiksemate kuludega. Kolmandaks

ootavad leevendust mitmed "katastroofilised pisiprobleemid", nagu näiteks riigihangete vaidluste venimine.

Seoses Riigikohtu tellitud analüüsi valmimisega räägiti eelmisel nädalal palju Eesti inimeste teadlikkusest kohtutes toimuvast. Paraku tundub, et just halduskohtute tööst on seni avalikkuseni jõudnud kõige vähem infot. Teadmatus tingib aga olukorra, kus ettenähtud õiguskaitsevahendid jäävad õigel ajal kasutamata. Uue seadustiku rakendamise peab see- ga käima kaasas senisest märksa ulatuslikum teavitustöö ja kaalukas roll on seejuures ka Riigikohtul.

Teiseks, kohtu esimehe ja kohtute haldamise nõukoja liikmena olen puutunud kokku kohtuhalduse probleemidega. Praegune esimese ja teise astme kohtute haldamise mudel kaldub kõrvale võimude lahususe printsiibist. Lisaks on selline võõrhaldus täitevvõimu poolt ebaefektiivne ja rahvusvahelises plaanis aegunud. Riigikogu menetluse jõudnud kohtute seaduse eelnõu oleks samm selle olukorra muutmise suunas. Paraku on eelnõus ka häirivaid momente. Nõnda on kavandatud juhtimisskeemid liiga tsentraliseeritud ja ka kohtunike arvu vähendamise ettepanek rajaneb võrdlemisi kaheldavatel alustel. Usun siiski, et parlamentaarse diskussiooni käigus ilmselt pärast lüüsi sulamist, pärast Riigikogu valimisi oleks nendes küsimustes võimalik jõuda rahuldavate, heade või väga heade tulemusteni.

Austatud Riigikogu! Nende mõtetega piirdun. Ootan teie küsimusi. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Läheme küsimuste juurde. Esimesena saab küsimuseks sõna Väino Linde. Palun!

Väino Linde

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea riigikohtuniku kandidaat! Küsin üle küsimuse, mida me natuke juba põhiseaduskomisjonis puudutasime. Missugune võiks teie arvates olla Riigikogu ja Riigikohtu tegevuse seos või vahet, lähtudes põhiseaduses toodud võimude lahususe, aga ka tasakaalustatuse põhimõttest?

Ivo Pilving

Võimude lahusus ja tasakaal on just nimelt see, millel Riigikohtu või ka kohtusüsteemi

kui terviku ning teisalt parlamendi vahet peab baseeruma. Võimalused kohtu sekkumiseks parlamendi tegevusse peavad olema väga piiratud ja põhiseadusest tulenevad. See seisneb esmalt põhiseaduse järelevalves. Loomulikult eristatakse põhiseaduse järelevalves ka teatud erinevaid stiile. Õiguskirjanduses nimetatakse neid aktivismi ja kohtuliku vaashoituse skaala eri otsteks. Kuid ma usun, et Eesti Riigikohus põhiseaduslikkuse järelevalve kohtuna ja ka teised kohtud põhiseaduse järelevalve algatajana ei ole kumbagi äärmusse laskunud, vaid on seisnud kuldsel keskteel. Teine ja ka oluline kontrollivahend on seaduste tõlgendamine. Ka selles vallas võib kohus minna kaugemale või jääda halvasti mõttes juriidilise korrektsuse pinnale – kui samastada juriidilist korrektsust formalismiga. Kõige tähtsam on siin pidada kinni õigusteaduses ja õiguspraktikas välja kujunenud tõlgendamise reeglitest, mis on üldtunnustatud. Kolmas aga on muidugi Euroopa Liidu õiguse ülimuslikkus. Te ju teate ise ka hästi, et Eesti kohus on seotud Euroopa õigusega ja peab esmajoonel lähtuma Euroopa õigusest.

Aseesimees Keit Pentus

Mark Soosaar, palun!

Mark Soosaar

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud Ivo Pilving! Vaadates teie sünniaastat ja arvestades seda, et kui te kõrgesse ikka jõuate, siis on tõenäoliselt Eesti mehe keskmine eluiga juba 80 aastat, olete te väga julget sammu astumas. Täna on meil ju õigus määrata teid eluaegsesse ametisse. Tahan küsida: kas teie noorus on teie arvates praegu teile plussiks või miinuseks?

Ivo Pilving

Täna esmalt pikka iga soovimast! Teiseks, kohtunikuametis iseloomustatakse sageli sõnaga "eluaegsus". Selleks, et eluaeg ametis olla, tulebki varakult alustada, et see nimetus mõlemast otsast tõe vastu vastaks. Ma ei karda. Mul ei ole hirmu, et ma võiksin selles aastakümneid kestvas ametis kuidagi kapselduda või stagneeruda. Riigikohtu-siseselt on väga palju erinevaid rolle, kolleegiume, samuti kohtute haldamise süsteemis, kohtunike omavalitsusorganites, kus ennast erinevatel viisidel teostada. On võimalik kuuluda põhiseaduse järelevalve

kolleegiumisse, kohtute haldamise nõukotta – selles mõttes teemad hakkavad kindlasti varieeruma. Aga kui ka ringkonnakohtunikuks eluks ajaks jääda, oleks seesama oht. Selles mõttes mul kandideerimisel mingeid hirme ei olnud.

Aseesimees Keit Pentus

Jaan Kundla, palun!

Jaan Kundla

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Viimaste aastate jooksul on olnud palju ebameeldivaid juhtumeid, s.t väär- ja kuritegusid, mille on korda saatnud kohtunikud. Kuidas te suhtute ettepanekusse põhiseaduse vastavat sätet muuta, nii et ka kohtunikud – eelkõige esimese ja teise astme kohtunikud, ma ei pea siin silmas riigikohtunikke – määrataks ametisse teatud tähtjaks? Olgu see seitse või kümme aastat või mõni kolmas periood, nii nagu kehtib presidendi, õiguskantsleri ja paljude teiste riigiametnike puhul. Nii saaks ehk vältida selliseid juhtumeid kohtunike seltskonnas.

Ivo Pilving

Ka minu arvates on need juhtumid äärmiselt kahetsusväärsed. Nende vastu tuleb võidelda kõigi seaduslike vahenditega. Paraku tundub mulle, et kohtuniku ameti tähtaegseks muutmise mõjukuks sellele eesmärgile vastupidiselt. Kohtunikuamet ei ole eluaegne, kohtunik on ametis pensioniajani. Ja kohtuniku saab süütegude korral, ka raskemate distsiplinaarrikkumiste korral ametist vabastada. Selles mõttes ei ole kohtunik oma ametis igavesest ajast igavesti. Põhimõtte mitte nimetada kohtuniku ametisse teatud tähtjaks teenib just kohtuniku sõltumatuse kaitse eesmärki. Et kohtunik ei peaks näiteks 5 või 7 aasta jooksul muretsema, kuidas on tema elujärg kindlustatud järgnevatel aastatel, et ta ei peaks õigusemõistmise kõrvalt tegelema valimiskampaaniaga või, veelgi hullem, püüdma oma kohtulahenditega kellelegi meeldida. Seetõttu ma usun, et on tark jääda praeguse põhiseaduse põhimõtte juurde. Loomulikult on maailmas ka teistsuguseid riike, aga Euroopa õiguskultuuris peetakse ameti eluaegsust siiski tähtsaks sõltumatuse tagatiseks.

Aseesimees Keit Pentus

Maret Merisaar, palun!

Maret Merisaar

Aitäh! Kuidas te suhtute sellesse demokraatlikku õigusesse, et ka skisofreenikud tohivad alustada kohtuprotsesse? Ma tean, et Riigikohtust saadetakse sellised juhtumid tagasi, aga esimese ja teise astme kohtutes raisatakse päris palju aega ja ressursse selliste asjade arutamiseks.

Ivo Pilving

Kohtumenetluses kehtib protsessiteovõime regulatsioon. Päris nii ei ole, et igasuguses seisundis inimese avaldused kohtus menetlemist leiavad. Mõte on aga selles, et kui inimese teovõime on mingis aspektis piiratud, näiteks ta ei tohi oma kinnisvara ilma eestkostja nõusolekuta võõrandada, siis see ei tähenda seda, et inimeselt on kogu teovõime võetud. Seda põhjusel, et inimene võib olla suuteline mõnes situatsioonis oma huvisid järgima, mõnes aga mitte. Kohtus ollakse teovõime piiramisega äärmiselt ettevaatlikud. Juhul kui konkreetsetes asjas kohus näeb vajadusel eksperdi abiga, et inimene võib kohtuasjaga omale kahju tekitada, siis selles konkreetsetes asjas tema teovõime piiratakse ja tema asemel peab astuma menetlusse esindaja või eestkostja.

Aseesimees Keit Pentus

Helmer Jõgi, palun!

Helmer Jõgi

Aitäh, proua juhataja! Hea riigikohtuniku pürgija! Mind inspireeris küsima Mark Soosaare küsimus. Ja nimelt, siin on juba mitmes küsimuses sisse toodud aja dimensioon, aja mõiste. Teilt, kes te eluaegsesse ametisse pürite, tahaksingi küsida: ühiskonnas on loodud selline kuvand, et kohtuasjad venivad jne, aga kas on üldse õigustatud ja arukas rääkida kohtuasjade korral mõistlikust ajast?

Ivo Pilving

Kohtuasjade puhul peab rääkima mõistlikust ajast tulenevalt Euroopa inimõiguste konventsioonist ja ennekõike meie enda põhiseadusest. Ajaline dimensioon on õiguskaitse tulemuslikkuse puhul üks olulisimaid tahke. Hiljaks jäänud õiguskaitse võrdub sisuliselt õigus-

kaitse mitteosutamise. Muidugi tekitab "mõistliku aja" formuleeringu puhul palju probleeme selle mõiste venivus, seda saab hinnata nii ja teisiti. Siiski on nii meie enda kui Euroopa kohtupraktikas teatud tõsiselt võetavad kriteeriumid selle mõistlikkuse hindamiseks välja kujunenud, arvestades asja keerukust, asjaosaliste käitumist jne. Eestis üldjoontes on minu hinnangul asjad rahuldaval või võiks öelda isegi 4- tasemel. Olukord ei ole katastroofiline. On loomulikult näiteid selle kohta, et mõistliku aja kriteeriumi on ilmselgelt rikutud, ja selliste näidetega tuleb tõsiselt tegelda ning püüda neid vältida. Vastavad eelnõud on Riigikogu menetluses. Ka sellesama halduskohtumenetluse seadustiku eelnõu heakskiitmine lahendaks küsimuse. Halduskohtumenetluse valdkonnas antaks isikule taotluse ja edasikaebamise võimalus, kui seda mõistliku aja kriteeriumi kiputakse rikkuma.

Aseesimees Keit Pentus

Aleksei Lotman, palun!

Aleksei Lotman

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud kandidaat! Ka minu küsimus on osaliselt inspireeritud kolleeg Mark Soosaare küsimusest. Kunagi ökoloogiat õppinuna tean ma, et igat asurkonda iseloomustab lisaks vanuselisele struktuurile ka tema sooline struktuur. Me kõik teame, et esimese astme kohtud on väga naiselikud ja samas Riigikohus on väga maskuliinne, mida taas kinnitab ega leevenda teie praegune ametisemääramine. Kuidas te suhtute sellesse: kas peaks kohtute sooline struktuur paremini tasakaalus olema? Kas me vajaksime rohkem meessoost kohtunikke esimesse astmesse ja rohkem naissoost kohtunikke Riigikohtusse?

Ivo Pilving

Minul ei oleks midagi selle vastu ja ma usun, et seesama täna rõhutatud ajadimensiooni arvestamine ka parandab seda olukorda. Hea kolleegi proua Laffranque'i siirdumine Euroopasse muudab tõesti mõneks ajaks Riigikohtus selle seisu halvemaks, aga käesolev konkurss mitte kuidagi ei saanud endist soolist tasakaalu Riigikohtus taastada, kuna ühtegi õrnema soo esindajat paraku ei kandideerinud. Mine tea, kes oleks täna siin puldis, kui mõni

neist oleks selle sammu ette võtnud. Aga ma usun küll, et minu põlvkonna kolleegide seas on kasvamas peale ka naissoost kõrgema astme kohtunikke. Ringkonnakohtutes on asi juba üsna talutav.

Aseesimees Keit Pentus

Mai Treial, palun!

Mai Treial

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud Riigikohtu liikme kandidaat! Sageli on niimoodi, et avalikkuses mõistetakse inimene süüdi veel enne, kui kohus otsuse on langetanud. Mulle tundub, et süütuse presumptsioon on hakanud kuidagi devalveeruma. Missugune on teie arvamus selles asjas? Ja teine pool küsimusest: kas selline avalikkuse surve, mis võib olla ka täis poliitikat, võiks mõjutada kohtunikke ja kohtu otsuseid?

Ivo Pilving

Aitäh küsimuse eest! See küsimus on väga aktuaalne ja ka keeruline. Seda on korduvalt ajakirjanike ja kohtunike ühiskonverentsidel arutatud. Praegu tegeldakse kohtusüsteemis kohtusüsteemi kommunikatsioonistrateegia väljatöötamisega. Samas on kohtu võimalused isikut ajakirjanduse sekkumise eest käimasoleva menetluse raames kaitsta üsnagi piiratud. Me saame küll rääkida tagantjärele kahjunõuetest laimamise ja valeandmete esitamise eest, aga sageli on süütuse presumptsiooni riivavad ajakirjanduse käsitlused piisavalt rafineeritud, nii et ei saa ka nende vahenditega isikut kaitsta.

Mida kohus saab teha või tegema peab? Ta peab reageerima juhul, kui ajakirjandus asub juba päris kohtu sõltumatust ründama. Eestis selliseid näiteid ma ei tea, aga teistes riikides on neid ette tulnud. Sel juhul peab kohus saama ka vastukäike teha, näiteks saab ta omapoolsete pressiteadetega ajakirjandust korrale kutsuda. Saab juhtida avalikkuse tähelepanu ühe või teise asjaolu vildakale käsitlusele. Aga nii kaugele Eestis õnneks asjad ei ole päris läinud. Kui kohus jooksva menetluse raames hakkaks ühte või teist poolt ajakirjanduse eest kaitsma, siis rikuks ta oma sõltumatuse põhimõtet tugevasti.

Aseesimees Keit Pentus

Rein Ratas, palun!

Rein Ratas

Täna, proua juhataja! Austatud härra Pilving! Oma kogemuste põhjal võin öelda, et noorus on fenomen, mis kiiresti möödub. Õelge, palun: kas Eesti kui õigusriigi arengut võiks soodustada kohtusüsteemi väljaviimine Justiitsministeeriumi valitsemisalast? Olen küsinud.

Ivo Pilving

Täna veel kord minu vanusele viitamast! Ka mina arvan, et see on puudus, mis aja jooksul leeveneb. Aga tulles küsimuse juurde, siis nagu ma ettekandes mainisin, ei ole ma rahul praeguse haldamisega Justiitsministeeriumi poolt mitte sellepärast, et Justiitsministeeriumis töötaksid halvad või saamatud inimesed. Põhiseaduse seisukohast ei tuleks põhjendada mitte seda, miks kohtusüsteemi peaks Justiitsministeeriumi haldusalast välja viima, vaid vastupidi, seda, et üks tõsiselt võetav ja täisväärtuslik võimuharu on justkui teise võimuharu ripats ja seda tuleks põhjendada. Oluks ei ole mingil juhul katastroofiline. Kohitud töötavad ja minu meelest mitte halvasti, kuid nad töötaksid paremini ja kohtunikel oleks igapäevaseid kohtute haldamist puudutavaid küsimusi lihtsam lahendada, kui inimesed, kes peavad õigusemõistmise toimimise tagama, töötaksid kohtusüsteemis endas, oleksid informeeritud selle probleemidest-muredest ja neil oleks vajalik teadmistepagas.

Aseesimees Keit Pentus

Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikohtu liikme kandidaat! Kõigepealt tahan tunnustada läbimõeldud ja arukate vastuste eest siin Riigikogu ees ja loodan ka järgmisele küsimusele samasugust saada. Riigikohtu ees on piltlikult öeldes üks värav, mis ei ole mitte alati lahti ja mis teinekord ei avanegi. Ma pean silmas loakogu, mis kas annab õiguse menetluseks või ei anna. Ja selle peale seal kaevata kuskile ei ole. Milline on teie arvamus, kui õigustatud, kui vajalik, kui piisav see värav on oma sellise praktikaga? Kas see piirab riigikohtunike tööd

edaspidi tõlgendamisel ja otsuste langetamisel või on see äärmiselt vajalik, et tööd korralikult organiseerida?

Ivo Pilving

Aitäh hea küsimuse eest! Enne kohtunikuna tööle asumist oli mul võimalus töötada seal-samas Riigikohtus nõunikuna. Mäletan küll sealset kõõgipoolt seitse aastat tagasi ja tean, kuidas need asjad tegelikult enam-vähem käivad. Võrdleksin seda menetlusloa süsteemi – tänaseks on see loakogu kui eraldi organ ümber kujundatud – tõesti värvava, sest otsuse langetavad ikkagi riigikohtunikud ise. Seesama kolleegium, kes menetlusloa andmisel asub seda asja põhjalikumalt käsitlema, otsustab menetlusloa andmise ja teeb ka põhjaliku eeltöö nõunike abil. Praeguseks on ka nõunike read Riigikohtus märksa täienenud, nii et see töö saab olla muutunud ainult põhjalikumaks. Kohtunikud ja nõunikud töötavad toimiku läbi, enamasti kaasneb sellega kirjaliku kohtusisese arvamuse ettevalmistamine, kolleegiumi nõupidamisel toimuvad sageli tulised vaidlused, kas asi võtta menetlusse või mitte. Aga teatud filter selleks, et vältida Riigikohtu sügavamate tegelemist ilmselgelt põhjendamatu kaebustega – selline filter minu meelest on kohane. Sellised filtrid veidi teisel kujul on olemas ka esimeses ja teises astmes, et vältida ressursi põhjendamatu kulutamist.

Aseesimees Keit Pentus

Austatud Riigikohtu liikme kandidaat, küsimused on otsas. Aitäh küsimustele vastamast ja ettekande eest! Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Võime asuda ette valmistama otsuse eelnõu lõpphääletust. Kas võime minna hääletamise juurde? Tuletan veel kord meelde, et tegu on salajase hääletusega.

Panen lõpphääletusele Riigikohtu esimehe esitatud Riigikogu otsuse "Ivo Pilvingu Riigikohtu liikme ametisse nimetamine" eelnõu. Palun hääletada!

Eelnõu toetas 83 Riigikogu liiget, vastu ega erapooletu ei olnud keegi. Riigikohtu liikme kandidaat Ivo Pilving sai ametisse nimetamisel Riigikogu toetuse. Palju õnne! (Aplaus.) Eelnõu nr 899 on otsusena vastu võetud. (Tabel 6.)

2. Olulise tähtsusega riikliku küsimusena kultuuripärandi kaitse arutelu

Aseesimees Keit Pentus

Jätkame nüüd tänase päevakorra arutelu. Järgmine päevakorrapunkt on olulise tähtsusega riikliku küsimusena kultuuripärandi kaitse arutelu. Head kolleegid! Me saame seda arutelu alustada siis, kui saalis on maad võtnud veidi suurem rahu, kui siin praegu on. Tänan! Selle arutelu raames on täna päevakorras kolm ettekannet. Igaks ettekandeks on aega kuni 20 minutit ja ka küsimusteks-vastusteks on aega kuni 20 minutit. Pärast ettekannete ärakuulamist ja küsimuste esitamist alustame läbirääkimisi. Läbirääkimiste ajal on võimalus sõna võtta kõigil Riigikogu liikmetel, komisjonide ja fraktsioonide esindajatel ning vastavalt meie tavale teen ettepaneku, et kõigepealt esinevad sõnavõttudega fraktsioonide esindajad. Esimehe ettekandja, kelle ma nüüd Riigikogu kõnetooli palun, on kultuurikomisjoni liige Lauri Vahtre. Palun!

Lauri Vahtre

Austatud kolleegid, nii need, kes viibivad saalis, kui need, kes tulistvalu tõttasid oma kabinetti jälgima arutelu monitori kaudu! Me arutame täna kultuuripärandi kaitse küsimust. Hakatuseks võib ju küsida, mis on kultuuripärand, ja sellele kohe otsa küsida või vastu küsida: mis ei ole kultuuripärand? Kõik, mida me teeme, kogu see keskkond, kus me liigume ja tegutseme, on määratud kultuuri kaudu, kultuuri poolt. Ja nii on see alati olnud. Teistmoodi inimene olla ei saagi kui läbi suhtluse ja läbi kultuuri.

Kultuuripärandit kaitseb iga ühiskond, ka kõige n-ö algelisem, loodusrahvaste oma, kes mäletavad oma loomismüüte ja annavad neid edasi järeltulevatele põlvedele. Rahvad, kes hoiavad oma teadmisi sellest, kuidas harida põldu või küttida loomi – kõik see on kultuuripärand, mida hoitakse. Aga sellist laadi kultuuripärandi kaitset ja hoidmist võime nimetada ka stiihiliseks või loomulikuks kultuuripärandi kaitseks.

See, mis meil täna kõne all on, on pigem teadlik kultuuripärandi kaitse ja selle ajalugu ei olegi nii väga pikk. Kultuur ise on pikk. Mälestised on vanad, aga nende kaitse, nende

mõtestamine ulatub vaevalt kaugemale 18., peamiselt 19. sajandist. Veel ka meie sajandil ja lausa meie päevilgi on toimunud olulised muutused, mis tähendab seda, et tegemist ei ole mingi süsteemi või ideoloogiaga, mis oleks valmis, mis oleks teada, vaid mõtteviisiga, mis on arenenud ja muutunud vägagi intensiivselt. Pole alust arvata, et tänasel päeval see areng peatub, kindlasti kõik muutub ka edaspidi. Aga me peame natukene järele mõtlema, mis hetk see on, kus me oleme, ja kuhu me tahame edasi liikuda.

Võib-olla oli see romantism, valdavalt 18. sajandil, mis pani aluse tänapäevasele kultuuripärandi kaitsele. Herderi armastus folkloori vastu või üleüldine armastus loodusrahvaste ja õilsa metslase vastu, millele peagi lisandus antiikkultuuri armastus – väljakaevamised-leiud Kreekas ja Roomas, st Itaalias, ning tohutu impulss, mis saadi Napoleoni ajastul, kui n-ö taasavastati Egiptus. Jah, juba osati lugu pidada ainelise kultuuri mälestusmärkidest – hoonetest ja muudest ehitistest, kujudest –, aga esialgu alles eksootilistest, võõrapärastest. Oma kodus käituti veel kaua aega lausa barbari kombel, nagu me ütleksime täna. Kas või seesama maailma kauneimaid linnu Pariis – kuidas ta sai Pariisiks? Hirmsa lammutamise läbi 19. sajandi teisel poolel, kui d'Artagnani-aegne Pariis lihtsalt maha lõhuti. Sinna sisse raiuti bulvarid, aga hoonestati need nii kaunilt, et tulemus pakub meile rõõmu tänase päevani. Ohus olid ka kaunid ja kuulsad gooti katedraalid, neid nimetati monstrumiteks ja peeti tõsiselt plaani need maha lammutada. Ükskord peaaegu midagi sellist juhtuski. Prantsuse revolutsiooni tiivustusel lammutati võib-olla kõige kaunim, kõige võimsam romaani stiilis hoone – Cluny kloostrikirik.

Kui lähemale tulla, siis meil siin Eestis asub Tartus selline suurepärase imekaunis kultuurimälestis nagu Tartu Ülikooli peahoone. Mitte mingil juhul ei ehitataks tänapäeval enam sellesse kohta ja samal viisil ükskõik kui suurepärasest hoonest, sest selle jaoks lammutati maha Maarja kiriku poole aastatuhande vanused müürid ja rajati vundamendikraavid vanale surnuaiale. See oli aastal 1804, kui ma ei eksi, kui peahoone valmis.

Aga me võime tulla ajas tunduvalt lähemale. Veel 1930. aastatel sooritati barbaarsusi, nagu on öelnud kohal viibiv akadeemik Kalm,

sellesama meie lossi Valge saali ümberehitamisel. Ja oli ka muud. Täiesti tõsiselt kõneldi 1930. aastatel, et Tartus tuleks maha lammutada ülikooli ette jääv vanalinna kvartal, et siis oleks ülikooli peahoonet parem vaadelda. Samasse rajati olemasolevat hoonestust ja ka tänavajoont jõhkralt eirav Keemiahoone. Nii-sugune barbaarne suhtumine loomulikult ei lõppenud otsekohe.

Kui nõukogude võim kehtestus, siis tuli barbaarsust veelgi juurde. Teisiti ju ei saa mingil juhul nimetada kas või Pärnu Nikolai kiriku varemete õhkulaskmist, mis oli otsene ideoloogiline akt. Aga ka mitteideoloogilist barbaarsust jätkus veel kauaks ajaks. Kõneldi tõsimeeli sellest, et Tallinna vanalinnast tuleb murda läbi suur autotee: Balti jaamast Tartu maanteele, Tallinna raekoja tagant. Tallinna vanalinna kallale õnneks ei mindud, aga üht koma teist siiski tehti. Lasti õhku Narva vanalinna varemed, oli tõsiselt maha joonistatud juba kogu Rotermani kvartali maatasatamine ja Mustamäe tüüpi hoonestusega katmine. Seal see õnneks ellu ei jõudnud, küll aga jõudis Keldrimäel. Kui te manate silme ette selle linnajao Olümpia hotellist või Kaasani kirikust Keskturuni, siis peate ilmselt minuga nõustuma, et tegemist on barbaarsusega. Selle asemel võinuks teha midagi umbes sellist, nagu tehti Maakri asumis, kus on uusi hooneid ehitatud küll, aga minu silmis on need võrdlemisi õnnestunult vanadega sobitatud. Ja mis eriti oluline: on säilitatud vana tänavavõrgustik oma põhiosas. Tänu sellele on seal tekkinud väga huvitav miljöö.

Samal ajal, kui neid jõledusi sooritati, tugevnes muinsuskaitse mõte. Selle mõtte arengu vaaladeks võib pidada Tallinna vanalinna, selle tundjaid, propageerijaid ja kaitsjaid, samuti seda, mis kaasnes rahvusparki loomisega Lahemaale, kus väga õnnestunult ja sisuliselt ühendati keskkonnakaitse tervikuks. Taastatud Palmse mõis on ühest küljest muinsuskaitse objekt, aga rahvuspark ise tervikuna on pigem looduskaitseideoloogiast kantud. Ja nimi, mis nõukogude ajal suudeti kogu ettevõtmisele anda – Lahemaa rahvuspark –, andis sellele erilisel selge rahvusliku tähenduse juurde. Aga need ei ole loomulikult ainsad näited. Rägavere mõisa tuleb meenutada ja üldse nii mõndagi jõukamat kolhoosi-sovhoosi, kes tegid

väga palju head ära neile jõukohaste muinsuste kaitseks.

Ja mitte ainult meil. See ei olnud Eesti eripära. Samasugused tendentsid olid Lätis ja Leedus, meil käis lätlaste-leedulastega positiivne võistlus. Kui leedulased said taastatud oma Trakai lossi, siis andis see tugeva impulsi ka meile. Või lätlased oma Turaidaga. Mis tähendab seda, et just Nõukogude periood ja eriti selle teine pool tsementeeris muinsuskaitse kui spetsiifiliselt rahvusliku tegevussuuna. Küsimus oli eelkõige Eesti rahva mälus selle sõna laiemas mõttes. Seetõttu on väga loogiline ja loomulik, et kui meie taasvabanemine algas 1980-ndate teisel poolel, siis tõusis muinsuskaitse üheks selle n-ö vapiloomaks, üheks tunnusjooneks. Aga sellest, ma oletan, räägib õigustatumalt ja täpsemalt minu järel kõnelev härra Velliste.

Suur vaimustus on nüüdseks raugenud. Aga see ei ole vale, vastupidi, see on normaalne. Olukord, kus rahva peamisi kõneteemasid ja murekohti on mälu, minevik, pärand, kus see on tõusnud lausa eluküsimuseks, on ebanormaalne. Ja see olukord on ka eluohtlik, kui rahvuskehandi luud juba paistavad ja liha on maha nülitud.

Praegu on meil uus liha luude peale kasvanud. Muinsuskaitse või kultuuripärandi kaitse ei ole kunagi päevateema nr 1, ta on päevateema nr 2 või 3. Ja kui me asja nii võtaksime, siis me ei saaks mitte kunagi eraldi rääkida kultuuripärandi kaitsest. Aga tuleb lihtsalt kätte võtta ja ükskord sellest rääkida, sest kui see ka ei ole päevateema nr 1, on see ikkagi kogu aeg üks tähtsaimaid küsimusi.

Me näeme, et muinsuskaitse on põhiliselt kokkulepe. Nii nagu on aja jooksul muutunud arusaam, mida kaitsta ja mida mitte, nii võib see muutuda ka praegu ja tulevikus. Siin ei saa panna maha igavesi ortodoksseid dogmasid, et need asjad kuuluvad kaitsmisele ja need ei kuulu mitte. Kultuur on elav organism, ta uuendab pidevalt oma kokkulepet. Kultuur on teatavasti märkide ja normide süsteem ning sellisena muutuv, kuid oluline on see, et see muutumine oleks sujuv ja järjepidev.

Milles me praegu ühel meelele oleme? Väga lihtsustatult öeldes selles, et esiteks, on olemas mälestised, ja teiseks, et neid on vaja kaitsta. Ja enamasti ka selles, et keegi teine peab selle eest maksma ja selle teise nimi on riik. Selle

küsimuse juurde ma tahan veel korraks hiljem tagasi tulla, kui aega jätkub.

Me arutame parasjagu kultuurikomisjonis muinsuskaitseeaduse eelnõu. Meil on seal palju konkreetseid probleeme. Näiteks kuidas saada võitu laastavast detektorismist. Huaröövidel on pikk ajalugu. Huaröövlid on ka tänapäeval olemas ja saavad tulevikuski olemas ning nende vastu on alati võideldud. Ma ei taha sellega muidugi öelda kõikide detektori kasutajate kohta midagi halba, nende hulgas on täiesti tublisid inimesi ka.

Me oleme arutlenud kultuurimälestiste klasifitseerimise üle – väga oluline küsimus ja see jääb tulevikuks. On selge, et mälestised on erineva kaaluga. Minule isiklikult meeldiks lähenemine, mille puhul kõige n-ö kergem kaitsereežiim tähendaks seda, et mingeid keelde ja käske ei olegi. Ainult et mälestise omanikule tehakse teatavaks näiteks, et näete, te ostsite maja ning selles majas selles toas ajasid kunagi juttu papa Janssen ja Carl Robert Jakobson. Võtke see lihtsalt teadmiseks! Teil ei ole keelatud seda maja ümber ehitada ega lammutada, aga võib-olla teil on tore seda teada, seda maja alles hoida ja oma sõpradele sellest rääkida.

Sellega tegelikult jõuamegi küsimuse juurde, kui palju kaitsta ja kes kaitseb. Miks sellest täna rääkida? Sest täna on järjekordne valikukoht. Me oleme nüüd tõesti turumajandusliku ühiskonna enam-vähem üles ehitanud ning meie silme ees on valikud ja vastuolud. Tüüpnäide on, ütleme, suusakeskuse rajamine hiiemäele. Kuidas leida õiget joont? Kuidas arendada Rebala muinsuskaitseala nii, et elu seal täiesti seisma ei jääks, aga samas, et kõik väärtuslik, meile huvi pakkuv, meile jõudu andev, meid õpetav säiliks? On ju selge, et aastatuhandete eest, kui võeti kasutusele mõni uus katusekattematerjal, siis seda tehti igal pool. Nüüd meie püüame konserveerida ühe hetke. Võib-olla on see õigustatud. Aga siin tuleb arutleda, kas üldse ja kui, siis kui palju tohib plekk-katusega maju olla sellisel kaitsealal? Mõlema poole kasuks saab tuua argumente.

Ma olen loomuldasa ja südamepõhjas muinsuskaitseja, mineviku huviväärsuste armastaja ja hoidja, aga samas ma annan endale aru, et me ei saa muuta Eestit üheks suureks, hästikorrastatud surnuaiaks, kus kõik on kaitstud, kus ei tohi murda kõrtki. Ning kui sa soovid

valgust, süüa, päikest, siis sa pead sealt välja minema. Muistised peavad olema meie elu osaks. Aga elu tähendab tegevust.

Ma ei toeta muinsuskaitse n-ö fundamentalismi, mis ütleb, et ei saa taastada hooned, kui nad on korra hävinud, et maketid ei ole teretulnud. See on Harju tänava lugu. Mul on siinamaani kahju, et seda ei taashoonestatud umbmäärase ja laest võetud väite tõttu, et atmosfäär ei taastu. See on vale! Minge Varssavisse – taastub küll! Minge vaadake Nõmme turuhoonet – kas seda ei oleks tohtinud taastada? Loomulikult on väga hea, et seda tehti! Oluline on ju see, et säiliks kultuurilise järjepidevuse kett. See kett on meie pidev suhtlemine mingi muistise või mälestisega, meie teadlikkus temast. Ja kui see kett on peaaegu katkenud – mitte kapitaalselt, aga natukene –, siis on teda võimalik ka taastada. Nagu seda sama Harju tänavat. Olen seda oma silmaga näinud. Ei ole – eksin! Seda rääkis mulle mu isa. Laulva revolutsiooni aegu, kui saalitäis rahvast õppis vendade Johansonide juhtimisel taas ära Eesti lipu laulu. Mõned üksikud inimesed mäletasid seda vanast ajast, kett ei olnud päris katkenud. Ja siis see saalitäis rahvast õppis ta uuesti ära. Minu isa tuli koju ja rääkis seda täiesti kirkastunult. Ta ei olnud kurb, et see laul oli peaaegu unustatud, vaid ta oli õnnelik, et see taastati.

Ja niimoodi on see võimalik ka paljude ainelise kultuuri mälestiste puhul, mis uuesti taasleituna hakkavad meile midagi tähendama ja saavad osaks meie vaimsest kultuurist. Ja mitte ainult ainelised mälestised, muuseas. Teen väikse kõrvalepõike. On ju ka näiteks filoloogilised muistised. Meie keelde juurdunud piibli väljendid kaamelist ja nõelasilmast või pinnust ja palgist silmas või näiteks sõna "indiaanlane". See on väga tore mälestis, meil ei ole vaja teda ringi vahetada! Inglased peavad seda tegema, nendel on vaid sõna "Indian" ja too üks ja seesama sõna ei tee vahet, kas mõeldakse indiaalast või indiaanlast. Aga meil on kaks eri sõna – nii tore mälestusmärk Kolumbuse eksitusele! Või sõna "neger", mis tuleb ladina keelest ja tähendab mustanahalist. Või lätikeelne sõna "igaunis", "Igaunia", mis on tõeliselt hinnaline mälestusmärk – mälestusmärk meie vaprale muinasmaakonnale Ugandile, mida meie keel enam ei mäleta.

Lühidalt, tuleb teha kõik, et kultuur elaks ja taastoodaks ennast ning integreeriks endasse ka Eesti teiste rahvaste kultuuri, nagu Peipsi-äärsed suurepärased, kaunid vene külad või ka nagu Tallinna vanalinn – algselt võõras, saksa linn, nüüd meie kultuuri osa. Tsiteerin lõpetuseks oma kadunud isa: "Mäluta inimene on ebanormaalne ja abitu ning sama võib öelda ka rahva kohta." Mälu ei tohi saada koormaks, ta peab jääma õpetajaks ja teenäitajaks. Ma tänan!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Kas ettekandjale on küsimusi? Meeldetuletuseks ütlen, et selle päevakorrapunkti raames on võimalik igal Riigikogu liikmel esitada kaks küsimust. Esimesena saab küsimuseks sõna Maret Merisaar. Palun!

Maret Merisaar

Suur tänu! Austatud ettekandja! Mida te arvate meie Riigikogu hoone auväärsest ajaloolisest koridoride värvilahendusest?

Lauri Vahtre

Kui sa pead silmas seda pruuni värvi koridoride seintel, siis pean ütleva, et mulle see värv sugugi ei meeldi. Aga ma kannatan ta ära, ta on autentne. Muuseas, Riigikogu hoone ise on ju selle nn barbaarsuse näide. Tänapäeval ei lõhuks keegi vana keskaegset linnust Riigikogu hoone ehitamiseks. Aga nüüd on tal juba uus väärtus, just nii, nagu Tartus asus toomkiriku varemetes vana raamatukogu. Nii et kuidas ma nendesse värvidesse siis suhtun? Ütleme, et tolerantselt.

Aseesimees Keit Pentus

Mart Laar, palun!

Mart Laar

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Siin oli juttu laiemas mõttes mälu kaitsest ja sellest, kuidas tuleb ka sellist asja nagu meie ajalugu kaitsta. Hiljuti või lausa täna on teatavaks tehtud fakt, et meil Tallinnas on seoses kultuuripealinna staatusega turistidele koostatud mitmes keeles ajalookäsitlused, mille sisu on olenevalt keelest erinev. Kuidas sa sellesse suhtud? Kas selline olukord on normaalne või tuleks selle vastu midagi ette võtta?

Lauri Vahtre

Ma ütleksin selle kohta niimoodi, et võib-olla tuhat või kaks tuhat aastat tagasi oleks selline asi olnud normaalne. Rahvad olid väga kinni oma ajaloomüütides. Leidus rahvaid, kes olid täiesti kindlalt veendunud, et nemad põlvnevad mingist konkreetsest emahundist näiteks. Seda nende veendumust võis käsitada nende kultuuriväärtusena, mida tuleb respektierida. Tänapäev on siiski märksa ratsionaalsem ja minu arvates venelaste hulgas lausa kuritegelikult levitatav müüt sellest, et punaarmee vabastas Euroopa ja vabastas ka Eesti, ei kuulu selliste ajaloopiltide hulka, mida me peaksime tolereerima. See on natuke loomismüüdi sarnane, aga minu arvates see nagu alavääristab vene rahvast, kui me seda niimoodi käsitama hakkaksime. Umbes nii, et uskuge pealegi, mis teil vaja uskuda on. Kõnealusel juhul on ajalooline tõde teada ja ma olen täiesti veendunud, et kui seda teha taktitundeliselt, siis saab seda selgitada väga erineva taustaga inimestele. Kõigi oma kultuurierinevuste juures oleme siiski lõpuks kõik inimesed. See peab võimalik olema.

Aseesimees Keit Pentus

Raivo Järvi, palun!

Raivo Järvi

Suur tänu! Hea Lauri! Reageerimaks eelmistele küsimustele, ütlen ma, et minu meelest see intensiivne koobaltsinine tasakaalustab selle pruuni väga hästi ja üldse mõjub hoone väga sümpaatsena. Käisin siin kunagi tudengina ja siis vaatas siit vastu õõvastav puuslik, segu, ma ei tea, vist sotsialismist ja modernismist. Aga mitte sellel teemal ei taha ma küsida. Ma tüüriksin sinna Harju tänava kanti, mille kohta ma ka täpsemalt ei taha küsida, aga küsin ühe konkreetse objekti kohta, et kas sinu arvates seda saaks kuidagi mingi sanktsiooniga reguleerida. Kui me vaatame Sõpruse kino poole, siis paremat kätt, kui ma ei eksi, kus on Domina-nimeline hotell, on pärast märtsipommitamist ehitatud midagi Balti merelaevastiku hoone taolist. Ma ei tea, kas teadmatusest või millest on itaallased väga täpselt üle võõbanud sealse ankru, punatähe ja kõik muud punalaevastiku regaalid. Kas see ei ole siiski mitte eemaldumine arhitektuuri säilitamise põhimõt-

test ja pigem irvitamine Eesti Vabariigi üle? Aitäh!

Lauri Vahtr

See on just see hämar tsoon, kus ühest vastust ei ole. Kõik sõltub meie kokkuleppes. On ju selge, et dekoor on arhitektuuri osa ja oluline on ta sellesama Sõpruse kino puhul ja ka paljude barokkhoonete puhul. Väga sageli on arhitektuuri võimukandjate sümboloid sisse põimitud, nii et puhtakadeemilises mõttes tuleks öelda, et kui nad seal on, siis las nad olla. Samas mulle käib närvidele selline kahepalgelisus tänapäeva Euroopas. Kui seal oleksid haakristid, siis oleks need surmkindlalt keelatud ja hävitatud, aga viisnurgad võivad küll olla. Tehkem ikkagi selgeks, kuidas ja kunas. Tegelikult on siin usutavasti võimalik pieteeditundeliselt see ideoloogia eemaldada ja kujunduslikku mõtet säilitades anda kõik seesama edasi ilma viisnurgata.

Aseesimees Keit Pentus

Mari-Ann Kelam, palun!

Mari-Ann Kelam

Suur tänu huvitava ettekande eest! Minu küsimus leidis hüppepunkti sellest sinu lausest, et kultuur on elav organism. Minu meelest on samuti loodus elav organism. Mis sa arvad, kas nende kahe ühitamine, ühtlustatud koostöö looduse ja kultuuripärandi kaitsel oleks mõistlik ja praktiline? Ka selles mõttes, et hoiaks meie raha kokku. Tegelikult võiks tulemus olla suurepärane, kui looduskaitseinspektorid ja muinsuskaitseinspektorid oleksid võimelised koostööd tegema.

Lauri Vahtr

Otse loomulikult oleks see väga hea, sest me liigume keskkonnas ja seda keskkonda ei loo ei inimene ega loodus üksi, vaid see kujuneb nende vastastikuse toime mõjul. Vahel on mul kahju, et leidub looduskaitsejaid, kes ei pööra suurt tähelepanu aspektile, et see loodus, mis meid ümbritseb, on sageli inimtoimeline loodus. Ja sellisena tuleb seda ka võtta, et mitte segi ajada parki ja metsa. Siis saadaks aru, et Kaarli puiestee puudega on juhtunud täielik jõledus. Nad on lastud kasvama nii nagu metsapuud, aga linnapuudega ei tohi niimoodi teha ja nende väljavahetamises ei oleks midagi

katastroofilist. Nii et on kohti, kus arusaamad kipuvad vastuollu minema, mida ma küll ei taha. Samas, loodus kui selline mererannal või täiesti enda hooleks jäetud põlislaanes on teine suur väärtus, kuhu inimõju toppida ei maksa. Aga enamik kooslusi on koostoimelised – kõik rannakarjamaad, kõik puisniidud, ka metsad meil siin Eestis juba sajandeid. Nii et kõigepealt on seda mõistmist tarvis ja siis võiks sellest küll midagi väga head tulla.

Aseesimees Keit Pentus

Aleksei Lotman, palun!

Aleksei Lotman

Aitäh! Hea Lauri! Ma olen üks nendest, kes kuulab sinu head ettekannet tõesti oma pingist monitori vahendusel, aga ma kuulasin seda küll. Esiteks, kommentaariks eelmise küsimuse juurde nii palju, et tegelikult tehakse Eesti Vabariigis keskkonna valdkonnas päris märkimisväärset kultuurikaitset. Seda teeb Keskkonnaamet oma rahvusparkide kaitsekorralduse raames ja osalt ka teiste kaitsealade puhul, Riigimetsa Majandamise Keskus on inventeerinud metsaga seotud kultuuripärandit jne. Aga minu küsimus on natuke teisest valdkonnast. Kuidas sulle tundub, kas see proportsioon on paigas, et meil on muinsuskaitsealuseid mõisaid mitte ainult suhtarvult, vaid koguni absoluutarvult rohkem kui muinsuskaitsealuseid talukomplekse? Kas see on piisavalt esinduslik, kui võtta Eesti kultuuri tervikuna, isegi mitte ainult põlisrahva kultuuri seisukohalt, vaid isegi kogu Eesti kultuuri seisukohalt? Kas see proportsioon on tasakaalus?

Lauri Vahtr

Ma ei oska vastata, kas see on tasakaalus. Aga kui sa lubad, siis ma väljendan oma umbusku sellise statistika suhtes. See meenutab mulle kangesti seda statistikat, mida tehakse meeste ja naiste palkade kohta või mõlema sugupoole esindatuse kohta näiteks otsustuskoogudes. Arv ise ei näita, et midagi on valesti, seda lähenemist on nagu vales otsast alustatud. Püüame ikka sellest otsast ligi minna, et kui me kõnnime ringi ja kuulame ka inimesi erinevatest kohtadest, kust tuleb hää, kust tuleb nõue, kust tuleb palve, et meil on midagi kaitsmisväärset. Tõepoolest, ma ei lahterdaks niimoodi.

Aseesimees Keit Pentus

Erki Nool, palun!

Erki Nool

Aitäh, austatud eesistuja! Austatud eeskõneleja! Siin räägiti põgusalt puudest ja looduskaitsest. Tallinnas on veel üks palju vaidlusi tekitanud koht, see on Kadrioru park. Kadrioru lossi ees on välja kujunenud mets. Igal aastal kukub seal tormidega päris palju puid maha, aga kui hakata seda parki uuendama, siis surevad seal ajakirjanduse väitel kohe mitmekümne linnuliigi esindajad ära. Sama võib öelda Weizenbergi tänava allée kohta, mida ei ole vähemalt 60 aastat keegi hooldanud. Kuidas ikkagi linnaruumi kujundamisel kompromissi saavutada?

Lauri Vahtre

Ma tänan! Ma tean, et Aleksei Lotman juba muigab, sest me oleme selle üle tuliselt vaielnud juba 20–30 aastat. Mina olen selles mõttes küll looduse või taimede terrori vastane. Me peame ühest asjast siiski endale ausalt aru andma: loodus on võimas. Meie loodusest jagu ei saa. Loodus tungib tegelikult kogu aeg peale ja inimese asi on teda kultiveerida. Väga hea näide on Kuressaare linnuse vallid, mida puujuured hullusti lõhkusid. Lõpuks võeti pooleldi jõuga kätte ja võeti see haljastus sealt maha. Niimoodi päästeti oluline muistis ja avati ka vaade, mis on samuti oluline asi. Praegu hävitavad puujuured samal moel Kaali kraatrit. Sama küsimus oli püsti juba kauge Noor-Tartu päevil, kui me käisime Tartu Vana-Jaani kalmistul raiumas võsa, mis hävitas seda suurepärasest mälestist. Aga Aleksei Lotman ütles juba tollal, et me hävitame nõnda lindude pesitsuspaiku. See oli muidugi õige. Tookord me leidsime kompromissi: lasime lindudel ära pesitseda ja siis raiusime võsa edasi. Aga on tõepoolest probleeme, mille lahendamisel vahevarianti ei ole. See on nii ja sellest tuleb endale aru anda. Ma tänan!

Aseesimees Keit Pentus

Marek Strandberg, palun!

Marek Strandberg

Hea Lauri! Kas meil on praegu olemas ettekujutus, kui suur on Eestis selliste hoolduseta ja tähelepanuta jäänud muinsuste hulk, mis

meie kultuurimälu säilimise seisukohalt on oluline? Ja nagu ikka, ei saa me üle ega ümber küsimusest nimega "raha". Kui suurt summat minimaalselt võiks tähendada oluliste muinsuste loomupärase hävimise peatamine konserveerimise, ülestähendamise või ülesehitamise abil? On täiesti selge, et lõppkokkuvõttes kõik inimkätega tehtu, kui sellesse lisaks ei investeerita, läheb loodusjõudude mõjul uuesti ringlusse. Looduse olemus on selline.

Lauri Vahtre

Ma olen sinuga täiesti nõus, nii see kipub olema. Mida see tähendab, et meil on – ma arvan, et kõik siinviibijad nõustuvad sellega – tohutu hulk hooleta ja hävimisohus mälestisi? See tähendab seda, et meie arusaam selle kohta, mis on kaitsmist väärt, ületab tunduvalt meie praktilised võimalused. Mis me siis nüüd teeme? Kas korrigeerime oma arusaama ja ütleme mõnel juhul, et tühja kah, elu on selline, sünd ja surm, las ta läheb jälle ringlusse! Või pingutame millegi arvel, otsime raha ning kaitseme ja taastame rohkem?

Ma arvan, et mõlemat tuleb teha. Me vahel võib-olla pingutame tõesti üle. Me, kuidas öelda, ootame kellegi abi, ikka sedasama riiki, kes peab tulema ja tegema, aga tegelikult ega riik ega ükski selts ei kaitse meie kultuuripärandit, kui me seda ise ei kaitse. Kui miski ei ole meie igapäevases kultuuriringluses osaline, siis tema elus hoidmine on juba nagu ajusurma surnud keha elus hoidmine. Sellel ei ole alati mõtet. Kuigi iga kord, kui midagi sellist kaob, minu süda küll nutab. Aga tegelikult on see nii ju alati olnud. See on seesama surnuaia probleem: kui kõik alles hoida, siis me lõpuks ise ei mahu enam ära. Mingisugune osa peabki hävitama. See on muuseas nii ka mäluga. Me peame mäletama, aga mälu ei tohi meile muutuda koormaks nagu lumi katusel. Kui me kõike mäletaksime, me läheksime hulluks. Inimene õpib kõige rohkem esimestel eluaastatel ja kõige rohkem unustab ka. Vanaks saades ta enam ei õpi ega unusta. Kui olla noor kultuur, siis me peame palju õppima ja palju ka unustama – see on paradoks. Ma tänan!

Aseesimees Keit Pentus

Ivi Eenmaa, palun!

Ivi Eenmaa

Ma tänan, proua juhataja! Aitäh särava ettekande eest! Täna on siin korduvalt üles kerkinud, et kõige selle, mis meid ümbritseb keskonna näol, on inimene loonud või ise hävitanud. Minu küsimus sulle on Eestis muinsuskaitstes valitsevate printsiipide kohta. Kas me peame võtma Harju tänavat sellisena, nagu ta pärast pommitamisi jäi? Kas põhiprintsiip on, et kui me ei saa seda, mis oli seal x sajandil, siis ärme tee üldse midagi? Uisutame lihtsalt või jooma õlut või midagi niisugust. Kas see on sinu arvates õige lähenemine?

Lauri Vahtre

Ma juba viitasin, et minu arvates see ei ole õige lähenemine. Teoreetiliselt on võimalus, et see uus, mis luuakse, saavutab omaette väärtuse. Näiteks ma olen kindlalt veendunud, et Tartu tuleks raekoja taga olev kvartal taastada. Aga nüüd on juba natukene palju neid, kes on seal kevaditi istunud ja kas õlut joonud või õlle joomata jätnud. Igatahes on selle "väga tudengi paigaga" seotud juba tuhandete inimeste emotsioonid ja nii olen ma hakanud endalt küsima, kas see nüüd juba uus väärtus ei ole. Kusjuures ma sellegipoolest toetan kvartali taastamist – ka sel juhul tekib jälle uus väärtus.

Nagu ma ütlesin, mina olen fundamentalismi vastane. Saab taastada küll, tähtis on atmosfäär. Praegu öeldakse Harju tänava puhul, et küll meil on ilus vaade Niguliste kirikule. See on täiesti asjatundmatu väide! Prantsusmaal lammutati katedraalide ümbert hooneid maha, Jumalaema kiriku eest näiteks, et oleks ilus vaade. Mis oli tagajärg? Kogu hoone algne mõju kadus, kirik muutus visuaalselt tunduvalt väiksemaks. Ainus linn, kus see jamps teemata jäeti, oli parasjagu sakslaste kätte jäänud Strasbourg ehk Strassburg. Ja ma olen ise näinud, mis juhtus seal inimesega, kes pööras nurga tagant välja ja kelle ette kerkis äkitselt röögatu, võimas katedraal. Teda ei olnud keegi hoiatanud, et see seal on, ja milline oli see mõju siis! Samasugust mõju on kirjeldanud Jüri Kuuskemaa oma esimesel kohtumisel Niguliste kirikuga. Praegu on see miljöö hävitatud. Nii et taastamist poleks vaja mitte ainult Harju tänava enda pärast, sellel hoonestusel on isegi laiem tähendus.

Aseesimees Keit Pentus

Austatud ettekandja! Rohkem küsimusi ei ole. Suur aitäh ettekande ja küsimustele vastamise eest! Järgmisena palun kõnetooli Riigikogu muinsuskaitse ühenduse esimehe Trivimi Velliste!

Trivimi Velliste

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid ja külalised Muinsuskaitseametist ja Eesti Muinsuskaitse Seltsist! Meie tänane arutelu on väga tervitatav. Küsimus kultuuripärandi kaitsest – või ka veidi kitsamalt muinsuskaitsest – kasvas välja Riigikogu muinsuskaitse ühenduse liikmete algatusest täiendada Eesti põhiseadust lakoonilise sättega, mis rõhutaks kultuuripärandi kaitsmise kohustuslikkust igapäevale – olgu tegemist riigi, kohaliku omavalitsuse või üksiku kodanikuga. Tõik, et põhiseaduse muudatuse algatus kogus 67 allkirja, räägib selget keelt tõsiasiast, et kultuuripärand on meile oluline.

Põhiseaduse muutmise ei ole ega tohigi olla igapäevane tegevus. Põhiseadust tuleks muuta nii harva kui võimalik ja nii sageli, kui hädapärast vaja on. Rõhutan sõna "hädapärast"! Meie tänane arutelu peaks kinnitama, et kultuuripärand vajab hädasti senisest tunduvalt suuremat avalikku tähelepanu, samuti selget ja täpsemat poliitilist ning õiguslikku mõtestamist.

Eelkõneleja, hea kolleeg Lauri Vahtre andis meile ülevaate muinsuskaitse mõtte arengust Eestis läbi aegade. Seetõttu piirduksin siinkohal sissejuhatavalt valdkonnaga, millega olen ise kõige vahetumalt kokku puutunud: nimelt muinsuskaitse rohujuuretasandiga, sealhulgas muinsuskaitse liikumise sünniloo ja mõttega veerand sajandit tagasi ning selle liikumise järelkaja ja tähendusega tänapäeval.

Eeloleval sügisel, täpsemalt 18. oktoobril, möödub 25 aastat päevast, mil 14 esimest muinsuskaitseklubi kogunes Tallinna lähedale Jüri kirikaeda, et asuda korrastama võsastunud haudu. Tegemist oli organiseeritud muinsuskaitse liikumise sünniga, millest veidi enam kui aasta pärast kasvas välja ametlik Eesti Muinsuskaitse Selts arvukate maakondlike ühenduste, kihelkondlike alamseltside, linnaklubide ja hajaliikmetega. Seltsi arengu haripunktis, pärast Tartu muinsuskaitsepäevi, mille käigus esmakordselt okupeeritud Eestis heisati rohkel

arvul sinimustvalgeid lippe, oli seltsil 10 000 liiget ja kordades rohkem toetajaid. See oli aprillis 1988.

Eesti Muinsuskaitse Seltsi lipukiri toona oli, et taastada tuleb muinsuste muinsus – Eesti Vabariik. Ilma selleta pole lootust taastada ega kaitsta ka üksikuid muinsusi. Kõik hävib. Muinsuskaitse liikumisel oli õnne. Liiguti edasi lühikeste sammudega, ent üsna kiiresti. Lipu väljatoomisele järgnes arvukate Vabadussõja ausammaste taastamine, seejärel sõjaeelse riigipea mälestusmärgi ennistamine Pätsi sünnikohas ja tema maiste säilmete koju toomine Venemaalt. Just täna möödub 55 aastat president Pätsi surmast. Mõelgem siis täna ka temale!

Tõeks oli saanud muinsuskaitse seltsi volikogu liikme Lennart Meri üleskutse tõlgendada muinsuse mõistet suuremeelselt, see on – avaralt. Muinsus tähendas meie mälu. Kogu seltsi tegevus oli suunatud rahva ühismälu tugevdamisele, meie ajaloomälu äratamisele osalisest varjusurmast. Selle kõige vahetum kinnitus oli ka seltsi ajalootoimkonna algatatud mälestuste kogumine ja talletamine. Toimkonna esimees Mart Laar tegi selle üleskutse just sada aastat pärast Jakob Hurda kuulsat vanavara kogumise algust.

Head kolleegid! Nüüd, mil oleme ligi 20 aastat saanud ise oma asju otsustada, võime muidugi küsida: kas me siis sellist muinsuskaitset tahtsimegi? On osutatud sellelegi, et Mart Laari esimeses valitsuses oli mitu juhtivat Eesti Muinsuskaitse Seltsi liiget, ent muinsuskaitse rahastamine ei paranenud. Kuid kaugemas perspektiivis saigi muinsuskaitse olukorda kõige paremini parandada vaid selle kaudu, et Eesti majandus kosus, et Eesti kodanik muutus jõukamaks.

Siiski on siin üks oluline aga. Üleminek vabale turumajandusele oli üksikisiku jaoks karm. Palju aastaid kulus peredel selle kindlustamisele, et leib oleks laual. Iga mees mõtles esimeses järjekorras iseendale ja oma perele. Kadus talguvaim. Ühiskond pihustus justkui liivateradeks, mida tuul võis ringi keerutada. Muinsuskaitse seltsi read hõrenesid kiiresti, ere muinsusteadvus taandus alateadvusse.

Olgugi et asutati Riigi Muinsuskaitseamet tänase EMS-i esimehe Jaan Tamme juhtimisel, jäid selle käed sageli lühikeseks, sest ühiskonna hoiakutes kerkisid esile teistsugused väär-

tused. Raha võim ei pruukinud alati tähendada vaimu võitu. Siiski peame toonaste muinsuskaitse vastutuult purjetamist tagantjärele kõrgelt hindama, neile oma tänu avaldama.

Nüüd, 21. sajandi teise kümnendi hakul on Eesti muinsuste seisund vägagi vastuoluline. Tallinna vanalinn on tundmatuseni muutunud ja kuulub aastast 1997 UNESCO maailmapärandi nimistusse. See on erakordne saavutus ja Tallinna vanalinna harmooniline ilu on ka tõesti erakordne. Me oleme sellega nii harjunud, et ei märka seda argipäevas. Aga hakka me kohe märkama, kui keegi proovib sellele oma kurja kätt külge panna.

UNESCO on korduvalt pidanud avaldama muret selle pärast, et vanal Tallinnal on puudunud korralik arengukava, mis ühtlasi tähendab ka korraliku kaitsekava puudumist. Sellise mastaabiga mälestis ei tohi jääda juhuslike tuulte meelevalla.

Mis aga muret teeb, on meie arengu ebäühtlus. See ei saa jätta puudutamata ka kultuuripärandit. Kui maal ringi sõita, näeb liiga sageli väärtuslikke ajaloolisi hooneid, ajaloolisi kooslusi, mis on kurvastavas seisukorras. Sagedi on tarvis vaid väikest pingutust, et mälestis elus hoida. Vahel piisab mõnestsajast eurost, et õigel ajal parandada auk katuses või panna vihmaveetorule alumine kaotsi läinud lüli. Kuid seda vähest ei leita.

Mis puutub muinsuskaitse kiirabisse, siis palju aastaid oli Muinsuskaitseameti käsutuses selleks otstarbeks vaid üks miljon krooni maakonna kohta. Üks miljon krooni, see on paari kolme sõiduauto hind! Ja nüüdseks on seegi ülinapp summa veel kolmandiku võrra kahanev. See on tõepoolest koht, kust muinsuskaitse king kõige valusamalt pigistab ja sellele peab uus Riigikogu olude paranedes kõige tõsisemat tähelepanu pöörama.

Kultuuriministeeriumi üldise investeerigukava taustal tuleb esile tõsta kaht üliolulist riiklikku programmi: esiteks, "Pühakodade säilitamine ja areng", mille keskmiseks aastamahtuks ajavahemikus 2004–2014 on kavandatud 63 miljonit krooni aastas, ja teiseks, mõisakoolide riiklik programm, mille kogumaht aastail 2005–2010 oli 150 miljonit krooni. Ent häda on selles, et pühakodade programmi tegelik aastamaht on kavandatud 63 miljoni asemel kõikunud 9 ja 29 miljoni vahel, jäädes ettenähtule kordades alla. Mõisakoolide käsi

on käinud mõnevõrra paremini tänu Norra abile – neli viiendikku nimetatud summast on tänuväärset kombel tulnud Norrast.

Head muinsuskaitsehuvilised! Eesti muinsuskaitse *grand old man* ja Eesti Muinsuskaitse Seltsi esimene auesimees Villem Raam avaldas sageli lootust, et ajapikku kujuneb üle terve maa välja arvukas muinsuskaitse usaldusmeeste võrgustik. Ta pidas silmas inimesi, kel on hästi arenenud kultuurilooline kuulmine ja teravad silmad ning kõrvad meie tehismaastikul liikudes. Nemad oleksid asendamatuteks abimeesteks muinsuskaitseinspektoritele, keda meil praegu on harilikult vaid üks inimene maakonna kohta. Kui aga igas kihelkonnas või koguni igas vallas oleks üksainuski usaldusmees, oleks abi väga suur.

Nagu ma eespool rõhutasin, hõrenesid pärast Eesti vabaduse taastamist meie muinsuskaitse seltsi read kiiresti. Meil on kunagise 10 000 liikme asemel aktiivseid ehk tuhatkond, aga vahepeal on ka aeg edasi läinud. Eesti pole enam nii vaene, nagu ta oli 20 aastat tagasi. Vahepeal on uuesti ellu ärganud talguvaim. Ka muinsuskaitse vallas on sündinud uusi algatusi: koostöös Muinsuskaitseametiga on ellu kutsutud muinsuskaitse ümarlaud, mis on püüdnud kaasa tõmmata inimesi, kes seni on olnud muinsuskaitsest eemal. Näitus "Ultima memoria" Tallinna Suurgildi hoones ja rändnäitusena mujalgi tõmbas taas avalikkuse tähelepanu meie hävivatele mälestistele. Samuti tegutseb väga edukalt Eesti Mõisate Ühendus.

Kas ei ole nüüd, mil Eesti riik on taas teatavas mõttes valmis, aeg küps uueks kodanikualgatuseks, mis tugineks põhimõtteliselt samadele igavikuväärtustele, millele tugines vasttärrganud muinsuskaitse liikumine veerand sajandit tagasi? Olud on nüüd muidugi teised. Vajame senisest veelgi rohkem kodanikualgatusi. Igaüks meist võiks hüüda: riik, see olen mina! Riik ei ole kusagil eemal, ammugi mitte peamiselt Toompeal, vaid ikkagi meist igäihe silmades ja peopesades. Seda on sageli küll raske uskuda ja mõista, aga ometi just nii see on.

Eesti Muinsuskaitse Seltsis on järjepidevalt tegutsenud vaid üksainus maakondlik ühendus – Viljandimaa ühendus. Seda ilmselt tänu selle maakonna kultuurikihi viljakusele ja kohaliku esimehe Jaak Pihlaku pühendumusele.

Kuid ellu on uuesti ärganud ka Saaremaa ühendus. Kas järgneb veel mõni maakond?

EMS-i juhatus ja keskoitumkond on kõigest raskustest hoolimata suutnud rahvaalgatusliku muinsuskaitse tulukest edukalt elus hoida. Rohkem kui veerand sajandi jooksul on igal kevadel korraldatud muinsuskaitsekuud väga mitmesuguste ettevõtmistega. Samuti on sügisel peetud Euroopa muinsuskaitsepäevi. On aktiivselt osaletud muinsuskaitset puudutavas üleeuroopalises võrgustikus Europa Nostra. Koostöös kodu-uurijate seltsi ja genealoogide seltsiga antakse välja ühist aastaraamatut.

Eesti seltsielu keerukaimaid küsimusi on praegu, millisel määral see peaks toimuma liikmete endi kulul ja millisel määral seltsid tohiks paluda riigi või omavalitsuse kassast toetust, s.o maksumaksja raha. On riike ja rahvaid, kus kodanikud peavad auasjaks oma tasku arvel ühiskonda aidata, lähtudes põhimõttest: kus viga näed laita, seal tule ja aita. Hea näide on vanal heal Inglismaal National Trust, mis suudab eraalgatuse korras lausa losse ja neid ümbritsevaid kauneid parke päästa ja hallata. Ent seal riigis on väga vana vabaduse vaim ja palju jõukaid kodanikke.

Mida peaksime tegema meie? Kas ootama, kuni väga suur osa Eesti rahvast saavutab vaimse ja majandusliku jõukuse, või tegutsema nüüd ja kohe, paludes abiks maksumaksja raha? Ja kas see abi saab olla üksnes projektipõhine, mis kaugeltki alati ei anna kindlustunnet tuleviku suhtes ja seega kahandab vabatahtlike motiveeritust? On tähtis meele pida, et vabatahtlikud kingivad ühiskonnale kõige väärtuslikumat ressursi, mis meil olemas on – oma aega. Aega on aga meil kõigil ju põhimõtteliselt ühepalju. Sestap on pühendunud MTÜ panus ühiskonda maksumaksja seisukohalt kõige tõhusam: vähese rahaga tehakse suuri asju.

Sellise tegevuse hea näide on EMS-i leping Kaitseministeeriumiga. Sõjahaudade kaitse seadus kohustab ministeeriumi hoolitsema meie langenute kalmude eest, sealhulgas kaitseväe kalmistu eest. Väga tülikas ja ebatõhus oleks luua ministeeriumis selliseks tööks eraldi osakond. Kallis oleks niisugust teenust osta eraettevõttelt, pealegi kui turul puudub selleks piisav oskusteave. Just muinsuskaitse selts oma iseloomu ja seniste kogemustega on selles asjas riigile sobiv partner.

Mis puutub kalmistutesse üldse, siis olgu rõhutatud, et nende näol on tegemist üliolulise osaga meie kultuuripärandist, meie kultuurimälust. Seetõttu tahan väljendada oma heameelt, et Riigikogu menetlusse on lõpuks jõudnud kauaoodatud kalmistuseadus.

Head kultuuripärandi austajad! Oma ettekande lõpuosas tahan juhtida Eesti avalikkuse tähelepanu ühele väga olulisele sünergiavõimalusele meie kultuuripärandi ja üldse meie kultuurikeskkonna kaitsel. Traditsiooniliselt vaadeldakse keskkonnakaitset ja muinsuskaitset eraldi, teineteisest lahus. Keskkonnaamet ja Muinsuskaitseamet asuvad eri haldusalades ja nende ametnikud töötavad üksteisest sõltumata. Olgugi et nad liiguvad ühes ja samas kultuuriruumis, enamasti isegi ühel ja samal maastikul, vaatavad ja näevad nad erinevaid asju. Kas see on mõistlik?

Looduskeskkond ja tehiskeskkond on ju tänapäeval tugevasti läbi põimunud, nende vahel pole selget piiri. Pühad hiied, kalmistud ja mõisapargid võivad olla nii loodus- kui ka muinsuskaitse all. Ent asi on veelgi laiem: me räägime üha enam miljööväärtusega aladest, st kooslustest, kus me ei kaitse mitte niivõrd üksikut eksponaati linna- või külamaastikul, vaid just terviklikku vaimset keskkonda, mis on rohkemal või vähemal määral inimese loodud, ent igal juhul oluline inimese heaolu seisukohalt.

Riigikogu keskkonnakomisjonis on arutusel üks väga oluline eelnõu: keskkonnaseadustiku üldosa seaduse eelnõu. Tegemist väga tähtsa õigusruumi kujundava dokumendiga. Eelnõu eesmärk on sõnastada põhimõtted ja normid, mille abil saaks vähendada keskkonna häiringuid – selleks, et kaitsta inimese heaolu. Üks keskkonnakaitse eesmärke on edendada säästvat arengut, hoida mitmekesisust ja keskkonna head seisundit. Rõhutatatakse üldist hoolsuskohustust igaihe suhtes. Kas aga need pole mitte põhimõtted, mis suurepäraselt sobivad ka kultuurikeskkonna kaitsmiseks muinsuskaitseks?

Kas me ei peaks mitte kaks paradigmat ühendama: rakendama nii keskkonnakaitset kui ka muinsuskaitset ühesugust, omavahel lõimitud mõtteviisi? Kõrgetasemelise ja tervikliku kaitse põhimõtte rakendamine mõlemas vallas oleks pikk samm edasi nii meie õigusruumis kui ka üldse meie kultuuri mõtestamisel. Me ei tohiks mälestisi vaadelda mitte

niivõrd üksikute eksponaatidena vabas õhus, kuivõrd tervikliku keskkonna lahutamatu osadena. Mis muidugi ei tähenda, et me ei võiks midagi väärtuslikku üksinda eraldi esile tõsta.

Suurt sünergiat annaks ka kahe ametkonna senisest tihedam koostöö. Keskkonna- ja muinsuskaitseinspektorid võiksid ringi sõita ühe ja sama džii biga, nad võiksid üheskoos korraldada seminare ja konverentse ning tutvuda üksteise tööga. Pikapeale õpitakse üheskoos tervikut nägema ja säästlikult oma käsutuses olevat ressursi jagama – raha, aega ja tähelepanu. Üheskoos on kindlasti kergem saavutada kõige peamist: ühiskonna rohujuuretasandi kaasamist otsustusprotsessidesse. Igaüks, kellesse asi vähegi puutub, peaks tundma, et tema arvamust võetakse kuulda, pikapeale aga kujuneks arusaam, et keskkonna hoidmine – olgu loodusliku või tehisliku – on meie endi, eriti aga meie järeltulijate huvides. Selle eesmärgi nimel tasub pingutada.

Ja lõpetuseks, head kuulajad, tahan lausuda mõned siirad tänusõnad lisaks juba eespool öeldule. Need, kes ka viimastel aastatel on olnud kutsutud ja seatud selleks, et seista meie esivanemate pärandi eest, on sageli pidanud ujuma vastuvoolu. Ja küsimus pole olnud ainuüksi rahas, vaid mis hoopis tähtsam – hoiakutes ja teadvuses. Ma tahan ka Riigikogu muinsuskaitse ühenduse nimel tänada kõiki neid, kes muinsuskaitse põllul palehigis on künnud. See higi pole valatud asjata!

Loodan, et meie tänane arutelu avardab Eesti ühiskonna teadvust kas või pisutki meile kõigile nii olulises vallas. Loodan samuti, et headele sõnadele ladestub edaspidi aina enam heade tegude kullakatet! Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Jätkame nüüd küsimustega. Esimene küsija on Lembit Kaljuvee. Palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja ja hea kolleeg! Sa meenutasid siin 25 aasta taguseid aegu ja mina tahan sind tänada selle eest, et sa 25 aastat oled väsimatult seda vankrit vedanud. Ühtpidi võiks öelda, et muinsuskaitse ja Velliste – sinna vahele võib teinekord võrdusmärgi panna. Aga kuna ma olen siin Riigiko-

gus opositsionäär, siis tahaksin sinu käest küsida: kuidas sa hindad meie viimaste valitsuste vaimsust muinsuskaitsealase tegevuse osas ja nende arusaama sellest?

Trivimi Velliste

Aitäh kõigepealt heade sõnade eest! See on üks põhimõtteline filosoofiline küsimus. Minu vastus on selline, et muinsuskaitse on kindlasti üks valdkond, kus me võiksime küsida: kui palju oleks muinsuskaitstes tarvis head turumajandust ja kui palju muinsuskaitse vajab sotsialismi? Need on kaks kaalukaussi, mida tasub hoolega kaaluda. Muinsuskaitse puhul me sageli rõhutame, et muinsused on küll tihti püha eraomand – ja eraomand on tõesti, nagu me teame, püha ja puutumatu –, aga samal ajal mingi nähtamatu osa igast muinsusest on ka meie kõigi oma. Ja selle tõttu on igal omanikul mingi nähtamatu kohustus. Lisaks kohustusele, mis tal on enda, oma perekonna ees, on tal mingi kohustus kogu rahva ees ja ka tulevaste põlvete, kogu ühiskonna ees.

Selle tõttu ongi sellele küsimusele vastamisel äärmiselt oluline analüüsida, missugusel viisil mälestised saavad lõppkokkuvõttes kõige paremini kaitstud. Oma ettekande alguses ma ka ütlesin, kui nimetasin Mart Laari esimest valitsust alates 1992. aasta sügisest, et sellele valitsusele tehti etteheiteid, et kuigi mitu valitsusliiget tuli otse muinsuskaitse liikumisest, ei leidnud nad Muinsuskaitseametile raha sugugi sellisel määral, nagu oodati ja nagu oluks loomulik eraldada. Aga nagu ma ettekandes ütlesin, lõppkokkuvõttes me saame oma mälestised kõige paremini kaitstud, kui Eesti majandus edeneb tervikuna ja kui Eesti kodanik muutub aina jõukamaks. Muidugi ei piisa ainult ainelisest jõukusest. Nagu ma enne nimetasin, vaja on ka vaimset jõukust: lisaks sellele, et meil on raha, peab meil olema hoolivat suhtumist.

Minu kokkuvõtte vastuseks sellele küsimusele on, et minu arvates me põhimõtteliselt oleme valinud sellise tee, mis kaugemas perspektiivis peaks ennast õigustama. See aga ei tähenda, et meie valitsus oleks eraldanud muinsuskaitsele piisavalt raha. Kaugeltki mitte.

Aseesimees Keit Pentus

Tarmo Kõuts, palun!

Tarmo Kõuts

Täna, proua juhataja! Hea ettekandja! Nagu sa oma väga põhjalikus ettekandes mainisid, möödub täna 55 aastat president Konstantin Pätsi surma päevast. Seepärast on paslik küsida, kes peaks vastutama rahvuslike sümboolite kaitse eest. Kes peaks näiteks vastutama, et president Pätsi haud on hooldatud või tema lapsepõlvkodu Pärnu Raekülas taastatud, nii nagu ka Jaan Tõnissoni kodu Tartus. Aitäh!

Trivimi Velliste

Aitäh selle küsimuse eest! See küsimus viib meid sellesse valda, mida ka Lauri Vahtre rõhutas oma ettekandes. Nimelt: meie muinsus, meie pärand ei ole mitte ainult aineeline. Enne kõike on see vaimne, need on teatavad väärtused, oluline osa meie mälust. Eesti demokraatia on ju üsna vana – vähemasti üle 90 aasta, ent kui me läheme tagasi ka talupojademokraatiasse XIX sajandil, siis veelgi vanem –, aga teiselt poolt on see olnud ka väga katkendlik. Pean küll tunnistama, et võrreldes selliste riikidega nagu näiteks Soome või Prantsusmaa või Ameerika Ühendriigid on meil kindlasti väga suuri raskusi oma rahvuslike mälumärkide kaitsmisega. Meil ei ole isegi sellist lihtsat asja, nagu on üks korralikult käima pandud ühtne riigiprotokoll. Kui on tegemist mingi rahvusliku tähtpäevaga, mida keegi põhimõtteliselt ei vaidlusta ja mis on kalendris selgelt nähtav, siis juhtub, et kui see kuupäev hakkab lähedale jõudma, siis äkki avastatakse, et keegi ei tea, kes selle eest vastutab, et seda päeva meeles pidada. Kas on see Kadrioru asi või Stenbocki maja asi? Või on see Riigikantselei või Välisministeeriumi asi? Sageli on segadus lõppenud sellega, et tähistamise organiseerib mõni seltsidest, olgu selleks siis muinsuskaitse selts või Mittetulundusühing Konstantin Pätsi Muuseum, kes täna kell üks korraldab president Pätsi haua mälestustalituse. Keegi seltsidest peab korralduse võtma enda õlgadele, et tähtpäevast ei mindaks päris vaikides mööda. Ma arvan, see on ka Riigikogule probleem, mida me peame tulevikus arutama. On mõningaid asju, mida siiski riik peaks koordineerima ja mille eest vastutama. Samas tulen tagasi oma algse rõhutuse juurde: mida rohkem me teeme rohujuure tasandil, mida rohkem teeb rahvas ise, seda parem lõppkokkuvõttes.

Kokkuvõte minu vastusest on aga see, et selliste asjade kaitsmise eest, nagu seda on president Pätsi mälestusega seotud paigad, kas või tema kodumaja Pärnus Raekülas, või Jaan Tõnissoni kodu Tartus – nende taastamise pärast peavad kindlasti muret tundma nii riik, linn kui ka ühiskond. Ja kuna konkreetsel juhul on tegu eraomandiga – nii Pätsi kodumaja kui ka Jaan Tõnissoni kodumaja kuuluvad ju eraomandisse –, siis tuleb lahti raiuda see keeruline Gordioni sõlm, mismoodi riigi ja meie rahva ühine huvi saaks ühitatud nende eraomnike huviga, kellele need majad kuuluvad püha eraomandina. Jaan Tõnissoni maja kuulub tema pojale, kes järgmisel suvel saab 99-aastaseks ja kes ei kuulu mitte kõige vaesemate eestlaste hulka. Ja muidugi on äärmiselt kahetsusväärne, et see kuulsa Jaan Tõnissoni otsene järeltulija ei ole suutnud mitte midagi teha, mitte lilligi liigutada oma isa erakordse ajaloolise väärtusega maja särama löömiseks, nii nagu seda on õnnestunud teha Jaan Poska maja puhul, mis oli samasuguses õnnetus seisukorras nagu Tõnissoni maja. Aga näete, Poska majaga oli võimalik midagi ette võtta, järelikult olukord ei ole lootusetu.

Aseesimees Keit Pentus

Mari-Ann Kelam, palun!

Mari-Ann Kelam

Suur tänu! Me oleme täna palju kuulnud räägitavat juurtest – kas siis rohujuure tasandist või puujuurtest. See näitab nagu sinu suupäranegi ülevaade Eesti muinsuskaitsest ja Eesti taasiseseisvumisest seda, et kui rahvas tajub ohtu, siis ta läheb tagasi juurte juurde ja otsib sealt tuge. Minu küsimus on rohkem praktiline. Kas mälestiste hooldamist ja kaitset peaks senisest enam delegeerima halduslepinguga kohalikele omavalitsustele? Mis vastuse sa sellele küsimusele annad?

Trivimi Velliste

See on väga oluline küsimus. Ma arvan, et põhimõtteliselt igasugune delegeerimine riigi poolt allapoole on tervitatav. Mida rohkem otsuseid võetakse vastu madalamal tasemel, mida lähemale me jõuame rohujuure tasandile, seda rohkem inimesed tunnevad, et nad on kaasatud ja et need on nende otsused. Suurte omavalitsuste puhul, nagu Tallinna linn või

Tartu linn, on meil sellised kogemused olemas. See toimib väga hästi, et halduslepinguga on Muinsuskaitseamet delegeerinud muinsuskaitsekorralduse Tallinnas kultuuriväärtuste ametile. Samamoodi on seda võimalik teha ka teistes suuremates omavalitsustes. Küsimus on aga selles, et paljudel väiksematel omavalitsustel ilmselt pole seda haldussuutlikkust ja seda oskusteavet, ning sageli ei pruugi volikogu liikmetel olla ka seda arusaamist ja hoiakut. Tagajärg võib olla see, et kuna ressursid on piiratud, raha on vähe ja huvid on mujal, siis võib juhul, kui muinsuskaitse ka nõrgas omavalitsuses on delegeeritud omavalitsusele, mälestiste olukord veelgi halvemaks muutuda kui riigi kureerimise korral. Nii et siin tuleb apteekrikaaluga kaaluda ja otsustada igal üksikjuhul eraldi. Aga ma väga pooldan seda, et kohalikes omavalitsustes süveneks ja avarduks muinsusteadvus, et see hoiak muutuks selliseks, et me tegeleme oma asjaga, et need on meie mälestised, mitte riigi poolt meile kaela määratud objektid.

Aseesimees Keit Pentus

Andres Herkel, palun!

Andres Herkel

Aitäh, proua juhataja! Ma kasutan ära töisasija, et lugupeetud ettekandja pole mitte ainult muinsuskaitse spetsialist, vaid ka diplomaat ja isegi endine välisminister. Seetõttu esimene küsimuse pool on see: kui suur osakaal muinsuskaitstes on rahvusvahelisel koostööl ja millistes lõikudes tuleks seda veel enam arendada? Ka puudutaksin seda põhiseaduse muutmise ettepanekut, mis on omamoodi alarm, et olukord ei ole selline, nagu peaks olema. Ma isiklikult ei arva, et põhiseadus on siin võti, aga siit küsimuse teine pool: kas on mingeid niisuguseid eeskujuriike, kus asjad on märksa paremini korraldatud kui meil? Minu arvates küsimus ei ole mitte ainult rahas. Ja kui neid riike on, siis mis riigid need on ja mida meil on neilt õppida?

Trivimi Velliste

Aitäh selle mitmeosalise küsimuse eest! Jah, Eesti teeb üsna ulatuslikku rahvusvahelist koostööd. Seda muidugi juba lähtuvalt sellest, et Eesti on ühinenud kõigi tähtsamate rahvusvaheliste konventsioonidega, mis reguleerivad

kultuuripärandi kaitset. Kuid puhtpraktiliselt on väga tähtis veel kord rõhutada seda, et näiteks muinsuskaitse selts lööb väga aktiivselt kaasa Europa Nostra üleeuroopalises muinsuskaitse liikumises.

Kui rääkida maadest, kust me võiks eeskuju võtta, siis kindlasti on need meie lähimad naabrid Põhjamaad, kus on muinsuskaitse väga hästi korraldatud ja mis on ka kultuuriruumi poolest meile lähedased ja arusaadavad. Aga muidugi Põhjamaade puhul toimib just see, millest ma enne rääkisin. Neil on kaks väga tugevat külge. Ühelt poolt on nende areng olnud vaba pikki sajandeid. Nad on olnud väärikad omaenda elu peremehed ja oskavad hinnata oma esivanemate pärandit, ning neil on selleks ka vahendid. Neil on nii palju jõukust, et nad on nõus raha omast taskust välja panema. Kindlasti me oleme Põhjamaadelt palju õppinud ja õpime ka edaspidi. Inglismaad muidugi tuuakse alati näiteks, kuna Inglismaa on väga traditsioone austav maa ja inglastel on see kuulus National Trust, kus jõukad kodanikud panevad raha kokku, teevad mingi lossi korda ja panevad selle kasutusse, nii et see hakkab ise raha teenima. Ja võtavad jälle järgmise käsile.

See kõik on võimalik siis, kui on olemas mingisugune piisav stardikapital või piisav hulk vahendeid. Kui ühiskond on liiga vaene ja kui suurem osa vaidlusi käib selle ümber, kui suured peavad olema pensionid ja kas me saame pensione natukenegi tõsta, siis jääb inimestel vähem tähelepanu, huvi ja energiat igavikuliste väärtuste jaoks. Samas ma arvan, et ka vanem põlvkond meil Eestis siiski järjest rohkem nõustub sellega, et tingimata ei pea kogu aeg rääkima pensionidest, vaid tuleb rääkida ka esivanematest.

Aseesimees Keit Pentus

Mart Nutt, palun!

Mart Nutt

Aitäh, austatud proua juhataja! Austatud ettekandja! Eesti on viimase 18 aasta jooksul oma maksupoliitikas lähtunud põhimõttest, et maksuerandeid kas ei tehta või tehakse neid minimaalselt. Muinsuste puhul ja mälestiste omanike puhul tekib muidugi küsimus, kuidas kompenseerida või tasakaalustada seda olukorda, mis on seotud sellega, et muinsustel on

omad nõuded ja muinsuse hooldamine tekitab lisakulutusi. Milline on teie arvamus, kas mälestise omanikule või valdajale peaks tegema maksusoodustusi? Kui jah, siis milliseid? Või on mingisuguseid muid vahendeid, kuidas seda kõike kompenseerida?

Trivimi Velliste

Aitäh! Jah, tõepoolest, Eesti maksusüsteem on pürginud selle poole, et olla väga lihtne ja arusaadav. Meil on väga tugevad poliitilised hoiakud selles suhtes, et säilitada lihtsat maksusüsteemi ja teha väga vähe erandeid. Üks erand on siiski tehtud, meil on teatavasti maksusoodustused looduskaitse vallas. Ma just äsja rõhutasin, et looduskaitse ja muinsuskaitse on läbi põimunud ning on koos nagu sukk ja saabas. Me võiksime siiski väga tõsiselt kaaluda teatavate erandite tegemist just nimelt muinsuskaitse vallas, kuna on ülimalt oluline mälestise omanikku motiveerida, ka majanduslikult. Muidu ta tunneb end ülekohtuses olukorras olevat, sest mälestise hooldamine ja haldamine on natuke kallim kui tavalise kinnisvara hooldamine ja haldamine. Me peame midagi ette võtma, et seda vahet kinni maksta. Näiteks Skandinaavia riikides seda tehakse, see vahe korvatakse mälestise omanikule. Kas me peame valima selle nn Rootsi tee? See on kindlasti üks võimalus ja minule isiklikult see meeldiks. Kui me oleme seda teemat arutanud ja kui oleme olnud otsustamise lävel, kas me teeme selle erandi, et anname näiteks maamaksusoodustuse mälestise valdajale, siis mõned poliitikud on öelnud, et parem teeme nii, et anname otsetoetust ja maksame selle vahe kinni. See filosoofia on kõigiti arusaadav, aga praktiline häda on selles, et iga kord, kui me lõpuks jõuame eelarvearutelude juurde ja saabub aeg toetusi eraldada, siis raha ei leita ning need toetused jäävad mälestiste omanikel ja muinsuskaitse lõppkokkuvõttes saamata. Me tuleme jälle siia saali ja arutame uuesti, kumb oleks parem, kas anda maamaksusoodustust või anda otsetoetust, ja lõpuks on jälle olukord, et me kõik oleme seda meelt, et muinsuskaitset peaks toetama, ainult et kui raha eraldamiseks läheb, siis raha ei ole.

Aseesimees Keit Pentus

Peeter Tulviste, palun!

Peeter Tulviste

Aitäh! Hea ettekandja! On teil tuua meile mõni hea näide selle kohta, kuidas kas meie riigis või kuskil mujal on edukalt saavutatud see, et mälestiste haldaja on hakanud nende vastu huvi tundma? Eriti hea oleks, kui te teaksite mõnda näidet, kus see on saavutatud ilma raha oluliselt lisamata.

Trivimi Velliste

Aitäh! Ma arvan, et see võib olla tänase arutelu kõige tähtsam küsimus. Ma nimetasin vana head Inglismaad. Aga vanal heal Inglismaal on häid tulemusi saavutatud selle tõttu, et neil on olnud pikk ja edukas ajalooline areng. Meile kõigile teadaolevatel põhjustel on nad juba ammu muutunud jõukaks ühiskonnaks, nad on haritud ühiskond, oma traditsioone väärtustav ühiskond. Inglismaa mudel on kindlasti üks hea näide selle kohta, kuhu me võiksime pürgida. Siin ei ole ühte lihtsat lahendust. See on samamoodi nagu kuulsa Inglise muru kasvatamisega: ega siin muud ei ole, kui niida ja rulli, niida ja rulli, ainult et seda tuleb teha 500 aastat järjest. Küsimus on selles, kas meil on kannatust 500 aastat oodata, kuni me oleme nii jõukad, nii targad, nii arukad, nii vaimsed, et iga kodanik on valmis omast taskust midagi välja panema, et kodanikud toetavad, kohalik omavalitsus toetab ja lõpuks riik toetab, nii et kõikidel tasanditel avaldub mõistev suhtumine. Mõistev suhtumine on tegelikult kõige alus, sest igasuguste rahastamisotsuste puhul on oluline eeldus suhtumine. Kui suhtumine on olemas, siis on arusaam olemas ja lõpuks leitakse ka raha. Ega raha ei ole kunagi maailmast otsa saanud. Nagu Lauri Vahtre väga õigesti siit kõnetoolist enne ütles, ilmselt tuleb otsida kuldset keskteed. Alati on võimalik leida rohkem raha ja alati tuleb väga hoolega mõtestada, mida me kaitseme esimeses järjekorras, mida teises järjekorras. Mitte kunagi ei ole võimalik kõike ideaalselt kaitsta, sest siis tekiks n-ö mälu ülekoormus. Kui me ei jaksa mitte midagi unustada ja jätame kõik meelde, siis võib-olla meie ühiskond ummistub. Ma arvan, et kõige parem rohi on ikkagi aeg. Aeg, aeg ja veel kord aeg.

Aseesimees Keit Pentus

Viimaseks jõuame võtta Toomas Tõniste küsimuse. Palun!

Toomas Tõniste

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Nõukogude okupatsiooni ajal liigitati mälestisi tähtsuse järgi: üleliidulised, vabariiklikud ja kohalikud. Milline on sinu arusaam, kas see oleks tarvilik ka praegu?

Trivimi Velliste

Ma arvan, et mälestiste kategoriseerimine on mõistlik ainult siis, kui me teeme seda niimoodi, et me ei too ohvriks paljusid vähem olulisi mälestisi, kui tagajärjeks ei ole see, et vähem olulised mälestised hävinevad veel kiiremini, kui nad muidu hävineksid. Ma pooldan pigem sellist lahendust, et ametlikult ja formaalselt jääb üks, riigi tasand: mälestis, mis on ametlikus nimekirjas, on riigi kaitse all. Aga iga vald, iga kohalik omavalitsus, iga linn võiks oma äranägemise kohaselt võtta lisaks kaitse alla vähem olulisi mälestisi oma maaalal, ilma et neid pandaks riiklikku nimekirja ja neile kohaldataks sellist ranget kaitserēžiimi, nagu on ametlikel mälestistel. Nii tegelikult paraneks hoiak muinsuste suhtes ja arusaam nendest, sest kui vallad ise võtavad omal algatusel veel lisaks mälestisi kaitse alla, siis tekiks kaheastmeline mälestiste tasand: olemasolevad jääksid alles, aga tekiks veel juurde selliseid, mida võib-olla ainult kohalikud inimesed tunnevad. See muidugi ei välista, et me tõstame riiklike mälestiste hulgast esile selliseid, mis on näiteks UNESCO maailmapärandi nimekirjas, nagu seda on Tallinna vanalinn või Kihnu vaimne pärand. Selliseid asju me võime esile tõsta, see tekitaks nagu kolmanda tasandi, mis on n-ö kõrgem pilotaaž.

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh, hea ettekandja, ettekande ja küsimustele vastamise eest! Paraku on küsimustele vastamiseks ettenähtud aeg läbi. Enne kui me läheme järgmise ettekande juurde, mille peab akadeemik Mart Kalm, on mul teade, et Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt on tulnud ettepanek pikendada Riigikogu täiskogu tänase istungi aega kuni käsiloleva päevakorrapunkti ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Me peame selle ettepaneku läbi hääletama. Alustame hääletamise ettevalmistamist.

Panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepaneku pikendada

Riigikogu täiskogu tänase istungi aega kuni käsiloleva päevakorrapunkti ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Palun hääletada!

Poolt 47, vastu 0, erapooletuid 0. Päevakorrapunkti käsitlemist on pikendatud kuni selle punkti ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni.

Läheme edasi. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli akadeemik Mart Kalmu!

Mart Kalm

Austatud rahvaasemikud! Enne kui oma ettekande juurde minna, ma tunnen, et võlgnen väikese kommentaari eelnevalt Lauri Vahtrele esitatud ja kenasti vastatud küsimusele Riigikogu hoone koridoride seinavärvi asjus. Nimelt olen ise nende eritingimuste autor, millega nõuti nende seinte kakapruuni tooni. Küsimus on lihtsalt selles, et sellistes küsimustes ei ole põhjust küsida ei teie, ei Lauri Vahtre ega minu isiklikku meeldimust. Kui Eesti Vabariigi Riigikogu tellis arhitektidelt selle maja projekti ja need nägid siia ette selle tooni, siis kuna on tegemist mälestisega, me lihtsalt säilitame seda, küsimata, kas see meile meeldib või mitte.

Aga nüüd asja juurde. Läänud suvel UNESCO maailmapärandi komitees istudes tundsin, et Eesti Vabariigi kodanik on hea olla. Meie läksime sinna oma tarkusega, nende praktikast saadud kogemustega, mis meil on kogunenud aastakümnete vältel, alates esimese muinsuskaitseaduse vastuvõtmisest Eesti Vabariigis 1925. aastal. Me mõistsime hoobilt neid seisukohti, mida nägid ette eksperdiorganisatsioonid ICOMOS ja IUCN, ja tundsin, et me jagasime koos mõne teise Euroopa riigiga ühiseid printsiipe. Meil oli hea meel selle üle, et ei Keskkonnaministeerium, Kultuuriministeerium ega Välisministeerium ei ahistanud meid poliitiliste nõudmistega, nagu juhtus paljudes teistes riikides. Eriti tore oli see, et kui me olime keeldunud toetamast üht BRIC-i riigi ettepanekut võtta kaitse alla üks võluv väikelinn (me leidsime, et kui see võluv väikelinn teisel pool maakera maailmapärandi nimekirja võtta, siis oleks rängalt ahistatud Rakvere, Viljandi, Haapsalu, Kuressaare, aga ka Valmiera, Kuldiga, Vadstena, Porvoo või jumal teab, milliste kümnete ja sadade teiste väikelinnade huve, sest see ei olnud teistest

parem) ja kui me ei toetanud kõiki neid võtteid, millega selles küsimuses meie nõopi keerama tuldi, siis oli hea meel kuulda, et kui selle suurriigi välisminister Urmas Paeti ütles, siis Eesti Välisministeerium oskas sellised kriisid ilusasti ära lahendada ja me saime oma tööd ausalt edasi teha. Teistpidi võttes: paljude riikide käitumist maailmapärandi komitees mõjutasid nende endi huvid. Olles nii väikese riigi nagu Eesti esindaja, ei olnud meil midagi saada, anda ega soolas. Seetõttu võisime olla ausad.

Aga kui hakkad mõtlema selles kontekstis, kas selle meie ainukese suure asjaga maailmapärandi nimekirjas – Tallinna vanalinnaga – on ikka kõik nii hästi, siis tegelikult läheb kulm kipra ja tulevad muremõtted. Küllap Tallinna Kultuuriväärtuste Amet saab füüsilise pärandiga hakkama, aga me näeme seda, et viimase kümne aasta jooksul on Tallinna vanalinnas müüdnud massiliselt kinnisvara, aga linnavalitsus tõstab käed üles ja ütleb, et ei ole nende asi, mis selles mahamüüdnud kinnisvaras toimub. Samas me loeme väsimatuid pahameelepuhanguid selle kohta, kuidas terve linn on risustatud merevaigupoodidega, mis ei väljendavat Tallinna tõelist olemust. Me peame tunnistama, et siin on Tallinna Linnavalitsus tema käsutuses olevad hoovad kasutusele võtmata jätnud ega aja teadlikult maailmapärandiväärilist muinsuskaitsepoliitikat. UNESCO ekspertide nõudmisel on küll võetud teatud meetmeid ja on kokku kutsutud vanalinna nõukogu, kuid selle töökorraldus on püütud teha linnavalitsust võimalikult mitte tööle sundivaks.

Minnes muinsuskaitse üldisemate probleemide juurde, peame tunnistama, et muinsuskaitset kiputakse nägema kildkonna huvina ja unustatakse, et see on üldriiklik huvi. Mälestiseks tunnistamise kaudu on riik kuulutanud mingi objekti väärtuseks ja võtnud kohustuse sellest hoolida, aidata kaasa selle säilimisele. Paraku on praktikas sageli tunda vastupidist tendentsi. Me näeme, et meie mälestiste koguhulk ei ole tasakaalustatud. Vaatamata sellele, kui pikk on juba Eesti iseseisvuse ajalugu, on meil Saksa pärandit mälestisena kaitse all palju rohkem kui Eesti pärandit. Mõisad liigituvad mälestiste hulka lihtsalt, talusid on mälestiste hulgas sootuks vähem. Taluarhitektuur on olnud valdkond, millest on tõeliselt üle vaadatud. Teistpidi võttes on väga vanamoodsalt ol-

nud kaitse all (võib öelda, et aegade algusest saadik) suur osa varasemate sajandite pärandid, aga nüüd, kui 20. sajandist on juba 11 aastat möödas, peaks ju ikkagi ka 20. sajandil lõppenud riigikordade pärand pälvima meie tähelepanu, sest ka see on hääbumas.

Edasi tahan vaadata mälestise suhteid riigi- ning pärast seda mälestise ja eraomaniku suhteid. Meil on kaitse all suhteliselt palju mälestisi. Samas ei jaga ma seisukohta, et neid peaks olema kaitse all vähem. Ma arvan, et ei juhtu midagi, kui me suudame võtta omaks suhtumise, et kui me ei suuda kõiki kaitse all olevaid mälestisi kaitsta ja osa nendest siiski hävib, siis see ei ole katastroof. Kujutame ette ühte omavalitsust, kus on sada mälestist ja viis äriinitsiatiivi, mille eesmärk on need mälestised kas korda teha, neid muuta või rekonstrueerida. Kui seda äriinitsiatiivi rakendada lihtsalt vanade hoonete peal, siis tõenäoliselt ei jää nendest vanadest majadest midagi alles. Aga kui need viis äriinitsiatiivi suunata mälestiste rekonstrueerimisele, siis on muinsuskaitsete hoobadega võimalik nende vanade majade säilimist mingil määral mõjutada. Selles mõttes on parem, kui need on kaitse all. Samas ei maksa silmi peast nutta, kui me kõike, mis kaitse all, ei jõua kaitsta ja osa sellest lihtsalt huvipuuduse tõttu hävib.

Palju on Eesti riigis räägitud sellest, et riigivalitsemine peab olema odav. Õhuke riik tundub printsibiina olevat õige, aga kui meil on enam kui 5000 maja võetud kaitse alla, siis seesama riik, kes räägib sellest, et valitsemiskulud peavad olema väikesed, peab mõtlema ju ka selle peale, et need enam kui 5000 kaitse alla võetud maja oleksid enam-vähem kasitud. Kas on mõtet riigiasutusi ilmtingimata kõige odavamatesse kastidesse põllu peale kolida, kui riigiasutuse mõnes ajaloolises hoones hoidmisega on võimalik anda oma panus ka muinsuskaitse? Näiteks muinsuskaitse enda fundamentalistlik tiib nõuab, et Põllumajandusministeerium peaks vanalinnast välja kolima. Aga teistpidi võttes: Põllumajandusministeerium on nendes hoonetes Laia tänava lõpus olnud juba 1920. aastate lõpust, see on ajalooline traditsioon, seal on oma identiteet. Tallinna vanalinnas peavad olema äri-, elamis- ja büroopinnad tasakaalus. Me ei tohi kõiki riigiasutusi vanalinnast ilmtingimata ära viia. Ei maksa unustada, et vanalinnas kõndiv turist ei

taha näha igal tänavanurgal ainult teist endasarnast. Ta tahab näha ka seda, kuidas üks Eesti ametnik läheb lõunale ja mida ta sööb. Selles mõttes on hea initsiatiiv riigiasutuste suhtes minu meelest olnud Justiitsministeeriumil, kes selle asemel, et ehitada linnadest välja igale poole uued kohtumajad, on otsustanud olemasolevad kohtuhooned aastate jooksul korda teha.

Hea initsiatiiv riigilt on olnud austatud Trivimi Velliste mainitud mõisakoolide programm ja ega ka pühakodade programm ei olnud halb mõte. Ainult et niipalju, kui mina olen asjast aru saanud, keerasite selle asja tuksi teie, austatud rahvaasemikud, kes te ei jaganud pühakodade programmist raha mitte sinna, kus seda vaja oleks olnud, vaid jagasite pigem oma kodukirikutele.

Terve hulk riigiga seotud initsiatiive on aga läinud vastupidises suunas. Väga suuri probleeme tekitab korterelamute renoveerimisel KredExi laenude jagamine. Me näeme, kuidas paljud head ja ilusad kortermajad "pannakse paksuks" ja muudetakse täiesti ära nende arhitektuurne välisilme. KredExis ei mõtle laenu andes maja arhitektuuri säilitamisele keegi. Veel hullem on olukord Ettevõtjate Arendamise SA-ga. Muinsuskaitse eksperdinõukogudes on korduvalt olnud probleeme sellega, kuidas turismi arendamise varjus püütakse mälestisi üles ehitada. Ilmtingimata tahetakse saada lossivaremetest tervet lossi ja kõige tippu maastiku senist siluetti rikkuvat suurt vaateorni. Minu süda tilkus verd, kui muinsuskaitse lubas rajada lifti Suure Munamäe torni, mis on Eesti funktsionalismi väljapaistev saavutus. Ma ei ole kindel, et see oli õigustatud. Niisuguste probleemidega me pörkume alalõpmata.

Ma olen väga tõsiselt mures selle pärast, et Riigi Kinnisvara AS mõtleb väga üheselt ainult sellele, kuidas riigi tulusid kasvatada, kuigi ta peaks pigem mõtlema, kuidas riigi käes olevat kinnisvara muinsuskaitsele paremini kaitsta.

Edasi jõuame selle probleemini, et Eesti Vabariigis soositakse väga kergekäeliselt uute ehitiste püstitamist. Seda sageli olukorras, kus neid uusi maju pole vaja. Alles paar päeva tagasi helistas mulle üks Nissi Vallavolikogu mees (kahjuks ei jäänud mulle tema nimi meelde), kes rääkis sellest, et neil on Nissi alevikus probleem, mida teha Eesti-aegse kooli-

majaga, mis on tühjaks jäänud. Paar aastat tagasi ehtasid nad selle kõrvale uue, niisama suure koolimaja ja seda Eesti-aegset puumaja, mis on muidu kena maja, pole enam millekski vaja. Alguses kudasid naised seal natuke kangast, aga nad ei ole suutnud maja ära täita. Kui nüüd hakata seda Eesti-aegset koolimaja lammutama, siis peab arvestama, et lammutustöö on kallid, aleviku keskele, ilusa koha peale jääb kole koht ja kogu aleviku miljöö on rikutud. Miks aga oli vaja selle Eesti-aegse puukoolimaja kõrvale ehitada uut, niisama suurt koolimaja? Veel inetum ja piinlikum lugu, millele sattusin hiljuti peale, oli see, et ühes Eesti kõige võluvamas kihelkonnakeskuses Palamusel on ehitatud uus vallamaja aleviku taha põllu peale. Alevikus endas aga on tühje puumaju külluses. Kas mõnda nendest ei oleks andnud siis vallavolikogule ja nendele vähestele ametnikele tööruumideks kohandada? See on ju täiesti mõttetu ressursside raiskamine, kui ehitatakse uus vallamaja olemasoleva tühjeneva kihelkonnakeskuse kõrvale.

Nüüd aga eraomanikest. Ühtepidi me kuuleme kogu aeg seda juttu, et Eesti Vabariigi muinsuskaitse süsteem on repressiivne, omanikku väsimatult ahistatakse, tal ei lubata ette võtta kõike seda, mida ta tahaks mälestisega teha. Need ülesanded on muinsuskaitseadusega Muinsuskaitseametile pandud. Ma saan ka muinsuskaitseametnikest aru. Kas nad ikka suudavad alati jääda mälestise omaniku sõbraks, arvestades nende töökoormust ja seda suhtumist, millega neid alalõpmata kostitatakse? Need tüssamised, mida kinnisvaraomanikud muinsuskaitseametnikele ette söödavad, on päris masendavad. Me teame, et muinsuskaitseametnike igapäevaelu on see, et tuleb ettevõtja, kellel on üks vana väike puumaja, ja esitab kolm selle rekonstrueerimise ettepanekut. Esimene näeb ette 20 korruse pealeehitamist. See ongi mõeldud selleks, et muinsuskaitseametnik minestaks. Siis ütleb see ettevõtja: "Aga ma hoolin mälestistest, ma armastan seda vana maja, me teen tohutu kingituse ja loobun sellest kinnisvaraprojektist, kuna ma saan aru, et teile tundub see liialdusena. Ma nõustun kümne korruse pealeehitamise." Kui ametnik, kes on vahepeal jõudnud ennast koguda, ütleb, et ka see ei tule kõne alla, siis võetakse taskust välja kolmekorruselise juurdeehitise ettepanek ja kergendust tundev

ametnik kirjutab sellele sigadusele alla. Tegeelikult oleks selle mälestise puhul vaevalt võinud lubada kahekorruselist juurdeehitist.

Olles ise aastaid olnud muinsuskaitse eksperdinõukogu liige, pean tunnistama, et see Eesti ettevõtjate teater, mis meile on esinemas käinud, on aastate jooksul olnud päris muljet avaldav. Muinsuskaitse süsteem on praegu Eesti Vabariigis püüdnud olla väga vagur, mitte probleeme tekitada ja mitte esile tükkida (minu meelest liigagi). Me oleme hädas sellega, et muinsuskaitse võiks rohkem ja tõsisemalt ennast kehtestada, mitte lasta omanikel nii palju ja nii kergekäeliselt omavolitseda.

Minu silmis on viimase aja kõige masendavam näide Pärnu ärinaise Irina Kolmkandi jõhkrad ümberehitused arhitekt Olev Siinmaa villas Pärnus (Rüütli tänav 1a), mis on mälestis olnud juba nõukogude ajast saadik ja kuhu juba 1981. aastal oli pandud Siinmaa mälestustahvel, mis nüüdseks on kõrvaldatud, sest see tõepoolest natuke varjas mälestist ennast. Sellesse väikesesse, 158 ruutmeetri suurusesse majja investeeris üks Eesti ettevõtja kümne aasta jooksul miljoneid kroone, et seda maja restaureerida. Selle eest saadi suisa mitu kultuurkapitali restaureerimise aastapreemiat. Aga siis tuli teine ja lihtsalt ehtas selle maja omatahtsi ümber, muinsuskaitse eest salaja, olles väga teadlik, et ta teeb seda salaja. Ma arvan, et siin peaks Muinsuskaitseamet kindlasti jõulisemalt tegutsema, seni on ta seda püüdnud teha suhteliselt malbelt.

Samas on selge, et ka omanikud vajavad positiivseid stiimuleid. Ükskõik, kas need on maksusoodustused või laenudega antavad soodustused, aga midagi on kindlasti vaja. Üks võimalus on see, et näiteks nendesamade muinsuskaitse nõutud eritingimuste täitmine võiks olla suuremas ulatuses omanikule riigilt n-ö kingitud.

Siin me pörkume viimasena käsitluse alla tuleva probleemiga, sellega, et eritingimusi niisugusel natukene röövmajanduslikul teel, nagu seni on koostatud, enam kaua teha ei saa. See alusuuringute rasv, mida Kultuurimälestiste Riiklik Projekteerimise Instituut nõukogude ajal kogus, hakkab ära kuluma. Seda enam ei ole. On vaja oluliselt suurendada muinsuskaitse alusuuringuid, et nendele toetudes oleks igal konkreetse juhul võimalik koostada kompetentsemaid ja usaldusväärse-

maid eritingimusi. Ma ei ole kindel, kas seda on õige teha Muinsuskaitseameti raames, mille on riik ette näinud järelevalveorganiks, või oleks vaja näiteks kultuurkapitali juurde luua eraldi muinsuskaitse sihtkapital. Aga kuskilt on alusuuringuteks lähiaegadel raha saada vaja. Täna teid tähelepanu eest!

Aseesimees Keit Pentus

Läheme küsimuste juurde. Esimesena saab küsimuseks sõna Liisa-Ly Pakosta. Palun!

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh! Väga suur tänu selle väga elulise, täpse ja asjakohase ettekande eest, mis, silmas pidades kõiki käsitletud teemasid, ka riigi eeskujuga, oli selles saalis vägagi asjakohane! Ma küsin selle kohta, millega sa lõpetasid, ehk alusuuringute kohta, et seda selles saalis näitlikustada. Oskad ehk nimetada mõnda teemat, kus alusuuringute vajadus on väga terav, kus viimati 1960.–1970. aastatel tehtud alusuuringud enam vist ei kehtigi?

Mart Kalm

Ma usun, et te kõik olete kokku puutunud näiteks Juhan Maiste või Ants Heina monograafiatega Eesti mõisaarhitektuuri kohta. Aga kas te olete lugenud mõnda doktoritööd või monograafiat Eesti kooliarhitektuuri kohta? Vabaõhumuuseumis on väga edukalt tegeldud vallamajade uurimisega. Aga kui mõne arhitektuurivaldkonna kohta alusuuringud puuduvad, siis me ei oska Muinsuskaitseameti tellitud üksikute ülevaatekeste põhjal teha põhjapanevaid otsuseid. Mõelge, kui palju tuli näiteks 1990. aastatel sellesama mõisakoolide programmi raames teostatud restaureerimistöödega varasemast mõisaarhitektuurist välja maalinguid! Meie teadmised Rootsi-aegsest mõisaarhitektuurist on viimase 20 aastaga oluliselt muutunud, aga mitte kellelgi ei ole olnud mahti ega võimalust neid leide integreerida, lõimida meie üldteadmisesse, mitte keegi ei ole seda finantseerinud.

Aseesimees Keit Pentus

Maret Merisaar, palun!

Maret Merisaar

Aitäh! Minu küsimus oli küll mõeldud eelkõnelejale, aga aeg sai otsa, nii et ma küsin

teie käest, ehk oskate midagi kosta. Kas ei tuleks muinsuskaitse alla võtta ka mõned taa-rausuliste iidset pühad hiied või muud loodulikud pühapaigad, kas või mingi väike valik neist? Neid ei ole praegu muinsuskaitseasutustes mainitud.

Mart Kalm

Minu vastus on võib-olla ebalev. Ma arvan, et nende näol on tegemist erijuhuga, sest traditsioonilised autentsuse kriteeriumid seal ei kehti, füüsilist substantsi on seal liiga vähe. Aga nende puhul võiks kaaluda seostamist vaimse kultuuripärandi konventsiooniga. Igal juhul on need väärtused, selles ei ole küsimus, küsimus võib olla selles, millise metoodikaga neile läheneda.

Aseesimees Keit Pentus

Marek Strandberg, palun!

Marek Strandberg

Hea ettekandja! Hoolimata kogu austusest omaaegsete arhitektide vastu, on siiski küllaltki depressiivne viibida nendes hoonetes, kus on sellist masendavat tooni seinad. Võiks ju kõne alla tulla, et ainult mõni osa sellest hoonest näitab tolle aja väljanägemist ja kõike muud. Väga paljude hoonete ehitamise aeg oli väga ammu ja ajaloolised viisid, kuidas hooned köeti, olid teised. Kui kujutada ette, et keskaegsetes hoonetes, kus praegu asuvad ministriumid, toimuks see päris samal moel nagu kunagi, siis see oleks maksumaksjale lihtsalt tohutu kulu. Kas need alusuuringud võiksid käsitleda seda, millisel moel võiks autentsust ning tänapäevaseid elamis- ja töötamisfunktsioone siduda ning mismoodi ehitada hoonetele kesti, mida oleks vajaduse korral võimalik ära võtta jne? Kas see ei ole mitte alusuuringute küsimus?

Mart Kalm

Alustan teie sissejuhatusest: see maja moodustab kokku kunstilise terviku ja kõik tema komponendid on tema integraalsed osad. Tõttõelda ma küll mäletan, kuidas 15 aastat tagasi Anu Laido eestvõttel telliti selle ruumi restaureerimisel kunstiakadeemia värviõpetuse õppetoolist ekspertiis selle kohta, kas tumesiniste seintega saalis on võimalik seadusi vastu võtta. Aga kuna esimene Eesti Vabariik siiski ei lõpe-

tanud oma tegevust mitte tumesiniste seinte tõttu, vaid muudel põhjustel, siis ka ekspertiis andis muinsuskaitsele ja tema autentsuskontseptsioonile õiguse.

Füüsilise autentsuse määr on kõikvõimalikes rahvusvahelistes hartades muinsuskaitse alusprintsip. Samas on kogu aeg vaja teha muinsuskaitsele leevendusi, et maju saaks kasutada, et need jääksid kasutusse ega musealiseeruks irdsete objektidena. Toon näite sellisema maja restaureerimise kohta: niisugust tohutut luumenite ja lukside hulka, mis teil praegu laes on, ei olnud loomulikult sellesse lakke ette nähtud ja nagu Lauri Vahtre täna hommikul mainis, lae tõelist sidrunkollase kollasust enam näha ei ole. See on näha ainult olukorras, kui tuled ei põle. Aga kuna te ei taha higistama panevaid projekteid ja teid kukkuma panevaid juhtmeid siia ridade vahele, oli vaja jõuda tänapäeva parlamendi töökordalduse seisukohalt mõistlikule lahendusele ja lubada muuta värvilahenduse arhitektoonikat.

Aseesimees Keit Pentus

Toomas Tõniste, palun!

Toomas Tõniste

Austatud juhataja! Austatud ettekandja! Minu küsimus on natuke tulevikku suunatud. Kui näiteks kuskil külas seisab praegu endine kolhoosihooned koos laudaga ja seal on probleemid, mida sellega peale hakata, oodatakse, et keegi tuleks ja selle maha lammutaks, siis kas võib juhtuda, et paarikümne aasta pärast (kui see sinnamaani lammutamata on jäänud) võetakse seesama hoone muinsuskaitse alla ja ollakse õnnelikud, et see seal nii kaua püsinud on?

Mart Kalm

Jah. Selleks ei ole vaja 20 aastat oodata, et seda kaitse alla võtta, seda võiks ka kohe teha.

Aseesimees Keit Pentus

Raivo Järvi, palun!

Raivo Järvi

Suur tänu lugupeetud akadeemikule! Hea Mart! Küsin pigem sinu isiklikku arvamust, kuigi ma ei tea, kas see on nüüd sobiv koht või mitte. Kui ma olin ühel rahvusvahelisel foorumil Berliinis ja viibisin hotellis Adlon, siis olin

täiesti üllatunud, kui selgus, et see oli nullist üles ehitatud täpselt säärasena, nagu see kunagi oli. Siit minu justkui kaheosaline küsimus Harju tänava kohta. Kas meil on oskust ja pädevust samasugune vägitükk ära teha? Kui õnn tuleb meie õuele ja see kõik püsti pannakse, kui üksüheselt autentne see sinu meelest siis peaks olema või me lubame siin n-ö hetkelisi kõrvalepõikeid tänapäeva?

Mart Kalm

Mulle tuleb seoses hotelliga Adlon, mis asub Brandenburgi värava juures, meelde see, et kui see koopia üles ehitati, siis ka ajakirja The Architectural Review tagakaanel olevas rubriigis "Kohutav" ("Outrage") leidis seesama tegu n-ö mõnitavat kajastamist. Samas, kui kaugelt vaadata, siis ta mõjub linnapildis, selles ajaloolises keskkonnas ju suhteliselt valutult. Olen seisukohal, et Harju tänav tuleb kindlasti üles ehitada. Samas ei poolda ma seal koopia ülesehitamist, vaid klassikalist, juba 1970.–1980. aastatel Lääne-Euroopas kujunenud *typo-morpho* või tüpoloogilis-morfoloogilise koolkonna printsipiidest lähtumist, mida Tallinnas rakendati esmakordselt Viru tänaval De la Gardie kaubamaja ehitamisel. Kuigi ma võib-olla oleksin rangem, see tähendab, et ma pooldan sellist tänapäevaste arhitektuursete vahenditega ülesehitamist, kus säilitatakse krundi piiridest tulenev kruntide rütm tänavafondis, üldjoontes ka katusemaastik. Ma hoiduksin suure ühtse siseruumi tekkest, nagu on De la Gardie kaubamajas. Aga mul on veel see seisukoht (ma mõtlen pigem praeguse suure Hollandi arhitektuuriguru Rem Koolhaasiga ühes suunas), et see on praegu linnale kuuluv maa ja minule ei meeldi, et Tallinna vanalinnast tehakse välismaalaste ja rikkurite getot. Ma tahaksin, et Tallinna vanalinn oleks orgaaniliselt integreeritud Tallinna linna, oleks üks loomulik selle koostisosa. Seetõttu arvan, et kui Harju tänav taas üles ehitatakse, siis ülemistel korrustel tuleks sisse seada väheste võimalustega inimestele munitsipaalkorterid, selleks et vanalinn oleks koherentsemalt eri sotsiaalseid grupe siduv. Muidu need inimesed vanalinna elama ei pääseks. Need, kes seal kortereid saavad, võiksid olla vanalinnas asuvate üldhariduskoolide õpetajad.

Aseesimees Keit Pentus

Erki Nool, palun!

Erki Nool

Aitäh! Austatud eeskõneleja! Ma ei saanud aru, kas muinsuskaitse jaoks on "rikkur" söimuseõna või mitte, aga ilma rahata midagi ei taasta ka. Minu arusaam on, et kui käia maakondades, siis mõne muinsuskaitse all oleva objekti puhul (näiteks mõisad, vesiveskid jne) jääb mulje, et sel lastakse pigem hävineda, aga tänapäevaselt seda taastada ei saa. Minu küsimus on selle kohta, millele viitas Marek Strandberg. Käisin hiljuti ühel seminaril, kus näidati, kuidas Saksamaal on taastatud vanu mõisahooneid tänapäevase passiivmaja tehnoloogia abil, vahetades kõik materjalid uute vastu. Mida praegu Eesti muinsuskaitse sellisest taastamisest arvaks?

Mart Kalm

Ei "vaene" ega "rikas" ole söimuseõna, mõlemad peavad pärandisse suhtuma ühtemoodi austusega, selles on küsimus. Ka vaene inimene ei tohi lasta enda valduses oleval mälestisel hävida, sest seaduse ees on kõik võrdsed. Ma olen Eesti passiivmajade propagandistidega neid küsimusi arutanud. Nemad on olnud seda meelt, et mälestisi on kogu elamufondis siiski nii vähe, et katsuks esialgu säästupõhimõtetega ja lisasoojustusega läheneda mittekaitsealustele majadele, sest seal on palju lisakomplikatsioone.

Aseesimees Keit Pentus

Mark Soosaar, palun!

Mark Soosaar

Hea Mart Kalm! Oli nauditav kuulata sinu väga põhjalikku, lennukat ja tarka ettekannet. Aga minu küsimus puudutab ka seda maja siin. Kui me vaatame üldiselt ümberehitamist, restaureerimist, omapäi ehitamist jne, siis näeme, et ajaloolistele hoonetele on üha uuemaid ja uuemaid elemente lisatud ja me võime nautida seda, kuidas hoonet on läbi aegade moderniseeritud. Kuidas sa hindad aga neid Alar Kotli kavandeid, mille järgi endine kubermanguvalitsuse hoone, praegune Riigikogu peahoone ja selle fassaad tehti lisatud detailide abil umbes 50 aastat vanemaks? Teatavasti oli tegemist ju klassitsistliku fassaadiga, aga sinna on barok-

sete ehk rokokooelementidega kaunistusi lisatud. Kuidas sa hindad sellist ümbertegemist?

Mart Kalm

Aitäh! Ütleme niimoodi, et ajaloolasena ei taha ma kohut mõista. Aga mis seal salata, minu jaoks on olnud lihtsalt huvitav tõdeda kultuurikihi õblusust. Need on olnud nagu kaks Eesti Vabariigi arengu eri arengujärku. 1920. aastate alguses ehitati suures joovastuses ja uljuses see vana maja siin, mis on, ma arvan, üks maailma kõige väljapaistvamaid parlamendihooneid. Ma ei tea mitte ühtegi teist riiki ega rahvast, kes oleks endale ehitanud omas ajas nii moodsa parlamendihoone, oma aja kõige julgemate uute esteetiliste ideede järgi, milleks oli ekspressionism 1920. aastate alguses, nagu tegi Eesti Vabariik. Aga vaikival ajastul, Pätsi Eestis, taheti ennast pigem kulla ja karraga ehitada. Seetõttu ehitati ka see kubermanguvalitsuse hoone vägevamaks, kuskil on *ancien régime* ja seal on ka niisugust Palladio-aegset Roomat ja mida kõike veel, mis sinna kokku pandi. Ka see ruum, millest ma siia tulles läbi tulin, on minu jaoks pigem üks arhitektuuriajalooline kurioosum. Aga Eesti Vabariik Pätsi ajal oli selline. Jällegi ei ole mälestise puhul põhjust küsida meie maitseotsustusi, vaid me peame mälestist respektierima.

Aseesimees Keit Pentus

Liisa-Ly Pakosta, palun!

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh! Et lugupeetud akadeemikul ei jääks ekslikku muljet, et Riigikogus arutelu üldse puudub, siis ütlen, et minule need värvid siin majas väga meeldivad. Küsida tahan aga selle kohta, missugune on tänapäevane lähenemine paatinalle muinsuskaitstes, eriti kui silmas pidada kogu jätkusuutlikku majandust, rohelist mõtlemist, turismimajandust kui Eesti peamist ekspordiartiklit. Ehk sa veidi avad seda lähenemist.

Mart Kalm

Aitäh! Meil on probleeme just sellega, et ajaloo paatinat ei kiputa hindama. Ma tõin kurva näite Pärnus toimunud restaureeritud Siinmaa maja ärasolkimise kohta. Tegelikult oli selle maja kümme aastat kestnud väga kalli restaureerimise miinus see, et seda (ja seda

juhtub meil restaureerimisprotsessis sageli) ki-puti prillikiviueks tegema. Kui Soome muinsuskaitse spetsialistid Siinmaa villat vaatama tulid, siis nad just seda kritiseerisid, et Siinmaa villa oli liiga korda tehtud, liiga läikima löödud, see oli tehtud liiga uueks. Vana maja peab olema ka pärast restaureerimist kulunud, sest see on vana maja. Vana maja ei pea olema nagu nõelasilmast tulnud ülikond.

Aseesimees Keit Pentus

Mark Soosaar, teine küsimus, palun!

Mark Soosaar

Hea Mart Kalm! Nüüd on mul sulle päris poliitiline küsimus. Meie muinsuskaitse või kultuuripärandi kaitse on üks ala, mis ei kuulu nagu päriselt Kultuuriministeeriumi, Keskkonnaministeeriumi ega ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi alla, see on nagu eikellegimaa. Need on meie metsades peidus olevad pärandkultuuriobjektid, millest 15 000 on inventeeritud ja teine 15 000 on inventeerimata. Samal ajal on teada, et on olemas selline konventsioon nagu Firenze maastikukonventsioon, millega on ühinenud peaaegu kõik Euroopa Liidu riigid. Euroopas on kaks riiki, kes sellega ei ole ühinenud: Venemaa ja Eesti. Kuidas sa hindad seda, et me 11 aasta või, ütleme, 10 aasta jooksul ei ole selle konventsiooniga ühinenud?

Mart Kalm

Kuna ma ei ole ametnik, ei oska ma vastata küsimusele, miks me ei ole konventsiooniga ühinenud. Ma ei tea ka täpselt selle konventsiooni üksikasju. Ma oskan öelda mõne mõtte. Maastikukaitse on palju keerulisem. Kui ma kuulen nendest metsaradadest, mis on tohutult toredad ja vahvad, siis mulle mõnikord tundub nende säilitamine veel lootusetuma ülesandena kui olemasolevale majale uute funktsioonide otsimine, leevenduste tegemine, otsimine, millest tänapäevaste funktsioonidega see maja sobituks, nii et ta üldse alles jääks. See on üks asi. Teiseks, see ei ole võib-olla otseselt muinsuskaitseline probleem, aga minu silmis on suur mure see, et Eesti ühiskonnas tervikuna ei ole maastikuarhitektuur piisavalt väärtustatud. Sellest vaadatakse üle. Meie pargid on halvas korras, meie puisteed on halvas korras. Meil kiputakse pigem üleväärtustama ürgloodust,

aga vähem väärtustatakse neid paiku, kus kultuur on maastikku mõjutamas. Meie maastikus on eri kihistuste säilitamine eriti raske. Mõtleme kas või sellele, et meil pole talumaastikku enam peaaegu kuskil. Kas me peaksime praegu võsastuvat kolhoosimaastikku kuidagi säilitama? Milliseid säilitamiskihte otsida niivõrd suured muudatused läbi teinud maastikes? See tundub mulle meie praegusi võimalusi arvestades õigupoolest üle jõu käiva ülesandena.

Aseesimees Keit Pentus

Austatud ettekandja! Suur aitäh teile ettekande ja küsimustele vastamise eest! Küsimusteks ettenähtud aeg on läbi saanud. Me jätkame läbirääkimistega. Nagu alguses kokku leppisime, palun esmalt Riigikogu kõnetooli fraktsioonide esindajaid. Palun Riigikogu kõnetooli Keskerakonna fraktsiooni esindaja Aivar Riisalu! Kaheksa minutit.

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Head kolleegid! Ma olen Keskerakonna fraktsioonile väga tänulik, et nad lubasid mul fraktsiooni nimel esineda, sest muinsuskaitse ja sellega seonduv on mulle pikki aastaid väga südamelähedane olnud. Julgen öelda, et olen sellel alal olnud ka praktikuna tegev, sest vanad mõisahooned on olnud minu suur kirk. Nende kordategemine on olnud üks minu elu suurimaid väljakutseid.

Kui me räägime kultuuripärandist ja selle kaitsmisest, siis esimene asi, mis minul koos sellega meelde tuleb, on loomulikult maastikukaitse. Ma ei tea, kui tähtis on teile see probleem, et kui me sõidame mööda Eestit ringi, siis me järjest rohkem ja rohkem näeme, kuidas meie maastik on muutunud selliseks lahingujärgseks tallermaaks. Tänapäeval suhteliselt levinud metsaraie just suurte teede, aga, mis seal salata, ka natuke väiksemate teede ääres muudab meie maastikku drastiliselt ja kardinaalselt. Kui me räägime sellest, mis on olnud Eesti eripära läbi aastakümnete ja aastasadade, siis selleks ongi olnud meie võimas, mitmekesine ja metsarikas loodus. Ma ei saa aru, miks ei ole võimalik kehtestada korda, et metsatöötlemine, mis on täiesti vajalik tegevus, ei mõjutaks sellisel määral meie maastikupilti, sest me ei suuda raielanke väga kultuursena maha jätta. Sellele asjale otsavaatamine kisub kohati küll hinge täiesti tükkideks.

Et mitte olla paljasõnaline, toon ühe näite. Ma olen väga tihti sunnitud liikuma mööda nn Vana-Haapsalu maanteed, mis läheb Keilast Haapsallu. Kümneid-kümneid kilomeetreid kulgeb see tee mööda iidset moreenseljaket ja kahel pool teed olid varem okasmetsad. Nüüdseks on seal tekitatud täiesti teine pilt ehk sinna on tekitatud väga palju lanke. Ma olen mitu korda küsinud asjaomaste ametnike käest kuni keskkonnaministrini välja, miks ei taheta rakendada vana korda. Kui mu mälu mind ei peta, siis nõukogude ajal oli vist keelatud teeni välja raie ehk alles jäeti maastikku mittemuutvad kaitseribad. Ma ei ole saanud adekvaatset vastust, aga tegelikult on need nagu Eestimaa ihusse raiutud armid, mis taastuvad ju alles mitme inimpõlve jooksul. Ma leian, et meie sisemise kultuuri küsimus oleks siin midagi ühiselt välja mõelda, et me seda pilti nii palju ei kahjustaks.

Järgmise sammuna võiksime minna kõikide nende loodusobjektide juurde, mis on seotud meie, nagu öeldakse, pärandkultuuriga: pühad hiied, igasugused kivid, kõik selline looduses asetsev pärand. Sellega on väga kummalisi lugusid juhtunud. Ühest küljest on loomulikult kehv, kui näiteks kohalik omavalitsus annab loa hiie maharaiumiseks, et teha sinna suusamägi. Teist otsa pidi on absurdne olukord ka see, mida ma tean oma isiklikust kogemusest. Ühele minu mõisahoonetele on seatud võõrandamise piirang, kuna on selgunud, et Eesti Energia elektrialajaama vundamendis asub iidne ohvrikivi. Ma küsin lugupeetud muinsuskaitsete käest, kus nad olid siis, kui Eesti Energia ehitas suure alajaama ja kasutas vundamendi rajamiseks ohvrikivi, mis on neil küll arvel, aga nad isegi ei tea, kus see asub.

Need asjad, millest ma räägin, ei ole ühelgi viisil rahas kinni, see on otsustajate suva ja otsustajate tahtmatus kehtestada reegleid, mis aitaksid säilitada looduskeskkonda. Ma usun, et kõikide nende vanade pärandasjade, näiteks ohvrikivide ja hiite kaitsmine küll raha taga kinni ei ole. Seal annaks väga palju ära kasutada seda ühiskondlikku tööjõudu. Trivimi Velliste rääkis oma ettekandes, kuidas ühiskonna tahtmine muinsuskaitseasjades kaasa rääkida on vähenenud, aga selliste objektide talgute korras kordategemine on võimalik. Selge on see, et erasiku mõisa juurde talgulised enam väga tulla ei taha, sest tegelikult on Eestis

omanik olemine kuskiltmaalt isegi natuke nagu kuritegu. Igal juhul kutsub tihti esile ühiskonna hukkamõistu see, kuidas on võimalik, et kellelgi on, aga minul ei ole.

Jätame looduse sinna, kus see on. Loodame, et kaine mõistus võidutseb ja me suudame oma maastiku kaitseks midagi ette võtta. Tuleme hoonete juurde. Eesti riik käitub fantastiliselt, kui ta arendab mõisakoolide programmi, aga mis puudutab mõisahooned, -südameid, -ansambleid ja -parke tervikuna, siis on selge, et kui hooned on korda tehtud eraalgatuslikus korras ja proovitud jätta ühiskondlikku ehk avatud kasutusse, siis nende mõisate omanikel on kindlasti väga raske seis sellel lihtsal põhjusel, et tuleb tunnistada, äri see ju oma olemuselt ei ole.

Nüüd jõuame Muinsuskaitseameti juurde, kes seab väga palju piiranguid, aga tegelikult ei ole suutnud ennast kehtestada rahastamise mõttes. Ainus asi, mida nendelt abi poole pealt kuuleb, on see, et ei ole võimalik. Aga piirangute poole pealt kuuleb neist hästi palju. Ma võin tuua ühe naljaka näite kümnekonna aasta tagusest ajast. Jätan objekti nime nimetamata. Muinsuskaitse teatas oma piirangute nimekirjas, et aknad tuleb taastada. Aga aknad olid mädanenud. Mis siis tehtud sai? Sai need aknad eest ära võetud, pandud auto peale, viidud Muinsuskaitseametisse ja öeldud, et on paigutatud ajutised aknad, restaureerimiseks praegu kogutakse raha, aga seni las Muinsuskaitseamet ladustab need vanad aknad kusagile. Siis lubati need aknad prügimäele viia.

Sellist absurdi tuleb palju ette. Me teame, et meil on kirikud korrast ära. Peterburis andsime Peterburile kuuluvale kirikule 120 miljonit krooni mõttetu intressiga. Selliseid näiteid võib Eestist tuua väga-väga palju. Saage aru, see tähendab, et meil pole kontseptsiooni, meil pole riiklikku poliitikat ega pole ka tahtmist! Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Reformierakonna fraktsiooni esindaja Paul-Eerik Rummo!

Paul-Eerik Rummo

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud Riigikogu! Lugupeetud külalised! Kultuuri iseloomustab pidevus. Kui me räägime kultuuripärandist,

siis me räägime millestki sellisest, mis on jätkuvalt elav ja haarab endaga kaasa järjest uusi põlvkondi. Kultuur on midagi vaimset ja hingelist, samas aga teame kõik, et see vaimne ja hingeline impulss materialiseerub kunstiteostena, tarbeesemetena, ehitistena, rajatistena jne. Kusjuures tihtipeale, nagu siin täna on korduvalt rõhutatud, on võimatu ja sisuliselt tarbetu vahet teha – näiteks põliste looduslike pühapaikade või kultuurmaastike puhul –, kust jookseb piir loodus- ja kultuuriväärtuste vahel. Kultuuri materialiseerunud ilmingud on aga midagi sellist, mida koi sööb ja rooste rikub. Need on alati hävimise ja lagunemise ohus. Me ei pea siinkohal isegi rääkima vandalismist ja agressiivsest rumalusest. Materiaalne kultuuripärand lihtsalt hävib aja ja ilmastiku toimelgi, kui tema eest piisavalt hoolt ei kanta.

See hool ei saa seisneda pelgas retoorikas ega järjest uute objektide lisamises muinsuskaitsealuste objektide nimekirja, mis on niigi kasvanud üle pea, ilma et me samas saaksime kindlalt öelda, et sealt midagi tõeliselt väärtuslikku ja unikaalset ikkagi pole välja jäänud. Meie hool peab olema reaalne ja igapäevane. See peab olema realistlik.

Vältimaks tõeliselt väärtuslike objektide pöördumatut hävimist toetab Reformierakond asjatundlike ringkondade seisukohta, et vajalik on kaitsealuste objektide põhjalik ja professionaalne inventuur. Muinsuskaitse ümarlaua juhi Mika Orava sõnul on praegu tegemist olukorraga, kus teoreetiliselt on võrdse kaitse ning võrdsete käitlemisnõuete ja piirangute all raekoda ja mõni küün. See tähendab, et kumbki pole piisavalt kaitstud. Arvestuste järgi hävineb kümne aastaga rohkem kui veerand praegustest kaitsealustest objektidest. Me peame õigeaks sätestada pärandväärtuste arvelevõtmine ja kaitse diferentseeritult, eri kategooriate kaupa, lähtudes niihästi objekti põhimõttelisest väärtuslikkusest, tema spetsiifikast kui ka tema praegusest seisundist. Pädeva pilguga tuleb üle vaadata kaitse alla võtmise ja kaitse alt väljaarvamise kriteeriumid.

Vähem oluline pole ka see, mida saab oma varaga teha kultuuriväärtusliku objekti omanik, seda nii kõige üldisemas omandi kasutamise mõttes kui ka eriti siis, kui ta soovib või kui temalt eeldatakse talle kuuluva objekti korrastamist, restaureerimist, selle lagunemise ärahoidmist. Töötame selles suunas, et riik, kes

on objekte kaitse alla võtnud, aga ei suuda neid hooldada, ja selliste objektide omanikud oleksid teineteisele mõistvad ja toetavad partnerid, mitte ei hiiliks teine teisel pool rindejoont. Muu hulgas peavad muinsuskaitse all olevate kinnisasjade kasutamise piiranguid tasakaalustama toetused nende kinnisasjade korrastamiseks.

Muinsuskaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu, nagu teame, on praegu parlamendimenetluses. Peame otsustama, kas tahame ja jõuame sellesse sisse viia diferentseeritud kaitse teema või jääb see Riigikogu uue koosseisu teha. Vajalik ja vältimatu see igatahes on.

Nüüd veel mõnest protsessist, mis kas juba toimuvad (sel juhul tuleb neid jätkata) või on olemas algatustena, mida Reformierakond peab vajalikuks välja arendada ja ellu viia. On mõisakoolide programm, on looduslike pühapaikade arengukava. Oleme otsustanud neid jätkata ja võimaluste suurenedes tugevdada. On olemas riiklik programm "Pühakodade säilitamine ja areng 2003–2013", mis ei oota punkti panemist, vaid jätkuprogrammi kavandamist. Eelarve võimalustest lähtuvalt kavandame pühakodade programmi mahu suurendamist aastatel 2013–2023. Need on mõned näited riigi võimaluste piires toimuvate järjekindlate tegevuste kohta, mille ulatust soovime suurendada esimesel võimalusel.

Lugupeetud Riigikogu ja külalised! Asi ei ole mitte ainult mälestiste kaitstes ja hoidmises, vaid ka selles, et nende olemasolu laiemalt ja paremini teataks, et osataks nende keskel elada ja olla, et nendega tutvumine aitaks suuremal hulgal inimestel jõuda sügavamale arusaamisele kultuuri pidevusest, pakkudes muljeid ja elamusi, teadmisi- ja tunnetusrõõmu ...

Palun ajapikendust!

Aseesimees Keit Pentus

Kolm minutit lisaega.

Paul-Eerik Rummo

... äratades mõtteid ja tundeid. See on aluseks ka sellele, et ühiskond laiemalt saaks ja oskaks asuda kultuurimälestiste kaitsele. Info kultuuripärandi kohta peab olema laialt ja hõlpsasti kättesaadav.

Jutt pole ainult ehitistest ja rajatistest, vaid ka kõigest sellest, mis on talletatud muuseumidesse ja arhiividesse. Reformierakonna

programm näeb ette kultuuripärandi digitaliseerimise jõulist jätkamist kõigis Eesti mäluasutustes ning Eesti kultuuripärandi portaali loomist ühtse infovõravana, mis võimaldab otsinguid eri süsteemides, nagu muuseumid, raamatukogud, ringhäälinguarhiivid jne. Kavandame muuseumide infosüsteemi täiustamist ja liikumist selles suunas, et juba lähitulevikus kasutaksid kõik muuseumid seda virtuaalsete näituste loomiseks. Seome olemasolevad infosüsteemid Euroopa digitaalraamatukoguga Europeana. Meie soov ja huvi on, et teadmine Eesti erakordselt rikkalikust ja mitmekülgsest kultuuripärandist jõuaks võimalikult paljudeni ka väljaspool Eestit. Soovime jätkata temaatiliselt eristuvate maakonnamuuseumide arendamist, et neist kujuneksid olulised külastus- ja teaduskeskused, samuti (see on oluline) nende lülitamist muinsuskaitsealasse süsteemi. Hästi toimivad muuseumid sobivad suurepäraselt hariduskeskusteks. Mis oleks loomulikum kui ajaloo- või inimeseõpetuse koolitundide pidamine kujutlusvõimet ergutavas muuseumikeskkonnas. Mitmekesise rahvakultuuripärandi jätkuva elu toetamiseks ning selle sidumiseks tänase ja tuleviku igapäevaeluga toimivad päris hästi piirkondlike kultuuriruumide programmid, nagu Setumaa, Kihnu, muude saarte, Vana Võrumaa, Peipsi-äärsete piirkondade ja Mulgimaa programm. Seda maastikku tasub laiendada. Kavas ongi avada Virumaa ja Rannarootsi kultuuriprogramm. Me oleme veendunud, et kultuuripärandi, nii materiaalse kui ka puhtvaimse pärandi austamise parim viis on selle pidev sidumine tänapäevaeluga.

Siinkohal tahan rõhutada Reformierakonna püüdlusi arendada kvalifitseeritud kultuurikorraldajate väljaõpet. Kultuuriasutuste juhtimine, kultuuriprogrammide elluviimine, kogu selle väga mitmekülge sektori arendamine, kaasa arvatud kultuuri- ja keskkonnakaitse, muutub tänapäeva maailmas järjest olulisemaks tegevusharuks, millele noorel inimesel tasub enenast pühendada. Tegeldes kultuuripärandiga ei tegele me millegi surnu või elutuga või millegagi, millel on tänasega heal juhul vaid marginaalne seos. See on mäng, mis väärib küünlaid ning eeldab tegijatelt head baasõpet ja pidevat enesetäiendamist. Selleks õppekavade loomine, nende rakendamine ja pidev edasiarendamine on erakordselt oluline ülesanne.

Raha on alati vähem, kui tarvis, ja vähem, kui tahaks. Seda enam peab olema teadmisi, oskusi, tahet, ideesid ja eriti koostöövalmidust ühiskonna eri sektorite vahel. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni tuleb esindama Mark Soosaar. Palun! Kaheksa minutit.

Mark Soosaar

Hea juhataja! Lugupeetud kolleegid! Täna on siin väga palju ilusaid sõnu ja häid mõtteid kõlanud. Ma tahan teile oma jutu alguseks maalida silme ette kaks nägemuspilti. Kui te sõidate Pärnust itta ja olete sõitnud mööda Tihemetsa ehk Voltveti mõisast, siis palun pidage auto kinni. Seal on suur riigimaantee. Seal on viit, mis näitab Tihemetsa ehk Voltveti mõisa kui riikliku kaitse all oleva mälestise poole. Aga teine silt on sealt puudu. Vasakul pool asub Eesti pikim kõrts, ka muinsuskaitseobjekt, mis on pooleldi kokku varisenud. Pidage seal kinni ja mõelge, miks see nii on. Kui te sõidate pealinnast Saaremaale, siis üsna varsti pärast Koluvere lossi tuleb üks kitsas tee. Keerake paremale ja sõitke Jõgeva kõrtsi juurde. Vaadake neid vaevu-vaevu püsti seisvaid lubjakivimüüre, seda fantastilist sammastikku, mis püsib kui ämblikuvõrk, ja mõelge palun selle peale, mille meie, seadusandjad, oleme tegemata jätnud nende kallihinnaliste kultuuriväärtuste säilimiseks.

Juba 2007. aastal teatas Riigikontroll meile, et nende auditi järgi on Eestis 500 avariilist mälestist, nüüdseks on ekspertide arvates see arv muutunud neljakohaliseks. Mida me oleme teinud ja mida oleme tegemata jätnud selle Riigikogu koosseisu jooksul? Meie erakond on arvamusel, et nelja aasta jooksul ei ole valitsus suutnud ette valmistada korralikku uut muinsuskaitseadust ega ole ka meie Riigikogus suutnud seda teha. Me oleme piirdunud vaid kosmeetiliste parandustega, me ei ole teinud väga tõsisid põhimõttelisi muudatusi.

Me oleme siin vaielnud, kas aus põllumees võib enne kündmist oma põllule detektoriga minna või tuleks ka temal see ära keelata, sest kõik, kes detektoriga ringi käivad, oleksid nagu kurjategijad. Oleme jätnud kahe silma vahele mälestiste teisaldamise võimaluse, millest tänases Eesti Päevalehes juttu on ja mis on

tegelikult vastuolus põhiseaduse §-ga 32, mis ütleb, et omandit ei tohi kasutada üldiste huvide vastaselt.

Muinsuskaitseaduse muutmise seaduses puudub pärandkultuuri temaatika. Mart Kalmu poole pöördudes tõstsin üles küsimuse, kas meil ei oleks aeg ühineda kümme aastat tagasi vastu võetud Firenze maastikukonventsiooniga. Meil puudub kohalik kaitse. Alles nädal aega tagasi käisin ma Tõstamaa vallas Alu külas vaatamas taluhooneid, mis on üleni laotud erivärvilisest graniidist. Ühel nendest hoonetest oli katus pealt lennanud, inimesed elasid lumehanges. Riikliku kaitse alla rehielamut tõenäoliselt võtta ei ole enam mõtet, kuna see on sedavõrd ümber ehitatud. Kohaliku kaitse alla aga tasuks seda võtta, juhul kui selline kategooria olemas oleks.

See, mida me kõik ootasime muinsuskaitseaduse muutmise seaduselt, oli kaasamisprintsip. Aga mida ei ole, seda ei ole. Muinsuskaitseala piiride ja väärtuste hindamisel, põhimääruse kehtestamisel puudub planeerimiseseadusega analoogiline protsess, kus inimesed saaksid kaasa rääkida. Muinsuskaitsealadel on kehtestatud arvukalt kitsendusi ja piiranguid, mis tekitavad seal asuvate hoonete ja kinnistute valdajatele oluliselt suuremaid kulutusi. Vajadusest rakendada võrdse kohtlemise printsiipi oleme siit puldist korduvalt rääkinud, ent muinsuskaitseaduse muutmise seaduses me seda muutust ei näe. Üksikmällestise omanikul on õigus riigilt toetust küsida, kaitsealal kinnistut omaval isikul seda õigust pole. Aga me tahame, et rahvas armastaks muinsuskaitseinspektorit, kui ta tuleb ettekirjutusega, mis näeb ette, et fassaadi pisiremondi tegemiseks tuleb pöörduda litsentsitud firma poole, kes teeb tööd mitu korda kallimalt. Ehk nagu Mart Kalmgi siit veidi aega tagasi ütles: seaduse ees peaksid kõik olema võrdsed. Palju on räägitud maksusoodustustest mälestiste omanikele, eriti muinsuskaitsealadel asuvate kinnistute omanikele, aga kuskile me jõudnud ei ole.

Olles lugenud üles need olulised sisulised puudused, on meil, sotsiaaldemokraatidel, küll ülimalt kahju, et põhiseaduskomisjon on tema juhi ja asejuhi eestvedamisel tekitanud olukorra, kus 67 allkirjaga varustatud ehk kahe kolmandiku Riigikogu liikmete soovist kantud põhiseaduse nurgakivi ehk kultuuripärandi

paragrahvi see Riigikogu koosseis enam kahjuks menetleda ei saa. Seda sellel lihtsal põhjusel, et teise ja kolmanda lugemise vahele peab jääma kuu aega, aga seda kuud selle koosseisu käsutuses enam ei ole.

Kuid ma tahan siit puldist siiski tunnustada Riigikogu esimeest Ene Ergmad ja aseesimeest Jüri Ratast ehk kaht kolmandikku Riigikogu juhatuselt, kes põhiseaduse muutmise eelnõuga ühinesid. Kindlasti tahan tunnustada IRL-i liikmeid Tarmo Kõutsi, Elle Kulli, Peeter Tullvistet ja Trivimi Vellistet, kes eelnõuga ühinesid. Me kiidame ja hindame kõrgelt Reformierakonna liikmeid Imre Sooäärt ja Katrin Karismad, kes samuti julgesid sellele eelnõule käe alla panna. Muidugi täname kõiki Keskerakonna, Erakonna Eestimaa Rohelised ja Rahvaliidu liikmeid, kes koos sotsidega peaaegu aasta tagasi eelnõu mõttega ühinesid.

See eelnõu oleks meie riigi põhiseadusesse, põhidokumenti lisanud § 53¹, mille tekst oleks näinud ette, et igaüks on kohustatud hoidma kultuuripärandit ning riik ja omavalitsused toetavad kultuuriväärtuste säilimist. Nii oleksime ennast kirjutanud nende Euroopa Liidu riikide nimistusse, kellel selline paragrahv põhiseaduses olemas on ja kes on tõsiselt seisnud selle eest, et kultuuriväärtused oleksid põhiseaduslikult kaitstud, et selles ka kõik inimesed, omavalitsused ja riik osaleksid. Jah, mis teha, üks kolmandik Riigikogust tegi kahele kolmandikule lihtsalt tehnilisel viisil ära.

Mis on lahendus? Lahendus on valijate käes. 6. märtsil saab rahvas otsustada, kas ta valib Riigikogusse rohkem kultuurilembesi inimesi või mitte. Meie, sotsiaaldemokraadid, kohe kindlasti ei ole nõus selle vahetuskaubaga, et põhiseaduse muudatus vahetati tänase arutelu vastu. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni palun Riigikogu kõnetooli esindama Liisa-Ly Pakosta!

Liisa-Ly Pakosta

Lugupeetud kolleegid ja head külalised! Mul on olnud hea meel selle tegelikult väga elava arutelu üle. See arutelu oli võib-olla pisut majakeskne, aga õnneks said esindatud ka muud muinsuskaitsevaldkonnad. Esindades siin konservatiivset erakonda, mis ongi suu-

resti sündinud muinsuskaitse liikumisest, ei hakka ma oma ettekandes käsitlema üksikute paragrahvide muudatusi või nende muudatustega seotud nüansse, vaid käsitlen kolme suuremat teemat, mis just väärtushinnangute tasemel Eesti riigis praegu näpistavad. Need on muinsuskaitseharidus, muinsuskaitse moodsus või tänapäevasus ja muinsuskaitse rohelisus.

Esiteks muinsuskaitseharidusest. Kõik ettekandjad on puudutanud juurte tähtsust ja mälu olulisust, aga nagu me teame, juured kuivavad ära, kui neile puud otsa ei kasva, ja mälu kuhtub, kui seda edasi ei anta. Laiapõhjaline muinsuskaitseharidus on ülioluline. Me näeme seda kas või väga hästi korraldatud keskkonnahariduse puhul, kus on ennast õigustanud koolitused, mida antakse juba alates lasteaiast ja mitmesuguseid koolitusi pakutakse ka täiskasvanutele, keskkonnahariduse andmisel kasutatakse infomaterjale, teabesaateid raadios ja televisioonis, samuti internetikeskkondi. Muinsuskaitse on palju eeskju võtta keskkonnakaitsjatelt ja samuti teistelt riikidelt, keda on siin täna positiivsena välja toodud. Tahhan kiita Eesti asumiseltse ja külaseltsi, koolide ajalooriinge, entusiastlike õpetajaid ja kõiki teisi, kes on muinsuskaitseharidusalast tegevust omast entusiasmist, sageli selle eest tasu saamata ja ilma eriliste meetodiliste materjalideta püsiva järjekindlusega läbi viinud.

Trivimi Velliste, Lauri Vahtre ja Mart Kalm – kolm tänast põhikõnelejat – on erakordse järjepidevusega käinud mööda Eesti kooli ja rääkinud õpilastele muinsuskaitsest. Palju vähem näeme seda tööd tegemas ametnike. Muinsuskaitseharidus peaks olema rohkem seotud igapäevase koolitööga, alusharidusega ja ka kõrghariduse või kutseõppega. Akadeemik Kalmu nimetatud muinsuskaitse alusuringud on tegelikult üks osa, mis peaks laduma müüritist muinsuskaitsehariduse paremaks korraldamiseks. See ei ole seadusandluse küsimus, see sõltub igast inimesest, kelle võimuses on siin midagi paremaks teha.

Teise teemana soovin rääkida muinsuskaitse tänapäevasusest või moodsusest. Sageli tundub inimestele, et muinsuskaitse on midagi halli, minevikuhõngulist, mis on kuidagi tänapäeva moodsale maailmale külge poogitud. See pole sugugi nii. Siin on üks väga lihtne ja samas väga oluline väärtushinnangute seadmise ja

otsustamise koht. Nagu ka akadeemik Kalm mainis, on tegelikult väga moodne teha hooned remontides vaid parasjagu niipalju, kui on hädavajalik. Just sellest punktist ülelibisemine tekitab sageli riigi ja omavalitsuse poolt, ehkki nad soovivad parimat, vanadele majadele kahju. Mäletate, Mart Kalm tõi näite, kuidas rikkad soomlased vaatasid Siinmaa villat ja olid murelikud, miks selles vanas hoones on nii palju töid ära tehtud. Moodne muinsuskaitse on tõepoolest palju rohkem kinni selles, kuidas oleks mõistlik minimaalsete kuludega, nii nagu vanasti, ühte või teist hoonet ...

Ma palun kolm minutit lisaaega!

Aeesimees Keit Pentus

Kolm minutit lisaaega.

Liisa-Ly Pakosta

... remontida ja mitte üle pingutada. Ülepingutamise ühe näitega on seotud ka tänases Eesti Päevalehes Riin Alatalu tõstatatud küsimus, kui ebaotstarbekas oleks mälestiste teiseldamine ühest kohast teise.

Kolmanda punktina räägin muinsuskaitse rohelisusest või keskkonnasäästlikkusest, mis sageli kipub meelest ära minema. Kui vaadata siingi majas ringi tähelepaneliku pilguga (aga eriti ilmekalt on seda näha näiteks Pikal tänaval Bonaparte'i kohviku eesruumi seinas), siis näeb vaataja, et kaunis sageli on sajandite jooksul kasutatud ära nii palju vana materjali, kui see on võimalik olnud. Kogu aeg on hooned kohandatud kaasaja nõuete ja inimese vajaduste järgi. Selline vana maja ärakasutamine kõige paremas mõttes on lõppkokkuvõttes kõige keskkonnasäästlikum ja kõige muinsussõbralikum lähenemine. Need vanad hooned, mis meie ajani on säilinud, on säilinud tänu sellele, et inimesed on seal sees elanud, töötanud ja tegutsenud ning neid hooned oma vajaduste järgi kogu aeg kohandanud.

Nüüd me oleme ajaloos tegelikult esimest korda olukorras, kus me üritame mõnda hoonet säilitada täiesti muutumatul kujul. Kaugemas perspektiivis ei ole see väga keskkonnasäästlik ega ka mitte võimalik, sest inimene vajab kohandamist oma vajaduste järgi ja lõpuks säilib niimoodi ka hoone ise tervenisti. Siis ei juhtu nii nagu Nissis, kus vana koolimaja kõrvale ehitati uus lihtsalt sellepärast, et

vana hoone kohandamine ei tundunud miskipärast võimalik.

Need on need otsused, mida kohalikud omavalitsused ja riigiasutused iga päev langevad, võib-olla sageli üldse mitte muinsuskaitsega kokkupuutuvalt: kas ehitada uus või kasutada olemasolevat? Ma tuletan meelde, et meie rahvaarv väheneb ja meil ei ole lõputult ressursse ehitada uusi hooneid. Kas makstes viis eurot ruutmeetri eest katta vana tamme-parkett uue põrandakattega, mis kestab viis aastat, või natuke parandada vana põrandat? Kas värvida üle sein, mis üleüldse värvimist ei vajagi? Need on lihtsad küsimused, aga samas väga moodsad ja väga tänapäevased. Selliste küsimustega arvestab Euroopa muinsuskaitse üha rohkem.

Soovin kõikidele kolleegidele, külalistele ja Eesti rahvale jätkuvalt jõudu ja jaksu mitte ära unustada vana ja väärtuslikku ning pidada meeles seda, mida eelmised head põlved on meile pärandanud. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Erakonna Eestimaa Rohelised esindaja Maret Merisaare!

Maret Merisaar

Lugupeetud kuulajad! Minu kõne koosneb kahest osast. Esimeses osas ma natuke avan looduslike pühapaikade kaitsmise vajaduse teemat ja teises osas teen mõne ettepaneku seoses pärimuskultuuriga.

Minu küsimusele vastas härra Kalm enne küllaltki ettevaatlikult, et looduslike pühapaikade kaitse alla võtmine võiks ju tõesti kõne alla tulla seoses vaimse kultuuripärandi kaitse konventsiooniga. Samas teame, et Tartu Ülikooli looduslike pühapaikade keskus esitas juba 2008. aastal Muinsuskaitseametile ja 2009. aastal Kultuuriministeriumile ettepaneku looduslike pühapaikade regulatsiooni loomiseks, kuid kahjuks jäeti need ettepanekud ilma mingeid põhjendusi esitamata arvesse võtmata. Sellega jäeti arvestamata ka neid ettepanekuid toetanud taara- ja maausuliste kodade inimeste arvamused.

Praegu saavad looduslikud pühapaigad sageli kannatada või isegi hävivad seetõttu, et nende kaitsmise ja haldamisega seotud küsimused pole õiguslikult selgesti reguleeritud. See omakorda piirab Eesti rahvausu traditsioo-

nide järgijate põhiseaduslikku usuvabadust ning pidurdab ka regionaalarengut. Kultuuriministeriumis kinnitati küll 2008. aastal looduslike pühapaikade arengukava, kuid selle täielikuks rakendamiseks ei ole piisavalt rahastust. Mõned väljavõtted sellest tegevuskavast. Leheküljel 17 on öeldud, et pühapaikade ebamäärane õiguslik seisund põhjustab ühiskonnas asjatuid vastasseise, pidurdab regionaalarengut, takistab pühapaikade ja nendega seotud vaimse kultuuripärandi kaitsmist ja taastamist ning tekitab probleeme põlise loodusliku traditsioonide järgimisel. Leheküljel 22 on öeldud (arengukava eesmärk 2), et tulenevalt seadustest ja rahvusvahelistest lepetest on Eesti riigil kohustus reguleerida looduslike pühapaikadega seotud küsimused viisil, mis tagab nende ja nendega seotud materiaalse ja vaimse kultuuripärandi ning loodusväärtuse uurimise, säilimise, taastamise ja edasiandmise järeltulevatele põlvedele ning tagab usuvabaduse ja võrdse kohtlemise põhimõtete teostamise. Eelnevast lähtudes on arengukava üks tähtsamaid ülesandeid analüüsida ja täpsustada pühapaikadega seonduvaid õigusakte ja pühapaikade kaitse korraldust. Menetluses olevas muinsuskaitse seaduse muutmise seaduse eelnõus ei ole looduslike pühapaiku mainitud. Siiski, seaduseelnõu seletuskirjas on öeldud, et kultusekohad hõlmavad ka looduslike pühapaiku.

Teiseks räägin mõnest ettepanekust selle kohta, mida saaks Eesti riik teha, kui majandus hakkab jälle arenema ja me saaksime pärimuskultuuri jaoks midagi rohkem ära teha. Me lähtume oma ettepanekutes Eesti Vabariigi põhiseaduse preambulist, mille kohaselt on Eesti Vabariigi eesmärk eesti rahvuse, keele ja kultuuri kestmise läbi aegade. Pärimuskultuur on eesti rahvusliku identiteedi allikas ning rahvuse ja kultuuri tuum, millest ammutab inspiratsiooni tänapäeva rahvuskultuur. Pärimuskultuuri kandvad nähtused, kogukonnad ja inimirühmad vajavad Eesti Vabariigi erilist seadusandlikku ja rahalist toetust. Kultuuriruumi arendamine arendab proportsionaalselt kogu riigi heaolu ja võimekust.

Arvestame sellega, et riiklikus eelarvepoliitikas on kultuurivaldkond olnud krooniliselt alarahastatud. Kultuurivaldkonnas on omakorda äärmiselt alarahastatud pärimuskultuuri eri valdkonnad, näiteks talurahvaehitus, looduslikud pühapaigad, piirkondlikud kultuuriruumid.

Kultuuriministeeriumi osa kogu riigieelarves on pidevalt vähenenud, 2000. aastal oli see 3,5% ja 2009. aastal 2,7%. Setudel ega võro-kestel pole ühtegi emakeelset lasteaeda, alg- pöhi- ega keskkooli.

Palun kolm minutit lisaagea!

Aseesimees Keit Pentus

Kolm minutit lisaagea.

Maret Merisaar

Senist eelarvelist toetust arvestades kuluks kihelkondlike Vana Kandle regilaulukogumike koostamiseks ja väljaandmiseks üle 400 aasta. Valdav osa Euroopa ulatuses haruldasi ja rahvusliku identiteedi jaoks üliolulisi ajaloolisi looduslikke pühapaiku on kaardistamata ja riikliku kaitseta. Pühapaikade erakorralisteks ja kiireloomulisteks päästetöödeks mõeldud Kultuuriministeeriumi valdkondlikku arengukava on seni rahastatud viiendiku ulatuses. Kogu talurahvaarhitektuurist on tagatud üksnes rehetarede uurimine. Hoonete taastamiseks, kaitsmiseks ega väärtustamiseks ei jätku vahendeid.

Nüüd mõned ettepanekud. Tuleb tagada looduslike pühapaikade arengukava täies mahus rakendamine ja jätkamine, kuni selle eesmärgid on täidetud, muu hulgas tuleb kultuurimälestiste hulgas luua eraldiseisev looduslike pühapaikade rühm. On vaja viia muinsuskaitseadusesse loodusliku pühapaiga mõiste, võtta vähemalt osa säilinud ajaloolistest pühapaikadest riikliku kaitse alla, kanda looduslike pühapaikade arengukava riigieelarves eraldi reale, kindlustada arengukava eelarve täitmine (näiteks 2011. aastal 7,1 ja 2012. aastal 8,2 miljonit krooni) ja koostada 2013. aastal kehtima hakkav järgmise perioodi arengukava. Tuleb tagada talurahvaarhitektuuri uurimise, taastamise, hoidmise ja väärtustamise riiklike programmide loomine ning täies mahus rakendamine. Tuleb taotleda suitsusauna ja looduslike pühapaikade kandmist UNESCO vaimse kultuuripärandi nimistusse, tagada riiklik tugi nende uurimiseks, hoidmiseks ja väärtustamiseks. On vaja oluliselt suurendada piirkondlikele kultuuriruumidele määratud eelarvelisi toetusi. Kultuuriministeeriumis tuleb luua pärimuskultuuri osakond, mis kavandab ja korraldab koostöös põliskogukondade ja pärimuskultuuri kandvate ühendustega riiklikku tegevust

selles valdkonnas. Üldhariduskoolides on vaja luua pärimuskultuuri õppeaine, tagada regilaulu kui Eestile eriliselt omase laulutüübi uurimise, viljelemise ja väärtustamise riikliku tegevuskava loomine ning täies mahus rakendamine. Viimaseks: tagada põlisrahva traditsioonide ja elatusalade jätkamiseks vajaliku riikliku tegevuskava koostamine ning täies mahus rakendamine, sealhulgas põliste tavade järgimist seadustava õigusregulatsiooni loomine (näiteks kuuritsapüük Lämmijärvel, randlaste kalapüügi eelisõigus, hülgeküttimine läänerannikul, pühapaikade hoidmine rahvuslike tavade vaimus, võimaluse loomine ajalooliste pulmatavade järgi sõlmitud abielude ametlikuks registreerimiseks, talukalmistute loomine). Aitäh kuulamast!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Igor Gräzini!

Igor Gräzin

Austatud juhataja! Kaheksa minutit, kui tohib.

Aseesimees Keit Pentus

Kaheksa minutit.

Igor Gräzin

Head allesjäänud kolleegid! Ettekande pealkiri on "Tervemõistuslike juristide vastus kolleeg Mark Soosaarele". Nagu ma aru sain, nõudis väga suurt julgust nõuda suure kambaga Eesti põhiseaduse muutmist. Ma väidan, et teatavat julgust nõudis ka kümnekonna juristi kategooriline vastuseis, kes väitsid, et Soosaare parandust ei tohi teha. See oli ka päris hirmus. Ma seletan ära, milles asi, et see oleks vähemalt kirjas. Nimelt, enamik minu kolleegide, kes on juuraharidusega inimesed, leiavad, et inimkonna kultuur, vaimuvara, kultuuripärand jne ei ole ainult mõrt, tellis ja tammepuud, vaid ka inimese mõtlemine ja mälu. Me kirjutame luuletusi, räägime muistendeid ja muu hulgas kirjutame seadusi. Me oleme kirjutanud sellise seaduse, mis on kestnud kauem, kui kestab enamik hiiesalusid. Me oleme kirjutanud Rooma õiguse. Selle aja jooksul on enamik tammesid ilma RMK abita ära mädanenud, sest Rooma õigus kestab kauem ja seda ei saa laudadeks saagida.

Ma arvan, et üks eesti vaimuvara osi on Eesti uskumatult kihvt ja kõva põhiseadus, mis, tõsi küll, kahe küllaltki radikaalse muutuse kaudu on toonud meid praeguse riigi juurde. On saabunud aeg, kus Eesti põhiseadust tõesti enam peaaegu vaja ei ole, aga juristina ja põhiseaduskomisjoni liikmena ma ütlen: mul on väga hea meel näha, et Eesti põhiseadus läheb ajaloo areenilt ära püstipäi, rahvale otsa vaadates, kui eesti vaimuvara saavutus, mis ei ole kindlasti väiksem "Kalevipojast". Sellepärast on mulle psühholoogiliselt, orgaaniliselt ja professionaalselt täiesti vastuvõetamatu see, kui Eesti põhiseadust tahetakse alandada sel teel, et me nagu palume vabandust, et me veel siin oleme, et meie põhiseadus ju mingit kultuuri ei taha, aga nüüd me veel enne lõppu parandame enda ilusaks, et me surnust peast paremad välja näeksime. See ongi nende põhiseaduse parandajate ideoloogia. Me hakkame ajalugu ümber kirjutama, selle asemel, et öelda, et on olemas Eesti riik, on olemas Eesti põhiseadus ja nüüd on Euroopa Liit ning tulevad teised asjad.

Nagu ma aru sain, väga suur osa muinsuskaitsest on pühendatud eeskätt sellistele materiaalsetele väärtustele nagu kellu, betoon, palk jne. Teate, väikesed asjad rikuvad ilusa asja ära. Minu arvates on moodsate kempsupottide kasutamine stalinistliku Sillamäe keskmes kultuuriliselt õudne. Ka pooled poesildid ja putkade kujundused, mis on Tallinna vanalinnas, lihtsalt ei sobi sinna. Raekoja platsi lähedal on näha ukse linki, mis on tehtud sünteetilisest materjalist. Sellest ühest ukse lingist aitab, et minu mulje vanast Tallinnast oleks kapitaalselt muutunud. Nii nagu plastmassist ukse link või aknaraam lõhub ära Tallinna vanalinna, nii lõhub põhiseaduslikkuse kõrge idee ära odavavõitu propagandistlik kampaania, millel juriidiline tähendus ju puudub.

Ma tahan, et need inimesed, kes nii kergekäeliselt olid nõus Eesti põhiseaduse kallale minema, näitaksid näpuga ja ütleksid, kes meist, juristidest, on tõeline kultuurivaenulik inimene ja mats. Või arvame siiski, et eesti kultuuri üks kõige väärtuslikumaid aardeid on põhiseadus, ka siis, kui see ei kehti, sest see on üks osa meist kui rahvast? Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Urmas Reinsalu, palun! Kaheksa minutit.

Urmas Reinsalu

Hea Igor! Ma pole sinu lähenemisnurgaga sugugi nõus. Seda ma ütlen juristina, olles andnud samuti allkirja selle põhiseaduse muudatuse toetuseks. Ma arvan, et eesmärk, mis oli sedastatud selles põhiseaduse muudatuses, on õige. Põhiseadus oma iseloomult on tegelikult riigi kui elava organismi toimimise raam ja vundament. Mulle jäid täiesti arusaamatuks need sinu kehtiva põhiseaduse eitamise seisukohad, otsekui põhiseadus oleks oma aja ära elanud ja tegemist oleks mingisuguse rudimendiga. Ma pole sellega sugugi nõus.

Eesti on sõltumatu riik, kus kehtib põhiseadus. See, et me pole põhiseadust Euroopa Liidu õiguskorras piisavalt arendanud, sealhulgas põhiseaduse kaitse klauslit määratlenud, on selle saali töö ja mitmel juhul ka tegematajätmine. See ei tähenda seda, otsekui meie õiguskord ei toimiks, kohtud ei mõistaks õigust ja seadusandja ei looks seadusi põhiseaduse alusel. See põhiseaduse muudatus, mille eesmärk on sätestada Eestis põhiseadusliku väärtusena kultuuripärandi kaitse, on väga oluline just nimelt kosmopoliitses ja muutuvmas maailmas, mis tähendab kultuuri ja traditsioonide hoidmist ning säilitamist. Mis puudutab viidet sellele, otsekui tegeldaks mingisuguste kinnisvaraprobleemidega, siis Trivimi Velliste on selgelt kommenteerinud, et seda seadussätet on käsitletud just nimelt laiendavas tähenduses, seal on käsitletud kultuuripärandit. Nii et sa oled eksiteel, Igor. Mul on seda kahju öelda oma vanale õpetajale. Põhiseadus on sellise kategooria dokument, et selle väärtust me peame hoidma ja selle kestvus on üks tema töökindluse tagatis. See tähendab seda (siin ma olen sinuga nõus), et üleskutse põhiseadus tervikuna prügikasti visata on meile täiesti vastuvõetamatu. Üleskutse väita, et meie põhiseadus enam ei kehti, on meile samuti täiesti vastuvõetamatu. Aga mis puudutab seda, et põhiseadust võiks n-ö üksikute novellide kaupa arendada eesti rahva ja kultuuri püsimise huvides, siis ma arvan, et seda me võime teha, me peame seda tegema ja oleme oma pikaajalisi eesmärke silmas pidades suisa kohustatud tegema. See ei ole mitte juriidiline kategooria,

sest kui minna tagasi Rooma õiguse juurde, siis tegelikult juba tavaõigus, õiguse enda olemus on suunatud kultuuripärandi või üldse kogu mälu püsimisele ja taastootmisele.

Nii et, Igor, siin on meil põhjust väga tõsiseks järelemõtlemiseks. Ma arvan, et ...

(Igor Gräzini vahele hüüe.)

See ei ole ähvardus, Igor, see on üleskutse. See on sõbralik üleskutse ja ma sirutan sulle alati sõbrakäe. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Kõned on peetud, lõpetan läbirääkimised. Täna kõiki arutelu osalenuid! Arutelu olulise tähtsusega riikliku küsimuse, kultuuripärandi kaitse teemal on läbi.

Head kolleegid! Täna istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 13.33.

Istungi kestus 3 tundi ja 33 minutit.

Juhataja

K. Pentus
Riigikogu aseesimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

IX ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 19. jaanuar 2011

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Eesti teadusest maailma teaduspildis
2. Keskkonnaplaneerimisest
3. Euroopa Liidu kalandusreformist ja Eestist
4. Maaelu olukorrast
5. Läänemere kaitse tegevuskavast
6. Eesti põllumajanduse jätkusuutlikkusest

Istungi rakendamine

1. Tööturuteenuste ja -toetuste seaduse ning töötuskindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (879 SE) esimene lugemine
2. Käibemaksuseaduse § 15 muutmise ja täiendamise seaduse eelnõu (846 SE) esimene lugemine
3. Merinõuete korral vastutuse piiramise 1976. aasta konventsiooni muutmise 1996. aasta protokolliga ühinemise seaduse eelnõu (853 SE) teine lugemine
4. Kirikute ja koguduste seaduse muutmise seaduse eelnõu (884 SE) teine lugemine
5. Võlaõigusseaduse, sotsiaalmaksuseaduse ja mittetulundusühingute seaduse muutmise seaduse eelnõu (881 SE) teine lugemine
6. Kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (870 SE) teine lugemine
7. Ravimiseaduse § 39 muutmise seaduse eelnõu (872 SE) teine lugemine
8. Euroopa kohaliku omavalitsuse harta kohaliku omavalitsuse üksuse tegevuses osalemise õigust käsitleva lisaprotokolli ratifitseerimise seaduse eelnõu (908 SE) esimene lugemine
9. Välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu (900 SE) esimene lugemine
10. Välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu (901 SE) esimene lugemine
11. Rahvatervise seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (906 SE) esimene lugemine
12. Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu (904 SE) esimene lugemine

13. Ruumiandmete seaduse eelnõu (890 SE) esimene lugemine

14. Veeseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (905 SE) esimene lugemine

15. Riigikogu otsuse "'Eesti metsanduse arengukava aastani 2020" kinnitamine" eelnõu (909 OE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu liikmed! Tere päevast, austatud valitsusliikmed! Alustame tänast infotundi. Kõigepealt teeme palun kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 34 rahvasaadikut, puudub 67. Täna infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas peaministri ülesannetes, keskkonnaminister Jaanus Tamkivi ja põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder. Alustame tänast infotundi.

1. Eesti teadusest maailma teaduspildis

Esimees Ene Ergma

Esimene küsimus on kolleeg Peeter Tulvistelt haridus- ja teadusminister Tõnis Luksel. Palun!

Peeter Tulviste

Aitäh! Härra minister! Eelmisel nädalal leidis Eestis aset rahvusvahelise tähtsusega teadussündmus. Nimelt olid siin koos teadusfondide ja nendega võrreldavate asutuste esindajad. Ajakirjandus on selle koha pealt vaikinud nagu partisan ülekuulamisel. Ehk teie tutvustate lähemalt, mis sündmusega oli tegu.

Tõnis Lukas

Väga hea küsimus! Nagu te, lugupeetud küsija, ütlesite, olid Tartus eelmisel nädalal

koos Euroopa riikide teadusfondide juhid, aga mitte ainult. Minu kutsel olid Tartusse tulnud Euroopa riikide ministrid ja ministeeriumide esindajad. Nii palju haridus- ja teadusministreid ei ole Eestis ega muidugi ka Tartus kunagi enne korraga olnud. Kokku oli ligi 20 riigi esindajaid nii ministeeriumidest kui ka teadusfondidest ja tegemist oli tippasemel kohtumisega. See, võib öelda, oli kindlasti üks Eesti haridus- ja teaduselu viimase nelja aasta tipp-sündmusi ja ma arvan, et ka kogu riigi jaoks selle aasta kalendris üks põhilisi sündmusi. Nii et on suur rõõm, et see Tartus toimus. Küllap see, et ajakirjanduses on seda sündmust pisut vähe kajastatud, on tingitud sellest, et osalejate hulgas ei olnud ei Nõia-Intsu ega tema Ingat. Küll aga mina haridusministrina võin rahul olla, et kohale oli tulnud näiteks Portugali haridus- ja teadusminister José Mariano Gago, kes on kindlasti kogu Euroopa haridus- ja teadusministritest üks värvikaimaid ja initsiatiivikaimaid. Mõnevõrra on võib-olla ekslik arusaamine, et teadus- ja hariduspoliitikat tehakse ainult riikide valitsuste tasemel. Kohale tulnud fondide juhid käsutavad igal aastal kolm korda rohkem raha – 29 miljardit eurot –, kui Euroopa Komisjon jagab teadusraha. Seda on ainult 9 miljardit eurot.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peeter Tulviste, esimene täpsustav küsimus!

Peeter Tulviste

Täna väga! Kasutan võimalust, et küsida: mis mulje teil jäi selle konverentsi põhjal Eesti teadusest Euroopa teaduse taustal?

Tõnis Lukas

Suur asi on juba see, et niisugune konverents Tartus toimus. Vaatamata sellele, et meie ühendused on suhteliselt mitmekesised, lennukiga Tartusse kõikjal Euroopast lennata ei saa. Ometi olid selle tee ette võtnud paljud. Minu ja Toivo Maimetsa kutsel tulid inimesed kohale ka sellepärast, et eelmise aasta novembrikuus avaldatud Euroopa teaduse finantseerimise 7. raamprogrammi tulemuste ja selle vahekokkuvõtte alusel on Eesti teadlased Euroopa kõige edukamad raamprogrammi summade taotlemiseks projektide esitajad ning koostööprogrammides osalejad. Meie teadla-

sed on saavutanud Euroopa keskmise taseme kahekordse ja viimasel perioodil isegi 2,5-kordse ületamise, kui me vaatame Euroopa fondidest kvaliteedi alusel saadud teadussummade ja sisemajanduse kogutoodangu suhet. Nii et me oleme edukamad kõikidest riikidest, kaasa arvatud tuntud teadusmaadest ja vana-dest Euroopa Liidu riikidest. Kuna 7. raamprogrammi kokkuvõtete tegemine ja perspektiivsete uute sihtide seadmine oli üks põhiteema, oligi sümbolne koguneda Tartusse, mis on Euroopas edukaima Eesti teaduspealinn. See rahvusvaheline konverents toimus meie teadusülikooli, meie rahvusülikooli Tartu Ülikooli aulas ning me rääkisime seal Eesti kogemusest ja tegime sellest lähtudes ka ettepanekuid, kuidas Euroopas peaksid asjad tulevikus olema.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peeter Tulviste, teine täpsustav küsimus!

Peeter Tulviste

Täna väga! Viimase küsimusena tahaksin küsida: kas meie teaduskorralduses ja meie teaduse finantseerimise viisis on midagi niisugust, mis külalistele üllatuseks oli, olgu heas või halvas mõttes?

Tõnis Lukas

Aitäh küsimuse eest! Ei, midagi vapustavat ei ole. Eks külalised ju tea meie saavutusi ja meie elu päris hästi. Üle-eelmise aasta lõpu Nature's oli Eesti hea teaduskorralduse näitena välja toodud ja nimetatud, et Eesti viis oma teaduskorralduse uutest Euroopa Liidu riikidest kõige kiiremini Lääne-Euroopa teaduskorraldusega võrreldavale tasemele. Iseend näiteks tuues tegime ettepaneku, et Euroopa reegleid võiks lihtsustada, teadusbürokraatiat võiks nii riiklikul kui ka üleeuroopalisel tasandil vähendada. Muidu teadlased kulutavad liiga palju energiat bürokraatlikule asjaajamisele ega saa täie jõuga pühenduda teaduses millegi saavutamisele või teadussaavutuste elluviimisele. Meie ühiskonnas on hakanud uuesti kasvama teadlaste osakaal. Kui võtta aluseks teadlaste arv 1000 elaniku kohta, siis selle näitajaga me läheneme Euroopa üldisele standardile. Teadusartiklite osakaalult oleme jõudnud paremale tasemele kui paljud vanad

Euroopa Liidu riigid. Teaduste akadeemia tegetseb meil teadaolevalt juba personaalakadeemiana ja selle korraldus on viidud sellisele tasemele, millest näiteks Bulgaaria alles unistab. Mõnes uues Euroopa Liidu riigis on need reformid alles ees. Nii et me oleme igati modernne ja läänelik ühiskond oma teaduskorralduselt ning seda on tunnustatud.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Kuna meil on täna üheksa küsimust, siis ma luban kaks küsimust kohapealt. Palun kõigepealt kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra minister, täna peaminister! Teadus ja haridus on väga tihedasti seotud, seepärast ma küsin nii. Te olete korduvalt sõna võtnud Valga Vene Gümnaasiumi tuleviku teemal. See on minu valijate linn ja teie näete selle linna tulevikku nii, et vene gümnaasiumi seal nagu ei ole. See on teie põhimõte olnud. Samal ajal valdav osa linnaelanikke, kooliõpilasi ja õpetajaid tahab, et too 100-aastane kool jääks püsima. Miks teil selline seisukoht on, et Valgas tuleks vene gümnaasium kinni panna?

Tõnis Lukas

Aitäh, see on väga hea küsimus! Tõepoolest toimus Tartus Euroopa haridus- ja teadusministrite konverents, nii et haridus ja teadus on väga seotud. Tõepoolest on üle Euroopa kõikides riikides normiks, et haridust antakse riigikeeles. Kusagil ei ole mingile muule keelele rajatud täieulatuslikku haridussüsteemi, gümnaasiumivõrgust rääkimata. Kui arvestada ka seda, et Lätis on osa asjaomaseid otsuseid tehtud juba mõnda aega tagasi, siis võime praegu ütelda, et nii väikest teisekeelset gümnaasiumisüsteemi kui meil praegu kusagil mujal ei ole. Seega võib ütelda, et kui vene gümnaasiumid lähevad Eestis üle eesti õppekeelele, siis on lähtunud üleeuroopalisest standardist ja seda mõistavad Euroopa haridus- ja teadusministrid väga hästi. Pigem on nad üllatunud, miks meil on siia saamiseni säärane segregeeritud haridussüsteem olnud. Haridussüsteem peab olema ühtne.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, jääme palun teema piiridesse! Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Mark Soosaar!

Mark Soosaar

Hea teadus- ja haridusminister! Sel nädalal on Eesti Televisiooni kavas Neeme Raua sari Eesti tippteadlastest, kes maailma suurtes teadusk keskustes endale nime teevad ja kindlasti uute avastusteni jõuavad. Parandamatu patrioodina tahan ma teie käest küsida: mida me peaksime Eestis ette võtma, et need inimesed saaksid oma tippavastusi siin Eestis, Eesti pinnal teha?

Tõnis Lukas

Aitäh! Jällegi väga hea küsimus! Tegelikult oli see ka üks peamisi teemasid, mille üle me Euroopa haridus- ja teadusministritega Tartus aru pidasime. Praegu on Euroopas kujunenud olukord, kus me räägime Euroopast ajude, sealhulgas noorte teadlaste väljavoolust Aiasse ja eriti Ameerikasse. Euroopas on suur mure, kuidas hoida seda potentsiaali endale. On oht, et tekib kahekiiruseline Euroopa: vanades liikmesriikides on rohkem teaduskusi ja uute liikmesriikide noored targad inimesed liiguvad sinna. Selle ärahoidmiseks me otsustasime, et Euroopa ühisinvesteeringud teadusesse peavad jaotuma võrdsemalt kui seni, ja Eesti on siin üks eestkõnelejaid. Ma võin öelda, et oma saavutuste tõttu on Eesti uute liikmesriikide eestkõneleja teaduskorralduse vallas. See tuli ühemõtteliselt ka Tartu konverentsil välja.

Samas on Eestis viimasel ajal märke, et päris palju meie noori teadlasi tuleb tippteadusk keskustest kodumaale tagasi. Ja mõnes valdkonnas, kus me oleme nii investeeringute kui ka sisseseade mõttes – näiteks loodusteadustes, geeniteaduses, arstiteaduses – väga heal rahvusvahelisel tasemel, ei tule siia tagasi mitte ainult eestlased, kes on viimasel ajal teiste riikide tippteadusk keskustes ennast täiendanud, seal kogemusi hankinud ja kaastöölisi leidnud. Eestisse tulekust on huvitatud ka muust rahvusest noored teadlased, et pärast teadmiste täiendamist mõnes tippkeskuses siin endale väljund leida. Nii et me suudame magnetiks olla küll.

Esimees Ene Ergma

Aitäh, lugupeetud minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Keskkonnaplaneerimisest

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Rein Ratase küsimus keskkonnaminister Jaanus Tamkivile. Palun!

Rein Ratas

Täna, auväärt esimees! Austatud keskkonnaminister! Meie suurima ja esmatähtsa loodusvara – maa – kasutamisel ning kaitsel on planeerimine üks olulisimaid ja terviklikemaid meetmeid. Ruumiline planeerimine on sisuliselt keskkonnakorralduslik meede, mis annab geograafilise väljundi ühiskonna majanduslikule, sotsiaalsele, kultuurilisele ja keskkonnapoliitikale. Härra keskkonnaminister! Teie valitsemisalas on meie kodumaa loodusvarade, sealhulgas maa haldamine. Kümme aastat käis Keskkonnaministeeriumis ka ruumilise planeerimise korraldamine riiklikul tasandil. Kas ei peaks selle tegevuse Keskkonnaministeeriumisse tagasi tooma – lähemale planeeritavale kooslusele? Olen rääkinud.

Jaanus Tamkivi

Täna, härra Ratas! Planeeringute teema on nii või teisiti üsna pidevalt arutluse all olnud. Tõepoolest, ruumiline planeerimine on üks keskkonnakorralduslikest meetmetest ja seejuures väga oluline meede. Kunagi aastaid tagasi viidi see valdkond Keskkonnaministeeriumi valitsemisalast ära, lootes ilmselt, et tekib parem kvaliteet ja saadakse paremaid tulemusi. Tundub, et seda eesmärki päris saavutatud ei ole.

Me oleme seda teemat Keskkonnaministeeriumis korduvalt arutanud ja tuleb tunnistada, et ka ministeeriumi sees on erinevaid arvamusi. Valdav seisukoht on siiski, et planeeringute teema võiks olla Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas, just nimelt tulenevalt sellest loogikast, et maad puudutavate ruumiandmete kõige suurem haldaja on Maa-amet. Andmebaasid on kõik seal ja neid täiendatakse pidevalt. Oleks loogiline, et ruumilise planeeringu küsimustega tegeldaks sealsamas. See annaks palju parema tulemuse. Praegu on tegemist eri

ministeeriumidega ning sageli tuleb ette dubleerimist, asju arendatakse paralleelselt ja teinekord on ka üksteisest mööda rääkimist. Üldiselt oleks minu arvates loogilisem, kui nende küsimustega tegeleks Maa-amet.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rein Ratas, esimene täpsustav küsimus!

Rein Ratas

Täna, auväärt esimees! Austatud keskkonnaminister! Planeerimisel analüüsitakse ning võetakse arvesse pikaajalisi majanduslikke, sotsiaalseid, kultuurilisi, ökoloogilisi ja keskkondlikke suundumusi, arenguid ja muutusi. Seetõttu peetakse ka planeeringuid strateegilisteks planeerimisdokumentideks. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi kohaselt tuleb üldjuhul strateegilise planeerimise dokumentide puhul teha ka nende keskkonnamõju strateegiline hindamine. Samas on kõlanud seisukohti, et planeerimine on olemuslikult juba ka keskkonnamõju hindamine. Milline on teie arvamus: kas planeerimistegevust tuleks rohkem reglementeerida just keskkonnamõju hindamise aspektist ja eraldi hindamist siis üldjuhul mitte teha või on praegune kord igati hea? Olen rääkinud.

Jaanus Tamkivi

Aitäh, härra Ratas! Mis puutub keskkonnamõjude hindamisse, siis minu arvates on viimasel ajal selles valdkonnas olnud probleem pigem see, et avalikkus ei taha sageli keskkonnamõjude hindamise tulemusi ühe või teise arendusprojekti puhul väga uskuda. Heidetakse ette, et keskkonnamõjude hindajad räägivad tihti seda, mida arendajad soovivad, st tegelik pilt on hoopis teine. Seetõttu mina pigem kardan seda, et kui öelda, et keskkonnamõjude hindamist kui planeeringu üht osa eraldi vaja teha ei ole, siis selle sammuga keskkonnamõjude hinnangu usaldusväärsus kindlasti ei kasva. Arvatakse, et planeerijad teostavad väga otseselt sellise projekti, mida arendaja neilt nõuab ja soovib.

Me oleme ministeeriumis seda teemat arutanud ja jõudnud seisukohale, et meil tuleb keskkonnamõjude hinnangu protsessiga edasi minna. Seda peab nii arendama, et järeldused oleksid objektiivsed ja ka kontrollitavad. Pi-

gem tuleb mõelda seaduse muutmisele selles suunas, et tulevikus saaks hakata keskkonnamõtjude hinnanguid kas või pisteliselt auditeerima. Nii saaks selgeks teha, kas keskkonnamõtjude hinnangust tulenenud järeldused on õiged olnud või on lihtsalt mingi muinasjutt kokku kirjutatud. Seega võiks järelevalvet tugevdada, et sel teel saavutada keskkonnamõtjude hinnangute parem kvaliteet.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rein Ratas, teine täpsustav küsimus!

Rein Ratas

Täna, akadeemikesimees! Austatud keskkonnaminister! Keskkonnakasutuse kavandamisel ja kavandatu elluviimisel on tähtsal kohal adekvaatne järelevalve. Teie juhitud Keskkonnaministeerium ja Keskkonnaamet teevad järelevalvet planeeringute keskkonnamõtju strateegilise hindamise üle. Mil määral teie juhitud ministeerium osaleb planeeringute tegemisel – ma mõtlen nende algatamisest kuni kehtestamiseni – ja planeeringutega seotud rakendustegevuse järelevalves? Olen rääkinud.

Jaanus Tamkivi

Täna küsimuse eest! See seostub natuke esimese küsimusega. Ega me väga palju selles töös tegelikult ei osale, kuna planeeringute valdkond ei ole Keskkonnaministeeriumi teema ja sellest need probleemid ka tulenevad. Sageli tekib ka Maa-ametil seoses planeeringutega küsimusi, aga kuna amet ise selle teemaga ei tegele, siis jäävad need küsimused sageli hiljaks. See on kindlasti valdkond, mis vajab edasiarendamist, et riik tõesti nende planeeringutega rohkem tegeleks ja et riigi huvid oleks planeeringute koostamise ja loomulikult ka kinnitamise protsessis paremini esindatud kui praegu. Teinekord tekib olukord, kus selgub, et rong on juba läinud ja raske on üht või teist asja tagantjärele parandada.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Kõigepealt palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Minu küsimus puudutab üht maavarade kaevandamise luba. Teadaolevalt on Kiviõli Keemia-kombinaadi olukord väga kriitiline ja keeruline. Olemasolev karjäär kohe-kohe ammendub ja inimesed on ääretult mures. Võib-olla valgustate asjade seisu? Ma tean, et see luba on Keskkonnaministeeriumis menetluses. Kui kaugel asi on ja millal selle loa saab?

Jaanus Tamkivi

Päris otseselt see arupärimise teema ei ole, aga kui istungi juhataja arvab, et võib vastata, siis mina olen valmis vastama. Tõepoolest, selle protsessiga on tegeldud. Kiviõli kombinadi jaoks on teatavad lahendused olemas, luba peaks saama välja antud järgmise nädala jooksul. Kõik juriidilised protseduurid ja avalikustamised on läbitud ning luba saab lähipäevil välja antud. See on Kiviõli jaoks lahendus, nagu ma tean, umbes poolteisekümneks aastaks. Mis pärast seda edasi saab, kui suured vaidlused ja kaklused seal ei lahene, eks seda näita muidugi aeg. Aga praegu on riigil mingisugune lahendus, mingisugune võimalus pakkuda just nimelt tänu sellele, et tegemist on riigimaaga, kus on võimalik seda kaevandamist arendada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaanus Marrandi!

Jaanus Marrandi

Täna! Lugupeetud härra keskkonnaminister! Keskkonnaplaneerimise küsimus on päris kindlasti kõikvõimalikud arengukavad. Täna on hea päev, mil arutatakse ka metsanduse arengukava, seepärast kasutan võimalust ja küsin teie käest selle kohta. Metsanduse arengukava koostatakse aastani 2020. Valmistudes arengukava lugemiseks siin saalis, torkas mulle silma, et seal on tõdetud niisuguseid asju, et senini puudub ministeeriumil ülevaade metsaomandist ja metsaomanike vajadustest, puudub ka omanikest lähtuva käitumise analüüs ja justkui ei ole ülevaadet metsaomanike struktuurist. See tundub olevat üsna kummaline positsioon selles arengukavas. Samuti ei ole seal näha senise metsanduse arengukava täitmise analüüsi. Siit ka küsimus: kuidas on arengu-

kava analüüsiga? Ilma selleta ei ole ju võimalik hakata ka uut ellu viima.

Jaanus Tamkivi

Mis puutub metsanduse arengukavasse, mis täna siin Riigikogu saalis arutusele tuleb, siis ülesehituse poolest on tegemist sisutiheda dokumendiga. Kui võrrelda seda esialgse variandiga, siis alguses oli metsanduse arengukava projekt mitusada lehekülge paks, nüüd on järele jäänud minu teada 35 lehekülge. Nii et tegemist on väga kompaktsel materjaliga. Mis puutub eelmise perioodi arengukava täitmise analüüsidesse, siis need on tehtud ja neid on võimalik lugeda, kuigi need otseselt arengukavas sees ei ole. Kui seal on aga kuskil selline lause, et meil ei ole ülevaadet metsa struktuurist omanike kaupa, siis sellega ma mingil juhul nõustuda ei saa. Meil on metsaregister täiesti olemas ja selles olevad andmed on päris täpsed. Nii et ülevaade on kindlasti olemas. Tuleb üle vaadata, kus seal on lause, mis väidab, et meil ei ole ülevaadet Eesti metsa struktuurist omanike kaupa. Ma ei taha sellega päris nõustuda.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra keskkonnaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Euroopa Liidu kalandusreformist ja Eestist

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on Mark Soosaarelt põllumajandusminister Helir-Valdor Seederile. Palun!

Mark Soosaar

Lugupeetud juhataja! Aulik põllutöominister Helir-Valdor Seeder! Küllap te aimate juba, et minu küsimus tuleb ikka rannarahva poolt ja seal Pärnumaalt. Teatavasti rannapüük on meie rahvuslik elustiil olnud ja on loodetavasti ka tulevikus, ning seda mitte ainult saartel ja rannikul, vaid ka lausa linnas. Mäletan väga hästi neid aegu, kui kaluripaadid hommikul enne päikesetõusu Pärnu jõge mööda merele läksid ja keskpäevaks suure saagiga tagasi tulid ja siis otse paatidest rahvale räime müüdi. Natuke on püütud seda taastada, aga asjaolud on ikka sellised, et eks ta üks hääbuv elukutse

vist ole. Aga teatavasti eelmisel aastal töötati Brüsselis üsna jõuliselt Euroopa Liidu kalandusreformi kallal ja selles pöörati rannapüügile üsna suurt tähelepanu. On ju rannapüük ala, kus saab töökohti juurde luua. Mida uut oleks teil täna rannarahvale öelda?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh, hea kolleeg, küsimuse eest! Tõepoolest, Euroopa Komisjon esitas juba 2009. aastal ministrite nõukogusse aruteluks n-ö dialoogipaberi. Nüüdseks on jõudnud arutelud Euroopa tulevase kalanduspoliitika üle nii kaugemale, et komisjon on lubanud tänavu juunikuus tulla välja uue kalanduspoliitika määruse eelnõuga, mille kohta saaks konkreetselt hakata hinnanguid andma ja ettepanekuid tegema. Tõepoolest, reformikava sisaldab endas mitut põhimõtet. Kõigepealt, kõige olulisem on loomulikult kalavarude säilimine ja jätkusuutlik kalapüük. See tähendab seda, et kalapüügimahtude määramisel lähtutakse ikkagi teadlaste ja muude ekspertide hinnangutest-ettepanekutest, et ei toimuks ülepüüki. Edasi, stabiilsus riikidevahelise kvoodi jagamisel, et ei sünniks mingeid revolutsioonilisi muudatusi. See puudutab just nimelt kalureid, nende tööd ja leiba. Eesti jaoks kaks olulist valdkonda on just nimelt rannapüük ja rannakalandus, mis kindlasti jääb liikmesriikide enda korraldada. 12 miili reegel jääb kehtima ja me saame ka tulevikus oma rannapüüki suhteliselt iseseisvalt korraldada. Usun, et ka neljas telg ehk rannapiirkondade toetamise meetmed ja rahastamine ei kao tulevikus kuhugi. Ja viimane osa on avalikustamine, mis tähendab, et kalapüük tuleb avalikustada nii püüdjate kui ka kalaliikide lõikes. Eesti on tegelikult selle esimese riigina Euroopa Liidus juba seadustanud. Me loodame, et teised riigid järgivad meie eeskujut. Sellised on uue kalandusreformi põhimõtted.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mark Soosaar, esimene täpsustav küsimus!

Mark Soosaar

Lugupeetud minister! Sel aastal võib juhtuda, et kui sulad jätkuvad, siis kakuamipüügile saavad Liivi lahe kalurid minna juba märtsi lõpus. Teatavasti eelmisel aastal juhtus nii, et 6. juunil oli kvoot täis püütud ja te pidite

püügi kinni panema. Üsna paljudel kaluribri-gaadidel – palun vabandust, et ma kasutan sellist vanaaegset terminit, aga mõiste on ju sama, sest kakuamipüügil on viis-kuus meest paadis – jäi saak üsna napiks. Seisevnootadesse kala ju kõikidesse ühel ajal ei tule. Ma tean, et ühes dokumendis, mis on ka valitsusest läbi käinud, on räägitud sellest, et kvooti tuleks kogukonnapõhiselt jagada. Liivi lahel on kogukondi vähemalt kolm-neli. Üks on Saaremaa-Muhumaa, teine on Kihnu, Manija ja Pootsi, kolmas on Pärnu lahe ääres elavad kalurid ja ka veel Pärnu linn. Kas te kavatsete tänavu midagi teha, et ootamatult kvooti kinni ei pandaks ja osa kalureid ei jääks tühja suuga pealt vaatama?

Helir-Valdor Seeder

Jah, eelmine aasta püüti riigi kvoot päris kiiresti täis, ja traalipüüdjad seda mitte ei teinud. Me pöördusime ka lätlaste poole, kuna nendel oli kvooti üle. Soovisime kvooti laenata või vahetada, aga see ei õnnestunud. Lätlased polnud nõus. Nii et me piirdusime oma kvoodiga ja püüdsime selle tegelikult üle, tänavu tuleb too "laen" muidugi tagasi anda ehk selle võrra vähem püüda. Aga me oleme muudatusi tõsiselt kaalunud ja arutanud asja ka Keskkonnaministeeriumiga. Nagu te teate, jaguneb kalandus meil endiselt kahe ministeeriumi, Keskkonna- ja Põllumajandusministeeriumi vahel. Ma usun küll, et me leiame paindlikumad lahendused, nii et säärasel kujul nagu möödunud aastal enam see probleem ei kordu. Kindlasti ei jõua me juba tänavu üle minna individuaalsetele kvootidele, millest on ka räägitud, aga me ei välista, et see tulevikus võimalik on. Põhimõtteliselt on Põllumajandusministeerium valmis seda aktsepteerima. Suuremad probleemid on siin seotud järelevalve poolega ja rohkem küsimusi on selles osas Keskkonnaministeeriumil. Aga püügikvoodi jaotus maakondade kaupa on põhimõtteliselt aktsepteeritav ja kokku lepitud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mark Soosaar, teine täpsustav küsimus!

Mark Soosaar

Lugupeetud minister! Väga meeldiv oli teie suust kuulda sotsiaaldemokraatlikku lähene-

mist, et kaluritele tuleb luua individuaalkvootide näol võrdsed võimalused. Aga eelmisel nädalavahetusel võis Pärnu jõel kokku lugeda tuhandeid turgutajaid. Neid oli nagu kärbsed suhkruga ülekallatud taldrikul. Teatavasti on harrastuspüüdjate puhul korrektne arvestus, kui palju kala välja püütakse, siamaani probleem ja Eestile ongi ette heidetud, et seda kogust ei teata.

Aga minu küsimus puudutab teemat, mida ka teie eelmises vastuses puudutasite. Nimelt on räägitud kalanduse viimisest ühe ministeeriumi haldusalasse. Neli aastat on sellest juttu olnud. Praegu kaks ministrit istuvad kõrvuti ja see Riigikogu läheb laiali, see valitsus läheb laiali, ent see tegu jääb tegemata. Mis te arvate, miks ei suudetud omavahel kokku leppida ja kalapüük ühe ministeeriumi alla viia?

Helir-Valdor Seeder

Võrdsed võimalused – mitte võrdsus! – on muidugi laiem kui ainult sotsiaaldemokraatlik põhimõte. Sinna mahub ka konservatiivne maailmavaade sisse. Aga mis puutub kalandusvaldkonna korraldamisse Eesti riigis, siis jah, me oleme sellel teemal rääkinud keskkonnaministriga ja ma olen sellest rääkinud ka peaministriga. Tulevikku vaatavalt on valmisolek kindlasti olemas ja küllap need asjad ka ümber korraldatakse. Täna infotunnis juba küsiti ministeeriumidevahelise tööjaotuse kohta. See puudutas planeeringuid, sealhulgas seda, et planeeringud ja maapoliitika on eri ametkondade hallata, mis ei ole kuigi mõistlik ega efektiivne. Samamoodi ei ole ka kalandus minu arvates kõige õigema koha pealt kahe ministeeriumi vahel jaotatud. Selge on, et kalandus jääb tulevikuski kahe ministeeriumi vahel jaotatuks, aga võiks olla nii, et kogu korralduslik tegevus oleks Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas, nagu see on enamikus Euroopa Liidu riikides, ja kogu järelevalve pool ning kalaressurs oleks Keskkonnaministeeriumi vastutusala. Usun, et selleni me pärast uut algust, pärast järgmise valitsuse kokkulemist ka jõuame. Ma väga loodan, et järgmise valitsusk koalitsiooni koalitsioonilepingus on ka selline punkt olemas.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Mart Jüssi!

Mart Jüssi

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud minister! Mina esindan siin saalis ühte globaalset maailmavaadet, mis on roheline maailmavaade. Kalandus on viimastel aastakümnetel ja eriti just viimasel ajal palju muret tekitanud, sest kalapüük ei käi maailmas juba ammu keskkonda säästval moel. Kalapüük on merel võib-olla üks kõige enam keskkonda kahjustavaid tegevusi. Samas ma näen, et üldiselt tehakse pingutusi, et kalanduses muudatusi kehtestada, ja seda mitte niivõrd tagamaks kõigile võimalikult hea ligipääs varudele ja võrdsed tingimused kalapüügil, kui võrd eelistamiseks neid, kes püüavad võimalikult säästlikult. Olgu näiteks toodud mittedirektide kaaspüük või see kadu, mis tekib kalapüügi käigus, või muud sellised meetodid, mis üldiselt peaksid keskkonda võimalikult säästma. Mida võetakse Eestis ette selleks, et meie kalapüük, mida teie korraldate, tulevikus võimalikult keskkonnasäästlik oleks?

Helir-Valdor Seeder

Eestis me korraldame kalapüüki ikka koostöös Keskkonnaministeeriumiga. Põllumajandusministeerium kogu seda au endale ei võta. Aga koostöös me otsime ka säästlikke lahendusi. Kalandusfondi kaudu me rahastame ju päris mitut meetet, mille raames on võimalik saada toetust kalapüügivahendite, paatide ja muude vahendite kaasajastamiseks, keskkonnasõbralikuks muutmiseks. Pean silmas ka näiteks hülgemehhanismide püügivahendeid. Niisuguseid kulutusi kompenseeritakse erinevate meetmete raames, mis Põllumajandusministeerium on välja töötanud, ja mul oleks väga hea meel, kui kalurid kasutaksid seda raha maksimaalses ulatuses. Kui see praktika ennast igati õigustab, siis järgmiseks eelarveperioodiks tuleks kindlasti selliste meetmete elluviimiseks eraldada senisest rohkem raha. See võiks olla teie eesmärged silmas pidades positiivne järeldus praegusest eelarveperioodist.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra põllumajandusminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Maaelu olukorrast

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Arvo Sarapuult põllumajandusminister Helir-Valdor Seederile. Palun!

Arvo Sarapuu

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud minister! Meile kõigile on teada, et alates käesoleva aasta maikuust on võimalik välismaalastel märksa lihtsamalt Eestis odavat maad kokku osta, sest neile kehtestatud põlluja metsamaa ostmise piirangud muutuvad palju leebemaks. Ühest küljest me saame aru, et Euroopa Liit on üks vaba turg, aga teisest küljest me mõistame ka seda, et meie maakasutaja, meie põllumees kardab nõnda teoorjusse sattuda. Muidugi on heaks kiidetud riigivara-seaduse täiendamine. On võimalus, et kui välismaalane või spekulant on maad väga kõrge hinnaga kokku ostnud, siis ajutine kasutaja saab kasutada eelisostuõigust. Mina tahaksin teada teie hinnangut: mis te arvate, kas kõnealune parandus tagab selle, et meie põllumees enam uuesti teoorjusse ei satu? Tegelikult tulevad praegu maad kokku ostma ju võõramaalased.

Helir-Valdor Seeder

Aitäh küsimuse eest, hea kolleeg! Kõigepealt tuleb öelda, et te viitate asjadele, mis ei ole veel toimunud. 1. maist võimalikud muudatused ei ole seaduseks vormunud. Ka Vabariigi Valitsus ei ole asjaomast eelnõu arutanud ja see ei ole parlamenti edasi antud. Nii et see parlamendikoosseis kindlasti uut kinnisasja omandamise kitsendamise seadust vastu võtta ei jõua. Millal järgmine koosseis selle vastu võiks võtta, on minul väga raske öelda. See tõttu hinnangud, mis te täna välja ütlesite, ei pruugi kehtima jääda.

Küll aga tõesti, Euroopa Liitu astumisel me taotlesime üleminekuperioodi. See periood lõpeb tänavu 1. mail ja me peame oma seadusi muutma. Seda tööd on alustatud ja ma loodan, et järgmine parlamendikoosseis kiidab need muudatused hiljemalt aasta lõpuks heaks. Usun, et kitsendused, mis tulevikus kehtima jäävad, annavad piisava garantii, et välismaalased ei hakka Eesti maad spekulatiivsetel eesmärkidel kokku ostma. Seda ei tehta tegelikult

ka muudes liikmesriikides, kuigi oht on olnud enne liitumist väga suur ja analoogseid muudatusi on mitu teist riiki juba kehtestanud. Ma arvan, et seda ei juhtu ka Eestis. Teile teadmiseks, et praegu on väliskapitali käes või välismaalasest kodanike omandis umbes 4% põllumajandusmaast. Umbes 4% – see ei ole katastroofiliselt suur hulk ja pole teada mingit põhjust, miks see peaks massiliselt kasvama hakkama.

Esimees Ene Ergma

Palun, Arvo Sarapuu, esimene täpsustav küsimus!

Arvo Sarapuu

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Aitäh, lugupeetud minister, täpsustamise eest! Tõesti, tegemist oli eelnõuga, mida on menetletud ja arutatud. Aga nüüd teisest eelnõust, mida on arutatud – see on vedelkütuse seaduse eelnõu. See on tekitanud maal üsna palju rahulolematust. Maainimesed ja väiketanklate omanikud kardavad väga, et kütuse hind võib maal tõusta. Nad kardavad, et väiketanklate omanikel ei ole võimalik sellist tagatist maksta – tuleb ju minimaalselt 100 000 eurot tagatiseks maksta, nagu eelnõus kirjas on. On selge, et kui me võrdleme Eesti kütusemüüjaid, siis praegu hoiavad maal kütusehinna mõistliku just väiketanklate omanikud, ja ma muretsen tegelikult väga nende inimeste pärast, kes maal väiketanklatest kütust ostavad. Kui see eelnõu läbi läheb, siis kas see teie hinnangul mõjutab või ei mõjuta kütusehindasid maal?

Helir-Valdor Seeder

Selle eelnõu sünd on ajendatud ikkagi maksupettustest, mida Eesti riigis on päris palju. Nagu Rahandusministeerium on kinnitanud, hinnanguliselt võib aastas seetõttu 700–800 miljonit krooni maksutulu riigil saamata jääda. Ka mina olen arvamusel, et see eelnõu on vajalik, aga seda tuleb kindlasti muuta. Esitatud kujul ei ole mõistlik seda seadusena vastu võtta, sest see ei lahendaks probleemi, mida me soovime lahendada. Põllumajandusministeerium on oma seisukoha välja öelnud. Täna saatsin ma rahanduskomisjonile ja maaelukomisjonile kirja, et võiks muuta parlamendi menetluses olevat eelnõu nii, et tagatishinnad kehtestataks ja seda isegi suuremana nendele,

kes aktsiisilaost kütust välja ostavad, mitte tanklatele, kes seda jaevõrgus müüvad. Põhilised aktsiisipettused saadavad korda ikkagi hulgemüüjad ja seda siis, kui kütus viiakse aktsiisiladudest välja. Eelkõige nemad võivad petta, mitte need müüjad, kellel on reaalne kinnisvara olemas ja kes lihtsalt n-ö riulifirmadena väga kergelt toimetada ei saa. Kõigile ühesuguse kohustusliku tagatise kehtestamine ei oleks õiglane, sest see pärsiks konkurentsi ega viiks meid ka soovitud lahenduseni. Nii et selline ettevõtlusvabaduse piiramine, nagu praegu on sellesse eelnõusse sisse kirjutatud, ei ole minu arvates mõistlik.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Arvo Sarapuu, teine täpsustav küsimus!

Arvo Sarapuu

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud minister! Me oleme väiketanklate küsimuses täiesti ühel meelel ja suur tänu selle seisukoha eest! Me juba rääkisime siin kahest eelnõust, aga ehk räägiks ka niisugusest eelnõust, mis võiks tulla edaspidi. See võiks puudutada regionaalministri büroo ja Põllumajandusministeeriumi liitmist maaeluministeeriumiks. Maaelu kongressil ja ka asjaomase olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelul siin Riigikogus käisin ma tolle idee välja, seda on arutatud ja nagu ma aru saan, on ka Reformierakond selle oma plaanidesse lülitanud. Kuidas teie kui põllumajandusminister sellesse mõttesse suhtute? Tegelikult tekiks ju päris arvestatav võimalus nii ressursse kui ka ülesandeid koondada ning maaelu võiks selle tõttu paremaks minna.

Helir-Valdor Seeder

Küll oleks lihtne, kui Eestit saaks juhtida kahe ministeeriumi kaudu. Üks oleks maaeluministeerium ja teine oleks linnaeluministeerium. See katab ju tegelikult kogu Eesti ära. Usun aga, et nii lihtsaid lahendusi siiski tegelikult ei ole. Mis puutub regionaalministri valitsemisala liitmisega Põllumajandusministeeriumi omaga, siis seda kindlasti ei ole võimalik mehaaniliselt teha. See ei ole ka mõistlik, sest regionaalministri valitsemisalasse kuuluvad sellised asjad nagu kodanikuühiskonnaga tegelemine, usuasjad, perekonnaseisutoimingud,

planeeringud, millest me siin äsja rääkisime. Kõige sellega kindlasti Põllumajandusministeerium ei peaks hakkama tegelema – usuasjade ja perekonnaseisutoimingutega jne.

Küll aga olen ma seda meelt, et tuleks kokku viia see pool, mis puudutab maaelu korraldamist ja rahastamist, ning regionaalsed programmid, mis kuuluvad regionaalministri pädevusse. Eestis on olemas maaelu arengukava, mille on Põllumajandusministeerium välja töötanud, valitsus heaks kiitnud ja Brüsselis Euroopa Komisjon kinnitanud. Selle kaudu liiguvad väga suured summad Euroopa Liidu abiraha, pluss veel Eesti riigi enda kaasfinantseerimine. Oleks mõistlik need vahendid liita ja selles mõttes ma seda ideed väga toetan. Tulevikus võiks maaelu- ja regionaalpoliitikat ellu viia ühe ministeeriumi kaudu ja minu arvates selleks sobib Põllumajandusministeerium.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Kõigepealt kolleeg Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Hea minister! Ma lähen sellesama küsimusega edasi ja tuletan meelde, et regionaalministri valikkus on üles kerkinud alati enne valimisi. Nüüd on teie koalitsioonipartner Reformierakond tulnud välja ideega viia regionaalministri funktsioonid üle põllumajandusministri haldusalasse. Nagu te ütlesite, on kõik see märksa keerulisem kui üks ühele liitmine – planeeringud, rahvastikuregister, eurotoetused, usuasjad jne. Paljudes riikides on regionaalsed küsimused rahandusministeeriumi pädevuses. Mis te arvate, härra Seeder, kas regionaalministri praegused funktsioonid on Eesti riigi jaoks optimaalsed? Kas pärast valimisi on vaja neid muuta ja kui on, siis mis suunas?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh küsimuse eest! See on tegelikult hästi laia tähendusega ja suure mahuga küsimus. Väga raske on vastata ette nähtud piiratud aja jooksul. Aga minu arust tasuks mõelda, kuidas Eestis regionaalpoliitikat senisest efektiivsemalt teha. See teema on probleemina üleval olnud kõikide valitsuste ajal. Usutavasti keegi

ei taha öelda, et Eesti riik on väga hästi ja tulemuslikult suutnud regionaalpoliitikat ellu viia. Nii et see on probleem.

Euroopas eri riigid reguleerivad seda valdkonda erinevalt. Paljud riigid teevad seda põllumajandus- või maaeluministeeriumi kaudu. Nimetused on erinevad, aga need bürood on mitmel pool põllumajandusministeeriumi juurde toodud. On eraldi regionaalministrid, on bürood ka siseministeeriumi või rahandusministeeriumi juures. See on lahendatud erinevalt ja ka Eestis on võimalik seda lahendada mitmel moel. Aga olulisem sellest, kus too büroo asub, on see, et funktsioonid oleksid jagatud loogiliselt, et ligilähedasi funktsioone täidaks üks ja sama ametkond. Et maa ja planeeringud oleksid koos ühes asutuses, et maaelu arengukava ja regionaalpoliitika rahastamine ei toimuks eri ministeeriumide kaudu. Sellega ma ei taha öelda, et teised ministeeriumid ei peaks regionaalpoliitikaga tegelema. Tegelikult saab regionaalpoliitika edukas olla ainult siis, kui seda ajavad kõik ministrid: haridusminister koolivõrgu kaudu, sotsiaalminister tervishoiuteenuse kättesaadavaks tegemise kaudu jne. Kõik ministrid peaksid tegelikult niikuinii tegelema regionaalpoliitikaga ja võib-olla Eesti miinus ongi olnud regionaalministri ameti olemasolu, mis on justkui vabastanud kõik teised ministrid regionaalpoliitikast. Meil on kõigil hea öelda: regionaalpoliitiliste küsimustega tegeleb regionaalminister. Võib-olla ongi õigem öelda, et kõik peavad sellega tegelema. Aga maaelu arengukava ja rahastamine olgu koondatud ühte ministeeriumi.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun nüüd viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Rein Ratas!

Rein Ratas

Täna, auväärt esimees! Austatud põllumajandusminister! Tundes teid kui ausalt sirge ja selge jutuga poliitikut, pani mind ülimalt hämmastama teie keerutav vastus põhiküsimusele, mis puudutas piirangute kaotamist välismaalaste maaostu puhul. Te ütlesite, et milles küsimus, mis te muretsete. Asjaomane seaduseelnõu pole ju Riigikokku jõudnud ja alles järgmine koosseis hakkab seda arutama. Palun öelge selgelt: kas me täidame Eesti riigina oma kohust ja kaotame piirangud? Ning mis head ja

halba võib see meie maaelule tuua? Olen rääkinud.

Helir-Valdor Seeder

Ma püüan siis selgelt väljenduda. Üleminekupeerioid lõpeb ja loomulikult me täidame võetud kohustusi. Seaduseelnõu on menetluses ja see eelnõu võetakse ka kindlasti seadusena vastu. Nii et me täidame oma kohustusi. Aga see eelnõu ei sätesta regulatsiooni üheselt ega jaga subjekte Eesti kodanikeks ja mittekodanikeks, kõik on palju keerulisem. Üleminekupeerioid lõpeb meil Euroopa Liidu riikide kodanikele. Lisaks oleme nüüd liitunud ka OECD-ga, st me ei saa neid piiranguid rakendada ka OECD liikmesriikide kodanikele. Küll aga saame jätta piirangud täiel määral kehtima kõikide kolmandate riikide kodanike osas. Sellest põhimõttest tulenevalt kavandatakse ka uut seaduseelnõu selle kohta, et kolmandate riikide kodanike osas kõik kinnisasja omandamise kitsendamise seadusest tulenevad piirangud põhimõtteliselt jäävad kehtima. Mis puutub Euroopa Liidu ja OECD liikmesriikide kodanikesse, siis nende puhul me neid piiranguid tulevikus sellisel kujul enam rakendada ei saa. Just niisuguse eelnõuga valitsus ilmselt parlamenti tuleb ning ma loodan, et parlament seda ka arutab ja selle heaks kiidab.

Esimees Ene Ergma

Aitäh, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Läänemere kaitse tegevuskavast

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Maret Merisaare küsimus keskkonnaminister Jaanus Tamkivile. Palun!

Maret Merisaar

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud härra minister! Teame, et Euroopa direktiivide nõuete kohaselt peavad kõik jõed ja siseveekogud olema heas keskkonnaseisundis aastaks 2015 ja selleks on koostatud veemajanduskavad, kus on kirjas konkreetsed tegevused. Kõik Euroopa mered peavad olema heas keskkonnaseisundis aastaks 2020 ja seda me arutame täna ka Riigikogu istungil. Selleks koostab Eesti Läänemere kaitse tegevuskava. Kunagi te

ütlesite mulle, et veemajanduskavad ei ole juriidiliselt siduvad. Kas see Läänemere keskkonna kaitse tegevuskava saab olema juriidiliselt siduv dokument või mitte? Ja mida saab parlament praegu ära teha?

Jaanus Tamkivi

Täna, proua Merisaar! Siin tuleb muidugi arvestada, mida tähendab mõiste "juriidiliselt siduv". Kindlasti on meie jaoks õiguslikult ehk juriidiliselt siduv kõik, mis on sätestatud direktiivide või seaduste tasandil. Kõik tegevuskavad ja programmid, mis nendest lähtuvad ja mis Vabariigi Valitsus kinnitab või vastu võtab, on loomulikult meile riigisiselt ka siduvad. Samas on küsimus selles, kas need on ka juriidiliselt siduvad või mitte. Kui üks või teine klausel jääb täitmata, kas siis võib Eesti riigi kohtusse kaevata? Ma arvan, et pigem säärased kavad sellisel kujul juriidiliselt siduvad ei ole. Küll aga on need meie jaoks siduvad selles mõttes, et me üritame Eestis neid täita. Need programmid on oma iseloomu ja mõtte poolest tegelikult tegevuskavad või meie plaanid tulevikuks, mis on selgelt ja konkreetselt kirja pandud. Kui üks või teine punkt jääb täitmata, siis keegi meid selle pärast kohtusse kaevata küll ei saa. Küll on aga piinlik, kui mõni kavandatud asi tegemata jääb. Usun, et niimoodi tuleks sellest asjast aru saada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Maret Merisaar, esimene täpsustav küsimus!

Maret Merisaar

Aitäh! Mina mõtlesin seda, et kui mingisuguse majandustegevuse tõttu jääb mõni keskkonnakaitseline eesmärk saavutamata, näiteks rikutakse mingit kalapüügipiirangut, mis on osa Läänemere kaitse tegevuskavast, kas siis Eesti seaduste alusel saab näiteks mõni avalike õiguste eest seisev organisatsioon kaevata selle kalapüüdjale kohtusse sellepärast, et Läänemere kaitse tegevuskavas on see piirang sees ning see on hästi tähtis ja juriidiliselt siduv dokument.

Jaanus Tamkivi

Kui üks või teine isik rikub mingit sätet, mis on seaduses kirjas, siis kindlasti saab selle eest kohtusse kaevata. Kui aga jääb täitmata

mõni eesmärk, mis on kirjas Eestis vastu võetud riigisisese Läänemere kaitse tegevuskavas, siis minu arvates selle eest küll kedagi kohtusse kaevata ei saa.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Kõigepealt palun, kolleeg Raivo Järvi!

Raivo Järvi

Suur tänu, hea juhataja! Austatud minister! Ma kaldun sellele teemale lähenema pigem lähtudes majanduspoliitilisest, eelkõige geopoliitilisest mõõtmest. Me teame, millises olukorras on Nord Stream, ja teame, et looduskaitsest aspektist on selle puhul paraku räägitud kurtidele kõrvadele. Kuid küsin siiski. Teada on, et Saksamaal on just riigi põhjalidumaade looduskaitsejad olnud veel viimane bastion, kes on tugevalt Nord Streamile vastu seisnud. Kui kuuldav on nende hääl ja kas see episood on veel kuidagimoodi üleval või on see päevakorralt lõplikult maas?

Jaanus Tamkivi

Ma arvan, et Nord Streamiga seotud keskkonkaviteema päevakorralt lõplikult maas ei ole. Tulenevalt tööde arenemisest kindlasti kerkib see uuesti. Eesti mõjutatud riigina sai teha seda, et Keskkonnainvesteeringute Keskkuse kaudu on rahastatud teadlaste lisauuringuid seoses selle torustiku paigaldamisega. Eesmärk on seisundi fikseerimine enne torustiku paigaldamist ja selle mõju seire pärast torustiku paigaldamist. Siis on Eestil kindel alus, kui tulevikus on vaja protsessida. Üldiselt on kõik, mida me saime teha, kogu see programm praeguseks rakendunud.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd, kolleeg Mart Jüssi!

Mart Jüssi

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Minu järgmine küsimus on selline koostööküsimus, sest täna on siin Riigikogu saalis neli tähtsat ministrit: keskkonnaminister, põllumajandusminister, haridusminister ja peaminister. Läänemere kaitse on üks väga olulisi aspekte just põllumajandustegevusega kaasnev Läänemere reostamine. Eile oli meil Riigikontrolli asjajomane audit keskkonnamisjonis arutelul ja

me tuvastasime, et väga suur probleem on mineraalväetiste kasutamise seotud ignorantsus ja teadmatuse. Keskkonnaministeerium minu arvates tegeleb pigem selle tagajärgedega. Vee kvaliteedi kontroll ja kõik selline on asi, mis võib-olla aitab, aga pigem peaks selgitama Läänemere kaitse vajadust Eesti avalikkusele ja eriti põllumeestele. Kui te siin juba neljakesi koos saalis istute, siis mis te arvate, kelle ülesanne on seda Eestis teha?

Jaanus Tamkivi

Nagu meil hiljuti jutuks oli, see teema on keskkonkavite kindlasti lähituleviku valdkond. Küllap see on suures osas Keskkonnaministeeriumi ja Põllumajandusministeeriumi ühistöö ning loodame, et see annab ka tulemusi. Kui palju see haridusministeeriumi võiks puudutada, on iseküsimus, aga ehk natuke sedagi. Eks keskkonnaharidus ole ühest küljest kindlasti haridusministeeriumi teema, aga me räägime praegu eelkõige keskkonnaharidusest põllumeeste seas. Seda hajureostust, mis tuleb põllumajandusest, ei ole sugugi nii lihtne lahendada nagu asulate probleeme ja see kindlasti on meie järgmine teema. Praegu me tegeleme asulate torustike paigaldamise ja puhastusseadmete ehitamisega ning seal on pilt suhteliselt selge. Põllumajanduse tekitatava reostuse poole pealt on asjade seis märksa keerulisem, sest samal ajal me ju tahame, et Eesti põllumajandus ikkagi elaks ja õitseks.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

6. Eesti põllumajanduse jätkusuutlikkusest

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Georg Pelisaare küsimus põllumajandusminister Helir-Valdor Seederile. Palun!

Georg Pelisaar

Aitäh, proua eesistuja! Lugupeetud põllumajandusminister! Eestis on põllumajandusliku tootmissektori eripära üksiktootjate väga erinev tootmismahd. Suhteliselt väike arv ettevõtteid ehk siis umbes 250 ettevõtet toodavad tervelt 80% kogu Eesti toidutoormest. Põllumajandussektorisse on tööle jäänud alla 17 000

inimese. Teame ka, et näiteks piimakvoodi omanikke oli 2004. aastal ca 2500, nüüdseks on neid jäänud 1000 ringis. Eesti põllumajandussektori konkurentsivõime oli 2004. aastal, kui me Euroopa Liitu astusime, Euroopa teiste riikidega võrreldes 2,7 korda väiksem. Milline on Eesti põllumajanduse konkurentsivõime Euroopa riikidega võrreldes teie hinnangul praegu ja millal see võiks võrdsustuda?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh küsimuse eest! Sellele on päris raske vastata. Raske on anda hinnangut, kuidas me näeme välja kõikide teiste liikmesriikide kõrval ja millal me saavutame näiteks Hollandi, Taani või Saksa põllumajanduse konkurentsivõime taseme. Aga kui siiski püüda hinnata, siis tõepoolest, tootjate arv on vähenenud, majapidamiste arv on vähenenud ning tootma ja tegutsema jäänute keskmine suurus on kasvanud. Tootjate arv on tõesti kiiresti vähenenud, aga samal ajal on Eestis võrreldes 2004. aasta seisuga põllumajanduslik maa 20% kasvanud. Söötis maad on üles haritud. Põllumajanduse kogutoodang on ka umbes 20% suurem kui 2004. aastal. Näiteks lehma keskmine piimatoodang on sellel perioodil kasvanud 5900 kilogrammilt ligikaudu 7000 kilogrammile. Nii et efektiivsus, toodangu kvaliteet ja konkurentsivõime on võrreldes 2004. aastaga päris kõvasti kasvanud. Kui püüda prognoosida, siis ma pean küll ütleva, et lähitulevikus me kindlasti Saksamaad ja Taani riiki kinni ei püüa. See on ikkagi väga kauge tulevik. Nende maade põllumeeste kapitaliseeritus ja organisatoorne alus on hoopis teine ja ka toetusi makstakse neile Euroopa Liidu ühisest eelarvest märksa rohkem, täiesti teisel tasemel. Nende maade kinnipüüdmine võtab aega aastakümneid.

Esimees Ene Ergma

Palun, Georg Pelisaar, esimene täpsustav küsimus!

Georg Pelisaar

Aitäh! Te paraku hiilisite natuke küsimusest kõrvale, aga kuna aega on väga napilt, siis tuleks ka täpsustav küsimus esitada napisõnaline. Teame, et erinev konkurentsivõime tuleb suuresti ka erinevatest toetussummadest, mis tootjatele makstakse. Euroopa arenenud

riikides on see toetus märgatavalt suurem kui meil, mitmel pool toetab ka riik ise aktiivselt väiketootjaid. Mida kavatsed meie Põllumajandusministeerium teha selleks, et meie väiketootjad ei peaks tootmist lõpetama ja suudaksid olla konkurentsivõimelised?

Helir-Valdor Seeder

Me oleme selle nimel päris pikki aastaid vaeva näinud ja kõige olulisem on muidugi Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika kujundamine ja võrdsete toetustasemetega saavutamine. See on olnud eelmise valitsuse eesmärk ja on praeguse ning kindlasti ka tulevase valitsuse eesmärk. Millal see saavutatakse, seda aastat mina teile öelda ei oska, kuid selles suunas liigutakse. Mis puutub riigisisestesse toetustesse, siis ka need on kasvanud. Kui hinnata rahaliselt, siis näiteks võrreldes 2004. aastaga oli 2010. aastal toetuste maht kokku 2,2 korda suurem. Eraldi meetmed on meil väiketootjatele, nendest olen ma ka siin parlamendi ees korduvalt rääkinud. Väiketootjate riigisisestest toetused on kasvanud veidi kiiremini kui suurtootjate toetused. See on olnud meie teadlik eelistus, et väiksemaid tuleb rohkem abistada kui suuri.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise, kuna infotunni aeg on läbi. Ma tänan riigikogulasi küsimuste esitamise eest ja suur tänu valitsusliikmetele vastamise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu IX istungjärgu teise tööpäeva kolmapäevast istungit.

Head kolleegid! Nüüd on aeg üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, kolleeg Peep Aru!

Peep Aru

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Ma annan kõikide fraktsioonide nimel üle programmdokumendi "Õiguspoliitika arengusuunad aastani 2018". Loodan, et me suudame veel praeguses koosseisus sellega ühele poole saada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Olen juhatusel nimel vastu võtnud ühe otsuse eelnõu, juhatus otsustab selle menetlusse andmise kolme tööpäeva jooksul.

Nüüd annan edasi järgmised teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid. Esiteks, Vabariigi Valitsuse üleile algatatud eelnõu "Vabariigi Valitsuse seaduse muutmise seadus seoses Riigi Infosüsteemide Arenduskeskuse ümberkorraldamisega Riigi Infosüsteemi Ametiks", juhtivkomisjon – põhiseaduskomisjon; teiseks, Vabariigi Valitsuse üleile algatatud elatisabi seaduse, riigi õigusabi seaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – õiguskomisjon; kolmandaks, Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni üleile algatatud looduskaitse seaduse § 36 muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – keskkonnakomisjon; neljandaks, Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni üleile algatatud keskkonnatasude seaduse § 57 muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – keskkonnakomisjon.

Head kolleegid! Palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 87 rahvasaadikut, puudub 14.

Head kolleegid! Palun nüüd tähelepanu, ma täpsustan päevakorda. Täna on päevakorra 11. punkt, eelnõu 906 esimese lugemise arutelul teeb algatajate nimel ettekande keskkonnaminister Jaanus Tamkivi. Täna on päevakorra 12. punkt, eelnõu 904 esimese lugemise arutelul teeb algatajate nimel ettekande samuti keskkonnaminister Jaanus Tamkivi.

Lugupeetud Riigikogu! Eile jäi meil istungi aja lõppemise tõttu käsitlemata kaks viimast päevakorrapunkti, eelnõude 879 ja 846 esimese lugemise arutelud. Nendega nüüd jätkamegi.

1. Tööturuteenuste ja -toetuste seaduse ning töötuskindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (879 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame sotsiaalkomisjoni algatatud tööturuteenuste ja -toetuste seaduse ning töötuskindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu esimest lugemist. Palun ettekandeks kõnetooli

sotsiaalkomisjoni esimehe kolleeg Urmas Reinsalu!

Urmas Reinsalu

Austatud Riigikogu esinaine! Austatud parlamendiliikmed! Sotsiaalkomisjon on algatanud seaduseelnõu, mis käsitleb tööturuteenuste ja -toetuste seaduse ning töötuskindlustuse seaduse muutmist. Komisjon menetles seda enda algatatud eelnõu ka 10. jaanuari istungil ja otsustas suunata selle esimesele lugemisele ning teha täiskogule ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 21. jaanuar kell 16.30. See eelnõu on välja töötatud koostöös töötukassa ja Sotsiaalministeeriumi esindajatega ning selle menetlus kulges konsensuslikus õhkkonnas. Eelnõu eesmärk on tõsta töötute töötamise aktiivsust, et kiirendada töö leidmist, ennetada pikaajalise töötuse teket ning võimaldada töötutel paremini keskenduda tööotsingutele, muutes pöördumise Eesti Töötukassasse paindlikumaks. Eelnõuga muudetakse töötute mõistet, töötuskindlustuse sisu ja koostamise korda. Lisatud on töötute kohustused ning suurendatud võimalusi asendada töötukassasse vastuvõtule minek sidevahendi teel pöördumisega.

Töötuskindlustuse seaduse muutmise eesmärk on soodustada lühiajaliste tööde vastuvõtmist, muutes korduva töötuskindlustushüvitise taotlemise inimesele paindlikumaks. Eelnõuga lisatakse töötuskindlustushüvitise arvutamise reegel koordineeritud juhtumite puhul ja täiendatakse tööandja maksejõuetuse korral makstava hüvitise määramise reegleid. Et soodustada töötutel lühiajalise töö vastuvõtmist, on eelnõuga muudetud töötutoetuse ja töötuskindlustushüvitise maksimisele ooteaja rakendamise korda. Korduval töötuks jäämisel ei eelne enam toetuse maksmisele 7- ja 60-päevast ooteaega, st nii töötutoetust kui ka töötuskindlustushüvitist hakatakse pärast lühiajalist töötamist uuesti töötuks jäämise korral arvutama avalduse esitamise päevast.

Et töötukassasse vastuvõtule mineku korda paindlikumaks muuta, nähakse ette, et töötukassasse vastuvõtule mineku võib asendada telefoni teel või isiku tuvastamist võimaldava infotehnoloogilise lahenduse kaudu (nt töötukassa kodulehe või Skype'i kaudu) ühenduse võtmisega tööturuteenuses või muudes tööle

saamist toetavates meetmetes, näiteks töötuklubis osalemise ajal. Lisaks võib vastuvõtule mineku asendada sidevahendi teel pöördumisega kolme kuu jooksul esmase tööotsimiskava koostamisest, kui töötukassa hinnangul suudab inimene leida töö iseseisvalt ega vaja muid tööturuteenuseid kui teavitamine ja töövahendus.

Eelnõuga sätestatakse riskirühmade loetelu, mis on eelnõus jäetud avatuks. See tähendab, et riskirühma kuulub ka töötu, keda ei ole loetelus nimetatud, kuid kelle tööerakendamine on eriliselt takistatud ja kelle tööturule siseneamise takistuste kõrvaldamisega tuleb kohe tegelema hakata.

Komisjon loodab, et eelnõu menetletakse kiiresti ning see seadus jõustatakse ilma venitusteta selle parlamendikoosseisu volituste ajal. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Veel kord aitäh! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Määratud eelnõu 879 muudatustepanekute esitamise tähtajaks s.a 21. jaanuari kell 16.30. Eelnõu 879 esimene lugemine on lõppenud.

2. Käibemaksuseaduse § 15 muutmise ja täiendamise seaduse eelnõu (846 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud käibemaksuseaduse § 15 muutmise ja täiendamise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandjaks Riigikogu liikme Jaanus Marrandi!

Jaanus Marrandi

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Esimesel lugemisel on seaduseelnõu 846, käibemaksuseaduse § 15 muutmise ja täiendamise seaduse eelnõu. Eelnõu on hästi lühike, aga julgen öelda, et seda suurem on selle sisu.

Eelnõu § 1 punktiga 1 muudetakse vähendatud käibemaksumäära suurust, muutes kehtiva 9%-lise määra uuesti 5%-liseks. Euroopa Liidu Nõukogu 2006. aasta direktiivi artikkel

99 (see direktiiv käsitleb ühtset käibemaksusüsteemi) sätestab, et vähendatud käibemaksumäär ei või olla madalam kui 5%. 5%-line vähendatud käibemaksumäär kehtis Eestis ka 1. jaanuarini 2009. Kehtiva käibemaksuseaduse põhjal maksustatakse 9%-ga ehk vähendatud käibemaksumääraga raamatuid ja õppevahendina kasutatavaid töövihikuid, sotsiaalministri määrusega kehtestatud nimekirjas nimetatud ravimeid, rasestumisvastaseid vahendeid, sanitaar- ja hügieenitooteid ning puudega isiku isiklikuks tarbeks mõeldud meditsiiniseadmeid ja abivahendeid sotsiaalhoolekande seaduse tähenduses ning selliste abivahendite kasutada andmist puudega isikutele, aga ka enamikku perioodilisi väljaandeid ja ööbimist majutusasutuses. Kui kehtiva käibemaksuseaduse kohaselt ei kuulu toiduained vähendatud määra alla ja neile rakendatakse 20%-list ehk täismaksumäära, siis eelnõu seadusena vastuvõtmise korral täiendatakse käibemaksuseaduse § 15 lõikes 2 toodud vähendatud käibemaksumääraga maksustatavate kaupade ja teenuste loetelu ka toiduainetega. Eelnõu seadusena vastuvõtmise korral hakatakse seega kõiki loetletud kaupu ja teenuseid maksustama 5%-lise käibemaksuga.

Peatun pikemalt Eestis esimest korda rakendataval toiduainete käibemaksuerandil ja vajadusel selle järele.

Kõik Eesti tarbijad on tunnetanud viimaste kuude hinnatõuse. On üheselt selge, et sellised hinnatõusud käivad väga paljudele Eesti inimestele üle jõu. Paljudel juhtudel seostati viimaste kuude hinnatõusu euro kasutuselevõtuks valmistumisega. Mina ei julge nii väita. Küll aga võib täheldada, et majanduskriisist väljuvate ettevõtete jaoks on pankade laenukraanid veel kinni, kuid arenguks on hädavajalik leida lisavahendeid. Nii tekibki surve toiduainete hinna tõstmiseks, sest kõige kergem on püüda saada lisaraha kätte tarbijatelt. Kui me lisame siia toiduainete hinna tõusu maailmaturul, siis on kahe surve koosmõju tagajärjeks toiduainete hinna tõus. Päris kindlasti on nüüd, kui me oleme eurotsooni liikmed, oluline mõjur ka paratamatu hinnakonvergens. Ka see viib tasapisi, aga vääramatult hinnatõusule. Nendele mõjudele on vaja leida väga selge vastumõju. Meie hinnangul sobib selleks väga hästi toiduainete erinev käibemaks. Euroopa Liidus ei ole ainult seitsmel riigil toiduainetel madalamat

käibemaksu. Need on Bulgaaria, Taani, Eesti, Läti, Leedu, Slovakkia ja Rumeenia. On asjakohane märkida, et paljudel riikidel on see maks koguni 0% ja sellest hoitakse üsna tugevalt kinni. Näiteks Briti uus konservatiivne valitsus, kes tõstis käibemaksumäära, jättis toiduainete maksumäära nulliks, nagu oli enne. Samuti pidas Soome parempoolne valitsus mitte väga kaua aega tagasi, keset sügavat majanduskriisi, vajalikuks alandada toiduainete käibemaksu määra. On arusaadav, et selle meetme eesmärk oli toetada oma majandust.

Ka sotsiaaldemokraadid vaatavad käibemaksumäära alandamist ning eriti toiduainete lisamist vähendatud määraga kaupade ja teenuste nimekirja kui meedet, mis on suunatud kahe peamise eesmärgi täitmisele. Esiteks on oluline saavutada toiduainete hinna langus ja tugev surve hindade vähendamiseks. Teisena ja mitte vähem olulisena näevad sotsiaaldemokraadid vajadust ettevõtlust elavdada. Toidukaupade ja teiste nimetatud kaupade-teenuste käibemaksu alandamist saab vaadelda ka kui meedet, mis suurendab sisetarbimist. Nii siis soovivad sotsiaaldemokraadid selle eelnõuga alandada toiduainete käibemaksu neli korda, viies selle Euroopa Liidus lubatud miinimumtasemele. Selle tulemusena on toimivas konkurentsisis, mis Eestis peaks ju olemas olema, ilmselge, et kaubandusettevõtted langetavad hinda ja muudavad need kaubad tarbijatele paremini kättesaadavaks. Käibemaksu alandamine toetab Eesti põllumajandusettevõtlust, toiduainetööstust, kasvatades käivet ja võimaldades toodangut suurendada. Samuti on toiduainete käibemaksu langetamisel väga positiivne mõju inflatsioonile. Ühtlasi aitab see luua töökohti ehk leevendada tööpuudust. Eesti toiduainetööstuse konkurendid teistes Euroopa Liidu riikides nadivad praegu eelisseisundit, kuna saavad oma tooteid müüa parema hinnaga. See annab neile konkurentsieelise investeermisel ja kasumi teenimisel. Eelnõuga parandatakse Eesti toiduainetööstuse konkurentsivõimet, võrreldes teistes Euroopa Liidu riikides tegutsevate konkurentidega.

2013. aastal lõpeb üleminekuaeg Eesti riigi tuludest täiendavate põllumajandustoetuste, otsetoetuste maksimisel. Meie hinnangul on mõistlik, et Eesti riik ei vaataks nende täiendavate otsetoetuste maksimist kui lisakoormust, millest on hea meel 2013. aastal vabaneda.

Toiduainete käibemaksu määra alandamine just 2013. aastast, nii nagu meie eelnõus on ette nähtud, aitaks ühest küljest ettevõtjatele kompenseerida täiendavate otsetoetuste maksimise lõppemist ja teiselt poolt annaks see osalise katte vähenevatele eelarvetuludele, mis käibemaksu vähendamiseiga paratamatult kaanevad. Eelnõu seadusena vastuvõtmise korral väheneb käibemaksu laekumine riigieelarvesse meie hinnangul üle kahe miljardi krooni. Seaduse jõustumine alles 1. jaanuaril 2013 on tingitud eelkõige vajadusest teha mõistliku ettevalmistusaja jooksul vajalikke muudatusi nii Eesti maksupoliitikas kui ka riiklikes hoia-kutes. Sotsiaaldemokraadid peavad vajalikuks vähendada kaudsete maksude osakaalu riigi tuludes ning kompenseerida seda otseste maksudega. Ühtlasi kaob 2013. aastast Eestil võimalus maksta täiendavaid otsetoetusi. Nagu öeldud, oleks see võimalus saada täiendavat rahalist katet käibemaksu alandamiseks.

Palun Riigikogul eelnõu toetada! Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Taavi Rõivas!

Taavi Rõivas

Aitäh! Hea ettekandja! Selle eelnõu realiseerimise hind on ametlikel hinnangutel 3,43 miljardit krooni ehk 219 miljonit eurot, mis jääb riigieelarvesse laekumata. Te olete öelnud, et selle võib katta kõrgema tulumaksu abil. Kas te oleksite nii aus ja ütleksite, kui palju peaks selleks tulumaksu tõstma? Ma annan vihje, et 3,43 miljardit krooni on üsna samas suurusjärgus selle summaga, mis üksikisiku tulumaksust riigieelarvesse laekub, ehk riigieelarve laekumised tulumaksust peaksid teie eelnõu realiseerimise korral kahekordistuma. Kas te mõnate, et kui tulumaksu tuleb ainuüksi selle eelnõu seadusena jõustamiseks väga rängalt tõsta, siis ka enamik sotsiaaldemokraatide muid lubadusi on katteta?

Jaanus Marrandi

Ma ei ole öelnud, et kogu raha käibemaksu langetamise võimaldamiseks peaks tulema ilmingimata üksikisiku tulumaksu tõusust või et seda peaks sada protsenti seostama maksutõusuga. Kõigepealt, me oleme arvestanud, et

eelnõu jõustub aastal 2013. See peaks tähendama, et kui praegu on Eesti riik suuremast majanduskriisist väljumas, siis aastaks 2013 on riigi üldised maksutulud üsna oluliselt suurenenud. Nii et ei ole põhjust neid asju niimoodi üksüheselt siduda, nagu teie seda tegite. Seda esiteks. Teiseks, ma ka oma ettekandes märkisin, et 600–700 miljoni krooni võrra väheneb vajadus maksta põllumajandustootjatele täiendavaid otsetoetusi. Seda tehti seni Eesti oma eelarve baasil. Ka sealt on võimalik osaline kate leida. Kindlasti ei oska täna keegi väga täpselt öelda, mis juhtub 2013. aastaks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Iseenesest on see minu meelest väga tore ettepanek. Kellel saab midagi selle vastu olla, et makse alandada? Seda on teisedki erakonnad enne teinud, seda on rahvas alati hästi vastu võtnud ja poliitikutele meeldib see ka. Mul on selline küsimus: kus on garantii, et kaupmehed, keda ka põllumehed nimetavad liigkasuvõtjateks, selle võrra lihtsalt hindu ei tõsta ja seda raha oma taskusse ei pane? Paljudes riikides on käibemaksu alandamine näidanud, et varsti ajavad kaupmehed hinnad niikuinii üles. Millega te kaupmehi taltsutate, et tõesti ka põllumehed käibemaksu alandamisest tulevast lisatulust midagi saaksid?

Jaanus Marrandi

Ma mainin vastuses teie oma erakonna põhilist loogikat – konkurentsiloogikat. Eestis on toidukaubandus üsna ketistunud. Me oleme ju kogenud kõikvõimalikke piima- ja lihasõdu, kui keegi konkurentidest on hinda alandanud, et suuremat turuosa saavutada. Kriisi ajal on jaekaubanduskäive ju langenud. Mitmed märgid on seda näidanud. Käive ei ole veel taastunud, see võtab ilmselt aega. Sellises konkurentsiolukorras on üsna selge, et kui kellelgi on võimalus lõpphinda tarbija jaoks (hind koos käibemaksuga) madalamal hoida, siis seda suurema turuosa hõivamiseks ka tehakse. Ei ole põhjust arvata, et konkurents Eesti toidukaubanduses ei toimi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Sellel eelnõul on olemas ka n-ö teise ringi efekt. Kui me alates 2013. aastast ei saa enam põllumeestele riigisiseseid täiendavaid otsetoetusi maksta, siis see eelnõu jätaks põllumehe kasutusse lisaraha *top-up*'i kompenseerimiseks, n-ö käibemaksude vahe. Kas sa seletaksid seda loogikat täpsemalt?

Jaanus Marrandi

See on tõepoolest nii. Meil räägitakse väga palju sellest, et käibemaksu langetamine muudab kaubad odavamaks. See on tõepoolest asja üks külg. Aga teine külg on see, et madalama määraga käibemaks rakendub toiduainete tootmisel n-ö algallikast peale ehk see rakendub igale teraviljakilole, igale piimakilogrammile, igale toiduainele. Toiduainetööstuse kaudu jõuab see kaubandusse. Ettevõtjad on enamasti käibemaksukohustuslased. Nad müüvad oma kaupa, lisades sellele 5%-lise käibemaksu, samal ajal ostavad nad teisi, tootmiseks vajalikke kaupu 20%-lise käibemaksumääraga. See toob tasaarvelduses kindlasti edu põllumajandustootjatele. Päris paljud põllumajandustootjad on arvestanud, et suurusjärk võib olla üsna sarnane sellega, mida põllumehed on seni saanud nn *top-up*'i, täiendavate otsetoetuste maksmisel. Suurusjärk on sama. Üsna selge loogika on selleski, et see raha võiks jääda maaettevõtjate ja regionaalpoliitika kasutusse ka pärast täiendavate otsetoetuste maksmise lõpetamist.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Taavi Rõivas, teine küsimus!

Taavi Rõivas

Aitäh! Hea ettekandja! Te ennist, vastates minu küsimusele, ütlesite, et mitte kogu seda ränka hinda ei kaeta tulumaksu tõstmisest. Eks neid alternatiive võib teile pakkuda teisigi. Ma lihtsalt illustreerin: see suurusjärk tähendab, et käibemaksumäär tuleks tõsta 24%-ni või isegi 25%-ni või tuleks järgmisel paaril-kolmel aastal loobuda pensionitõusust. Mis iganes ka on teie valik, millest seda kulu eelarves katta, fakt on see, et sellel eelnõul on hind ja see hind on väga ränk. Te ise möönsite ja ka kolleeg Eiki

Nestor möönis rahanduskomisjonis, et väga suur osa sellest hinnast, mida riik peaks maksma, ei läheks mitte sugugi hindade langetamiseks poes ning seetõttu inimeste aitamiseks, vaid see raha jagataks valdavalt ära jaekaupmeeste ja tootjate vahel, sealhulgas välismaiste tootjate vahel.

Jaanus Marrandi

Kõigepealt, selle eelnõu valguses ei ole mõistlik asuda tõsisemasse maksupoliitilisse või makromajanduslikku vaidlusesse. See on võib-olla teiste eelnõude küsimus, ennekõike põhimõtteline riigieelarve ja maksupoliitika küsimus. Kui vaadata riigieelarve praegust seisust (rahanduskomisjoni esimees teab seda väga hästi), siis on näha, et maksutuludest suudab riik katta ainult n-ö otsesed kulutused, aga arenguks ja investeringuteks tuleb raha põhiliselt välisvahenditest. Riigieelarve iga viies kroon on pärit välisvahenditest. On selge, et Eesti riigi rahandus- ja maksupoliitikas on eesootamas keerulisemad ajad, sõltumata sellest eelnõust, ja on vaja maksupoliitika üle vaadata. Reformierakondki on juba mitmel korral olnud sunnitud tõstma mitut maksu, muutes elu kallimaks ja vähendades ettevõtjate konkurentsivõimet. Nii ka nüüd tuleb maksupoliitika teatud aja jooksul kindlasti üle vaadata. Ma ei näe praegu üksüheseid seoseid käibemaksu langetamise ja maksupoliitika või maksude tõstmise vahel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus!

Marika Tuus

Aitäh! Austatud ettekandja! Toidu käibemaksu langetamise poolt olen ma kahe käega ja kogu Keskerakond on sellist eelnõu kaitsnud väga mitmel korral. Viimane kord olin ma n-ö sinu asemel 2008. aasta juunis, kuid tol korral sotsid seda ideed ei toetanud. Ütleme otse välja: nad olid selle vastu, hääletasid vastu ja esitasid fraktsiooni seisukoha, et pole tõestatud, et hinnad langevad. Sellepärast nad ka ei toetanud. Nüüd ma küsin: kuidas on sul õnnestunud praegu see asi selgeks teha ja kas ikka kogu fraktsioon on sisuliselt selle poolt?

Jaanus Marrandi

Ma ütlen selle kohta niimoodi, et igasugustel põhimõttelistel muudatustel on oma aeg ja koht. On täiesti selge, et 2008. aastal oleks seda olnud keerulisem teha. Ka täna me ei räägi ju maksulangetuse jõustamisest nüüd, kohe ja homme, vaid me räägime sellest aastal 2013. Kogu see käibemaksumuudatus, nagu ma oma ettekandes ütlesin, nõuab üsna põhimõttelisi ümberhindamisi. Makse tuleks vaadata tervikpildis. Kui ei ole terviklikku pilti, siis üksiku lahenduse kohe jõustamine võib kontekstist välja langeda. Seda esiteks. Teiseks, ma näeksin väga hea meelega, kui opositsiooni kõige suurem partei ei vaataks kogu seda teemat sellise vaatenurga alt, et teie eelnõu 2008. aastal ei toetatud ja nüüd teie ei toeta meid. Me ajame siin põhimõttelist asja. Kui me asjadele sisuliselt ei lähene, siis ei ole võimalik tulemusi saavutada. Ma näeksin hea meelega, et te ei tegeleks selle teemaga mitte poliitilise võitluse pinnalt, vaid ikkagi sisulise poole pealt. Sisulise poole pealt on täna teie ees eelnõu 846. Me loodame, et te seda eelnõu toetate.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kotkas, teine küsimus!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Minu esimene küsimus käsitles selle eelnõu n-ö teise ringi efekti. Nüüd räägin ma n-ö kolmanda ringi efektist. Kas sa jagad minu arusaama, et põllumehe kui toidutootja ostetud ja müüdüd kaupade käibemaksu määrade erinevus motiveerib põllumeest oma tulusid ja kulusid paremini deklareerima?

Jaanus Marrandi

Otse loomulikult. Selle kohta, kuidas mõjub toidukaupade käibemaksu madalam määr, on tehtud päris palju uuringuid. Ega seda ilmaasjata ei rakendata peaaegu kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides, välja arvatud, nagu ma ütlesin, seitsmes riigis. Neljas riigis (Ühendkuningriigis, Maltas, Küprosel ja Iirimaal) on see määr koguni 0%. Vähendatud maksumäär üks väga selgeid põhjendusi on ka musta turu osakaalu vähenemine. See on üks teema. Kindlasti mõjub see ka Eestis niimoodi. Igal juhul oleks

selle kehtestamine üsna mõistlik ka selle poole pealt.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Imre Sooäär, teine küsimus!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Mind väga üllatas sinu vastus hea kolleegi Taavi Rõivase küsimusele, kui sa ütlesid, et me ei peaks praegu rääkima makromajandusest ega algatama suuremat maksuarutelu. Aga milal ja kus siis seda tegema peaks? Käibemaks on üks olulisemaid makse, mida Eesti inimesed iga päev maksavad, väga üksikud kaubagrupid on siit välja arvatud. Ma arvan, et see on väga suure ulatuse ja mõjuga eelnõu, millega te olete lagedale tulnud. Ma küsin vastu: kus siis peaks see arutelu toimuma kui mitte siin ja praegu? Kus arutelud maksude üle peaksid veel toimuma kui mitte siin?

Jaanus Marrandi

Loomulikult on maksupoliitika arutelud selle saali küsimus. Selle eelnõuga haakub oluline teema – suhtumine riigi maksupoliitikasse tervikuna. See on terviku küsimus. Aga just nimelt sellepärast, et selles tervikus on üsna palju detaile, mis tuleb veel läbi arutada, on meil selle eelnõu jõustumise ajaks pandud aasta 2013. Minu vastuses Taavi Rõivasele (võibolla sa, hea kolleeg, ei saanud päris täpselt aru) oli see mõte, et ei maksa üksüheselt siduda tulumaksu tõusu, ükskõik missuguseid maksutõuse või pensione käibemaksu langetamisega, sest nii üksühest seost siin ei ole. See on just nimelt terviku küsimus ja selle terviku juurde tuleb kindlasti tulla tagasi mitme eelnõu menetlemisel. Siin saalis on neid vaidlusi peetud, nii makromajanduslikke kui ka rahanduspoliitilisi ja eelarvepoliitilisi vaidlusi eelarve menetlemisel. Kindlasti tuleb neid siin saalis veel. Me ju teame, et meie riigi rahandusolukord ei ole väga positiivne. Vaatame, mida toob märts, ja vaidleme kindlasti nendel teemadel siin edasi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Raivo Järvi!

Raivo Järvi

Suur tänu, hea juhataja! Austatud ettekandja! Minu küsimus on hästi lihtne ja üldine. Üleeuroopalise sotsiaaldemokraatia idee on, et tuleb omamoodi karistada jõukaid selleks, et aidata järjele vaesemaid ning saada n-ö harmoonilisem ühiskond. Minu küsimus lähtub sellest, et käibemaksu alandamisega võivad nii jõukad kui ka vaesed. Selle maksu alandamise tõttu laekub eelarvesse vähem raha, millega riik saaks vaeseid aidata, samal ajal kui jõuka rikkalik toidukorv võidab *summa summarum* ju palju rohkem kui vaese oma. Kuidas ühildub teie maailmavaatega see, kui riik ei ole enam nii palju võimeline vaeseid järjele aitama?

Jaanus Marrandi

Minu vastus on ka hästi lihtne. Meie mõtteaparaadid on erinevalt üles ehitatud, teie arusaam sotsiaaldemokraatiast ei ole korrektne. Eesmärk ei ole mitte karistada rikkaid, vaid aidata järjele vaeseid. Siin on oluline põhimõteline vahe ja see on suhtumise küsimus. Kui toiduainete hinnad on madalamad, siis see ei tähenda mitte rikaste karistamist, vaid pigem ühiskonnas paremate võimaluste loomist toiduainete kättesaamiseks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus, teine küsimus!

Marika Tuus

Aitäh! Keskerakonna fraktsioon kindlasti toetab seda eelnõu. See on lausa meie programmiline seisukoht. Tuletan meelde, et 2008. aastal me kogusime tohutul hulgal allkirju. Siis oli inflatsioon veelgi suurem kui praegu, nii et see teema oli ka siis väga-väga tähtis. Paljud riigid on teinud niimoodi, et nad on alandanud mõne tähtsama toiduaine käibemaksu. Ka nende riikide hulgas, mis sa ette lugesid, oli neid riike. Kas sa toetaksid seda, et kui muidu ei lähe see käibemaksu alandamine läbi, siis võiks mõne põhitoiduaine maksumäära alandada?

Jaanus Marrandi

Ma arvan, et on diskussiooni küsimus, missugused toiduainete grupid või missugused joogid sinna kuuluksid. Näiteks ei peaks sinna kuuluma alkohoolsed joogid. Kindlasti on see arutelu teema. Aga üldiselt on põhimõte, et kui

on väga palju erandeid, siis muudab see maksupoliitika liiga keeruliseks. Mõistlik oleks kõikidele toiduainetele kehtestada ühtlaselt madalam käibemaksumäär.

Esimees Ene Ergma

Mark Soosaar, palun!

Mark Soosaar

Lugupeetud kolleeg Jaanus Marrandi! Teatavasti tähendab sotsiaaldemokraatlik mõttealaad solidaarsust kõigi ühiskonnakihtide vahel. Kas sulle ei tundu, et kolleeg Raivo Järvi rääkis välja oma erakonna põhimõtte, et üks ühiskonnakiht karistab teist ühiskonnakihti kehtiva maksupoliitikaga ehk, tõepoolest, rikkad karistavad maksupoliitikaga vähekindlustatuid?

Jaanus Marrandi

Ma ei tahaks selle eelnõu valguses sellist põhimõtet ja võib-olla ka ideoloogilist debatti üles kiskuda. Aga poliitika, mis tõstab näiteks väga oluliselt kaudseid makse, sealhulgas käibemaksu, on kindlasti hoop nendele inimestele, kes kasutavad kogu oma raha ära toiduainete ja ravimite ostmiseks. Kui need määrad on ühel tasemel ja kui tõsta käibemaksumäära, siis on selge, et parempoolne valitsus on sellega vaesemaid inimesi tõepoolest karistanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Harri Õunapuu, palun!

Harri Õunapuu

Aitäh, härra juhataja! Hea kolleeg Jaanus! Kolleeg ei olnud sinuga rahul, et te 2008. aastal nende eelnõu ei toetanud. Oma vastuses sa tõid välja, et sotsiaaldemokraadid on põhimõtteliselt teinud läbi arengu. Kas sa ei räägiks selle arengu läbitegemisest käibemaksu alanamise valguses?

Jaanus Marrandi

Aastast 2008 on ju Eesti riigis üsna palju juhtunud. On tekkinud olukord, kus riik on pannud oma tugeva, jõulise käe ennekõike vaesemate inimeste taskusse, võttes sealt käibemaksu tõusuga üsna palju raha välja, et n-ö tasandada valesid maksupoliitilisi, rahanduspoliitilisi otsuseid, mille tagajärjel omal ajal majanduskriisile, mis on ju ülemaailmne näh-

tus, n-ö hagu alla aeti. Võtame kas või tulumaksu vähendamise buumiajal. See oli hagude alla ajamine majanduskriisile. Hakata pärast rääkima sellest, et me suutsime kärpida kümme miljardit krooni või natuke vähem või rohkem, on nagu iseendaga võitlemine ja iseenda võitude väljatoomine, kuigi tegelikult ollakse ka ise väga paljusid keerulisi probleeme põhjustanud. Tõepoolest on 2008. aastast praeguse seni üsna palju juhtunud ja kindlasti juhtub palju ka aastani 2013. Kui majandus stabiliseerub, siis on selge, et me peame võib-olla oma maksupoliitika ümber hindama, muutma seda, et me kriisi ajal ajame hagu alla. Me peaksime suutma maksupoliitikaga kriisi harja tasandada ja puhvrit tekitada. Need arusaamad on Eesti riigis kindlasti väga palju muutunud.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Aidma, palun!

Rein Aidma

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Kõrvalepõige enne küsimust: see, mida sa oma vastustes oled öelnud, justkui käibemaks kehtiks ainult osale inimestele, mitte kõigile, on minu arust väga eksitav, sest käibemaks kehtib kõigile. Aga see selleks. Küsimus on selles, kas eelnõu esitajad, eelnõu ettevalmistajad on teinud analüüsi teiste Euroopa riikide kohta, kus toidukaupadel on erinev käibemaksumäär. Kuidas seoses selle maksumuudatusega sektoriselt tegelik rahajaotus edaspidi kujunema hakkab? Kas ei ole ohtu, et tekib ahvatlus tõsta hinnad uuesti samale tasemele, ja tulemus on ikkagi see, mida me ei tahtnud saada?

Jaanus Marrandi

Nagu ma oma ettekandes ütlesin, sotsiaaldemokraadid näevadki selles asjas kahte külge. Esiteks, me näeme, et tuleb väga selge surve hindade langetamiseks. Teiseks, usun, et konkurents toiduainete vallas toimib ja see on üks põhjus, miks toidukaupluste ketid võiksid hindu langetada. Teine küsimus on see, et nii on tõepoolest võimalus toetada ka Eesti ettevõtet. Käibemaksu tõstmisega ja sellise poliitikaga tegelikult väga selgelt halvendati Eesti ettevõtete konkurentsivõimet ja võeti rohkem vahendeid välja vaesemate inimeste taskust. Eriti kannatasid käibemaksu tõstmise tõttu need, kes kogu oma raha kaubanduses ära ku-

lutavad. Käibemaksu tõstmine halvendas nii ettevõtluse kui ka iga kodaniku olukorda. Ma arvan, et vaadates majanduse stabiliseerumist ja arengut, oleks mõistlik seda nii käsitledagi, et me toetame nii ettevõtlust kui ka inimesi.

Aseesimees Jüri Ratas

Erki Nool, palun!

Erki Nool

Aitäh, austatud juhataja! Austatud eeskõneleja! Te väidate, et selle muudatuse kulu on 2,2 miljardit krooni. Tuludest te ei räägi midagi. Äkki ütlete, millised on sotsiaaldemokraatide ettepanekud. Milliseid makse te siis tõstate? Te olete värske sots, ega te sotside valimisprogrammi ilmselt väga hästi veel ei tea. Seal oli kirjas, et igasugused lastetoetused jm peaksid mitu korda tõusma. Millised on need muud maksud, mida sotsid tahavad käibemaksu alandamise kompenseerimiseks tõsta?

Jaanus Marrandi

Toiduainete käibemaksu langetamise eelnõu on mõeldud rakendada aastast 2013. Selleks ajaks on majanduskriis kindlasti läbi. See tähendab, et on majanduskasv. Nii et kõigepealt ei ole põhjust vaadata seda kulu praeguste laekumiste kontekstis. Seda tuleks vaadata 2013. aasta kontekstis. Seda esiteks. Teiseks, nendest maksudest, mille arvel seda võimalikku eelarvelaekumiste vähenemist katta, olen ma päris mitmel korral rääkinud. Esmalt on võimalik saada osa katet täiendavate *top-up*'i maksete, põllumeestele otsetoetuste maksmise lõppemisest aastast 2013. Seda lisaks majanduskasvule. Kolmandaks, on terve hulk maksupoliitilisi põhimõtteid, mis tuleb üle vaadata. Nii nagu ühele küsimusele vastates sai öeldud, praeguses eelarves jätkub maksutuludest üksnes peamiste kulude katmiseks, aga arenguks Eesti riigis maksutuludest raha paraku ei jätku. Sellepärast ongi iga viies kroon Eesti riigieelarves pärit välisvahenditest. Nii ehk naa tuleb Eestil tulla tagasi maksupoliitika muutmise juurde. Loodan, et see juhtub õige pea. See on tervikpaketi küsimus. Mis puutub Sotsiaaldemokraatliku Erakonna programmi, siis ma olen kindlasti nende asjadega kursis. Olen isegi osalenud selle programmi väljatöötamisel.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Aidma, palun!

Rein Aidma

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea Jaanus! Ma küsin selle küsimuse, mida ma enne ei küsinud. Sinu eelnõu esitlus lihtsalt inspireerib nii küsima. Kui üks inimene ostab poest toiduaineid kümne euro eest ja teine saja euro eest, siis kumb maksab rohkem käibemaksu?

Jaanus Marrandi

Me ei saa niimoodi võrrelda. Lõpuks on ühiskonnas olemas väga selge solidaarsuse printsiip. See on osa ühest põhimõttelisest vaidlusest. Minu arvates on küsimus selles, et kui inimesel on hästi palju raha kulutada, siis see raha, mida ta kulutab toiduainetele, moodustab tema rahast suhteliselt väikese osa. Aga nende inimeste jaoks, kelle sissetulek on väga väike ja kes kogu oma raha kasutavad ära toidukaupluses või ükskõik kus kaubanduses, on need kroonid või, vabandust, eurod, mis lähevad käibemaksu maksmiseks, palju tähtsamad. Kui me vaatame solidaarsusprintsiipi, siis seda on praegu Eesti ühiskonnas liiga vähe. Kindlasti on see eelnõu suunatud ka selle printsiibi tugevdamisele.

Aseesimees Jüri Ratas

Erki Nool, palun!

Erki Nool

Aitäh! Tegelikult ma ei saanud oma küsimusele väga otsest vastust. Te ütlesite, et maksupoliitika tuleks üle vaadata. Teie ettepanek on, et valitsusk koalitsioon, kes pärast märtsivalimisi püsima jääb, saab ühe kulu juurde, aga tulud peab ise leidma. Teie saate lihtsalt valimispropagandat teha. Aga öelge mulle ikkagi, millised on need maksupoliitilised otsused, mida peaks muutma. Ärge hakake rääkima udujuttu mingitest luksuse maksudest, näiteks automaksust. See on ju marginaalne tulu. Sellelega ei kompenseeri 2,2 miljardit krooni. Kui te olete Riigikogu kõnepuldil, siis rääkige enam-vähem mõistlikkuse piires ja mõistlikku juttu.

Jaanus Marrandi

Ma tõin teile kolm näidet, kust on võimalik neid vahendeid leida. Kui te sellest, lugupee-

tud rahvasaadik, aru ei saanud, siis see ei ole sugugi minu probleem. Aga eks meil ole igasuguseid valimiseelseid lubadusi ja teemasid. Meil on niikuinii vaja kõigil neid arutada. Opositsioonierakond võib sageli rääkida asjadest ühtemoodi, aga kui mõni koalitsioonierakond näiteks lubab mõne maksu üldse ära kaotada, olgu see maamaks või mis iganes, kuid seda miskipärast ei tee, vaid lubab hakata seda homme tegema, siis see on hoopis keerulisem küsimus. Nii et opositsioonil ja koalitsioonil ongi erinev vastutus. Sellele tuleks mõelda ka koalitsiooni pooltel olijatel.

Aseesimees Jüri Ratas

Marek Strandberg, palun!

Marek Strandberg

Hea ettekandja! Jättes kõrvale maksu alandamise kui ühe hüpoteetilise võimaluse hindu taskupärasemaks muuta (võrreldes sissetulekuga näiteks Soomes ja Rootsis on Eestis toiduainete hinnad tõepoolest suhteliselt kõrged), millised võiksid olla alternatiivsed viisid, kuidas tegelikult hinnakonkurentsi toetada? Kas ei võiks üks tee olla näiteks see, et soodustada just hajutatud väiketootmist ja ühistulist turustamist, mis on selgelt majanduse rikastamine ning mis võiks tekitada mingit mõju hinnakonkurenttsile ja hindade alandamisele? Kas te ei leia seda?

Jaanus Marrandi

Ma arvan, et siin on meil kindlasti kokku puutepunkte. Mida rikkam on turg, mida rohkem on seal tarnijaid ja osalisi, seda suurem on kindlasti konkurents. Päriskindlasti on toiduaineturu kujundamise juures oluline see, et lisaks suurtele kaubanduskettidele oleks turul ka väiksemaid nišitegijaid ja -tootjaid, kes suudaksid mõnes väga kindlas nišis tugevat konkurentsi pakkuda. See mõjutaks kindlasti ka hindu. Selles mõttes tuleks mitmekesisust toetada.

Aseesimees Jüri Ratas

Keit Pentus, palun!

Keit Pentus

Aitäh! Ma ei hakka kordama kolleegide hämmastust selle üle, kui kergekäeliselt on sotsid valmis riigieelarvesse tekitama täienda-

va, üle 200 miljoni euro suuruse augu. Aga ma ei saa kuidagi leppida selle eksitava väitega, nagu tooks käibemaksuerandi laiendamine kaasa hindade alanemise. Te olete kindlasti tuttav konjunktuuriinstituudi analüüsiga, kus on otsesõnu väidetud, et käibemaksu alandamise mõju hindadele on peaaegu olematu. Te oma ettekandes ja küsimustele vastates viitasite Soomele. Lihtviisil hindu kõrvutades on võimalik näha, et Soome hinnatase Euroopa Liidu keskmisega võrreldes ei ole praegu sugugi langenud, võrreldes selle ajaga, kui seal käibemaksu määra ei olnud veel langetatud. Kas teil on mingid teistsugused andmed? Kuidas Soome hinnatase muutunud on?

Jaanus Marrandi

Nii nagu ma siin päris mitmele küsimusele olen vastanud, praegust turuolukorda vaadates on näha, et jaekaubanduses on käive vähenenud. Eestis on kaubandus üsna selgelt ketistunud. Meie toiduainete hinnatase on kas või sellesama Soomega võrreldes suhteliselt kõrgem. Inimeste sissetulekud on Soomes kaks-kolm korda suuremad, toiduainete hinnatase on aga peaaegu sama mis Eestis, meil on see ainult natukene madalam. Nagu ma ütlesin, käibemaksu langetamisel on kahetine mõju: nii ettevõttele kui ka toiduainete hindadele. Kui jaekaubanduses on käive vähenenud, siis päris kindlasti on see väga selge argument pakkuda turul, kui see on võimalik, odavamaga lõpphinnaga kaupa ja saavutada suurem turuosa. See on turuosalistele argument ja võimalus konkurentsis edu saavutada. See toob kindlasti kaasa tervikliku hinnalanguse. Seda on tõestanud teiste riikide näited. Soomes ei olnud hiljutise käibemaksu langetamise eesmärk mitte niivõrd isegi, ma arvan, hinnalangus, vaid see oli üks osa ettevõttele suunatud paketist, et elavdada omamaist ettevõtlust. Kindlasti see niimoodi ka toimus. Asjadel on alati mitu külge.

Aseesimees Jüri Ratas

Keit Pentus, palun!

Keit Pentus

Aitäh! Kuna ma vastust ei saanud, siis küsin uuesti ja lihtsamalt üle. Te toote Soomet näitena kui riiki, kus toiduainete käibemaksu määra on langetatud. Seetõttu on teie väitel Soomes justkui alanenud ka toidukaupade

hinnad. Ma küsin teilt: kui palju Soome toidu-kaupade hinnad on praegu väiksemad, võrreldes ajaga, kui Soomes kehtis toiduainetele alandamata käibemaksumäär? Kui te väidate, et maksu alandamine toob kaasa hinna alanemise, siis teie väide peab millelegi tuginema. Mina väidan, et Eurostati andmed näitavad üheselt, et seda mõju ei ole. Kui teie väidate vastupidist, siis ma küsin uuesti üle: kui palju on Soomes toidukaupade hinnad praeguseks vähenenud, võrreldes ajaga, kui seal kehtis alandamata käibemaksumäär?

Jaanus Marrandi

Euroopa Liidus rakendavad toiduainete madalamat käibemaksumäära peaaegu kõik riigid, välja arvatud seitse riiki. Nendest kuus on Ida-Euroopa riigid, ainult Taani on vana Lääne-Euroopa riik. Sellel meetmel on väga selge ja kaalutletud eesmärk. Soome riik langetas käibemaksumäära, kusjuures ta langetas seda kriisajal. Seal oli niigi madalam käibemaksumäär, aga seda langetati veelgi. Soomes on parempoolne valitsus. Seal olid selged eesmärgid: esiteks, soodustada sellega omamaist ettevõtlust, teiseks, see tõi kaasa toidukaupade hetkelise hinnalanguse. Kui suures määras, ei oska öelda, sest mul pole kahjuks siin neid analüütilisi materjale kaasas. Kui ma oleksin teadnud, et Soome juhtum teid nii huvitab, siis oleksin osanud sellele rohkem pühenduda.

Aseesimees Jüri Ratas

Marek Strandberg, palun!

Marek Strandberg

Ma mäletan Eesti käibemaksu tõstmise puhul, mida ka rohelised toetasid, tohutut kriitikat selle kohta, et tekib meeletu hinnatõus ja mis kõik veel. Kui vaadata konjunktuuriinstituudi andmeid ja tarbijahinnaindeksi käitumist pärast käibemaksu tõusu, siis statistilistele andmetele tuginedes näib, et hinnaindeks stabiliseerus või mõne kaubagrupi osas vähenes. Ehk käibemaksu tõus, majandusterminites öeldes, mõjus teatud mõttes konkurentsi elavdavalt, pidi leidma uusi lahendusi. Kuidas see tähelepanek läheb kokku väitega, et käibemaksu alandamine igal juhul alandab automaatselt ka hindu, kui on olemas faktid täpselt vastupidise kohta?

Jaanus Marrandi

Ma ei ole teiega nõus, et käibemaksu tõstmine ei mõjunud kuidagi ettevõtlusele ja oli pigem kasulik. Paar nädalat tagasi oli juttu järjekordsest kütusehindade tõusust. Kui te tähelepanelikult jälgisite kütuse müüjate põhjendusi, miks hindu tõstetakse, siis nägite, et veel nüüdki oli üks põhjendus see, et käibemaks on tõusnud ja see on olnud hinnatõusu vedur. See oli, kui ma õigesti mäletan, Statoili esindajate tähelepanek. Kui käibemaksu tõstmisest tulevalt tõuseb kütuse lõpphind, siis see mõjutab kõiki majandusvaldkondi, see viib ettevõtjate taskust rohkem raha välja ehk muudab kaupu kallimaks ja mõjub pärssivalt konkurentsivõimele. Tegelikult see tõus kindlasti halvendas ettevõtjate konkurentsivõimet. Mis aga puutub hinnatõusu jaekaubanduses või hinna tõstmata jätmist, siis see on tõestus sellele, et tugevas konkurentsiolukorras oldi võimelised käibemaksu tõusu n-ö alla neelama, sest ei olnud võimalik hindu tõsta. Nüüd, vastupidi, kui on võimalik hinda langetada, siis seda ka tehakse, et saavutada suurem turuosa. Siin on üksühene vastavus.

Aseesimees Jüri Ratas

Mart Jüssi, palun!

Mart Jüssi

Aitäh! Tuletan meelde, et ma olen siin saalis kunagi pidanud ühe kõne sel teemal, et mina pean hinna tõstmist maksude tõstmise varjus pigem ettekäändeks, maksutõusu kasutatakse ettekäändena hindade kõrgemale tasemele viimiseks. Kas te olete kindel, et maksu mõju kauba või teenuse lõpphinnale on tõepoolest sisuline, aga mitte lihtsalt suitsukate sellesama hinna ja ka tarbija rahakotiga mängimiseks?

Jaanus Marrandi

Jah, olen kindel.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Läheme edasi. Ma palun Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Head ametikaaslased! Rahanduskomisjon arutas seda eelnõu s.a 10. jaanuaril. Toimus väga elav arutelu. Päris suures osas olid teemad sarnased nendega, mis täna siin saalis üles tõsteti. Seetõttu püüan kombineerida neid teemapüstitusi ja selgitusi, mida anti komisjonis, nendega, mis on täna siin teie ees juba kõlanud.

Eelnõu tutvustas ja komisjoni liikmete küsimustele vastas algatajate esindaja Eiki Nestor. Kõigepealt rääkisime sellest, et kuna selle eelnõu seaduseks saamise korral jääb Rahandusministeeriumi hinnangul riigieelarvesse laekumata 3,43 miljardit krooni ehk 219 miljonit eurot, mis, olgu kõrvalpõikena öeldud, moodustab üle 6% kõikidest Eesti maksutuludest, siis tekib küsimus, mille arvel on planeeritud seda väiksemat laekumist katta. Algataja esindaja hinnangul tuleks katteallika leidmiseks tõsta tulumaksu ja maksustada n-ö rikas olemist. Siit oli initsieeritud ka minu küsimus kolleeg Jaanus Marrandile, kas sotsiaaldemokraadid on rehkendanud, kui palju siis tulumaksu tuleks tõsta. Omalt poolt annan vihje, et 3,43 miljardit krooni ehk 219 miljonit eurot, mis on selle eelnõu tõttu riigieelarvesse laekumata jääv summa, on peaaegu niisama suur kui see summa, mis üldse üksikisiku tulumaksuna riigieelarvesse laekub. Ehk tulumaksu tõus peaks olema väga-väga räige.

Jutuks tuli käibemaksu alandamine Soomes. Hea ametikaaslane Keit Pentus oma küsimuses juba märkis seda ja ka komisjonis oli meil kasutada informatsioon, et Soome toiduainete hinnad võrreldes sellega, milline oli hinnatase enne käibemaksu määra alandamist, langenud ei ole, sisuliselt on tegu sama tasemega. Võrdleme toiduainete hindu Euroopa Liidu riikides. Hea ametikaaslane Jaanus Marrandi väitis, et toiduainete hinnad on Eestis kõrgemad kui Soomes, pärast parandas ennast ja ütles, et meil on need ainult natukene madalamad. Ametlik Eurostati statistika ütleb, et kui Eestis moodustavad toiduainete hinnad Euroopa Liidu keskmiste hindadega võrreldes 78,9%, siis Soomes on toiduainete hinnad, vaatamata madalamale käibemaksule, 118,5% Euroopa Liidu keskmisest. Ehk kui Eesti on hinnatasemelt tagant seitsmes, siis Soome on eest kuues. Vahe toiduainete hindades on peaaegu poolteisekordne.

Tunnistan, et algataja esindaja Eiki Nestor mõõnis komisjonis tegelikult väga selgelt, et arvestatav osa sellest 3,43 miljardist kroonist ei lähe tegelikult mitte selleks, et hindu alandada, vaid see läheb tootjatele. Kui ma ei eksi, siis ta mõõnis, et osa läheb ka vahendajatele. See viis meid järgmise diskussiooniteemani: kui efektiivne see meede on. Me teame, et 3,43 miljardit krooni jääb Eesti riigieelarvesse laekumata. Meil on seega 3,43 miljardi krooni võrra vaja tõsta teisi makse või teha 3,43 miljardi krooni võrra vähem sotsiaalkulutusi. Näiteks oleks selle eelnõu hind jätta järgmised paar aastat, võib-olla isegi kolm aastat, pensionitõus ära. Kui selle eelnõu hind on nii suur, siis võiks vähemalt eeldada, et iga selle eelnõu alusel kulutatud kroon või euro kulutatakse sihtotstarbeliselt. Aga ometi ei ole see mitte nii ka algataja esindaja sõnul, kes mõõnis, et tegelikult saab sellest eelnõust võib-olla kõige rohkem kasu kodumaine tootja. Kodumaiste tootjate toetamine on ju täiesti õilis eesmärk. Tootjate jaoks hinnad kasvavad, nad saavad suurema osa käibemaksu langusest tulenevast tulust, kuigi hinnad poes ei lange või langevad väga vähe. Heakene küll, arvestame siis sellega, et tootja saab kasu. Aga ka siin ma juhin teie tähelepanu sellele ja usun, et iga hea ametikaaslane võib omast kogemusest öelda, et sugugi mitte sada protsenti toiduaineid, mida me iga päev ostame, ei ole Eestis toodetud. Praegusel aastaajal ei ole nii mõneski suures poes võimalik saada Eesti tomatit. Nii mõnigi toiduaine, näiteks banaan, Eestis ei kasvagi. Või ostetakse paraku, mida dikteerib taas kord kaupluste kaubavalik, näiteks Norra lõhet. Mida ma üritan sellega öelda? Kuigi ma usun, et te kõik eelistate, nii nagu minagi eelistan, alati eestimaist toidukaupa, ei ole meil ometi võimalik üksnes eestimaist toidukaupa tarbida. Päris suur osa selle eelnõu tõttu riigieelarvesse laekumata jäävast rahast läheks tegelikult välismaiste toidutootjate ehk banaanikasvatajate või lõhefarmerite toetuseks. Taas kord tekkis komisjonis küsimus (see küsimus peaks tekkima täna ka siin), kas me oleme nii jõukad, et kogu maailma toidutööstust sponsida.

Järgmine teema oli see, kas käibemaksu alandamisest saavad suurema võidu need, kes tegelikult abi vajavad, ehk suhteliselt vaesemad inimesed, või võidavad sellest meetmest rohkem pigem suhteliselt jõukamad inimesed.

Me olime varem diskussioonis jõudnud küll selleni, et mõju hindadele ei pruugi olla märkimisväärne, kuid oletasime, et mingi mõju hindadele ikkagi on, kas või mõni protsent või 1%, ükskõik, kui väike see on. Me tõdesime, et see inimene, kes ostab kallimaid toiduaineid ja kelle toidukorv on üldmaksumuselt suurem, võidab sellest eelnõust rohkem kui see, kes väga täpselt vaatab, milliseid toiduaineid valida ja millises koguses neid osta. Ehk jällegi: eelnõu sisuliselt ei saavuta eesmärki toetada neid, kes abi vajavad.

Sellest, et algataja rääkis, et selle eelnõu eesmärk ei olegi mitte niivõrd hinnalangus poes, kuivõrd töökohtade loomine ja tootjate toetamine, ma juba rääkisin, aga olgu see veel kord üle korratud.

Ma arvan, et ma olen sellega katnud kõik olulisemad teemad, mis komisjonis kõne alla tulid. Kui te lubate, siis omalt poolt ütlen veel seda (ma lihtsalt pean oma kohuseks rahanduskomisjoni esimehena teie tähelepanu sellele juhtida), et kuigi selle eelnõu rakendamise tähtaeg on aasta 2013, siis ka 2013. aastal ei ole Eesti riigieelarves mitte ühegi majandusprognoosi järgi 219 miljonit üleliigset eurot. Kui Eesti valitsused järgmisi riigieelarveid koostades ei tee põhimõttelist otsust, siis on eelarve 2013. aastal jätkuvalt defitsiidis ehk raha on puudu, mitte ei ole üle. Seetõttu on siin saalis kõlama jäänud väide, et see raha tuleks 2013. aastal justkui iseenesest, ilmselgelt eksitav. Ma rõhutan veel kord: 3,43 miljardit krooni ehk 219 miljonit eurot, mis on selle eelnõu hind ja mida on niisama palju, kui üldse tulumaksu Eesti riigieelarvesse laekub, tähendaks käibemaksu määratõstmist 24%-le või 25%-le või pensionitõusu mitmeks aastaks edasilükkamist. Tegemist on väga kõrge hinnaga. Kuna väga suur osa sellest rahast ei lähe sihtotstarbeliselt eelnõu eesmärgi täitmiseks, vaid läheb kaubanduslikele vahendajatele, teiste hulgas välismaistele tootjatele, otsustas komisjoni enamus panna eelnõu tänaseks päevakorda, kuid eelnõu esimest lugemist mitte lõpetada. Mittelõpetamise poolt oli 6 komisjoni liiget, vastu oli 5 ja erapooletuks jäi 1. Aitäh!

Asesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Kas teil on ettekandjale küsimusi? Minul on üks küsimus: kas see, et otsustati esimest lugemist mitte lõpetada,

tähendab, et eelnõu tuleb esimesel lugemisel tagasi lükata?

Taavi Rõivas

Täpselt nii.

Asesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ettekandja! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Soovivad. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Kui palju siis sellel koosseisul aega jäänud on? Natukene rohkem kui üks kuu. Kuulanud ära eelkõneleja kaasettekande, tuletan teile meelde Riigikogu kodukorda. Komisjoni kaasettekanne on komisjoni kaasettekanne. Ma palun vabandust Riigikogu juhatajalt, sest meie komisjoni kaasettekandjal ei tulnud komisjoni kaasettekandest midagi välja! Eks see ole seotud lähenevate valimistega. Üldiselt aga oleks sobilik, et siin ei esitata kaasettekandena Reformierakonna, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna või ükskõik mis teise erakonna kaasettekanne, vaid ikka komisjoni oma. Selles mõttes oli see üritus äärmiselt ebaõnnestunud.

Aga nüüd sisu juurde. Alustan tõsisemalt. Kuna küsimused olid seda laadi, nagu need olid, siis palun vabandust, kui lõpetan võib-olla elavamalt. Tegelikult on sellel eelnõul kaks mõju. Meil on ju väga sageli valida, kas me peame vajalikuks üht või teist tegevust toetada või mitte. Riigil on kaks toetamise moodust: toetuste maksmine ja ettevõtluse toetamine madalama käibemaksu määraga. Eesti oma väiksuse tõttu ei saa kasutada kõiki neid toetuste mooduseid, mida tänapäeva turumajanduses kasutatakse. Me oleme väike riik ja seetõttu on üksikuid kohti, kus neid võimalusi on mõtet ja vaja kasutada. Me ei kasuta kahjuks küllaldaselt määral kõike seda, mis võiks sisetarbimist turgutada ja elavdada ning selle kaudu majandust arendada ja töökohti luua. Kui me vaatame, millised need kohad on, siis toiduainete madalam käibemaks on kindlasti see koht, kus me seda teha saame. Madalam käibemaks avaldab tõesti survet selles suunas, et hinnad alaneksid. See, et käibemaksu 2009.

aasta suvel 2% tõsteti, ei avaldunud ka kohe hindades. Ei pidanudki avalduma, sest olukord turul oli selline, et ei saanud hindu tõsta. See 2%-line käibemaksu tõus kannatati lihtsalt ära, aga see avaldub nüüd erakordselt kõrges inflatsioonis. Nii et see, et käibemaks siis kasvas, tõstab tegelikult meie hindu praegu. Kui keegi soovib vaielda teemal, kas eurole ülemineku Eestis hindu tõstis või mitte, siis on valiku küsimus, kas me peame seda Reformierakonna ja IRL-i tehtud 2%-list käibemaksutõusu ürituseks riigi tulupid ja kulusid paremini balansseerida või millekski muuks. Aga praegu see tegelikult hindu mõjutab.

Mind üllatab kõige rohkem see täiesti rumal naiivsus. Võib-olla tuleb keegi varsti välja ideega, et üldse tuleks ainult peamaksu maksta. Selle on ju ka inimkond kunagi sajandeid tagasi üle elanud. Kui te ei pahanda, siis ma vastan samas stiilis. Austatud küsijad, kes te siin Jaanus Marrandit kiusasite! Kui te olete tähele pannud, siis poes käib osa inimesi käruga. See kärud on suur, sellel on rattad all ja need inimesed lükkavad seda. Nad tõstavad sinna asju sisse nii, et nad hindu ei vaata. Ausalt öeldes väga paljud neist isegi ei tea, mis see käibemaks on, ja nad ei tahagi teada. Nad ei tea ka, kui palju maksab see kaup, mille nad kärrusse panevad. Aga on teisi inimesi, kes käivad poes väikese korviga, mis on kas punane või mõnda teist värvi ja mis on plastmassist. Seal on väga vähe kaupa. Nemad teavad, mis see käibemaks on, ja nemad tunnetavad seda rohkem. See, et see suure kärud lükkaja maksab oma tarbimise pealt rohkem, ei tähenda seda, et ta tegelikult rohkem maksab, sest see väikese korviga tädi maksab oma tuludest riigile suurema osa kui see kärulükkaja.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 846 esimesel lugemisel tagasi lükata. Alustame selle ettepaneku hääletamise ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 846 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 45 ja vastu 20 Riigikogu liiget, 3 Riigikogu liiget jäid erapooletuks. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud

käibemaksuseaduse § 15 muutmise ja täiendamise seaduse eelnõu 846 on esimesel lugemisel tagasi lükatud ning langeb menetlusest välja. (Tabel 7.)

Teise päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

3. Merinõuete korral vastutuse piiramise 1976. aasta konventsiooni muutmise 1996. aasta protokolliga ühinemise seaduse eelnõu (853 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud merinõuete korral vastutuse piiramise 1976. aasta konventsiooni muutmise 1996. aasta protokolliga ühinemise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli majanduskomisjoni liikme Terje Trei!

Terje Trei

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Vabariigi Valitsuse algatatud merinõuete korral vastutuse piiramise 1976. aasta konventsiooni muutmise 1996. aasta protokolliga ühinemise seaduse eelnõu 853 esimene lugemine toimus siin saalis 15. detsembril eelmisel aastal. Eelnõu eesmärk on ühineda merinõuete korral vastutuse piiramise 1976. aasta konventsiooni muutmise 1996. aasta protokolliga. Protokoll eesmärk on kindlustusmäärade ajakohastamine, kuna konventsioonis sätestatud määrad, mis kehtestati 1976. aastal, ei taga enam piisavalt kaitset kannatanud poolele konventsioonis sätestatud nõuete puhul, mille esinemise korral on vastutuse piiramine võimalik.

Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli 29. detsember 2010. Eelnõu 853 teisele lugemisele saatmise arutelu toimus majanduskomisjonis 10. jaanuaril. Eelnõu kohta ei laekunud teiseks lugemiseks ühtegi muudatusettepanekut. Komisjon otsustas konsensusega saata eelnõu 853 Riigikogu täiskogule teiseks lugemiseks 19. jaanuaril ning Riigikogu koduja töökorra seaduse §-le 115 tuginedes otsustas juhtivkomisjon üksmeelselt teha täiskogule ettepanek teine lugemine lõpetada, panna eelnõu 853 lõpphääletusele ja seadusena vastu võtta. Täna!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Eelnõu 853 kohta muudatusettepanekuid laekunud ei ole. Juhtivkomisjoni üksmeelne seisukoht oli panna see eelnõu täna lõpphääletusele. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 853. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 48 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud merinõuete korral vastutuse piiramise 1976. aasta konventsiooni muutmise 1996. aasta protokolliga ühinemise seaduse eelnõu 853 on seadusena vastu võetud. (Tabel 8.)

Kolmanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

4. Kirikute ja koguduste seaduse muutmise seaduse eelnõu (884 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud kirikute ja koguduste seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni liikme Erik Salumäe!

Erik Salumäe

Austatud härra aseesimees! Head ametikaaslased! Ettekanne on lühike. Ühtegi muudatusettepanekut selle eelnõu kohta ei esitatud. Õiguskomisjon käsitles eelnõu teisele lugemisele saatmist 10. jaanuaril ega algatanud ka ise ühtegi muudatusettepanekut. Komisjoni konsensuslikud otsused on eelnõu teine lugemine täna lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, siis lõpphääletusele läheks see eelnõu homme, 20. jaanuaril. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Eelnõu 884 kohta muudatusettepanekuid ei laekunud. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

Neljanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

5. Võlaõigusseaduse, sotsiaalmaksuseaduse ja mittetulundusühingute seaduse muutmise seaduse eelnõu (881 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme viienda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud võlaõigusseaduse, sotsiaalmaksuseaduse ja mittetulundusühingute seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni liikme Erik Salumäe!

Erik Salumäe

Austatud härra aseesimees! Head ametikaaslased! Selle eelnõu esimese lugemise järel laekus õiguskomisjonile üks muudatusettepanek Erik Salumäelt ja samuti saabus pöördumine Eesti Noorteühenduste Liidult.

Komisjon arutas eelnõu 11. jaanuaril. Komisjoni istungil osalesid justiitsministri nõunik Madis Timpson, Justiitsministeeriumi eraõiguse talituse juhataja Indrek Niklus, talituse nõunikud Triin Tõnisson ja Kristiina Koll ning Eesti Noorteühenduste Liidu esindaja Martti Martinson. Lisaks varem nimetatud Erik Salumäe ettepanekule formuleeris komisjon ise kolm muudatusettepanekut. Nendest neljast ettepanekust peatun ma lähemalt ettepanekutel nr 2 ja 3.

Ettepanek nr 2, mille tegi Erik Salumäe, seisnes selles, et kui Riigikogule esitatud eelnõu järgi ei ole juhul, kui alaealine soovib astuda mittetulundusühingu liikmeks, tarvis kohtu nõusolekut ning piisab alaealise vanema nõusolekust, siis Erik Salumäe ettepanekul lisati eelnõusse see, et ka juhul, kui alaealine soovib olla mittetulundusühingu asutajate hulgas, piisaks lapsevanema nõusolekust. Kehtiva seaduse järgi oleks sellel puhul tarvis kohtu nõusolekut.

Ettepanek nr 3 tugines, nagu varem öeldud, Eesti Noorteühenduste Liidu pöördumisele. Eesti Noorteühenduste Liidu pöördumine seisnes põhiliselt selles, et tehti ettepanek muuta mittetulundusühingute seadust nii, et vähemalt 15-aastasel alaealisel tekiks võimalus astuda kõikide mittetulundusühingute liikmeks ise-

seisvalt, ilma vanema nõusolekuta. Peamine arutelu komisjonis toimus selle ümber, milliseid ühendusi see võimalik muudatus hõlmaks. Komisjonis ei leidnud toetust idee, et alaealine võiks ilma vanema nõusolekuta astuda ükskõik millisesse MTÜ-sse. Ei toetatud ka lähenemist, et vanema nõusolekut ei ole üldse tarvis. Küll aga arutleti selle üle, millisesse ühendusse astumise puhul ei oleks vaja vanema nõusolekut esitada, vaid piisaks selle olemasolu eeldamisest, nagu on näiteks selgi puhul, kui alaealine soovib poes mingisuguseid olmeoste teha. Komisjoni laual olid võimalused piirduda nõusoleku eeldamise puhul kas kõigi noorteühingutega noorsootöö seaduse mõttes või ainult nendega, mis on enam tuntud, n-ö massiorganisatsioonid, millega seoses on seaduses antud 500 liikme nõue ja mille struktuuriüksused peavad tegutsema vähemalt viie maakonna territooriumil. Komisjoni istungil toetas komisjoni liikmete enamus (poolt 3, erapooletuid 1) esimest varianti ehk seda, nagu muudatusettepanekus on sätestatud, et kui vähemalt 15-aastane alaealine astub sellise noorteühingu liikmeks, mis vastab noorsootöö seaduses sätestatud, siis ei pea eestkostja nõusolekut mitetulundusühingule esitama, kui selle põhikirjas ei ole sätestatud teisiti.

Komisjon otsustas konsensuslikult teise lugemise täna lõpetada ning kui teine lugemine lõpetatakse, siis võiks võtta selle eelnõu seadusena vastu homme, 20. jaanuaril. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita.

Eelnõu 881 kohta on laekunud neli muudatusettepanekut. Esimene muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Teine muudatusettepanek on Riigikogu liikmelt Erik Salumäelt ja juhtivkomisjoni seisukoht on, et seda ettepanekut tuleb täielikult arvestada. Kolmas ettepanek on juhtivkomisjonilt ja ka neljas ettepanek on juhtivkomisjonilt. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

Viienda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

6. Kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (870 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kuuenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma annan sõna rahanduskomisjoni liikmele Eiki Nestorile. Palun!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Komisjon tegi konsensuslikult selle eelnõu kohta viis muudatusettepanekut. Nendest viies on puhtalt sõnastuslik parandus ja ülejäänud neljal on ka sisulist tähendust. Lühidalt nendest.

Esimene muudatusettepanek on tingitud sellest, et kehtiva seaduse järgi oli juhul, kui inimene vahetas pensionifondi, väärtpaberite keskregister sunnitud inimese tahteavalduseks lugema seda sooviavaldust, mis jõudis nendeni viimasena. Praktikas juhtus nii, et kui inimene pensionifondi vahetas ja mõne aja pärast otsustas seda uuesti teha, siis tekkis turuosalisi, kes kasutasid seda sätet ära ja saatsid neile laekunud sooviavalduse väärtpaberite keskregistrisse hiljem. Teisisõnu: kehtima hakkas otsus, mis jõudis registrisse hiljem, mitte see, mille inimene viimasena tegi. Nüüd on see asi parandatud. Kehtib inimese see otsus, mille ta langetas kõige hiljem.

Teine muudatusettepanek on seotud kolmanda samba pensionifondidega. Uue lõike sissetoomisega on täpsustatud, mida peetakse isikustatud pakkumiseks. Näiteks brošüüri saamine selle kohta, et teil on võimalik vabatahtlikult pensioni koguda, ei ole veel isikustatud pakkumine.

Kolmas muudatusettepanek on rakendus- tähtaegade kohta. Te loodetavasti teate, et see seadus peaks laias laastus jõustuma 1. augustil, välja arvatud maksuseadusi käsitlev osa, mis jõustub järgmise aasta 1. jaanuaril. Riigikogu aga on juba varem vastu võtnud seaduse, mille üks paragrahv hakkab kehtima s.a 1. aprillil ja mille sisu käsitleb ka fondide vahetamise teematikat. Nimelt, kehtiva seaduse alusel võib inimene kolida kogu kogutud rahaga ühest fondist teise. Teine võimalus on jätta varem

kogutud raha vanasse fondi ja hakata koguma uude. Seadusparandus, mis on Riigikogus juba varem vastu võetud, nägi ette ka võimaluse võtta osa kogutust uude fondi kaasa. Kõne all oleva seaduseelnõu kõige põhilisem muudatus, mis jõustub 1. augustil, annab aga õiguse aasta jooksul kolmel korral fondi vahetada. Selleks et mitte mitu korda n-ö fondivahetustemaatika paragrahve jõustada, mis tähendab halduskulusid, koolituskulusid, mida iganes, otsustas komisjon üksmeelselt, et need kaks sätet võiksid jõustuda ühel kuupäeval ehk 1. augustil. See-ga, ka fondi vahetamise võimalus nii, et poole või osa kogutust saab kaasa võtta, hakkab kehtima 1. augustil.

Neljas muudatusettepanek on ka vajalik. See on täpsustav. Kehtiva korra järgi võib fondivalitseja oma tasumäära muuta siis, kui ta on sellest küllaldaselt ette teatanud, ning see muudatus hakkab kehtima järgmise aasta 1. jaanuarist. Meie pakutud muudatusega antakse talle võimalus võetava tasu määra langetamine jõustada varem. Tõusu puhul kehtib ikkagi vana reegel, aga langetamist on fondivalitsejal võimalik jõustada ka varem.

Komisjoni üksmeelne otsus oli toetada teise lugemise lõpetamist. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Kas teil on ettekandjale küsimusi? Hea ettekandja! Ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Alustame eelnõu 870 kohta laekunud muudatusettepanekute läbivaatamist. Neid on kokku viis, kõik on juhtivkomisjonilt ja seisukoht on, et neid tuleks täielikult arvestada. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

Kuuenda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

7. Ravimiseaduse § 39 muutmise seaduse eelnõu (872 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme seitsmenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse esitatud ravimiseaduse § 39 muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu

kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Tõnis Kõivu!

Tõnis Kõiv

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas teisipäeval, 11. jaanuaril 2011 Vabariigi Valitsuse algatatud ravimiseaduse § 39 muutmise seaduse eelnõu. Kohale olid kutsutud Sotsiaalministeeriumi ametnikud. Arutelu tulemusel tegi komisjon ka ühe muudatusettepaneku seaduse kohta.

Kõigepealt ütlen väikeseks meeldetuletuseks, et tegemist on ravimiseaduse täiendamisega, mille eesmärk on luua paremad reeglid selleks, et muutuks selgemaks ravimite käitlemise tegevuslubade registri pidamine, mille parendamiseks valmis 2009. aastal Sotsiaalministeeriumi ja Raviameti ühishankena uus infotehnoloogiline süsteem. Selle uue süsteemi kasutusala on varasemast oluliselt laiem. Lisaks ravimite käitlemise tegevuslubade andmetele on infosüsteemi lisatud tegevuslubade taotluste menetlemisandmed, ravimite käitlejate ja defektsete ravimite üle riikliku järelevalve käigus kogutud andmed ning apteekide igas kvartalis esitatavad statistiliste aruannete andmed. Infosüsteemi laiendamise põhieesmärk on olnud menetlusprotsesside toetamine ja kiirendamine ning ravimite käitlemise tegevusloa omajatega seotud andmete koondamine mitmest andmebaasist ühte suurde andmebaasi, et vältida andmete mitmekordset sisestamist ja väikeste, turvanõuetele mittevastavate andmekogude paljusust. Seetõttu ei taotleta seoses infosüsteemi laiendamisega uut andmete kogumise luba, vaid juba praegu ravimiseaduse ja allaktide alusel kogutavate andmete koondamist ühte registrisse.

Seaduse rakendamisega ei kaasne lisakulusi riigieelarvest, sest arendused on juba loodud ning registripidamiskulud on samuti eelarvesse planeeritud. Jooksvad registripidamiskulud katab vastavalt lepingule Sotsiaalministeerium. Uus tarkvara on kasutuselevõtuks valmis kohe, kui õigusruum seda võimaldab. Võimaldamaks selle kasutuselevõtu jaoks vajalike eeltööde täpset planeerimist, tegi sotsiaalkomisjon eelnõu kohta parandusettepaneku, millega täiendatakse eelnõu teksti uue paragrahvi-ga, mis näeb ette, et seadus jõustub 2011. aasta 1. märtsil. Konkreetse kuupäeva paikapnemine annab võimaluse ettevalmistustöid täp-

selt planeerida ja need õigeks ajaks valmis saada. Sotsiaalkomisjon oli konsensuslikult selle paranduse poolt.

Samamoodi konsensuslikult otsustati saata seaduseelnõu 872 täiskogu saali teisele lugemisele 19. jaanuaril 2011 ettepanekuga teine lugemine lõpetada. Samuti otsustas komisjon saata eelnõu pärast teise lugemise lõpetamist kolmandale lugemisele 20. jaanuaril 2011 ettepanekuga eelnõu seadusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita.

Alustame muudatusettepanekute läbivaatamist. Eelnõu 872 kohta on laekunud üks tõsine muudatusettepanek juhtivkomisjonilt. Keegi hääletamist ei soovi. Muudatusettepanekud on läbi vaadatud. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

Seitsmenda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

8. Euroopa kohaliku omavalitsuse harta kohaliku omavalitsuse üksuse tegevuses osalemise õigust käsitleva lisaprotokolli ratifitseerimise seaduse eelnõu (908 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kaheksanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa kohaliku omavalitsuse harta kohaliku omavalitsuse üksuse tegevuses osalemise õigust käsitleva lisaprotokolli ratifitseerimise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli regionaalminister Siim Valmar Kiisleri!

Siim Valmar Kiisler

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Euroopa kohaliku omavalitsuse harta on siin saalis üsna hästi tuntud dokument, mis reguleerib eelkõige riigi ja kohalike omavalitsuste suhteid. Nüüd on neile Euroopa Nõukogu liikmesriikidele, kes on kohaliku omavalitsuse hartale alla kirjutanud, allkirjastamiseks avatud üksuse tegevuses osalemise õigust käsitlev lisaprotokoll. Kuna Euroopa kohaliku omava-

litsuse harta on ratifitseeritud Riigikogus, siis tuleb ka lisaprotokoll ratifitseerida samas vormis. Harta otseselt ei reguleeri isikute õigust ühiskonnaelus osaleda. Kuid see põhimõte on laialt tunnustatud ja muutunud demokraatliku võimukorralduse vältimatuks osaks, seega on Euroopa Nõukogu tasandil peetud vajalikuks hartat lisaprotokolliga täiendada. Kuna tegu on esimese rahvusvahelise dokumendiga, mille eesmärk on rahvusvaheliselt tagada kodanike õigus osaleda valijate või kandidaatidena nende elukohaks oleva kohaliku omavalitsuse üksuse esinduskogu liikmete valimisel, siis on Eesti jaoks oluline anda rahvusvahelisele üldsusele signaal, et Eesti täidab seda demokraatliku õigusriigi kohustust. Lisaprotokolli heakskiitmine tuleneb eeskätt soovist tunnustada isikute õigust osaleda kohaliku omavalitsuse üksuse tegevuses kui rahvusvahelisest õigusest tulenevat õigust. Lisaks täidaksime lisaprotokolli ratifitseerimisega Euroopa Nõukogu Kohalike ja Regionaalsete Omavalitsuste Kongressi (Eestis tuntud ka kui CLRAE) 28. oktoobri 2010. aasta soovitus "Kohalik demokraatia Eestis" punktis 6 tehtud ettepanekut, kus Eesti pädevatel võimuorganitel soovitatakse lisaprotokoll võimalikult ruttu ratifitseerida.

Lisaprotokolliga kohustatakse liikmesriiki äránägemise ja kehtiva õiguskorra kohaselt kehtestama järgmist: 1) inimeste kaasamise menetlus, mis võib sisaldada nõupidamisi, kohalikke referendumeid ja taotlusi ning suure elanike arvu ja/või territooriumiga kohaliku omavalitsuse üksuse korral meetmeid inimeste kaasamiseks neile lähedasel tasandil; 2) kohaliku omavalitsuse üksuste hoitavatele ametlikele dokumentidele juurdepääsemise menetlus kooskõlas osalisriigi põhiseadusliku korra ja rahvusvaheliste õiguslike kohustustega; 3) meetmed nende isikukategooriate vajaduste rahuldamiseks, kelle osalemine on eriti raskendatud; 4) korrad ja menetlused kohaliku omavalitsuse üksuste toimimist ning kohalikke avalikke teenuseid käsitlevate kaebuste ja ettepanekutega tegelemiseks ning neile vastamiseks.

Eesti riigisisises õiguses reguleerivad lisaprotokollist tulenevate nõuete täitmist põhiseadus, kohaliku omavalitsuse korralduse seadus, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadus, avaliku teabe seadus ja haldusmenetluse seadus. Lisaprotokollist ei tulene Eesti riigile

lisakohustusi, regulatsioonid on kehtivates seadustes juba olemas ning on isikute kaasamise seisukohalt lisaprotokolli miinimumnõudeid arvestades juba tükk maad ka n-ö ajast ees. Näiteks kohaliku omavalitsuse volikogu valijad ja kandidaadid saavad lisaks Eesti kodanikele, mis on lisaprotokolli miinimumnõue, olla ka Euroopa Liidu kodanikud. Hääleõiguslikud on ka välismaalased, kes on valimispäevaks saanud 18-aastaseks, kelle püsiv elukoht on selles vallas või linnas ning kes elavad Eestis pikaajalise elaniku elamisloa või alalise elamisõiguse alusel. Valimisõiguse teostamist on meil teatavasti hõlbustatud kodus hääletamise, elektroonilise ja m-hääletamisega. Praktikas on välja töötatud või väljatöötamisel ka mitu elektroonilist lahendust (nt volikogude infosüsteem), mis aitavad isikuid kohaliku omavalitsuse tegevusse rohkem kaasata.

Lisaprotokolli ratifitseerimisega ei piiritleta kohaliku omavalitsuse üksusi, kellele lisaprotokollist tulenevaid nõudeid kohaldatakse. See tähendab, et neid nõudeid kohaldatakse kogu Eesti territooriumil ühetaoliselt, kuna lisaprotokollis esitatud nõuded kohalduvad Eesti seaduste kohaselt samuti kõigile omavalitsusüksustele ühetaoliselt. Eesti riik ei esita lisaprotokolli osas deklaratsioone ega reservatsioone. Meie omavalitsusliidud, Eesti Linnade Liit ja Eesti Maaomavalitsuste Liit, avaldasid lisaprotokolli ratifitseerimisele tugevat toetust. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Kas teil on ministrile küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma palun ettekan-
deks Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Ene Kaups!

Ene Kaups

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa kohaliku omavalitsuse harta kohaliku omavalitsuse üksuse tegevuses osalemise õigust käsitleva lisaprotokolli ratifitseerimise seaduse eelnõu oli põhiseaduskomisjonis arutlusel esmaspäeval, 10. jaanuaril. Eelnõu eesmärk on ratifitseerida lisaprotokoll, mis näeb allakirjutanud riikidele ette kohustuse tagada kõigile üksikisikutele õigus osaleda kohaliku omavalitsuse üksuse tegevuses, mis hõlmab vähemalt kodanike õigust osaleda valijatena

või kandidaadidena nende elukohaks oleva omavalitsusüksuse esinduskogu liikmete valimisel.

Eelnõu arutelul komisjonis osalesid regionaalminister Siim Valmar Kiisler ja Siseministeriumi regionaalarengu osakonna õigusnõunik Olivia Taluste. Ülevaate eelnõu kohta esitas minister Kiisler, kes märkis, et lisaprotokolli ratifitseerimise korral ei ole Eestil selle rakendamisega täendavaid probleeme, kuna kõik, mida lisaprotokolliga nõutakse, on Eestis juba seadustatud ja rakendatud. Olivia Taluste lisas, et Eesti riigil ei ole huvi teha lisaprotokolli ratifitseerimisel erisusi, deklaratsioone või reservatsioone. Lisaprotokolli kohaldatakse ühetaoliselt. See kohaldub kõikidele kohaliku omavalitsuse üksustele, hoolimata nende suurusest.

Lisaprotokolli ratifitseerimise protsessi käigus selgus, et kõik protokollist tulenevad nõuded on Eesti seadustes juba ammendavalt reguleeritud. Nii on sellele protokollile 16. novembril 2009 Vabariigi Valitsuse esindaja ka alla kirjutanud. Ka Eesti omavalitsusliidud toetavad lisaprotokolli ratifitseerimist.

Põhiseaduskomisjonis toimunud arutelu tulemusena jõudsid komisjoni liikmed konsensusse otsustele määrata eelnõu ettekandjaks siinkõneleja, teha Riigikogu juhatussele ettepanek võtta seaduseelnõu 908 esimese lugemise arutelu Riigikogu täiskogu 19. jaanuari istungi päevakorda, teha Riigikogu täiskogule ettepanek seaduseelnõu 908 esimene lugemine lõpetada ja teha Riigikogu juhatussele ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise ajaks 2. veebruar kell 18. Aitäh teile!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Mina ütlen teile aitäh! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg s.a 2. veebruar kell 18. Esimene lugemine on lõpetatud.

Kaheksanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

9. Välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu (900 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme üheksanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli regionaalminister Siim Valmar Kiisleri!

Siim Valmar Kiisler

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Eelnõu koostati Euroopa Liidu Nõukogu direktiivi ülevõtmiseks, mis reguleerib kõrge kvalifikatsiooniga tööjõu riiki lubamist ning selliste töötajate õigusi ja kohustusi Euroopa Liidu territooriumil. Selle direktiiviga võetakse kasutusele nn Euroopa Liidu sinine kaart, mis annab elamisloa töötamiseks kõrget kvalifikatsiooni nõudval töökohal.

Kõrget kvalifikatsiooni nõudev töö on eelnõu järgi töö, mille tegemiseks vajalikke teadmisi ja oskusi tõendab kõrgem kutsekvalifikatsioon. Kõrgema kutsekvalifikatsiooniga on tegemist, kui nominaalne õppeaeg on kestnud vähemalt kolm aastat ja seda tõendab kõrgharidust kinnitav dokument või kui on olemas vähemalt viieaastane erialase töö kogemus. Viimati nimetatud juhul ei ole haridusnõuet kehtestatud. Eelnõu kohaselt hindab välismaalase poolt Euroopa Liidu sinise kaardi taotlusele lisatud kutsekvalifikatsiooni tõendavat dokumenti Haridus- ja Teadusministeerium. Seadusega reguleerimata ameti- või kutsealadele tööle asumiseks hindab välismaalase poolt Euroopa Liidu sinise kaardi taotlusele lisatud kõrgemat kutsekvalifikatsiooni tõendava dokumendi nõuetele vastavust elamisloa taotluse menetluse käigus SA Archimedes struktuuriüksus Eesti Akadeemilise Tunnustamise Infokeskus, mis on kõrgharidust tõendavate välisriigi ja piiriüleste kvalifikatsioonide ning õppeperioodide hindamise pädev asutus Eestis. Välismaalase poolt Euroopa Liidu sinise kaardi taotlusele lisatud töökogemust kinnitavaid dokumente, mis on vajalikud kõrgema kutsekvalifikatsiooni tõendamiseks, hindab eelnõu kohaselt Politsei- ja Piirivalveamet, küsides selleks vajaduse korral teiste asutuste arvamust.

Nõue on selline, et kõrgema kutsekvalifikatsiooniga tööjõule tuleb maksta vähemalt liikmesriigi 1,5-kordset keskmist palka. Eranähtuna võib teatud valdkonna töötajatele, näiteks pedagoogika- ja tervishoiuspetsialistidele, maksta vähemalt 1,2-kordset keskmist palka. Tulenevalt direktiivist tuleb kõrgelt kvalifitseeritud tööjõu Eestisse elama asumise puhul loobuda kehtivast palgakriteeriumist, mis on madalam kui direktiivis kohustuslikuna ettenähtu. Alates 2008. aastast on välismaalaste seaduses nõue, et välismaalase töötamise eesmärgil Eestisse elama asumisel peab tööandja maksma talle töötasu, mis on vähemalt võrdne Statistikaameti viimati avaldatud tööandja põhitegevusala aasta keskmise brutokuupalgaga, kuid mitte väiksem kui Statistikaameti viimati avaldatud Eesti aasta keskmise brutokuupalga ja koefitsiendi 1,24 korrutis. Töötajate suhtes, kellele ei tule tulenevalt direktiivist maksta Eesti 1,5-kordset keskmist brutopalka, otsustas Vabariigi Valitsus senist koefitsienti mitte muuta ehk neile jääb kehtima koefitsient 1,24.

Direktiivi ülevõtmise tähtaeg on 19. juuni 2011, mistõttu oleks vaja see eelnõu seadusena vastu võtta Riigikogu selle koosseisu ajal. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister! Ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Mart Nutti!

Mart Nutt

Austatud härra juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Põhiseaduskomisjon arutas seaduseelnõu 900 korralisel põhiseaduskomisjoni koosolekul, mis toimus 10. jaanuaril. Arutelude juurde olid kutsutud minister Siim Valmar Kiisler ning Siseministeeriumi migratsiooni- ja piirivalvepoliitika osakonna juhataja Ruth Annus. Samuti viibis koosolekul Siseministeeriumi regionaalarengu osakonna õigusnõunik Olivia Taluste. Põhiseaduskomisjon oli selle eelnõu menetlemisel äärmiselt üksmeelne. Minister ja proua Annus tutvustasid eelnõu sisu nii, nagu seda tegi minister ka praegu. Ega siin oluliselt midagi lisada ei olegi, ainult menetluslikud otsused.

Kõik menetluslikud otsused tehti konsensuslikult: 7 poolthäält, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Põhiseaduskomisjoni ettepanek

Riigikogule on esimene lugemine lõpetada ning teeme ka ettepaneku muudatusettepanekute esitamise tähtjaks määrata 2. veebruar kell 18. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Läbirääkimise soove ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg s.a 2. veebruar kell 18. Esimene lugemine on lõpetatud.

Üheksanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

10. Välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu (901 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kümnenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun jälle Riigikogu kõnetooli regionaalminister Siim Valmar Kiisleri!

Siim Valmar Kiisler

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! See välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu on välja töötatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse EÜ 810/2009 ("Viisaeskiri") artikli 32 lõike 3 ja artikli 24 lõike 7 rakendamiseks. Nimetatud eeskirja sätted näevad ette liikmesriikide kohustuse võimaldada viisataotlejal viisa andmisest keeldumise, viisa tühistamise ja kehtetuks tunnistamise otsuseid vaidlustada. Millist menetlust selleks rakendada, on liikmesriigi enda otsustada. Ei Eesti, Euroopa Liidu ega rahvusvahelisest õigusest ei tulene Eestile kohustust võimaldada viisaotsuste või -menetluste vaidlustamist kohtus, see on iga suveräänse riigi enda otsustuspädevus.

Olles kaalunud eri võimalusi, otsustas Vabariigi Valitsus näha eelnõus ette järgmise vaidlustusmenetluse. Kaks korda saab otsust vaidlustada haldusesiseselt ja seejärel saab viisa andmisest keeldumise, viisa kehtetuks tunnistamise või tühistamise menetluse läbiviimi-

se vaidlustada kohtus kolmes astmes. Vaidlustusmenetlus kehtestatakse haldusesiseselt kaheastmelisena, mille esimeses astmes vaatab välismaalase avalduse alusel tehtud otsuse läbi otsuse teinud haldusorgan (välisesindus, Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet). Teises astmes, välismaalase teistkordse avalduse alusel tehtud otsuse vaatab läbi otsuse teinud asutuse üle teenistuslikku järelevalvet tegev haldusorgan (Välisministeerium või Siseministeerium). Nii esimeses kui ka teises astmes on välismaalasel võimalus esitada avaldus otsuse vaidlustamiseks 30 kalendripäeva jooksul ning mõlemal juhul nimetatud tähtaega ei ennistata. Tähtaja ennistamist ei võimaldata, sest välismaalasel on alati võimalik uuesti taotleda viisat Eestisse saabumiseks. Juhul kui viisa andmisest keeldutakse, algab uus otsuse vaidlustamiseks avalduse esitamise tähtaja kulgemine. Seejärel on eelnõu kohaselt võimalik viisa andmisest keeldumise, viisa kehtetuks tunnistamise või tühistamise menetluse peale esitada kaebus halduskohtusse. Vaidlustusmenetluse rakendamise tähtaeg on 5. aprill 2011, mistõttu palume eelnõu seadusena vastu võtta Riigikogu sellel koosseisul. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Ma tänan teid, härra minister! Küsimusi ei ole. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Mart Nutti!

Mart Nutt

Austatud härra juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Põhiseaduskomisjon suhtus ministri palvesse heatahtlikult ja menetles ka seda eelnõu konsensuslikult. Komisjoni istungile olid kutsutud minister Siim Valmar Kiisler ning Siseministeeriumi migratsiooni- ja piirivalvepoliitika osakonna juhataja Ruth Annus. Selgitused, mida härra Kiisler ja proua Annus komisjonile andsid, olid ammendavad, mistõttu jääb mul üle lugeda ette menetluslikud otsused, mis on samasugused nagu eelmise välismaalaste seaduse muutmise eelnõu kohta tehtud otsused. Kõik menetluslikud otsused võeti vastu konsensuslikult (8 poolthäält, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud). Seega teeb põhiseaduskomisjon ettepaneku seaduseelnõu 901 esimene lugemine lõpetada ja muudatusettepanekute esitamise tähtjaks määrata 2. veebruar kell 18. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma tänan ka teid! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Läbirääkimise soovi ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg s.a 2. veebruar kell 18. Esimene lugemine on lõpetatud.

Kümnenda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

11. Rahvatervise seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (906 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme 11. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud rahvatervise seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli keskonnaminister Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Järgmist kahte seaduseelnõu tutvustades tuleb mul siin astuda sotsiaalministri saabastesse.

Eelnõuga kehtestatakse rahvastiku tervisega seotud riiklike andmekogude regulatsioon. Need andmekogud on: vähiregister, meditsiiniline sünniregister, müokardiinfarktiregister, tuberkuloosiregister ja vee terviseohutuse infosüsteem. Tegemist ei ole uute registrite loomisega, vaid toimivate registrite õigusruumi korrigeerimisega. Vähiregister, meditsiiniline sünniregister ja tuberkuloosiregister on Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas tegutseva Tervise Arengu Instituudi juures peetavad registrid. Vähiregister tegutseb faktiliselt alates 1978. aastast, vanimad andmed pärinevad isegi 1968. aastast. Meditsiiniline sünniregister loodi 1992. aastal, tuberkuloosiregister tegutseb sotsiaalministri määruse alusel, müokardiinfarktiregister asub SA Tartu Ülikooli Kliinikum juures ja seda peetakse praegu tervishoiuteenuse osutaja andmebaasina. Eelnimetatud registrid koguvad isikustatud andmeid.

Vee terviseohutuse infosüsteem on Terviseameti juurde loodav infosüsteem, mis kogub

andmeid joogi-, suplus- ja ujulavee ning loodusliku mineraal- ja allikavee kvaliteedi kohta. Registrisse ei koguta isikuandmeid. Praegu on Terviseametis olemas asutusesisene andmebaas. Andmete kogumise kohustus tuleneb Euroopa Liidu veepoliitika raamdirektiivist, suplusvee direktiivist, joogivee direktiivist ja Århusi konventsioonist (keskkonnaasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsioon).

Eelnõuga reguleeritud registrid-andmekogusid iseloomustab asjaolu, et tegemist on laialt levinud haigestumisi jälgivate andmekogudega ja statistilisi andmeid antakse ka rahvusvahelistele organisatsioonidele. Analoogsed tervisevaldkonna registrid on olemas enamikus riikides. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister! Ma tänan ka teid! Küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Liisa-Ly Pakosta!

Liisa-Ly Pakosta

Austatud juhataja! Riigikogu sotsiaalkomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud rahvatervise seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu oma s.a 10. jaanuari istungil. Eelnõu eesmärk on kehtestada rahvatervise valdkonnas tegutsevatele andmekogudele seadusest tulenev korrektne õiguslik alus. Seaduseelnõu tutvustas komisjoni liikmetele sotsiaalminister Hanno Pevkur. Arutelust võtsid osa Sotsiaalministeeriumi e-tervise osakonna nõunik Laine Peedu ning Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Kersti Berendsen-Koržets, kes vastasid ka komisjoni liikmete küsimustele. Küsimused käsitlesid Andmekaitse Inspektsiooni arvamust nende andmekogude kohta, koostööd Keskkonnaministeeriumiga, arstide tööaja võimalikku pikendamist ja andmekogude järelevalvet. Esile tõsteti ka eelnõu erakordselt hästi ja põhjalikult koostatud seletuskiri.

Komisjon otsustas saata seaduseelnõu 906 Riigikogu täiskogu saali esimesele lugemisele s.a 19. jaanuaril ettepanekuga esimene lugemine lõpetada. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks otsustati paluda määrata 21. jaanuar 2011 kell 16.30.

Ma parandan eelkõneleja ühe väikese sõnavääratuse. Sünniregister ei ole haigestumispõ-

hine, vaid sünnipõhine. Sünnitamine ja sünd ei ole haigused.

Aseesimees Jüri Ratas

Ma tänan ettekandjat! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Läbirääkimise soovi ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrán eelnõu 906 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 21. jaanuari kell 16.30. Esimene lugemine on lõpetatud.

11. päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

12. Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu (904 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme 12. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli keskkonnaminister Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Lugupeetud Riigikogu! Eelnõu eesmärk on kõrvaldada puudused ja praktikas ilmnenu ebatäpsused, mis on ilmnenu sotsiaalhoolekande seaduse erihoolekandeteenuste jao muutmise järel 2009. aasta algusest. Samuti on eelnõu eesmärk anda samamoodi nagu nendele noortele, kes kasvavad oma vanemate juures ja on nende ülalpidamisel, magistriõppes jätkamise võimalus ka asenduskoduteenusel viibivatele noortele, kes on läbi teinud bakalaureuseõppe. Magistriõppe läbimine annab asenduskodus üleskasvanud noorele tööturul parema konkurentsivõime, mis omakorda annab eeldused paremaks toimetulemiseks hilisemas iseisvas elus.

Seadusmuudatuse üks eesmärk on psüühiliste erivajadustega inimeste riigieelarvest rahastatavate erihoolekandeteenuste sisu ja korraldust puudutavate kitsaskohtade kõrvaldamine, et muuta erihoolekandeteenuste osutamist puudutav regulatsioon selgemaks nii teenust saavate inimeste, teenuseosutajate kui ka Sotsiaalkindlustusameti kui erihoolekande-

teenusele suunava, halduslepinguid sõlmiva ja järelevalvet tegeva organi jaoks.

Eelnõus on ära toodud järgmised erihoolekandeteenuse korraldamist käsitlevad suuremad muudatused. Esiteks, isiku õigus saada toetavat erihoolekandeteenust (töötamise toetamise teenust, toetatud elamise teenust ja kogukonnas elamise teenust) ei sõltu talle määratud puude raskusastmest või töövõimekaotusprotsendist. Teiseks, täpsustatakse isiku eraldamist ning lubatakse seda ka juhul, kui isik ei ole ohtlik mitte ainult endale või teistele teenust saavatele isikutele, vaid ka näiteks töötajatele. Kolmandaks, Sotsiaalkindlustusamet ei lõpeta toetatud elamise teenust, kogukonnas elamise teenust ja ööpäevaringset erihoolekandeteenust osutavale teenuseosutajale riigieelarvest makstava tasu maksmist selle teenuse osutamise eest, mida isik on õigustatud saama, kui isik ei kasuta nimetatud teenust statsionaarse tuberkuloosiravi saamise tõttu. Neljandaks, eelnõuga kehtestatakse tegevusjuhendajatele senise põhihariduse asemel keskhariduse nõue.

1999. aastal kirjutasid 29 riigi haridusministrid alla Bologna deklaratsioonile, mille eesmärk oli luua 2010. aastaks Euroopa ühtne kõrgharidusruum, mis soodustaks isikute vaba liikumist nii õppimise kui ka töötamise eesmärgil. See tõi kaasa pika õppetsükli lahutamise bakalaureuse- ja magistriõppeks. Kui varem oli spetsialistiks õppimine katkestamatu protsess, mis kestis sõltuvalt riigist ja erialast 4–6 aastat, siis Bologna deklaratsioon tõi kaasa võimaluse minna tööle juba pärast kolmeaastasi õpinguid. Samas andis kahetsükliline kõrgharidus võimaluse vahetada pärast esimest tsüklit kõrgkooli ja ka eriala. Juba Vabariigi Valitsuse 12. juuni 2001. aasta istungil heaks kiidetud Eesti kõrgharidusreformi kavas "Kõrgharidusreform 2001–2002" seati eesmärgiks, et bakalaureuseõppe lõpetanutest vähemalt kaks kolmandikku jätkab magistriõppes. Eelnõuga tagatakse see võimalus asenduskoduteenusust saavatele lastele, kes on lõpetanud bakalaureuseõppe. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister! Ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Heljo Pikhofi!

Heljo Pikhof

Austatud juhataja! Head ametikaaslased! Sotsiaalkomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu 904 oma 11. jaanuari istungil. Eelnõu tutvustasid sotsiaalkomisjonis Sotsiaalministeeriumi hoolekande osakonna peaspetsialistid Elmet Puhm ja Maarja Kraiss. Eelnõuga täpsustatakse ja muudetakse mõningaid erihoolekandeteenustele kehtestatud põhimõtteid. Reguleeritakse olukord, kus isik vajab tuberkuloosiravi erihoolekandeteenuse saamise ajal. Samuti kaotatakse toetatud elamise teenuse puhul piirang, et seda teenust ei osutata sügava puudega isikutele. Töötamise toetamise teenuse puhul kaotatakse nõue, et selleks, et isikul tekiks õigus teenust saada, peab talle olema määratud mingi kindel töövõimekaotusprotsent. Erihoolekandeteenust osutavale tegevusjuhendajale kehtestatakse lisaks koolituse nõudele keskhariduse nõue, mille täitmiseks on antud viieaastane aeg. Praeguse seaduse järgi peab tegevusjuhendajal olema ainult põhiharidus ja erialane koolitus. Täiendatakse ka asenduskoduteenuse sätteid. Nimelt pikendatakse asenduskoduteenuse saamise õigust isikule, kes jätkab õpinguid magistriõppes, seda pikendatakse nominaalse õppeaja lõpuni. Praeguse seaduse järgi on isikul õigus saada asenduskoduteenust kuni bakalaureuseõppe lõpuni, kui ta lõpetab õpingud nominaalse õppeajaga. Komisjonis eelnõu sisu üle erilist diskussiooni ei tekkinud.

Komisjon otsustas saata menetletava eelnõu Riigikogu täiskogule esimeseks lugemiseks 19. jaanuaril s.a ja teha täiskogule ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada. Komisjoni ettekandjaks otsustati määrata Heljo Pikhof. Kõik otsused võeti vastu konsensusel. Komisjon teeb ettepaneku määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 21. jaanuar s.a kell 16.30. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Läbirääkimise soovi ei ole. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrin eelnõu 904 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 21. jaanuari kell 16.30. Esimene lugemine on lõpetatud.

12. päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

13. Ruumiandmete seaduse eelnõu (890 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme 13. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud ruumiandmete seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli keskkonnaminister Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud parlamendiliikmed! Ruumiandmete seaduse eelnõuga luuakse õiguslikud alused Euroopa Liidu ruumiandmete taristuga kooskõlas oleva Eesti ruumiandmete taristu väljaarendamiseks ning võetakse Eesti õigusesse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega rajatakse Euroopa Ühenduse ruumiandmete taristu.

Direktiivi eesmärk on rajada ruumiandmete taristu, mille raames tehakse kõikidele kättesaadavaks avaliku võimu kandjate hallatavad olemasolevad ruumiandmekogumid. Ruumiandmete valdkonnad, mille andmed tuleb kättesaadavaks teha, on kirjas direktiivi lisades I–III ja eelnõu seletuskirja lisas 1. Sinna kuuluvad sellised ruumiandmevaldkonnad nagu koordinaatsüsteemid, aadressid, transpordivõrgud, kaitsealused kohad, maakate, ehitised, inimeste tervis ja ohutus, põllumajandus- ja vesiviljelusrajatised, demograafia, atmosfääritingimused, energiaressursid jne. Seaduseelnõuga kehtestatakse üldised tingimused ja nõuded ruumiandmete taristu ülesehitamiseks. Need on kooskõlas direktiiviga. Üldised nõuded täpsustab omakorda Euroopa Komisjon määrustega, millele on eelnõus viidatud.

Nüüd mõnest üldsättest ja direktiivi harmoneerimisest. Ruumiandmete seaduse eelnõu 1. peatükis "Üldsätted" antakse seaduse kohaldamisala ja olulisemad mõisted. Mõisted, mida seaduseelnõu üldsätetes avatakse, tulenevad direktiivist. Need on näiteks ruumiandmed, ruumiandmete taristu, metaandmed, koostalitlusvõime jt.

Ruumiandmete seaduse eelnõu peatükkides 2–5 sätestatakse direktiivist tulenevad regulatsioonid ruumiandmekogumite ja -teenuste

kohta nende kättesaadavaks tegemiseks ja jagamiseks teabevaldajate vahel.

Ruumiandmete seaduse eelnõu 4. peatükis "Eesti geoportaal" sätestatakse ruumiandmete ja ruumiandmeteenustega seotud teabevärv ning selle infosüsteemiga seonduv. Direktiiv märgib üheselt, et INSPIRE põhineb liikmesriikide rajatud ja hallatavatel ruumiandmete taristutel. Eesti ruumiandmete taristu põhikomponendid on riigi geodeetiline süsteem, aadressiandmete süsteem ja Eesti topograafia andmekogu.

Geodeetilise süsteemi ja aadressiandmete süsteemi haldamise ning topograafiliste andmete hõive ja kasutusse andmise tingimused on sätestatud eelnõu peatükkides 6–8. Eelnõu 6. peatükk sätestab Eestis kasutatava geodeetilise süsteemi, selle koosseisu kuuluvad geodeetilised võrgud, nende rajamise ning geodeetiliste märkide paigaldamise korralduse ja nende tööde üldtingimused. Seitsmes peatükk "Aadressiandmete süsteemi haldamine" käsitleb ruumiandmete infrastruktuuri teist põhikomponenti ehk aadressiandmete süsteemi ja selle haldamist. Eelnõu 8. peatükk "Topograafiliste andmete hõive ja kasutusse andmine" käsitleb topograafilisi nähtusi, nende andmeid, koosseisu ja klassifikatsiooni.

Koordineerimist ja riiklikku järelevalvet on käsitletud peatükkides 9 ja 10. Sätestatakse ruumiandmete taristu väljaarendamise, koordineerimise ja aruandluse korraldus, koha-aadresside määramise riiklik järelevalve ning vastutus geodeetiliste märkide kaitse nõuete rikkumise eest. Seaduseelnõu näeb ette ka mitme rakendusakti väljatöötamist, loend on toodud seletuskirja osas 8.

Kokkuvõtteks: eelnõu seadusena jõustumise korral kehtestatakse õigus- ja haldusnormid ruumiandmetega riigis toimimiseks ning luuakse eeldused Eesti ruumiandmete taristu väljaarendamiseks. Ehkki eelnõu on fookustatud ruumiandmetele ja nendega seotud teenustele, mõjutavad kehtestatavad regulatsioonid kindlasti informaatika arengut tervikuna. Kuigi eelnõu väljatöötamise ajendiks oli kohustus võtta üle INSPIRE direktiiv, siis veel olulisemaks tuleb pidada vajadust kasutada igapäevases otsustusprotsessis õigeid ja kvaliteetseid ruumiandmeid ning tugineda neile nii riigisiseste kui ka Euroopa Liidu poliitikate kujundamisel. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea minister! Teile on vähemalt üks küsimus. Mark Soosaar, palun!

Mark Soosaar

Lugupeetud juhataja! Austatud minister! Väga tore, et selline seadus vastu võetakse. Aga kuidas Eesti ruumiandmete kogumisel, töötlemisel, edastamisel ja vahetamisel teiste riikidega võrreldes välja paistab? Kas on meist edukamaid riike, kas me oleme ise kõige edukamad või oleme sabassörkjate seas? Milline see pilt üldiselt on, vähemalt Euroopas?

Jaanus Tamkivi

Täna küsimuse eest! Mis puudutab Eesti positsiooni selles valdkonnas, siis tuleb öelda, et Eesti on ruumiandmete kogumise ja valdkonna arendamise poolest esirinnas. Alles hiljuti sai Maa-amet ühe rahvusvahelise autasu seoses oma portaaliga ja andmekogudega. Eesti on siin igal juhul edukamate riikide hulgas. Need arendused jätkuvad sellest seadusest tulenevalt ka edaspidi.

Aseesimees Jüri Ratas

Mark Soosaar, palun!

Mark Soosaar

Teiseks tahan rõhutada, et see on vist esimene Riigikogus arutlusel olnud seadus, kus on kasutatud sõnauselt saadud uut sõna "taristu". See on kindlasti kiiduväärt. Aga teatavasti "ruum" selle seaduse tähenduses tähendab sedasama, mida inglise keeles *space*, aga eesti keeles kasutatakse sõna "ruum" sagedasti kinnise ruumi, näiteks hotelliruumi vms tähenduses. Kas ka sõnale "ruum" tasuks võib-olla tulevikus mingisugune teine vaste leida? Siin on ju mõeldud ikkagi looduslikku tervikut või kogu keskkonda, milles me kõik elame.

Jaanus Tamkivi

Aitäh! Tuleb tunnistada, et seda uut ja tänapäevast sõna "taristu" kasutasin mina oma ettekandes, kuigi ettekande ettevalmistatud tekstis oli veel vana sõna. Aga "taristu" meeldib mulle isiklikult rohkem selle tõttu, et eestlasel on seda lihtsam välja ütelda. Mis puudutab mõistete tänapäevastamist, siis see on kindlasti väga oluline. Siin on teisigi mõisteid, mille

kohta tuleks leida uued sõnad, et pilt oleks selgem. Väike segadus sellest tekib küll, jah.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister! Ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun Riigikogu kõnetooli keskkonnakomisjoni aseesimehe Erki Noole!

Erki Nool

Austatud Riigikogu liikmed! Keskkonnakomisjon arutas Eesti Vabariigi valitsuse algatatud ning praegu Riigikogu menetluses olevat ruumiandmete seaduse eelnõu esimest korda 10. jaanuaril s.a. Istungil osalesid lisaks komisjoni liikmetele ka eelnõu ettevalmistajate esindajad: Maa-ameti peadirektori esimene asetäitja peadirektori ülesannetes Raivo Vallner ning sama ameti kvaliteedi ja tootearnduse osakonna juhataja kohusetäitja Sven Põder.

Mida komisjonis arutati? Nagu minister viitas, on ruumiandmete seaduse eelnõu esimene lugemine säärase seaduse esmakordne menetlemine. Istungil tõdeti, et tegemist on Eesti geoinformaatika arenguks vajaliku seadusega. Loomulikult on ajendiks ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, mis võeti vastu juba 14. märtsil 2007. aastal. Seda nimetatakse INSPIRE direktiiviks ja selle eesmärk on kehtestada Euroopa Liidu ruumiandmete infrastruktuuri rajamise üldeeskiri.

Aga ajendist olulisem on ruumiandmete seaduse loomise põhjus, milleks on asjaolu, et Eesti õigusruumis on riiklikul tasemel olulisel määral teadvustamata ja nõutaval tasemel reguleerimata ruumiandmete olemasolu, olemus, töötlemine ja nendega seotud avalike teenuste osutamine. Nõutavaks tasemeks aga oleme harjunud pidama seaduse taset, seda enam, et ka Eesti Vabariigi põhiseaduse § 3 ütleb: "Riigivõimu teostatakse üksnes põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel."

Nii et ühelt poolt on ruumiandmete seaduse eelnõusse sisse kirjutatud INSPIRE direktiivi Eesti õigusesse harmoneerimine, teiselt poolt on aga selle eelnõuga täidetud suur lünk Eesti õigusruumis, mis on seotud riikliku geodeesia, topograafia ja nende valdkondade andmeid esitava ning neid valdkondi siduva kartograafia valdkonnaga. Samuti on seadusega reguleerimata Eesti aadressiandmete süsteem, ehki oleme ju kõik harjunud inimesi ja hooneid,

kortereid ning maaüksusi leidma ennekõike just aadressi järgi. Need valdkonnad on nii üleeuroopalises kui ka Eesti dimensioonis üliolulised, et aru saada, kus me oleme, milline on see maailm, mis meid ümbritseb, kuidas me võiksime seda maailma kajastada oma riiklikus halduses ja kuidas me seda peaksime tegema, kuidas riiklik haldus seda mõjutab, milliste topograafiliste nähtuste kohta ja milliseid andmeid peab ühiskond vajalikuks koguda ning lõpuks, millised on riigis kõige üldisemad mängureeglid ruumiandmete toimimisega seoses.

Direktiiv ei määra ära, mille kohta liikmesriigid peavad ruumiandmeid koguma. See sõltub iga riigi enda sisemistest vajadustest ja kohustustest. Küll aga juhul, kui mõnes direktiivi jaoks olulises valdkonnas seadustega pandud kohustuste täitmiseks andmeid kogutakse, tuleb see tegevus ruumiandmete osas allutada direktiivi ja sellest tulenevalt ka kõne all oleva seaduse mängureeglitele, sealhulgas nendele aspektidele, mis huvitavad Euroopa Liitu. Seda, et see eelnõu hakkab mõjutama avaliku sektori ruumiandmete haldust väga laias spektris, näitab kas või direktiivi ja ruumiandmete seaduse eelnõuga hõlmatavate valdkondade maht ja sisu.

Komisjonis vaeti ka seaduse mõju kohalikele omavalitsustele. Direktiivist tulenevad kohustused on ennekõike ikka riigi kohustused ning need üldjuhul omavalitsusele ei laiene.

Millest veel räägiti? Selle seaduse eesmärk on Eestis välja arendada tänapäevane ruumiandmete infrastruktuur või, nagu minister ütles, taristu. Seda mitte ainult selleks, et seda nõuab Euroopa Liit, vaid eelkõige selleks, et seda on meile endale vaja.

Kokku võttes võib seaduse kohta öelda, et riiklik geodeesia, aadressiandmete süsteem ja riigi topograafialane tegevus moodustavad ruumiandmete infrastruktuuri aluse ja vundamenti. Iga kodu seisab nii kindlalt, kui kindel on tema vundament. Komisjon loodab, et eelnõu seadusena vastuvõtmise korral tekib riigis nimetatud valdkondades uus hingamine ning Eesti geodeetide, kartograafide ja geoinformaatikute tegevuse kaudu annab Eesti tõsise panuse Euroopa kindla ühiskodu loomisesse.

Lõpetuseks: keskkonnakomisjon otsustas lõpetada ruumiandmete seaduse eelnõu 890 esimese lugemise ja teha Riigikogu esimehele

ettepanek määrata eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 2. veebruar 2011 kell 12. Olgu öeldud, et komisjoni otsused olid konsensuslikud. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Teile on vähemalt üks küsimus. Maret Merisaar, palun!

Maret Merisaar

Aitäh! Tööstuslike loomafarmide ruumilist andmebaasi ehk kaarti nende asukoha kohta saab teha keskkonnalubades olevate geograafiliste koordinaatide kaudu. Kuigi need load peaksid olema avalikustatud, ei ole avalikustatud mitte kõik load. Selle seaduse lisa ütleb, et nende loomafarmide kaart peaks olema kättesaadav alles aastal 2012. Kas ei peaks selle keskkonnalubade andmebaasi ikka varem korra tegema?

Erki Nool

Aitäh! Ruumiandmete seadus ühtlustab kõikide andmete, sealhulgas täpsustatud andmete kättesaadavust. Praegu ei ole kindlaks määratud, kuidas peaks andmeid eri andmebaasidest kätte saama ja millise kvaliteediga need andmed on, kui me räägime geodeetilistest alustest, maamärkidest, aadressidest. See ei ole kindlaks määratud. Selle seaduse vastuvõtmise korral see määratakse kindlaks ja kõik need andmed peaksid ka Eesti Vabariigis ühtlustuma. See on selle seaduse põhimõte. On need siis farmid või tööstuspargid – neid mõõdetakse ühtedel alustel nii Lõuna-Eestis, Ida-Virumaal kui ka Harjumaal, et andmed, mida me oleme kandnud eri registritesse, oleksid täpsed, üheselt arusaadavad, jälgitavad ja kättesaadavad.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma täna teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määratud eelnõu 890 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 2. veebruari kell 12. Esimene lugemine on lõpetatud.

13. päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

14. Veeseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (905 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme 14. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud veeseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli keskkonnaminister Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Austatud Riigikogu! Kõne all oleva seadusega tehakse neli olulist muudatust. Esiteks võetakse üle Euroopa Liidu merestrateegia raamdirektiiv. Teiseks võetakse üle Euroopa Liidu laevade põhjustatud merereostuse vältimise direktiiv. Kolmandaks muudetakse vee erikasutusluba andvat pädevat asutust. Neljandaks muudetakse veekaitsevööndi piiranguid, millega sätestatakse erandid maavarade kaevandamisel tekkivatele väikeveekogudele.

Mõne sõnaga nendest muudatustest lähemalt. Euroopa Liidu merestrateegia raamdirektiiv näeb ette, et liikmesriigid võtavad tarvitusele abinõud, millega säilitatakse või saavutatakse hiljemalt aastaks 2020 oma mereala hea keskkonnaseisund. Merestrateegia raamdirektiivi kehtivuse ala hõlmab kogu Eesti Vabariigi mereala. Seejuures tuleb arvesse võtta Eesti merealalt lähtuvat piiriülest mõju Läänemerele tervikuna ja teiste riikide merekeskkonnale.

Teiseks, laevade põhjustatud merereostuse vältimise direktiiv. Selle eesmärk on ühtlustada füüsiliste ja juriidiliste isikute toimepannud, laevadelt pärineva reostusega seotud õigusrikkumiste koosseise ning isikute vastutuse ulatust.

Kolmandaks, ehitusseadust on tarvis muuta järgmistel põhjustel. Riigikogus 2009. aasta juunis vastu võetud sadamaseadusega kehtestati avalikesse veekogudesse kaldaga püsivalt ühendatud ehitiste ehitamise regulatsioon. Eelnõu muudatusega hakkab selliste ehitiste rajamiseks vajalike vee erikasutuslubade taotluste menetlemine ja nende lubade andmine kuuluma Keskkonnaameti pädevusse. Siiani oli see Keskkonnaministeeriumi pädevuses. Veeseaduse § 9 lõike 5 teine lause muudetakse, jättes Keskkonnaministeeriumi pädevusse üksnes kaldaga püsivalt ühendamata ehitiste ja

veekaabelliinide ehitamiseks merel ning piiri-veekogudel Peipsi ja Pihkva järvel vee erikasutusloa taotluste menetlemise.

Neljas muudatus on seotud sellega, et maavara kaevandamise käigus tekivad muutuva suurusega ja kaldajoonega väikeveekogud. Selliste veekogude kaldal ei ole ranna ega kalda piiranguvööndi piirangute rakendamine looduskaitseks vajalik. Pärast kaevandamist tuleb maa korrastamise käigus teha korda ka tekkinud veekogud, misjärel on ranna ja kalda piiranguvööndi kitsenduste rakendamine taas vajalik. Looduskaitse seaduse muutmise eesmärk ongi luua maavarade kaevandamise keelu erisus kaevandamisel tekkinud tehisveekogu kaldal seni, kuni kaevandamine on lõppenud ja selle tõttu rikutud maa nõuetekohaselt korrastatud. Veeseaduse § 29 täiendatakse lõikega 5, millega sätestatakse veekaitsevööndi piirangute ulatus. Need ei kehti maavara või maainese kaevandamise tulemusena tekkinud tehisveekogudele, mis asuvad kehtival määraldisel või selle teenindusmaal. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Teile on vähemalt üks küsimus. Mart Jüssi, palun!

Mart Jüssi

Aitäh! Lugupeetud minister! Selles seaduses on üsna selgelt välja toodud tähtaeg, mis ajaks peaksime oma rannikumere saama mõistlikku või heasse seisukorda. See on aasta 2020, mis mõne kalendriga mõõtes on võib-olla juba üsna varsti. Sellepärast on mul kaks küsimust, mille ma koos esitan. Võib-olla saate vastata. Esiteks, kui realistlikuks te seda tähtaega peate? Teisest küljest me näeme, et Keskkonnaministeriumile langeb nendes meereasjades väga suur roll, et tagada tulemusi. Aga samal ajal (me oleme ka enne sellest rääkinud) on tagajärgede põhjused valdavalt inimtegevuse teistes valdkondades. Kas te arvate, et ka tulevikus võiks Keskkonnaministeriumil olla, ütleme, valdav vastutus merekeskkonna hea seisundi tagamisel?

Jaanus Tamkivi

Täna küsimuse eest! Jah, küllap oleks võib-olla pisut mugavam, kui teised ministriumid võtaksid vastutust suuremas osas enda

kanda, kuid valdavalt on see keskkonnaküsimus. Selle küsimuse lahendamine toimub loomulikult ministriumide koostöös. Keskkonnaministeriumis töötab juba ministriumidevaheline merekomisjon, kus on esindatud viis ministriumi. See koguneb regulaarselt. Ministriumide vahel neid asju arutatakse ja jagatakse ka ülesandeid. Ma usun, et Keskkonnaministerium saab selle rolliga sellisel kujul tulevikuski hakkama. Aga tähelepanu juhtimine aastale 2020 ehk sellele, et aeg nii suure probleemi lahendamiseks on suhteliselt napp, tähendab seda, et lähiaastatel tuleb selle teemaga väga intensiivselt tegelda. Statistika näitab ju, et üldiselt on meil vee olukord vooluveekogudes ja siseveekogudes suhteliselt hea. Just nimelt rannikumeri on aga see, kus vee kvaliteet on suhteliselt halb. Kõige tõsisemad veeprobleemid on seotud just rannikumerega. Ega siin aega tõesti ülearu palju ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister! Ma täna teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli keskkonnakomisjoni esimehe Mart Jüssi!

Mart Jüssi

Istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Keskkonnakomisjon arutas veeseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 905 oma 10. jaanuari 2011. aasta istungil. Selle arutelu juurde olid kutsutud Keskkonnaministeriumi asestantsler Harry Liiv, merekeskkonna osakonna juhataja kohusetäitja Sulev Nõmmann ning peaspetsialistid Agnes Villmann ja Agnes Pilv.

Nagu minister eelnõu tutvustades meile juba teada andis, on veeseaduse muutmise seaduse valdavalt seotud merevee seisundi, selle paranemise või hoidmise edasiste eesmärkidega ja nende saavutamise teedega. Ma teen komisjoni arutelust lühikese kokkuvõtte, rääkides sellest, mis komisjoni tähelepanu pälvis ja võib-olla natuke laiemalt huvi võib pakkuda.

Esiteks mainib see merevee seisundiga seotud seadus ka Peipsi-Pihkva järve. Teistes kontekstides on keskkonnakomisjonis arutatud, kui võrdne see Peipsi-Pihkva järv merega on. Kui keskkonnamõtjude hindamisel on need üsna võrdsustatud, siis praeguses kontekstis leiti, et olgu siiski järv järv ja meri meri. Ol-

gugi et Peipsi-Pihkva järve puhul on tegemist väga suuremastaapse piiriveekoguga, see otsestelt merena seekord siiski käsitlust ei leia.

Üks küsimus, mida me arutasime, oli see, et esimest korda tegelikult defineeritakse või sätestatakse mereala kui veeala mõiste. See annab tänapäevase võimaluse käsitleda merre tõmmatavaid piire mitte sirgjoontena, nagu seda vanasti tehti. Nagu me teame, vee peale tõmmatud joon ei kipu püsima ja veel vähem püsib vee peale tõmmatud sirgjoon. Uue seaduse valguses on võimalik ka mere peale alased planeerida vastavalt looduslikele tunnustele, olgu selleks mere sügavus, elustik, biogeograafilised omadused või ka näiteks erineva saastekoormusega rajoonid. See on tegelikult üsna oluline edasiminekuks. Looduses ei ole sirgjoon piirina võib-olla alati kõige otstarbekam ja jätab osa aladest vajaliku kaitse alt välja, teiselt poolt võib aga reguleerida üle seal, kus see pole kohane.

Üks oluline küsimus, mis keskkonnakomisjonis käsitlemist leidis, oli reostuse mõiste lahtimõtestamine. Siinsamaski seaduses on loetletud palju tegevusi või mõjusid keskkonnale, mida võib käsitada reostusena, kuid on ka sellist mõju, mida inimene oma tegevusega keskkonnale küll põhjustab, kuid mille otsest käsitlemist reostusena on, võiks öelda, raske mõista. Näiteks, me ehitame midagi vette ja loodus kuhjab sinna ümber materjali sel viisil, et sinna tekib saar. Kas see saar on keskkonnareostus või ei ole? Seda me natukene arutasime. Võib-olla oleks otstarbekas seda terminit täpsustada. Siinkohal viitan ühele teisele seadusele, mis on keskkonnakomisjoni menetluses. See on keskkonnaseadustiku üldosa seadus, kus üsna täpselt defineeritakse selline nähtus nagu keskkonnahäiring. Võib-olla on aeg ka teistes seadustes hakata käsitama keskkonnamõjusid rohkem häiringuna, kitsendama neid reostuseks või muuks selliseks.

Natuke vaatasime ka aasta 2020 kui perspektiivse ja mõistliku tähtaja seadmist, aga see tähtaeg tuleneb muidugi rahvusvahelistest otsustest ja kokkulepetest. Eks see aasta ole meist täpselt nii kaugel, kui ta täna on. Nende eesmärkide saavutamise võimalikkuse juurde ma tulen läbirääkimiste ajal tagasi. Palun istungi juhatajat lasta mul jõuda oma lauani, kus ma saan avaldada soovi läbirääkimistel osaleda!

Keskkonnakomisjon teeb ettepaneku lõpetada veeseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 905 esimene lugemine. Ka teeme Riigikogu esimehele ettepaneku määrata eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 2. veebruar s.a kell 12. Need olid keskkonnakomisjoni konsensuslikud otsused. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Palun Riigikogu kõnepulti kolleeg Mart Jüssi Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni esindajana!

Mart Jüssi

Lugupeetud minister ja Riigikogu liikmed! Oma sõnavõtus tahan korra tagasi tulla aasta 2020 kui tähtaja või versteposti juurde, mida me oleme endale praegu seadmas, võtmas või seadustamas. Selleks ajaks peab Läänemere seisund olema vähemalt niisama hea kui praegu või isegi parem. Mulle turgatavad selle peale mõeldes meelde mõned asjad, mis Läänemere keskkonda ohustavad. Ma tahan neile siin tähelepanu juhtida ja arvan, et need on olulised asjad, millele ka Riigikogu võiks nii praegu kui ka tulevikus täit tähelepanu osutada.

Arusaadavalt on tegemist inimtekkeliste põhjustega. Eile arutati keskkonnakomisjonis põllumajanduses kasutatavate väetiste kaudset mõju keskkonnale, ka merekeskkonnale. Sellega seoses toon välja mõneti problemaatilisi aspekte. Me nimelt tuvastasime, et jääb mulje, nagu põllumees elaks linnas ja jookse pudelivett, sest niivõrd hooletult käiakse nitraaditundlikel aladel kohati ümber mineraalväetistega. Mineraalväetis ei väeta ainult põldu ja taimesid, vaid väetab ka vett, on see siis pinnavesi või põhjavesi. Veeringlust tundes me teame, et see väetis jõuab varem või hiljem merre ja muudab merd väga oluliselt. Väetiste mõju merele on võib-olla üks suuremaid ohte merekeskkonnale üldse, aga seda teatakse vähe. Kui me tahame aastaks 2020 jõuda eesmärkideni, mida me seame endale ka seaduses, on äärmiselt oluline lahendada väetiste kasutamisega seotud probleemid niipea kui võimalik. Ka kalandusega tegelejad (kalandus on üks suur valdkond, mida ma kohe käsitlen) teevad tihti peale etteheiteid mere seisundi pärast mere

ääres elavatele inimestele või meres elavatele loomadele ja merelindudele, kuigi tegelikult on ka kalanduse praeguse madalseisu või halva seisu üks suuremaid põhjustajaid jõgesid pidi merre jõudev põllumajandusreostus väetiste näol.

Kalanduse käekäiku mõjutab väga oluliselt ju seesama mere tervis. Eelkõige sellest sõltub, kui hästi suudab meri taastoota kala, mida inimesed sealt välja püüavad. Seetõttu oleks ka kalanduses otstarbekas rakendada võimaluste piires keskkonda ja kala ennast säästvaid kalapüüdmise võtteid ning arvestada sellega, et võib-olla peaks enam tähelepanu pöörama sellele, et ka meie kehakeses looduses suudaks kala ennast paremini taastoota. Ma kutsun kallamehi tõsiselt appi näiteks jõesuudmeid puhastama ja muud tegema, mis kaudselt nende oma võrkudesse kala ja lauale leiva toob.

Üks valdkond, mis on inimestele selgelt nähtav ja mille mõju on väga tugev, on laevandus. Tihtipeale arvatakse, et see on selline sektor, mille mõju merele on küll olemas, aga mida sinna parata saab, sest üks laevandusel ole omad pikad väljakujunenud traditsioonid ja suurte, järskude muutuste tegemine ei ole seal võimalik. Seda arvatakse eriti siis, kui me räägime näiteks erandist, mis on tehtud laevakütuse kvaliteedi ja väävlisisaldusega seoses. Aga ma tuletan meelde, et hiljuti toimus Riigikogu hoones Läänemere-äärsete riikide parlamentide töörühma ühisistung, kus arutati just nimelt laevanduse ja merekeskkonna kokkupuutepunkte. Seal selgus üsna üheselt, et isegi tänaste ja lähiaja valikutega on võimalik väga oluliselt vähendada laevanduse mõju keskkonnale. Selleks ei ole võib-olla vaja muuta midagi muud peale laeva kiiruse ja lisada mõned kütuse kvaliteeti parandavad nõudmised. Tänapäeval on selleski valdkonnas edumärgid ja lahendused leitud. Kutsun teid üles ka merendust käsitlevate seaduste menetlemisel enam arvestama tänapäevaste tehnoloogiate võimalustega, sest aasta 2020 on kahjuks tõesti lähemal, kui olla võiks. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Määrän eelnõu 905 muudatustettepanekute esitamise tähtajaks s.a 2. veebruaril kell 12.

Eelnõu 905 esimene lugemine on lõpetatud.

15. Riigikogu otsuse ""Eesti metsanduse arengukava aastani 2020" kinnitamine" eelnõu (909 OE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Päevakorra viimane punkt on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse ""Eesti metsanduse arengukava aastani 2020" kinnitamine" eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandjaks keskkonnaminister Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Metsad katavad meie planeedi maismaast 31%, seda näitavad viimased statistikaandmed. Üldiselt on metsade pindala vähenemine viimase viie aasta jooksul üle maakera pidurdunud. Metsade vähenemise peatumine on toimunud peamiselt tänu massilisele metsastamisele ja istanduste rajamisele just Aasia riikides. Mis puudutab Euroopat, siis metsade pindala ka siin kasvab jätkuvalt, kuigi kasvutempo on aeglustunud. Eesti metsade pindala on viimase poolsajandi jooksul kasvanud kaks korda, kattes nüüdseks üle 50% maismaa pindalast.

Metsanduse suunamiseks koostatakse iga kümne aasta kohta metsanduse arengukava. Lisaks sellele, et tasakaalustatud arengu kavandamiseks on metsanduse arengukava koostamine ette nähtud säästva arengu seaduses, peetakse seda oluliseks metsanduse suunanäitajaks ka metsaseaduses. Arengukava koostamine on olnud laiapõhjaline protsess ning sellest võtsid osa nii riigi- ja teadusasutused, asjasse puutuvad huvigrupid kui avalikustamise kaudu ka üksikisikud.

Esimene metsanduse arengukava kiideti Riigikogus heaks aastal 2002. Selle koostamise ajal toimus Eesti elus palju muutusi, näiteks kasvas järsult raiemaht ja ka metsade inventeerimise maht. Kvaliteet osutus aga mitterahuldavaks. Levis varimetsandus, mis põhjustas valitsusväliste keskkonnaorganisatsioonide rahulolematuse riigi metsandusadministratsiooni tööga. Eelmise arengukava kuus kõige kiiremini lahendamist vajavat probleemi olid järgmised. Esiteks, jätkuvalt riigi omandis oleva, seni veel tagastamata ning erastamata metsamaa sihipärane kasutamine. Teiseks oli oluline Riigimetsa Majandamise Keskuse te-

gevuse eesmärkide seadmine ja tulemuste hindamine. Kolmas tähtis teema oli varimetsanduse leviku ning metsaõigusnormide rikkumise tõkestamine. Neljandaks, rangelt kaitstavate metsade osakaalu ja paiknemise kindlaksmääramine. Viiendaks, järjepidevust tagava raiete mahu leidmine. Kuuendaks, erametsaomanike tugisüsteemide väljaarendamine. Enne "Eesti metsanduse arengukava aastani 2020" koostamist tehti kindlaks tegevused, mis olid leidnud aset eelmise arengukava täitmise jooksul. Kokkuvõtvalt öeldes olid viimase kümne aasta jooksul olulisemad muudatused järgmised: esiteks, riigi metsandusadministratsiooni tugevdamine ja kompaktsemaks muutmine; teiseks, illegaalse metsanduse kadumine; kolmandaks, metsade kaitse tõhustamine (rangelt kaitstavate metsade pindala on kasvanud 7,2%-st 9,5%-ni); neljandaks, metsakasvatuse edendamise meetmete väljatöötamine ja võtmine; viiendaks, erametsaomanike tugisüsteemide arendamine ja toetuste suurendamine; kuuendaks, metsatööstuse arengu jätkumine.

Arengukava põhieesmärk järgmiseks kümneks aastaks on metsanduse tootlikkuse ja elujõulisuse ning metsade mitmekesise ja tõhusa kasutamise tagamine. See eesmärk hõlmab metsanduse paljusid rolle ning selle täitmiseks näeb arengukava ette järgmist. Esiteks, puitu kui taastuvat loodusressurssi kasutatakse puidutööstuses ning energeetikas kaugemas perspektiivis juurdekasvu ulatuses. Teiseks, metsade tootlikkuse säilitamiseks tehakse metsa uuendustöid vähemalt pooltel uuendusraielandidel. Kolmandaks, ohustatud ja Eestile omaste liikide populatsioonide hea seisundi säilitamiseks võetakse range kaitse alla vähemalt 10% maismaa pindalast ja parandatakse rangelt kaitstavate metsade esinduslikkust.

Selleks et tagada metsamajanduse elujõulisus, on oluline kasutada metsaressurssi jätkusuutlikult. Jätkusuutliku metsamajanduse peamine kriteerium on kauges perspektiivis metsaressurssi võimalikult ühtlane kasutamine selle juurdekasvu ulatuses. Eestis on pikaajaliselt jätkusuutlikuks eesmärgiks seatud kasutada 12–15 miljonit kuupmeetrit metsamaterjali aastas. Nii palju puitu kasvab igal aastal Eesti metsades ka juurde. Metsade kasutus juurdekasvu piires tagab ühiskonna jaoks pideva tulu, säilitades seejuures metsa võime pakkuda nii majanduslikke, sotsiaalseid, keskkonnaala-

leid kui ka kultuurilisi hüvesid. Püsiva puiduvoo tagamiseks on oluline metsade aktiivne majandamine, s.o metsa uuendamine, kasvatamine, kasutamine ja kaitse.

Eestis on erametsade osakaal maailma kontekstis tavapäratult suur. Maailma metsadest on keskmiselt 20% eraomandis, Eestis on see protsent kaks korda suurem. Kui riigimetsade majandamisel on pikaajalised traditsioonid ja sihid selged, siis paljudel erametsaomanikel traditsioonid ja oskused veel puuduvad. Sellest tulenevalt arvestab arengukava varasemast rohkem erametsaomanike ettepanekute ja huvidega. Erametsaomanike suunamine ei peaks toimuma sunnimehhanismide, vaid kindlustunde tekitamise ja motiveerimise kaudu. Vähendada tuleb väikeomanike hirmu, et nad võivad lihtsalt teadmatusest mõne seadusepügala vastu eksida. Arengukava näeb metsaomanikele ette mitu toetust. Toetatakse metsade inventeerimist ja metsamajanduskavade koostamist, metsade uuendamist ning metsakultuuride hooldamist, kuivendus- ja teedevõrgu korrahoidu. Samuti jätkatakse nõustamise ja ühiskondliku tegevuse toetamist. Riiklikud toetused on selleks, et motiveerida metsaomanikke tegema pikaajalisi investeeringuid ja alustama metsaettevõtlusega.

Metsadel on oluline osa süsinikuringes. Elutegevuse käigus eemaldavad nad atmosfäärist süsinikdioksiidi, akumulereivad suurema osa süsinikust puutüvedes ning toimivad sealäbi kui CO₂ sidujad. Kliimamuutuse leevendamise seisukohalt on metsa ja metsanduse toime kõige tõhusam siis, kui metsal on pidevalt suur juurdekasv ning sealt saadavat puitu kui taastuvat toorainet ja taastuvenergiat kasutatakse enam CO₂ tekitavate toodete ja energiaallikate asemel.

Metsal on oluline roll elu- ja looduskeskkonna säilitamisel. Looduse mitmekesisuse kaitse seisukohalt on tähtis rangelt kaitstavate metsade võrgustiku ja puhveralade olemasolu. Mitmesuguste kaitsepiirangutega alasid on Eesti metsades statistilise metsade inventuuri andmetel 31%. Keskkonnaseisundi kaitseks saab määrata metsakaitsefunktsioone ka planeeringute kaudu kohaliku omavalitsuse tasandil. Majandusmetsades säilitatakse järgmisse raieringi nii elusaid säilikipuid, püstiseisvaid surnuid puid kui ka lamapuitu. Vee ja pinnase

kaitseks on metsaseaduses sätestatud metsa majandamise lisakriteeriumid.

Aasta 2011 on rahvusvaheline metsa-aasta, mille eesmärk on jätkusuutliku metsamajanduse propageerimine. Metsade kasutamisel rõhutatakse eesmärki parandada inimeste elukvaliteeti. Metsanduse arengukava koostamisel on silmas peetud neidsamu väärtusi, mida tunnustavad maailma metsandust suunavad organisatsioonid ja protsessid. Eesti metsades ja metsandusel on olemas kõik selleks, et pakkuda ühiskonnale majanduslikke, kultuurilisi, sotsiaalseid ja ökoloogilisi hüvesid. Arengukavas ongi kirjeldatud meetmed ja tegevused, mille elluviimine on vajalik, et ühiskonnale oleksid kõik metsa pakutavad hüved alaliselt tagatud ning metsaomanikud saaksid ja sooviksid neid hüvesid pikaajaliselt toota. Head rahvusvahelist metsa-aastat! Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Mark Soosaar!

Mark Soosaar

Lugupeetud minister Jaanus Tamkivi! Mulle teeb väga head meelt, et lõpuks on ka Riigikogu laudadele jõudnud üks dokument, kus viidatakse sellele, et tuleb arvestada välja, kui palju meie metsad võivad CO₂ sidumises kaasa mängida ja meid süsinikuga kauplemisel abistada. Samas näen, et leheküljel 22 asuva tabeli neljandas reas on öeldud, et analüüs ja rakendusmeetmed peaksid valmima aastaks 2015. Juba eelmine aasta näitas meile, et heitgaasidega kauplemises on meile teatud aken avanenud. Aga miks me peaksime seda analüüsi tegema nii aeglaselt ja rakendusmeetmed võtma alles viie aasta pärast? Kas sellist asja ei saaks teha kiiremini? Mulle tundub, et see aeg on väga kaugel, samal ajal kui arengukava võiks olla palju pikem. Mida te arvate?

Jaanus Tamkivi

Täna küsimuse eest! See aastaarv on siia tabelisse tulnud tulenevalt sellest, millised protsessid toimuvad Euroopa Liidus tervikuna. CO₂ kaubanduses metsade juurdekasvu ja seisundi arvestamise ühiste põhimõtete ja kokkulepete väljatöötamine Euroopa Liidus alles käib. Kõne all on, milliseid arvestusmeetodeid kasutada selleks, et riike eduka metsanduse

eest premeerida. Muidugi on olemas ka riigid, kes peaksid juurde maksma, sest nad on oma metsandust arendanud nii, et metsade süsiniku sidumise võime on vähenenud. Nende metoodikate ja kokkulepete väljatöötamine alles käib. Ajakava on selline, et eesmärgiks on seatud need süsteemid käivitada hiljemalt aastal 2015. Kuid me võime Eestis selle teemaga tegelda ka varem, et me oleksime valmis selle protsessiga liituma. Kindlasti sellega tegeldakse. Aga reaalne CO₂ kaubandus, mis arvestab metsade seisundit, ilmselt varem ei käivitu.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mark Soosaar, teine küsimus!

Mark Soosaar

Lugupeetud minister! Ma arvan, et ka teie tahaksite olla minister sellises riigis, mis on teistest ees ja pioneerlikum. Ma usun, et me suudame need analüüsid ja rakendusmeetmed kiiremini välja töötada. Aga samal ajal on protsessid metsas suhteliselt aeglasel. Korralik raieküps mets (sõltuvalt puuliigist muidugi) kasvab 50–80 aastat. Mind küll väga häirib see, et metsanduse arengukava on tehtud ainult kümne aasta peale, kui näiteks looduskaitse arengukava on tehtud aastani 2035. Aga see ei ole minu küsimus. Minu küsimus on järgmine. Teatavasti tegi avalikul arutelul osalusveebis ettepanekuid ainult kolm organisatsiooni. Samal ajal on metsaomanikke tuhandeid. Mida te arvate, mis pärast arengukava kohta ettepanekute tegemine ja arutelu nii loiult läks?

Jaanus Tamkivi

Aitäh küsimuse eest! Raske ütelda, miks ettepanekuid nii loiult tehti. Nagu ma oma sõnavõttus ütlesin, sellesse protsessi olid laiapõhjaliselt kaasatud kõik sektorid, kes on metsandusest huvitatud. Küllap need seisukohad, mida nad aruteludes välja ütlesid, leidsid ka jastamist ka arengukavas. Muudatusettepanekute tegemiseks lõppdokumendi kohta ilmselt põhjust enam ei olnud. Aga võib tõesti öelda, et metsandussektorit kaasati ja kõik olid väga aktiivselt tegevad selle dokumendi väljatöötamise juures. Tuleb tunnistada, et on avaldatud ka rahulolu, et dokument on saanud sisukas.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Ühinen kiidusõnadega selle töö eest, mis on metsanduse arengukava lõpptulemuseni viinud ehk selle siia saali toonud. Koostöö metsasektori osapooltega on olnud hea ja selle üle tuleb vaid rõõmu tunda. Küsimus on ühe arengukava lõigu kohta, mis käsitleb metsasektori konkurentsivõime parandamist. Siin on kenasti kirjas, et metsasektori jätkusuutliku arengu alus on Eesti metsade tootlikkus ja elujõulisus, mis loob eeldused ka metsal ja puidul põhi-nevatele kvaliteetsetele toodetele, teenustele jne. Eesmärk on väga konkreetsetel paigas: metsaühistute kaudu müüdüd puidu maht peab 65 000 tihumeetrist kasvama perioodi lõpuks 5 miljoni tihumeetrini. Kuidas on plaanitud selline ambitsioonikas eesmärk saavutada?

Jaanus Tamkivi

Täna küsimuse eest! Tõesti, läbiv teema metsanduse arengukavas on just nimelt erametsanduse ergutamise ja jalule tõstmine. Kui me riigimetsa majandamisega saame RMK abil täiesti hakkama ja areng ehk see, kuhu tuleb liikuda, on selge, väga palju on ka juba välja kujunenud, süsteem töötab, siis erametsandus on see, mis peaks ka jalgadele tõusma. Eesti metsadest on eraomanike käes ligi 60%, aga samas on erametsaomanikke, kes ei ilmuta mitte mingisugust aktiivsust ja tegelikult metsaressurssi ei kasutata. Seda, kuidas oleks võimalik edasi minna, on palju arutatud ja räägitud. Kindlasti ei hakka me sunnimehhanismide ja karistustega Eesti erametsaomanikke piinama ega koormama. Tähtis on äratada nende initsiatiivi. Üks võimalus erametsandust ergutada on kindlasti teha seda kohapealsete metsaühistute kaudu. Igas maakonnas peaks olema vähemasti üks tubli, töötav ja võimekas erametsaomanike ühistu, kes suudaks pakkuda metsamajandamise teenust erametsaomanikele, kes ise valdkonnast suurt midagi ei tea ja sellest väga huvitatud ei ole. Ühistud võiksid erametsaomanike eest palju asju ära teha ja neile seda teenust pakkuda. Just nimelt kohalike ühistute kaudu on erametsandusel arenguvõimalus. Seda näitavad ka Soome kogemused. Soomes kuuluvad valdavalt kõik eramet-

saomanikud ühte või teise metsaühistusse. Eestis on selliste erametsaomanike osakaal siiani väga väike olnud. Nii et plaanis on erametsaühistute arendamine.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Ma palun ettekandeks kõnetooli keskkonnakomisjoni liikme Rein Ratase!

Rein Ratas

Auväärt esimees! Austatud Riigikogu! Keskkonnakomisjon koos maaelukomisjoniga arutas "Eesti metsanduse arengukava aastani 2020" tollast versiooni 23. novembril läinud aastal. Keskkonnaministeeriumi kantsler, ase-kantsler ja metsaosakonna juhataja tutvustasid seda dokumenti ja vastasid küsimustele.

Kõigepealt tagasipõige: läinud aasta 21. septembril arutas keskkonnakomisjon äsja valminud Riigikontrolli auditit "Riigimetsa majandamise jätkusuutlikkus". Selle arutelu tulemusena esitas keskkonnakomisjon keskkonnaminister Jaanus Tamkivile oma seisukohad auditi asjakohaste ja rakendatavate soovitude arvestamise kohta metsanduse arengukavas.

Riigikogu menetlusse antud arengukava eelnõu arutas keskkonnakomisjon 10. skp oma koosolekul, kus selgitusi andis Keskkonnaministeeriumi metsaosakonna juhataja Marku Lamp. Komisjon arutas ka Eestimaa Talupidajate Keskliidu peadirektori Kaul Nurme kirja maaelukomisjonile ja keskkonnakomisjonile. Härra Nurme kirjas tehti ettepanek täpsustada arengukava kinnitamise otsuses, et metsanduslike pärandkultuuriobjektide hooldamise ja eksponeerimise all mõistetakse metsas leiduvate pärandkultuuriobjektide hooldamist ja toetamist. Komisjon leidis, et arengukava punktis 1.7 leheküljel 17 on meetme "Elanikkonnale metsa ja metsa elurikkust kahjustamata võimalikult mitmekesiste metsa kasutamise võimaluste kindlustamine" all toodud tegevuse "Metsanduslike pärandkultuuriobjektide hooldamise ja eksponeerimise toetamine" vahetu tulemusena märgitud ka Kaul Nurme nimetatud pärandkultuuriobjektide säilimine. Keskkonnakomisjon leidis, et Kaul Nurme esitatud väärtuslik ettepanek metsas leiduvate pärandkultuuriobjektide hooldamise ja eksponeerimise toetamise kohta on arengukavas juba arvestatud.

Keskkonnakomisjon otsustas teha Riigikogu juhatasele ettepanek lõpetada Riigikogu otsuse "Eesti metsanduse arengukava aastani 2020" kinnitamine" eelnõu 909 esimene lugemine ja teha Riigikogu esimehele ettepanek määrata otsuse eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 2. veebruar s.a. Olen rääkinud.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Rein Ratas! Küsimusi teile ei ole. Avan läbirääkimised. Kutsun kõnepulti Aleksei Lotmani Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni esindajana.

Aleksei Lotman

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid, kes te siin saalis olete! Hea minister ja mõned teised head kolleegid, kes võib-olla oma kabinetist seda arutelu vaatavad! Me oleme tegelikult väga olulise päevakorrapunkti juures ja mul oleks väga hea meel, kui Riigikogu seda teadvustaks. Loomulikult, meil on teatud probleem, mis tuleneb meie kodu- ja töökorrast: arengukava ennast me siin avada ei saa, me saame selle ainult kas heaks kiita või tagasi lükata. Arvestades seda, et väga laias laastus tegeleb see kava n-ö metsanduse põhiliste probleemidega suhteliselt adekvaatselt, ei poolda ka rohelised selle kava tagasilükkamist, vaid pigem ikka heakskiitmist.

Samas on meil selle arengukavaga seoses mõningaid probleeme. Neid on tõstatatud ka selle kava ettevalmistamise käigus ja neid on mingil määral arvestatud, aga siiski ei ole need piisavalt kajastust leidnud. Näiteks, metsade elurikkuse kaitse on märksõnade tasemel kavas küll täiesti olemas, aga selgete, ammendavate, piisavate meetmete kujul meie hinnangul seda seal päriselt ei ole. Mets kui ühe väga olulise toorme allikas ja mets kui meie elurikkuse seisukohalt kesksete elupaikade kompleks – kogu see keeruline tasakaalustamine ei ole meie hinnangul päris tasakaalus, kuigi me mööname, et seda on püütud saavutada. Mets kui väga oluline kultuuripärandi kandja – see ei ole meie hinnangul arengukavas samuti ammendavalt käsitlemist leidnud, kuigi märksõnade tasemel on paljud asjad jällegi olemas. Kõik põhilised asjad on olemas, aga roheliste arvates on ootamatu, et metsas leiduv kultuuripärand kitsendatakse meetme tasandil ainult

metsanduslikuks kultuuripärandiks. Kui eesmärgi tasandil me räägime kogu metsas leiduvast kultuuripärandist, siis meetmete puhul me räägime väga kitsalt ainult metsanduslikust kultuuripärandist. See lähenemine on meie hinnangul liiga kitsas. Nii et selle kavaga on tegelikult üsna palju probleeme.

Samas, olles kuulanud selle arengukava tutvustust kahe komisjoni, keskkonnakomisjoni ja maaelukomisjoni ühisistungil ning arvestades võimalikke poolt- ja vastuargumente ehk seda, mis juhtuks, kui me prooviksime seda kava täiesti tagasi lükata, siis me pigem leiame, et tagasilükkamine ei oleks konstruktiivne. Nii et me oleme probleemi ees, mis on meile ette söödetud meie tegevusraamidega. Rohelised saavad muidugi aru, et arengukavad on kompleksed dokumendid ja nende muutmine Riigikogu menetluses üksikute lausete kaupa võiks avada mingi Pandora laeka ja lüüa kava loogika segi.

Kokkuvõttes rõhutan roheliste nimel, et väga laias laastus me tunnustame arengukava tegemisel tehtud pingutust tasakaalustada eri huve, tunnustame seda, et kavas on vähemalt märksõnade tasemel kõik olulised mured kajastamist leidnud. Kuid meie arvates see kava päris tasakaalus ei ole. Meie sooviksime näha nii metsade elurikkuse kaitset kui ka metsade kultuuripärandi kaitset kavas jõulisemalt ja konkreetsete meetmete tasemel esitatuna. Aga jah, me ei hakka tegema ettepanekut kava tagasi lükata. Kokkuvõttes oleme ikkagi valmis seda toetama. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Määrän eelnõu 909 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 2. veebruari kell 12. Seaduseelnõu 909 esimene lugemine on lõpetatud.

Head kolleegid! Meie päevakord on ammendatud. Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 17.05.

Istungi kestus 4 tundi ja 5 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

IX ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 20. jaanuar 2011
Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Võlaõigusseaduse, sotsiaalmaksuseaduse ja mittetulundusühingute seaduse muutmise seaduse eelnõu (881 SE) kolmas lugemine
2. Kirikute ja koguduste seaduse muutmise seaduse eelnõu (884 SE) kolmas lugemine
3. Ravimiseaduse § 39 muutmise seaduse eelnõu (872 SE) kolmas lugemine
4. Halduskohtumenetluse seadustiku eelnõu (902 SE) teine lugemine
5. Ravikindlustuse seaduse § 41 muutmise seaduse eelnõu (873 SE) teine lugemine
6. Õppetootuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu (865 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Tere hommikust, head ametikaaslased! Auväärt külalised! Alustame Riigikogu täiskogu IX istungjärku teise töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Palun, Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud külalised! Keskerakonna fraktsioon esitab arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile seoses Eesti Interneti Sihtasutuse tegevusega. Nimelt on meil tekkinud kahtlus, kas sellel asutusel on ikka õigused ja volitused tegelda sellega, millega ta tegeleb. Teatavasti internetis on teised funktsioneerimisreeglid kui reaalmaailmas ja seal vastutavad nende reeglite järgimise eest rahvusvahelised eraõiguslikud organisatsioonid. Selle organisatsiooni andmetel, kes tegeleb riigidomeenide haldamise üleandmisega, on Eesti kontaktorganisatsioon endiselt Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Ins-

tituut. Lähtudes sellest tahamegi teada, mis seis Eesti Interneti Sihtasutusega on. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem kõnesoove ei ole. Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud ühe arupärimise. Riigikogu juhatus otsustab selle edasise menetlemise vastavalt kodu- ja töökorra seadusele.

Head ametikaaslased! Viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 70 Riigikogu liiget, puudub 31.

1. Võlaõigusseaduse, sotsiaalmaksuseaduse ja mittetulundusühingute seaduse muutmise seaduse eelnõu (881 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Asume tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud võlaõigusseaduse, sotsiaalmaksuseaduse ja mittetulundusühingute seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Võime minna lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Head ametikaaslased, panen lõpphääletusele eelnõu 881. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 72 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud võlaõigusseaduse, sotsiaalmaksuseaduse ja mittetulundusühingute seaduse muutmise seaduse eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 9.)

Esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

2. Kirikute ja koguduste seaduse muutmise seaduse eelnõu (884 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud kirikute ja koguduste seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 884. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 72 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud kirikute ja koguduste seaduse muutmise seaduse eelnõu 884 on seadusena vastu võetud. (Tabel 10.)

Teise päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

3. Ravimiseaduse § 39 muutmise seaduse eelnõu (872 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud ravimiseaduse § 39 muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 872. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 74 Riigikogu liiget, vastuolijaid ja erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud ravimiseaduse § 39 muutmise seaduse eelnõu 872 on seadusena vastu võetud. (Tabel 11.)

4. Halduskohtumenetluse seadustiku eelnõu (902 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on õiguskomisjoni algatatud halduskohtumenetluse seadustiku eelnõu teine lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni liikme Erik Salumäe!

Erik Salumäe

Austatud härra aseesimees! Head ametikaaslased! Halduskohtumenetluse seadustiku eelnõu muutmiseks ühtegi ettepanekut ei laekunud. Õiguskomisjon arutas seda eelnõu 17. jaanuaril ja saabunud oli ka Vabariigi Valitsuse seisukoht. Vabariigi Valitsus andis teada, et ta toetab seda eelnõu esitatud kujul.

Komisjon tegi konsensuslikud otsused: teha ettepanek teine lugemine täna lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, siis lõpphääletus toimuks järgmise nädala neljapäeval, 27. jaanuaril. Eelnõu vajab järgmisel neljapäeval vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust. Ühtlasi ma toaksin esile ...

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, palun vabandust! Austatud ametikaaslased! Saalis on liiga kõva lärm. Palun austame ettekandjat! Palun, ettekandja!

Erik Salumäe

Aitäh! Teisipäeval ütles siin puldis Riigikohtu liikme kandidaat Ivo Pilving, kes sai ka meie üksmeelse toetuse, et Eesti halduskohtumenetluse arengu seisukohalt on selle uue seadustiku vastuvõtmine väga oluline. Nii et avaldan komisjoni nimel lootust, et te kõik toetate järgmisel neljapäeval seda eelnõu. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei laekunud. Juhvivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud ning neljanda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

5. Ravikindlustuse seaduse § 41 muutmise seaduse eelnõu (873 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme edasi viienda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud ravikindlustuse seaduse § 41 muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud ravikindlustuse seaduse § 41 muutmise seaduse eelnõu oma istungitel 11. ja 17. jaanuaril. Lisaks komisjoni liikmetele osalesid arutelul ka Anneli Uusküla ja Terje Kukk Eesti Naha- ja Suguhaiguste Arstide Seltsist, Dagmar Rüütel, Sotsiaalministeeriumi ravimiosakonna juhataja, Monika Haukanõmm, Eesti Puuetega Inimeste Koja juhatuse esimees, Hannes Danilov, haigekassa juhatuse esimees, ja Kaie Mõtte, haigekassa ravimiosakonna juhataja.

Lubage mul tutvustada arutelu käiku. Komisjoni istungitel arutati Eesti Naha- ja Suguhaiguste Arstide Seltsi pöördumist, milles on tehtud ettepanek täiendada ravikindlustuse seaduse § 41 lõiget 1 selliselt, et haigekassa võtab üle tasu maksmise jaemüügis olevate raske ihtüoosi raviks ettenähtud nahahooldusvahendite eest. Kaasasündinud ihtüoos on haigus, millel seni põhjuslik ravi puudub. Põhiliselt ravitakse ihtüoosi kogu patsiendi elu jooksul pehmendavate baaskreemidega. Nende regulaarne ja küllaldases koguses kasutamine vähendab tüsistusi ning vajadust teiste ravimite järele. Eesti nahaarstidele on teada umbes 25 rasket ihtüoosi põdevat patsienti.

Komisjon palus arvamust selle ettepaneku kohta ka Sotsiaalministeeriumilt, Eesti Haigekassalt ja Ravimiametilt. Eesti Haigekassa ei toeta nende nahahooldusvahendite hüvitamist ravikindlustusseaduse alusel, sest need ei ole ravimid. Neid ei kasutata ainult meditsiiniliste näidustuste korral. Asjaomaste nahahooldusvahendite kohta ei ole tehtud kliinilisi uuringuid, tõestamaks nende meditsiinilist efektiivsust ja kulu tõhusust. Seega puudub alus objektiivsete ja läbipaistvate rahastamisotsuste tegemiseks. Ka oleks eelnõu vastuvõtmisega kaasnev tegelik lisakulu märksa suurem, kui pöördumises kirjas on – haigus pole sugugi nii vähe levinud. Ei ole põhjendatud, miks on lisakulu arvatuse aluseks võetud vaid 25 isikut. Ravikindlustuse ülesanne ei saa olla selliste vahendite hüvitamine, nii jääks raha tõenduspõhiseks ravimiseks napiks.

Ravimiamet on seisukohal, et baaskreeme kui nahahooldusvahendeid ei saa pidada ravimiteks, kuna need ei avalda inimese organismile ravimile omast farmakoloogilist, immu-

noloogilist ega ainevahetuslikku toimet ega vasta toime poolest ravimi mõistele ravimiseaduse § 2 lõike 1 mõttes. Baaskreemid niisutavad ja pehmendavad nahka. Samas leiab Ravimiamet, et kuigi baaskreemid ei avalda inimese organismile ravimile omast farmakoloogilist, immunoloogilist ega ainevahetuslikku toimet, on nende kasutamine nahahaiguste raviks aktsepteeritav raviviis. Ravimiamet toetab nende kompenseerimist samadel alustel, nagu kompenseeritakse meditsiinilisel näidustusel kasutamiseks ettenähtud eritoiduaineid.

Sotsiaalministeerium on seisukohal, et pöördumises tehtud ettepanek väärib edasist arutelu, aga arvestades Eesti Haigekassa asjaomast lisakuluhinnangut, soovitab ministeerium praegu jääda Vabariigi Valitsuse esitatud eelnõu juurde.

Arutanud Sotsiaalministeeriumi, Ravimiameti ja Eesti Haigekassa arvamusi selle ettepaneku kohta, otsustas komisjon saata eelnõu teisele lugemisele valitsuse algatatud kujul. Samas pidas komisjon vajalikuks teha Sotsiaalministeeriumile ettepanek töötada välja lahendus probleemi lahendamiseks. Sellesse võiks kaasata Eesti Puuetega Inimeste Koja, et saada ülevaade, kui palju on pöördumises märgitud nahahooldusvahendeid vajavaid puuetega inimesi. Komisjon otsustas saata eelnõu teisele lugemisele ja teha ettepanek teine lugemine lõpetada. Selle poolt oli neli komisjoni liiget, vastu kaks. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja! Teile on vähemalt üks küsimus. Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Ma tahtsin küsida, kas on siiski lootust, et see ravi, millest te räägite, need kreemid, ühel päeval puuetega inimestele ikkagi soodushinnaga kättesaadavad on.

Maret Maripuu

Praegune eelnõu, mis loodetavasti läheb järgmisel nädalal lõpphääletusele, puudutab toitesegusid. Kõnealuse probleemiga ehk siis nahahoolduse baaskreemi teemaga tegelevad haigekassa, Sotsiaalministeerium ja Eesti Puuetega Inimeste Koda edasi, leidmaks pari-

mat lahendust, kuidas lülitada need vahendid haigekassas soodusravimite loetellu.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Nikolai Põdramäe!

Nikolai Põdramägi

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Head saalis viibijad! Selles seaduseelnõus on juttu kalasoomustövest ehk ihtüoosist. Kahjuks ei ole teadus veel kõigile küsimustele vastust andnud, nii on ka ihtüoosiga. Toimeainepõhine ravi puudub. See aga ei tähenda, et ihtüoosihaiheid üldse ei ravita ja miski ei aita. Meditsiinis tuleb ikka ette olukordi, kus arstil tuleb rohtude kõrval soovitada patsiendile mõnikord ka midagi muud.

Haigekassa väide, et nahahooldusvahend ei ole ravim, on õige. Saapamääre on ka nahahooldusvahend, see tõesti ei ole ravim. Ei ole kuulnud, et keegi oleks ennast sellega ravima hakanud. Aga tänapäeval on väga palju igasuguseid määreid, salve, kreeme jne, mis ka ei ole ravimid, aga ometi aitavad haigel vaevusi vähendada. Selge see, et ihtüoosist absoluutselt terveks ravida mingi salvi või kreemiga ei saa, aga asjaks on need ikkagi. Nii toimitakse mitte ainult meil, vaid nii on see ka mujal maailmas. Selline abi kuulub arstikunsti ravivõtete hulka ja poliitikul on seda ehk tõesti raske mõista.

Minule tundus päris naljakas, kuidas sotsiaalkomisjoni koosolekul toimus ihtüoosiravi arutelu. Tükati tikkus arutelu jõudma selleni, et kuidas raviks ihtüoosi näiteks reformierakondlane või kuidas seda teeks keskerakondlane. Kas ihtüoosihaigele mõeldud baaskreem on enam-vähem sama mis ratastool või kargud – kas see on abivahend? Peale tikkus jääma Reformierakonna arvamus, ja põhjus oli lihtne: raha ei ole ja seetõttu ei saa ka ravida. Seni, kuni teadlased ei ole toimeainepõhist ravimit ihtüoosi vastu leidnud, tuleks baaskreem, mida praegu Eesti ja näiteks ka Soome naa- ja nahaarstid kasutavad, pidada siiski ihtüoosiravimiks, kuna see leevendab haigust. Ei saa ju haiget ravimata jätta!

Muudame selle baaskreemi ihtüoosihaigete retseptiravimiks, et seda saaks soodustusega osta ainult nemad ja teistele dermatiidihai-

tele see ei laieneks. See, et raha ei jätku või raha jaotatakse mitte päris vajaduste järgi, on juba iseküsimus. Palun väga, siin ongi üks näide sellest, et tervishoid vajab raha juurde. Tervishoid on alarahastatud. Aitäh teile!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Ühtki ettepanekut eelnõu 873 muutmiseks laekunud ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

Viienda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

6. Õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu (865 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Täna kuues päevakorrapunkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ning Riigikogu liikmete Karel Rüütli, Jaanus Marrandi ja Jaan Õunapuu algatatud õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Karel Rüütli!

Karel Rüütli

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Head üliõpilased! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ning Riigikogu liikmete Karel Rüütli, Jaanus Marrandi ja Jaan Õunapuu algatatud õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise tingis vajadus viia õppetoetuste ja õppelaenu seadus kooskõlla õiguspärase ootuse printsiibiga. 1. juulil 2009 muudeti õppetoetuste ja õppelaenu seadust ning lõpetati õppelaenu hüvitamine kõigile avaliku sektori töötajatele, sealhulgas õpetajatele, pääste- ja noorsootöötajatele, kes ei olnud selleks hetkeks õpinguid lõpetanud ega töötanud aasta aega avalikus sektoris. Samuti lõpetati õppelaenu osaline kustutamine lastevanematel, kes olid õpingud lõpetanud ja kasvasid alla 5-aastast last. Seadus võeti vastu väga kiiresti – seadust muudeti 18. juulil 2009. aastal Riigikogus vastu võetud 2009. aasta teise lisaeelarve seadusega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusega. Vabariigi President kuulutas seaduse välja ...

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja! Head ametikaaslased! Head külalised! Ma palun siin Riigikogu täiskogu istungisaalis vaikust! Lugupeetud rõdul istuvad lastega külalised, see kehtib ka igasuguste kõrisevate vidinate kohta! Palun austame ettekandjat! Hea ettekandja, palun jätkake!

Karel Rüütli

Aitäh! Vabariigi President kuulutas seaduse välja 22. juunil ning see jõustus 27. juunil. Avaldusi õppelaenu hüvitamise jätkamiseks oli inimestel õigus esitada 30. juunini. Õppetootuste ja õppelaenu seaduse nii kiire muutmise tõttu on mitu noort pöördunud kohtusse ning väga paljud muudki inimesed peavad seda ebaõiglaseks ja õiguskindlustunnet riivavaks seaduseks. Õppetootuste ja õppelaenu seaduse muutmise otsuse tegemisel arvestas valitsus oma mõjuanalüüsid eelkõige finantsilisi aspekte ja lähtus soovist saavutada eelarve kokkuvõtteid.

Praegu on meil majandusseis muutuma hakanud ja ühe mõõnduse on riik juba teinud: pensioni teise samba puhul on osamaksud osaliselt taastatud, täielikult taastatakse need järgmisel aastal. Selle otsuse tegemisel aga ei arvestanud valitsus üliõpilaste sotsiaal-majanduslikku olukorda ja vajadusi.

Haridus- ja Teadusministeerium selgitas oma arvamuses, et õiguspärast ootust noortel seoses ülikooli astumisega tekkida ei saanud. Samas mõjutavad igasuguseid valikuid, sealhulgas ka äsja gümnaasiumi lõpetanud noore erialavalikut kehtivad seadused ja usaldus oma riigi vastu – usk, et riik ei muuda üleöö seadusi, mis tulevikus mõjutavad tema majanduslikku toimetulekut. Suurt muret kinnitavad ka Eesti Üliõpilaskondade Liidu üleskutsel tudengite saadetud lood, mis avavad noorte inimeste probleemid, mida valitsuse otsus neile on tekitanud. Asi ei ole selles, et kunagi väljatöötatud hüvitiste süsteem ei tohiks muutuda. Probleem on selles, kuidas asjaomast seadust muudeti ja millised tagajärjed sellega kaasnesid.

Eesti paistab teiste Euroopa riikide seas silma sellega, et ta ühena vähestest ei arvesta toetuste võimaldamisel üliõpilaste majanduslikku olukorda ja vajadusi, vaid lähtub ainult tudengite õppetulemustest. Tundub ülekohtune, et kõrgharidusega kaubitsemise protsessis on kasvanud vaid õppemaksud, kuid mitte

sotsiaalsed garantiid, õppe- ja sõidutoetused. Kehtiv õppetootuste süsteem on pealiskaudne ega kindlusta kõigile võimekatele noortele juurdepääsu kvaliteetsele haridusele. Paljudel lihtsalt pole selleks raha.

Vaatame praegust seisut. Varem paljudele noortele toeks olnud õppelaenu kompensatsioonide süsteem on sisuliselt kadunud. Lõpetatud on õppelaenu hüvitamine ja osaline õppelaenu kustutamine lapse sünni korral. Olu korras, kus Euroopa noorte hulgas on töötus ligi 20%, Eestis 15–24-aastaste noorte hulgas aga 28%, on igasugune potentsiaalne laenukoormus õppimisel pigem takistus kui tulevikuvõimaluste pakkujaks. Magistriõpingud, tihti peale ka välismaal, on keskmise Eesti tudengi akadeemilise teekonna lõpp. Seda mitte väikese akadeemilise potentsiaali, vaid just maksejõuetuse tõttu. Eesti tudengeid ei tohi kohelda kõrghariduse kui toote tarbijatena, kelle võlakoormus on pigem õppiva noore kui ühiskonna probleem. Kõrghariduse käsitlemine turul pakutava teenusena alandab selle kvaliteeti ning vähendab selle sotsiaalset olulisust.

Kui kõik on nõus, et ligipääs kõrgharidusele on inimõigus, mis ei tohi olla piiratud vaesuse, rahvuse ega ka sotsiaalse staatusega, siis miks üritatakse sellega kaubelda? Kui me soovime konkurentsivõimelist majandust, siis ei tohiks me vaadata vaid statistilisi kasvunumbreid, vaid peaksime vaatama ühiskonnale kui süsteemile. Kõrgharidus ning meie tudengite akadeemiline potentsiaal on osa eduka riigi arendamise süsteemist. Euroopa säästva ja suureneva majanduskasvu strateegia rõhutab paljuräägitud elukestva õppe tähtsust meie riigi ja kogu Euroopa arengus. Kuid kuidas on võimalik tagada elukestva õppe põhimõtte järgimist, kui riik ei soovi oma lubadustest kinni pidada? Praegu ju õppelaenu ei hüvitata, kuigi see on üks elukestva õppe tagamise aspektidest.

Jah, me vajame uut õppetootuste süsteemi ja ma kutsun kõiki erakondi üles tegema pingutusi, et uus eelnõu valmis saaks. Leian, et Eestis tuleks kehtestada näiteks 130 euro suurune tudengitoetus, millele võiks lisanduda stipendium, mis arvestaks üliõpilaste sotsiaal-majanduslikku olukorda. Toetus peab olema võimalikult paindlik ning soodustama erinevaid õppevorme, nagu näiteks osakoormusega ja elukestev õpe. See aitab pühenduda õpin-

gutele ja võimaldab vajadusel töötada koor-
musega, mis õppimist ei häiriks.

Eelnõu esitajate hinnangul kulub selle sea-
dusena rakendamiseks aastas õppelaenude hü-
vitamiseks umbes 100 miljonit krooni ehk 6,3
miljonit eurot ja lastevanematele 50 miljonit
krooni ehk 3,1 miljonit eurot. Need summad
hakkavad aastate lõikes vähenema selle võrra,
mille võrra väheneb laenu tagasimakse kohus-
tust kandvate ja tingimusi täitvate inimeste
hulk.

Me ei räägi selles eelnõus mitte kõikidest
üliõpilastest, vaid nendest, kes asusid õppima
enne kõnealuse otsuse langetamist ning kellele
reklaamiti õppelaenu kui riigi garanteeritud
laenu. Kutsun üles aitama noori, kes läksid õp-
pima väga selgetel ja teatud tingimustel. Riik
peab vältima piinlikke kohtus käimisi. Kui
meie riigi tulevik, meie noorsugu hakkab ko-
hut käima omaenda riigiga, siis kuhu me lõ-
puks jõuame? Kindlasti mitte jõukate ja hari-
tud rahvaste hulka. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna, austatud ettekandja! (Aplaus.) Teile
on ka küsimusi. Lauri Luik, palun!

Lauri Luik

Aitäh! Hea ettekandja! Ma vaatan, et see
eelnõu on kavas teil ...

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ametikaaslane härra Gräzin, palun mit-
te segada küsimuse ajal! Lauri Luik, palun
lõpetage küsimus!

Lauri Luik

Aitäh! Hea ettekandja! Ma vaatan, et see
eelnõu on teil kavas jõustada tagantjärele ehk
siis 1. jaanuarist aastal 2011. Kuna see eelnõu
eeldab ka 10 miljoni euro suurust summat, siis
küsin: milliselt eelarverealet te olete plaaninud
selle võtta?

Karel Rüütli

Aitäh! Kultuurikomisjonis me arutasime
seda küsimust ja seal ma vastasin sellele, et
eks see ole suuresti riigi prioriteetide küsimus.
150 miljonit krooni ehk 9,6 miljonit eurot ei
ole selline summa, mis riigieelarvele üle jõu
käiks. Praegu on riigieelarve ligi 200 miljoni
euro suuruses defitsiidis ja kui muud võimalust

või muud varianti ei ole, siis võiks puudujääki
selle summa võrra suurendada. See on igati
korrektnel ja mõistlik, arvestades seda, millist
ülekohut me oleme väga paljudele noortele
inimestele põhjustanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Igor Gräzin, protseduuriline küsimus, pa-
lun!

Igor Gräzin

Austatud juhataja! Ma toetan teie initsiatiivi
tagada Riigikogu saalis Riigikogu tööks vaja-
lik normaalne kord. Vastasel korral pole minu
arvates kõrvalisi inimesi saali sisse vaja. Tele-
viisorid on olemas, väljak on olemas – mis
iganes! Tähendab, palun arutame seaduseel-
nõu, see on meie kohustus!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ametikaaslane Igor Gräzin! Ma olen
sellega päri, et Riigikogu istungi juhataja peab
tulenevalt meie kodu- ja töökorrast Riigikogu
istungisaalis korra tagama. Ja seda ma ka teen.
Ma olen tänase istungi käigus ametikaaslasi ja
külalisi mitu korda palunud ettekandjat kuula-
ta. Kui nendest sõnadest jääb väheks, eks siis
tule võtta vaheaeg ja paluda seda uuesti. Aga
läheme nüüd küsimustega edasi. Ma usun, et
kõik on arusaajad ja haritud inimesed. Erki
Nool, palun!

Erki Nool

Hea eeskõneleja! Tundub, et esimest korda
elus te saite aplodeerimise osaliseks, muidu
poleks teie reaktsioon nii õnnelik olnud. Aga
loodame, et saate tulevikus veelgi aplodisment-
te kuulda. Te olete tubli noor mees, juba kolm
ja pool aastat siin võidelnud erinevate asjade
eest. Ma küsin teilt küsimuse, mida ma eel-
mine kordki küsisin. Tallinna Tehnikaülikooli
üliõpilaste küsitlusel selgus, et nende kõige
suurem mure on auto parkimise kohtade vähe-
sus ülikooli ees. Kas te selle kõige suurema
mure olete suutnud selle kolme aastaga ära
lahendada?

Karel Rüütli

Ma olen oma elus saanud väga palju ap-
plause, ja seda ka siin Riigikogu saalis. Aga mis
puutub parkimisse õppehoonete ees, siis minu
arvates on see ülikoolide küsimus. Eelnõu, mis

on täna esimesel lugemisel Riigikogu saalis, on hea näide kodanikuühiskonna ja Riigikogu liikmete koostööst. Mina kui endine üliõpilasliider tõstataks selle teema seetõttu, et tudengid andsid Riigikogule üle pöördumise 13 000 allkirjaga. Võimalus rahvaesindajana selline eelnõu esitada oli kõigil 101 Riigikogu liikmel. Praegu on Sotsiaaldemokraatlik Erakond sellega välja tulnud ja me võiksime üliõpilastele tõesti vastu tulla. Nad on pärast valitsuse 2009. aastal tehtud otsust väga keerulisse olukorda sattunud.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus, palun!

Marika Tuus

See on mõistagi hea eelnõu, ka Keskerakond on sellega välja tulnud. Olukord on ju selline, et koalitsioon rahandusministri näol on teada andnud, et enamikku kärpeotsuseid tagasi ei pöörata. Ja et kärped ei olnud tehtud mitte euro nimel, vaid lihtsalt oligi vaja Eestil sotsiaaltoetusi kärpida. Ma küsin: kuidas läheb sinu meelest üliõpilaste sotsiaalsete garantiide kaotamine kokku IRL-i loosungiga tasuta kõrgharidusest? Ja kuidas sa suhtud minister Lukase sõnadesse, et kui tema teha oleks, siis ta taastaks õppelaenu hüvitamise. Mis sa arvad sellest? Ühe ministri otsene tööülesanne on kaitsta oma ideid ja neid valitsuses ka läbi suruda. Miks ta seda teinud ei ole?

Karel Rüütli

Ma tõesti loodan, et Isamaa ja Res Publica Liit toetab seda eelnõu ja selle edasist menetlemist. Aga mis puutub haridusministeeriumi seisukohta ja väidetavasse võitu, siis minu arvates seni riik eelarves kuigi suurt võitu saavutanud ei ole. Ma tõesti loodan, et valitsuskoalitsioonil jätkub julgust eelnõu toetada ja et selle edasise menetlemisega tullakse kaasa.

Aseesimees Jüri Ratas

Raivo Järvi, palun!

Raivo Järvi

Suur tänu! Austatud ettekandja! Meile kõikidele on teada, et kui majandussurutise ajal eelmist eelarvet vastu võeti, siis oli hariduse eelarverida ainuke, mida ei kärbitud. See näitab, kui palju riik on alati haridust väärtustanud.

Me teame ka seda, et näiteks Suurbritannias tõsteti majandussurutise tingimustes õppemaksu lausa kolm korda. Reaalid lihtsalt on sellised. Kas saaksite anda põgusa ülevaate, mis üldse praegu Euroopa Liidus toimub – ma mõtlen neid riike, kus aetakse terve mõistusega rahanduspoliitikat?

Karel Rüütli

Mis puutub Euroopasse, siis paljudes riikides on tudengite õppetoetuste süsteem olemas, või siis vähemalt sotsiaalsed garantiid üliõpilastele selleks, et nad saaksid täiskoormusel korralikult õppida. Eesti häda on, nagu ma oma kõnes juba tähelepanu juhtisin, see, et meil ei ole vajadustepõhist õppetoetuste süsteemi. Loomulikult ma olen nõus, et see eelnõu tuleb uuesti välja töötada. Mul on hea meel, et Isamaa ja Res Publica Liit on lubanud ministri suu läbi selle eelnõuga välja tulla. Seda on lubatud juba mitu aastat ja ma loodan, et see õige pea ka sünnib. Eestil on aga veel väga pikk tee minna, enne kui me suudame oma üliõpilasi elementaarsel tasandil toetada, et nad saaksid õpingutele pühenduda.

Aseesimees Jüri Ratas

Mari-Ann Kelam, palun!

Mari-Ann Kelam

Suur tänu, härra eesistuja! Mul on hea meel näha, et Eesti inimesed näitavad üles aktiivsust, tulevad Riigikogusse ja avaldavad siin oma arvamust, proovides Riigikogule survet avaldada ja teda mõjutada. See on normaalne kodanikuühiskonna toimimisviis ja väga kiiduväärne. Aga minu küsimus on teile, austatud ettekandja. Võib-olla kõigile ei jäänud kõrvu teie lause, et kõrgharidus on inimõigus. Mida te siis arvate: mis on põhilised inimõigused? Kui kaugele te inimõiguste mõistet laiendate? Kas ka selleni, et meil on inimõigus elada paremas kliimavöändis või kuidas teie arvates saab igapäevasele garanteerida mugava elu?

Karel Rüütli

Minu arvates Eesti riik peab seisma selle eest, et igal noorel inimesel oleks ligipääs haridusele. Selle lausega pean ma silmas seda, et inimese vaesus, tema päritolu, tema rahvus ei tohi takistada tal Eestis head haridust saada.

Aseesimees Jüri Ratas

Erki Nool, palun!

Erki Nool

Aitäh! Minu küsimus kattub natuke eelkõnelejate omadega. Eelnõu näeb ette, et seadus hakkab kehtima tagasiulatuvalt ja selle seadusega on seotud ka finantsiline kulu. Reaalselt peaks see raha võetama haridusministeeriumi eelarvest. Oelge, palun, millise rea peal peaks haridusministeerium raha kokku tõmbama, et seda kulu kompenseerida.

Karel Rüütli

Eks see suuresti sõltu haridusministrist, mis ridadel ta kärpimist ette näeb, et tudengite õppelaenu kompenseerida. Aga sellisel juhul peab see olema kogu valitsuse väga selge prioriteet. Ma usun, et see konkreetne rida suudetakse omavahel kokku leppida.

Aseesimees Jüri Ratas

Olga Sõtnik, palun!

Olga Sõtnik

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Me kõik loodame, et Eesti riigil hakkab jälle hästi minema, nii nagu see oli mõni aasta tagasi. Usun, et kunagi see nõnda ka läheb. Aga kas te peate õigeks taastada õppelaenude hüvitamise süsteem täiel määral, nagu see oli enne kriisiaega? Kas õppelaenu tuleks hakata jälle hüvitama samadel tingimustel, mis kunagi kehtisid?

Karel Rüütli

Ideaalne oleks, kui Eesti riik töötaks välja korraliku õppetootuste süsteemi ja see oleks peamine üliõpilastele sotsiaalsete garantiide tagamise vahend. Paljud meie üliõpilased asusid õppima ja võtsid õppelaenu teadmises, et riik kustutab nende laenu, kui nad asuvad kas avalikku sektorisse tööle või saavad lapse. Praeguses kontekstis ma pean nende tudengite suhtes õigeks seda, et see kord taastatakse, eriti kui me arvestame, et pensioni teise samba puhul valitsus selle möönduse tegi. Summad, mis riik kulutab teise samba sissemaksete taastamiseks, on kordades suuremad kui summad, mida läheks vaja selleks, et õppelaenude kompenseerimine taastada.

Aseesimees Jüri Ratas

Marek Strandberg, palun!

Marek Strandberg

Hea ettekandja! Ma küsin õppelaenu teise külje kohta. Kaup, mida selle laenuraha eest, kui juba kommertslikuks ja kaubanduslikuks minna, ostetakse, on ju haridus ise. Kas võetav laen ja selle raha eest pakutava hariduse kvaliteet on teie meelest üldse tasakaalus? Küllap teate ka väga paljude üliõpilaste arvamust selle kohta. Seda tasakaalu on üsna raske uskuda. Kui kõrge saab olla selle kauba kvaliteet, kui Eesti ülikoolides kandideerib õppejõudude leidmiseks korraldatud konkurssidel ühele professorikohale näiteks 0,9 isikut. Kogu kaupa tudeng nagu ei saagi. Kas see on probleem?

Karel Rüütli

Mis puutub kõrghariduse kvaliteeti, siis selles suunas on vaja kindlasti edaspidigi jõupingutusi teha. Õppelaen, mida enamik noori võtab, on aga paljudele paraku väga tähtis sisetulekuallikas, et oma õpinguid finantseerida. Nii et see on teatud mõttes paratamatus. Samas tuleb arvestada, et Eestis on arvukalt erialasid, mille puhul nõutakse kõrgharidust, aga kus saadav keskmine palk on Eesti keskmisest kõvasti väiksem. Need noored, kes selle eriala valisid, läksid näiteks kultuuritöötajaks õppima, teadsid seda, et nad saavad kunagi küll väiksemat palka, aga kuna nad hakkavad tööle avalikus sektoris, siis neile õppelaen kompenseeritakse. Nüüd on need noored riigi otsuse tõttu jäänud väga raskesse olukorda ja minu arvates toimiti nende suhtes ebaõiglaselt, kui neile esialgsed tingimused ühepoolset lihtsalt üles öeldi.

Aseesimees Jüri Ratas

Liisa-Ly Pakosta, palun!

Liisa-Ly Pakosta

Austatud ettekandja! Olles väga paljude teie seisukohtadega nõus, küsin ma huvi pärast, mis kaalutlustel te olete oma eelnõust välja jätnud doktorandid. Doktorantuuris õppivad inimesed annavad oma panuse Eesti Vabariigi hariduse hüvanguks ju kogu täiega. Mis kaalutlustel olete selle sihtrühma välja jätnud?

Karel Rüütli

Selles eelnõus käsitletakse neid üliõpilasi, kes on võtnud õppelaenu, ja selles mõttes doktorandid eraldi sealt välja ei jää.

Aseesimees Jüri Ratas

Raivo Järvi, palun!

Raivo Järvi

Te ei nimetanud enne riike, kelle järgi me joondunud oleme – on need siis teie mudeli järgi kas Portugal, Kreeka või Küpros. Küsin nüüd lihtsamalt. Euroopa Liit on väga terava luubi alla võtnud riikide rahandusliku tervise ja on teada säärane lendlause, et, andke andeks, kust tuleb papp. Ja sellepärast ma küsin: kas te olete kursis sanktsioonidega, mida rakendatakse riikide vastu, kes ei järgi riigi rahandusliku tervise kriteeriume?

Karel Rüütli

Aitäh, hea küsija! Me räägime 9,6 miljonist eurost ehk 150 miljonist Eesti kroonist. See on selline summa, mis ei tee ühtegi riiki rikkaks ega ei tee ka ühtegi riiki vaeseks. Praegu on küsimus lihtsalt riigi prioriteetides või kui täpne olla, siis valitsuse prioriteetides. See ongi minu vastus. Ei ole mõtet võrrelda Eestit selle seaduseelnõu valguses ei Kreeka ega Portugaliga – see oleks lihtsalt kummaline.

Aseesimees Jüri Ratas

Mari-Ann Kelam, palun!

Mari-Ann Kelam

Suur tänu taas! Ma siiski ei jäänud rahule teie vastusega minu küsimustele. On selge, et te soovite aidata inimestel oma õppelaenuprobleemidega toime tulla, aga see ei tõsta kõrgharidust inimõiguse tasemele. Kas te olete tutvunud üldise inimõiguste hartaga? Mis seal on loetletud? Kas seal on kõrgharidust või üldse haridust nimetatud? Ma arvan, et mitte. Vanasti oli niimoodi, et ainus inimõigus oli õigus elule, siis õigus vabadusele ja siis õigus võimalusele midagi oma elust teha, aga see ei tähenda, et see kõik on sulle hõbekandiku peal ette kantud. Tahaksin ka korrata oma kolleegide küsimust. Väga tore on nõuda ja öelda, et otsustage ise, kust te selle nõude täitmiseks raha võtate. Ma tahan vastust kuulda, kust see raha peaks tulema.

Karel Rüütli

Eesti on väikene riik ja me oleme väike rahvas. Hiljuti tegi president üleskutse, mille loosung on "Talendid koju!". See eelnõu aitab kindlasti kaasa sellele, et väga paljud noored hakkavad mõtlema, milleks meil riik on – kas riik on neile partner ja mida riik neile tuleviku kindlustamise mõttes pakub. Me võiksime oma noori inimesi vähemalt nii palju väärtustada, et me nendele täna pakutud moel vastu tuleme. Nagu ma korduvalt olen öelnud, 9,6 miljonit eurot ei ole nii suur summa, mis muudab Haridus- ja Teadusministeeriumi kas rikkamaks või vaesemaks. Tegu on väga selgelt prioriteetide küsimusega. Praegu me oleme riigieelarvega defitsiidis suurusjärgus 200 miljonit eurot ja sinna see 9,6 miljonit juurde panna – kui mõtelda järgmiste aastate kontekstis juba täpselt, kust me selle raha leiame, siis see oleks minu arvates igati mõistlik. Niisuguse möönduse me oleme ju teinud pensioni teise samba puhul, kuigi nood summad on kordades suuremad.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Täna on koalitsiooni poolelt kõlanud küünilisi küsimusi, kust tuleb papp. Hiljuti ütles Sarkozy, miks me peame Euroopas näiteks Iirimaad toetama, kui neil on ettevõtte tulumaks poole väiksem kui ümbritsevates riikides. Meil on see null ja hiljuti kuulsime, et pangad on saanud üle miljardi kasumeid, mis viiakse riigist välja maksuvabalt. Kas te nõustute minuga, et ka meil tuleks euroopalikult läheneda ja kas või väikene ettevõtte tulumaks kehtestada? Ehk sealt see papp tulebki?

Karel Rüütli

Kindlasti on see üks võimalus. Ja neid maksumeetmeid, mida oleks võimalik rakendada, on veelgi. Eks kõik olegi väga selgesti erakondade poliitiliste eelistuste ja valikute küsimus. Aga teie nimetatud ettevõtte tulumaks on kindlasti üks võimalus, jah. On ju ka teada-tuntud tõde, et summad, mis Eestist maksuvabalt välja viiakse, maksustatakse teistes riikides. Selles mõttes me kingime selle raha lihtsalt teistele riikidele.

Aseesimees Jüri Ratas

Mati Raidma, palun!

Mati Raidma

Aitäh! Austatud ettekandja! Te mainisite ühe rahaallikana riigieelarve defitsiiti. Täie teadmisega informeerin, et defitsiidis ei ole üldse raha. Aga et kujundada oma seisukohta, on mul selline küsimus. Sotsiaaldemokraadid on võidelnud ka päästjate palkade suurendamise eest, mis nõuab suurusjärgus sama suurt summat. Kui teil on valida, kas te jätate päästjate palgad kõrvale, et tudengite toetuste süsteemi ikkagi läbi suruda?

Karel Rüütli

Ma arvan, et selliseid vägivaldseid võrdlusi on kohatu teha. Nagu ka eelmine küsija ütles, küsimus ongi prioriteetides, selles, mida me endale eesmärkideks seame. See, et me oleme oma riigi tulude poole nii õhukeseks ära hõveldanud, on ka järgmiste valimiste mõtlemiskoht: 6. märtsil ütleb valija väga selgelt välja, mida ta sellest arvab. Mida arvatakse sellest, kuhu Eesti riik on jõudnud ja mis suuna ta on võtnud. Või siis ei arvata sellest mitte midagi. Aga loomulikult on ka päästjate palk äärmiselt oluline küsimus. Usun, et nad on üliõpilastega kaalukaussidel võrdsed.

Aseesimees Jüri Ratas

Olga Sõtnik, palun!

Olga Sõtnik

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Meenutan siin saalis viibijatele ja ka üliõpilastele, et sama eelarvega, millega meil kärbiti õppelaenude kustutamise hüvitisi, anti kliimaagentuurile 86 miljonit krooni. Sisuliselt võeti tudengitelt raha ära ja anti ühe erakonna ehk Eestimaa roheliste allorganisatsioonile täiendavad vahendid. Kas teie arvates on selline vahetus olnud õiglane ja kuidas seda võib iseloomustada?

Karel Rüütli

Neid kuluartikleid, mis eelmistes eelarvetes kirjas on, ja seda, mida konkreetselt on valitsus nendega silmas pidanud, on mul raske kommenteerida. Aga kindlasti oleks see raha üliõpilastele eraldatuna läinud märksa rohkem asja ette kui selles teises valdkonnas.

Aseesimees Jüri Ratas

Enn Eesmaa, palun!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! Noorus on olevik ja alles siis, teatud tingimustel, tulevik. See seaduseelnõu, mida meie fraktsioon peab mõistlikuks, kuna meil on samasuguseid mõtteid olnud ...

Aseesimees Jüri Ratas

Hea küsija, palun vabandust! Head ametikaaslased, ma palun omavahel jutud lõpetada, kui esitatakse küsimust või kui siin saalis vastatakse! Palun austame oma ametikaaslasi! Saalis on liiga suur lärm. Palun, Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! Mul on küll mikrofonihääl, aga väikest võimendust oleks võib-olla jah tarvis. Üliõpilased on tihedalt seotud rahvusvahelise koostööga. See seaduseelnõu pakub Eestile üsna väikese raha eest võimaluse kogu Euroopa Liidus heas mõttes taas silma paista. Kas üliõpilasorganisatsioonid teistes Euroopa Liidu riikides ja miks mitte kaugemalgi ei ole sellele initsiatiivile tähelepanu pööranud ja seda oma kirjavahetuses toetanud?

Karel Rüütli

Seda, et Eestis on üliõpilastel nii viletsad sotsiaalsed garantiid, on märgatud ka igal pool mujal Euroopas. Isiklikes vestlustes olen kuulnud, et väga paljude noorte jaoks ongi küsimus, miks me peaksime Eestis õppima ja panustama Eestis haridusele, kui me saame minna väljapoole Eestit õppima. Tihtipeale on mujal haridus märksa laiapõhjalisem ja sotsiaalsed garantiid, mis ühel hetkel teistes riikides meie edukatele õppijatele tagatakse, on oluliselt paremad ja tagavad hilisema hakkama saamise palju paremini kui Eestis. Selles valguses on iga pingutus, mis me noorte õppurite toetamiseks teeme, kiiduväärt ja tänane eelnõu on lihtsalt väikene osa sellest. Nagu ma ka varem olen öelnud, lõplikult on võimalik üliõpilaste sotsiaalsed garantiid tagada ikkagi korraliku õppetootuste seadusega. Usun, et sellest saab Riigikogu järgmise koosseisu olulisi väljakutseid.

Aseesimees Jüri Ratas

Evelyn Sepp, palun!

Evelyn Sepp

Austatud ettekandja! Ma tänan selle ettekande eest! See on olnud äärmiselt sisukas ja ka vastused on olnud selle ettekande väärilised. Teema muidugi on ülitõsine. Me saame siin saalis suures osas kõik aru, et kulu, mis tänase ettepaneku realiseerimiseks teha tuleks, ei ole eelarve mõttes üldse arvestamisväärne. Pisut teeb nõutuks see suhtumine, et selle suhteliselt väikese kulu üle otsustamisel peaks nagu väga vajalikke ettevõtmisi üksteisele vastandama. Kuidas sa kommenteeriksid sellist väärtushinnangute skaalat, kus ühes otsas lokkab päris massiivne poliitiline korrupsioon, mille näiteks olgu toodud seesama kliimaagentuur, kus kergel käel liigutatakse sadu miljonid, või seesama õnnetu äpardunud võidusammas, mis on juba mitusada miljonit maksuma läinud. Selle raha eest saanuks tervet põlvkonda kõrgharidusega noori toetada ja ära toita. Kuidas sa hindad seda väärtushinnangute skaalat, mis siin saalis praegu avaldub?

Karel Rüütli

Eks see loomulikult kahetsusväärne ole, et me mõningatel juhtudel oleme teinud väga kergekäelisi otsuseid. Kõnealune konkreetne probleem puudutab kümneid tuhandeid noori inimesi. Minu arvates on kõige hullem, et ühel hetkel me lubasime noortele inimestele väga selgelt, et kui te tulete õppima ja võtate õppe-laenu, siis tingimused on sellised. Jah, me saame aru, et vahepeal tekkis riigil keeruline olukord. Me olime nõus kõik püksirihma pingutama, et raske aeg üle elada, aga nagu ma nüüd ka väga paljudes reklaamides olen kuulnud, praegu läheb meil paremini. Nende noorte inimeste suhtes oleks igal juhul õiglane, et me neile, kes asusid õppima ja võtsid teatud tingimustega arvestades laenu, need tingimused taastame. See on ühele soliidsele ja korralikule riigile väga kohane käitumine, mis Eestile praegu sugugi üle jõu ei käi.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Riigieelarvet saab alati kavandada teatud kindla täpsusega, kuna me ei oska ette näha, kui palju riigile tulusid laekub, kaasa arvatud maksutulused. Eelmisel aastal osutus

suurusjärg selliseks, et riigile laekus makse eeldatust rohkem 105 miljonit eurot. Kas mul on õigus, et see summa on märksa suurem kui selle eelnõu maksumus?

Karel Rüütli

Jah, teil on täiesti õigus. (Aplaus.)

Aseesimees Jüri Ratas

Toomas Tõniste, palun! Head pealtvaatajad, juhatajana on mul kohustus tagada siin saalis kord. Palun teid austada selle saali kodu- ja töökorda! Usun, et te mõistate mind. Toomas Tõniste, palun!

Toomas Tõniste

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Kui juttu on kuludest, siis alati huvitab mind ka tulude pool. Selle kohta me ei ole teilt siiani korralikku vastust saanud. Kas te tõesti mõtlete, et ettevõtted on selle pärast miljardeid Eestist välja viinud ja Eestil on makse saamata jäänud, et meil ettevõtte tulu seni, kuni see sealt välja pole võetud, ei maksustata? Minu teada on see olnud nii sellepärast, et dividendid on mujal riikides vähem maksustatud. Just sellepärast on Eesti riik väga suurtest summadest ilma jäänud.

Karel Rüütli

Ma ei öelnudki, et ettevõtete tulumaks on kindlasti väljapääs, et ettevõtelt tuleb raha ära võtta ja anda üliõpilastele. Nagu hea kolleeg Kalev Kallo ütles, on see kindlasti üks võimalus, ja ma juhtisin sellele ka tähelepanu. Ja nii nagu hea kolleeg Eiki Nestor enne nentis, 150 miljonit krooni on väike summa, arvestades kas või seda, et 2010. aasta eelarve ülejääki laekus 105 miljonit eurot. Arvan, et kõik on puhtalt tahte küsimus, prioriteetide küsimus. Ja see, kuidas me selle lahendame, näitab mingil määral ka riigi suhtumist meie tulevikku, noortesse ja õppuritesse.

Aseesimees Jüri Ratas

Toivo Tootsen, palun!

Toivo Tootsen

Aitäh! Hea ettekandja! Ma usun, et väga paljud nendest üliõpilastest, keda see eelnõu puudutab, hääletasid eelmistel valimistel Reformierakonna ja IRL-i poolt. Mis sa arvad,

kas nad suudavad ennast nii palju kokku võtta, oma mõistuse tööle panna ja järgmistel valimistel õige valiku teha?

Karel Rüütli

Ma loodan väga, et noored ning ka eakad ja kõik muud valijad väga tähelepanelikult jälgivad debatte, jälgivad eri erakondade seisukohti ja teevad oma otsuse lähtuvalt sellest, millised on nende poliitilised eelistused järgmiseks neljaks aastaks. Soovitan tõesti noortel inimestel väga põhjalikult jälgida otsuseid ja arutelusid, mis siin Riigikogus sünnivad.

Aseesimees Jüri Ratas

Peep Aru, palun!

Peep Aru

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Ma esitan väite, et viimastel aastatel on valitsussektori ja riigi eelarve olnud defitsiidis. Kas mul on õigus?

Karel Rüütli

Jah.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks kultuurikomisjoni liikme Helmer Jõgi!

Helmer Jõgi

Auväärt istungi juhataja! Hea Riigikogu! Esitan teile ülevaate kultuurikomisjonis toimunud arutelust. Riigikogu kultuurikomisjon arutas seaduseelnõu 865 oma 10. jaanuari istungil. Arutelule olid kutsutud Haridus- ja Teadusministeeriumi kantsler Janar Holm ja Eesti Üliõpilaskondade Liidu juhatuse esimees Maris Mälzer. Kantsler Janar Holm tutvustas valitsuse seisukohti eelnõu kohta. Tuletan vahest hästi lühidalt teile need seisukohad meelde. Need on järgmised.

Vabariigi Valitsus on seisukohal, et õppelaenu riigipoolse kustutamise kohustus ei saa olla seotud õppeasutusse õppima asumise ajaga, nagu seda põhjendavad eelnõu algatajad. Avalikku sektorisse tööle asunud õppelaenu kustutamine ei ole õppuri sotsiaalne garantii, mis tal tekkis õppima asudes. Tegu on avaliku sektori töötaja soodustusega, mis tekib teatud tingi-

muste täitmise korral. Seega on Vabariigi Valitsus seisukohal, et õiguspärane ootus ei saa tekkida õppelaenulepingu sõlmimisega. Vabariigi Valitsus toob esile ka isikute ebavõrdse kohtlemise töjõuturul. Mitte kõik ei võtnud laenu, laenu võeti erinevas mahu, osalt finantseeriti õpinguid ka oma rahaga. See oli ka üks motiividest, miks 2009. aastal raskes majanduslikus olukorras tehti selline otsus, mida tahetakse täna arutatava eelnõuga muuta. Tuletan siinkohal meelde, et Riigikogu otsusega jätkati õppelaenude kustutamist isikutel, kellel oli selline õigus siiski tekkinud 1. juuliks aastal 2009.

Veel Vabariigi Valitsuse seisukohtadest. Valitsusele ei ole mõistetav, miks seovad eelnõu koostajad kuni viieaastast last kasvatava vanema riigipoolse õppelaenu kustutamise soodustuse saamise õppeasutusse õppima asumise ajaga. Ka ei oldud Vabariigi Valitsuse seisukohavõetus nõus eelnõu rakendamisega seotud kulude arvestamise korruga, sest see on seletuskirjas ebatäpne ja mitmeti mõistetav. Seletuskirjast nimelt ei ilmne, kas 150 miljonit krooni – ma räägin nüüd vanas rahas – on täiendav eelarve kulu või riigipoolne kulu tervikuna aastas.

Samas möönavad valitsus ning Haridus- ja Teadusministeerium, et tõepoolest oli üliõpilaste hulgas piisavalt neid, kes õppelaenu võttes sidusid oma tulevikuplaanid töökohaga, kus neile laieneb riigipoolse õppelaenu kustutamise soodustus. Sellel soodustusel on meie riigis olnud oluline mõju motiveeritud inimeste tööleasumiseks avalikus sektoris. Valitsus ei toeta õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu algatatud kujul, kuid avaldab lootust, et juba 2012. aasta riigieelarve kavandamisel peaks meil olema vajadustepõhine õppelaenu ja õppetoetuste süsteem, mis arvestaks isikute sotsiaal-majanduslikku olukorda.

Nüüd komisjoni küsimustest. Komisjonis küsiti eelnõus ettenähtud rahaliste vahendite kätte kohta, sest nagu siin ka enne jutuks oli, eelnõu jõustumine oleks seatud tagasiulatava mõjuga. Algatajate arvates on vajalike summade jaoks kätte leidmine poliitiliste prioriteetide küsimus. Küsiti ka kohtuprotsessi kohta – sel teemal on vist mitu kohtuprotsessi juba olnud, üks vähemasti kindlasti. Kantsler oskas vastata, et kohtus ei võetud seisukohta

õiguspärase ootuse printsiibi suhtes, millele rõhuvad eelnõu algatajad. Konkreetsetes kohtuasjas oli kohalik omavalitsus teinud toiminguid, mis olid ebatäpsed. Tunti huvi ka, kui paljusid inimesi see eelnõu puudutab. Maris Mälzeri arvates on see arv raskesti prognoositav, kuid loomulikult on tegemist arvestatava hulga noorte inimestega. Maris Mälzer rõhutas ka, et kui muu Euroopaga võrrelda, siis on meil õppurite sotsiaalsete garantiidega suuri probleeme.

Arutati samuti, kas 2009. aastal tehtud otsus oli ajutist laadi, ja tõmmati paralleele pensioonisambaga, millest täna ka juba juttu oli. Eesti Üliõpilaskondade Liidu esindaja toonitas, et üliõpilaste õiglustunnet riivas eelkõige see, et reeglite muutmisest teatati nii lühikest aega ette. Vastamata jäi küsimus, kuidas tagantjärele jõustuva seaduse korral leida vajalikku raha – eelarve on ju niigi defitsiidis. Kõlas ka mõte, et küsimus ei pea ilmingimata lahenduse leidma käesoleva aasta riigieelarve raamides, selle võiks vahest edasi lükata.

Keegi komisjoni liikmetest ei vaidlustanud, et tuleb leida süsteemne lahendus tudengite sotsiaalsetele garantiidele, kuid küsiti, kas kriisielise olukorra taastamine oleks praegu parim lahendus.

Komisjon otsustas saata eelnõu täiskogu istungi päevakorda tänaseks, see on siis 20. jaanuariks, ja teha täiskogule ettepanek eelnõu 865 tagasi lükata. Muudatusettepanekute tähtaeg võiks olla 3. veebruar kell 18. Hääletustulemus oli poolt 4, vastu 4, erapooletuid komisjoni liikmeid ei olnud. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Teile on vähemalt üks küsimus. Evelyn Sepp, palun!

Evelyn Sepp

Austatud ettekandja! Te ütlesite, et üks argument, miks komisjon seda eelnõu ei toetanud, oli see, et eelarve on defitsiidis. Ja sellega põhjendati tehtud muudatust üleüldse, et eelarve sattus raskesse olukorda. Kui mälu mind ei peta, on ka käesoleva aasta eelarve defitsiidis. Seda on ametlikult tunnistanud nii rahandusminister kui ka kõik teised, kes on eelarve eelnõu kaitsnud. Mis te arvate, mitu komakohta täna arutatava eelnõu vastuvõtmine

oleks eelarve puudujääki suurendanud, kui see muidugi üldse suurendanud oleks?

Helmer Jõgi

Hea küsija! Mulle tuleb meelde eilne Riigikogu istung, kus hea kolleeg Eiki Nestor pidas meile manitsuskõne, et komisjoni kaasettekandja peab jääma teatud formaadi piiresse. Austades Riigikogu enda kehtestatud formaati, ma vastan sellele küsimusele niimoodi, et komisjon säärastesse arvutustesse ei laskunud ja sellest vaatevinklist küsimust ei käsitletud.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud kaasettekandja! Mina jään küll oma küsimusega komisjoni arutelu piiridesse. Te nimetasite hääletustulemusi: neli oli poolt ja neli oli vastu, erapooletuid ei olnud. Kuna see on minu jaoks väga oluline eelnõu ja ma arvan, et ka tudengite jaoks on see väga vajalik eelnõu, siis palun nimetage konkreetset, kes olid need neli, kes olid komisjonis poolt, ja kes olid need neli, kes olid vastu. Ning kuidas erakondlik häälejaotus oli?

Helmer Jõgi

Mul on raske hinnata, kas teie küsimus jääb formaati või ei jää. Paraku koosoleku protokoll ei kajasta nimeliselt, kes olid poolt ja kes vastu. Aga ma loetlen teile istungil viibinud komisjoni liikmed. Komisjoni koosolekust võtsid osa Eldar Efendijev, Helmer Jõgi, Peeter Kreitzberg, Lauri Luik, Georg Pelisaar, Karel Rüütli ja Peeter Tulviste. Lisaks komisjoni nõunikud ja asendusliikmena oli Lauri Vahtre asemel kohal Trivimi Velliste. Komisjoni istungilt puudusid Mailis Repts, Paul-Eerik Rummo ja Lauri Vahtre.

Aseesimees Jüri Ratas

Marek Strandberg, palun!

Marek Strandberg

Hea kolleeg! Püüan olla korrektne ja küsin nii, nagu peab: kas komisjon arutab tõsiasja, et kõnealune eelnõu on üliõpilastele paljuski tähenduslik mitte ainult raha mõttes, vaid ka moraalselt. Selle vastuvõtmine võiks neid mõ-

jutada olema riigi ja valitsuse suhtes leplikum, lojaalsem või mis iganes. On ju meil väga suuri summasid kulutatud riigi maine kõikvõimaliku kujundamise peale – küll ehitades Shanghais igasuguseid maju, kus on sead sees, küll muul moel. Kas komisjon arutas seda, et sellise seaduse abil võiks sidet kodanikkonnaga parandada? Ja kui ei arutanud, siis mina ei pahanda, kui te oma isiklikku arvamust selles küsimuses avaldaksite.

Helmer Jõgi

Eks isikliku arvamuse avaldamise võimalus teki varsti pärast seda, kui ma siit Riigikogu kõnepuldist ära lähen. Aga see teema on arutelu all olnud kolm ja pool aastat. Kogu aeg on oldud veendunud, et meil oleks tarvis vajadustepõhist tudengite toetamist. Me arutasime seda päris selle Riigikogu koosseisu töö alguses ka haridus- ja teadusministriga. Nii et seda teemat on nende aastate jooksul piisavalt arutatud, seekordsel komisjoni istungil sellest aspektist arutelu aga ei tekkinud.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Ratas, palun!

Rein Ratas

Täna, juhataja! Hea ettekandja! Õiguskindlus on sõnakindlus riigi tasandil ja õiguskindluse põhimõtete austamisele täna arutatav seaduseelnõu apelleeribki. Õiguskindluse põhimõttest tulenevalt ei ole ju näiteks kärbitud ka varasemat riigikogu eripensioni, mis ei kehti teatavasti enam ei praeguse ega ka eelmise Riigikogu koosseisu kohta. Kui me nüüd kipume õiguskindluse põhimõtet rikkuma üliõpilasi puudutava regulatsiooni osas, siis miks me peame seda nii pühaks ja puutumatuks, kui on vaja otsustada varasema Riigikogu eripensioni üle? Miks me seda soodustust ei kaota? Kas teie komisjonis arutati seda, et vähemalt osa rahast võiks tänase eelnõu katteks saada selle eripensioni kaotamisest? Olen rääkinud.

Helmer Jõgi

Aitäh huvitava ja õigustatud küsimuse eest! Aga ma lugesin teile ette Vabariigi Valitsuse seisukoha, kunas tekib õiguspärase ootuse printsiip nendel, kes on laenu võtnud. Mis puutub eripensionidesse, siis sellest seisukohast on siin räägitud küll ja küll. Komisjonis

eripensionidest selle eelnõu kontekstis ei räägitud.

Aseesimees Jüri Ratas

Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Austatud ettekandja! Teadupärast pole Riigikogu komisjonides toimuv salastatud, vähemalt kultuurikomisjonis mitte. Enne te lugesite Jaan Õunapuu küsimusele vastates üles, kes komisjoni istungil viibisid, aga ei öelnud seda, kes ja kuidas hääletas. Ma küsin teie käest: kas te seda mäletate, kuidas teie hääletasite? Ja soovin vastust, kas te olite poolt või vastu.

Helmer Jõgi

Kaks küsimust, aitäh! Kas-küsimusele on alati lihtne vastata. Jah, ma mäletan.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh! Te küll avaldasite enne minu küsimuse peale kahtlust, kas see puudutab komisjonis arutatut, aga ma arvan, et midagi rohkem komisjoni istungil arutatuga kokku langevat ei saagi olla. Pean silmas seda, kes on konkreetse eelnõu menetluses eelnõu vastuvõtmise poolt, kes on vastu ja kes erapooletu. Ma küsin ikkagi veel selle kohta. Ma ei taha oma jonni jätta. Nimetan nüüd kaheksa nime ja tahaksin saada teie kinnitust, kas kõik täpselt nii oli, nagu ma pakun – analoogselt Peep Aruga, kes küsis ka härra Rüütli käest enne viimase küsimuse.

Kas Reformierakonnast Helmer Jõgi ja Lauri Luik ning Isamaaliidust Peeter Tulviste ja Trivimi Velliste olid edasisele menetlemisele vastu ning poolt olid Pelisaar ja Efendijev Keskerakonnast ning Rüütli ja Kreitzberg sotsiaaldemokraatide ridadest? Kas mul on õigus?

Helmer Jõgi

Aitäh küsimuse eest! Te liigute õigel teel.

Aseesimees Jüri Ratas

Nikolai Põdramägi, palun!

Nikolai Põdramägi

Aitäh, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kui kultuurikomisjon ei teinud omale isegi seda selgeks, kui paljusid üliõpilasi see seaduseelnõu puudutab, siis järelikult ei arutatud seda nii olulist küsimust põhjalikult. Kuidas saab sel juhul teha lõplikke otsuseid? Öelge siis kohe otse välja, et raha ei ole, ja jutul lõpp!

Helmer Jõgi

Aitäh, hea küsija! Ma ei jaga hinnanguid. Ma räägin seda, mida arutati kultuurikomisjonis ja mida kajastab kultuurikomisjoni istungi protokoll.

Aseesimees Jüri Ratas

Karel Rüütli, palun!

Karel Rüütli

Hea ettekandja! Kultuurikomisjonis arutati seda eelnõu väga põhjalikult ning nagu ka Haridus- ja Teadusministeeriumi esindaja seal rõhutas, oli soodustus, mis siamaani õppelaenude puhul kehtis, iseenesest äärmiselt vajalik. Teie ise, kui mu mälu mind ei peta, ütlesite aga seda, et vajadus selliste soodustuste järele hakkab ära kaduma, sest enne oli meile avalikku sektorisse noori inimesi vaja. Päästjad, õpetajad, lasteaiakasvatavad jne on kõik avaliku sektori töötajad. Kas see tähendab, et meil enam ei ole noori inimesi riigitööle vaja? Kas see on Reformierakonna ametlik seisukoht?

Helmer Jõgi

Mina tõstatasin küsimuse arutelu aluste kohta. Jäi mõnevõrra segaseks, kuidas me käsitleme õppelaenu kustutamist – kas sotsiaalse garantiina või teatud riigipoolse soodustusena. Aga nii mitmeski avalikus diskussioonis on väljendatud muret, et meil on avalikku teenistusse pürgijaid paljuvõitu: enam kui pooled tudengitest. Küsitlusi on ju toimunud. Enam kui pooled tudengitest, kes lähevad õppima, tahavad siduda oma tuleviku just nimelt avaliku teenistusega. Just selline murelik seis meie ühiskonnas meediast välja paistab. See oli minu küsimuse ajend.

Aseesimees Jüri Ratas

Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud ettekandja! Vastates Jaan Õunapuu küsimusele, te avaldasite juba pool saladust. Ma kordan uuesti oma küsimust: kas teie olite kultuurikomisjonis sotsiaaldemokraatide eelnõu 865 edasise menetlemise poolt või vastu?

Helmer Jõgi

Mind on küll õpetatud, et küsimusele küsimusega vastata ei ole eriti viisakas, aga miks teid huvitab komisjoni iga liikme seisukoht? Selle seisukoha te saate siin teada, kui me hääletame selle eelnõu poolt või vastu.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Kahjuks ma ei olnud sellel komisjoni istungil ja seetõttu ma pean siit küsima. Viitasite siin negatiivses kontekstis, et avalikku teenistusse pürgijaid on võib-olla liiga palju ja tung sinna on liiga suur. Mina jään selles suhtes eriarvamusele, sest meie avalike teenuste pakkumise kvaliteeti saab alati tõsta ja selle eest suuremat vastutust võtta. Iga inimene on seda aegajalt tundnud. Mul on aga küsimus: kas samsugune probleem vaevab riiki ka õpetajaametisse pürgijate puhul? Mõtlen nii lasteaedu kui ka koole. Mina isiklikult olen kogenud, et aineõpetajaid on ka praegu raske leida. Kas me ei peaks siiski tunnistama, et selline õppelaenude kustutamine kas osaliselt või täielikult võiks rohkem noori panna huvi tundma õpetajaameti vastu?

Helmer Jõgi

Auväärt ametikaaslane! Mul on tõesti kahju, et sa ei olnud komisjonis. Oleksime saanud seal sisulist diskussiooni pidada. Nagu ma juba mainisin, komisjoniski kõlas see seisukoht ja Vabariigi Valitsuse hinnangus tunnustati ka, et õppelaenu kustutamise soodustus aitas tõesti leevendada haridusvaldkonnas ning teaduses töötavate inimeste pöuda. Nii et sellel meetmel on igal juhul olnud positiivne mõju.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud kolleeg! Oma kõnes sa nimetasid, et mitte kõik ei võtnud laenu. Täna me räägime rohkem rahast ja ehk ikkagi täpsustate, kui palju noori inimesi jäi raskesse olukorda pärast seda, kui 1. juulil 2009 muudeti õppetoetuste ja õppelaenu seadust.

Helmer Jõgi

Ka komisjon püüdis sellele küsimusele vastust saada, aga te ju saate ise ka aru, et suhteliselt raske on hinnata, kui paljud lõpetanud lähevad avalikku teenistusse tööle, kui palju lõpetab, kui palju on laenu võtnud. Nii et see arv on väga hinnanguline ja ka seda küsimust analüüsinud üliõpilaskondade liidu esimees ei andnud meile täpset vastust.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Mailis Repsi! Kokku kaheksa minutit.

Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu! Head külalised! Täna me arutame väga piinlikku seaduse muutmise vajadust. Nimelt on riik murdnud üht oma lubadust – lubadust noortele inimestele, kes läksid ülikooli õppima teadmise, et just selle eriala valimise korral on neil võimalus saada hiljem õppelaenu kustutamise toetust, kui nad pingutavad ning õigel ajal lõpetavad. Ja see vajab tänapäeval väga suurt pingutust. Noored on võtnud õppelaenu, et katta oma kulgid, sest meie praegune õppetoetuste süsteem tavaliselt ei lase neil täielikult õppimisele pühenduda. See on võimalik vaid siis, kui perel on võimalik noort väga palju toetada, ja alati see ei ole nii.

Praeguses olukorras püütakse küll inimesi veenda, et kriis on möödas, aga tegelikult rahvas seda oma rahakotis ei tunneta. Suur osa üliõpilasi ja nende perekondi on võib-olla veelgi raskemas seisus kui mõne aasta eest, kui kriis algas, sest siis oli veel inimestel säästusid, mis nüüdseks on läbi. Noor inimene läks teatud eriala õppima, lootes riigi peale. Kindlasti ei osanud ka ükski parlamendiliige tol ajal seda seadust heaks kiites või Vabariigi Valit-

suse liige arvata, et mõne aasta pärast, kui läheb raskeks, on just üliõpilased need, kelle pealt lasteaegade ja noorsootöö kõrval esimesena võiks kokku hoida.

Milles me praegu võime kindlad olla? Valimiste ajal lubatakse nii mõndagi. Reformierakond lubab, et võite kindlad olla. Mina pean tunnistama, et pärast selle õppelaenu kustutamise seaduse muutmise seaduse eelnõu arutelu siin saalis võime kindlad olla selles, et riik ei tunnista oma vigu. Ükshaaval on üliõpilastel võimalik tõepoolest kohtus oma õigust nõuda ja seda nad ka teevad. Aga kas me tõepoolest peame ära ootama iga üksikjuhtumi menetluse kohtus? Kui palju on neid vaja – üks, kaheksa, kakskümmend? Millal saab täis kogus, mis paneb meid Riigikogus tunnistama, et tõepoolest läks natuke pahasti, et me ei teatanud piisavalt ette, et noortel tõesti olid riigi suhtes omad ootused?

Me ei menetle täna seaduseelnõu, mis eeldab riigieelarve defitsiidi sellises mahus suurendamist, mida on võimatu ette näha. Me ei räägi eelnõust, mis räägib korralikust, süsteemsest üliõpilaste toetamisest, vaid me räägime vigade parandusest. Ja eriliselt küüniline on vigade paranduse juures hakata pärimala, kust tuleb raha. See ei ole oluline. Kui riik kohtus kaotab, siis maksab ta kinni nii oma vea kui ka kohtukulud. Võib-olla tõesti peab ükskord üliõpilane jõudma välja kõige kõrgemasse kohtusse ja sealt tiiruga tagasi tulema, aga ma siiski loodan, et me jõuame enne teatud seaduse täpsustamise ja muutmiseni.

Teine huvitav moment on praegu see, et kuni jaanuari lõpupäevadeni ehk siis 25. jaanuarini me loeme kõikjale üles pandud sinistelt reklaamlehtedelt, et Isamaa ja Res Publica Liit lubab meile tasuta haridust. Tõenäoliselt me saame tasuta haridusest veidi erinevalt aru. Üliõpilased saavad tasuta haridusest aru nii, et see tähendab tõepoolest tasuta harimist. See tähendab seda, et sul on võimalik minna ülikooli tasuta õppima ja sellele lisanduvad ka normaalsed tagatised, et sa saad tasuta õppida. Aga kui me täna väidame, et riigil ei ole võimalik leida mõnikümmend miljonit, tunnistamaks, et ta tegi vea, siis tekib küsimus, kui palju on neid noori inimesi, kes usuvad, et pärast 6. märtsi keegi veel mäletab tasuta hariduse loosungit. Vahest on tegemist järjekordse sellise lubadusega nagu mõne aasta eest, mil

räägiti õpetajate topeltpalgast, ja siis paari aasta pärast seletati, et see oli metafoor, seda polevatki mõeldud, et iga õpetaja palk nii palju tõuseb.

Nii või teisiti oleme praegu kurvas seisus. Me oleme saanud üliõpilaste käest kirjeldusi, kus on selgelt välja toodud, missugune olukord tegelikult oli. Keset suvepuhkust anti noortele vaid mõnepäevase etteteatamisega teada, et nüüd kohe tehke avaldus, või muidu on juba hilja. Konkreetselt iga inimese olukorrale ei mõeldud. Me sunnime praegu noori inimesi minema oma riigi vastu kohtusse, sest nad on langenud suure ebaõigluse osaliseks.

Ma loodan, et Riigikogu liikmed on lugevad Eesti Üliõpilaskondade Liidu saadetud üksikuid lugusid. Iga lugu on hea näide, selgitamiseks, miks me täna seda eelnõu menetleme. Eraldi võiks välja tuua loo ühest noorest inimesest, kellel jäi puudu täpselt 13 päeva, muidu oleks ta uue seaduse tingimustele vastanud. Kas tõepoolest keset juuli palavust seda seadust vastu võttes Riigikogu suures kärbeta tuhinas ei mõelnud, et 10, 13 või 15 lisapäeva ei viiks riiki rohkem üht- või teistpidi kaldu? Paljude noorte suhtes oli nii lühikese aja kehtestamine äärmiselt ebaõiglane.

Soovin siinkohal kõigile kolleegidele jõudu mõtlemaks, kuidas me saame pakkuda noortele veel suuremat tuge, kuidas oleks võimalik kunagi aastate pärast – kahjuks ma eriti ei usu sellesse, et see juhtub kohe pärast valimisi – tõepoolest süsteemse, laiapõhjalise ja sotsiaalselt garantiid pakkuva õppetoetuste süsteemini. Aga seniks palun kõrvaldame ära vead, mis riik on teinud! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja Liisa-Ly Pakosta! Kaheksa minutit.

Liisa-Ly Pakosta

Austatud kolleegid ja head külalised! Mul on väga hea meel, et me täna siin saalis seda küsimust arutame ja et meil ka usumatult palju noori inimesi koos oma lastega külas on. Muidu jäänuks tõesti tunne, et ajame siin saalis ainult vanainimeste asja. Tegelikult ma väga loodan, et noored inimesed hakkavad rohkem huvi tundma kõikide seaduseelnõude vastu,

millest me räägime, ja et ka lapsi siia majja sagedamini satub. Nii et aitäh kõigile tulemast!

Samas on mul väga kurb meel, et eelnõu algatanud sotsiaaldemokraadid on selle teema nii ülekäe siia saali toonud ja nagu Karel Rüütli ka ausalt välja ütles, pelgalt häälte kogumiseks.

Räägin nüüd nendest kahest asjast – heast meelest ja kurvastusest – pisut pikemalt ja argumenteeritumalt. Üks Isamaa ja Res Publica Liidu tuumväärtusi on tõepoolest tasuta kõrgharidus. Me tahame kaotada ühe peamise põhjuse, miks õppelaenu praegu võetakse – s.o õppemaksu kõrghariduse omandamiseks. Selline süsteem, kus kõrgharidus oleks tasuta kättesaadav, ei ole maailmas sugugi mitte tavaline.

Teine sama ettevõtmise oluline külg on kehtestada juba alates 2012. aastast tudengitele lisaks tulemuspõhiste toetustele ka sotsiaalselt olukorda arvestavate õppetoetuste süsteem. Ma palun väga meid selles osas toetada, et ka vajaduspõhised õppetoetused saaksid üliõpilastele kehtestatud! Korralik õppetoetuste süsteem on tõepoolest vajalik ja see eesmärk on meil sotsiaaldemokraatidega suures osas ühine.

Selles eelnõus on mulle väga sümpaatne nii sisu kui õiguskindluse põhimõtte poolest just lastevanemaid silmas pidav osa ehk siis välja käidud 3,1 miljonit eurot, millest saaks hüvitada lastevanemate õppelaenu. Lastega peredele õppelaenu hüvitamine on iseenesest sisuliselt õige, sest see soodustab sünnitamist noorem eas ja võtab arvesse seda, et tudengid ei saa oma töötasu põhiselt nii suurt vanemahüvitist, nagu need naised või mehed, kes on juba mõnda aega tööl käinud.

Kogu selle küsimuse arutelu Riigikogus juhtis kultuurikomisjon, mille esimees on Peeter Kreitzberg. Ma küll arvasin, et kultuurikomisjon võtab oma sotsiaaldemokraadist juhi Peeter Kreitzbergi eestvõttel selle küsimuse pisutki sisulisemalt ette ja leiab katteallika vähemalt sellele 3,1 miljonile eurole. Aga mitte nii, et tühja, käime eelnõu ruttu läbi, saadame suurde saali ja vaatame, mis edasi saab. Küll riik kuskilt selle raha leiab.

Iga kõrgharitud inimene teab Tolstoi metafoori Lollidemaa imede põllust. "Buratino seikluste" imede põld, kus sa paned õhtul raha mulda, kastad seda nagu murulauku ja hommikuks kasvab puu, millel lehtede asemel on

raha, mis tuleb lihtsalt kokku korjata – see tegelikus elus ei toimi. Ma tõesti oleks soovinud, et see küsimus oleks kultuurikomisjonis korralikult läbi arutatud.

Veidi ka õiguskindlusest. Lapsevanemana on mul piinlik, et pärast kärbete perioodi, mis Eestis on olnud, ei ole jäänud ühtegi erakonda, kes poleks õiguskindluse põhimõtte vastu eksinud. Austatud Keskerakond ja sotsiaaldemokraadid, kes te olete täna siin õiguskindlust alla kriipsutanud! Minu viies laps, kolmandat põlve tallinlane, jäi ilma igasuguse õiguskindlusest sünnitoetusest ilma, sest Tallinna linn otsustas selle mürtsti ära kärpida. Õiguskantslergi on viidanud, et see kärbe oli ekslik. Majanduse taastudes ehk tekib meil tõesti olukord, kus kõik Eesti erakonnad, sealhulgas sotsiaaldemokraadid ja Keskerakond, pööravad õiguskindlusele mingisugustki tähelepanu. Isamaa ja Res Publica Liidu nimel ma küll luban seda.

Ja lõpetuseks: Facebookis ja ka minu blogis on inimesed õppelaenu teemal väga aktiivselt minu poole pöördunud ja palunud selles osas kas selgitust või midagi ette võtta. Pean tunnistama, et ega väga head selgitust, miks just selles osas loodetud taastamist pole, ei olegi. Minu arvates võiks Riigikogu oma testamendis jätta selle küsimuse järgmisele parlamendikoosseisule ühe esimesena lahendada, nii et leitaks ka vajalik katteallikas. Aga katteallikat teadmata, Buratino Lollidemaad imepuule lootes ma ei saa seda eelnõu toetada. Loodan ka seda, et Riigikogu komisjonid, sealhulgas kultuurikomisjon Peeter Kreitzbergi juhtimisel, võtavad edaspidi nende eelnõude menetlemise tõsisemalt käsile. Usun, et see küsimus saab lahendatud – kui mitte enne, siis 2012. aastal vajaduspõhiste õppetootuste süsteemiga. Aitäh teile kuulamast!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni esindaja Marek Strandbergi! Kaheksa minutit.

Marek Strandberg

Me ju räägime siin väga õigest asjast, milleks on hariduse kvaliteet ja jätkusuutlikkus. Ühele eelkõnelejale küsimust esitades ma ju küsisin, kuidas hariduse kvaliteediga lood on. Eks see nigel ole. Eespool esitatud küsimusest

võis nii aru saada, et siin saalis olevate ja formaalselt täitsa haritud inimeste haridus on tegelikult olematu ja nende maailmamõistmine täiesti puudulik. Kuidas saab öelda, et see haridus on kvaliteetne, kui 2002. aastal, mil hariduse kvaliteet oli ilmselt parem, Tallinna Tehnikaülikoolis haldusjuhtimise lõpetanud inimene kinnitab, et erakonna allorganisatsiooniks on riigiasutus. See on ikka päris piinlik hariduse puudujääk, mis valitseb ka siin saalis. Pole parata! Aga eks seegi kinnita veel kord, et haridusega tuleb tegelda.

Mina küsin ühe sügava küsimuse. Samas ütlen kohe ette, et seda eelnõu tuleb minu arvates menetleda, ning mitte selle tõttu, et häáli saada või mingi muu säärase eesmärgi tõttu, vaid ennekõige selle tõttu, et riigil tuleks oma asjaajamise kalkust pehmemdada. Tollel pehmemdamisel on loomulikult rahaline hind. Kui me oleme raamatupidajalikult lõpuni korrektsed, siis jah, me võime väita, et kõik peavad parema eelarvepositsiooni nimel surema, aga minu arvates see nii ei ole.

Probleem ei ole ainult õppelaenudes. Probleem on tunduvalt laiem, kompleksne. Ja see, et üliõpilased on pead tõstnud ja kõnelema hakanud, on ainult hea. Küsin siis nii: miks haridust peab üldse sellisel moel laenuraha eest ostma? Kusjuures me tegeleme laenutemaatikaga rohkem kui hariduse kvaliteedi temaatikaga. Olgem ausad, et meie kõrghariduse kvaliteedi näitajad on suhteliselt kesised. Kui ikkagi ülikoolides on professorikohad täidetud konkursiga, kus konkureerijaid on alla ühe ühele kohale, siis, olgem ausad, on kvaliteet umbes sama hea kui kinnisvarabuumi lõpus laenurahaga ostetud papist ja nüüdseks hallitavatel majadel kuskil põldude peal, kus varem sõid lambad ja lehmad. Nii et tegelikult hariduse kvaliteet on fundamentaalne küsimus. Noor inimene, kes pistab pea välja ja vaatab, mil moel tal on võimalik õppida, on tõepoolest hädas, sest isegi laenuraha eest ei saa ta seda, mida võiks oodata.

Me räägime riiklikest jätkusuutlikest otsustest. Seejuures tuleb meil rääkida ka hariduse kvaliteedist. Kõrghariduse diplom ei anna automaatselt töökohta – seda me teame. Üksnes hariduse hea kvaliteet võimaldab inimesel paremini toime tulla. See on tõepoolest riigi maitseküsimus, kas emakeelset haridust antakse laenuraha eest või selle eest, et inimesed on

andekad ja andekus vajab väljaarendamist. See on üks kultuuri osa.

Haridus ei ole äri! Haridus ei tähenda tava-pärasest majandustegevust, millesse saab kuidagi moodi investeerida. Väikse rahva jaoks on see kultuuri osa, vägagi arusaadavalt kultuuri osa. Ja ütleme nii, et praegu on hariduse, sealhulgas kõrghariduse, kraadiõppe kvaliteet tegelikult ainukene, mille parandamisega peale hakates on võimalik kümne aasta perspektiivis majanduse alustalad hoopis teistsuguseks muuta. Mitte maksusüsteem ei tooks haridusse rohkem raha, vaid hoopis muud asjad. Küsimus on majanduse jätkusuutlikkuses ja ennekõike investeringutes, maksusüsteem võib olla miline tahes.

Olgem ausad, meie riik pole õhuke mitte selle tõttu, et meil on liiga madalad maksud. Meie riik on õhuke, sest kuidagi näotul moel on jäetud tähele panemata üks majanduse kasvumisi allikaid – see on õige investeerimine tööviljakuse kasvatamisse. See on üks põhilisi põhjuseid, miks välisinvesteeringud, mis on meie jaoks ju olulised, ei liigu Eesti poole. Meil ei ole piisavalt kvalifitseeritud tööjõudu.

Kui nende omavahel seotud probleemide peale täna kohe mõtlema ei hakka, siis võib inimestel veel kaua aega jääda mulje, et haridus, mille nad oma laenuraha eest saavad, tagab neile mingi töökoha ja võimekuse. Tegelikult mulle tundub, et see nii ei ole.

Maailmapildi terviklikkus on kallis asi, eestikeelse maailmapildi terviklikkus veel eriti kallis asi. Aga ega millestki muust meie ühiskonna tugevus ei tulene. Ja nendel eelmainitud põhjustel, samuti sel põhjusel, et ma siin saalis küsimuste-vastuste vóorus kuulsin, et seostatakse täiesti seostamatut, et teadmistele tugine-mise asemel kasutatakse mingit poliitilist pendlimängu või kaardiladumist, on minu arvamus see, et me peaksime tänast eelnõu kindlasti edasi menetlema. Ja kordan: mitte hääle saamise sihiga, vaid usalduse tagasivóitmise sihiga. Mis sellest välja tuleb, on iseküsimus, aga ma arvan, et kõikide eelräägitud probleemide terviklik püstitamine on oluline. Loodan südamest, et järgmises Riigikogu koosseisus on teadmistest lähtuvaid rahvasaadikuid märksa rohkem.

Sellega ma praegu lõpetan. Meie fraktsioon, olgu veel kord selgelt öeldud, toetab selle eelnõu menetlemise jätkamist. Aitäh teile!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Reformierakonna fraktsiooni esindaja Lauri Luige!

Lauri Luik

Austatud juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud üliõpilased! Reformierakonna jaoks on kvaliteetne haridus üks prioriteete. Vähemalt sama oluline on ka hariduse kättesaadavus ning abi vajavate tudengite sotsiaal-majandusliku olukorra paranemine. Me teame väga hästi, miks me maailma majanduskriisi keskmes olime sunnitud valusaid valikuid tegema. Nende hulka kuulub ka otsus jätkata õppelaenu hüvitamist vaid neile, kes on õpingud lõpetanud ja asunud tööle avalikku sektorisse või kasvatavad kuni viieaastast last. Vastasel juhul oleksime praegu kõrvuti nende Euroopa riikidega, kes vaevlevad ülisuure defitsiidi, välisvõlgade ning maksutõusude käes.

Õppelaenu hüvitamine avaliku sektori töötajatele ei ole oma olemuselt sotsiaalne tagatis, vaid omal ajal vastavalt toonastele võimalustele-vajadustele loodud motivaator, et tublid inimesed suunduksid tööle ka avalikku sektorisse. Tegu on soodustusega, millele noorel inimesel tekkis õigus siis, kui ta oli võtnud õppelaenu, lõpetanud õpingud õppekava täies mahus ning olnud ka tööl avalikus sektoris teatud aja või kui tal oli kuni viieaastane laps. Seega ei saanud tekkida õiguspärasest ootusest enne, kui inimene oli võtnud õppelaenu, kooli lõpetanud, avalikku sektorisse tööle asunud ning töötanud seal teatud aja.

Kuidas edasi minna? Kindlasti tuleb praegust õppetõetuste ning stipendiumide süsteemi muuta. Haridusministeerium oleks sellele püüdanud juba ammu tähelepanu pöörama. Õppetõetused tuleb muuta vajaduspõhiseks: abi peab saama tõesti toetust vajav tudeng ning seda suuremas mahus kui praegu. Kõrgharidust peavad saama omandada kõik noored, olene-mata oma varanduslikust seisust. Stipendiumide süsteemi tuleb reformida nii, et õppetulemustest sõltuva stipendiumi suurus kataks ka nn vaese Einsteini õppekulud. Andeka ja usina tudengi kvaliteetse kõrghariduse omandamine

ei tohi jääda finantside taha. Stipendium peab võimaldama keskenduda ainult õppimisele.

Oleme seisukohal, et haridus on investering iseendasse ja oma helgemasse tulevikku. Seetõttu peame tähtsaks, et lisaks kasvavatele riigi investeeringutele suureneks ka erakapitali osakaal kõrghariduses. Maksuvabade haridusfondide loomine on vaid üks võimalikke variante, suunamaks inimesi enam investeerima oma lapse ja iseenda haridusse. Kindlasti ei tohi lasta võimust võtta mõtetel keelata erakapitali kaasamine kõrgharidusse sootuks.

Kokkuvõtteks: meie siht on kvaliteetne kõrgharidus või lihtsas keeles öelduna see, et need, kes ülikooli lõpetavad, oleksid elus konkurentsivõimelised, saaksid hea töökoha, kus makstakse kõrget palka. Meie arvates vajab kõrghariduse rahastamise süsteem reformimist. Kindlasti ei toeta me haridusmaksu kehtestamist. Haridusinvesteeringute edasine kasv, erakapitali enamal määral kaasamine kõrgharidusse, õppetoetuste muutmine vajaduspõhiseks ning õppetulemustest sõltuvate stipendiumide suurendamine on põhitegurid, mis peavad tagama kvaliteetse ning kättesaadava kõrghariduse, sealhulgas abi vajavate tudengite sotsiaal-majandusliku olukorra paranemise. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Peeter Kreitzbergi!

Peeter Kreitzberg

Lugupeetud juhataja! Austatud kolleegid! Mul ei olnud küll mingit plaani siia kõnepultil tulla, aga kuulsin, et Liisa-Ly Pakosta on väga mures, miks komisjoni esimees nii lolli eelnõu üldse esimesele lugemisele laskis. Võiksin IRL-i fraktsiooni paluda, et ärge laske nii rumalaid esinejaid pultil. Te teate väga hästi, kuidas Riigikogus eelnõusid menetletakse. Ei ole võimalik ühtegi seaduseelnõu blokeerida – ei komisjoni esimehel ega komisjonil. Kõik seaduseelnõud tulevad esimesele lugemisele. Aga ma ei tahaks siin hakata Liisa-Ly Pakostaga viisakusi vahetama, kuigi mul oleks selleks päris palju põhjusi ka seoses mõne teise eelnõuga. See ettepanek on mul aga küll, et võiks austada kõiki Riigikogu liikmeid, kellel on soov mõni seaduseelnõu esitada. Me ei näe ju

siin tegelikult mitte midagi muud kui absoluutselt soovimatust lahendada tõsine probleem, mis tekitab umbusku kogu Eesti riigi vastu. Ja kui selleks otsitakse nii labaseid põhjendusi ja süüdistusi, siis on minu arvates Riigikogu tööd tervikuna väga raske teha.

Ma olen alati mõelnud, et on üks väga hea propagandaloosung, et naised ja mehed oleks Riigikogus võrdselt. Ja ma olen alati mõelnud, et seadused, mida kõik naised mis tahes fraktsioonidest võiksid väga tõsiselt võtta, on lapsed ja noori inimesi puudutavad seadused. Paraku on siin Riigikogus väga raske leida selliseid lapsi ja noori puudutavaid eelnõusid, mille puhul meie naised paneksid pead kokku, olenemata oma fraktsioonist. Ikka ja jälle tuleb mõni ja põrutab hullemini, kui üks meesterahvas seda teha suudab. Minu ettepanek on küll: enne, kui te seda seaduseelnõu hakkate maha hääletama, proovige asja võtta tõsiselt. Iga seaduseelnõu on parandatav. Põhikooli- ja gümnaasiumiseadusesse me tegime üle 600 muudatuse ettepaneku. Mitte üks paragrahv ei jäänud paigale, aga me ei ütelnud selle kohta, et see on täielik sõnnik, sõbrad, võtke see tagasi. Soovitan selle seaduseelnõu menetlusel täpselt samamoodi käituda. Aitäh! (Aplaus.)

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Head ametikaaslased! Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 865 esimesel lugemisel tagasi lükata. Me peame seda ettepanekut hääletama. Alustame selle hääletamise ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 865 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 42 Riigikogu liiget, vastu 32, erapooletuid ei olnud. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ning Riigikogu liikmete Karel Rüütli, Jaanus Marrandi ja Jaan Õunapuu algatatud õppetulemuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu on esimesel lugemisel tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja. (Tabel 12.)

Kuuenda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

Head ametikaaslased! Täna istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 11.47.
Istungi kestus 1 tund ja 47 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

IX ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 24. jaanuar 2011

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine Eesti euromüntide ennetähtaegse müügi kohta (nr 540)
2. Arupärimine sõltumatu ajakirjanduse survestamise kohta (nr 546)
3. Arupärimine maksupoliitiliste otsuste kohta (nr 543)
4. Arupärimine maksuameti tegevuse kohta (nr 549)

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu IX istungjärku kolmanda töönädala esmaspäevast istungit. Head kolleegid! Nüüd on aeg üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Kõigepealt palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua juhataja! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaks seaduseelnõu. Esiteks, maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Teiseks, loomatauditõrje seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu. Nimetatud eelnõude menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Proua juhataja! Head kolleegid! Mitme Keskerakonna fraktsiooni liikme nimel on mul üle anda arupärimine rahandusminister Jürgen Ligile. Arupärimine on ajendatud möödunud nädalal Postimehes ilmunud artiklist, kus kirjeldatakse, kuidas Isamaa ja Res Publica Liit on võtnud riigi palgale parteiametnikke, kus-

juures nad jätkavad erakonna asjaajamist. Näiteks on endised IRL-i kontoritöötajad üle viidud Riigikogu Kantseleisse ning nimetatud Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nõunikeks. Samuti saavad riigilt palka mitmed IRL-i piirkonnajuhid, näiteks Tiit Kirsipuu töötab Kaitseministeeriumis nõunikuna, Kert Karus töötab Siseministeeriumis, Kati Kuusk töötab haridusministri nõunikuna jne. Meil on rahandusministrile, kes on deklareerinud, et ta on Eesti riigi rahakoti valvur, terve hulk küsimusi selle kohta, kuidas ta asjade sellisele käigule vaatab. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Jaanus Rahumägi!

Jaanus Rahumägi

Lugupeetud Riigikogu! Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjon annab seaduse kohaselt üle oma tegevuse ülevaate, mis on kirjas kaheksal lehel ning sisaldab statistikat komisjoni tegevuse kohta, samuti on seal kirjas asjaolud, ettepanekud, deklaratsioonid ja andmed välissuhtluse kohta. Eraldi käsitletakse tööstusspionaaži ja parvlaevaliikluse turvalisust. Loomulikult soovitan kõigil selle toreda dokumendiga tutvuda. Samuti tahan öelda lugupeetud Riigikogule, et erikomisjon kinnitas täna uue kandidaadi Teabeameti direktori kohale. Kandidaadi nimi on Rainer Saks.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatusel nimel olen vastu võtnud kaks seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui seaduseelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, arutab juhatus nende menetlemist kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimine vastab seadusele, siis edastan selle adressaadile otsekohe. Olen vastu võtnud ka erikomisjoni aastakokkuvõtte.

Nüüd teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetluse Eesti Reformierakonna fraktsiooni,

Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni, Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ning Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 19. jaanuaril esitatud Riigikogu otsuse "Õiguspoliitika arengusuunad aastani 2018" heakskiitmine" eelnõu ning on määranud juhtivkomisjoniks õiguskomisjoni. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on s.a 3. veebruar kell 18.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 20. jaanuaril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni rohelise raamatu kohta, mis käsitleb e-riigihangete laiemat kasutuselevõttu Euroopa Liidus, Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja rohelise raamatu kohta arvamust andma majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 10. veebruar kell 16. Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 20. jaanuaril esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu tsiviil- ja kaubandusajades kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist käsitleva määruse eelnõu kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja eelnõu kohta arvamust andma õiguskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 10. veebruar kell 16.

Olen edastanud kuue Riigikogu liikme arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile.

Head kolleegid! Palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 90 Riigikogu liiget, puudub 11.

Läheme päevakorra kinnitamise juurde. Selle nädala päevakord on teil laudadel. Panen hääletusele selle nädala päevakorra kinnitamise. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 86 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine Eesti euromüntide ennetähtaegse müügi kohta (nr 540)

Esimees Ene Ergma

Alustame tänase päevakorra punktide käsitlemist. Riigikogu liikmed Jaak Aab, Kadri Simson, Kalle Laanet, Lauri Laasi, Inara Luigas ja Helle Kalda esitasid 22. novembril 2010 arupärimise Eesti euromüntide ennetähtaegse

müügi kohta. Ma palun kõnepulti kolleeg Jaak Aabi!

Jaak Aab

Austatud esimees! Head kolleegid! Lugupeetud Eesti Panga president! Meie arupärimine käsitleb Eesti euromüntide ennetähtaegset müüki. Arupärimise sisu on järgmine.

Novembri alguses esitles Eesti Pank euromüntide stardikomplekti, mida sai alates 1. detsembrist osta kommertspankade ja Eesti Posti kontoritest. Tegemist oli esimese ametliku võimalusega hoida käes 1. jaanuarist kehtima hakanud Eesti euromünste. Ometi oli novembris ajalehe Sakala väitel tol hetkel tavainimesele kättesaamatud Eesti euromündid müügil ühes Riia numismaatikapoes. Seejuures küsiti nominaalväärtusest kolm korda kõrgemat hinda. Ka väideti, et ei olnud tegemist mitte väikese kogusega, sest see Viljandimaa inimene, kes neid münste seal müügil nägi, väitis, et neid oli seal kastide kaupa. See inimene pöördus minu kui Viljandimaalt valitud Riigikogu liikme poole. Ta oli väga nõrдинud, kuidas selline asi saab toimuda, kuidas saab Lätis müüa Eesti euromünste enne, kui neid Eestis ametlikult osta saab. Sellepärast koostasid Keskerakonna fraktsiooni liikmed arupärimise ja esitasid selle Eesti Panga presidendile.

Me esitasime järgmised küsimused. Esiteks, kui see fakt teatavaks sai, siis Eesti Panga avalike suhete spetsialist ütles, et pole ühtegi seaduslikku võimalust, kuidas Eesti euromündid oleksid võinud inimestele tol hetkel, novembris 2010, kättesaadavad olla. Kuidas sai ikkagi võimalikuks, et need Lätis juba müügil olid, kusjuures tõenäoliselt sellel eesmärgil, et nende pealt vaheltkasu teenida? Teiseks, Euroopa Komisjoni direktiivis on konkreetselt reguleeritud, kuidas toimub müntide ringlusesse laskmine. Kas kõnesoleval juhul on Euroopa Komisjoni direktiivi rikutud ja millised sanktsioonid võivad sellele järgneda? Kolmandaks, väidetavalt müüdi euromünste ka Soome oksjonikeskkonnas. Kui laialt toleks hetkeks Eesti euromündid seal levinud võisid olla? Neljandaks, kas Eesti Pank on uurinud, kuidas mündid enne õiget aega välja imbusid, ja millised on uurimise tulemused? Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Jaak Aab! Palun kõne-
pulti lugupeetud Eesti Panga presidendi!

Andres Lipstok

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Lugupeetud arupärijad! Ma vastan Riigikogu liikmete arupärimisele nii, et ma kõigepealt refereerin küsimust, muidu on vastus liiga monotoonne ega ole jälgitav. Seda esiteks. Teiseks ütlen, et Jaak Aab esitas analoogse arupärimise mõni aeg tagasi kirjalikus vormis ja sellele on kirjalikult vastatud. Nii et ma eeldan, et arupärijad on selle võrra taustaga kursis.

Kõigepealt küsiti, kuidas on ikkagi võimalik, et need mündid juba varem numismaatikute kätte sattusid. Müntide teekond Eesti Pangast kodanikeni toimus vastavalt Euroopa Keskpanga 2006. aasta 14. juuli suunisele euro sularaha vahetuse teatud ettevalmistuste kohta ning euro pangatähtede ja euromüntide eeljaotuse ja kaaseeljaotuse kohta väljaspool euroala. Lühidalt öeldes tarnis Eesti Pank lepingu alusel euro sularaha krediidasutustele, kes selle pärast kliendi sularahavajaduse hindamist lepingu alusel uuesti oma klientidele edastasid. Euro pangatähed ja euromündid oleksid võinud enne tähtaega ringlusesse sattuda eelkõige röövimise, varguse või eel- ja kaaseeljaotuse lepingupoolte rikkumiste tõttu. Kõnesoleval juhul rikkusid lepingut kaaseeljaotuse käigus riigiasutustelt euro sularaha saanud ettevõtted.

Teine küsimus käsitles sanktsioone. Seda Euroopa Komisjoni direktiivi, millele küsimuses viidati, ei ole olemas. Eeldan, et küsijad mõtlesid Euroopa Keskpanga suunist. Kõnealust suunist ei ole Eesti üleminekul eurole rikutud. Euroopa Keskpanga suunis on arvestanud ka euro pangatähtede ja euromüntide enneaegse ringlusesse sattumise võimalusega ning on püüdnud seda vältida. Lepingu rikkumise heidutuseks on nii suunises kui ka eeljaotuse ja kaaseeljaotuse lepingutes rikkujatele ette nähtud leppetrahv. Järelevalvet lepingu tingimuste täitmise üle tegid Eesti Pank ja Eesti Panga volitatud asutus. Lepingutes sätestatud kohustuste rikkumise korral oli Eesti Pangal õigus nõuda leppetrahvi, mille suurus on suunisest lähtuvalt 10% eeljaotatud või kaaseeljaotatud euro sularaha summast.

Järgmine küsimus käsitles Eesti euromüntide müüki Soome oksjonikeskkonnas. Enne 1. detsembrit toimunud oksjonite käigus oli tarnetähtaeg pärast 1. detsembrit. Eesti Pank kontrollis neid, nagu küsijad ütlesid, väiteid. Kontrollimise käigus selgus, et ükski tegelane, kes euromünste enne 1. detsembrit kuidagi käitles, ei olnud väljastamise juures sõnagi rääkinud tähtajast enne 1. detsembrit. Teiste sõnadega: tegelikku rikkumist me ei tuvastanud.

Viimaseks küsiti, kas Eesti Pank on uurinud, kuidas on mündid enne õiget aega välja imbunud ja millised on uurimise tulemused. Eesti Pank on kontrollinud euro sularaha saanud kommertsbankade kontoreid ja kaaseeljaotuse käigus euro sularaha saanud ettevõtteid. 8. detsembri seisuga tuvastas Eesti Pank lepingu rikkumisi euro sularaha hoiustamisel ja säilitamisel viies ettevõttes, kes on soetanud euro sularaha SEB kaudu. Puudujäägi kogusumma oli 12 474 eurot. Eesti Pank esitas nendele ettevõtetele leppetrahvinõuded, mille suuruseks on 10% ettevõtetele kaaseeljaotatud summast. Eesti Pangale on leppetrahvid tasutud. Lepingut rikkunud ettevõtetes tuvastati puudujääke 12 474 euro väärtuses. Eesti Pank oli 8. detsembri seisuga eeljaotanud enam kui 67 miljonit euromünti koguväärtuses enam kui 21,7 miljonit eurot. Seega moodustab puudujääk umbes 0,1% eeljaotuse korras jaotatud müntide väärtusest. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra president! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Jaak Aab!

Jaak Aab

Ma tänan, austatud esimees! Lugupeetud pangapresident! Kas ma sain teist õigesti aru, et Eesti Pank esitas need trahvinõuded krediidasutuste lepingupartneritele? Nagu ma aru saan, pank ei vastutanud selle eest, et tema lepingupartnerid niimoodi käitusid.

Andres Lipstok

Aitäh! Jaotuse puhul on eeljaotus ja kaaseeljaotus. Eeljaotuse korras vahendas Eesti Pank raha kommertsbankadele ja see oli reguleeritud lepinguga. Järgmiseks selgitasid kommertsbankad kaaseeljaotuse korras välja need ettevõtted ja struktuurid, kes vajasisid sularaha,

ja sõlmisid kaaseeljaotuse lepingu. Samasugune lepinguline suhe oli kommertspanga ja nende ettevõtete vahel. Kui seda suhet rikuti, siis meie esitasime loomulikult oma nõuded nendele, kelle puhul me rikkumisi tuvastasime. Leping nägi ette, et kui näiteks tekib situatsioon, et nad ei tasu meie nõuet või vaidlustavad selle, siis kaaseeljaotuse ja eeljaotuse lepingust tulenevalt maksab meile selle raha tagasi kommertspank.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Eesti Panga president! Kas kolleegid soovivad pida läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

2. Arupärimine sõltumatu ajakirjanduse survekamisega kohta (nr 546)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Jüri Tamme, Kalev Kotkase, Eiki Nestori, Kalle Laaneti, Hannes Rummu, Jaan Õunapuu ja Heljo Pikhofi 25. novembril 2010. aastal esitatud arupärimine sõltumatu ajakirjanduse survekamisega kohta. Palun kõnepulti kolleeg Kalev Kotkase!

Kalev Kotkas

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud regionaalminister! Sõltumatu ajakirjanduse survekamine oli aktuaalne teema läinud aasta oktoobris-novembris. Tõe huvides olgu öeldud, et ma ei ole hiljem ühestki selle teemalisest juhtumist kuulnud. Aga kuna Riigikogu kodukord lubab vastamisega mitu töönädalat venitada, siis tuleb meil siin vahel vana ja võib-olla ka aktuaalsuse kaotanud probleeme arutada.

Pressinõukogu esimees Sulev Valner oli sunnitud sügisel, pärast kohtumist maakonnalehtede esindajatega tõdema, et mitme väljaande peatoimetajad viitasid ohumärkidele, mis puudutasid vaba ajakirjanduse mõjutamist avaliku võimu poolt. Nimelt olid mõned maavanemad või keegi maavalitsuse töötajatest avaldanud survet kas peatoimetaja või mõne toimetuse töötaja väljavahetamiseks. Selline käitumine kuulub tänapäeval vaid selliste riikide praktikasse, kus demokraatia ja sõnavabadus on uudistooted. On ju võimust sõltumatu aja-

kirjandus vaba ühiskonna üks olulisemaid tunnuseid ja eeldusi. Ka riigikontrolör Mihkel Oviir kritiseeris aasta lõpus täitevvõimu vaba mõttevahetuse summutamise eest. Ülaltoodud juhtumid vaid kinnitavad riigikontrolöri etteheidete paikapidavust ja põhjendatust.

Lähtudes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-st 139 palume regionaalministril vastata neljale küsimusele. Esiteks, kas minister on kontrollinud nende süüdistuste paikapidavust, et maavalitsus on vaba ajakirjandust survekamisest? Teiseks, kas minister on maavanematele selgitanud vaba ja võimust sõltumatu ajakirjanduse toimimise põhimõtteid? Kolmandaks, kas minister plaanib paluda vabandust nendelt väljaannetelt, kelle personalipoliitikasse tema alluvad on lubamatul moel sekkunud? Lõpetuseks, mida minister plaanib teha selleks, et tulevikus analoogsete juhtumite kordumist vältida? Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalev Kotkas! Palun kõnepulti regionaalministri!

Siim Valmar Kiisler

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Ütlen sissejuhatuseks, et vaatamata Eesti väiksusele, on meie ajakirjandusmaastik päris kirev ja konkurentsitihe. Meediaväljaande sõltumatus tagab suutlikkus turutingimustes iseseisvalt tegutseda. Avalikult võimult ei ole vaja siin midagi oodata, aga ei ole ka midagi karta. Olen kindel selleski, et väljaanne, mis painduks võimu surve all, kaotaks kiiresti oma lugejate usalduse. Õnneks praeguses Eestis avalikul sektoril ajakirjanike või väljaandjate asemel otsuste langetamiseks otseseid hoobasid ei ole.

Aga nüüd küsimuste juurde. Esimene küsimus: "Kas minister on kontrollinud maavalitsustepoolsete vaba ajakirjanduse survekamisega süüdistuste paikapidavust?" Nagu te juba ise ütlesite, ajakirjandusvabadus mängib demokraatliku ühiskonna toimimisel kriitilist rolli. See on väärtus, mis ei taastooda ennast automaatselt, vaid mida tuleb silmas pidada ja mille eest tuleb seista. Igale väitele selle piiramise kohta tuleb reageerida. Olen kohtunud sel teemal pressinõukogu esimehega, arutanud seda teemat maavanematega, rääkinud ka mõne ajakirjanikuga, mõne peatoimetajaga, ja olen

jõudnud veendumusele, et riigikontrolör Mihkel Oviiri sõnastatud oht, et vaba mõttevahetus sumbub, maakonnalehti praeguses Eestis reaalselt ei ähvarda.

Teine küsimus: "Kas minister on maavanematele selgitanud vaba ja võimust sõltumatu ajakirjanduse toimimise põhimõtteid?" Ma tõstatasin selle teema detsembris toimunud regionaalministri ja maavanemate regulaarsel koosolekul. Ma tuletasin meelde, et ajakirjandus saab neljanda võimu ja ühiskonna valvekoe-rana toimida vaid sõltumatuna. Eriti praegusel, kommunikatsiooniga üleküllastatud ajastul kannab professionaalne ajakirjandus vältimatult vajalikkust info analüüsija ja mõtestaja rolli. Just sellisena on ta hädavajalik ühiskonna normaalseks toimimiseks ja muu hulgas maavanematele ning teistele ametiisikutele igapäevase töö tegemiseks.

Kolmas küsimus: "Kas minister plaanib vabandust paluda nendelt väljaannetelt, kelle personalipoliitikasse tema alluvad on lubamatul moel sekkunud?" Nagu ma eelnevalt juba vastasin, olen suhelnud kõigi väidetavalt asjasse puutuvate osapooltega. Minule teadaolevalt ei ole ei maavanemal, ministril ega Riigikogu liikmel mingeid võimalusi erakapitalil põhinevate väljaannete või ka muude ettevõtete personalipoliitikasse sekkumiseks. Nagu kõigil teistelgi inimestel on riigi- ja omavalitsusametnikel õigus öelda, mis nad arvavad. See on vaba ühiskonna tunnus. Aga otseseid võimalusi personalipoliitikasse sekkuda mina ei tuvastanud.

Neljas küsimus: "Mida minister plaanib teha selleks, et tulevikus vältida analoogsete juhtumite kordumist?" Kõige tugevam relv ajakirjandusvabaduse piiramise vastu on ajakirjanduse enda käes. Kui väljaanded suudavad tõestada end sõltumatu, õiglasena ja kriitilisena, ei ole neil Eesti-suguses õigusriigis karta midagi ega kedagi. Olen täiesti veendunud, et meie ajakirjanduses, sealhulgas maakonnalehtedes, töötavad oma ala professionaalid, kes end niisama kergelt kõigutada ei lase. Teiseks, nagu ikka on kõige parem vahend igasuguste mõjutehingute vastu avatus ja läbipaistvus. Ma usun, et ka teie küsimus ja meie tänane arutelu aitavad taas juhtida avalikkuse tähelepanu ajakirjandusvabaduse olulisusele. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Nüüd on küsimuste aeg. Palun, kolleeg Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Suur tänu, härra minister, küsimustele vastamise eest! Küsin juurde: kas te näete seost arupärimises kirjeldatud juhtumite ja lähenevate valimiste vahel?

Siim Valmar Kiisler

Arupärimises ei ole konkreetseid juhtumeid kirjeldatud. See teebki teile vastamise väga-väga keeruliseks. Enne teile vastamist kohtusin ma pressinõukogu esimehega. Mul ei ole väga konkreetset juhtumit esile tuua, sellepärast ei oska ma sellele küsimusele vastata. Niipalju, kui on juttu olnud mitmest potentsiaalsest teemast, võin öelda, et minu arust ei olnud need valimisperiodiga kattuvuses.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaan Kundla!

Jaan Kundla

Aitäh, austatud esimees! Lugupeetud minister! Ma olen täiesti nõus sellega, et meil on demokraatlik riik ja seal peab olema ka demokraatlik vaba ajakirjandus. Samas on küllalt fakte, et ajakirjandus on levitanud sõna otseses mõttes valet ja laimu. Siin oli juttu, et minister peaks mõne asja pärast ajakirjanduselt vabandust paluma. Minu teada on ka selline reegel, et ajakirjandus peab vabandust paluma nendelt inimestelt, kellele ta on liiga teinud. Mõni kuu tagasi avaldas Viljandi ajaleht Sakala teate, et Jaan Kundla on Keskerakonnast välja visatud. See oli otsene vale. Ma saatsin peatoimetajale protesti. Ta tunnistas viga ja palus minu käest meili teel isiklikult vabandust. Aga tuhanded lugejad ei saanud vabanduse esitamisest mitte midagi teada.

Siim Valmar Kiisler

Eks korrektsus ole nõutav mõlemalt poolt. Me tahaksime, et see alati nii oleks. Selle juhtumi kohta ma ei oska midagi öelda, ma ei oska seda juhtumit kuidagi kommenteerida. Aga selge, et vastutus on mõlemal pool.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mark Soosaar!

Mark Soosaar

Lugupeetud juhataja! Hea regionaalminister Siim Valmar Kiisler! Meil Eestis on väga paljudes omavalitsustes kujunenud omapäraseks tavaks, et eriti valimiste eel kasutab sellele omavalitsusele kuuluv häälekandja ajakirjandusvabadust selliselt, et kulutab maksumaksja raha võimul oleva erakonna või kohaliku koalitsiooni valimispropagandaks. Kas lähenevate valimiste eel teie, kes te vastutate regionaalpoliitika eest, kavatsete ka sellel valdkonnal pilku peal hoida, et mitte lasta seda "head tava" liiga vohama?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Eks sellele ole ju palju tähelepanu juhitud. Mina seda päris ajakirjanduseks küll ei julgeks nimetada. Siin saalis on minust tugevamaid ajakirjandusvaldkonna teoreetikuid, aga mina küll ei nimetaks ajakirjanduseks seda, mida mitmes omavalitsuses maksumaksja kulul tehakse. Nende väljaannete puhul on minu arust oht eelkõige see, et kui nad tegelevad reklaamipindade müügiga, siis nad võtavad sõltumatutel kohalikel ja maakondlikel ajalehtedel tulu käest ära. See on minu arust väga halb tendents. Meil on küllalt näiteid selle kohta, kus ühele kohalikule omavalitsusele kuuluvaid ja selle kohaliku omavalitsuse eelarvest rahastatavaid ajalehti ei levitata mitte ainult selle omavalitsuse territooriumil, vaid ka väljaspool seda, teistes omavalitsustes. Siis ei ole küsimus enam oma kodanike informeerimises, vaid levitatakse oma poliitilist sõnumit ja teiselt poolt solgitakse sellega vaba konkurentsi. See on minu meelest tõsine probleem, millele minu arust ka ajakirjanikud võiksid rohkem tähelepanu pöörata.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Hannes Rumm!

Hannes Rumm

Lugupeetud juhataja! Hea minister! Esiteks tänan teid selle eest, et te meie arupärimist nii tõsiselt võtsite ning vestlesite sellest maavanematega ja veel mitme teise asjaosalise isikuga. Ma usun, et see mõjus paljudele maavanematele kindlasti distsiplineerivalt või aitas vähemalt teatud asju ära hoida. Te ütlesite ühes oma vastuses, et arupärimises polnud kirjas, millistest konkreetsetest juhtumitest on juttu.

Ma meenutan teile, et ajakirjanduse andmetel oli tegemist mõjutamiskatsetega Hiiu ja Rapla maakonna lehtedes. Kuna te ütlesite, et suhtlesite mitme ajakirjanikuga, siis ma eeldan, et te suhtlesite kindlasti ka nende kahe maakonnalehe esindajatega. Minu küsimus teile on: kas ka nemad kinnitasid teile nagu maavanemad, et selliseid mõjutamiskatseid tegelikult tehtud ei ole?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Kõigepealt Raplamaast. Raplamaa kohta andis mulle informatsiooni pressinõukogu esimees. Ta ütles mulle, et tegemist ei olnud maavanemaga, tegemist ei olnud peatoimetajaga. Tegemist oli ühe maavalitsuse töötaja ütlusega kellegi ajakirjaniku kohta, mis peatoimetajale, kes ühtlasi on omanik, loomulikult erilist muljet ei avaldanud. Kõigele lisaks on see ametnik (mulle ei öeldud tema nime) maavalitsusest töölt väidetavalt lahkunud. Raske oli seal midagi rohkem ette võtta. Mis puutub Hiiumaa lehte, siis olen rääkinud peatoimetajaga. Taas kord ei olnud tegemist maavanemaga, aga ka mitte maavalitsuse ametnikuga. Ma räägin seda, mida ma ise ei näinud ega kuulnud, aga mida mulle on edastatud. Selle sõnumi, et võiks teha muudatusi, edastas ajalehe omanikule, mulle nii väideti, üks ettevõtja. Maavalitsuse ametnikud selles küsimuses sõna ei võtnud. Taas kord, nagu me näeme, omanik seda ei arvestanud. Rohkem mulle ei olegi selliseid juhtumeid teada. Väga raske on siit kuskilt kinni võtta, seda tõdes ka pressinõukogu esimees. Aga mind pani see mõtlema ühe asja peale. Kui me räägime kohalikest lehtedest või maakonnalehtedest, siis ma olen veendunud, et näiteks maavalitsusel ei ole tõsiseid hoobasid, et kedagi kuidagi survestada või mõjutada. Aga äriühingud võivad need teatud tingimustel olla, kui nad näiteks tellivad reklaami või kontrollivad poekette. Teatud võimalused võivad tekkida. Nad võivad öelda, et nad näiteks tellivad reklaami rohkem või vähem. Kindlasti, nagu ma oma vastuses ära tõin, on kõige tähtsam läbipaistvus, selliste juhtumite avalikustamine ja asja avameelne avalik käsitlemine, nagu meil ka siin täna käsil on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Nikolai Põdramägi!

Nikolai Põdramägi

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Ma usun ja loodan, et Eestis veel leidub sõltumatuid ajakirjanikke. Aga kas leidub ka sõltumatut ajakirjandust? Viimasel ajal ja eriti enne valimisi jääb küll mulje, et asjad on kuidagi teisiti. Kas teie olete ikka veendunud, et meie ajakirjandus on sõltumatu?

Siim Valmar Kiisler

Jah, olen selles väga veendunud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marek Strandberg!

Marek Strandberg

Kas teie pädevusse kuulub mingil moel ka nende juhtumite uurimine, kus ajakirjandust on finantseeritud (näiteks nagu Tallinnas) nähtavalt või kahtlustatavalt korruptiivsel moel? Kas kõne alla tulevad kohtuistungid ja nende tulemus tekitavad teile kui regionaalministrile mingeid võimalusi reguleerida näiteks nii maksumaksja raha kasutamist n-ö meediatootmisel kui ka muid suhteid, mis Tallinnas on välja kujunenud sellise n-ö lausaliselt diktaatorliku riigi kujundamise näol, kus absoluutselt kõik massimeedia võtted ja nõksud on kasutusse võetud linna ja selle juhtide poliitilistes huvides?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Kõigepealt, mis puudutab korruptsiooni, millele te viitasite, siis kaitsepolitsei on see, kes selles valdkonnas kontrollib suuremaid omavalitsusi. Nagu me viimasel ajal oleme näinud, ta on seda teinud tulemuslikult. Mis puudutab väljaandeid, mida Tallinn rahastab, siis mina Tallinna elanikuna saan ka pidevalt postkasti erinevaid tooteid. Nende arv on kõvasti kasvanud. Ajakirjanduseks mina seda küll ei oskaks nimetada. Ma ei oskaks seda nimetada ka kohalikuks ajaleheks ega kohaliku omavalitsuse leheks. Seal on kuidagi järjest vähem juttu kohaliku omavalitsuse või Tallinna teemadest. Kui me räägime Pealinnast või teistest väljaannetest, mida järjest sagedamini postkasti pannakse, siis on pigem tegemist Kesknädala-taoliste propagandatoodetega.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

3. Arupärimine maksupoliitiliste otsuste kohta (nr 543)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Toomas Vareki, Kadri Simsoni, Valeri Korbi ja Aivar Riisalu 23. novembril 2010 esitatud arupärimine maksupoliitiliste otsuste kohta. Palun kõnepulti kolleeg Toomas Vareki!

Toomas Varek

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud rahandusminister! Neli Keskerakonna fraktsiooni liiget esitasid 23. novembril teile arupärimise. Nimelt, majanduskriisi tingimustes on Eesti teinud mitmeid inimeste jaoks raskeid otsuseid. Kui 2009. aasta teise lisaeelarvega tõstis valitsus käibemaksumäära 18%-lt 20%-le, siis see mõjutas kogu tarbijaskonda ja kogu elanikkonda. Lisaks tõsteti mitut aktsiisimäära ning tehti valusaid kärpeid. Suvel saatsite koos Eesti Panga presidendi Andres Lipsotikiga kirja eurogrupi presidendile, ECOFIN-i presidendile ning eurovolinik Olli Rehnile. Kiri sisaldas ülevaadet kärpete kohta, mida Eesti on riigieelarve tasakaalu nimel teinud. Eraldi oli suure saavutusena välja toodud pensioniea tõstmine 65. eluaastani. Samuti oli kirjas lubadus muuta lähiaastail sotsiaaltoetuste süsteem vajadustepõhiseks. Tulenevalt sellest kirjast oleme esitanud teile kolm küsimust. Ma ei hakka neid ette lugema. Et oleks kergem vastata, siis palun lugege need küsimused ette! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Toomas Varek! Palun kõnepulti rahandusministri!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Püüan siis vastata. Sissejuhatuse kohta võin öelda, et see kiri iseenesest leidis kolleegide poolt äramärkimist ja tunnustamist veel eelmisel nädalal. See on olnud üks meie maine parandamise vahend. Tagantjärele öeldi, et see

oli väga tõsine kiri ja aitas mitte ainult saada otsust euro tuleku kohta, vaid pani meid riigi rahanduse poolest ikkagi uude positsiooni. Me oleme nüüd hoopis teises rollis. Me ei ole uksele koputajad, vaid me oleme eurosoonis sees, me oleme teistele pretensioonide esitajad ja üldise poliitika kujundajad – täpselt nii, nagu peabki olema. Nii et seda kirja mingil juhul kahetseda meil ei tule ja kõik, mis seal kirjas on, vastab tegelikkusele. Aga võtame nüüd küsimused ükshaaval ette.

Esimene küsimus: "Eesti otsustas majanduskriisi ajal tõsta käibemaksumäära. Millised mõjud oleks olnud Eesti majandusele, kui käibemaksu asemel oleks tõstetud tulumaksumäära? Kas tulumaksumäära tõstmine ei tulnud kõne alla seetõttu, et Reformierakond on pidevalt lubanud tulumaksumäära vähendamist?" Kui lõpust alata, siis tegelikult on just niipidi, et Reformierakond on seda alandamist lubanud sellepärast, et see on majandusele kõige koormavam maks. See ei ole mitte meie väljamõeldis ja ilmavaade, vaid seda on nii hinnanud ka maailma parimad eksperdid, nimelt OECD, kuhu me nüüd kuulume ja mis ühendab kõiki maailma parimaid majanduspoliitilisi praktikaid. See ongi definitsiooni järgi selle organisatsiooni põhiroll. Tulumaksu on seal nimetanud majandusele kõige koormavamaks, kasvu pärssivaks maksuks ja eriti kahjulikuks on peetud ettevõtte tulumaksu. Selle järel tulevad tööjõumaksud, sealhulgas üksikisiku tulumaks. Ma ütlen täie kindlusega, et tulumaksumäära tõstmine oleks Eesti majandusele halvemini mõjunud. Tarbimismakse peetakse suhteliselt süütuks. Tarbimismaksud on vähem kahjulikud majanduskasvule ja on tegelikult kasulikud keskkonnale. Selles mõttes lähevad roheline ja turupõhine vaade maksupoliitikas väga hästi kokku. Mul on alati kahju, kui rohelised selle unustavad ja tegelikult tihti alavääristavad maksude kogumise viisi mõju majandusele ja keskkonnale. Sellel, kust maksu võtta, on suur tähendus. Kui rääkida mõjust majanduslanguse ajal, siis majanduslanguse ajal sisetarbimine ju kindlasti väheneb, aga veel rohkem vähenevad majanduslanguse ajal inimeste tulud. Selles mõttes on teooria järgi tulumaks ka eelarve jaoks riskantsem. Meil on propageeritud vastupidist vaadet, aga see ei vasta lihtsalt tegelikkusele, sest ettevõtete tulud vähenevad, inimesed kaotavad töö

ja nii ettevõteteks kui ka tööjõumaksud vähenevad sel ajal üsna rängalt. Meie tarbimismulli ja tarbimissõki ajal oli olukord natukene spetsiifiline, aga üldiselt väidab teooria vastupidist sellele, mida vasakpoolsed on proovinud levitada.

Tarbimismaksude eelistamise puhul on esile tõstetud veel seda, et need suunavad ressursse eksporti. Kõigi teooriate kohaselt ei ole Eesti väljapääs majandussurutisest mitte uuesti laenama hakkamises, vaid ekspordis. Näiteks esimestes aruteludes Läti probleemide üle tõsteti väga esile seda, et ressursid tuleb suunata tootmisse ekspordi jaoks. Eriti tähtis on see siis, kui on olnud tarbimis- ja laenumull. Seda riik taastada ei tohi. Ta ei suudagi seda, aga seda ka ei tohiks teha, sest see on just see tasakaalutus, mida tuleb ravida. Ma olen kaudsete maksude, eelkõige just käibemaksu teemal siin paar korda juba riike üles lugenud. Aga võin öelda, et Soome, Taani, Hispaania, Kreeka, Portugal, Tšehhi ja Sloveenia on praegu tõstnud käibemaksu, Iirimaa on seda lubanud teha. Võrreldes 2007. aastaga on käibemaksu standardmäära tõstetud ka Tšehhis, Kreekas, Hispaanias, Lätis, Leedus, Ungaris, Rumeenias, Soomes (Soome tõstab seda veel) ja Rootsis. See on niivõrd selge valik, et meil pole põhjust siin vastanduda.

Teine küsimus: "Reformierakond lubab oma majandusprogrammis veelgi vähendada tulumaksumäära, tõstes samaaegselt tulumaksu minimaalset miinimumi. Praegu kehtib Eestis tulumaksumäär 21%. Kui palju on Teie arvamusel kohaselt võimalik vähendada Eestis tulumaksumäära ilma Eesti jätkusuutlikkuse ohtu seadmiseta?" Kõigepealt, meie programm seob maksuandused väga selgelt eelarve võimalustega. Me astume igal juhul vastu sellistele avaldustele, mis nõuavad maksude alandamist kõigest sõltumata ja eelarveaasta keskel. See pidi olema mingisugune suur rahvuslik eesmärk. Ei, maksu alandamine ei saa olla eesmärk. Maksude kaudu peab tulema riigi rahastamiseks vajalik minimaalne hulk maksutuluid. Tulumaksu alandamine on kindel konkurentsivahend ja majanduskasvu ergutaja, kuid seda ei tohi teha nii, et võlad kasvavad. Me elame praegu võlgu, me sööme reserve ja võtame ka laenu juurde. Selle poolest on meie programmis väga selgelt kõik meetmed seatud sõltuvusse sellest, milline hakkab olema eelar-

ve seis, mitte ainult kassaline seis, vaid ikkagi ka struktuurne seis. Me ei peta ennast laenu- raha arvel laekuvate maksudega, vaid analüü- sime seda seisu. Eesmärk, mis valitsus on praegu seadnud, on jõuda 2013. aastaks üle- jääki. Ma arvan, et kaugemale seda küll, vaata- mata valimistele, ei tohi lükata.

Muidugi on vaja laia maksubaasi. Meie jaoks (aga mitte ainult meie jaoks) on maksu- baasi laiendamise kõige ohutum meetod ikkagi maksusoodustusi vähemaks võtta, sest need soodustused lähevad selgelt rikkamatele ini- mestele. Kõik, kes siin räägivad toidu käibe- maksu alandamisest, peavad mõistma, et need, kes söövad rohkem ja luksuslikumalt, need, kellel, ütleme, oma toodang oma põllu pealt ei tule, saavad sellest põhiosa. Kui räägitakse mingitest terviseedenduse kuludest, siis on sel- ge, et see kulu, sotsiaalmaks, võetakse pensio- näridelt. Nii tervishoiu- kui ka pensioniraha läheb pensionäridele, tervishoiuraha läheb ka lastele. Töötajad peavad seda maksma. Kes siis maksab, kui me teeme maksuvabade pal- kade kanaleid? On selge, et mida rohkem sa maksu maksad, seda rohkem võidad eranditest. Samas, tulumaksumäär on makromajanduslik meede, mis parandab riigi majanduse konku- rentsivõimet ja soodustab investeringuid. See on teistmoodi lähenemine. Me ei defineeri se- da kui sotsiaalpoliitikat, küll aga tasakaalus- tame tulumaksuvaba miinimumi tõstmisega majanduse stimuleerimist sotsiaalses mõttes. Kuid jällegi, kõik sõltub eelarvest. Meie esi- mene valik on kahtlemata töötuskindlustus- makse alandamine, millel on tulumaksuga sar- nane mõju, kuigi natukene piiratum selle poo- lest, et muud tulud, ennekõike ettevõtlustulu jääb hõlmmata, aga kaudselt sel see mõju mõneti on, kuna ka tööandjad seda maksavad.

Kolmas küsimus on Prantsusmaa praeguse presidendi Sarkozy 2004. aasta avalduse koh- ta. Ma otsisin selle välja. Tol ajal tehti Prant- susmaal üldse avaldusi teiste riikide kohta. Ma ei usu, et praegu niimoodi sõnastataks. Eesti, nagu ma sissejuhatuses mainisin, on praegu teises positsioonis. Me pakume (seda Prantsus- maa väga ootab) garantiisid Euroopa pääste- fondile, Euroopa Finantsstabiilsuse Fondile. Me oleme uues positsioonis. Me saame loomu- likult struktuurivahendeid, aga enam ei saa ükski Sarkozy öelda, et me oleme Euroopas ainult saajad ja et meil ei ole õigust kujundada

soodsat maksurežiimi. Vastupidi, meie meetod on mitte lihtsalt abirahale loota, vaid aidata kaasa Euroopa ja iseenda konkurentsivõimele. Konkurentsivõimeline maksupoliitika on üks põhilisi meetmeid, kuidas saada abisaaja rollist välja, et suuta teisi abistada. See on teadlik valik. Me ei taha jääda abiraha peale. Ma ei ar- va, et president Sarkozy praegu selliseid aval- dusi teeks, kuigi ta teeb värvikaid avaldusi. Ta oli tookord kõigest rahandusminister, kui ma ei eksin.

Maksumäär ei ole muidugi ainus näitaja. Kui vaadata tulumaksu riigiti, siis mõni riik pakub nii palju erandeid, et kokkuvõttes maks- takse tulumaksu vähem. Me ei pea seda mõist- likuks meetodiks. Seda on meile öelnud ka IMF ja OECD. Erandite kaotamine on kõige efektiivsem tee laiendada maksubaasi, paran- dada laekumisi, vähendada moonutusi majan- duses ja ebaefektiivsust. Muidugi peab ütlema, et tulumaksumäär ei ole küsimus, mis on Eu- roopa pädevuses. See on ikkagi liikmesriikide pädevuses, kuigi võlapingetes riikidel on tahe maksukonkurentsi Euroopa-siseselt vähenda- da. Aga meie pole ainus riik, kes sellega ei nõustu. Ka Euroopa-sisene maksukonkurents on paratamatu. Sellise suurema ühisnimetaja suunas liikumine, kõige kõrgema maksumäära suunas liikumine tähendab, et me saame kui regioon rahvusvahelisel areenil lüüa. Me pea- me kõik muutuma natuke atraktiivsemaks, mit- te jäljendama kõige vähem atraktiivset maksu- süsteemi. On selge, et Euroopa vananev rah- vastik ei suuda nagunii selliseid kulusid iga- vesti kanda, sest võlgu tuleb maksta ja mak- sumaksjaid jääb vähemaks, kaasa arvatud meid. Seetõttu on vaja rohkem investerin- guid, rohkem atraktiivsust ja töövõiljakust. See ongi kõik. Ma arvan, et maksusüsteem on lü- hidalt öeldes üks meetod, kuidas teistele järele jõuda. See ei ole ainus tingimus, aga see on oluline tingimus. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun nüüd küsimusi! Kolleeg Ma- rek Strandberg.

Marek Strandberg

Hea minister! Loomulikult on täiesti õige, et tuleviku arvel elamise lõpetamine tähendab väga ulatuslikult kõikvõimalike ressursside ja tarbimise maksustamist. Siinkohal ei ole meil

kindlasti mingit erinevat arusaama. Aga kas sulle, hea minister, ei tundu, et see saal on kehv koht, kus näiteks Sarkozyd või muid riigipäid siunata selle tõttu, et nad saamatud on, mis vahel ka välja paistab? Millal võiks oodata meie välisministri jõulist avaldust selle kohta, kuidas kõik ülejäänud riigid on kangesti puusse pannud? Tõepoolest, lahe välispoliitiline avaldus selle kohta, kes oleme meie ja kes on nemad oma otsuste suhtes, võiks olla valitsuse jaoks tõeliselt hea hetk. Ma täiesti siiralt seda loodan.

Jürgen Ligi

Mina ei ole välisminister ja mina välisministrina sellist avaldust ei tee. Aga kui on ikkagi öeldud kurjasti meie kui riigi kohta ja seda põhjendamatult ning minult mitu kõrgealulist Riigikogu liiget selle kohta küsivad, siis ma pean sellele küsimusele vastama. Mul ei ole kombeks nimeliselt ja näpuga näidata. Ma pean kuidagi selgitama. Ma arvan, et Prantsusmaa vaatab meile nüüd teise pilguga, eriti teise pilguga vaatab suurtest riikidest muide Saksamaa. Nad ei saa enam nii kergelt meile öelda, et me oleme ainult saajad. Ma olen selle üle pigem uhke. Me oleme valmis panustama ja osalema rohkem kui enne, küllap tulevikus veelgi rohkem. Mis puudutab seda maksuvaidlust, siis ma ei pidanud tingimata silmas roheliste erakonda ega roheliste erakonna liikmeid, kes teinekord väga palju panustavad, küll aga seda, et teil ei ole ilmselt monoliitset maksupoliitilist positsiooni, inimesed räägivad erinevat juttu. Aga ma teile kui erakonna liidrile ütlen küll, et mõelge, kas maksab tarbimismaksude soodustustest rääkida. Tarbimine on midagi, mida inimkond ei pea mitte ainult ohjeldama, vaid mida võib ka maksustada. Rohelised maksureformid teatavasti on ju sellised, et maksustatakse tarbimist ja saastamist. Selleks, et valija neid reforme vastu võtaks, antakse teiselt poolt tihti vastu tulumaksu vähendamist. On hea, kui me arvame ühtemoodi. Ma vahepeal olin väga murelik mõne teie liikme avalduse pärast.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Toomas Varek!

Toomas Varek

Aitäh, proua Riigikogu esimees! Hea minister! Te tõite küsimustele vastates uhkusega välja, et paljud Euroopa riigid on käibemaksu määra tõstnud või tõstavad veelgi, näiteks Soome. Meil on viimastel aastatel just Reformierakonna eestvedamisel tarbimismaksud suurenenud. Kas Reformierakonnal on plaanis tarbimismakse veelgi suurendada, kas või sellel aastal?

Jürgen Ligi

Aitäh! Te märkisite õigesti, et käibemaks ongi tarbimismaks. Meil ei ole plaanis seda rohkem tõsta. Meil on, vastupidi, olnud mõttevahetusi Läti ja Leeduga, kes tahaksid, et tase ühtlustataks. Meil seda vajadust ei ole, meil ei ole võlgu, meil ei ole eelarvesurvet. Kui meil valida oleks, siis me eelistaksime käibemaksu. Meil on võimalik hoida end võlgadest eemal ja selle tee me oleme valinud. Nii et meil ei ole vaja käibemaksu tõsta. Kui maksude alandamisest rääkida, siis, jah, tööjõumaksud on need, kus esimesel võimalusel võiks järele anda. Nende poolest me oleme Euroopas proportsionaalselt ja absoluutselt päris kõrgel kohal. Üldise maksukoormuse poolest oleme aga väiksema koormusega riikide hulgas, umbes kolmandiku juures, me ei ole kõige väiksema koormusega riik, aga ei saa ka hiilata. Ühesõnaga, meie maksukoormus ei ole kõige suurem, aga kindlasti ei ole meil kaugeltki kõige väiksem maksukoormus.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra rahandusminister! Kas kolleegid soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

4. Arupärimine maksuameti tegevuse kohta (nr 549)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde. See on Riigikogu liikmete Inara Luigase, Lauri Laasi, Nikolai Põdramäe, Tiit Kuusmiku, Arvo Sarapuu, Jaak Aabi ja Helle Kalda 7. detsembril 2010. aastal esitatud arupärimine maksuameti tegevuse kohta. Palun kõnepulti kolleeg Helle Kalda!

Helle Kalda

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud rahandusminister! Seitse Riigikogu liiget esitasid 7. detsembril 2010. aastal arupärimise maksuameti tegevuse kohta. 25. novembril oli võimalik lugeda ajalehest Eesti Ekspress artiklit "Miks peitsid maksuameti juhid 40 miljoni krooni vargust". Artiklis räägib endine maksuametnik väidetavalt suurimast riigi raha vargusest Eestis. Maksuamet oli teadlik oma arvutiprogrammis olnud veast, kuid seda viga millegipärast ei parandatud. Vea tõttu käibemaksu automaatse tagastamise arvutiprogrammis õnnestus kurjategijatel 2008. aastal riigilt välja petta väidetavalt 40 miljonit krooni. Seda ei ole õnnestunud siiani tagasi saada. Eesti Ekspressi andmetel oli kurjategijatel võimalik riiki petta, sest nad olid kursis maksuameti siseinfoga. Ka viivitati juhtumi suhtes kuriteomenetluse algatamisega. Seoses eeltoodud väidetega on meil teile küsimused. Ma ei hakka küsimusi ette lugema, loodan, et seda teeb minister. Soovime saada selgust, kuidas protsess tegelikult toimus. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Helle Kalda! Palun teid, härra rahandusminister, uuesti kõnepulti!

Jürgen Ligi

Austatud Riigikogu liikmed! Esimene küsimus: "Kas olete kirjeldatud juhtumist teadlik ning kas väited vastavad tõele?" Kahjuks pean tunnistama, et enne seda lehelugu ma sellest ei teadnud. See on 2008. aasta lugu, minust sai minister aasta hiljem. Teinekord on lehelugemisest kasu küll, saad rohkem teada oma haldusalast ja selle ajaloost. Kas need väited vastavad tõele? Ega täiesti ei vasta, nagu ikka, kui leheneegrid peavad kirjutama oma teadmiste piires. Tõsi on, et selline käibemaksupettus esines. Summat peaks küll täpsustama: see ei olnud mitte 40 miljonit, vaid 33 miljonit krooni, täpsemalt, 33 260 486 krooni. Teiseks on õige see, et vale tagastamine tulenes automaatse tagastamise süsteemi veast (lühendatult nimetatakse seda süsteemi KMAUT-iks). Õige on ka see, et kriminaalmenetlust alustati 17. novembril 2008. Eesti Ekspressi lugu ilmus mäletatavasti 13. novembril 2008. Aga selles loos oli ka ebatäpsusi. Näiteks väide, et keegi maksuameti töötajatest rääkis kurjategi-

jale programmi veast, ei ole ilmselt õige, sest vähemalt teenistuslik järelevalve infoleket ei tuvastanud. Need on üsna tõsised uurimised ja sellise keskendunud uurimise puhul on keeruline mitte vahele jääda. Ma usun seda järelevalvet, kuigi sellest asjast on tõesti aega möödas. Käibemaksu tagastamise süsteemi viga leiti juulis 2008. See toimus siis, kui kontrolliti käibemaksupetturi esitatud käibedeklaratsiooni. On väga spekulatiivne väita, et varasem kriminaalmenetlus (meenutame, et see menetlus algas novembris) oleks taganud riigile raha tagasisaamise, seda juba kas või sel põhjusel, et kui juulis 2008 peatati kurjategija ettevõttele käibemaksu tagastamine, siis sai ta sellest ju kohe teada. Ta pidi teadma sellest 2008. aasta juulis ja vaevalt tal siis enam tegevusvabadust oli. Ka maksuameti juhtkond ei olnud veast õigel ajal teadlik. Pärast selle avastamist hakati käibedeklaratsioone lisaks sellele automaatsele süsteemile kontrollima ka käsitsi. Sellega suudeti ära hoida üks kolmandik kavandavast pettusest – 19,6 miljonit krooni. Selline arvutus meil on. Käibemaksu tagastamise süsteemi täiustatud rakendus hakkas tööle pettuse avastamisele järgneval kuul, augustis 2008. Ka see viitab sellele, et menetluse novembris alustamine ei saanud suurt rolli mängida. Uus süsteem on paindlikum ja kindlam. Ma ei välista, et maksuamet oleks pidanud kriminaalmenetlust varem alustama ja oleks saanud seda teha. Täiesti võimalik. Aga minu esimene jutt Enrico Aavaga oli väga rahustav. Ma olen pärast küll aru saanud, et peaksin temaga veel kord rääkima, võib-olla ei ole kogu see positsioon laitmatu olnud. Aga kahju sellest ilmselt ei tekkinud, see on lihtsalt hinnangu küsimus.

Teine küsimus: "Kas kirjeldatud juhtumi suhtes on algatatud kriminaalmenetlus ning millised on selle tulemused?" Kriminaalmenetlus, nagu öeldud, algas 17. novembril 2008 ja 26. oktoobril 2009 tunnistati Vadim Šamrai käibemaksupettuses süüdi. Ta sai reaalse vanglakaristuse ning peab hüvitama 33 miljoni krooni eest tekitatud kahju (eurodes on seda natuke vähem, peast arvutades tuleb summaks umbes 2 miljonit).

Kolmas küsimus: "Kas riigil on lootust tagasi saada väljapetted 40 miljonit krooni?" Täpne summa on 33 miljonit krooni. Kriminaalmenetluse käigus arestiti umbes 525 000 krooni väärtuses vara, mis koosnes kahjuks

ainult kahest sõiduautost. Seni pole hakatud võlgu tasuma, mis näitab, et sellega on kehvasti. Üldiselt võib arvata, et sellist võlga suudavad ka parima tahtmise puhul elu jooksul maksta ainult väga üksikud.

Neljas küsimus: "Kas Maksu- ja Tolliametis võib esineda ka muid selliseid programmivigu, mis võimaldavad riiki petta?" Seda ei saa puhtteoreetiliselt välistada. Teoreetiliselt on see igal juhul võimalik. Teoreetiliselt on võimatu, et seda asja ei juhtuks, aga süsteeme kogu aeg arendatakse. Programm ei saa 100% öelda, milline deklaratsioon on pettus, aga programm on maksulaekumistele ja maksuameti töö efektiivsusele palju kaasa aidanud. Inimene lihtsalt ei jõua kõike. Igal juhul on programm hea, aga ükski programm ei ole kunagi laitmatu.

Viies küsimus: "Kuidas edaspidi sarnaseid juhtumeid vältida?" Raudselt on asjakohane suurem tähelepanu käibemaksu kontrollile, sealhulgas muidugi maksutagastusele. Üks põhjus, miks sai juhtuda, et tagastati nii suurtes summades valedele alustele, olid tagastussüsteemi liiga jäigad ja vananenud kriteeriumid. Neid kriteeriume muudeti juba 2008. aasta augustis. Selle süsteemi kvaliteeti parandatakse pidevalt, vastavalt kogemusele. Üldiselt üritavad sulid alati riigist ees olla, aga me püüame seda vahet vähendada ja vältida. Riskianalüüsi kriteeriumide ajakohastamiseks on MTA-s kehtestatud ka töökord ja moodustatud töörühmad. IT-arenduses on kehtestatud kindlad testimise ja sisekontrolli põhimõtted. Nüüd ongi vist kõik. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rahandusminister! Nüüd küsimus kolleeg Helle Kaldalt.

Helle Kalda

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Teie jutust sain aru, nagu oleks kõike alustatud õigel ajal ja et ka 40 miljonit krooni ei ole õige summa. Okei, 33,2 miljonit Eesti krooni on minu arvates ikkagi ka väga suur summa. Ma lugesin selle artikli veel kord läbi. Vanemprokurör väidab, et ei olnud materjali, selleks et menetlust alustada, aga teie väidate, et kõik sai väga kiiresti tehtud. Mulle on see selgusetuks jäänud. Milles on küsimus? Kas tegemist oli suutmatusega või mingi sisemise infopuudusega, et ei saadud kriminaalmenet-

lust kohe alustada ega saadud seda raha kätte? Kuidas on võimalik, et kui kohe hakati tegutsema, siis 33 miljonit krooni ei olnud võimalik siiski kätte saada?

Jürgen Ligi

Aitäh, austatud Riigikogu liige! Tunnistage, et see oli teil varem valmis kirjutatud küsimus. Kui te küsimuse nüüd niimoodi sõnastasite, siis te ilmselt ei kuulunud mu vastust. Mina ei ole öelnud, et kõik oli hästi. Vastupidi, ma ütlesin, et minu arvates oleks tõenäoliselt saanud seda asja teha rutem, küllap oli probleeme hoiakuga. Ma rääkisin ka Enriko Aavaga. Kui esimene vestlus temaga oli rahustav, siis hiljem on mul rahu pigem vähemaks jäänud. Ma arvan, et on praktiline temaga veel kord rääkida. Nagu ma juba mainisin (aga teie oma küsimuses seda ei arvestanud), 2008. aastal ei olnud mina minister. Ma ei tea kõiki detaile lõpuni. Ma saan neid teada teiste inimeste käest, ma esitan neid fakte, mis mulle on antud, ja olen mulle etteantud materjali isegi redigeerinud selles suunas, et vähem õigustada. Ma ei ürita õigustada asju, mille eest ma ei vastutanud. Ma ei olnud minister, aga minister ei tohigi konkreetsetesse maksuasjadesse nina topida. Ta ei tohi neist isegi teada, kuni menetlusjärelvalve ei ole toimunud. Igal juhul oleksin ma saanud sellest hiljem teada, veel hiljem kui maksuameti juhtkond. Kui nüüd tõesti maksuametit kaitsta, siis oluline on see detail, et seal mängis rolli inimfaktor. See kaebaja oli krooniline kaebaja. Kui väga palju hunti hõikad, siis varsti enam ei võeta seda hõikamist tõsiselt. Võib-olla oli see põhjus siin, nii ma umbes aru sain. Ma ei tea selle inimese nime, aga ma sain aru maksuameti juhi kahetsevast hoiakust, et see oli üks põhjus. Ei, ma ei arva, et kõik on hästi. Ma arvan, et siin on ajakirjandus teinud head tööd. Ta on avastanud asja, mida ministergi ei teadnud, mida õigel ajal ei teadnud ka maksuamet. See artikkel ei hoidnud ära kahju, kuid see võis olla põhjus algatada kriminaalasi. Ma üldse ei välista, et see kriminaalasi (kuigi mulle väidetakse vastupidi) oli ajendatud siiski ajaleheartiklist.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra rahandusminister! Kas kolleegid soovivad pi-

dada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

Arupärimistele on vastatud.

Palun registreeruda esinemiseks vabas mikrofonis pärast minu haamrilööki! Kõnesoove ei ole.

Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 16.09.

Istungi kestus 1 tund ja 9 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

IX ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 25. jaanuar 2011

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Elatisabi seaduse, riigi õigusabi seaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (917 SE) esimene lugemine

2. Eesti Rahvusraamatukogu seaduse eelnõu (863 SE) esimene lugemine

3. Püsiasiustusega väikesaarte seaduse ja rahvastikuregistri seaduse muutmise seaduse eelnõu (737 SE) esimene lugemine

4. Pühade ja tähtpäevade seaduse muutmise seaduse eelnõu (914 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Keit Pentus

Tere hommikust, austatud Riigikogu! Alustame täiskogu IX istungjärgu kolmanda töö-nädala teisipäevast istungit. Alustame eelnõude ja arupärimiste üleandmisega. Palun kõigepealt Riigikogu kõnetooli Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua juhataja! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaks seaduseelnõu. Esiteks, väärtpäberituruse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Teiseks, kalandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Rohkem eelnõude ega arupärimiste üleandmise soove ei ole. Võtsin juhatuse nimel vastu kaks seaduseelnõu. Kui need vastavad kodu- ja töökorra seaduses sätestatud nõuetele, otsustatakse eelnõude menetlusse võtmine kolme tööpäeva jooksul.

On kaks teadet. Esiteks, homme, kolmapäeval, s.a 26. jaanuaril osalevad valitsusliikmetest infotunnis peaminister Andrus Ansip, sise-minister Marko Pomerants ja välisminister Urmas Paet. Teiseks, Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete esitatud arupärimise rahandusminister Jürgen Ligile.

Teeme kohaloleku kontrolli.

Kohal on 78 Riigikogu liiget, puudub 23.

Nüüd üks täpsustus tänase päevakorra kohta. Nimelt, kolmanda päevakorrapunkti, seaduseelnõu 737 esimese lugemise arutelul teeb algatajate ettekande Riigikogu liige Mark Soosaar.

1. Elatisabi seaduse, riigi õigusabi seaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (917 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Võime nüüd alustada tänase päevakorra punktide menetlemist. Esimene eelnõu, mida arutama asume, on Vabariigi Valitsuse algatatud elatisabi seaduse, riigi õigusabi seaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu. Algab eelnõu esimene lugemine. Ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli justiitsminister Rein Langi!

Rein Lang

Väga lugupeetud juhataja! Hea Riigikogu! Loomulikult on tegemist väga hea seaduseelnõuga, aga see ei ole valmis saanud mitte niivõrd Eesti Vabariigi valitsuse sule abil, kui-võrd seekord Euroopa Liidu sule abil.

Eelnõuga muudetakse elatisabi seadust, riigi õigusabi seadust ja tsiviilkohtumenetluse seadustikku, et viia nimetatud õigusaktid kooskõlla nõukogu määrusega nr 4/2009 ja tagada selle määruse rakendamine. Riigi õigusabi seadust täiendatakse selliselt, et tulevikus oleks võimalik anda riigi õigusabi ka ülalpidamisko-

hustuste määruhes ettenähtud juhtudel ja sellises mahus, mis on vajalik selleks, et Eesti saaks täita oma kohustusi nõukogu määruse alusel õigusabi andmisel. Nõukogu määrus paneb liikmesriikidele kohustuse määrata kindlaks keskasutus, kes määrusega sätestatud ülesandeid täitma asub. Eelnõuga sätestatakse selleks Eestis Justiitsministeerium. Kuna nõukogu määruhes on tõlkeabi andmise kohustus senisest laialdasem, siis täiendatakse riigi õigusabi seadust ka selles küsimuses. Eelnõu kohaselt peaks tõlkeabi andmise ka tulevikus otsustama kohus. Otsustamise alused on samad nagu tavapärase õigusabi andmisel.

Kuna eelnõu on vajalik eelkõige ülalpidamiskohustuste määruhes rakendamiseks, siis lühike ülevaade ka selle määruhes peamistest reguleerimisaladest.

Aseesimees Keit Pentus

Vabandust, austatud ettekandja! Head kolleegid! Ma palun olla saalis pisut vaiksemalt, et ministril oleks võimalik seaduseelnõu tutvustada!

Rein Lang

Ma luban, et ma teen lühidalt. Ma saan aru, et Euroopa Liidu küsimused on Eestis valitseva valimiseelse debati tingimustes üsna tähtsusetud. (Vahelehiite saalist.) Kestvad kiiduavaldused. Aga nüüd sellest Euroopa Liidu määruhest.

Esiteks, selle määruhes eesmärk on määrata kindlaks ülalpidamiskohustusele kohaldatav õigus juhul, kui vaidlus on seotud mitme riigiga ja tekib küsimus, millise riigi õiguse alusel vaidlust lahendatakse. Teiseks määratakse kindlaks, millise riigi kohtusse tuleb sellisel juhul hagi esitada ja kuidas on võimalik ühes liikmesriigis langetatud otsust teises liikmesriigis täita. Kolmandaks, määruhes artikli 44 kohaselt peavad liikmesriigid ülalpidamisasjades vaidluse pooltele, eeskätt taotluse esitanud liikmesriigis elavale taotlejale, tagama tegeliku juurdepääsu õiguskaitsele. Selleks peavad liikmesriigid andma taotlejale õigusabi, välja arvatud siis, kui liikmesriigi keskasutus tagab ise need teenused tasuta. Õigusabi tuleb määruhes artikli 45 kohaselt vaidluse pooltele anda kohtueelses menetluses (näiteks eesmärgiga jõuda kohtuvälisele kokkuleppele), kohtumenetluse algatamisel ja kohtus esindamisel, samuti me-

netlus- ja tõlkekulude, sealhulgas dokumentide tõlke küsimustes. Õigusabi laieneb ka täitemenetlusele. Seejuures tuleb artikli 46 järgi õigusabi osutada kuni 21-aastaste isikute piirileste elatisnõuete puhul taotleja majandusliku olukorda hindamata. Määrus annab riigile õiguse kaotanud poolelt õigusabikulud tagasi nõuda, kui inimese rahaline olukord seda võimaldab, kuid sellise võimaluse kasutamine peaks määruhes mõttest tulenevalt olema pigem erand ja rakenduma siis, kui isik on tegutsenud pahauskelt. Neljandaks, määruhes artikli 49 kohaselt peab iga liikmesriik määrama keskasutuse. Eestis on selleks Justiitsministeeriumi rahvusvahelise õigusabi talitus. Keskasutusi kohustatakse omavaheliseks koostööks. Viien-daks, vaidluse pooltel on õigus taotleda kohtuotsuste tunnustamist, täidetavaks tunnustamist, täitmist ja muutmist ning vajaduse korral põlvnemissuhte kindlakstegemist. Nende taotluste puhul tagab taotluse saanud liikmesriigi keskasutus vajaliku õigusabi ja kohtus esindamise ning taotlusi menetletakse taotluse saanud liikmesriigi õiguse kohaselt.

Aga et see jutt ei oleks liiga igav, siis ma toon ühe näite. Prantsusmaal elab 12-aastane laps, kelle üks vanem elab Eestis. Eestis elav vanem ei maksa lapsele mingit elatist. Lapsega Prantsusmaal koos elav vanem soovib seda raha siiski saada ja otsustab hageda Eestis elavat vanemat. Selleks et hagemine Eestis oleks lihtne, saab ta pöörduda Justiitsministeeriumi poole ja paluda end abistada. Justiitsministeerium korraldab talle advokaadi määramise, nagu kehtiva õiguse kohaselt määratakse advokaat riigi õigusabi andmisel ka Eestis. Vajaduse korral korraldatakse riigi õigusabi andmise raames ka dokumentide tõlkimine.

See eelnõu on planeeritud jõustuma 2011. aasta 18. juunil. Miks? Sellepärast, et samal päeval jõustub ka Euroopa Liidu vastav määrus ja oleks soliidne, kui Eestis asjakohased õigusaktid jõustuksid samal ajal. Sellepärast on mul harras palve, et ehk Riigikogu leiab endas jõudu selle eelnõu menetlemine veel selle koosseisu töö ajal lõpule viia. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! On vähemalt üks küsimus. Küsimuseks saab sõna Olga Sõtnik. Palun!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Minu teada mõnes riigis, näiteks Lätis, kehtib elatisabi väljamaksmisel selline süsteem, et riik võtab nõudeõiguse üle ja maksab üksikvanemale toetust, kui näiteks teine vanem elatist ei maksa, ja nõuab kohtu kaudu need kulud sellelt vanemalt välja. Kas te peate õigeks, et ka Eestis võiks sama süsteem toimida?

Rein Lang

Aitäh! Ei pea õigeks, Olga, ei pea! Kui Keskerakond mäletab, siis teema oli Riigikogu käsitusel omaaegse Res Publica eelnõuna. Toonane valitsus, kuhu kuulus ka Keskerakond, seda eelnõu ei toetanud. Lätis see süsteem tõepoolest kehtib. See on ka üks põhjus, miks Lätis on eelarvedefitsiit täpselt selline, nagu see on.

Aseesimees Keit Pentus

Olga Sõtnik, teine küsimus, palun!

Olga Sõtnik

Seletuskirjast ma lugesin, et see seadus laieneks ainult Euroopa Liidu liikmesriikidele, mitte Valgevenele, Venemaale, Ukrainale jt. Kas teiste riikidega on meil mingid kokkulepped juba olemas ja süsteem toimib? Tõenäoliselt nende juhtumite arv, kus üks vanem elab ühes riigis ja teine teises riigis, on nende riikide puhul palju suurem. Kuidas peaksid käituma need vanemad, kelle lapse teine vanem elab Venemaal?

Rein Lang

Aitäh! See on Euroopa Liidu kodanikuks olemise eelis ja see on märkimisväärne eelis. Teiste riikidega Eestil selliseid kokkuleppeid ei ole ja koostööd tehakse Haagi Rahvusvahelise Eraõiguse Konverentsi raames. Eesti on korduvalt väljendanud soovi, et ka Venemaa oleks selle konverentsi osapool, et oleks võimalik selle konverentsi raames analoogseid suhteid reguleerida. Kahepoolsetest suhetest rääkides peame kahjuks ütlema, et Venemaa Föderatsioon ei tõsta toru mingites küsimustes.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimusi rohkem ei ole. Suur tänu, lugupeetud minister! Juhtivkomisjoni ettekandeks

palun Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni liikme Erik Salumäe!

Erik Salumäe

Austatud proua aseesimees! Head ametikaaslased! Lugupeetud minister! Õiguskomisjon arutas seda eelnõu 24. jaanuaril. Istungil osalesid justiitsminister Rein Lang, ministri nõunik Madis Timpson ja eraõiguse talituse juhataja Indrek Niklus. Minister ja härra Niklus tegid eelnõu kohta samasuguse ettekande, nagu täna tegi siin saalis minister. Erinevalt täna siin saalis toimunud kuulati ministrit komisjonis palju vaiksemalt, küll aga ei esitatud talle ühtegi küsimust.

Komisjoni otsused olid konsensuslikud: eelnõu esimene lugemine täna lõpetada ja paluda Riigikogu esimehel määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks reede, 28. jaanuar kell 16.45. Minister juba pöördus Riigikogu poole ja ma kordan, et tõepoolest on õiguskomisjonil mõte võtta see eelnõu vastu veel Riigikogu selle koosseisu volituste ajal. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Küsimusi ei ole. Kas on soovi pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

Vabariigi Valitsuse algatatud elatisabi seaduse, riigi õigusabi seaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 917 esimene lugemine on lõpetatud. Määratud eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 28. jaanuari kell 16.45.

2. Eesti Rahvusraamatukogu seaduse eelnõu (863 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine eelnõu, mida arutama asume, on kultuurikomisjoni algatatud Eesti Rahvusraamatukogu seaduse eelnõu. Algab esimene lugemine. Ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli kultuurikomisjoni liikme Georg Pelisaare!

Georg Pelisaar

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! 2010. aasta 15. novembril algatas Riigikogu kultuurikomisjon Eesti Rahvusraamatukogu seaduse eelnõu. Eelnõu peamine eesmärk on vajadus muuta ja täpsustada Rahvusraamatu-

kogu ülesandeid, nõukogu koosseisu ja töökorraldust ning peadirektori vastutust puudutavaid sätteid. Eelnõu koostamise käigus tänapäevastati ka seaduse ülesehitust.

Pärast esitamist saadeti eelnõu arvamuse saamiseks Vabariigi Valitsusele, kes otsustas eelnõu esitatud kujul mitte toetada. Arvamuses toodi välja Rahandusministeeriumi, Justiitsministeeriumi ning Haridus- ja Teadusministeeriumi märkused eelnõu kohta. Kultuuriministeerium eelnõu põhimõtteliselt toetas, kuid nõustus mitme teise ministeeriumi märkustega eelnõu eri sätete kohta. Kultuurikomisjon arutas 11. ja 18. jaanuaril Vabariigi Valitsuse arvamuses esitatud märkusi ja otsustas eelnõu sätteid enne esimest lugemist muuta. Komisjoni arutelu käigus muutusid mitmed paragrahvid. Teile on esitatud juba muudetud variant.

Muudatusega jäeti välja eelnõu § 2 lõige 4, mille tõttu muutus ka lõigete numeratsioon. See oli probleem, mis tekitas avalikkuses ja eriti ülikoolide raamatukogudel kõige rohkem küsimusi. Seda muudatust tehes lähtuti Haridus- ja Teadusministeeriumi selgitusest, et Vabariigi Valitsuse määrusega "Eesti Teadusinfosüsteemi asutamine ja selle pidamise põhimäärus" on Rahvusraamatukogul kui teadus- ja arendustegevusega seotud asutusel ja juriidilisel isikul kõik õigused nimetatud registrisse kuuluda. Nii ei ole registreerimistoimingu tegemiseks vaja Rahvusraamatukogu seaduses anda eraldi volitusnormi, sest Rahvusraamatukogu juba reaalselt kuulub sellesse registrisse.

Veel sätestati eelnõuga täpsemalt, et Rahvusraamatukogu avalikud teenused peavad olema kooskõlas Rahvusraamatukogu eesmärkidega ja teenima avalikku huvi. Rahvusraamatukogu kogudesse kuuluvate teavikute kasutamine on tasuta, muud teenused võivad olla tasulised.

Mitmel puhul oli ministeeriumidel eelnõu kohta veel märkusi ja neid märkusi üritati komisjoni istungil arvestada. Ma ei hakka siin kõiki neid üles lugema, igal huvilisel on võimalik nende muudatustega tutvuda.

Eelnõuga muudeti nõukogu koosseisu. Siiani ei kuulunud Rahvusraamatukogu nõukogusse Kultuuriministeeriumi esindaja. Uue seaduse kohaselt peaks Rahvusraamatukogu nõukogusse kuuluma kolm Riigikogu liiget, kaks asjatundjat, ametikohajärgselt Riigikogu Kant-

selei direktor ning ka Kultuuriministeeriumi esindaja.

Seni oli pisut segane, kuidas Rahvusraamatukogu nõukogu oma tegevuse lõpetab. Selge on see, et Riigikogu liikmed vahetuvad Riigikogu koosseisu vahetudes. Pisut küsitav oli, kuidas vahetuvad teised nõukogu liikmed. Muudetud seaduse variant sätestab üheselt, et kõikide nõukogu liikmete volitused lõpevad ühel ajal ja Riigikogu koosseisu vahetudes vahetuvad nõukogu liikmed, aga mitte enne, kui Riigikogu uus koosseis on nimetanud uued nõukogu liikmed.

Kultuurikomisjon otsustas 18. jaanuari istungil saata Eesti Rahvusraamatukogu seaduse eelnõu esimesele lugemisele ja teeb ettepaneku esimene lugemine lõpetada. See otsus oli ühehäälneline. Komisjoni ettepanek on muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrata 1. veebruar kell 18. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Jätkame nüüd küsimustega. Esimesena saab küsimuseks sõna Trivimi Velliste. Palun!

Trivimi Velliste

Aitäh, proua aseesimees! Lugupeetud ettekandja! Nagu me teame, on Rahvusraamatukogu väga oluline rahvusliku mälu hoidja. Teine samasugune oluline asutus on Rahvusarhiiv. Mõlemal on kohustus säilitada igavesti teatud olulisi mäldokumente. Kas selle eelnõu kontekstis oli juttu kokkupuutepunktidest nende kahe asutuse vahel ja kas oli juttu, mis on täpselt Rahvusraamatukogu ja Rahvusarhiivi roll, kui tegemist on näiteks oluliste ürikute säilitamisega?

Georg Pelisaar

Aitäh küsimuse eest! Seadus seda eraldi ei sätesta, küll aga on meil teatavasti praegu menetluses ka arhiiviseadus. Arhiiviseaduses sätestatakse seda, kuidas tänapäevaste vahenditega arhiivkogusid säilitada. Sama toimub ka Rahvusraamatukogu puhul. Suur hulk raamatuid, suur hulk teavet on juba digitaliseeritud. Nii on seda tunduvalt lihtsam säilitada. Aga eraldi see seadus Rahvusraamatukogu kui arhiivi rolli ei sätesta.

Aseesimees Keit Pentus

Mark Soosaar, palun!

Mark Soosaar

Lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Ka mina ühinen Trivimi Velliste mõttekäiguga, et Rahvusraamatukogu nagu ka Eesti riigi puhul on tegemist igavese väärtusega. Tõenäoliselt ei lõpeta Rahvusraamatukogu oma tegevust enne kui Eesti riik. Loodame, et nad ei lõpeta oma tegevust kunagi. On olnud aegu, kui Rahvusraamatukogu on hädas olnud, ta on pidanud lühendama lahtiolekuaega, koondama töötajaid jne. Kas võiks sellest seadusest tuua välja mõne sellise paragrahvi, mis raamatukogule uut elujõudu ja energiat annab, või on eelnõu puhul tegemist lihtsalt administratiivse korrastamisega?

Georg Pelisaar

Tegelikult on selle seaduse puhul tegemist rohkem korrastamisega, nagu te ütlesite. Määratakse täpsemalt kindlaks nii peadirektori roll kui ka nõukogu roll ja vastutus. See on nüüd täpsemalt kindlaks määratud, nagu on ka teiste avalik-õiguslike juriidiliste isikute puhul tavaks. Samuti määratakse kindlaks peadirektori vastutus, peadirektori tasude ja hüvitiste määramise kord jne. Nüüd on üheselt sätestatud see, et Rahvusraamatukogu on 1918. aastal loodud parlamendiraamatukogu õigusjärglane ja täidab ka parlamendiraamatukogu rolli. Sellega võib vastata ka Trivimi Velliste küsimusele: iseenesest annab see juba Rahvusraamatukogule teatud õiguste kõrval kohustuse hoida ja säilitada kõike seda, mis on seotud meie ürikutega. Näiteks Riigikogu tellitud uurinuid, analüüse ja referaate, mis tulevad Rahvusraamatukogu kaudu, säilitatakse Rahvusraamatukogu kogudes.

Aseesimees Keit Pentus

Ivi Eenmaa, palun!

Ivi Eenmaa

Ma tänan, proua juhataja! Austatud ettekandja! Mul on väga hea meel, et Eesti Rahvusraamatukogu seadus jõudis täna siia saali esimesele lugemisele, sest selle käigus tõepoolest täpsustatakse mitmeid asju. See on tähtis. Julgen kõigile meelde tuletada, et Eesti Rahvusraamatukogu seadus oli esimene analoo-

giline seadus kõigi avalik-õiguslikke institutsioone käsitlevate seaduste seas. On olnud palju vaidlusi, aga minu küsimus on järgmine. Kui te arutasite neid muudatusi, siis kindlasti olite sunnitud vaatama analoogilisi seadusi (Tartu Ülikooli seadus, ringhäälinguseadus, küllap on neid veel). Jättes kõrvale spetsiifilised asjad, ma küsin: kas õigused ja kohustused on siin samad kui nendes teistes seadustes või ei ole?

Aseesimees Keit Pentus

Aeg, kolleeg Eenmaa!

Ivi Eenmaa

Vabandust!

Georg Pelisaar

Aitäh! Proua Eenmaa! Te olete selle valdkonnaga kindlasti väga põhjalikult kursis ja tabasite naelapea pihta. Üks põhjus, miks kõik seda eelnõu algul ei toetanud, tulenes minu hinnangul just sellest, et ei oldud harjutud, et Rahvusraamatukogu võiks võrrelda näiteks Eesti Rahvusringhäälinguga. Pigem loeti seaduse eelmist teksti. See tekitas komisjonis mõningaid vaidlusi. Selle tulemusena püüdsime mõneti (aga mitte päris) ühtlustada avalik-õigusliku institutsiooni Eesti Rahvusraamatukogu ja samasuguse avalik-õigusliku institutsiooni Eesti Rahvusringhäälingu seadusest tulenevaid õigusi. Päris kooskõlas või vastavuses need ei ole, aga tekib ka küsimus, kas need peavadki täpselt vastavuses olema. Kuid vastuolud või erinevused me oleme püüdnud komisjonis kõrvaldada. Kui Riigikogu liikmed arvavad, et vastuolusid ei peaks üldse olema, siis on võimalik muudatusettepanekutega oma arvamust väljendada.

Aseesimees Keit Pentus

Teine küsimus Mark Soosaarelt, palun!

Mark Soosaar

Lugupeetud kolleeg Georg Pelisaar! Mul on väga hea meel, et just siin saalis istub Rahvusraamatukogu legendaarne direktor Ivi Eenmaa. Ma tahan küsida, kuidas peadirektori tool selle seaduse valguses hakkab välja paistma. Kas see seadus soodustab, et valgustatud monarh juhiks, käsiks, keelaks, laseks maha, pooks, auhindaks häid töötajaid ja valitseks raamatu-

kogu, või, vastupidi, see seadus kärbib peadirektori tiibu ja võimaldab keskpärastel direktoritel tõusta sellele toolile ja raamatukogul jääda üheks hämaraks asutuseks?

Georg Pelisaar

Aitäh küsimuse eest! Seadus ei pane kunagi paika ühegi juhi kogu pädevuse ulatust, see sõltub ikkagi suuresti isikust, nagu te ka ise mainisite. Seadus annab raamid, aga teinekord saab isik neid raame ka laiendada. Muidugi, mõni isik jääbki raamidesse. Aga otseselt teie küsimusele vastates: peadirektori õigused selle seadusega ei laiene ja neid oluliselt ka ei kärbita. Kui jutt on näiteks laenuvõtmisest, mis tekitas üsna palju poleemikat, siis võib öelda, et uue seaduse kohaselt võib peadirektor ise otsustada näiteks tehnika liisimise kuni 30 000 euro suuruses summas. Mõnes teises avalikõiguslikus asutuses on volitused pisut suuremad, aga seal ei ole ka tegemist peadirektoriga ühes isikus, vaid on tegemist juhatusega. Rahvusraamatukogu puhul on peadirektor tegelikult juriidiline juht, kes saab otsustada mõneti rohkem kui ehk mõne teise analoogse avalikõigusliku institutsiooni juht. Nii et ei saa kuidagi öelda, et Rahvusraamatukogu direktori tiibu oleks kärbitud.

Aseesimees Keit Pentus

Lauri Luik, palun!

Lauri Luik

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma ei saanud päris täpselt aru. Komisjonis meile kinnitati, et Rahvusraamatukogu varade ja finantside majandamine muutub kehtiva seadusega võrreldes karmimaks. Ometi, kui ma võrdlen seda eelnõu praeguse regulatsiooniga, siis tundub, et nõudeid tahetakse hoopiski leevendada. Kuidas tegelikult seis on?

Georg Pelisaar

Tegelikult muutub kord kehtiva seadusega võrreldes pisut leebemaks. Seadus sätestas, et oli vaja valitsuse luba, et näiteks võtta laenu või vara võõrandada. Nüüd on nõnda, et otsused kuni 30 000 euro ehk ligi poole miljoni krooni ulatuses kuuluvad peadirektori pädevusse, otsused 30 000 – 60 000 euro ulatuses kuuluvad nõukogu pädevusse ja kui summa on

üle selle, siis see otsus tuleb valitsusega kooskõlastada.

Aseesimees Keit Pentus

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud kolleeg! Eelnõus on täpselt öeldud, et nõukogu tegevuskulud ja nõukogu liikmete tasu kaetakse Rahvusraamatukogu eelarvest ning nõukogu liikmetele makstakse tasu vastavalt osavõtule koosolekutest. Seoses sellega tahan küsida: kes siis määrab nõukogu liikmete töötasu suuruse?

Georg Pelisaar

Praktikas on see siiani toimunud nõnda, et Rahvusraamatukogu nõukogu liikme tasu on määratud nõukogu esimesel istungil kokkuleppel. Lähtutakse sellest, et kui nõukogu koosolek toimub, siis makstakse ka tasu. Kui nõukogu koosolekuid reaalselt ei toimu, siis mingit püsivat kuutöötasu nõukogu liikmetel ei ole. Tegemist on pigem hüvitisega nõukogu liikme töö eest, mitte nõukogu liikme palgaga.

Aseesimees Keit Pentus

Teine küsimus Lauri Luigelt, palun!

Lauri Luik

Aitäh! Ma siiski stenogrammi huvides natuke täpsustan. Kas te olete veendunud, et praegune regulatsioon ikkagi sätestab selle miljoni krooni piiri? Mina seda praegusest regulatsioonist ei leidnud. Äkki on meile lihtsalt jagatud valeinformatsiooni?

Georg Pelisaar

Paragrahvi 18 lõikes 3 öeldakse selgelt: "Rahvusraamatukogu võõrandab vara, mis ei ole vajalik Rahvusraamatukogu ülesannete täitmiseks, nõukogu otsuse alusel." Järgmine lõige ütleb: "Rahvusraamatukogule kuuluva kinnisvara võõrandamiseks ja üle 60 000 euro suuruse kohustuse võtmiseks on vajalik Vabariigi Valitsuse nõusolek." See on kehtestatav regulatsioon. Varem oli piiriks miljon krooni, väidetavalt tulenevalt valitsuse määrusest.

Aseesimees Keit Pentus

Rohkem küsimusi ei ole. Suur aitäh, lugupeetud ettekandja! Kas on soovi pidada läbi-

rääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

Kultuurikomisjoni algatatud Eesti Rahvusraamatukogu seaduse eelnõu 863 esimene lugemine on lõpetatud. Määrán eelnõu 863 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks s.a 1. veebruari kell 18.

3. Püasustusega väikesaarte seaduse ja rahvastikuregistri seaduse muutmise seaduse eelnõu (737 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Järgmine eelnõu, mida arutama asume, on seitsme Riigikogu liikme algatatud rahvastikuregistri seaduse muutmise seaduse eelnõu. Algab esimene lugemine. Algatajate ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Mark Soosaare!

Mark Soosaar

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Teie ees laudadel on eelnõu number 737. See on ilus number (teatud lennukitüüp kannab samasugust numbrit). Nagu öeldakse, kaua tehtud kaunikene. Algatajad viimistlesid seda seaduseelnõu enne esimest lugemist koostöös põhi-seaduskomisjoniga ligi pool aastat. Tahan li-saks seitsmele algatajale kindlasti tunnustada ka kõiki põhiseaduskomisjoni liikmeid, nende hulgas eriti Igor Gräzinit, kes juristina ja maailmapraktikat tundes väga palju tarvilikke näpunäiteid andis.

Seaduseelnõu, mis käsitleb püasustusega väikesaarte seaduse ja rahvastikuregistri seaduse muutmist, püüab ehitada silda püasustusega väikesaarte seaduse ja riigi põhiseaduse vahele. Teatavasti on põhiseaduse regulatiivpeatüki "Põhiõigused, vabadused ja kohustused" §-des 51 ja 52 sätestatud püsielaniku mõiste, aga kui me vaatame meie seadusruumist, kui palju alamastme seadusandlikud aktid seda täpsustavad, siis me leiame püsielaniku mõiste vaid püasustusega väikesaarte seaduses, kus on toodud täpselt samasugune formulatsioon nagu rahvastikuregistri seaduses: püsielanik on see, kes alaliselt ja peamiselt elab väikesaarel ja kelle elukoha andmed on kantud rahvastikuregistrisse väikesaarel asuva asustusüksuse täpsusega. Nagu me teame, on see mõiste muutunud kahjuks üsna formaal-

seks. Seda, et see formaalne on, tõendab Riigikogu tellitud uuring. Te võite leida selle Riigikogu koduleheküljelt uuringute hulgast. See käsitleb püasustusega väikesaarte seaduse toimimist ja selle analüüsi.

Leheküljelt 20 leiate ühe huvitava tabeli. Nimelt, rahvastikuregistri järgi elab nendel üheteistkümmel nimekirja kantud saarel 1424 inimest. Kui küsiti vallavalitsustest, kes tegelikult seal elavad, siis saadi selleks arvuks 929. Nii et inimesi on kolmandiku võrra rohkem sisse kirjutatud. Põhjusi ma ei hakka siin praegu analüüsima. Enamikule meist on need põhjused ka teada, eesmärk on saada teatud ajutisi soodustusi. Kuid igal juhul loob rahvastikuregistri praegune andmebaas moonutatud pildi olukorrast väikesaartel. Üsna täpselt peegelduvad seal hästi väikesed saared, nagu Kesselaid, Kõinastu, Osmussaar, kus elab kaks-kolm inimest, aga näiteks Vilsandi puhul on erinevus juba väga suur, rahvastikuregistri järgi peaks seal elama 22 inimest, aga tegelikult elab kolm. Tõsine probleem on ka Ruhnuga, kus rahvastikuregistri andmete järgi (andmed on aastast 2008, mil uuring tehti) elab 120 inimest, aga vallavalitsus ütleb, et tegelikult elab seal 55 inimest. Samal ajal kavandati just lõppenud kümnendil Ruhnule koolimaja 40 õpilasele. Tekib küsimus, kas riigil on mõtet kulutada miljoneid kroone koolimaja ehitamiseks, kui valla arengukava ei näe ette, et elanikkond seal oluliselt suureneks, ühistranspordi arengukava ei näe ette, et elanikkond oluliselt suureneks jne. Riik ja meie kõik, kes me olemegi riik, peame teadma, kui palju inimesi väikesaartel elab. See kõik peab kindlasti olema ka korrektselt vormistatud.

Meid, eelnõu algatajaid, on hurjutatud, et me püüame panna inimesi ketiga saare külge, muuta neid sunnismaiseks, aga algatajad on hoopis teistsugusel seisukohal. Nimelt, meie arvates on väikesaare püsielanik olla privileeg, see on auasi. On raske ülesanne aasta ringi elada saarel, nii et korstnast tõuseb ka talvel suitsu, kasvatada omaenda ja oma pere elule saarel korralikult juured alla, osaleda kogukonna elus. Tänapäeva tingimustes on see tõepoolest auasi ja suur kangelastegu. Et see otsus, kes on püsielanik ja kes ei ole, oleks võimalikult demokraatlik või õiglane, on eelnõus esitatud järgmine mehhanism. Inimene, kes on väikesaarel elanud vähemalt aasta ja olnud ka rah-

vastikuregistri andmete põhjal saare elanik, esitab vallavolikogule avalduse, et ta soovib endale püsielaniku staatust. Vallavolikogu võtab avalduse vastu ja saadab saare üldkogule kooskõlastamiseks, sest kes teavad paremini kui saare alalised elanikud, kes seal tegelikult elab või mitte. Vallavolikogu langetab otsuse ning teatab rahvastikuregistri, kes on tunnistanud püsielanikuks, ja rahvastikuregister teeb kande vastavasse lahtrisse.

Oleme ette näinud ka vaidlustamismehhanismi haldusmenetluse kaudu, kuid võib-olla esimese ja teise lugemise vahel võiks see paragrahv kui dubleeriv jääda eelnõust välja, sest kodanikel on võimalik ju kõiki volikogu otsuseid vaidlustada ja see mehhanism on teistes seadustes olemas.

Nii et eelnõu ei anna ühelegi tulevasele püsielanikule veel ühtki konkreetset soodustust, kuid loob seadusandliku baasi, mille alusel riik ja kohalikud omavalitsused ning ka riigi ja kohalike omavalitsustega koostööd tegevad äriettevõtted, olgu nendeks laevafirmad, lennufirmad vm, saavad teha püsielanike suhtes erandeid. Täpselt teada, kui palju saartel tegelikult inimesi elab, on peale ühistranspordi väga oluline ka paljude teiste valdkondade jaoks, kas või erakorralise abi, tervishoiuteenuste, perearstiteenuse, haridusvõrgu, teenindussfääri jt oluliste avalike teenuste toetamiseks püsiastutusega väikesaartel.

Tulen veel korra baasseaduse ehk püsiastutusega väikesaarte seaduse juurde, mis 2004. aasta 1. jaanuaril kehtima hakkas ja mille eesmärk on taastada püsiastutus nendel saartel, kus see rasketel okupatsiooniaastatel ja eriti Teise maailmasõja päevil katkes. Pean tunnistama, et seadus on päris hästi toiminud. Mitte me saarele, kus inimesed vahepeal ei elanud, on inimesed uuesti kolinud.

Riigil on siin üsna palju ära teha. Võtame kas või sellised saared nagu Kesselaid, Kõinastu, Osmussaar jt. Nende saarte elanikud on olnud kuude kaupa Eesti riigist ära lõigatud. Kui Kihnu uudistereporter tegi Kõinastu ja Kesselaiu elanikega 10. jaanuari paiku intervjuud, siis sealsetel elanikel olid eurod veel nägemata ja nad ei teadnud, millal nad seda raha üldse saavad või näevad. Tuletagem meelde Eesti Vabariigi iseseisvusdeklaratsiooni, mis 1918. aasta 23. veebruaril Pärnus ja 24. veeb-

ruaril teistes linnades ette loeti ning mille mõtte järgi on Eesti riik üks jagamatu tervik.

Olen eelnõu 737 tutvustuse algatajate nimel ette kandnud. Kui on küsimusi, siis olen lahelt vastamas. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh väga põhjaliku ülevaate eest! On küsimusi. Küsimuseks saab sõna Trivimi Velliste. Palun!

Trivimi Velliste

Aitäh, proua aseesimees! Lugupeetud härra ettekandja! Minu küsimus on selle kohta, mis-moodi hinnatakse aasta jooksul saarel püsivalt elamist. Kas seal peab elama mingi teatud arvu päevi aastas, mida keegi kokku loeb, või lihtsalt silma ja tunde järgi mingisugune kogu hääletab ja ütleb, et see inimene on elanud aasta jooksul siin püsivalt, aga see teine on käinud ainult suvitamas? Kas on mingisugune selge kriteerium olemas?

Mark Soosaar

Aitäh! See on hea küsimus. Keeleseaduses oli selline paragrahv, mis sidus keeleseadust põhiseadusega. Teatavasti need põhiseaduse kaks paragrahvi ongi seotud keelekasutusega omavalitsustes, et anda püsielanikele võimalus, kui mõnda teist keelt kõnelevaid püsielanikke on üle poole elanikkonnast, võimaluse korral kasutada asjaajamisekeelena seda teist keelt. Näiteks ka Kihnu puhul võiks see kõne alla tulla, kui me selle eelnõuga kolmandale lugemisele jõuame, kuigi tollal, kui põhiseadust vastu võeti, oli põhiseaduses teine eesmärk. Keeleseaduses oli selline säte, aga selle võttis Riigikogu eelmine koosseis välja. Seal oli öeldud, et püsielanik on see, kes elab omavalitsuse territooriumil rohkem kui 180 päeva aastas ega ole sealt kauem eemal kui kolm kuud. Aga seda on väga raske kindlaks teha, sest kes jõuab neid päevi kokku lugeda. Samasugune formulatsioon on ka residendi kohta maksuseadustes: resident on isik, kes 183 päeva aastas elab Eestis ega viibi eemal kauem kui kolm kuud. Õiguskantsler juhtis üle-eelmisel aastal tähelepanu, et püsiastutusega väikesaarte seaduses on püsielaniku mõiste ebapiisavalt sisustatud ega toeta seadust ennast, sest kui seaduse pealkiri on "Püsiastutusega väikesaarte seadus", siis peab ka tema üksikelement ehk püsi-

elanik olema selgelt defineeritud. Praegu on otsustusmehhanism antud nii vallavolikogu kui ka üldkogu pädevusse. Miks on vaja üldkogu kooskõlastust? Sellepärast, et mitte kõigil saartel ei ole tegemist saarvaldadega ehk nende saartega, kus on omavalitsus, vaid on terve hulk saari, mille omavalitsus asub hoopis mandril või suursaarel ning vallavolikogu ei pruugi tegelikult täpselt teada, kes saarel elab ja kes mitte. Niipalju kui saarte üldkogudes seda teemat on arutatud, võin kinnitada, et kogukonnad peavad püsielanikuks ikkagi neid inimesi, kellel ka talvel tuleb korstnast suitsu. Ühel valitsuskomisjoni istungil ütles eelmine Kihnu vallavanem (ta on praegu Pärnu abilinnapea) Annely Akkermann, et ta on küll püsielanik, aga tema korstnast ei tule suitsu, kuna tal on maaküte. See on muidugi naerukoht. On ka teisi parameetreid: kas inimesel on loomi, kui sagedasti ta seal on ja kas ta ka kogukonna elus osaleb. Kindlasti on need püsielanikuks olemise parameetrid.

Aseesimees Keit Pentus

Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Suur tänu teile väga põhjaliku ülevaate eest, mis käsitles elu väikesaartel ja ka püsiastusega väikesaarte seaduse ajalugu, mida te meile meelde tuletasite. Tõepoolest, vaidlusi ju oli. Seda seadust tehti aastaid ja aastaid. 2003. aastal võeti see seadus vastu ja see hakkas kehtima 1. jaanuaril 2004, nagu te ka ütlesite. Aga minu küsimus puudutab väikesaarte elanike suhtumist püsielaniku staatusesse. Siin võib praegu jääda mulje, et Riigikogu liikmed näitavad enne valimisi üles sellist initsiatiivi, et me tahame väärtustada ja tähtsustada väikeste saarte elanikkonda. Te olete palju väikesaartel käinud. Milline on teie kogemuste põhjal saarte elanike suhtumine, kas nad seda ise tegelikult tahavad? Kui nad seda tahavad, siis tuleb see ära teha.

Mark Soosaar

Aitäh selle küsimuse eest! Ega ma ilmaasjata selle eelnõuga siin teie ees ei ole. Kahjuks on selle seadusega juhtunud nii, et see oli 2003. aastal, kui Riigikogu IX koosseis oma tööd lõpetas, viimane eelnõu, mis seadusena

vastu võeti. Ka Riigikogu X koosseisu viimane eelnõu oli püsiastusega väikesaarte seaduse täiustamise eelnõu, seda just eriti üldkogudega seoses. Võib juhtuda, et täna arutlusel olev eelnõu jääb selle koosseisu viimaseks eelnõuks. See on sümbolne. Aga võib tunduda, et need tuhatkond inimest on sedavõrd väike osa Eesti riigi rahvastikust, et jumal nendega, osa neist saavad nagunii ilma riigitagi hakkama. Siiski – teine osa vajab seda abi. Hääli sealt kuigi palju ei tule. Selles mõttes ei ole mingit tähtsust sellel, kas see arutelu on enne või pärast valimisi. Pigem julgen käsitleda väikesaari kui laboratooriumi. Seal on väikesed omavalitsused ja väikesed kogukonnad. Neid võib võib-olla vaadelda laboratooriumina ka seadusloome mõttes, et vaadata, kuidas osalusdemokraatiat suurendada ja kuidas toimivad üldkogud. Mõnel saarel on see kogu väga hästi tööle hakanud, mõnel saarel on juhtunud vastupidine, volikogu ei vaata saare üldkogu eriti hea meelega, sest parem ja lihtsam oleks neli aastat valitseda ilma rahva arvamust arvestamata.

Ma toon ühe näite. Eelmise aasta sügisel tuli Vormsi üldkogu kokku. Peaaegu kõik Vormsi püsielanikud, kes vähegi kodust välja tulla suutsid, olid kohal. Neid oli ligi 200 inimest. Aga kvoorumist jäi mõni inimene puudu, sest sisse on kirjutatud veel 200 inimest, kellele saare saatus korda ei lähe. Arutluse all oli elektriituulikute või tuuleelektrijaamade küsimus, mis on vormsilastele väga tähtis. Kahjuks jäi üldkogu otsus minu andmetel vastu võtmata, sest ei suudetud kvoorumit kokku saada, seda ühel lihtsal põhjusel, mida ma juba nimetasin. Püsielanike poolest oleks kvoorum olnud peaaegu 100% koos, aga otsus jäi vastu võtmata just seetõttu, et formaalselt sissekirjutatud, selliseid ajutisi inimesi, on teist samapalju. Ma arvan, et oma saare kogukonna tunnetuse ja oma saarel peremeheks olemise toetamiseks on kindlasti püsielaniku staatust vaja.

Aseesimees Keit Pentus

Tarmo Kõuts, palun!

Tarmo Kõuts

Täna, proua juhataja! Hea ettekandja! See on väga hea ettepanek püsielaniku staatuse kohta. Selle kohta võiks öelda, et lõpuks ometi. Kas teil selle eelnõu tegemise ajal oli ka jutuks püsielanikud meie rannikul ehk ranna-

rahva saatus? Teadupärast on ka nende inimeste eluolu ja tulevik, kes on rannas elanud aastakümneid ja kelle suguvõsa on seal elanud sajandeid, üpris muret tekitav.

Mark Soosaar

Aitäh! Muidugi oli. Selle eelnõu esimene variant nägi ju ette, et kõikides omavalitsustes tuleks püsielaniku staatus sisse viia, aga linnades on see äärmiselt keeruline, suuremates linnalähedastes valdades on see samuti keeruline. Lõpuks piirdusime püsiastutusega väikesaartega. Kui see mehhanism väikesaartel tööle hakkab, siis võib seda tulevikus, paari-kolme aasta pärast võib-olla laiendada rannikuvaldadele ja nendele väiksematele valdadele, kus selle järele vajadus on. Näiteks rannakalanduse arendamisel on väga tähtis, et püsielanikel oleks võimalik jätkata esivanemate traditsioone. Praegu võib kalapüügiseaduse järgi väikesaarte püsielanikel olla ühe nakkevõrgu asemel kolm nakkevõrku. Ma ei tea küll ühtegi konkreetset juhtumit, aga põhimõtteliselt on praeguse seaduse alusel nii, et kui hea kolleeg Väino Linde oleks kalamees ja tahaks ühe võrgu asemel minna Pärnu lahele püüdma kolme võrguga, siis piisaks sellest, kui ta ennast oma sõbra Mark Soosaare juurde Manijale sisse kirjutaks ja ta saakski teha jokki ehk endale kolm võrku võtta. See näide oli muidugi abstraktne, et lihtsalt illustreerida praegust olukorda. Teatavasti on kalaressursid piiratud ja me peame siin väga heaperemehelikult mõtlema. Sama lugu on hülgepüügiga. Vabariigi Valitsus võib otsustada, et Eesti vetes võib lasta 30 hüljest, aga praegu on täiesti võimatu eristada etnilist kihnlust või Kihnu püsielanikku turistist, kes ennast turismitallu sisse kirjutab. Keskkonnaministeeriumil ei ole mingisugust seaduslikku alust, et ta võiks hülgeküttimise lubade jaotamisel eristada end turismitallu sisse kirjutanud härrasmeest Kihnu põliselanikust.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimuseks saab sõna Väino Linde. Palun!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja Mark! Kalastamine ei ole just minu tugevaim külg, aga see selleks. Küsin selle eelnõu valguses ja põhimõtteliselt: kui oluliseks sa pead

asjaolu, et ühel või teisel saarel elava inimese üksikisiku tulumaks laekub just nimelt sellele saarvallale? Kas siin ei ole ka mingit seost püsielaniku mõistega, kas siin ei ole mängus saarvalla kasu?

Mark Soosaar

Ma ei seoks neid kahte asja. See on hea ja oluline küsimus, sest teatavasti toimub praegu üksikisiku tulumaksu kandmine ühe või teise omavalitsuse eelarvesse rahvastikuregistri 1. jaanuari andmete järgi. Aga see on hea küsimus veel sellepärast, et see annab mulle võimaluse siit Riigikogu puldist tunnustada kümnekonda Tallinna elanikku, kes ise Oru vallas ei ole käinud, aga teades, et Oru vald on väga raskes olukorras, on ennast formaalselt kirjutanud sisse Oru valda ja suunanud oma tulumaksu sellele majandusraskustes vallale, ise sellelt vallalt midagi vastu tahtmata. Need on siiski kaks ise asja. Ma ütlesin ka eelnõu tutvustades, et tegemist on baaseelnõuga, mille alusel võib teha muudatusi teistes seadustes, võib-olla ka valimisseadustes. Me teame, et on üsna palju olnud neid juhtumeid, kus selleks, et muuta valla juhtkonna, vallavalitsuse ja vallavolikogu koosseisu, kirjutatakse end ühele või teisele saarele sisse ja pärast valimisi uuesti sealt välja.

Aseesimees Keit Pentus

Austatud ettekandja! Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh ettekande eest ja küsimustele vastamise eest! Juhtivkomisjoni ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni aseesimehe Evelyn Sepa!

Evelyn Sepp

Austatud kolleegid! Lubage alustada põhiseaduskomisjoni otsusest: tehti ettepanek, et muudetud kujul eelnõu esimene lugemine toimuks täna, 25. jaanuaril, teiseks tehti Riigikogu täiskogule ettepanek seaduseelnõu 737 esimene lugemine lõpetada ja kolmandaks tehti ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 3. veebruar kell 18. Otsused langetati konsensusena.

Nüüd sisu juurde. Kahtlemata on tegemist äärmiselt olulise seaduseelnõu ja seaduse parandusega. Seda ühelt poolt pärimuskultuuri kandmise, hoidmise ja väärtustamise seisukohalt, teiselt poolt aga loomulikult ka sellest

seisukohast, mis on seotud omavalitsuste ja planeerimistegevusega. Eelnõu põhiettekandja peatus sellel väga põhjalikult.

On tõsi, et n-õ maksuraha sinna kandmise eesmärgil oma elukoha kindlaksmääramine ühes või teises vallas ei välista sugugi seda, mis puudutab püsielaniku staatust. Need ei ole ega pruugi olla kattuvad asjad. Komisjon on seda küsimust päris mitmel koosolekul päris pika aja jooksul arutanud. On tõsi, et eelnõu ka parandatud kujul sisaldab mitmeid õiguslikke vasturääkivusi, mille suhtes on siiski lootus, et neid on võimalik edaspidise menetluse käigus ületada. Eelnõu vajalikkuses ei ole seni tõsiselt kahelnud ükski komisjoni liige.

Regionaalminister oma 7. jaanuaril saadetud n-õ korduvast kooskõlastuses või arvamusaavalduses juhtis tähelepanu nendele juriidilistele probleemidele, just sellele, et püsielaniku mõiste kriteeriumid üheselt võttes puuduvad, need ei ole praegu piisavalt selged ja sisaldavad teatud vastuolu. Samale nüansile juhtis komisjoni koosolekul tähelepanu valitsuse esindaja proua Heinla. Ta märkis, et esiteks on probleemiks püsielaniku definitsioon. Eelnõu kohaselt on püsielanik isik, kelle rahvastikuregistrijärgne elukoht on püsiastutusega väikesaar ning kes ka tegelikult sellel saarel aasta ringi elab. Siis tuleb topeltregulatsioon, mis ütleb, et kui ta tahab olla päriselt püsielanik, siis ta peab seda staatust veel taotlema. Sellist topeltregulatsiooni õiguspraktika eriti ei kasuta, juhtis ta tähelepanu. Teine vastuolu, millele ta komisjoni tähelepanu juhtis, on see, et eelnõu alguses räägitakse, et püsielanik on isik, kes saarel tegelikult elab, aga pärast sätestatakse, et taotleja peab olema alaliselt ja peamiselt saare elanik. Tekib küsimus, kas tegelik ning alaline ja peamine elamine tähendab ühte ja sama. Kuna need mõisted on defineerimata, annab seadus kohaliku omavalitsuse volikogule ääretult suure kaalutusruumi. Kui volikogule jääb nii suur tõlgendusruum, muutub nende definitsioonide sätestamine seaduses mõtetuks. Lisaks tuleb tema sõnul tähelepanu juhtida sellele, et õiguskantsleril võib olla ühteist öelda võrdse kohtlemise põhimõtte järgimise kohta selle seaduse valguses. See küsimus on läbi käinud ka mitmelt eelnevalt komisjoni arutelult. Seni on olnud siin niisugune üldine lähenemine, aga me saame eeskju võtta riikidelt, kes samamoodi toimetavad Euroo-

pa Liidu õigusruumis. Teatud juhtudel, just nimelt pärimuskultuuri seisukohalt olulistes, spetsiifilistes elukohtades nagu näiteks väikesaared on erandite tegemine võimalik ja sageli ka äärmiselt põhjendatud.

Komisjonis esitas eelnõu algatajate esindaja lisaks väga põhjalikele seletustele statistika planeerimise kohta. Tõepoolest tuleb sageli välja, et päris püsielanike ja registrijärgsete elanike arv erineb mitu korda. Kui omavalitsusel on kohustus arvestada ainult registripõhisust, siis on selge, et avalikes huvides tehtavad kulutused ei pruugi olla põhjendatud ega proportsionaalsed ja raha kulutatakse võib-olla ebaotstarbekalt. Et anda siin paindlikkust ja mõistuspärasust juurde, võiks sellise muudatuse tegemine pärast eelnõu põhjalikku läbitöötamist olla vajalik.

Siinkohal ma lõpetan. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Küsimusi ei ole. Kas on soovi pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

Seaduseelnõu 737 esimene lugemine on lõpetatud. Määrän eelnõu muudatustepanekute esitamise tähtajaks s.a 3. veebruari kell 18.

4. Pühade ja tähtpäevade seaduse muutmise seaduse eelnõu (914 SE) esimene lugemine

Aseesimees Keit Pentus

Viimane eelnõu, mida täna arutame, on 12 Riigikogu liikme algatatud pühade ja tähtpäevade seaduse muutmise seaduse eelnõu. Algab esimene lugemine. Ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Mart Nuti!

Mart Nutt

Austatud proua juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Nagu öeldud, 12 Riigikogu liiget on algatanud pühade ja tähtpäevade seaduse muutmise seaduse eelnõu, mis kannab numbrit 914. Nimetatud seaduseelnõu sai tuule tiibadesse järgmiselt. Fenno-Ugria Asutus, mis juba aastaid on korraldanud hõimupäevi, võttis hõimupäeval vastu otsuse, et hõimupäeva võiks Eestis ka pühade ja tähtpäevade seaduse mõttes tähistada tähtpäevana, st mitte vaba päevana, mis toob riigile kaasa kulutusi, aga tähtpäevana, mida riik meeles peab. Fenno-

Ugria esindajad rõhutasid, et see võiks olla ka lipupäev. Fenno-Ugria esindajad pöördusid Riigikogu soome-ugri toetusrühma poole ettepanekuga, et me võiksime olla selle eelnõu algatajad. Rühm arutas seda ja pakkus Riigikogu liikmetele, kes on teemast huvitatud, võimalust eelnõule alla kirjutada. Nii need 12 allkirja eelnõule saadi. Kui te vaatate esitajaid, siis näete, et need on eri fraktsioonidest, kõik ei ole soome-ugri toetusrühma liikmed, mõni on väljastpoolt seda rühma. See näitab, et seaduseelnõul on täiesti olemas kandepind Riigikogu eri fraktsioonides.

Seaduseelnõu seletuskirjas on antud põhjalik ülevaade hõimupäeva traditsioonist. Seda tutvustasid Fenno-Ugria esindajad ka Riigikogu põhiseaduskomisjoni koosolekul. Annan siin põgusa ülevaate.

Alates 1990. aastast on hakatud iga aasta oktoobri kolmandal nädalavahetusel taas tähistama hõimupäeva. See tava on tegelikult pärit juba aastast 1931, mil otsuse võttis vastu soome-ugri IV kultuurikongress Helsingis. 2000. aastal Helsingis toimunud soome-ugri rahvaste III maailmakongress seda ka kinnitas. Hõimupäevade tähistamine on muutunud üha järjepidevamaks ja laiahaardelisemaks. Hõimupäeva sätestamine riikliku tähtpäevana võimaldaks avalikult näidata, et soome-ugri rahvaste keeleline ja kultuuriline järjepidevus ning koostöö on meile olulised ka riiklikul tasandil.

Hõimupäeva üks eesmärk on seadustada eestlaste kuulumist soome-ugri rahvaste perre, väärtustada omaenda päritolu, emakeelt ja kultuuripärandit. Hõimupäev oleks ka meie omaäolise keelelise ja kultuurilise identiteedi, rahvusliku omakultuuri päev. Niisama oluline on aga mõelda sel päeval teiste soome-ugri rahvaste peale, tutvustada nende keelt ja kultuuri ning kõnelda hõimurahvaste päevakajalistest probleemidest. Hõimupäev on seega soome-ugri rahvaste ühtehoidmise ja toetamise päev, mille raames tiheneb hõimurahvaste omavaheline läbikäimine.

Hõimupäeval on kahtlemata suurem tähtsus kui tähtsus ainult Eesti jaoks. Tegelikult tähistavad hõimupäevi väga paljud rahvad. Senini ei ole seda riikliku tähtpäevana veel sätestatud. Kui Eestis seda peaks tehtama, siis kindlasti leiab see vastukaja ka muudes soome-ugri rahvastega asustatud paikades. Eelnõu algatajate

soov on, et vähemasti teised soome-ugri riigid, nagu Soome ja Ungari, selle päeva riikliku tähtpäevana sätestaksid.

Eelnõu on esitatud lakoonilises sõnastuses, öeldakse, et hõimupäev on oktoobrikuu kolmas laupäev. Seda oleks otstarbekas täiendada Eesti lipu seaduse muutmise sättega, mis eeldaks § 6 lõike 1 12. ja 13. punkti vahele ühe punkti lisamist, kus nähakse ette, et ka hõimupäeval heisatakse Eesti lipud.

Veel nii palju, et tegelikult on ühiskondlikel alustel hõimupäevade toimumisele päris laialdaselt tähelepanu pööratud. Eestis tegutsevad organisatsioonid ja ka riigijuhid on selle päeva puhul võtnud vastu pöördumisi, saatnud tervitusi ja pidanud kõnesid. Ma ei hakka ette lugema seda, mis on seletuskirjas välja toodud, aga mainin mõne pöördumise. 1931. aastal avaldas pöördumise Fenno-Ugria Asutis, 1990. aastal avaldati Eestis tegutsevate soome-ugri seltside ja organisatsioonide pöördumine, 1991. aastal avaldati SA Fenno-Ugria pöördumine, 1992. aastal avaldas pöördumise president Lennart Meri, 1996. aastal avaldati president Lennart Meri tervitus ja 2001. aastal president Arnold Rüütli tervitus. Nii et see päev on leidnud ühiskondlikult küllaltki laia tähistamist ja selle seadustamine riikliku tähtpäevana oleks igati põhjendatud.

Ega siin muud olulist rõhutada ei olegi. Kui on küsimusi, siis ma hea meelega vastan. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Küsimusi on. Mark Soosaar saab küsimuseks sõna. Palun!

Mark Soosaar

Hea kolleeg Mart Nutt! Sõites eile Pärnust Tallinna poole, nägin ma Kernu bensiinijaama juures hiiglaslikku lippu. Ma vaatasin, et mis kummaline Skandinaavia lipp see on, mis on ristiga ja samal ajal sinimustvalge. Siis sain aru, et see võib olla üks variant Eesti lipu muutmiseks. Kuna selles eelnõus on ka lipuga tegemist, siis mul on küsimus, kas algatajad on selle peale mõelnud, et osal hõimurahvastest on riik (neid on väiksem osa), suuremal osal on ka oma lipp olemas, aga mõnel ei ole isegi mitte lippu. Kas ei võiks tulevikus olla olemas soome-ugri rahvaste hõimulipp? Kas seda teemat on ka arutatud?

Mart Nutt

Aitäh! Selle teema üle on tegelikult soome-ugri listis olnud päris pikk debatt, kus on kajastunud nii poolt- kui ka vastuseisukohad. Põhiline, mis on lipu puhul küsimusi tekitanud, on olnud see, missuguse protseduuri alusel selline lipp kehtestataks, sest soome-ugri rahvad on siiski erinevad ega moodusta ühte rahvast. Kui me vaatame rahvuslippude ja riigilippude traditsiooni, siis siin on olnud kaks teed. Üks on n-ö ajaloo kujunenud lipp, mille on rahvas võtnud üldiselt omaks ja kasutusele ning mingil hetkel on sellest võinud saada riigilipp. Nendel rahvastel, kellel oma riiki ei ole, ei ole sellest riigilippu saanud, aga rahvuslipuna ei ole see põhjustanud mingisuguseid vaidlusi. Sinimustvalge Eesti rahvuslipuna tekkis ju samal moel. 1884. aastal see pühitseti, aga Eesti riik tekkis alles 1918. Aeg-ajalt on tekkinud debatt, kas Eesti lipp ei võiks teistsugune olla. Sellest räägiti aastatel 1919–1920, ristilipu ideest on räägitud ka hiljem, aga ma julgen öelda, et Eesti sinimustvalge lipu on ilma sisuliste vaidlusteta küll aktsepteerinud kogu Eesti rahvas ja siin ei ole küsimust. Kui me mõtleme sellele, kas on võimalik ühtne soome-ugri lipp, mis oleks kõikidele rahvastele ühtemoodi vastuvõetav, siis ma arvan, et debatt sellel teemal on kindlasti positiivne. Kas me tulemuseni jõuame, ma ei tea. Eri rahvastel võivad olla väga erinevad nägemused ja erinevad huvid. Praegu me oleme olukorras, et me saame rääkida küll organisatsioonide lippudest, me saame rääkida rahvuslippudest, aga ühtsest n-ö soome-ugri perekonna lipust me praegu kahjuks rääkida ei saa.

Aseesimees Keit Pentus

Trivimi Velliste, palun!

Trivimi Velliste

Aitäh, proua aseesimees! Hea ettekandja! Kui kolleeg Mark Soosaar küsis kõige väiksemate soome-ugri rahvaste kohta, siis mina küsin kõige suurema soome-ugri rahva kohta, st ungarlaste kohta, keda on rohkem kui ülejäänud soome-ugri rahvaid kokku. Kuidas sa hindad selle eelnõu seaduseks saamise mõju ungarlaste hõimutundele? Me teame, et kui Eesti parlamendis on olemas Eesti-Ungari parlamendirühm, siis Ungari parlamendis on Balti rühm, aga ei ole eraldi Eesti rühma, sest ilm-

selt nad peavad Eestit liiga väikseks ja ebaoluliseks. Kas sinu hinnangul selle eelnõu seaduseks saamine ergutaks kuidagi hõimutunnet Ungaris?

Mart Nutt

Aitäh! Kindlasti ei vähenda see Ungaris huvi soome-ugri rahvaste küsimuste vastu. Ma olen päris kindel, et see seda suurendab. Kui palju see tähelepanu pälvib, on iseasi. Väga õige tähelepanek, et kui Eestis ja Soomes on soome-ugri problemaatika olnud küllaltki tugevalt tähelepanu all, siis Ungari on võib-olla rohkem keskendunud oma naabruspoliitikale ja oma rahva küsimustele, kuna teatavasti rohkem kui üks kolmandik ungarlastest elab väljaspool praeguse Ungari piire. Kui ungarlaste rahvaarvu suurusel rääkida, siis, jah, ungarlasi ei ole mitte ainult rohkem kui teisi soome-ugri rahvaid kokku, vaid ungarlasi on ligi kaks korda rohkem kui teisi soome-ugri rahvaid kokku. See seab Ungari muidugi natuke teise olukorda. Ungari keeleteadlastel on olnud rohkem huvi handi ja mansi keele kui teiste soome-ugri keelte vastu. Sellel on ka loogiline põhjendus, sest handi ja mansi keeled on ungarlase keelele suhteliselt lähedased, teised soome-ugri keeled on küllaltki kauged. Kas Ungaris toimub mingisugune suur soome-ugri rahvaste avastamine? Võib-olla üleöö seda ei toimu, aga ma loodan küll, et nii Eestis, Soomes kui ka Venemaal elavate soome-ugri rahvaste ning saamide ja teiste soome-ugri rahvaste eneseteadvustamine ja oma kultuuri tähistamise laiendamine avaldab mõju ka Ungarile.

Aseesimees Keit Pentus

Raivo Järvi, palun!

Raivo Järvi

Suur tänu! Hea kolleeg Mart! Sind saab nimetada n-ö veteranpoliitikuks, mis puudutab ka seaduste vormistamist. Me teame, millest see seadus räägib. Ilmselt on see piisavalt selgelt piiritletud, aga siiski: kui see seadus jõustub, kas hakkavad toimuma, ma ei tea, poolspontaansed omaalgatuslikud üritused, mis on seotud näiteks idaslaavi hõimude või türgi keelt kõnelevate hõimudega, kes ju samuti Eesti territooriumil elavad? Kas see loob mingi pretsedendi, võimaluse vm?

Mart Nutt

Kõigepealt, me räägime praegu soome-ugri rahvastele suunatud tähelepanust. Need ühiskondlikul tasemel olevad kultuurisündmused toimuvad ju ka praegu, nii Eestis, Venemaal kui ka Soomes. Ma ei tea, kas Eesti riiklik õigusakt avaldab kuidagi mõju teiste rahvaste eneseteadvusele ja käitumisele. Me näeme, et maailma eri paikades toimub eri rahvaste kultuuri n-ö tähistamine väga erineval tasemel niikuinii. Kui hüpoteetiliselt mõelda, kas see Eesti-Soome-Ungari ja soome-ugri rahvaste algatus avaldab kuidagi mõju türgi rahvastele, siis ma arvan, et see jääb ehk natukene liiga kaugeks. Aga kui me vaatame näiteks Volgaäärsete türgi rahvaste tegevust, siis mõneti on see aktiivsus ju isegi suurem kui mõnel soome-ugri rahval. Nii et ma arvan, et need on paralleelselt toimuvad või aset leidvad arengud. Kõikidel idaslaavi rahvastel on olemas oma riik. Ma arvan, et nemad on teistsuguses olukorras.

Aseesimees Keit Pentus

Küsimusi rohkem ei ole. Aitäh ettekande eest! Juhtivkomisjoni ettekande teeb põhiseaduskomisjoni aseesimees Evelyn Sepp. Palun!

Evelyn Sepp

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Lubage seegi kord alustada põhiseaduskomisjoni otsuste ettekandmisest. Esiteks teeb põhiseaduskomisjon ettepaneku, et täna toimuks esimene lugemine, ta teeb ettepaneku esimene lugemine lõpetada ja palub muudatusettepanekud esitada 3. veebruariks kella 18-ks.

Ma ei hakka üle kordama eelneva ettekandja põhjalikku ülevaadet eelnõu sündimise protsessist. Ütlen ainult niipalju, et komisjoni koosolekul osalesid Fenno-Ugria Asutuse direktor Viia-Kadi Raudalainen, Fenno-Ugria Asutuse asutaja, nõunik ja hõimupäevade peamine korraldaja 1988. aastast Jaak Prozes, Eesti Patendiameti peadirektor Matti Päts ja kirjanik Arvo Vallikivi-Valton, kes 1998–2010 oli Soome-Ugri Kirjanduste Assotsiatsiooni president.

Tõsi on see, et komisjoni liikmetele, nagu ilmselt ka kõigile Riigikogu liikmetele, on hulgaliselt laekunud toetusavaldusi selle eelnõu kohta.

Üks nüanss, mis komisjoni arutelust läbi käis, oli see, kas hõimupäevad kui sellised on rohkem suunatud n-ö sissepoole või on olemas oht, et hõimupäevadest saavad n-ö sõimupäevad. Komisjoni koosolekul osalenud spetsialistid selgitasid Eesti rolli kultuuri hoidmise ja koostöö edendajana.

Eelnevale ettekandjale mul suurt rohkem lisada ei ole. Siinkohal lõpetan.

Aseesimees Keit Pentus

On vähemalt üks küsimus. Küsimuseks saab sõna Imre Sooäär. Palun!

Imre Sooäär

Üks lühike küsimus lähtuvalt kolleeg Raivo Järvi küsimusest. Kas komisjonis keegi üldse tõstatas teema mingite teiste rahvaste võimalikest hõimupäevadest Eestis?

Evelyn Sepp

Ei, see küsimus üles ei tõusnud. Pigem räägiti just Eesti enda hõimukultuuri tähtsustamisest ja väärtustamisest ning just eesti kultuuriga seotud tähtpäevade senisest aktiivsemast äramärkimisest. Näide toodi Soome kohta, kus on keelepäev, kultuuripäev jne. Seal väärtustatakse oma kultuuri selliste võtetega, nagu meie siin praegu arutame.

Aseesimees Keit Pentus

Suur aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Keskerakonna fraktsiooni esindaja Toivo Tootseni!

Toivo Tootsen

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Nagu hea kolleeg Mart Nutt oma ettekandes ütles, hõimupäevad ei ole mingi uus asi. Neid on peetud juba üle 80 aasta, ka siin Eestis. Tõsi, vahepeal tuli päris pikk paus, aga oma paar-kümmend aastat on need jälle ilusasti au sees olnud.

1931. aastal Helsingis toimunud soome-ugri IV kultuurikongress otsustas hakata pidama hõimupäevi Eestis, Soomes ja Ungaris iga aasta oktoobri kolmandal nädalavahetusel. On hea meel tõdeda, et viimastel aastatel on sel ajal soome-ugri rahvaste teemalisi üritusi hakatud järjest enam korraldama ka Venemaal, kus elab märkimisväärselt palju soome-ugri rahvaid.

Hõimupäevade aegu sugulusrahvastega kokku puutudes teadvustatakse tugevamini oma rahvuslikku omapära ja kuulumist soome-ugri rahvaste perre. See süvendab austust oma keele ja kultuuri vastu ning samas juhib tähelepanu sellele, et me ei peaks meid ümbritsevatelt suurrahvastelt nii väga ja suurel määral mõjusid üle võtma.

Niisiis, hõimupäevad on leidnud kindla koha meie elus. Siit edasi on veel see sammuke, mida me nüüd tahame astuda, et väärtustada hõimupäeva ka riikliku tähtpäevana. On hea meel, et selle idee arendamine on leidnud suurt ja erakondadeülest poolehoidu. On tunda arusaama, et tegemist on tõeliselt rahvusvahelise pühaga, mis pole oluline üksnes eestlastele, vaid kõigile 24 soome-ugri rahvale. On olemas selge arusaam, et hõimupäev peaks olema midagi märksa enam kui folkloorifestival.

Siinkohal on paslik meenutada, et president Lennart Meri rõhutas oma kunagises hõimupäeva kõnes, et see päev on pidupäev. Pole põhjust häbeneda, et eestlased ja soomlased on ühed väiksemad Euroopa rahvad, kes on loonud oma rahvusriigi, ja pole põhjust häbeneda väikestel Venemaa soome-ugrilastel, kes on kõigest hoolimata säilitanud oma keele, kultuuri ja identiteedi. Hõimupäev peaks olema ühtsuse päev, kui me mõtleme, et nii Venemaal, Soomes kui ka Ungaris on meil sõbrad-hõimukaaslased.

Fenno-Ugria Asutuse hõimukeskuse juhataja Jaak Prozes on öelnud, et iga asi peab olema meile kallis ja oluline just nii laialt ja nii suurelt, kui me ise mõelda oskame. Just see suurelt ja soomeugriliselt mõtlemine on ka meie eneste ellujäämise küsimus. Meid, eestlasi, on tõesti ainult miljon, seda on vähem kui elanikke Viinis, Budapestis või Varssavis. Just selle taustal vajame hädasti mõtteviisi ja maailmavaate suurust. Soomeugrilise mõtlemise kaudu saame olla paarikümmemiljonilised, kas või omaenda tajus.

Head kolleegid! Kui meie kõikide häältega see eelnõu heaks kiidetakse, siis järgmisel hõimupäeval, oktoobri kolmandal laupäeval, oma majale rahvuslippu heisates võime taas kõige selle üle mõelda. Aitäh!

Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Kõnesoove rohkem ei ole, lõpetan läbirääkimised. Tulenevalt juhtivkomisjoni ettepanekust on seaduseelnõu 914 esimene lugemine lõpetatud. Määrán eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 3. veebruari kell 18. Päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

Ka tänane istung on lõppenud. Soovin teile töökat päeva jätku!

Istungi lõpp kell 11.26.

Istungi kestus 1 tund ja 26 minutit.

Juhataja

K. Pentus
Riigikogu aseesimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

IX ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 26. jaanuar 2011

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. 2011. aasta rahvaloendusest
2. Eesti demograafilisest jätkusuutlikkusest
3. Veeohutusest
4. Tervishoiusüsteemi arendamisest
5. Euroopa Liidu ja Venemaa vahelisest viisavabadusest

Istungi rakendamine

1. Kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (870 SE) kolmas lugemine

2. Ravikindlustuse seaduse § 41 muutmise seaduse eelnõu (873 SE) kolmas lugemine

3. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (599 SE) teise lugemise jätkamine

4. Prokuratuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu (814 SE) teise lugemise jätkamine

5. Rahvusvahelisel tsiviilmissioonil osalemise seaduse eelnõu (829 SE) teine lugemine

6. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõu (886 SE) teine lugemine

7. Hädaolukorra seaduse ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (871 SE) teine lugemine

8. Karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, psühhiaatrilise abi seaduse, karistusregistri seaduse, kriminaalhooldusseaduse ja tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (717 SE) teine lugemine

9. Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse eelnõu (803 SE) teine lugemine

10. Sõjalisel ja muul vaenulikul eesmärgil keskkonna mõjutamise keelustamise konventsiooniga ühinemise seaduse eelnõu (903 SE) esimene lugemine

11. Keskkonnatasude seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (912 SE) esimene lugemine

12. Eesti Vabariigi ja Gruusia vahelise tulujä ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu muutmise protokollil ratifitseerimise seaduse eelnõu (911 SE) esimene lugemine

13. Investeerimisfondide seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (907 SE) esimene lugemine

14. Teeseaduse muutmise seaduse eelnõu (882 SE) esimene lugemine

15. Jäätmeseaduse, liiklusseaduse, meresõiduohutuse seaduse, raskeveokimaksu seaduse, riigilõivuseaduse ja teeseaduse muutmise seaduse tulenevalt Maanteeameti ja tema kohalike asutuste ümberkorraldamisest eelnõu (892 SE) esimene lugemine

16. Õiguskantsleri seaduse muutmise seaduse eelnõu (915 SE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, austatud peaminister ja minister! Alustame tänast infotundi. Teeme kõigepealt kohaloleku kontrolli.

Kohal on 32 Riigikogu liiget, puudub 69. Täna infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, siseminister Marko Pomerants ja välisminister Urmas Paet.

1. 2011. aasta rahvaloendusest

Esimees Ene Ergma

Alustame esimese küsimusega. Palun, kolleeg Kadri Simson, küsimus peaminister Andrus Ansipile!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Aastal 2008 ja 2009 arutas valitsus oma nõupidamistel uue rahvaloenduse läbiviimist. Viimane rahvaloendus toimus Eestis aastal 2000. Rah-

vusvahelise tava kohaselt peaksid rahvaloendused toimuma iga kümne aasta tagant, aga teie otsus oli lükata rahvaloendus kaks aastat edasi. Statistikaamet on andnud teada, et varasemate andmekogujate ükselt uksele käimise asemel kavatseb ta rahvaloendusel panna rõhku riiklikele registritele. Samas teame kõik, et näiteks rahvastikuregister ei ole väga ajakohane või ei ole 100% korrektne. Minu küsimus on selline: kuidas loetakse üle need inimesed, kes on jätnud ennast kirja küll kodukoha rahvastikuregistrisse, aga kes juba pikemat aega töötavad väljaspool Eestit?

Andrus Ansip

Aitäh! Euroopa Liidus on kokku lepitud, et rahvaloendus toimub 2011. aastal. Eesti puhul tähendab see seda, et rahvaloenduse hetk, mis tuleb fikseerida, on 2011. aasta 31. detsember täpselt kell 00.00. Esimese kuu jooksul pärast seda hetke on siis inimestel võimalik loendada ennast ise ja täita ankeet internetis ehk toimub e-loendus. Pärast seda käib küsitlus-loendus traditsioonilisel meetodil. Nendel inimestel, kes elavad väljaspool Eestit, aga on Eesti alalised elanikud, on võimalik osaleda internetis e-loenduses. Küsitletavate inimeste ring on piiratud nende välismaal elavate inimestega, kes on elanud väljaspool Eestit vähem kui aasta. Neid, kes on elanud väljaspool Eestit kauem kui aasta, rahvaloendus ei hõlma. Meil on kavas palgata 2000 loendajat pluss 200 reservloendajat. Seda on peaaegu poole vähem kui varasematel rahvaloendustel ja eelkõige tuleneb see sellest, et meil on lootus või eesmärk teha 25% kõikidest loendustest elektrooniliselt. Loomulikult kontrollivad rahvaloendajad pisteliselt ka elektroonilisi loendus-ankeete. Räägin sellest järgmisele küsimusele vastates edasi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, esimene täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Enne eelmist rahvaloendust aastal 2000 tegid rahvastikuteadlased prognoose, kui palju võiks Eestis elanikke olla. Näiteks professor Ene-Margit Tiit pakkus 2000. aasta kevadel välja, et teadlaste hinnangul on Eestis 1 439 000 elanikku. Kui inimesed kokku loeti,

siis selgus, et tegelik rahvaarv on 5% väiksem ehk ligi 70 000 inimest oli vähem. Kas te olete ka seoses eeloleva rahvaloendusega küsinud hinnanguid, milliseks võib kujuneda Eesti elanike arv selle aasta lõpus?

Andrus Ansip

Aitäh! Selliseid prognoose ei ole kuidagi-moodi mõtet siduda rahvaloendusega. Jah, me teame Statistikaameti andmetest, kui palju meil on elanikke, me teame rahvastikuregistrite andmetest, kui palju meil on elanikke, kuid selleks, et neid eelnimetatud andmebaase korrigeerida, ongi hädavajalik korraldada regulaarselt rahvaloendusi. Aasta 2011 on kokku lepitud eelkõige just sellepärast, et kui rahvaloendus hõlmab kogu Euroopa Liidus sama ajavahemikku, siis on andmed Euroopa Liidu piires kergemini võrreldavad.

Praegu ei ole mul mitte mingisugust mõtet hakata ennustama, missugused on rahvaloenduse tulemused. Loomulikult ei suudeta mitte ühtki loendust korraldada veatuna, tulemused sisaldavad kindlasti teatud tõenäosuslikkust. Aga ma olen veendunud, et tänu registrite, andmebaaside olemasolule ja võrdlusvõimlustele, mis tekivad seetõttu, et meil on olemas suhteliselt häid elektroonilisi andmebaase, on seekordsed loendustulemused märksa täpsemad, kui olid loendustulemused aastal 2000.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, teine täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Minu eelmine küsimus tuleneski sellest, et meie registrid ei ole väga täpsed. Näiteks on teie kolleeg välisminister Paet tunnistanud, et Eestil puudub korralik ülevaade välismaal elavatest kodanikest. Möödunud kord, kui ta sellele küsimusele vastas, tõi ta näiteks, et Euroopa Parlamendi valimiste ajal osati saata valijakaart 38 500 Eesti kodanikule, kes elavad väljaspool Eestit. Soome riigilt saime aga andmed, et Soome on oma alalise elukohana registreerinud 37 641 Eesti kodanikku. Peaaegu sama suur arv! Samas teame, et valijakaardi saavad suures osas mitmenda põlvkonna väliseestlased, kes lahkusid Eestist Teise maailmasõja järgsel perioodil. Siit tulenevalt ongi mul küsi-

mus: kas te tõesti loodate ainult registritele, mis ilmselgelt on puudulikud, või on see aasta tagasi selgeks saanud lünk pannud ka valitsuse omalt poolt midagi tegema, et eelseisvatel Riigikogu valimistel saaks valimiskastide juurde kutsuda need kodanikud, kes praegu ei ela Eestis?

Andrus Ansip

Aitäh! Riigi valijaskond ja riigi elanikkond – need ei kattu ju! Kõigepealt, valijate hulka kuuluvad, nagu te ka ise viitasite, sünrijärgsed Eesti kodanikud, kes elavad võib-olla Ameerika Ühendriikides, Kanadas, kes ei valda enam eesti keeltki. Ometi saavad nad õigustatult osaleda Eesti Vabariigi Riigikogu valimistel. Aga nagu ma juba eespool nimetasin, rahvaloendus hõlmab Eesti alalisi elanikke, kes elavad Eestis, ja lisaks sellele neid, kes on elanud välismaal, väljaspool Eesti piire alla ühe aasta. Need, kes on seal elanud kauem kui aasta, saavad valimistel loomulikult hääleõiguslike kodanikena osaleda, kuid rahvaloendus neid kui Eesti alalisi elanikke hõlmata ei saa, sest nad ei ole Eesti elanikud, vaatamata sellele, et nad on Eesti Vabariigi kodanikud. Need kaks mõistet ei kattu.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd üks kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Mark Soosaar!

Mark Soosaar

Austatud peaminister! Peamiselt Lõuna-Eesti keelte aladel on sellised lugupeetud asutused nagu Võro Instituut ja Mulgi Kultuuri Instituut püstitanud küsimuse, kas rahvaloenduse käigus ei peaks küsitama inimestelt näiteks nende emakeele eelistuse ja võib-olla ka rahvuskuuluvuse kohta. Nii saaks seda üsna kallist instrumenti, mis käesoleval, 2011. aastal käivitatakse, kasutada selleks, et teada saada ka sääraseid andmeid. Milline on selles suhtes teie arvamus?

Andrus Ansip

Kui see küsimus oli nüüd suunatud kihnlastele ja setudele, siis ma arvan, et kõigepealt tuleks defineerida, mis on murre ja mis asi on iseseisev keel. Vaevalt, et rahvaloendusel murdeid eristama hakatakse, sest paljud inimesed, kes ütlevad, et nende emakeel on eesti keel, on

võimelised ka näiteks väga korralikku võru keelt rääkima. Kellena sa ennast siis lõpuks määratled? Aga rahvaloenduse eesmärk ei ole välja selgitada mitte ainult Eesti kui terviku elanike arv, nende elamistingimused, eluruumide suurus jne, rahvaloenduse eesmärk on välja selgitada elanike arv, nende elamistingimused eluruumide tähenduses ka haldusüksuste kaupa. Nagu ma juba ütlesin, olen veendunud, et see rahvaloendus saab olema märksa täpsem ja usaldusväärsem, kui oli eelmine rahvaloendus. 2010. aasta alguses viidi edukalt läbi prooviloendus, mis hõlmas teatud valimit, ja sellest valimist umbes 25% osales elektroonilisel loendusel. Ma usun, et kogu loenduse metoodika on praeguseks juba korralikult testitud ja ei vea meid loendusel kuidagi alt.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Eesti demograafilisest jätkusuutlikkusest

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus. Kolleeg Mark Soosaar, palun, küsimus härra peaministrile!

Mark Soosaar

Lugupeetud juhataja! Austatud peaminister! Viimased andmed Eesti demograafilise olukorra ja ka iibe kohta on ju päris head, surmad ja sünnid on peaaegu tasakaalus. Ent maailmas jagunevad rahvad kahte gruppi: ühed on need, kes on väga mures oma liiga kõrge iibe pärast, ja teised on jälle hädas sellega, et iive on väga madal. Eks meie oleme aastakümneid pidanud ikkagi sellesse teise gruppi kuuluma. Kuidas nüüd siis edasi? Kas jääme sellega rahule, et praegu oleme tasakaalus? Samal ajal on demograafiline olukord ju selline, et meil on suur osa kõrgesse ikka jõudnud inimesi. Tulevikus muutub see suhe tõenäoliselt veel, sest arvatakse, et paari aastakümne pärast on neid inimesi, kes üle saja aasta hakkavad elama, juba üsna palju.

Andrus Ansip

Aitäh! No kus me siis rahule jääda saame. Ma loodan, et tulevikus elavad Eesti inimesed veel vanemaks, kui nad praegu elavad, ehkki sünnihetkest arvatav oodatav eluiga on Ees-

tis väga kiiresti kasvanud. Eriti rõõmustav on see, et tervena elatud eluaastate arv on väga kiiresti kasvanud: viimase viie aasta jooksul on tervena elatud eluaastate arv kasvanud viie aasta võrra. See iseenesest on ju väga rõõmustav, et meil on sünde rohkem, kui oli varasematel aegadel, ja rõõmustav on ka see, et õnnetussurmade läbi siitilmast lahkunuid on nüüd märksa vähem. Meil on teada esialgsed iibeandmed, sünni- ja surmastatistika, mille järgi surmad olid siiski viie inimese võrra ülekaalus, sünde oli viis vähem kui surmasid. Aga seda praegu veel väga tõsiselt võtta ei saa, need on esialgsed andmed. Viimase nelja aasta statistika muutused kõnelevad sellest, et tavaliselt on sünde esialgsetele andmetele siiski lisandunud, isegi sadades. See tuleb eelkõige sellest, et esialgne statistika puhastatakse nende inimeste sündidest-surmatest, kes ei ole alalised Eesti elanikud, ja juurde haaratakse nende Eesti alaliste elanike sündid-surmad, kes on kas sündinud või surnud väljaspool Eestit. Seetõttu on iibe statistika muutunud tavaliselt positiivsemaks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mark Soosaar, esimene täpsustav küsimus!

Mark Soosaar

Lugupeetud peaminister! Mul kui sotsiaaldemokraadil on väga hea meel tõdeda, et ligi kümnekond aastat tagasi Katrin Saksa poolt väljakäidud meie erakonna idee emapalgast on praegu teie juhitava erakonna eestvedamisel ellu viidud. See instrument vanemahüvitise näol on ju üsna oluline vahend selleks, et sündimus suureneks. Aga kõik riigid ja maailma rahvad ju täiustavad pidevalt oma maksupoliitikat ja toetuste poliitikat. Mis te arvate, kas ka vanemahüvitist ei peaks siiski täiustama, nii et alampiiri ja ülempiiri vahe oleks väiksem ja et vanemahüvitise lõppemise ja lapse lasteaeda andmise vahel ei tekiks tühimikku?

Andrus Ansip

Aitäh! Ma olen teiega nõus selles osas, mis puudutas hinnangut vanemahüvitisele. Tege mist on väga hea meetmega. Vanemahüvitis on märgatavalt suurendanud sündimust Eestis ja eriti puudutab see naisi vanuses 25–29 aastat. Aga märkimisväärselt on kasvanud ka järgmi-

se vanusegrupi, 30–34-aastaste sünnitajate arv ja seda seostatakse eelkõige just hästi toimiva vanemahüvitise süsteemiga. Ei ole mõtet hakata muutma seda, mis hästi toimib. Mul on iseenesest hea meel, et ka kõrgepalgalised ja kõrgema haridusega naised on saanud tänu vanemahüvitisele kindlustunde ja on otsustanud soetada peresse näiteks ka kolmanda lapse. Demograafide hulgas ei ole see, kas vanemahüvitis on lisanud inimestele kindlustunnet, et peresse lapsi soetada, enam diskuteeritav, kaheldav – see on väljaspool igasugust kahtlust. Vanemahüvitis on Eesti rahvast hästi teeninud ja soovime vanemahüvitisele pikka iga selleks, et eestlasi saaks palju.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mark Soosaar, teine täpsustav küsimus!

Mark Soosaar

Lugupeetud peaminister! Sellega tuleb nõustuda, mis te ütlesite, aga igal nähtusel te kivad ka kõrvalefektid. Mina võin küll kinnitada, et nii suured erinevused alampiiri ja ülempiiri vahel ei ole ühiskonna sidusust ja solidaarsust kasvatanud, pigem on see kasvatanud kihistumist. Kahjuks ei ole siimaani statistilist uuringut tehtud, kuid nii mitmestki maakonnast on kuulda, et nende laste hulk, kelle kasvatamisest vanemad pärast 18. elukuud ehk siis pärast vanemahüvitise lõppemist loobuvad, on suurenenud. Ma olen püüdnud ka Sotsiaalministeeriumist teada saada, kas seda on uuritud. Kuid kas ei tasuks mõelda sellele, et see hea algatus, mida vanemahüvitis toetab, jätkuks ka edaspidi, kui laps suuremaks kasvab, kestaks pikemat aega ja toimiks paremini?

Andrus Ansip

Aitäh! Väide kihistumise süvenemisest on selgelt paljasõnaline ja seda väidet ei kinnita ka statistika, ei meie oma kodune Eesti statistika ega Eurostati andmed. Aga kahjuks on see väide küllalt üldlevinud. Eesti on viimase kümne aasta jooksul tulude jaotamise ebavõrdsust kõige enam vähendanud riik Euroopa Liidus. Kui Euroopa Liidus on viimase kümne aasta jooksul olnud suundumus suuremale kihistumisele, siis Eestis on varaline kihistumine nende kümne aasta jooksul märkimisväärselt

vähenenud. Kui aastal 2000 oli ülemise 20% tulukvintiili sissetulekute ja alumise kvintiili vahe 6,3-kordne, siis praegu on see 5,0 korda, mis on täpselt Euroopa Liidu keskmine. Ehk siis Eestis on trend tulude jaotumise ühtlustumisele, samal ajal kui Euroopa Liidus on valdav tulude jaotamise ebaühtlustumise trend. Mis puudutab vanemahüvitist, siis tasuks kindlasti meeles pidada, et tänu vanemahüvitisele hakkasid hüvitist saama ka need inimesed, kellel enne lapse sünnitamist üldse sissetulekut ei olnud. See kindlasti pigem vähendab elanikkonna tulude jaotumise ebaühtlust, kui suurendab seda. Vanemahüvitis ei ole mõeldud sotsiaalse meetmena, mille eesmärk oleks tulusid riigis ühtlasemalt jaotada, kuid muu hulgas on ta ka seda eesmärki päris hästi teeninud. Vanemahüvitise eesmärk on ikkagi parandada iivet.

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud kolleegid! Kuna meil on täna palju küsimusi, siis luban ainult kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Jaak Aab!

Jaak Aab

Täna, austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud peaminister! Kui on räägitud noorte peredega, kes on langetamas otsust laps muretseda ja teda kasvatada, ning küsitletud ka noori peresid, kes on läinud siit tööle-elama Põhja-maadesse või teistesse Euroopa riikidesse, siis on nad alati rõhutanud, et kõige rohkem rahuldab neid seal see, et neil on sotsiaalne turvalisus. Kui nad kasvatavad last, siis nad teavad, et lisaks enda panusele toetab neid ka riik, nad saavad anda lapsele hea koolihariduse, hea kasvatus ja selleks ei pea näpistama lausa kõhu kõrvalt. Küsimus on selles, et iibe tõstmiseks ei piisa ainult vanemahüvitisest, mis võib ju olla hea asi. Ka edaspidi on vaja toetust, näiteks tasuta kooliharidust. Samas on valitsus ranitsatoetuse kaotanud. Mis te arvate sellest, et see tasuta haridus võiks olla lõpuni tasuta?

Andrus Ansip

Aitäh! Vanemahüvitis on juba sündimust parandanud, see on fakt ja seda vaidluse alla seada ei ole praegu erilist põhjust. Selleks oleks vaja argumente, aga neid ei ole teil võimalik mitte kusagilt leida, neid lihtsalt ei ole.

Küsitluste järgi hindavad Eesti inimesed vanemahüvitist kõrgelt. Nad ütlevad, et vanemahüvitis annab nendele kindlustunde, mis võimaldab neil peresse lapsi soetada. Ma arvan, et selles osas on Eesti andnud noortele peredele rohkem kindlustunnet kui teie viidatud riigid mujal. Eestis on ka teatavasti haridus tasuta ja kooliharidus on väga heal tasemel. Eesti kulutab haridusele 6,7% sisemajanduse kogutoodangust. See on üldse üks Euroopa suurimaid hariduskulude osatähtsusi võrrelduna sisemajanduse kogutoodanguga. Ma julgen kindlalt väita, et meie haridus on väga heal tasemel. See on just see, mida lapsevanemad ühelt riigilt soovivad. Ka ÜRO inimarengu aruande järgi asetub Eesti haridus maailma kõigi riikide hulgas, mida see aruanne üldse võrdleb, kaheksandale kohale. See on ikka suurepärane tulemus olla maailmas hariduse pingereas riikide hulgas kaheksandal kohal. Ma arvan, et kõik Eesti lapsevanemad võivad kindlad olla, et Eestis saavad nende lapsed hea hariduse. Selleks et head haridust saada, vähemalt põhiharidust ja gümnaasiumiharidust, ei ole tarvis küll kuhugi välismaale minna.

Esimees Ene Ergma

Viimane kohapealt registreeritud küsimus. Kolleeg Paul-Eerik Rummo.

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Mul on olnud üsna rohkesti kohtumisi noorte perekondadega ja põhiline asi, mis neid paneb siiski veel kõhklema kas esimese lapse või rohkemate laste tegemisel, on see, et lastehoiuküsimused ei ole päris korralikult lahendatud. Suur osa omavalitsusi ei ole ikkagi suvatsenud tagada, et igal lapsel, kes seda vajab, oleks tõepoolest lasteaiakoht olemas. Minult on otsesõnu küsitud, kas riik ei kasuta piisavalt võimalust kutsuda korralt omavalitsusi, kes seda oma seaduskohast ülesannet ei täida, et iga laps peab saama vajaduse korral lasteaiakoha.

Andrus Ansip

Aitäh! Ega riiki ei juhita ju mitte ainult Toompealt. Eestis on kohaliku autonoomia printsiip, põhiseaduslik printsiip ja kohalikul tasandil juhitakse riiki ka kohalikest omavalitsustest. Kohalike omavalitsuste elanikel on alati võimalik hääletada ja valida neid, kes

seadusega kohalikule omavalitsusele pandud ülesandeid hästi täidavad, ning mitte enam valida neid, kes seadusega pandud ülesanded täitmata jätavad. Ma usun, et ka Vabariigi Valitsusel on võimalik lähemal ajal kohalikke omavalitsusi jälle aidata ja uuesti käivitada programm "Igale lapsele lasteaiakoht!", mis ülemaailmse finantskriisi tõttu paraku peatada tuli. Nii et lasteaiateema on kahtlemata oluline Riigikogu liikmetele ja Vabariigi Valitsusele ning samamoodi peab see olema oluline ka kõigile kohalikele omavalitsustele.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Nagu ma ütlesin, on meil palju küsimusi ja seetõttu ma kohapealt registreeritud küsimuste esitamiseks rohkem sõna ei anna. Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Veeohutusest

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise küsimuse juurde. Palun, kolleeg Evelyn Sepp, küsimus siseminister Marko Pomerantsile!

Evelyn Sepp

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Ma märgin sissejuhatuseks, et kindlasti on vanemahüvitis väga hea asi, aga paraku on sündimus Eestis langenud neli aastat järjest. Nii et selle kasuteguri üle võib pikalt vaielda.

Aga nüüd ma pöördun siseministri poole. Uppumissurmade ja veekogul saadud vigastuste arv Eestis on kahtlemata masendav. Loomulikult saab alati süüdistada ohvreid endid, mida ka sageli tehakse. See justkui vabastab n-ö avalikes huvides tegutsejad vastutusest ja kohustustest, neil on kellegi peale näpuga näidata ja öelda, et noh, mis meie siin teha saame. Eelmisel sügisel tegi Päästeamet suve traagilistest sündmustest lähtudes väga põhjaliku analüüsi ja ka ettepanekud, mida ja kuidas tuleks teha. See analüüs oli väga aus ja alasti. Kahjuks ei õnnestunud mul seda enam kodulehelt leida. Aga küsimus on, et milliseid järeldusi on Siseministerium sellest analüüsist teinud ja mida ta kavatses sellest lähtuvalt edasi teha.

Marko Pomerants

Tere päevast! Aitüma küsimuse eest! Tõepoolest, kui härja ajab kaevu häda, siis inimese ajab veekogusse tavaliselt kas kuum ilm või huvi just veekogu peal millegagi tegelda või seal midagi vabal ajal ette võtta. Kuuma ilma aspekti ma mainisin seetõttu, et 2010. aasta suvi selles suhtes erakordne oli ja andis sellele kurvale statistikale kindlasti oma lisa. Järeldused on meil aga sellised, et teadliku tegevuse tulemusena on kindlasti võimalik hukkunute arvu vähendada. 2010. aastal kasutasime selleks 1,5 miljonit krooni, mis läks nii kampaaniatele kui ka gümnaasiumiõpilaste koolitamisele. 2011. aastal on meil sellele vaatamata, et eelarvelised piirangud on endiselt peal, võimalik suunata spetsiaalselt sellele teemale 128 000 eurot ehk 2 miljonit krooni. Päästeameti tegevuste raames käiksid selle tegevuste loetelu alla meediakampaaniad, veeohutusala- sed koolitused gümnaasiumiastmes 6800 õpilasele (2010. aastal oli neid õpilasi 4900), ühe päevalehe raames kevadise suurveeohu ajal infolehe avaldamine, kodulehe "Veeohutus" täiendamine. Soovime aidata ka mittetulundusühinguid ja ministeeriumis on meil samuti plaanis mitmesugused tegevused.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Evelyn Sepp, esimene täpsustav küsimus!

Evelyn Sepp

Aitäh! Kui ma õigesti mäletan, siis viidatud analüüsis oli Päästeamet teinud ka omapoolsed arvutused ja ettepanekud raha kohta, mida siis tõesti tõhusalt toimetades peaks kulutama, et oleks võimalik esile kutsuda arvestatav hoiaku muutus. Need summad olid ei vähem ega rohkem kui kümme korda suuremad kui see raha, millele te praegu viitate. Kas *ca* kümme korda väiksem summa näitab, et see teema on kümme korda vähem prioriteetne, kui ta peaks olema? See on minu küsimuse esimene pool. Teine pool on selline: kas te olete kavandanud ka seaduste täiendamist, muutmist, mis puudutab näiteks veeohutust veekogudel, pisilaevu, väikelaevu, paate, päästevahendite kohustuslikkust nendel jne?

Marko Pomerants

Aitüma! Kui olla täpne, siis kümnekordne see vahe ei ole. Päästeameti peadirektor rääkis sellest, et kui raha oleks kroonides suurusjärgus kümnekond miljonit *versus* kaks miljonit, mida me kasutame, siis oleks võimalik saavutada olulist inimeste säästmist. Aga lisaks nendele Päästeameti tegevustele – hea, et te andsite niisuguse suunava võimaluse sellest rääkida – on Siseministeeriumil endal plaanis 2011. aastal välja töötada kutsestandardid rannavalvuritele ja vaadata läbi ohutusnõuded, mis on kehtestatud süsta, kanuu ja muu veesõiduki rentimisel või matka korraldamistega tegelevatele ettevõtetele. Praegu on selline huvitav olukord, et nendele väikejuvvahenditele, purjelaudadele, vesijalgratastele ja alla 2,5-meetrise pikkusega paatidele ei ole kehtestatud mingisuguseid varustusnõudeid. Loomulikult ei saa need liigist tulenevalt olla ka ühesugused. Keegi ei kujuta ette, et näiteks purjelaul oleks lisaks veel päästerõngas, päästevest peaks niikuinii olema. Samuti on plaanis kehtestada nõuded rannavalveteenuse pakkumisele, see tuleb ära teha, kuigi 2010. aasta statistika järgi sellel avalikes randades uppumissurmades eriti suurt osa ei olnud, võib öelda, et praktiliselt üldse ei olnud. Lisaks on näiteks Harju maavanem võtnud ette omapoolseid tegevusi korralduse kaudu, mis sisaldab päästevestide kasutamise nõudeid kohaliku omavalitsuse territooriumil. Aga see puudutab Harju maad. Nii et kokku rahalisi vahendeid mitmesugustele prioriteetsetele valdkondadele lisaks veeohutusele võiks olla ja peaks olema meie valdkonnas – pean silmas sisejulgeolekut – oluliselt rohkem, aga me lähtume ja oleme lähtunud sellest, mida Eesti maksumaksja on suutnud meile anda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Evelyn Sepp, teine täpsustav küsimus!

Evelyn Sepp

Aitäh! Minu teine täpsustav küsimus puudutab koostööd eri ministeeriumide haldusalade vahel, sest tegemist on kahtlemata väga kompleksse küsimusteringiga. Milline koostöö on teil olnud näiteks Kultuuriministeeriumiga, kellele allub sport ja kooli kohustuslik ujumine, Haridus- ja Teadusministeeriumiga, kes

tegeleb õppekavadega üldisemalt, Sotsiaalministeeriumiga, kelle haldusalas on tervisepoliitika ja võib-olla ka alkoholipoliitika, ning näiteks majandusministeeriumiga, keda see valdkond alkoholipoliitika kaudu samuti puudutab. Millist koostööd te olete teinud või kavatsete teha, et läheneda põhjustele ja tagajärgedele komplekselt?

Marko Pomerants

Aitüma! Eks siin on selliseid valdkondi, kus ministeeriumid saavadki täiesti iseseisvalt panustada. Kui me peame silmas õppekavasid, siis siin on Haridus- ja Teadusministeerium äsja teinud uuenduse ja õppekavades on ujumine kui algõpetus olemas. Omaette teema, mis jälle nõuab lisaraha, on see, kuidas need toetused, mida Kultuuriministeeriumi kaudu ujumise algõpetuseks omavalitsustele antakse, võiksid ja saaksid olla suuremad. Ma arvan, et siin on prioriteedid või õigemini see, mida saaks paremini teha, asjaomastel ministeeriumidel otsustatud. Mis puudutab alkoholipoliitikat, siis siin on meie ja Sotsiaalministeeriumi seisukohad loomulikult ühesugused, ja mitte ainult veeohutuses, vaid üleüldse. Kõik need veeohutusnõuded ja veesõidukitele kehtestatud nõuded on tõepoolest sündinud meil koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga ning meie poole pealt on inimesed, kes päästevaldkonna poliitikat kujundavad, need spetsialistid, kes siis juba ametnike tasemel peaksid otsima seda ühisosa tegutsemises selle nimel, et inimesi rohkem ellu jääks.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun kõigepealt kolleeg Toivo Tootsen!

Toivo Tootsen

Aitäh! Lugupeetud minister! Võrumaa Vetelpäästeühingu pikaajaline juht Vambola Sulg kirjutas Võrumaa Teatajas, et tuntud sportlase Taavi Peetre surmaga lõppenud paadiõnnetuse Tamula järvel oleks võinud ära hoida või vähemalt mehe elu päästa see, kui seal oleks olnud aastaringne valve. Selline vetelpäästevalve tegutses järvel veel kümnekond aastat tagasi, aga nüüdseks on see tegevus lõpetatud. Ta arvas ka, et suur uppunute hulk viimastel aastatel on tingitud vetelpäästejaamade ja vetelpääste-

postide riikliku toetuse kaotamisest 2000. aastal. Varem korraldasid vetelpäästejaamad lisaks päästetegevusele ka ujumiskursusi ja paadijuhtimiskursusi ning sealsamas Tamula ääreski õpetati suve jooksul mitusada last ujuma. Kas kõike seda arvesse võttes ei oleks ikkagi mõistlik taastada vetelpäästejaamade ja vetelpäästepostide riiklik rahastamine, nende tegutsemine n-ö riiklikul tasemel?

Marko Pomerants

Aitüma! Juhul kui vahendeid oleks piirilt, aitaks säärane toetus loomulikult kaasa sellele, et inimesed oleksid veekogudel ohutumas olukorras. Paraku ei ole selliseid võimalusi leidunud, kui pidada silmas Eesti riiki, ja see, mis puudutab rannavalvet, on praegu ranna haldaja-valdaja, kohaliku omavalitsuse ülesanne olnud. Ma ei usu ka seda, et kui sellised rikkalikumad rahalised vahendid oleksidki olemas, saaks rannavalvet veekogude juures aastaringelt ja ööpäevaringselt pidada. Ma arvan, et praktikas see nii ei oleks, isegi kui raha oleks oluliselt rohkem. Nii et hästi oluline osa kogu selles veeloos, vaatamata sellele, et inimesi tuleb koolitada, et nõuded peavad olema, et järelvalve peab olema, jääb ikkagi ka inimesele endale, siin ei ole midagi parata.

Esimees Ene Ergma

Viimane kohapeal registreeritud küsimus. Palun, kolleeg Tiit Kuusmik!

Tiit Kuusmik

Aitäh, austatud juhataja! Härra minister! Ma tulen küsimuse juurde, mille üle on küll palju vaieldud, aga mida ei ole võib-olla mitte alati stabiilselt reguleeritud – ujumise algõpetuse juurde. Praegu on ressursid jaotatud põhimõtteliselt kolme ministeeriumi vahel, Haridus- ja Teadusministeeriumi, Kultuuriministeeriumi ja Sotsiaalministeeriumi vahel. Kui nüüd võtta seda algõpetust ühe osana sellest, kuidas tagada inimeste turvalisus, nagu öeldakse, maast madalast kuni täiskasvanueani välja, kas siis on kavas arutada või on juba arutatud, mismoodi muuta kogu süsteem üheks tervikuks, alates algõpetusest kuni randade turvalisuseni välja?

Marko Pomerants

Aitäh! Ma ei usu, et on olemas selline programm nagu "Ujuv Eesti", kus oleks olemas tervikvaade, alates tõepoolest lapse sünnist kuni selleni, kuidas see inimene oma elu veekogudel veedab. Mina olen vestlustest Kultuuriministeeriumi spordivaldkonna asekancleri Tõnu Seiliga aru saanud, et n-ö esimese sammuna oleks hästi oluline mitte see, et me võtame kogu maailma süle, vaid et sellele algastmeõpetusele, mis on esimeses-teises klassis, oleks juurde panna kursuse kordamine kuskil keskastmes. See oleks suur samm, aga siin on jällegi vahendite küsimus.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra siseminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Tervishoiusüsteemi arendamisest

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Rein Rataselt peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Rein Ratas

Täna, auväärt esimees! Austatud härra peaminister! Eesti ühiskonnas on küllalgi suured erinevused eeskätt regionaalsel, vanuselisel ja hariduslikul tasandil. Siit tulenevad ka, vähemalt osaliselt, meie viletsavõitu tervise näitajad, mida omakorda võimendab meie tervishoiu nõrk hooldus-, järel- ja koduravisisüsteem. On ju nii, et haiglast ja arstikabinetist välja astudes jääb abivajaja üksinda. Härra peaminister! Kas te näete vajadust ja ka võimalusi arendada hooldustervishoidu mõningase kiirendusega? Olen rääkinud.

Andrus Ansip

Aitäh! Ütleksin siiski, et üldhinnang Eesti meditsiinisüsteemile on hea. Seda kinnitavad ka väga mitmed avaliku arvamuse uuringud, mida on teinud Eesti avaliku arvamuse uurijad ja mõned institutsioonid. Eesti inimesed hindavad meie tervishoiusüsteemi ja tervishoiuteenuste kvaliteeti väga kõrgelt. Loomulikult on see nii eelkõige tänu meie headele, kõrge kvalifikatsiooniga arstidele, kuid ka tänu sellele, et me oleme viimaste aastate, julgen isegi öelda, et peaaegu kümne aasta jooksul väga oluliselt panustanud ka meditsiini, tervishoiu-

süsteemi ja selle taristusse. Raha, mis läheb haiglate renoveerimiseks ja ehitamiseks, on päris märkimisväärselt ette nähtud ka käesolevaks ja järgmiseks aastaks. Ülisuured investeeringud on tehtud PERH-i Tallinnas ja Tartu Ülikooli Kliinikumi, aga teised suuremad haiglad saavad samuti märkimisväärsed investeeringuid. Ka hooldusravi parandamiseks on maakonnakeskuste haiglatesse tehtud väga suuri investeeringuid. Ma usun, et nende investeeringute tulemusel on nii hooldusravi kättesaadavus kui ka hooldusravi kvaliteet oluliselt paranenud. Ma olen kaugel sellest, et öelda: kõik on tehtud ja midagi paremaks muuta enam ei anna. Annab küll ja sellega me tegeleme.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rein Ratas, esimene täpsustav küsimus!

Rein Ratas

Täna, auväärt esimees! Austatud härra peaminister! Tartu Ülikooli tervishoiukorralduse professor Raul Kiivet väidab, et eakamate patsientide ja krooniliste haigete aitamisel oleme veel koolieelikud ja me ei suuda ette näha seniste tegematajätmist tagajärgi. Härra peaminister! Kas te nõustute nimetatud professori hinnanguga, et viimase kümne aasta vältel pole meil tervishoiusüsteemi ja sotsiaalsektorit edasi arendatud ja sotsiaalsektori kontseptsioon selle koostöö kohta puudub hoopis? Mida siis teha? Olen rääkinud.

Andrus Ansip

Aitäh! Ma kindlasti ei nõustu selle väitega ja ma ei suuda ka uskuda, et auväärt professorile võiks omistada teie esitatud väidet. Või kui see väide tõepoolest temale kuulub, siis on see väide ilmtingimata kontekstist välja rebitud, sest keegi ei saa tõsimeelselt väita, et Eesti tervishoius pole viimase kümne aasta jooksul olnud mitte mingisuguseid arenguid. Arengud on olnud väga märkimisväärsed nii tervishoiukorralduses kui ka eriti tervishoiu materiaalses baasis, need arengud on olnud vaieldamatud. Neid arenguid on tunnetanud Eesti inimesed, kes on Eesti meditsiini väga kõrgelt hinnanud, ja ma usun, et auväärt professor kinnitab sedasama, mida kinnitavad väga paljud uuringud.

Ma kasutaksin võimalust ja õiendaksin ära ühe järjekordse vea. Proua Evelyn Sepp väitis, et viimase nelja aasta jooksul on sündimus Eestis järjepidevalt vähenenud. See väide ei ole tõene. Sündide arv oli 2010. aastal 15 842 – see on esialgne, aga seda korrigeeritakse, sest teatavasti on üksjagu Eesti elanikke sünitanud väljaspool Eestit ja eelmiste aastate järgi võib öelda, et seeläbi meie sündide arv suureneb. 2009. aastal oli sündide arv 15 763. 2008. aastal, jah, oli sünde rohkem – 16 028 –, 2007. aastal 15 775 ja 2006. aastal 14 877. Kui vaadata summaarset sündimuskordajat, siis see on kasvanud päris kiiresti: 1998. aastal oli see 1,28 ja 2009. aastal juba 1,63. See kõneleb kõige ilmekamalt rahvastiku püsimisest.

Esimees Ene Ergma

Palun jääme küsimuste piiridesse! Palun, teine täpsustav küsimus, kolleeg Rein Ratas!

Rein Ratas

Täna! Austatud härra peaminister! Jutt käib meil ikkagi eeskätt hooldusravi- ja koduravist. Minu väide, mille te panite kahtluse alla, leiab kinnitust, kui te suvatsete lugeda selle aasta 17. jaanuari ajalehte Postimees, kus see on toodud. Oma arstide arvult tuhande elaniku kohta oleme praegu veel muu Euroopaga enam-vähem samal tasemel. Halastajaõdede ja hooldustöötajate arvult oleme aga Rootsi ja Soomega võrreldes näiteks kolm korda kehvas seisus. Kas te näete võimalust tervishoiusüsteemi peamiste tugitalade, õdede ja hooldustöötajate arvu oluliselt suurendada? Olen rääkinud.

Andrus Ansip

Aitäh! Me oleme ka nende suhtarvudega jõudnud oluliselt lähemale Euroopa Liidu keskmisele. Kui te nüüd võtate väita, et meil on õdesid, hooldusraviõdesid kolm korda vähem kui mõnes Põhjamaade riigis, siis selle väite vastu ei suuda ma vaielda, sest sellist statistikat minul käepärast ei ole. Küll aga võin ma kinnitada seda, et Eestis töötavate õdede arv 100 000 elaniku kohta on Euroopa Liidu keskmisega võrreldaval tasemel ja siin meil väga suurt mahajäämust ei ole, ehkki tuleb tunnistada, et me oleme allpool Euroopa Liidu keskmist. Kui need suhtarvud Euroopa Liidus on aastate võrdluses 747 ja 756 ehk umbes 750

õde 100 000 elaniku kohta, siis Eestis on see arv 100 võrra väiksem ehk 655-656. Umbes selline on see proportsioon. Arstidel on see proportsioon märksa parem. Eestis on üle 4400 arsti ja arstide arv 100 000 elaniku kohta on meil aastate kaupa 330 ja 335, Euroopa Liidus 313, 318, 321, 323 – eri aastatel erinevad arvud. Me oleme selles mõttes, kui vaadata arvnäitajaid, Euroopa Liidu tasemel. Ma usun, et meie arstid on märksa parema kvalifikatsiooniga kui Euroopa Liidus arstid keskmiselt ja sellest ka meie elanike väga kõrge hinnang meie arstikonnale.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Jaak Aab!

Jaak Aab

Täna, Riigikogu esimees! Lugupeetud peaminister! Minu küsimus puudutab ka tervishoiu jätkusuutlikkust. Me panustame teiste Euroopa Liidu riikidega võrreldes SKT-st suhteliselt vähe, ühe kõige väiksema osa. Jah, me pigistame selle rahaga välja kõige suurema tulemuse ehk Eesti tervishoid on tõesti väga efektiivne, seda tunnustavad rahvusvahelised uurimused. Eelmisel aastal avaldatud uuring rahastamise jätkusuutlikkusest tervishoius, mis valmis koostöös Maailma Terviseorganisatsiooniga, räägib seda, et me saame hakkama lähemad paar aastat, kuid siis tekib niisugune kriitiline moment. Ka Maailma Terviseorganisatsioon soovib panustada rohkem, sest inimeste omaosalus on kasvanud nii suureks, et nemad panustada enam ei suuda. Esimene soovitus on siiski see, et just avalik sektor peaks tervishoidu rohkem panustama, ja lähiajal tuleb need otsused teha. Mida teie sellest arvate?

Andrus Ansip

Aitäh! Tervishoiu kogukulude osatähtsus võrrelduna sisemajanduse kogutoodanguga on Eestis küllalt kiiresti kasvanud. Kui meil oli aastatel 2002–2003 tervishoiu kogukulude osatähtsus 4,9–5,0% sisemajanduse kogutoodangust, siis aastal 2009 on see juba 7,0%. See on päris märkimisväärne tervishoiukulude kasv nii lühikese perioodi jooksul. Muidugi me teame, et see protsent on suuresti mõjutatud ka sellest, et sisemajanduse kogutoodangu maht iseenesest on vähenenud, aga tervishoiukulu-

tuste maht pole samas proportsioonis vähenenud. Kuid 4,9% ja 7,0% näitavad väga märkimisväärset kulutuste kasvu ja toonitan veel kord, et see kasv on leidnud aset viimase viie aasta jooksul. Me oleme teatavasti haigushüvitiste süsteemi ümber korraldanud, kuna Eestis hüvitatud haiguspäevade arv kasvas neljaviie aasta jooksul 7,5 miljonilt 9,2 miljonile. Pärast seda, kui me muutsime oma hüvitiste süsteemi selliseks, nagu see on Euroopa Liidu teistes liikmesriikides – Eesti oli enne seda muudatust ainus Euroopa Liidu liikmesriik, kus töandjatel ei olnud mitte mingisugust võimalust panustada haigushüvitistesse –, on süsteem muutunud märksa efektiivsemaks ja tervishoiule, meditsiinile jääb raha märksa rohkem järele.

Esimees Ene Ergma

Viimane kohapeal registreeritud küsimus. Palun, kolleeg Nikolai Põdramägi!

Nikolai Põdramägi

Aitäh, Riigikogu esimees! Lugupeetud peaminister! Homme on meil siin Riigikogu saalis arutusel olulise tähtsusega riiklik küsimus "Tervishoiu olukord Eestis". Kuidas teie hindate Eesti Vabariigi tervishoiu olukorda, mis seisundis ta on, mis on tema plussid ja mis on miinused? Plussidest me põgusalt juba kuulsime, aga kas miinuseid ka on?

Andrus Ansip

Aitäh! Alati saab paremini, kuid Eesti tervishoiusüsteemi kõige suurem pluss on vahendite väga efektiivne kasutamine. Eesti tervishoiusektoris kulutatakse raha peaaegu poole vähem kui näiteks Šveitsis, aga ravi tulemus on Eestis, vaatamata sellele, et raha kulutatakse vähem, peaaegu samal tasemel kui mõnes väga rikkas riigis. Ma muidugi ei nõustu ka sellega, nagu oleks Eesti kõige väiksemate tervishoiu kogukuludega riik kas Euroopa Liidus või maailmas tervikuna. See väide on meelevaldne, sel pole mitte mingisugust statistilist kinnitust. Nii see ei ole. Aga alati saab paremini!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Euroopa Liidu ja Venemaa vahelisest viisavabadusest

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus. Palun, kolleeg Inara Luigas, küsimus välisminister Urmas Paetile!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Euroopa Liidu ja Venemaa vaheline jutuajamine viisavabaduse üle on kestnud juba tükk aega ja ilmselt see jätkub. See protsess on läbinud mitu etappi ja nähtavasti kestavad läbirääkimised suhteliselt kaua. Aga Venemaa välisminister Sergei Lavrov on öelnud, et Venemaa soovib lahendada erimeelsused väga kiiresti ja et paari aastaga viisavabadus Euroopa Liidu ja Venemaa vahel tuleb. Kindlasti on ka Eestil oma roll selles süsteemis ja kogu selles protsessis, aga kunagi ei ole kuskilt lugeda saanud, milline on Eesti ametlik seisukoht. Minu küsimus ongi, milline on Eesti ametlik seisukoht Euroopa Liidu ja Venemaa viisavabaduse küsimuses.

Urmas Paet

Aitäh küsimuse eest! Eks seda on ikka saanud lugeda ka, seda seisukohta olen minagi korduvalt väljendanud. See seisukoht on selline, et Euroopa Liit peab kõiki võimalikke viisavabaduse taotlejaid käsitlema ühtemoodi. Mis tähendab, et on selged tehnilised nõuded, mida riik peab täitma, et saavutada viisavabadus Euroopa Liiduga. Lisaks nendele tehnilistele nõuetele ei saa muidugi mööda minna ka üldisest poliitilisest kontekstist. Näiteks, milline on õigusriigi põhimõtete järgimise seisund või inimõiguste seisund selles konkreetsetes riigis. Needki aspektid on olulised. Nii et kui lühidalt kokku võtta, siis Eesti on selle poolt, et Euroopa Liidul oleks viisavabadus kõigi nende riikidega, kes vastavad nii tehnilistele kui ka poliitilist konteksti arvestavatele kriteeriumidele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas, esimene täpsustav küsimus!

Inara Luigas

Aitäh, lugupeetud välisminister! Nii nagu ma mainisin, ütles Venemaa välisminister, et

kõik need nõuded saavad olema täidetud. Aga kui nüüd rääkida Eesti seisukohast, siis kindlasti jagab ka kaitseminister Jaak Aaviksoo teie seisukohta. Ta on käinud Võrumaal ja korduvalt öelnud, et viisavabadus Venemaaga ei ole mitte ainult Eesti riigi suur võit, vaid eriti just Kagu-Eesti suur võit. Näiteks Võrumaa Teatajas ilmunud artiklis arvab kaitseminister ka seda, et Venemaa suur huvi viisavabaduse vastu on tingitud sellest, et Venemaa soovib seda territooriumi majanduslikult rohkem hõlmata. Kui me vaatame statistikat kuritegevuse seisukohast, siis näiteks Võru linn on teinud suure hüppe ja on kuritegevuse registris päris neljandal kohal. Kas selline viisavabadus võib tekitada Eestile ka mingisuguseid ohtusid? Kuidas valitsus on võtnud arvesse neid ohte ja milleks Eesti riik peaks selles osas valmis olema?

Urmas Paet

Aitäh! Nagu ma nimetasin, on tegemist suure hulga nii tehniliste kui ka poliitiliste aspektidega. Tehniliste nõuete hulgas on näiteks see, et reisidokumendid peavad vastama Euroopa Liidule vastuvõetavatele nõuetele ehk peavad olema biomeetrilised. Teiseks tuleb asuda täitma juba 2007. aastal koos viisalihtsustuslepinguga sõlmitud tagasivõtuleppeid. Näiteks Eestiga ei ole siiani isikute tagasivõtmise rakendusprotokolli sõlmitud, kuigi selle leppe sõlmimisest on pea neli aastat möödas. Venemaal tuleks kaotada registreerimiskohustus Euroopa Liidu kodanikele. Ma nimetaksin ka neidsamu õigusriigi ja inimõigustega seonduvaid küsimusi. Nii et tegelikult on teemade ring väga lai. Kui vaadata viimaseid riike, kes said viisavabaduse Euroopa Liiduga – need on näiteks Lääne-Balkanil asuvad Serbia, Makedoonia ja Montenegro –, siis ka nemad pidid täitma kõik needsamad tingimused. Nagu ma nimetasin, tuleb kõiki viisavabadust taotlevaid riike käsitleda ühtemoodi.

Mis puudutab võimalikku kuritegevusriski või muid riske, siis kindlasti ei maksa siin olla liialt paranoiline. Aga samas teeb Euroopa Komisjon praegu põhjalikku koondraportit viisadialoogi raames kogutud info kohta ja analüüsi viisavabaduse mõjude kohta, samuti tagasivõtulepingu ja selle rakendusprotokollide toimimise kohta. Nii et see töö on hästi põhjalik, mida Euroopa Komisjon teeb. Kindlasti on nii meil kui ka teil väga huvitav selle analüüsiga

tutvuda. Ma loodan, et see saab peatselt valmis. Seal on näiteks analüüsitud ka teie nimetatud mõju kuritegevusele Euroopa Liidus, mis võiks viisavabadusest teoreetiliselt tuleneda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas, teine täpsustav küsimus!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud välisminister! Ma oleksin tegelikult tahtnud rohkem kuulata seda, mida Eesti nende ohtude vältimiseks kavatses ette võtta, aga eks sellega ole Eestil veel natuke aega. Kui rääkida kõiki-dest nendest positiivsetest asjadest ja positiivsest stsenaariumist, siis arvatakse, et kui viisavabadus tuleb, aktiveerub meil ka majandustegevus ja kaubanduslik suhtlemine. Minu küsimus on järgmine: kas valitsus on ka seda teemat arutanud, on ta saavutanud mingeid kokkuleppeid? Mida Eesti riik peaks tegema juba täna-homme näiteks Kagu-Eesti piirkonnas, Eesti riigis tervikuna, et muuta piirkond ja kogu Eesti riik atraktiivseks vastuvõtumaaks?

Urmas Paet

Kõigepealt veel teie kommentaari kohta kuritegevuse osas, et kuidas Eesti peaks nende ohtudega tegelema. Nagu ma nimetasin, on Euroopa Komisjonil käsil analüüsi tegemine. Nii et enne, kui hakata ohtudega võitlema, tuleb selgeks teha, kas üldse mingid ohud on. Täna ei ole see analüüs, mis peaks ütleva, kas üldse mingisuguseid ohte näha või mis laadi need on, veel valmis. Kui need on fikseeritud, siis järgmine loogiline samm oleks tõepoolest nendega tegelema hakata.

Mis puudutab aga Eesti atraktiivsust, siis mulle näib, et praegugi ei ole selle atraktiivsusega Vene turistide seas midagi lahti. Eestit külastanud Vene turistide arv suurenes eelmisel aastal, võrreldes üle-eelmise aastaga, umbes 50%. Olgugi et Eesti on juba viimasel kahel aastal väljastanud suurema osa viisadest mitmekordsete ja pikaajaliste viisadena, kasvav viisataotluste arv meie esindustes Venemaal ka eelmisel aastal ikkagi 21%, võrreldes üle-eelmise aastaga. Kui me siin aastavahetuse paiku kuulsime, et miks me ei kasuta ära võimalust ega võta siia muudkui rohkem ja rohkem Vene turiste, siis minul jäi küll selline

mulje, et näiteks aastavahetusel olid majutusasutused kõik täis. Küsimus on, et kuhu me neid siis võtame rohkem ja rohkem, ehk tegelikult peaks ka Eesti enda n-ö turismiinfrastruktuur selleks rohkem valmis olema.

Üks oluline aspekt, mis puudutab Eesti külastamist ja ka meie inimeste reisimist Venemaale, on piiriületuse temaatika, st sellesama viisadialoogi raames piiriületusjärjekordade kaotamine ehk normaalse piiriületustempo tagamine. See on üks väga oluline põhimõtteline punkt ka meie jaoks. Nii et see teema on kõnealus kontekstis ka selgelt üleval. Kui inimesed peavad tundide kaupa piiril ootama, siis võib-olla nad tõesti mõtleavad korra veel, kas ikka tasub reisi ette võtta. Nii et piiriületustempo on üks väga praktiline probleem nendes suhetes.

Marko Pomerants

See ongi Eesti seisukoht.

Urmas Paet

See ongi Eesti seisukoht, nii nagu siin härra lisab.

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud kolleegid! Meie infotunni aeg on läbi. Ma tänan teid küsimuste esitamise eest ja suur tänu valitsusliikmetele ja peaministrile küsimustele vastamise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu IX istungjärgu kolmanda tööädala kolmapäevast istungit. Head kolleegid! Nüüd on aeg eelnõusid ja arupärimisi üle anda. Kutsun kõnepulti kolleeg Marek Strandberg!

Marek Strandberg

Head kolleegid! Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsioonil on põhjust üle anda konkurentsiseaduse ja karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu, mille sisu on ühtpidi kaitsta tavapärast monopolseteks muutuvate ettevõtete hulgas mitmekesisust ja teistpidi piirata monopolide kontsentreerumist juhtudel, kui see võib võimalik olla. Need on paar aspekti,

mis on jäänud senises monopolidevastase seaduse paketi märkamata, ja eeldatavalt võiks selle täiendamine olukorda monopolide ohjeldamisel parandada.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Head Riigikogu liikmed! 17 kolleegi nimel on mul üle anda arupärimine riigikontrolör Mihkel Oviirile. Arupärimine puudutab sel nädalal tallinlaste postkasti saabunud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja KredExi kinnimastud reklaammaterjali, mille pildi peal on neonvesti kandev majandusminister Juhan Parts. Materjal sisaldas endas pöördumist, mille kohta on juba öeldud, et see rikkus Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liidu algatatud head valimistava. Aga asi ei puuduta ainult tava, vaid riigikontrolör peab jälgima ka raha väärkasutust. Kuna tegemist ei ole ühekordse juhtumiga, vaid Isamaa ja Res Publica Liitu kuuluvad poliitikud on ka varem enne valimisi teinud korduvalt postitusi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi raha eest, siis me palume riigikontrolöril anda hinnang, kas selline rahakasutus aktiivse valimisperioodi ajal on otstarbekas. Kas korterelamute rekonstrueerimise toetust ei oleks saanud tutvustada ilma neonvestis poliitiku pildi ja allkirjata ja kas selline rahakasutus poliitiku poolt, kes on ka sama ministeeriumi minister, on riigikontrolöri meelest vastuvõetav? Ma tänan tähelepanu eest ja annan üle 17 Riigikogu liikme arupärimise.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatusel nimel olen vastu võtnud ühe seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui eelnõu vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis otsustab juhatus selle menetluse kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimine vastab seadusele, siis edastan selle adressaadile otsekohe.

Mõningad teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid. Esiteks, Vabariigi Valitsuse üleile algatatud maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on maaelukomisjon; teiseks, Vabariigi Valitsuse üleile al-

gatatud loomatauditõrje seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on maaelukomisjon; kolmandaks, Vabariigi Valitsuse eile algatatud väärt-paberituru seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on rahanduskomisjon; neljandaks, Vabariigi Valitsuse eile algatatud kalandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on maaelukomisjon.

Riigikogu juhatus on registreerinud Riigikogu liikme Robert Antropovi lahkumise Eesti Reformierakonna fraktsioonist.

Head kolleegid! Teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 85 Riigikogu liiget, puudub 16.

1. Kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (870 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame tänaste päevakorrapunktide arutelu. Päevakorra esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu 870. Palun hääletada!

Eelnõu poolt hääletas 86 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 13.)

2. Ravikindlustuse seaduse § 41 muutmise seaduse eelnõu (873 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud ravikindlustuse seaduse § 41 muutmise seaduse eelnõu kolmandat lugemist. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõne-

soove ei ole. Me võime minna lõpphääletuse juurde.

Hea Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud ravikindlustuse seaduse § 41 muutmise seaduse eelnõu 873. Palun hääletada!

Poolt hääletas 82 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 14.)

3. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (599 SE) teise lugemise jätkamine

Esimees Ene Ergma

Kolmas punkt meie päevakorras on Vabariigi Valitsuse algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu teise lugemise jätkamine. Palun ettekandjana kõnepulti õiguskomisjoni esimehe kolleeg Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 599 on täna teie ees selleks, et jätkata teist lugemist. Nagu te mäletate, läbiti teise lugemise esimene etapp juba mõni aeg tagasi, siis oli teie ees päris mahukas muudatusettepanekute pakett. Täna jätkub siis teine lugemine ja kokku on eelnõu kohta esitatud kaheksa muudatusettepanekut, millest kuus on sisult redaktsioonilised.

Meenutuseks niipalju, et see eelnõu esitati parlamendile 2009. aasta lõpul. Eelnõu menetlemisel on tehtud palju tööd. Kokku pandi ka ekspertidest koosnev tööühm, kelle eesmärk oli töötada läbi kõik eelnõu kohta antud arvamused, mis olid saanud Riigikohtult, Eesti Advokatuurilt, Eesti Juristide Liidult, Eesti Kohtunike Ühingult ning Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonnalt. Need muudatusettepanekud, mida oli üle 100, leidsid teisel lugemisel möödunud aasta novembris Riigikogu heakskiidu.

Õiguskomisjon arutas teise lugemise jätkamist ehk siis valmistus tänase täiskogu arutelekuks 17. jaanuari istungil. Sisuline muudatusettepanek on Erik Salumäelt ja kuus muudatust on redaktsioonilised. Esimene muudatusette-

panek muudab § 137¹ kehtivas kriminaalmenetluse seadustikus ja puudutab kriminaalmenetluses kautsjoni kohaldamist välistavate paragrahvide loetelu. Muudatusettepanekud 2–5 ja 8 on sisult tehnilised. Kuues, Erik Salumäe esitatud muudatusettepanek on ainukene sisuline muudatus teise lugemise jätkamise käigus. See puudutab seda, et alaealisi koheldakse kohtulahendite avalikustamisel eriliselt. Teatavasti on eelnõus välja pakutud põhimõte, mille järgi alaealiste kohtulahendeid ei avalikustata. Me oleme aga eelnõu menetlemise pannud ette seda põhimõtet muuta, mis tähendaks, et kui alaealine on süüdi tunnistatud kolmes kriminaalasjas, siis võiks olla tegemist ka kohtulahendiga, mis kuulub avalikustamisele. Me kaalume siin üheaegselt nii alaealise huve kui ka kolmandate isikute huve, kes peaksid olema teadlikud süüdi tunnistatud isiku toimepandud korduvatest süülistest tegudest. Muudatusettepanek 7 täiendab kriminaalmenetluse rakendamise seadust ja on samuti redaktsiooniline.

Me tegime komisjonis konsensusliku otsuse arutada eelnõu täna täiskogus teise lugemise jätkamisel, ja kui teine lugemine täna lõpetatakse, siis homme võtta kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seadus vastu. See seadus nõuab 51 poolthäält. Täna väga!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Ken-Marti Vaher! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

Asume muudatusettepanekuid läbi vaatama. Seaduseelnõu kohta on kaheksa muudatusettepanekut. Muudatusettepanekud 1, 2, 3, 4 ja 5 on esitanud juhtivkomisjon. Kuuenda muudatusettepaneku on esitanud kolleeg Erik Salumäe, juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. Seitsmenda ja kaheksanda on esitanud juhtivkomisjon, st kõik on arvestatud täielikult. Seaduseelnõu 599 teine lugemine on lõpetatud.

4. Prokuratuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu (814 SE) teise lugemise jätkamine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud prokuratuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu teise lugemise jätkamine.

Ettekandeks palun kõnepulti põhiseaduskomisjoni esimehe kolleeg Väino Linde!

Väino Linde

Minu lugupidamine, head kolleegid ja istungi juhataja! Nagu me mäletame, katkestati prokuratuuriseaduse teine lugemine veidi aega tagasi, täpsemalt öeldes juba eelmise aasta detsembris. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli 14. jaanuar s.a. Komisjonis vaatasime eelnõu uuesti üle 20. jaanuaril. Muudatusettepaneku oli esitanud meile hea kolleeg Ene Kaups. Justiitsministeerium toetas tema muudatusettepanekut, mis käsitles seda, et riigi peaprokurör peaks oma tegevuse kohta aruande esitama riigi põhiseaduskomisjonile, mitte riigi õiguskomisjonile, sest tema aruanne on siiski rohkem seotud isikute põhiseaduslike õiguste ja nende riivetega, mis prokuröri töös võivad isikute suhtes ette tulla. Põhiseaduskomisjon põhimõtteliselt toetas seda lähenemisi. Tuletan meelde, et eelnõu esialgses tekstis oli ka see märgitud prokuratuuri n-ö kodukomisjoniks. Põhiseaduskomisjonis me muutisime selle menetluse käigus õiguskomisjoniks, mis tundus küll olevat meie arvates õigustatum, sest kogu kriminaalmenetlusega seonduv ala käib nii politseil kui ka prokuratuuril eelkõige õiguskomisjoni kaudu. Aga kui seda peeti nii oluliseks ja selline ettepanek põhiseaduskomisjonile juba laekus, siis me ei olnud sugugi kitsarinnalised ja toetasime seda seisukohta. Sellest innustatuna otsustas komisjon tuua eelnõu täna siia teisele lugemisele. Meie ettepanek on teine lugemine lõpetada, et me jõuaksime enne praeguse koosseisu volituste lõppu minna selle eelnõuga kolmandale lugemisele ja seaduse vastu võtta. Eelnõu muud asjaolud, head kolleegid, on teile meie varasematest menetlusetappidest kindlasti tuttavad ja ma ei hakka neid üle kordama. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Väino Linde! Küsimusi teile ei ole. Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Muudatusettepaneku on esitanud üks Riigikogu liige – Ene Kaups – ja juhtivkomisjon on ettepanekut täielikult arvestanud. Seaduseelnõu 814 teine lugemine on lõpetatud.

5. Rahvusvahelisel tsiviilmissioonil osalemise seaduse eelnõu (829 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud rahvusvahelisel tsiviilmissioonil osalemise seaduse eelnõu teist lugemist. Palun ettekandjaks kõnepulti väliskomisjoni esimehe kolleeg Sven Mikseri!

Sven Mikser

Austatud juhataja! Head kolleegid! Rahvusvahelisel tsiviilmissioonil osalemise seaduse eelnõu esimene lugemine toimus siin saalis eelmise aasta 10. novembril ja siis määrati muudatusettepanekute esitamise tähtajaks eelmise aasta 24. november. Tähtajaks esitas eelnõu muutmiseks ettepanekuid kolleeg Mati Raidma. Komisjon arutas seda eelnõu esimese lugemise järel oma istungitel 10. ja 18. jaanuaril. 10. jaanuaril toimunud istungil arutati ettevalmistamist teiseks lugemiseks. Kohale olid kutsutud ka muudatusettepanekuid esitanud riigikaitsekomisjoni esimees Mati Raidma, Välisministeeriumi juriidilise osakonna 1. büroo jurist Mare Tropp ning Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna nõunik Katre Tubro. Vaatasime läbi esitatud muudatusettepanekud, millest Mati Raidma võttis kolm ettepanekut tagasi ja üht muudatusettepanekut otsustas komisjon mitte arvestada. Kõik ülejäänud esitatud muudatusettepanekud leidsid kas sisulist arvestamist, misjuhul täpsustati sõnastust, või täielikku arvestamist. Komisjon formuleeris omapoolsed muudatusettepanekud, mis te samuti siit loetelust leiate.

Mõned küsimused jäid 10. jaanuari istungil lahtiseks. Esmajoones puudutasid need missioonile lähetatud eksperdi töövõime kaotuse või surma puhul hüvitise maksmist ja samuti hüvitise saajate ringi ning võimalikke kindlustuslepingute arvestamist riigipoolse hüvitise määramisel. Neid lahtiseks jäänud küsimusi arutati taas 18. jaanuaril toimunud istungil. Lühidalt mõningatest olulistest muudatustest, mis on komisjoni tehtuna ja tänu muudatusettepanekute arvestamisele teksti jõudnud. Kõigepealt muudeti humanitaarabi mõistet, jättes sellest välja loodus- või inimtegevusest põhjustatud katastroofide ennetamiseks ning reageerimiseks valmisoleku parandamiseks osuta-

tava abi. Mõistele lisati sõnad "inimressursi ning tehnilisi vahendeid sisaldava päästevõimekuse saatmine katastroofipiirkonda", täpsustamaks, et humanitaarabimissioonid käesoleva seaduse tähenduses hõlmavad endas päästemissioone. See definitsiooni küsimus on tegelikult mõnevõrra keeruline ja vastuoluline, kuna humanitaarabi selle seaduse mõistes ei kattu päriselt humanitaarabi definitsiooniga, mida kasutavad mitmed rahvusvahelised organisatsioonid.

Samuti täpsustati missiooni ettevalmistamist ja missioonil osalemise korraldamist puudutavaid sätteid. Laiendati Välisministeeriumi ja Päästeameti pädevust missiooniks valmistamisel, et oleks võimalik selle ülesande täitmiseks kokkuleppeid sõlmida peale juriidiliste isikute ka füüsiliste isikutega. Eelnõu § 6 lõikes 2 toodud loetellu lisati missioonil osalemise korraldamise kulud, kuna missioonil osalemise korraldamine võib kaasa tuua kulusid ka Eestis töötavale toetusstruktuurile. Täpsustati eksperdi lähetamiseks vajalikke kooskõlastuse nõudeid ja sätestati ka kiireloomulise missiooni puhul see, et nõusolek peab olema saadud kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Leiti, et kiireloomulise missiooni puhul kirjaliku nõusoleku taotlemine ei ole põhjendatud ka eelnõu esialgses tekstis, kuid samas jõuti komisjonis toimunud arutelude tulemusena järeldusele, et vaidluste vältimiseks peaks olema see nõusolek siiski kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Pisut muudeti hüvitiste regulatsiooni töövõime kaotuse korral. See viidi kooskõlla päästeseadusega ja nüüd on ette nähtud hüvitada ühe määra järgi eksperdile osaline töövõime kaotus ja teise määra järgi täielik töövõime kaotus.

Pikemat arutelu tekitas kindlustuslepinguid puudutav regulatsioon. Eelnõu esialgses redaktsioonis oli kirjas, et kui rahvusvaheline organisatsioon on sõlminud kindlustuslepingu, mille kohaselt hüvitatakse kas töövõime kaotus või eksperdi hukkimine, siis selles ulatuses loetakse ka Eesti riigi kohustused kaetuks. Komisjonis toimunud arutelude järel leiti, et see ei ole põhjendatud. Eesti riik peaks tegelikult kõiki oma lähetatud eksperte kohtlema võrdselt, seda enam, et eri rahvusvahelised organisatsioonid kasutavad erinevaid tüüpkindlustuslepinguid.

Veel põhjustas pikemaid arutelusid eelnõu esialgses redaktsioonis sisaldunud mõte kitsendada nende kindlustuslepingute sõlmimisel hüvitist saama õigustatud isikute ringi sarnaselt nende isikute ringiga, keda Eesti riik käsitleb n-ö hüvitise saajatena. Komisjonis peetud arutelu järel leiti, et selline kitsendamine ei ole mõistlik ega põhjendatud.

Samuti tehti muudatus päästeseaduses: selle seaduse § 31 lõike 5 puhul täpsustati väljaspool Eesti territooriumi rahvusvahelise päästekokkuleppe alusel või Euroopa Liidu liikmesriigi abipalve alusel rahvusvahelisel päästevõi demineerimistööl osaleva meeskonna liikmetele kohalduvaid tagatisi. Kuna päästemeeskonda võivad kuuluda ka inimesed, kes ei ole päästeteenistujad, siis peeti siin mõistlikuks peale päästeteenistuse seaduse viidata päästeseadusele ja viimases sätestatud sotsiaalsetele tagatistele.

Ja lisaks otsustati eelnõu jõustumise kuupäeva lükata kuu võrra edasi.

Need on kõik olulisemad muudatused, mis komisjon kahe lugemise vahel tegi. Komisjoni ettepanek on pärast muudatusettepanekute läbivaatamist teine lugemine lõpetada.

Esimees Ene Ergma

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Sven Mikser! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Selle seaduseelnõu kohta on 35 muudatusettepanekut, alustame nende läbivaatamist.

Esimene muudatusettepanek on juhtivkomisjoni esitatud ja täielikult arvestatud. Ettepanek nr 2 on kolleeg Mati Raidma esitatud ja arvestatud sisuliselt. Ettepanek nr 3 on juhtivkomisjoni esitatud, nr 4 samuti, nr 5 on kolleeg Mati Raidma esitatud, juhtivkomisjon on arvestanud seda täielikult. Ettepanek nr 6 on Mati Raidma esitatud, juhtivkomisjon on seda arvestanud sisuliselt. Ettepanek nr 7 on kolleeg Mati Raidmalt, juhtivkomisjon on seda arvestanud täielikult. Ettepanek nr 8 on juhtivkomisjoni esitatud, samuti nr 9. Ettepanek nr 10 on kolleeg Mati Raidmalt, juhtivkomisjon on seda arvestanud sisuliselt. 11. ettepanek on juhtivkomisjoni esitatud, 12. ettepanek on kolleeg Mati Raidma esitatud ja juhtivkomisjon on arvestanud seda sisuliselt. 13. ettepaneku

on esitanud juhtivkomisjon, 14. ettepaneku kolleeg Mati Raidma ja juhtivkomisjon on seda arvestanud täielikult. 15., 16. ja 17. ettepanek on juhtivkomisjoni esitatud, 18. on kolleeg Mati Raidma ettepanek, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata ning vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2 ei kuulu see hääletamisele. 19. ja 20. ettepanek on juhtivkomisjonilt. 21. ettepaneku on esitanud kolleeg Mati Raidma, seda on arvestatud sisuliselt. 22. ettepanek on juhtivkomisjoni esitatud. 23. on Mati Raidma ettepanek, juhtivkomisjon on seda arvestanud sisuliselt. 24. on juhtivkomisjoni ettepanek, 25. aga kolleeg Mati Raidma oma ning juhtivkomisjon on arvestanud seda täielikult. Ettepanekud nr 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34 ja 35 on esitanud juhtivkomisjon.

Head kolleegid! Me oleme läbi vaadanud kõik muudatusettepanekud. Seaduseelnõu 829 teine lugemine on lõppenud.

6. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõu (886 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ettekandeks palun kõnepulti õiguskomisjoni liikme kolleeg Jaanus Rahumäe!

Jaanus Rahumägi

Täna! Õiguskomisjon arutas seda eelnõu teisipäeval, 18. jaanuaril. Selle tulemusel otsustati suunata eelnõu 886 Riigikogu täiskogu istungi päevakorda teisele lugemisele kolmapäeval, 26. jaanuaril ja teha ettepanek teine lugemine lõpetada, kuna ühtegi ettepanekut muudatuste tegemiseks ei laekunud. Juhul kui eelnõu 886 teine lugemine lõpetatakse, teeme ettepaneku suunata eelnõu Riigikogu täiskogu istungi päevakorda kolmandale lugemisele neljapäeval, 27. jaanuaril. Selline otsus oli konsensuslik. Täna!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Küsimusi teile ei ole. Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõne-

soove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Selle seaduseelnõu kohta muudatusettepanekuid ei olnud. Seaduseelnõu 886 teine lugemine on lõppenud.

7. Hädaolukorra seaduse ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (871 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud hädaolukorra seaduse ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu teist lugemist. Ettekandeks palun kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme kolleeg Hannes Rumm!

Hannes Rumm

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Põhiseaduskomisjon on nimetatud eelnõu arutanud vahepealse aja jooksul kahel korral: 18. ja 24. jaanuaril. 18. jaanuaril tõdes põhiseaduskomisjon, et muudatusettepanekuid eelnõu kohta laekunud ei ole. Küll aga on laekunud komisjonile kiri Siseministeriumilt, milles sooviti eelnõus mõningaid muudatusi teha. Nimelt tõi Siseministerium välja, et kui algne eelnõu nägi ette kehtestada kaks rakendusakti, siis hiljem on jõutud arvamusele, et valitsusel oleks mõistlikum kehtestada üks rakendusakt, milles on kirjas katkematu side nõuded, mida sidesubjektid peavad täitma. Samuti oli algses eelnõus märgitud, et katkematu side teenuse tagamise eest vastutab sideteenuse osutaja. Nüüd on ettepanek muuta põhimõtet selliselt, et ennekõike vastutaks nõuete täitmise eest subjekt ehk siis asutus või isik, kes nõudeid täitma peab. Lisaks taheti eelnõusse lisada vastutuse järelevalve sätteid, mille kohaselt katkematu side nõuete rikkumise eest on ette nähtud vastutus, mis sarnaneb vastutusega suure rünnakuriskiga objektide füüsilise kaitse nõuete rikkumise eest. Samuti tehti ettepanek määrata järelevalveasutuseks Tehnilise Järelevalve Amet.

Põhiseaduskomisjonis toimunud arutelul juhitati ka tähelepanu sellele, et kehtivas hädaolukorra seaduses on juriidilise isiku vastutus kõigil teistel puhkudel kuni 6400 eurot, aga Siseministeriumi algne ettepanek nägi ette trahvi suuruseks kuni 6391 eurot ja 17 senti. Komisjon otsustas need summad ühtlustada ja ümar-

dada suuremaks: 6400 euro peale. Samuti tehti eelnõusse täpsustus, mille kohaselt kehtestati käibeterminina "salastatud teabe" termin, mille all mõeldakse nii riigisaladust kui ka salastatud välisteavet. Komisjon oli üksmeelselt kõigi nende muudatuste ja täpsustuste poolt.

24. jaanuaril toimunud põhiseaduskomisjoni koosolekul vaadati läbi eelnõu uus täpne tekst, mis oli ka keeleliselt toimetatud. See kiideti konsensusega heaks. Põhiseaduskomisjoni otsus on teha Riigikogu täiskogule ettepanek seaduseelnõu teine lugemine lõpetada ja juhul kui teine lugemine lõpetatakse, teha ettepanek võtta seaduseelnõu kolmanda lugemise arutelu 27. jaanuari istungi päevakorda. Põhiseaduskomisjon teeb täiskogule ettepaneku eelnõu seadusena vastu võtta. Seegi ettepanek langetati konsensusega. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Hannes Rumm! Teile küsimusi ei ole. Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Vaatame nüüd üle muudatusettepanekud. Seaduseelnõu kohta on kolm muudatusettepanekut. Nii esimese, teise kui ka kolmanda ettepaneku on esitanud juhtivkomisjon ja neid on täielikult arvestatud. Seaduseelnõu 871 teine lugemine on lõppenud.

8. Karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, psühhiaatrilise abi seaduse, karistusregistri seaduse, kriminaalhooldusseaduse ja tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (717 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, psühhiaatrilise abi seaduse, karistusregistri seaduse, kriminaalhooldusseaduse ja tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli õiguskomisjoni esimehe Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Riigikogu õiguskomisjon

valmistas eelnõu menetlemist ette päris mitmel istungil. Aruteludes osalesid eksperdid ja spetsialistid Justiitsministeeriumist, Tervise Arengu Instituudist ja Sotsiaalministeeriumist loomulikult. Ka riigi peaprokurör oli meie laua taga, samuti Eesti Psühhiaatrite Seltsi president doktor Andres Lehtmets. Me arutasime läbi ka muudatusettepanekud, mis on eelnõu kohta teise lugemise käigus esitatud. Neid ei ole palju, kokku vaid viis. Võib-olla nüüd mõni sõna nendest muudatusettepanekutest.

Esimene muudatusettepanek annab §-le 1 uue sõnastuse. Täiendatakse karistusseadustiku § 69² lõiget 2, et konkreetselt määrata sõltuvusravi tähtaja ulatus. Me jõudsime arutelu käigus seisukohale, et karistusseadustiku üldosa ülesanne ei pea tingimata olema rahastamisega seonduvate küsimuste reguleerimine, see sobib paremini konkreetseesse eriseadusse, kus käsitletakse tervikuna raviraha jagamist. Teine muudatusettepanek täiendab kriminaalmenetluse seadustiku § 221¹, milles suurema selguse huvides sätestatakse kahtlustatava või süüdistatava õigus saada teavet oma psüühikahäire, kasutatavate ravi- ja diagnoosimeetodite ja sõltuvusravi rahastamise korralduse kohta ning õigus tutvuda temasse puutuvate ravidokumentidega. Kolmas muudatusettepanek on selgelt tehniline, neljas on seotud muudatusettepanekuga nr 1 ja täiendab seda eriseadustiku ehk tervishoiuteenuste korraldamise seadustiku § 52 lõikega 5, mis näeb ette süüdimõistetud ravikulutuste hüvitamise riigi poolt. Viies muudatusettepanek sätestab seaduse jõustumise ajaks täpselt sama kuupäeva, kui jõustub väga oluline võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus. See kuupäev on 5. aprill 2011.

Õiguskomisjoni otsused on järgmised: täna on teine lugemine ja me oleksime rõõmsad, kui Riigikogu täiskogu kiidaks karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu heaks homsel istungil. Tuletan ka meelde 51 poolthääle vajadust. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Ken-Marti Vaher! Küsimusi teile ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Vaatame läbi muudatusettepanekud, neid oli viis. Ettepanekud nr 1, 2, 3, 4 ja 5 on kõik juhtivkomisjoni esitatud ja neid on arvestatud

täielikult. Seaduseelnõu 717 teine lugemine on lõppenud.

9. Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse eelnõu (803 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse eelnõu teine lugemine. Palun ettekandeks kõnepulti majanduskomisjoni esimehe kolleeg Urmas Klaasi!

Urmas Klaas

Proua Riigikogu esimees! Head kolleegid! Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse eelnõu oli majanduskomisjonis teisel lugemisel tänavu 20. jaanuaril, kui majanduskomisjoni liikmetele oli appi tulnud Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna avaliku õiguse talituse juhataja Illimar Pärnamägi, et vajadusel selgitusi jagada.

Ütlen kohe alguses ära, et komisjon otsustas saata kõne all oleva eelnõu Riigikogu täiskogu istungile teiseks lugemiseks s.a 26. jaanuaril, teha täiskogule ettepanek teine lugemine katkestada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks tänavu 2. veebruar kell 12. Kõik otsused on tehtud konsensusega.

Teise lugemise katkestamise ettepanek tuleb sellest, et esimese ja teise lugemise vahepeal on tekstiga tehtud väga mahukat tööd. On koostatud eelnõu parandatud tekst, mis meile praegu vastu vaatab ja on vormistatud üheks majanduskomisjoni muudatusettepanekuks. See aeg, mis meil nüüd tekib, kulub ära ettepanekute tegemiseks ja üldse eelnõu kallal edasi töötamiseks. Majanduskomisjon peab seda edasist tööd väga vajalikuks.

Juhtivkomisjonile laekus pärast eelnõu esimest lugemist täiskogu 20. oktoobri istungil kolm muudatusettepanekut maaelukomisjonilt ja üks muudatusettepanek Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraksioonilt. Majanduskomisjoni poole on pöördunud kirjalikult oma ettepanekute ja kommentaaridega Riigikohtu halduskolleegiumi nõunikud, õiguskantsler ning Notarite Koda, meile on laekunud märkusi ja ettepanekuid alatistelt komisjonidelt ning vastava ala ministeeriumidest. Loomulikult on

oma ettepanekud teinud ka Riigikogu Kantselei juristid.

Majanduskomisjoni töörühm, kes selle eelnõu ettevalmistamist on läbi viinud, korraldas kokku 12 nõupidamist, hulk arupidamisi toimus nii elektronkirjavahetuse vormis kui ka komisjoni enda istungitel.

Nüüd mõne sõnaga muudatusettepanekust. Täpselt on kõik jälgitav põhjaliku seletuskirja vahendusel. See on lisatud teiseks lugemiseks esitatud eelnõu juurde ja loomulikult on kirjas ka muudatusettepanekud. Esimese muudatusettepaneku on teinud juhtivkomisjon ja see asendab kogu eelnõu teksti. Pidasime niisuguse ettepaneku vormistamist just nimelt sellisena põhjendatuks, kuna tõesti on kogu teksti tehtud palju muudatusi. Neid on teinud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Riigikohtu halduskolleegiumi nõunikud, Riigikogu Kantselei juristid ja ka eelnõu algataja esindaja Justiitsministeerium. Kõik need muudatused on jälgitavad, nagu ma juba ütlesin, väljajagatud eelnõus ja ka seletuskirjas ning nendel ma üksikasjalikumalt ei peatu. Väljajagatud materjal on tõesti väga põhjalik.

Muudatusettepaneku nr 2 on teinud maaelukomisjon, see puudutab veterinaararsti kutsetegevuse reguleerimist. Majanduskomisjon ei arvestanud maaelukomisjoni ettepanekut jätta veterinaararsti kutsetegevus eelnõu reguleerimisalast välja. Ei ole õigustatud veterinaararsti tegevus tervikuna välistada, sest niisuguse eriala kohta puudub terviklik täpne regulatsioon. Näiteks audiitorite puhul on see olemas ja seetõttu analoogiat rakendada ei ole võimalik.

Muudatusettepanek nr 3 on samuti maaelukomisjoni esitatud, komisjon jättis selle arvestamata. Ettepanek oli jätta söödaseaduse muudatusest välja tegevusloa vaikimisi nõusoleku andmise võimalus. Ka eelnõu algataja esindaja seda ei toetanud. Komisjon otsustas, et kuigi toidukäitlemisest võib lähtuda oht inimese tervisele, ei saa seda pidada ohtlikumaks teisest samalaadsetest valdkondadest, mille tegevuslubade andmisel kõnealusest reeglist erandit ette nähtud ei ole. Silmas pidades üldist harmooniat me siis ka seda ettepanekut käsitlesime.

Muudatusettepaneku nr 4 võttis maaelukomisjoni esindaja istungil tagasi. Muudatusettepaneku nr 5, mis on praegu loetus nr 4 all, jättis komisjon arvestamata. See oli Sotsiaal-

mokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepanek äriseadustikku täiendada. Me leidsime, et see ei ole õige eelnõu, millega nimetatud küsimust reguleerida. Seda enam, et kui probleem on olemas, nagu sotsiaaldemokraadid selle välja on toonud, siis peaks selle lahendama kiiremini, mitte alles aastaks 2014, millal see eelnõu seadusena kehtima hakkab.

See on minu poolt kõik.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Urmas Klaas! Küsimusi teile ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Vaatame läbi muudatusettepanekud. Nagu te kuulsite, neid on neli.

Esimene on majanduskomisjoni esitatud ja see tähendab, et seda on arvestatud täielikult. Teise on esitanud maaelukomisjon, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Hääletamisele see ei kuulu. Kolmas ettepanek on maaelukomisjoni esitatud, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata ja seegi ei kuulu hääletamisele. Neljanda ettepaneku on esitatud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata.

Kuna juhtivkomisjon on teinud ettepaneku teine lugemine katkestada, siis määrان eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 2. veebruari kell 12. Seaduseelnõu 803 teine lugemine on katkestatud.

10. Sõjalisel ja muul vaenulikul eesmärgil keskkonna mõjutamise keelustamise konventsiooniga ühinemise seaduse eelnõu (903 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Päevakorra järgmine punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud sõjalisel ja muul vaenulikul eesmärgil keskkonna mõjutamise keelustamise konventsiooniga ühinemise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun kõnepulti kaitseminister Jaak Aaviksoo!

Jaak Aaviksoo

Austatud eesistuja! Head rahvaesindajad! Valitsus paneb ette kiita heaks sõjalisel ja muul vaenulikul eesmärgil keskkonna mõjutamise keelustamise konventsiooniga ühinemise seaduse eelnõu. Konventsioon on koostatud 1976.

aastal ja 1977. aastal avatud allkirjastamiseks. Konventsiooni tuum on osalisriigile võetav kohustus keelustada keskkonna mõjutamine sõjapidamisviisina, kui see toob kaasa teisele osalisriigile ulatuslikke, pikaajalisi või raskeid tagajärgi. Lühidalt öeldes võtab Eesti selle seadusega kohustuse mitte korraldada sõjalisel või muul vaenulikul eesmärgil tsunamisid, maavärinaid, orkaane, kliimamuutusi, suunata ümber hoovusi, hävitada osoonikihti või muul säärasel moel keskkonda mõjutada. Ühtlasi kohustume valvama selle järele, et keegi teine Eesti jurisdiktsiooni all oleval territooriumil nende tegudega hakkama ei saa. Loodame, et see ülesanne on Eesti riigile jõukohane. Ka loodan teie toetusele selle seaduse vastuvõtmisel. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra kaitseminister! Küsimusi teile ei ole. Kutsun ettekandeks kõnetooli riigikaitsekomisjoni esimehe kolleeg Mati Raidma!

Mati Raidma

Austatud Riigikogu esimees! Austatud kolleegid! Riigikaitsekomisjon arutas seda eelnõu enne esimesele lugemisele esitamist oma 17. jaanuari istungil. Sellel istungil osales eelnõu algataja esindajana Kaitseministeeriumi õigusosakonna juhataja Erki Kodar. Komisjon otsustas sellel istungil konsensusega teha Riigikogu juhatusel ettepanek lülitada seaduseelnõu esimeseks lugemiseks Riigikogu 26. jaanuari istungi päevakorda. Eelnõu pidi algataja nimel tutvustama kaitseminister Jaak Aaviksoo, ka otsustati, et riigikaitsekomisjoni nimel teeb ettekande siinkõneleja. Kuna arutuse all olev konventsioon puudutab lisaks riigikaitse aspektidele ka keskkonnakaitset, siis palus riigikaitsekomisjon samuti Riigikogu keskkonnakomisjoni seisukohta. Keskkonnakomisjon otsustas oma 10. jaanuari istungil konsensusega eelnõu toetada.

Tõstatus küsimus, kas ikka on vaja konventsioon Riigikogus seadusega heaks kiita. Riigikaitsekomisjon küsis selle kohta arvamust Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonnalt, kes leidis nagu ka Vabariigi Valitsus, et konventsioon tuleb Riigikogus seadusega heaks kiita. Tegemist on tähtsa humanitaar- ja relvastuskontrolliõiguse konventsiooniga. Sellelega on ühinenud üle 70 riigi ja ilmselt on vii-

mane aeg seda ka Eestil teha. Leidsime selguskirjast mõningaid tehnilisi vigu, kuid komisjon otsustas need korrigeerida pärast esimest lugemist.

Riigikaitsekomisjon otsustas oma istungil konsensusega teha Riigikogule ettepanek seaduseelnõu esimene lugemine lõpetada ning paluda vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 99 lõikele 1 Riigikogu esimehel määrata eelnõu muudatusettepanekute esitamiseks päeva võrra lühem tähtaeg ehk siis s.a 8. veebruar kell 10. Täna!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mati Raidma! Küsimusi teile ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Määrati eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 8. veebruari kell 10. Seaduseelnõu 903 esimehe lugemine on lõppenud.

11. Keskkonnatasude seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (912 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud keskkonnatasude seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu esimest lugemist. Ettekandeks palun kõnetooli keskkonnaminister Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu! Eestis on loodusvarade kasutajad ja keskkonna kasutajad juba 20 aastat maksnud keskkonnatasusid. 2010. aastal laekus keskkonnatasusid kokku üle miljardi krooni, sellest riigieelarvesse 757 miljonit krooni ja ligemale 300 miljonit kohaliku omavalitsuse üksuste eelarvetesse. Seni on keskkonnatasusid kogunud Keskkonnaamet ja selle eelkäijad. Vaatluse all oleva keskkonnatasude seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu kohaselt muudetakse saastetasude, vee erikasutusõiguse tasu ja maavara kaevandamisõiguse tasu arvutuste esitamise ja tasu maksmise korraldust. Muudatused ei hõlma kalapüügiõiguse ja jahipiirkonna kasutusõiguse tasu arvestamise ja tasumise regulatsiooni.

Seni on keskkonnaloa omaja esitanud keskkonnatasu arvutuse koos seda tõendavate dokumentidega Keskkonnaametile, kes seda kontrollib ja esitab makseteatise ning kontrollib tasumisele kuuluvate summade laekumist. Eelnõu kohaselt minnakse üle keskkonnatasu arvutuse kinnitamiselt keskkonnatasu deklaratsioonile ning keskkonnatasude haldamisega seotud tegevusse kaasatakse lisaks Keskkonnaametile ka Maksu- ja Tolliamet. Keskkonnaloa omaja esitab vormikohase keskkonnatasu deklaratsiooni Keskkonnaametile, kuid Keskkonnaamet ei ole edaspidi kohustatud kontrollima esitatud andmete ja arvutuste õigsust enne makse tegemist ega väljasta keskkonnatasu maksmiseks makseteatist. Küll aga jääb Keskkonnaametile õigus järelkontrolli raames maksukorralduse seadusele tuginedes kontrollida deklaratsioonides esitatavate andmete õigsust. Maksu- ja Tolliamet võtab deklaratsiooni alusel tasumisele kuuluvate summade laekumise järelevalve enda peale.

Eelnõuga plaanitavad muudatused loovad eelduse keskkonnaloa omajatele suunatud automaatseid kontrollprotseduure sisaldava elektroonilise deklaratsioonide esitamise keskkonna väljatöötamiseks. Muudatustega keskkonnatasude maksmise korralduses kaasneb vajadus väga täpsete formuleeringute järele – peab olema kindel, et loa omajad on sätetest üheselt aru saanud. Seni oli võimalus, et Keskkonnaamet korrigeerib vajaduse korral aruanne. Sellega seoses nähakse eelnõus ette hulk sõnastuse muudatusi. Mõningad muudatused on seotud veesaastetasu arvutamise ja Nimelt kaotatakse alates 1. jaanuarist 2013 saastetasu arvutamise erisused, mis on seotud heitveesuubla asukohaga. Selleks pole enam vajadust, kuna sõltuvalt heitveesuubla tundlikkusest on puhastamise kohta sätestatud erinevad nõuded. Samuti kasutati 1990. aastate algusest alates dotsatsioonisüsteemi, mis võimaldas vähendada saastetasu summat kaks korda, kui olid täidetud kõik seadusega sätestatud kohustused.

Mitme eelnõu punktiga täpsustatakse sademevee maksustamist, mis on asulate reoveemajanduses tähtis tegur. Nii ei nõuta saastetasu maksmist, kui sademeveeanalüüsi suunatav sademevesi vastab veeseaduse alusel kehtestatud nõuetele, samuti kui sademevee rohkuse tõttu automaatselt tööle rakendub sademeveeanalüüsi ülevoolus on taga-

tud reovee lahendus sademeveega vahekorras vähemalt üks neljale.

Ette on nähtud võimalus rakendada saastetasu asendamist ühisvoolse kanalisatsiooni lahkvoolseks või poollahkvoolseks ehitamise toetusega, sest sademevee suur osakaal reoveepuhastisse juhitud reovees võib põhjustada häireid reoveepuhastite töös, kahandades puhastusprotsessi efektiivsust ja suurendades samal ajal reovee ja sademevee puhastamise kulusid. Seetõttu toetatakse eelnõuga sademeveetorustike rajamist, et sademevett tulevikus mitte juhtida reoveepuhastitesse.

Eelnõus sätestatud muudatused puudutavad umbes 2500 ettevõtet, kel on olemas keskkonnaluba ja kellele laieneb keskkonnatasu maksimise kohustus. Ümberkorraldused ei põhjusta keskkonnatasude maksjale lisakulutusi, keskkonnatasude arvutamise aluseid ei muudeta ning keskkonnakasutuse alusandmete kogumise põhimõtted jäävad samaks. Samuti ei suurene esitamisele kuuluvate andmete maht. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra keskkonnaminister! Küsimusi teile ei ole. Palun nüüd ettekandeks kõnetooli keskkonnakomisjoni aseesimehe kolleeg Erki Noole!

Erki Nool

Austatud Riigikogu esimees! Austatud kolleegid! Vabariigi Valitsus algatas keskkonnatasude seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu tänavu 11. jaanuaril. Seaduseelnõuga soovitakse muuta saastetasude, vee erikasutusõiguse tasu ja maavara kaevandamisõiguse tasu maksimise korraldust. Keskkonnakomisjon arutas nimetatud eelnõu oma 18. jaanuari istungil. Istungil osalesid Keskkonnaministeeriumi nõunik Ülle Udras, veeosakonna nõunik Raili Niine, keskkonnakorralduse osakonna peaspetsialist Helena Lind ja õigusosakonna jurist Eha Võõras.

Nimetan mõningad arutluse käigus esile kerkinud teemad, mille vastu huvi tunti. Mis tingis seni kehtinud kohustusliku kohtueelse vaidemenetluse korra muutmise vabatahtlikuks? Vastus oli, et selle tingis praktiline vajadus. Vaided võivad puudutada suuri summasid ja ettevõtted eelistavad sel juhul pöörduda oma huvide kaitseks otse kohtusse. Veel kerkis

küsimus, miks pole selles eelnõus kalapüügiõiguse ja jahipiirkonna kasutusõiguse tasu arvestamise-maksmise regulatsiooni. Kalapüügi puhul on tegemist eelnevalt tasutava maksega, st kalapüügiõigus tekib alles pärast tasu maksmist ning seoses sellega pole ka midagi deklareerida. Jahiõiguse puhul on tegemist püsiva rendimaksega, mida tasutakse üks kord aastas kindlaks ajaks ja mis ei olene keskkonnatasude suurusest. Üks küsimus oli, millisel juhul ei nõuta vee-ettevõtjalt saastetasu, kui teatud aineid heidetakse veekogusse, põhjavekke või pinnasesse sademeveekanaliseerimise kaudu. Seda ei nõuta, kui on olemas lahkvoolne kanalisatsioon ja välja ehitatud spetsiaalne sademeveetorustik, mille kaudu suublasse juhitud vesi vastab teatud kvaliteedinõuetele. See säte peaks soodustama lahkvoolsete kanalisatsioonide ehitamist, mida ka minister oma sõnavõtus mainis.

Lõpetuseks: keskkonnakomisjon otsustas oma 18. jaanuari istungil teha täiskogule ettepanek lõpetada keskkonnatasude seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine ja määrata muudatustettepanekute esitamise tähtajaks 2. veebruar kell 12 päeval. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Erki Nool! Teile küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Määratud eelnõu muudatustettepanekute esitamise tähtajaks s.a 2. veebruari kell 12. Seaduseelnõu 912 esimene lugemine on lõppenud.

12. Eesti Vabariigi ja Gruusia vahelise tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu muutmise protokoll rati-fitseerimise seaduse eelnõu (911 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Gruusia vahelise tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu muutmise proto-

kolli ratifitseerimise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnepulti rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Eesti ja Gruusia vaheline leping kehtib 2008. aastast ja põhineb OECD mudellepingul, mille mõnda sätet on läbirääkimiste käigus osalisriikide delegatsioonide kokkuleppel muudetud. Protokoll muudab Eesti ja Gruusia vahelist maksulepingut. Uue protokolliga sõlmimise vajadus tulenes vajadusest värskendada 2001. aastal läbiräägitud maksulepingu sätteid. Arvestades mõlema riigi soovi anda residendiriiigile laiemaid maksustamise õigusi, muudetakse lepingus sätestatud ehitustegevusest tuleneva püsiva tegevuskoha tekkimise ajapiiri ning passiivsete tululiikide maksustamise põhimõtteid. Arvestades OECD mudellepingu uuendusi, täpsustatakse vara võõrandamisest saadava kasu maksustamist ning laiendatakse teabevahetuse ulatust.

Topeltnmaksustamise vältimise lepingute sõlmimise eesmärk on soodustada investeerimist, tagada isikute võrdne kohtlemine ning kõrvaldada topeltnmaksustamine. Eesmärgi saavutamiseks jagab leping maksustamisõigused lepinguosaliste riikide vahel, hoides ära diskrimineeriva maksustamise ning tõkestades maksudest kõrvalehoidmist. Täna!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rahandusminister! Küsimusi teile ei ole. Nüüd palun kõnepulti rahanduskomisjoni liikme kolleeg Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Austatud juhataja! Hea Riigikogu! Austatud minister! Seda eelnõu arutas komisjon täna 17. jaanuaril. Algataja esindajana tutvustas eelnõu Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna peaspetsialist Margit Aav. Eelnõu eesmärkidest ja vajadusest rääkis äsja kõnelnud härra rahandusminister. Ma ei hakka seda kõike üle kordama. Komisjoni istungi kokkuvõtteks võiks öelda ainult seda, et küsimused ja muud arutatud teemad puudutasid Eesti ja Gruusia majandussuhete statistikat.

Komisjon langetas järgmised konsensuslikud otsused. Esiteks, võtta eelnõu päevakorda 26. jaanuaril ja esimene lugemine lõpetada;

teiseks, muudatusettepanekute tähtajaks määrata 3. veebruar kell 18. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni seisukoht on esimene lugemine lõpetada. Määratud eelnõu 911 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 3. veebruari kell 18.

Esimene lugemine on lõppenud ja 12. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

13. Investeerimisfondide seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (907 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme 13. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud investeerimisfondide seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Mul on suur au paluda Riigikogu kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Mul on suur au teha heameelt Riigikogu juhatajale isiklikult! Aga Vabariigi Valitsus on esitanud teile eelnõu, millega muudetakse kokku kuut seadust: Finantsinspeksiooni seadust, investeerimisfondide seadust, kindlustustegevuse seadust, kogumispensionide seadust, krediidasutuste seadust ja väärtpaberituruse seadust.

Esiteks, sätestatakse pankade pensionifondide juhtivtöötajate töö tasustamise põhimõtted. Mõnevõrra väiksemas ulatuses kehtestatakse need nõuded ka teiste finantsinstitutsioonide ja ka börsifirmade juhtivtöötajate suhtes. Finantsinstitutsioonide juhtide töö tasustamist puudutavad muudatused põhinevad otseselt Euroopa Liidu direktiivil, Euroopa Komisjoni soovitusel. Globaalse finantskriisi tulemusena on leitud, et pangajuhtidele makstavad suured boonused aitasid kaasa probleemide kuhjumisele. Ülemäärast riskide võtmist soodustas lühiajalisel kasumlikkusel põhinev töö tasustamine. Käesoleva regulatsiooniga kaasnevate nõuete eesmärk on tulevikus selliseid olukordi ära hoida.

Töö tasustamise regulatsiooni üldine põhimõte on, et juhtivtöötajate tasustamine peab arvestama finantsinstitutsiooni majandustulemusi tervikuna, selle äriiga seotud riske ja pikaajalisemaid eesmärges. Samuti tuleb arvesse võtta hoiustajate ja muude klientide huve. Eelkõige reguleeritakse juhtivtöötajate tulemustasude maksmist. Kehtestatakse nõue, et põhitöötasu peab moodustama piisavalt suure osa kogu töötasust, see peaks võimaldama jätta tulemustasu juhtivtöötajale vajaduse korral ka välja maksmata.

Lisaks sätestatakse, et tulemustöötasu maksmine peab olema alati põhjendatud, vastavuses juhtivtöötaja tööülesannete täitmisega ja nii personaalsete kui äriühingu tulemustega tervikuna. Finantsinstitutsioon võib tulemustasu vähendada või nõuda oma juhtivtöötajalt sootuks selle tagasimaksmist, kui institutsiooni majandustulemused on eeldatust märksa halvemad või kui juhtivtöötaja ei täida varem kokkulepitud tulemuskriteeriume.

Lisaks sätestatakse uue nõudena, et tasustamise põhimõtete rakendamiseks tuleb pangas moodustada töötasukomitee. Samas võib töötasukomitee moodustada ka tervikuna pangagrupi peale.

Avalikkuse kõrgendatud huvi tõttu on eraldi nõuded kehtestatud kohustuslike pensionifonde valitsevate fondivalitsejate juhtivtöötajate tasude maksmisele. Selle kohaselt võib pensionifondi juhtivtöötajatele maksta tulemustasu, mis peab sõltuma fondi vähemalt viimase kolme aasta tootlusest.

Uute muudatuste tulemusena saab Finantsinspeksioon suuremad õigused kontrollida, kas finantsinstitutsioonide juhtivtöötajate töö tasustamise põhimõtteid korrektselt järgitakse. Finantsinspeksioon saab õiguse nõuda nii töö tasustamise põhimõtete muutmist kui seda, et konkreetne finantsinstitutsioon vähendaks tulemustasude maksmist või nõuaks omakorda juba väljamakstud preemiad tagasi. Ka sätestatakse, et pangad ja teised finantsinstitutsioonid peavad oma majandusaasta aruandes üldiselt töö tasustamise põhimõtteid avalikustama. Muu hulgas tuleb avalikustada kriteeriumid, mille alusel juhtivtöötajatele preemiaid makstakse. Iga juhi konkreetseid töötasusid aga avalikustada ei tule. Samas tuleb pankade puhul avalikustada nende juhtivtöötajate arv,

kelle sissetulek on vähemalt 1 miljon eurot aastas.

Kehtestatavad nõuded töö tasustamise kohta on samas printsiibipõhised ja nende rakendamine praktikas on suuresti finantsinstitutsiooni enda kujundada. Uus regulatsioon ei näe ette konkreetseid summasid ega numbrilisi piirmääru, kui suurt palka või tulemustasu võib juhtidele maksta.

Teiseks sätestatakse eelnõuga kõrgendatud nõuded teatud hoiuse- ja kindlustustoodete pakumise kohta. Sellised tooted on investeerimishoius ja investeerimisriskiga elukindlustus. Tegemist on toodetega, mis sisaldavad võrreldes tavapärase hoiuse-kindlustustootega rohkem investeerimisriski. Sellistesse toodetesse raha paigutades võivad isikud oma raha ka kaotada. Uute nõuete kohaselt tuleb klienti selliste toodete sisust ja olemusest täiendavalt informeerida, ja seda enne lepingu sõlmimist. Eesmärk on, et klient saaks nende toodetega kaasnevatest riskidest aru. Lisaks peab pank või muu finantsvahendaja selliste toodete pakumisel hindama nende sobivust kliendile, arvestades tema teadmisi ja huve.

Kolmanda olulise muudatusena täpsustatakse, milliseid tehinguid võib pidada väärpapierituru manipulatsiooniks. Turumanipulatsioon on keelatud tegevus. Samas ei ole alati üheselt selge, kas tegemist on turumanipulatsiooniga või mitte – kehtiv seadus võimaldab anda erinevaid tõlgendusi. Seaduse eesmärk on täpsustada turumanipulatsiooni mõistet, määratleda selgemalt need juhtumid või tehingud, mille puhul on tegemist turumanipulatsiooniga.

Lisaks tehakse seadusega muudatusi, mille eesmärk on vähendada eelkõige investeerimisfondide halduskoormust ja lihtsustada nende asutamist Eestis. Näiteks muudetakse lihtsamaks fondi tingimuste kooskõlastamine Finantsinspeksiooniga. Täna!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks rahanduskomisjoni liikme Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Ma saan aru, et teil on kiire, ega hakka teie aega palju kulutama.

Komisjon otsustas konsensusega teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja muudatustettepanekute tähtajaks määrata 3. veebruar kell 18. Kõige rohkem pakkus komisjoni liikmetele huvi kõik see, mis on seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2010/76/EÜ nõuete viimisega meie seadustikku. Kui te kas või eelnõu esimesel leheküljel olevaid paragrahve vaatate, siis näete, et nõuded, mis fondide juhtide töö tasustamise kohta kehtivad ja mille täitmist Finantsinspeksioon kontrollima hakkab, on kaunis üldised. See nõuab Finantsinspeksioonilt tõsist sisulist ja praktilist tööd ning me tundsi me huvi, kuidas valitsuse esindajate arvates Finantsinspeksioon seda tööd tegema hakkab. Aga jah, üksmeelne otsus oli esimene lugemine lõpetada. Muudatustettepanekud võiks esitada, nagu öeldud, hiljemalt 3. veebruaril kell 18.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, ka teile suur tänu! Küsimusi ei ole.

Eiki Nestor

Täna!

Aseesimees Jüri Ratas

Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimise soove ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on esimene lugemine lõpetada. Määrati eelnõu 907 muudatustettepanekute esitamise tähtajaks s.a 3. veebruari kell 18. Esimene lugemine ja 13. päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

14. Teeseaduse muutmise seaduse eelnõu (882 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme järgmise päevakorrapunkti juurde, mis kannab numbrit 14. Selleks on Vabariigi Valitsuse algatatud teeseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Teie ees on teeseaduse muutmise seaduse eelnõu, mis on koostatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi üle-

toomiseks Eesti õigusesse. Direktiiv puudutab maanteede infrastruktuuri ohutuse auditeerimise nõudeid ja selle rakendamise ulatus piirdub üleeuroopalise teedevõrgu teede infrastruktuuri ohutuse parandamisega. Eelnõu eesmärk ongi kehtestada vastava infrastruktuuri ohutusnõuded. Eesti puhul on tegemist määratletud maanteedega, mis kujutavad endast nii riigi kui osaliselt ka omavalitsuste omanduses olevaid teid.

Direktiivi preambuli punktis kuus on selgitatud, et kui liikmesriigis on juba hästi toimiv maanteede infrastruktuuri ohutuse tagamise süsteem, siis nendel riikidel tuleks lubada jätkata olemasolevate meetmete kasutamist, kui need on kooskõlas direktiivi eesmärkidega.

Selle seadusmuudatusega Eesti Maanteeametis loodud infrastruktuuri ohutuse tagamise süsteemi täiendatakse. Seadusega nähakse majandusministrile ette volitusnorm direktiivist tulenevate nõuete kehtestamiseks, liiklusohutusele avaldatava mõju hindamiseks, liiklusohutuse auditi tegemiseks, tee ohutuse määramiseks ja tee ohutuse kontrollimiseks. Valitsuse esitatud eelnõu kohaselt oli seaduse jõustumise kuupäevaks plaanitud 2009. aasta 19. detsember. Täna seisuga on mõistlik seadus jõustada üldises korras. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Teile on ka küsimusi. Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Jõudsin viimasel minutil nupule vajutada, et küsida üht asja Eesti Linnade Liidu kirja põhjal, mille nad teie ministriumile mõni päev tagasi saatsid. Nad väidavad oma kirjas, et kohalike teede ja linnatänavate osakaal on kogu Eesti teedevõrgus 71,8% ja riigimaanteede osakaal 28,2%. Välja on toodud arvud selle kohta, kuidas viimaste aastate jooksul on vähenenud kohalikele omavalitsustele ette nähtud teehooldussummad. On kirjas, et 2011. aastal oli 1 km kohta omavalitsustel 4724 krooni ning riigimaanteedele 68 000 krooni ja natuke peale. Omavalitsused teevad ettepaneku muuta teeseaduse § 16 lõiget 3, et kohalikesse eelarvetesse laekuks vähemalt 30% kütuseaktsiisist. Kuidas te sellesse suhtute?

Juhan Parts

Hea küsija! Iseenesestmõistetavalt väljub see küsimus kõnealuse seaduseelnõu raamistikust. Aga kui Riigikogu lubab, siis olen sellel teemal valmis arutlema. Loomulikult, me kõik anname endale aru, et mida rohkem raha, seda parem olukord teedel, seda rohkem on võimalik välja arendada teedevõrku, seda paremini on võimalik hooldada. See on täiesti loogiline. Kui vaadata laiemalt omavalitsuste riigipoolset rahastamist, siis see on ju kogu aeg olnud. Aastal 2003 kehtestati seadusega, et riik eraldab teatud protsendi aktsiisist kohalike teede hoolduseks. Seda esiteks. Teiseks me peame arvestama ka seda, et riik eraldab – kaudselt teeb seda tõesti just riik – kohalike teede hoolduseks märkimisväärseid investeeringuid ka Euroopa Liidu vahenditest.

Kolmandaks tahan öelda, et minu arvates ei ole tõsiseim probleem mitte mingi selle ühtse protsendi määramine, et jagada raha 200 ja rohkema omavalitsuse vahel ära. Mulle on rohkem silma torganud pigem ka linnade liidu tõstatatud probleem, kuidas aidata omavalitsusi, kellel on mingitest asjaoludest tingituna suuremad investeerimisvajadused. Kui arvestada nende elanike arvu ehk siis regulaarset tulu, pluss toda seni omavalitsustega kokku lepitud aktsiisipõhise riigipoolse toetuse jagamise mudelit, jääb neil ikkagi raha puudu. Olen juba kolm aastat rääkinud, et omavalitsusliidud – nii maaomavalitsuste liit kui ka linnade liit – võiksid välja pakkuda mingisuguse ettepaneku. Võiks midagi muuta, et aidata investeerimise puudujääke täita, kui omavalitsused tõepoolest mingil põhjusel ei suuda investeerida.

Lihtsalt tõsta seda protsenti ei pruugi olla väga efektiivne.

Kõrvalmärkusena niipalju, et mis puutub väljas olevasse talve ja suuremasse lumekoristusse, siis valitsus tegi eelmisel nädalal otsuse eraldada kohalike omavalitsuste teede korrashoiuks suurema summa kui mullu. Võib alati öelda, et märkimisväärselt see ei aita, aga see on vähemalt reaalne raha. See ei ole mingi lubadus, sellega on kindlasti võimalik olukorda kohe parandada. Eks kevadel paista, mis aasta teisel poolel saab, kas on võimalik riigil midagi juurde anda või mitte. Praegu mingeid lubadusi jagada ei saa. Aga tuleb veel kord nentida, et see on ikkagi täiendav toetus. Ette-

kujutus, et see raha peaks 100% kuludest katma, ei ole adekvaatne.

Aseesimees Jüri Ratas

Väino Linde, palun!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja, minister! Ajan ka oma küsimusega natuke küünevihha selle asja sisse. Vaatasin, et kõige muu ilusa kõrval tahab see eelnõu muuta ka liiklusseadust. Millist liiklusseadust on silmas peetud? Kas seda, mis praegu kehtib, või seda, mille kehtima hakkamine on edasi lükatud 1. juulini sel aastal? Ettekandjana sa märkisid, hea minister, et see seadus jõustub üldises korras. Kui sa mõtled uut seadust, siis uue seaduse osa peaks jõustuma enne kui terve seadus. Kui te aga praegust seadust muudate, kas siis on vaja muuta ka seda 1. juulist kehtima hakkavat seadust? Vähe keeruline küsimus sai.

Juhan Parts

Ma olen matemaatika-füüsika eriklassi lõpetanud, aga pean tunnistama, et selline suurepärase saavutus, mida kujutab endast liiklusseadus, tõenäoliselt nõuab juba akadeemilist kõrgharidust kõrgemas matemaatikas. Me arutasime seda, muide, ka majanduskomisjonis, et esimese ja teise lugemise vahepeal tuleb asjas selgus luua. Praegu me loomulikult muudame seda liiklusseadust, mis kehtib. On loogiline, et kui Riigikogu võtab selle seaduse vastu, siis igal juhul enne 1. juulit, millal uus liiklusseadus peaks jõustuma, peaksid need muudatused minema ka kehtivasse liiklusseadusesse. Teisisõnu, me peame tõenäoliselt tegema ühe parandusettepaneku juurde, arvestades olukorda ka pärast 1. juulit. Usun, et esimese ja teise lugemise vahepeal me suudame koostöös Riigikogu majanduskomisjoni liikmete ja ekspertidega selle ära teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Palju tänu, minister! Rohkem küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks majanduskomisjoni liikme Terje Trei!

Terje Trei

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Hea minister! Majanduskomisjon arutab teeseaduse muutmise seaduse eelnõu

17. jaanuaril. Komisjoni istungile kutsutud majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi teede- ja raudteeosakonna juhataja Ain Tatter esitasid komisjonile ülevaate eelnõu sisust ja eesmärkidest ning andsid täiendavaid selgitusi.

Kokkuvõtvalt siis veel kord: seaduse eesmärk on üle võtta Eesti õigusesse direktiivi 2008/96/EÜ rakendamiseks vajalikud õigusnormid. Direktiivi eesmärgist andis eelkõneleja juba hea ülevaate ja ma ei hakka seda kordama. Lisan vaid, et eelnõu kohaselt määratakse direktiivi nõuete täitmiseks pädevaks asutuseks Maanteeamet riigimaanteel ja kohalik omavalitsus kohalikel teedel.

Komisjon otsustas konsensusena saata Vabariigi Valitsuse algatatud teeseaduse muutmise seaduse eelnõu Riigikogu täiskogu istungile esimesele lugemisele ja teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ning määrata muudatusettepanekute tähtajaks 2. veebruar kell 12. Täna!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on esimene lugemine lõpetada. Määrati eelnõu 882 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 2. veebruari kell 12.

Esimene lugemine ja 14. päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

15. Jäätmeseaduse, liiklusseaduse, meresõiduohutuse seaduse, raskeveokimaksu seaduse, riigilõivuseaduse ja teeseaduse muutmise seaduse tulenevalt Maanteeameti ja tema kohalike asutuste ümberkorraldamisest eelnõu (892 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud eelnõu "Jäätmeseaduse, liiklusseaduse, meresõiduohutuse seaduse, raskeveokimaksu seaduse, riigilõivuseaduse ja teeseaduse muutmise seadus tulenevalt Maanteeameti ja tema kohalike

asutuste ümberkorraldamisest" esimene lugemine. Ma palun, majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts, sõna on teil!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Riigikogu liikmed! See mitme seaduse muutmine on algatatud soovist tõhustada teedehooldust ja -haldust ning asjaomast investeerimist. Eelnõu näeb ette, et Maanteeameti kohalikud asutused on alates 2011. aasta 1. jaanuarist Maanteeametiga ühendatud. Asutuste ühendamiseks ei ole vaja muuta seadust muul põhjusel kui ainult nimede täpsustamiseks. Ümberkorralduste tulemusel ühendatakse Maanteeametiga selle senised kohalikud asutused: Ida Regionaalne Maanteeamet, Lõuna Regionaalne Maanteeamet, Lääne Regionaalne Maanteeamet ja Põhja Regionaalne Maanteeamet. Kohalikud asutused muutuvad Maanteeameti struktuuriüksusteks, tekib vahetu kontakt ning koostöö keskasutuse ja regioonikeskuste vahel. Teenistuslik järelevalve muutub operatiivsemaks, kuna kogu asutus teeb toiminguid ühtses infosüsteemis. Ühisameti loomise järel tekib ühe ministri kinnitatud eelarvega asutus, kus on võimalik suunata paindlikumalt ressursse teistesse valdkondadesse ning leida lisavahendeid asutusele pandud ülesannete täitmiseks. Maanteeameti ja Maanteeameti kohalike asutuste ühinemisel jääb ühinenud asutuse nimeks Maanteeamet. Ühinemine ei too endaga kaasa suuri muudatusi asutuse põhitegevuses ega tegevuste jaotuses, samuti ei muutu ametnike ega töötajate arv ega regionaalne tööjaotus. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Ma tänan, minister! Küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks majanduskomisjoni esimehe Urmas Klaasi!

Urmas Klaas

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Kõne all olev eelnõu oli majanduskomisjoni istungi päevakorras s.a 17. jaanuaril, kui eelnõu tutvustasid majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts ning tema juhitava ministeeriumi teede- ja raudteeosakonna juhataja Ain Tatter. Ma ei korda juba kõlanud tutvustavat sissejuhatust sellele eelnõule. Ütlen vaid nii palju, et komisjoni liikmetel tekkis küsi-

musi, kas niisugused muudatused sõnastuses toovad kaasa ka nende asutuste töö ümberkorraldusi. Ehk tekitatakse uuendusega koda-nikele ja ka teistele asutustele asjaajamisega seonduvaid ebamugavusi? Majandus- ja kom-munikatsiooniminister kinnitas komisjonile, et asutuste kompetents ja nende volitused, nende paiknemine ja tööülesanded jäävad kõik sa-maks, nii et inimeste jaoks midagi ei muutu.

Majanduskomisjon otsustas saata eelnõu täiskogu istungile esimeseks lugemiseks täna, 26. jaanuaril, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ning määrata muudatusettepanekute tähtajaks 2. veebruar kell 12. Kõik otsused olid tehtud konsensusega. Täna!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ametikaaslane! Küsimusi ei näi olevat. Ma tänan teid! Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on esimene lu-gemine lõpetada. Määrata muudatusettepane-kute esitamise tähtajaks s.a 2. veebruari kell 12.

Eelnõu 892 esimene lugemine ja 15. päeva-korrapunkti käsitlemine on lõppenud.

16. Õiguskantsleri seaduse muutmise seaduse eelnõu (915 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme 16. päevakorrapunkti juurde, mil-leks on põhiseaduskomisjoni algatatud õigus-kantsleri seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks põhiseaduskomisjoni esimehe Väino Linde!

Väino Linde

Mul on au, head siin viibivad Riigikogu liikmed ja istungi juhataja, öelda seda, et selle eelnõuga soovitakse muuta õiguskantsleri sea-dust niimoodi, et talle antakse selge volitus laste õigustega tegelemiseks, ja seda lasteom-budsmani institutsiooni kaudu. See ei tähenda, et õiguskantsler praegu ei tegele kõigi nende küsimustega – on ta ju õigusvahemees ehk ombudsman üldises ja laiemas mõttes. Kuid ÜRO asjaomased institutsioonid on Eesti Va-bariigile ette heitnud, et meil ei ole siiski päris konkreetselt määratud isikud, kes laste õiguste

kaitsega tegeleksid. Sellest tulenevalt eelnõu esitatud ongi.

Hea on muidugi ka see, et tänavuses riigi-eelarves on vajalikud summad eraldatud ja õiguskantsler on selles vallas tööd juba alus-tanud. Nii et tegemist on ühe lause lisamisega õiguskantsleri seadusesse.

Mis veel? Komisjon tuli kokku ja arutas kõike seda ilusat oma istungil 18. jaanuaril. Otsustasime paluda selle meie enda algatatud eelnõu esimese lugemise lõpetada ja muuda-tusettepanekute tähtajaks määrata 9. veebruar kell 6 õhtul. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbi-rääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni et-tepanek on esimene lugemine lõpetada. Vasta-valt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg s.a 9. veebruar kell 18.

Eelnõu 915 esimene lugemine ja 16. päeva-korrapunkti käsitlemine on lõppenud.

Head ametikaaslased! Täna istung on lõppenud, rohkem päevakorrapunkte ei ole. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 15.30.

Istungi kestus 2 tundi ja 30 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XI RIIGIKOGU STENOGRAMM

IX ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 27. jaanuar 2011

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (599 SE) kolmas lugemine

2. Halduskohtumenetluse seadustiku eelnõu (902 SE) kolmas lugemine

3. Karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, psühhiaatrilise abi seaduse, karistusregistri seaduse, kriminaalhooldusseaduse ja tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (717 SE) kolmas lugemine

4. Hädaolukorra seaduse ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (871 SE) kolmas lugemine

5. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõu (886 SE) kolmas lugemine

6. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Tervishoiu olukord Eestis" arutelu

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud Riigikogu! Head ametikaaslased, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu IX istungjärku kolmanda tööädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi! Ma palun Riigikogu kõnetooli Jaan Kundla!

Jaan Kundla

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma olen korduvalt püüdnud infotunnis sõna saada, aga juhatause seisukohtade tõttu ei ole mul see alati õnnestunud. Valijad ootavad minult vastuseid ning seetõttu olen sunnitud esitada arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Ajakirjanduse andmetel on Eesti riigimaanteede ehitamisel ja rekonstrueerimisel tööd takerdunud või hoopis

seiskunud. Teatavasti toimuvad nimetatud tööd suures osas Euroopa Liidu eraldatavast rahast. Samuti on meediast läbi käinud informatsioon, et juba eraldatud raha pole kasutatud vastavalt ettenähtule ja rahastamine võidakse katkestada või isegi lõpetada. Seoses eeltooduga on mul järgmised küsimused. Kas esitatud väited vastavad tõele? Kui need väited ei vasta tõele, siis millest võivad ebaõiged väited olla tingitud ning milline on tegelik olukord riigimaanteede ehitamisel ja rekonstrueerimisel? Kui efektiivselt on kasutatud Euroopa Liidu eraldatud raha? Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Valdur Lahtvee!

Valdur Lahtvee

Austatud eesistuja! Head kolleegid! Siin saalis on mitukümmend korda päris põhjalikult ja pikalt räägitud sellisest riigiasutusest nagu Kliima- ja Energiaagentuur. On heidetud ette viisi, kuidas see on asutatud, ja tema tegutsemist praegu. Seda etteheidet on korranud ka Riigikontroll, just selles suhtes, mis puudutab selle asutuse iseseisvat toimimist, mitte tegutsemist SA KredEx ühe osakonnana. Selleks et lahendada saali sellest servast tõstatatud muret, me esitamegi ühe eelnõu ning ootame teie toetust, et Kliima- ja Energiaagentuur saaks iseseisvalt tegutsema hakata. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Härra juhataja! Head kolleegid! Mul on üle anda Keskerakonna fraktsiooni seitsme liikme arupärimine. Arupärimine käsitleb hirmsat olukorda Eesti-Vene piiril. Arupärimine on peaminister Andrus Ansipile, kes 21. jaanuaril ütles Austria uudisteagentuurile, et olukord Eesti-Vene piiril on hirmus ja tema on seetõttu

väga õnnetu. Seoses sellega on meil arupärimine selle kohta, mida peaminister kavatseb lähiajal ette võtta või piirdub ta ainult vastaspoole süüdistamisega. Meil on kirja pandud viis küsimust ja me palume peaministril nendele küsimustele vastata. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud ühe eelnõu ja kaks arupärimist. Riigikogu juhatus otsustab nende edasise menetlemise Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt.

Head ametikaaslased! Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise riigikontrolör Mihkel Oviirile.

Üks teadaanne on veel: seoses homme siin saalis toimuva ELO noorteparlamendi traditsioonilise istungiga palun ma teil laudad tühjak teha.

Teeme nüüd kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 86 Riigikogu liiget, puudub 15.

1. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (599 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Asume nüüd tänase päevakorra punkte menetlema. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Läbirääkimissoove ei ole. Võime alustada lõpphääletuse ettevalmistamist. Toomas Tõniste, palun!

Toomas Tõniste

IRL-i fraktsiooni nimel palun enne hääletust viieminutilist ...

Aseesimees Jüri Ratas

Üks hetk, me jõuame sinna! Ma mõtlesin, et see on protseduuriline küsimus. Vabandust!

Head ametikaaslased! Kuna on tulnud IRL-i fraktsiooni palve teha enne hääletust viieminutiline vaheaeg, siis kuulutan välja viieminutilise vaheaja. Palun see ettepanek esitada ka kirjalikult! Istung jätkub kell 10.12.

V a h e a e g

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! IRL-i fraktsiooni palutud vaheaeg on lõppenud. Kell on 10.12. Jätkame istungit. Me valmistame praegu ette eelnõu 599 lõpphääletust.

Head ametikaaslased! Tulenevalt töö- ja kodukorra seadusest nõuab eelnõu 599 seadusena vastuvõtmine Riigikogu koosseisu hääldenamust. Enne lõpphääletust teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 85 Riigikogu liiget, puudub 16.

Panen lõpphääletusele eelnõu 599. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 71 Riigikogu liiget, vastuolijaid ei ole, 1 Riigikogu liige jäi erapooletuks. Vabariigi Valitsuse algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 599 on seadusena vastu võetud. (Tabel 15.)

Esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

2. Halduskohtumenetluse seadustiku eelnõu (902 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme teise päevakorrapunkti juurde, milleks on õiguskomisjoni algatatud halduskohtumenetluse seadustiku eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soovi ei ole, võime minna lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Tulenevalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusest nõuab eelnõu 902 seadusena vastuvõtmine Riigikogu koosseisu hääldenamust. Enne lõpphääletust teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 87 Riigikogu liiget, puudub 14.

Panen lõpphääletusele eelnõu 902. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 83 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Õiguskomisjoni algatatud halduskohtumenetluse seadustiku eelnõu 902 on seadusena vastu võetud. (Tabel 16.)

Teise päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

3. Karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, psühhiaatrilise abi seaduse, karistusregistri seaduse, kriminaalhooldusseaduse ja tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (717 SE) kolmas lugemine

Asesimees Jüri Ratas

Läheme kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, psühhiaatrilise abi seaduse, karistusregistri seaduse, kriminaalhooldusseaduse ja tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Võime alustada lõpphääletuse ettevalmistamist.

Tulenevalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusest nõuab seaduseelnõu 717 seadusena vastuvõtmine Riigikogu koosseisu häälteenamust. Enne lõpphääletust teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 87 Riigikogu liiget, puudub 14.

Panen lõpphääletusele eelnõu 717. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

76 Riigikogu liiget on poolt, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, psühhiaatrilise abi seaduse, karistusregistri seaduse, kriminaalhooldusseaduse ja tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 717 on seadusena vastu võetud. (Tabel 17.)

Kolmanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

4. Hädaolukorra seaduse ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (871 SE) kolmas lugemine

Asesimees Jüri Ratas

Läheme neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud hädaolukorra seaduse ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kolmas

lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole.

Tulenevalt kodu- ja töökorra seadusest eelnõu 871 seadusena vastuvõtmine Riigikogu koosseisu häälteenamust ei nõua. Seega me kohaloleku kontrolli ei tee. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 871. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 84 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud hädaolukorra seaduse ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 871 on seadusena vastu võetud. (Tabel 18.)

Neljanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

5. Narkootiliste ja psühhotropsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõu (886 SE) kolmas lugemine

Asesimees Jüri Ratas

Läheme viienda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud narkootiliste ja psühhotropsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Läbirääkimissoovi ei ole. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 886. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 81 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud narkootiliste ja psühhotropsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõu 886 on seadusena vastu võetud. (Tabel 19.)

Viienda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

6. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Tervishoiu olukord Eestis" arutelu

Asesimees Jüri Ratas

Läheme kuuenda päevakorrapunkti juurde, milleks on olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Tervishoiu olukord Eestis" arutelu. Head ametikaaslased! Lubage enne arutelu juurde

asumist lühidalt tutvustada selle korda. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 153 kohaselt määras Riigikogu juhatus sotsiaalkomisjoni ettepanekul selle olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutamiseks järgmise korra. Kõigil ettekandjatel on ettekandeks aega kuni 15 minutit ja pärast ettekannet on küsimuste-vastuste voor, mis kestab kuni 20 minutit. Riigikogu liige esitab selle päevakorrapunkti raames ühe suulise küsimuse. Pärast küsimuste vooru on läbirääkimised, kus me palume kõigepealt esineda fraktsioonide esindajatel ja siis kõigil teistel Riigikogu liikmetel. Arutelu lõppemisel Riigikogu otsust vastu ei võta. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli sotsiaalkomisjoni esimehe Urmas Reinsalu!

Urmas Reinsalu

Austatud parlament! Selle arutelu ettevalmistamine on kestnud terve aasta. Me alustasime seda juba üle-eelmise aasta 15. detsembri istungil, tutvudes Praxise analüüsiga patsiendi tervisevõimaluste kohta. Analüüsis olid tõstatatud järgmised küsimused: mis on majanduskasvust jõudnud patsiendini ja millest Eesti patsient ilma jääb? Eestis on eriarstivisiitide osakaal vähenenud, need on asendunud perearstivisiitidega, vähenenud on koduvisiitide arv ning kasvanud on profülaktiliste ja pereõe iseseisvate vastuvõtude arv. Haiglaraviepisoodide arv on püsinud sisuliselt muutumatu. Haiglas veedetud aeg on kümne aasta jooksul lühenenud 1,5 päeva võrra (20%), samal ajal kui operatsioonide arv on 2001. aastaga võrreldes kasvanud 50%. Uuringute koguarv on suurenenud keskmiselt poole võrra, kallimate uuringuliikide arv mitu korda. Ravimite määramine arstide ja ostmine patsientide poolt on võrreldes kümne aasta taguse ajaga suurenenud kaks korda. Nii on analüüsi kohaselt kümne aastaga vererõhuravimite kasutamine kasvanud ligi üheksa korda, muude ravimite puhul on muutus kõigest 50%. Eriliselt paistab silma opiaatide ehk valuvaigistite vähene kasutamine, mis jääb peaaegu kuus korda mahajäetud kasutamisest Põhjamaades.

Millest aga Eesti patsient ilma jääb ja kus võib näha probleeme? Uuringus väljatoodud rahvusvahelise võrdluse kohaselt pakutakse Eestis tegelikust vajadusest neli kuni viis korda vähem hooldusteenuseid. See ongi uuringu kohaselt üks alaarenenud valdkond, lisaks ees-

pool nimetatud ravimikasutuse erinevustele. Ülesande suurusest annab aimu uuringus toodud hinnanguline vajadus investeerida vähemalt neli korda rohkem hooldusteenuste arendamisse, Põhjamaade tasemeni jõudmiseks on vaja investeerida isegi üle kümne korra rohkem. Teine valdkond, mille kasutajate hulk on hakanud alates 2000. aastast vähenema, on hambaravi.

Praxise analüüs toob ühe puudusena välja info puudumise ravikvaliteedi kohta. Olemas on järelevalveorganid: Terviseamet, haigekassa ja maavanemad. Kvaliteedi osas on olemas kokkulepe miinimumtaseme suhtes. Haiglate puhul ei ole veel selgeid kriteeriume, mille alusel kvaliteeti hinnata. Kõige kaugemale on kvaliteedi arendamises jõutud perearstiabis. Juba 2008. aastal suutis kolmandik Eesti perearstidest saavutada kokkulepitud kvaliteedieesmärgid.

Inimeste endi vahetu rahaline panustamine tervishoiuteenuste kasutamisse on 21. sajandil märkimisväärselt kasvanud. Omaosaluse kasv on suhteliselt suurem koorem väiksema sissetulekuga inimeste jaoks. Arstiabi kättesaadavust mõjutab ka inimese elukoht.

Järgmine oluline istung tänase arutelu ettevalmistamiseks toimus eelmise aasta 17. mail, kui tutvusime Maailma Terviseorganisatsiooni aruandega "Võimalused Eesti tervisesüsteemi rahalise jätkusuutlikkuse tagamiseks". Aruandes hinnati Eesti tervisesüsteemi toimivust ja rahalist jätkusuutlikkust. Eesti tervisesüsteemi rahastatakse peamiselt palgalt makstava sihtotstarbelise sotsiaalmaksu kaudu. Hiljuti laiendati kindlustuskaitset ka pikaajalistele registreeritud töötutele. Riigieelarve muudest tuludest rahastatakse selliseid teenuseid nagu kiirabi, kindlustamata isikute vältimatu abi ning rahvatervise- ja immuniseerimisprogrammid. Eesti süsteemi ühe tugevusena tuuakse uuringus välja ravikindlustuse eraldatus muust sotsiaalkindlustusest.

Tugevuse kõrval toob aruanne esile ka probleemseid valdkondi. Avaliku sektori kulutused tervishoiule on suhteliselt väikesed, mis toob kaasa patsientide omaosaluse osatähtsuse suurenemise tervishoiu rahastamisel. WHO aruandes märgitakse, et praegusest tervisesektori tulubaasist ei piisa prognoositava tulude ja kulude vahe katmiseks. WHO aruandes tuuakse ka välja võimalusi selle vahe katmiseks.

Aruande kohaselt ei ole lahendus kindlustuskaitse ulatuse vähenemine ega mehaaniline eraravikindlustuse laiendamine. Tervishoiubaasi laiendamine on võimalik, suurendades eraldisi riigieelarvest. Need põhimõtted, millega eraldatakse tulused riigieelarvest ravikindlustuse eelarvesse, peavad olema stabiilsed ja läbipaistvad. Omaosaluse põhimõtteid tuleks uuringu autorite arvates lihtsustada ning muuta sihipärasemaks, et finantsriskide eest paremini kaitsta majanduslikult raskemas olukorras olevaid ja suurel hulgal teenuseid kasutavaid inimesi. Aruandes soovitatakse Sotsiaalministeeriumil ja haigekassal kiiresti tõhustada tegevust ratsionaalse ravimikasutuse soodustamiseks. Nagu näha, see tegevus on üsna ulatuslikult alanud.

Nüüd efektiivsusest. Esiteks, Sotsiaalministeerium peaks koos haigekassaga rohkem kontrollima kallitesse meditsiiniseadmetesse tehtavaid investeeringuid. Teiseks peaks Sotsiaalministeerium tegema tihedat koostööd teiste ministeeriumidega, et tagada piisavad investeeringud rahvatervise programmidesse ja haiguste ärahoidmisesse. Kolmandaks peaks suurendama esmatasandi arstiabi osa tervisesüsteemis. Selleks tuleb tugevdada perearstide rolli ning hoida üldarstiabi tasuta kättesaadavana kogu elanikkonnale. Neljandaks peaks haigekassa rakendama teenuseosutajate tasustamise meetodeid, mis stimuleerivad üleminekut haiglaravilt ambulatoorsele ja päevaravile. See tähendab rahastamisotsuste tegemisel eelkõige tulemuslikkuse hindamist.

See oli ülevaade WHO uuringust Eesti tervisesüsteemi rahalise jätkusuutlikkuse tagamise kohta.

Kolmas oluline arutelu toimus sotsiaalkomisjonis eelmise aasta 12. oktoobril, kui kõne all olid Eesti tervishoiusüsteemi olukord ja probleemid. Eesti Arstide Liidu esindaja keskendus sellel arutelul oma ettekandes arstiabi kättesaadavuse vähenemise ja patsientide olukorra halvenemise probleemile. Koondamised, osaline tööaeg, sundpuhkused ja töötasu vähenemine tähendab arstide liidu esindaja seisukohalt seda, et uusi töökohti ei saa luua ja töötavatel arstidel on motivatsioonipuudus, noorematel arstidel tööpuudus ning lõpuks tekib patsientidel arstide puudus. Arstide puudust võimendab arstide liidu esindaja hinnangul tervishoiutöötajate lahkumine välismaale. 2010.

aasta üheksa kuu jooksul soovis välismaale tööle minna 108 arsti, 36 hambaarsti, 148 õde ja 6 ämmaemandat.

Väga tõsise ettekandega esines Eesti Perearstide Seltsi esindaja. Tema hinnangul peab riigi prioriteet olema esmatasandi arstiabi. *Circa* 75% inimestest vajab pidevalt perearstiabi, samal ajal kui haiglaravi vajab Eestis 10% täiskasvanud elanikkonnast. Pealegi, ambulatoorne eriarstiabi on keskmiselt kuus korda kallim kui üldarstiabi. Teine oluline sõnum perearstidelt oli see, et haiguste ennetamine vähendab tulevikus ravikulusid. Perearstiabis aga on töökoormus nii palju suurenenud, et tegeldakse vaid nn tulekahju kustutamisega. Kui 2000. aastal käidi perearstide juures 2,5 miljonil korral, siis 2008. aastal juba 4,9 miljonil korral. Aina vähem jääb perearstidel aega ennetustegevuseks, mis on esmatasandi töös üks olulisemaid löike. Peale perearstide ei tegele ükski teine meditsiiniharu haiguste ärahoidmisega, samal ajal kui selle töö tegemata jätmine tekitab aastate pärast tagasilöögi ja toob kaasa ravikulude olulise suurenemise. Kolmas teema perearstide ettekandes oli see, et riigi ülesanne on tagada arstiabi võrdne kättesaadavus kõigile elanikele. Neljas sõnum parlamendi sotsiaalkomisjonile oli, et perearste ja pereõdesid ei jätku ning ilma perearstita nimistuid oli toona (oktoobris) Eestis ligi 30.

2010. aasta 26. oktoobril toimus sotsiaalkomisjoni avalik istung, kus arutati ravimite kättesaadavust patsientidele. Istungil osalesid Sotsiaalministeeriumi, Ravimiameti, Konkurentsi ameti ja haigekassa esindajad, samuti arstide ja patsientide organisatsioonide esindajad. Rääkides ravimite kättesaadavusest patsientidele, tuleb rääkida ravimite rahalisest ja geograafilisest kättesaadavusest. Soodusravimite maksumusdest tasus patsient 2008. aastal keskmiselt 37,7%, 2009. aastal keskmiselt 36,4% ja 2010. aasta kolmes kvartalis keskmiselt 35,5%. Eesti patsientide osalus kõigi retseptiravimite eest tasumisel oli 2008. aastal 43%, 2009. aastal 41,2% ja eelmise aasta kolmes kvartalis 40%. Äärmiselt tõsine probleem on pensionäride suur omaosalus. Retseptiravimeid kasutav pensionär kulutab omaosaluse eest tasumiseks ühe kuu pensioni. Kuigi arstidel on kohustus kirjutada ravimeid välja toimeaine järgi, mis võimaldaks apteekril pakkuda kõige odavamad sobivat ravimit, ei ole see valdav praktika. Ka

apteekril on kohustus pakkuda kõige odavamad sobivad ravimid, kuid ka see ei ole valdav praktika. Väga palju arste kirjutab välja originaalravimeid ja kalleid geneerilisi ravimeid, mis mitmekordistab patsientide ravimikuluseid.

Geograafiline kättesaadavus tähendab seda, kas vajalikke ravimeid turustatakse Eestis ja kas inimesel on võimalik neid apteegist kätte saada. Käesoleva aasta alguse seisuga oli meil 491 üldapteeki ja selle struktuuriüksust. 73% kõigist üldapteekidest asuvad linnades. Konkurentsiameti peadirektor märkis oma ettekandes, et põhilised probleemid ravimite hinna puhul on järgmised: ravimite müügiga tegelevad ainult üldapteegid, pakutav ravimivalik võib kujuneda välja ajendatuna väheste ravimimüüjate endi majanduslikest huvidest ja Eesti ravimituru väiksusest ning turule ei ole pääsenud kõik ravimitootjad, tingituna Eesti ravimituru väiksusest ning ravimite hulgi- ja jaemüügi vertikaalsest integreeritusest. Konkurentsiameti peadirektor tegi muu hulgas ettepaneku kaotada piirang, mis välistab teatud käsimüügiravimite turustamise mujal kui apteekides. Tarbijal võiks teatud tingimustel olla võimalus osta teatud käsimüügiravimeid näiteks kauplustest. Konkurentsiameti analüüsi järgi võiks see tähendada teatud käsimüügiravimite hinna langust kuni 50%.

Ravimitootjate Liidu esindaja tegi istungil oma ettepanekud ravimite kättesaadavuse parandamiseks. Esiteks, riskigruppidele (töötud, harva esinevate haigustega patsiendid, paljulapselised pered, vaesusrisi piiril elavad inimesed) lisahüvitise väljatöötamine. Teiseks, ravimitele uute müügikanalite loomine: postimüük, internet, digiresepti võimaluste kasutamine ja ettevõtluspiirangute kaotamine jaeapteekidele.

Ka patsientide organisatsioonid esitasid ravimiprobleemi kohta oma ettepanekud ja seisukohad. Muu hulgas rõhutati, et iga krooniline haige või tõsist haigust põdev inimene on huvitatud, et ta saaks kätte ja suudaks osta uusima turule tulnud ning talle kompenseeritava ravimi.

See oli nende arutelude tutvustus, mis toimusid sotsiaalkomisjonis. Ma tahan väga asjaliku koostöö eest avaldada tänu ekspertidele, huviorganisatsioonidele ja ka tervishoiuga tegelevate riigiinstitutsioonide esindajatele. Täna arutelu on loogiline jätk 9. detsembril

toimunud Eesti rahvastiku tervise arutelule. Ma loodan, et see on ka mõistlik lähtealus parlamentaarsele arutelule selle üle, milline on meie tervishoiu ülesehituse mudel ja kuidas me suudame ühises töös tagada selle jätkusuutlikkuse. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Head ametikaaslased! Kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma palun Riigikogu kõnetooli järgmise ettekandja, kelleks on Poliitikauuringute Keskuse Praxis juhatuse liige ja tervisepoliitika programmi direktor Ain Aaviksoo!

Ain Aaviksoo

Austatud aseesimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Külalised! Ma alustan sellest, et Eesti tervishoid on teelahkmel ja vajab otsuseid, poliitilisi otsuseid. Miks ma nii arvan? Toetun oma väites kolmele argumendile. Kõigepealt sellele, et kaugema sihiga otsustamises on Eestis olnud pikk paus, siis sellele, et meie eesmärgipüstitus on enam süsteemi- kui inimesekesne, ning sellele, et e-riigi vääriline tulemuslikkuse mõõtmine võimaldab oluliselt paremini kaasata inimesed ise oma tervise üle otsustamisse.

Eesti tervishoius on omajagu saavutatud, kuid olulisi, kaugema perspektiiviga otsuseid pole pärast 2003. aastat sündinud.

Meil on suhteliselt kättesaadav, tõhus ja kõrgtehnoloogiline ravi ägedate terviseprobleemide lahendamiseks, meil on edukas perearstisüsteem, võrreldes Põhjamaade patsientidega kohtub Eesti patsient arstiga aasta jooksul kaks korda sagedamini ning südame pärgarterite ägedate seisundite moodne ravi on meil niisama levinud kui kõige arenenumates riikides. Hiljutine analüüs näitas, et nn välditav suremus, sealhulgas tervishoiuteenustega välditav suremus (eeskätt seoses südame-veresoonkonna haigustega), on vähenenud. Ometi on Eesti meeste keskmine eeldatav eluiga vaatamata heaoluaastatel toimunud edenemisele nendesamade Põhjamaadega võrreldes parimal juhul 1970. aastate lõpu tasemel.

Meil on haigekassa, kes suudab kuluseid ohjata, koguda reserve, toetada kriisiaastatel kogu riigieelarve tasakaalu ning pidada alalaekumise korral vastu mitu aastat.

Milles on siis probleem? Asi on selles, et kõik eespool loetletu on saavutatud kuni 2003. aastani tehtud otsuste toel.

Murelikuks teevad hoopis trendid. Eriarstiabi järjekorrad pikenesid isegi majandusliku kasvu aastatel, kusjuures seda ei kompenseerinud parem järel- või hooldusravi. Meditsiini ja sotsiaalabi puuduliku lõimumise tagajärjest kirjutas mõni aeg tagasi ilmekalt südamearst Rein Vahisalu. Inimeste omaosalus vahetult ravi eest tasumisel on väga suur ning sissetulekute järgi vaadates väga ebahütlane. Järjest suurema hulga inimeste jaoks on see ka otsene vaesumise põhjus. Haigekassa suudab kulutusi katta vaid reservide arvel. Tervishoiutöötajate, nii arstide kui ka õdede arv on lähiaastatel vähenemisohus.

Haigekassa efektiivsustaotlus tähendab aktiivravi tsentraliseerimist. See viib teenused inimestest kaugemale, pärsib innovatsiooni ning suurendab tervishoiutöötajate lahkumise riski. Tervishoiu rahastamise jätkusuutlikkuse probleemid, mida Praxis juba 2005. aastal ennustas, on majanduskriisi tõttu pigem süvenenud. Meil on põhjust tunda uhkust minevikus tehtud tarkade valikute üle, ent Eesti sotsiaalkaitsesüsteem vajab hädasti taas riigimeheliikust ja julgust.

Kokkuvõtteks: on vaja teha olulisi tervishoiupoliitilisi otsuseid. Tervishoiu sünnivad need alati raskelt, nende elluviimine võtab aega ning õnnestumiseks peab tervishoiupoliitika üle elama mitu Riigikogu ja mitu valitsust.

Minu teine mõte on see, et 21. sajandil tuleks tervishoiu riiklikud eesmärgid sõnastada inimeste ja patsientide huvidest, aga mitte süsteemi eesmärkidest lähtudes. Mida ma selle all silmas pean?

Võtame näiteks töövõimetushüvitised, mille seos inimeste tervisega on kaudne, kuid mis haigekassa eelarve kaudu mõjutavad tervishoiukulutusi ka otseselt. Ühtepidi on jutt kriisilukorras säästetud miljardist kroonist, millest osa suunati aktiivraviteenustesse, justkui loogiline. Teiselt poolt on häiriv, et pool aastat hiljem ei suuda ei haigekassa, Sotsiaalministeerium ega Tervise Arengu Instituut analüüsida, mille arvel see imeline vähenemine toimus, kui palju selles on statistilist müra, kui vanad, mis soost, milliste haiguste, sissetuleku või päritoluga need inimesed on. Aga just nii, mitte

pelgalt raha kokkuhoiu kaudu sõnastatud eesmärkidest saab hakata ehitama patsiendikeskset tervishoiusüsteemi.

Ka eespool mainitud 2003. aastast kehtivaid ravimipoliitika muudatusi ei ole siiani süsteemaatilisel analüüsitud. Jällegi, millised patsiendid, milliste haigustega, millise elukohaga inimesed on neist enim mõjutatud? Teadlaste uudishimust või sotsiaalsest vastutustundest ajendatud analüüsid ei saa asendada riigi poolt süsteemaatilisel rahastatud, sõltumatut mõjude hindamist.

Arenenud riikide tunnus on see, et peale tervishoiuteenuste mahu suurendamise ja järjekordade vähendamise seatakse sihiks ka kvaliteeti ja tulemuslikkust. Ka Eestis kasutatakse kvaliteedi mõistet tervishoiuteenuste puhul väga sageli, kuid tegelikult me ei tea ravikvaliteedist midagi olulist, mis pakuks patsiendile või üldse kellelegi sisukat võrdlusvõimalust.

2007. aasta septembris esitas Riigikontroll Riigikogule aruande riigi järelevalvest tervishoiuteenuste osutamise üle, otsides vastust küsimusele, kas järelevalve toetab kvaliteetse tervishoiuteenuse osutamist. Põhijäreldusena nenditi, et "järelevalvel ei ole praegu selget eesmärki, mistõttu puudub selgus, kas .. sel on oluline mõju tervishoiuteenuse kvaliteedi paranemisele" ning seda, et "järelevalve ei hinda .. piisavalt raviteenuse sisulist kvaliteeti".

Toona, 2007. aastal vastas haigekassa Riigikontrolli kriitikale, et tervishoiuteenuse osutaja peab küll tervishoiuteenuse osutamise käigus patsienti igati informeerima, aga ta "ei või reeglina lubada patsiendi paranemist või operatsiooni edukust" ja seega "ei ole ühegi õigusaktiga kehtestatud nõudeid tervishoiuteenuste tulemustele". See on ilmselge viide sellele majale. Toonase sotsiaalministri seisukoha järgi "väljendub riigi jaoks kvaliteetne tervishoiuteenus võimalikult optimaalses ressursikasutuses ja patsientide rahulolus tervishoiuteenusega", nii nagu see on kirja pandud ka rahvastiku tervise arengukavas.

Seetõttu on äärmiselt positiivne nüüd leida värskest Eesti Haigekassa arengukavast strateegiliste eesmärkide hulgast teenuste kvaliteet eraldi prioriteedina ning teenuste kättesaadavuse taustakirjelduses esimesi viiteid krooniliste haiguste koordineeritud ravi vajalikkusele. Järgmine samm võiks olla ka haigekassa tulemuskaardis riigi, tööandjate ja kindlus-

tatute sõnastatud ning patsiendi tasandist lähtuvad ootused, mille saavutamist peaks ka sisuliselt hindama.

Esimeses järjekorras ootavad elanikud turvatunnet ja teenust, mis on ühiskonna arengutaseme vääriiline, arvestab nende vajadustega ega põhjusta seejuures vaesumist. Loomulikult saab seda pakkuda olemasolevate rahaliste võimaluste piires. Siiski, arvestades, et investering tervisesse on pikaajaline, tuleb tunnistada, et parema teenusekvaliteedi sidumine kättesaadavuse vähendamisega ei ole tõsiselt võetav.

Meil tuleks vabaneda vaatest süsteemile läbi isoleeritud esmatasandi, isoleeritud haiglaravi või ravimikulutuste ehk nii, nagu praegu raviraha planeeritakse, püüdes tsentraalselt kontrollida ühel ajal nii sisendeid, protsesse kui ka tulemusi. Inimene vajab südamehaiguse või suhkurtõve puhul usalduslikku kontakti oma perearstiga, vajaduse korral ligipääsu tõhusatele ravimitele ning eriarstile või asjakohastele uuringutele. Intensiivse haiglaravi kõrval peab vajaduse korral olema kättesaadav järeldravi ja rehabilitatsioon või hooldusravi.

21. sajandi tervishoiuteenus peaks töötama komplekselt, eri osapoolte koostöös, mitte neid administratiivselt vastandades, mida ressursipuudus paratamatult sageli tegema sunnib. Tulemused võivad olla ootamatud. Keerukad tegevused liiguvad suurtesse keskustesse, ent lihtsamad teenused saavad liikuda sealt välja maakondadesse ja lõpuks inimeste kodudesse ehk neile palju lähemale. Muuseas, seda ei saa juhtuda ilma tervishoiuressursside strateegilise ümberpaigutusega.

Terviseseisundi ja töösuhte tiheda seose tõttu on otstarbekas senisest enam kaasata tööandjaid tervishoiu aktiivse osapoolena, olgu siis lisavastutuse ning rahastamiskoorma kandjatena või näiteks ka töötajate tervise toetajatena koos tõhusa töötervishoiuteenusega.

Edasiminekuks ongi vaja sõnastada prioriteetidid indiviidi tasandil mõõdetavate kvaliteetide ja tulemuslikkuse näitajate kaudu.

See toob mind sõnavõtu viimase argumendini. Me peame hakkama mõõtma oma tegevuse ja otsuste mõjusid ning juhtima tervishoidu enam selle kaudu, milline on selle tulemuslikkus ning kui palju väärtust iga üksiku patsiendi jaoks me suudame pakkuda. Me tunneme uhkust oma infotehnoloogilise arengu ning maa-

ilmas unikaalse riikliku tervishoiu infosüsteemi üle. Ometi liigub tervishoiuteenuse osutajate vahel andmeid vähem kui palju algelismates süsteemides ning analüütiline suutlikkus jääb kaugelt maha kogutud andmete väärtusest, kusjuures takistused on sageli ametkondlikud.

Minu hinnangul ei ole probleem suutlikkuses või oskustes, vaid selles, et poliitilisel tasemel ei ole ülesannet õigesti seatud. Meenutan, et haigekassa väitis otsesõnu, et neile pole seadusandja andnud ühemõttelist mandaati tegelda ravi tulemuslikkuse või kvaliteediga.

Väidan, et praegused e-tervise lahendused võimaldavad integreerida eri teenuseliike ning mõõta kvaliteeti ja tulemuslikkust. See võimaldaks tagada patsiendile parima ravi lõpptulemuse standardi kirjeldamise, aga mitte aparatuuri, põrandapinna ega protsesside fikseerimise kaudu. Niiviisi on võimalik juurutada hinnakonkurents, mida näiteks Hollandis kasutatakse juba 30% teenuste puhul. Samuti võimaldab selline lähenemine liigutada teenu-seid ohutult madalama kulubaasiga väiksematesse tervishoiuasutustesse, mis on patsiendile lähemal, või lausa patsiendi juurde koju.

Järk-järgult on nii võimalik tervishoiuteenused vabastada pelgalt arstide või ressursivalvajate diktaadist ning läbipaistva tulemuslikkuse raporteerimise kaudu kaasata elanikud oma isikliku tervise, aga ka riigi tervishoiu edendamisse. Viimane omakorda võimaldab vastutust tervise eest paremini ja õiglasemalt jagada. Kokkuvõttes kasvab inimeste valmisolek panustada rahaliselt nii isiklikus plaanis kui ka finantseerida hästi toimivat tervishoiusüsteemi. Aga lisaraha on tervishoiusüsteemi kindlasti vaja. Olemasolevast rahast ei piisa ka praeguse taseme hoidmiseks. Arenenud ühiskond väärib arenenud tervishoiusüsteemi. Kui investeerida inimeste huvidest, mitte süsteemi näitajatest lähtuvate eesmärkide täitmisesse, siis võib kindel olla, et ei riik ega valijad pea muretsema, et seda raha võidakse kuidagi kehvasti kulutada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Kas teil on ettekandjale küsimusi? On. Toomas Trapido, palun!

Toomas Trapido

Aitäh! Hea ettekandja! Viimastel aastatel on päris palju esile kerkinud, ütleme, teravaid ja vähem teravaid konflikte patsientide ja tervishoiuasutuste vahel. Võin omast kogemusest öelda, et see, mis jõuab avalikkuse ette, on jäämäe tipp, st enamik neist konfliktidest avalikkuse ette ei jõua. Omast kogemusest võin ka öelda, et praegune tervishoiuteenuste kvaliteedi ekspertkomisjon neid konflikte lahendada ei suuda ega näe endal ka seda rolli, mis on väga kahetsusväärne. Puudub igasugune lepitussüsteem, mis aitaks neid olukordi lahendada. Sa mainisid, et kvaliteedijärelevalve võiks paraneda. Ehk sa ütled täpsemalt ja annad ideid, kuidas luua Eestis hea kvaliteedijärelevalve süsteem.

Ain Aaviksoo

Aitäh küsimuse eest! Haigekassa eestvedamisel ja Maailma Terviseorganisatsiooni toetusel on tubli viis aastat toimetatud selle nimel, et hakata mõõtma ravi tulemuslikkust ja kvaliteeti haiglates. Paraku on WHO enda koostatud hinnang selle viieaastase protsessi tulemuslikkusele selline, et tulemus on lihtsalt see: me juba tegeleme sellega. Jõuan järjekordselt tagasi selle küsimuse juurde, millest ma juba rääkisin. Nagu haigekassa juht 2007. aastal viitas, kui seaduse, õigusaktide tasandil sõnastatakse, et meie tervishoiusüsteemi eesmärk on tagada lisaks sellele, et meil on ressursid hästi kasutatud, ka teenuste tulemuslikkus ja kvaliteet, siis, ma usun, suudab haigekassa kohaneda sellega, missugused ülesanded talle pannakse. Eesti tervishoiuteenuse osutajate võimekus niisugusele motivatsioonile reageerida on täiesti piisav selleks, et lisaks sellele, et asjaga tegeldakse, hakkaksid tekkima ka tulemused. Kui me jääme mõõtma tervishoiuteenuste kvaliteeti kord aastas tehtava küsitlusega, umbes nii, et mis te arvate, missugune meie kvaliteet on, siis asjad kindlasti ei parane. Aga kui me läheme edasi ja palju jõulisemalt, kui haigekassa praegune arengukava ette näeb, ühe eriala kaupa aastas mingisuguste tulemusnäitajate sõnastamisega, siis vähemasti teiste riikide kogemuse põhjal võib väita, et kui ikka arstidele, haiglatele ja ka perearstidele antakse ülesanne teha oma tööd kvaliteetselt ning seda mõõdetakse, siis nad seda ülesannet ka täidavad.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnu Juul, palun!

Tõnu Juul

Austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Ettekandest jäi natuke segaseks, mis on praegu ikkagi Eesti tervishoiu jaoks kitsaskoht, mis on ebapiisav või millega me peaksime prioriteedina tegelema. Mulle isiklikult tundub, et see võiks olla siiski pidevalt kiratsev ja ebapiisav finantseerimine, mis ei võimalda rakendada Eesti tegelikku tervishoiupotentsiaali.

Ain Aaviksoo

Aitäh! Nagu ma oma ettekande lõpus ütlesin, olen ma põhimõtteliselt sellega nõus, et Eesti tervishoid vajab lisaraha. Küll aga võib tuua näiteks Suurbritannia, kus umbes kümme aastat tagasi sisuliselt sama argumentatsiooniga olemasolevasse süsteemi raha juurde valati. Ilma struktuursete ja põhimõtteliste muudatuste tegemiseta me saame lihtsalt kallima tervishoiuteenuse, mitte ilmingimata rohkem teenust või näiteks inimestele lähemal asuvat teenust. See ongi selle sõnumi mõte: kui lisaks täiendavale rahale antakse ka lisaeesmärgid, mida peab selle rahaga saavutama, siis, ma usun, on tulemust võimalik saavutada. Aga neid eesmärke peaks sõnastama mitte n-ö süsteemi efektiivsusest või süsteemi enese näitajatest lähtudes, vaid mõõtes seda, kuidas on patsientide tervis paranenud, milline on ühe või teise olulise, juba väga hästi mõõdetava tervishoiuteenuse tulemuslikkus. Sellisel juhul hakkab see lisaraha teenima seda eesmärki, mida ta peaks teenima.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus, palun!

Marika Tuus

Aitäh! Hea esineja! Me kuuleme siin ja loeme lehtedest, et valitsus räägib, et meie eluiga on viimastel aastatel väga palju pikenenud ja sellepärast on olnud võimalik tõsta pensionilemineku iga. Teie tööte välja fakti, et hoolimata sellest, et eluiga on pikenenud, on see meestel ikkagi umbes 1970. aastate lõpu tasemel. Kus need käärid siin on ja kus tõde on?

Ain Aaviksoo

Aitäh! Tõde on nagu alati mitmetahuline. See, kui dünaamikas liigub asi paremuse poole, annab, ma arvan, põhjust rõõmustada, aga see ei tähenda, et ei ole võimalik ega mõtet midagi veel paremaks teha. Kui me räägime patsiendi või üksikisiku tasandist, siis me peame vaatama näiteks, kui suur on keskmise eeldatava eluea erinevus sissetulekute järgi, hariduse järgi (viimased andmed on sajandivahetusest). Sellisel juhul me saamegi tulemuseks, et keskmine näitaja näiteks 1990. aastatel paranes, aga oli rahvastikurühmi, kelle eluiga tegelikult lühenes. Nii et mõõtmine peab olema täpsem ja ka otsused ei pea olema sihitud mitte keskmistest näitajatest lähtudes, vaid tuleb natuke arenenuma riigi kombel arvesse võtta erinevaid inimrühmi ja nende vajadusi.

Aseesimees Jüri Ratas

Toivo Tootsen, palun!

Toivo Tootsen

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Kõigepealt aitäh väga hea ettekande eest! Võiks ju arvata, et selline sisukas ja asjalik analüüs on lähtekoht Sotsiaalministeeriumile, et teha nii struktuurseid kui ka põhimõttelisi muudatusi. Milline on teie tagasiside, kas on sealt tulemas mingeid ümberkorraldusi? Võtame kas või selle, et haigekassa ütles, et võiks muuta seadust. Milline on olnud reaktsioon sellele, kas valitsus ja Sotsiaalministeerium on hakanud teie väga põhjaliku alustöö baasil selles suunas tööle?

Ain Aaviksoo

Aitäh! Minu andmetel on. Võin meenutada kas või seda aega, kui ma ise Sotsiaalministeeriumis töötasin. Valdav osa nendest muudatustest jõuab siiski põhimõtteliselt ühel hetkel poliitilisele otsustustasandile. Näiteks seesama küsimus, kuidas krooniliste haiguste puhul tagada, et kogu see 30, vahel isegi 40 aasta jooksul vajalik pakett, mis koosneb esmatasandi arstiabist, ravimitest, eriarstiabist, järel-, hoolde- ja taastusravist, oleks inimesele terviklikult kättesaadav. Seda kõike ei saa jätta spetsialistide hooleks. Siin on vaja eesmärgid poliitiliselt sõnastada. Nagu ma ütlesin, kui me tahame, et osutataks rohkem esmatasanditreenuseid, tegeldaks rohkem ennetustööga, siis

tulebki raha ümber tõsta. Tuleb luua mehhanismid, mis liigutavad raha väga kallist teenuse osutamise kohast sinna, mis on inimestele lähemal ja kus on võimalik ka palju tõhusamalt tulemust saavutada. Me suudame seda teha. Me suutsime 1990. aastatel saavutada väga tugeva süsteemi, rahastades teatud lühikese aja jooksul n-ö ennetavalt esmatasandi tervishoidu. Meil on inimestel praegu võimalik saada tervishoiusüsteemiga väga tihti kontakti, võrreldes Põhjamaadega kasutavad Eesti inimesed kaks korda sagedamini ambulatoorset tervishoiuteenust. Kättesaadavus selles tähenduses on olemas. Ühiskond on lihtsalt muutunud natukene keerukamaks ja haigused on muutunud keerukamaks selles mõttes, et nendega seotud probleeme ei saa ühekorraga lahendada. Näiteks sedasama esmatasandi arengukava koostati Sotsiaalministeeriumis väga mitu aastat, nüüd viiakse seda järk-järgult ja hillitsetult ellu. Või võtame sellesama haigekassa arengukavasse kirjutatud mõtte, et igal aastal püütakse ühel erialal sõnastada vähemasti üks tulemuslikkuse näitaja. Eestis on praegu umbes 30 arstlikku eriala. Kui me igal aastal ühel erialal tulemuslikkuse näitaja kehtestame, siis meil võtab veel 30 aastat selleks, et jõuda selleni, et kvaliteedi mõõtmisele võiksid loota ka inimesed, kes ei juhtu õnnetuseks põdema mitte selle valdkonna haigust, millest tulemuslikkuse näitajate määramist alustati, vaid põevad sellesse valdkonda kuuluvat haigust, mis on järjekorras kolmekümnes. Tempo tuleb muuta lihtsalt kiiremaks. Seda tellimust saavad esitada rahva valitud esindajad.

Aseesimees Jüri Ratas

Maret Maripuu, palun!

Maret Maripuu

Aitäh! Hea ettekandja! Luba kõigepealt tänada väga õigete probleemipüstituste eest! Ma usun, et enamik siin saalis olijaid on nõus sinu väidetele ka alla kirjutama. Eesmärkide sõnastamisega saadakse päris hästi hakkama. Kõikidele on teada visioon, kus suunas liikuda, aga probleemid algavad siis, kui hakatakse neid sõnastatud eesmäärke ellu viima. Kui see nõuab teatavaid struktuurseid muudatusi, siis n-ö teooria praktikasse rakendamisel juhtub tihti, et ollakse nagu luik, haug ja vähk: igaüks läheb eri suunas ja varem seatud eesmärk on

meelest läinud. Millised võiksid olla soovitud, et me neid eesmärke, mida me oleme seadnud, oleksime suutelised ka ellu viima, et eri osapooled, nii haiglahjuhid kui ka arstid, nendele eesmärkidele truuks jääksid?

Ain Aaviksoo

Aitäh! Ameerika Ühendriikide praegune president on järjekorras kolmas, kes proovib selles riigis teha tervishoiureformi, mille vajalikkuses on valdav osa sealse riigi elanikest 20 aastat veendunud olnud ja ka kõik teised teavad, et see on möödapääsmatu. Pärast seda, kui suudeti sõnastada väga napp kokkulepe ehk eesmärk, on aasta hiljem olukord selline, et tegelikult püütakse seda saavutatud kokkulepet tagasi pöörata. Tervishoius ongi väga raske mõistlikke, õigemini, vajalikke muudatusi teha, sest väga paljude huvid on mängus. See ongi seesama, mida ma nimetasin riigimehelikkuseks ja julguseks. See on poliitiline eestvedamine ja seda peab olema. Rääkisin ühe Taani kolleegiga ja juures oli ka Taani tervishoiuminister. Tema käest küsiti, kuidas saavutati see, et Taanis on internetis avalikult kättesaadavad haiguste ja protseduuride tulemuslikkuse näitajad, nii et inimene võib klõpsides vaadata, millises haiglas milline tulemus on. Küsiti, kas arstid ei olnud vastu. Minister ütles, et muidugi olid nad vastu, aga kuna teda olid valinud elanikud ja ta teadis, et seda on neile vaja, ning leiti, et nende näitajate põhjal ei hakata kedagi karistama, vaid luuakse mehhanismid, kuidas olukorda parandada, siis ta lihtsalt tegi selle otsuse. Ma arvan, et see ongi see, mida on vaja. Ma väga loodan, et kohe varsti siia saali kogunev uus koosseis ja ka uus valitsus suudavad seda teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma tänan teid ettekande ja vastuste eest! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Tartu Ülikooli tervishoiu instituudi juhataja, tervishoiukorralduse professori Raul-Allan Kiiveti!

Raul-Allan Kiivet

Lugupeetud juhataja! Austatud kuulajad! Ma mõtlesin teile ka natukene pilti näidata – arve ja sõnumeid. [Ettekande slaidid on lisatud kõite lõppu.] See on sõnum, milleni ma veerand tunni jooksul tahan jõuda. Väide on see, et Ees-

ti tervishoiusüsteem on senini tiksunud päris hästi, meil jätkub seda heaolu veel mõnda aega, aga selleks, et heaolu tervishoius jätkuks ka viie ja kümne aasta pärast, peab tegema väga tõsist ajutööd ja plaane ning neist plaanidest ka kinni pidama, sest meil on terve hulk asju, mis ei ole jätkusuutlikud, ja terve hulk asju, mis on tegemata.

Ma mõtlesin, et kuna ma tulen arstiteaduskonnast, siis oleks kohane tulla ja öelda, mis on Eesti tervishoiu diagnoos. Minu pandud diagnoos on võib-olla natukene üle dramatiseeritud, aga ma väidan, et Eesti tervishoid on haige. Ta ei ole nii haige, et ta täna ära sureks, see ei ole surmahaigus. See ei ole ka selline haigus, nagu on nohu või luumurd, mis on ravitav ühe tableti või kipsiga, vaid see on niisugune asi, mida võiks nimetada ainevahetushaiguseks (näiteks nagu suhkurtõbi) või kas või HIV-ks. See on ravitav, kui me haigust tunnustame ja hakkame sellega tegelema. Siis töötab organism rahulikult edasi. See nõuab planeerimist, nõuab sihikindlust ja kõigepealt muidugi seda, et tunnustatakse, et haigus on olemas. Sellest ka tänased jutud räägivad.

Peaks vaatama seda, et need asjad, mis meil praegu toimivad, ei pruugi toimida paari aasta pärast, eeskätt rahastamise aspektist. Meil on terve hulk kulusid veeretatud patsientide kaela, mis ei ole ei õiglane ega mõistlik. Meil on osa tervishoiust ja selle ühisosast sotsiaalvaldkonnaga puudu, hooldus-, taastus- ja järelravikomponendid on olemas, aga välja arendamata. Meil on tulevikus väga suur puudus õenduspersonalist. See kõik kokku tähendab, et need asjad tuleb panna ühtsesse kavasasse ja vaadata, kuidas tekiks tasakaal eri poolte vahel.

Aastaks 2008 oli tervishoiul, ma arvan, lähiaegadega võrreldes üks parimaid staatusi. Isegi tervishoiutöötajad ei rääkinud siis nii palju sellest, et peaks Eestist lahkuma. Inimesed olid rahul, varustus oli vinge, ravimeid sai juurde ja kõrgtehnoloogiline abi oli kättesaadav ulatuses, millest ei osatud viie või kümne aasta eest unistadagi.

Eesti tervishoius on raha võrreldes Rootsi ja Soomega viis kuni kuus korda vähem. Selle tabeli alumised kaks rida näitavad, et sama raha eest saavad meie inimesed käia vaat et rohkemgi arsti juures, haiglaravi on niisama kättesaadav, haiglavoodeid on niisama palju. Punasega peaks kolmandas, neljandas ja viien-

das reas olema märgitud, et põhiline vahe arenenud tervishoiusüsteemiga on selles, et pärast aktiivravi ei ole meil piisavalt järel-, taastus- ega hooldusravi ega koduhooldust – kõike seda, mis käib tänapäeva ühiskonnas tervishoiu juurde. Seal on meil kõige suurem vahe nii institutsioonidest kui ka personalist rääkides. Just personal on aga see, kes abi anda saab.

Meie haiglates lõigatakse rohkem pime-sooli, rohkem sapipõisi, rohkem emakaid kui Põhjamaades. Silmalõikused ja kõrgtehnoloogilised südamelõikused on inimestele niisama kättesaadavad. Selles mõttes ei ole meil jällegi millestki puudu. Küsimus on muidugi selles, kas seda taset suudetakse hoida.

Praegune tase on saavutatud tänu otsustele ja plaanidele, mis töötati välja, kehtestati ja lepitati kokku 1990. aastatel, kui arstkont võttis endale vastutuse olla patsientide eestkõneleja. Siis need asjad kokku lepitati. Viimase 5–10 aasta jooksul ei ole uusi plaane tehtud, aga need on hädavajalikud, et süsteem püsiks tasakaalus ja areneks edasi. Viimase aja tahe on olnud midagi muud.

Muidugi, põhiküsimus jätkusuutlikkuse puhul on raha. Haigekassa eelarvekõverat võib heal juhul nimetada horisontaalseks, aga arvestades inflatsiooni ei ole see muidugi enam horisontaalne, sest sotsiaalmaksu ravikindlustuse osa lihtsalt ei laeku. See, kuidas on Eesti riigis kokku lepitud ja sotsiaalmaksu alalae-kumist kompenseeritakse riigieelarve ümber-tõstmistega, on näha sellelt pildilt. Jah, pensionide ja vanemahüvitiste jaoks on leitud lisamiljardeid, aga peretoetusteks ja ravikindlustuseks mitte. Senimaani on need süsteemid toimunud. Kas ja kuidas sellega peaks edasi minema, on minu meelest väga tõsine küsimus. Kui raha juurde ei tule, siis samu tulemusi ei ole kaugemas perspektiivis võimalik saavutada.

Masu Eestis on kuulnud, nähtud ja kogetud erinevalt, aga sellel pildil ma tahan tähelepanu juhtida kahele reale. Töötajaid on meil tänavu 100 000 või 10–15% vähem ja mitte ükski prognoos ei ütle, et töötajate hulk suureneks. Ka keskmise palga tõusu Eesti riik ei prognoosi ei Rahandusministeeriumi koduleheküljel ega mujal, küll aga rahastatakse Eesti tervishoidu sisuliselt eranditult tööjõumaksust – sotsiaalmaksust. Kui raha ka tulevikus tuleb 10–15% vähem, siis kuidas saab see süsteem olla jätkusuutlik?

Teine suurem pirukatükk on inimeste omaosalus. See ei ole asi, mida saab edaspidi suurendada, sest haigetel inimestel teatavasti ei ole raha tervishoiu eest maksmiseks. Et haigekassa reservidest jätkub veel mõneks aastaks taseme numbriliseks hoidmiseks, on väga hea ja tore, aga ühel hetkel saavad need reservid otsa ning selleks ajaks ei ole viis-kuus aastat toimunud sellist arengut, mida ühiskond väärriks, rääkimata sellest, et on vaja katta ka katmata vajadusi.

Nüüd tuleb võib-olla üks olulisemaid sõnumeid. Ma tahaksin, et te selle meelde jätaksite. Kuigi räägitakse palju arstide puudusest ja see on tõsine asi tulevikku silmas pidades, on nende arv Eestis Euroopa tasemel ja sellega me saame mõni aeg enam-vähem hakkama. Õdede koolitusega on asi palju-palju hullem. Need arvud on reaalsus. Viimase seitsme aasta jooksul on meie meditsiinikoolidest tulnud alla 200 õe. Kas nad kõik lähevad tööle? Vaevalt. Aga see on maksimaalne arv, kui palju saaks tööle minna. Arste tuleb igal aastal ülikoolist 120–140. Mõistlik arstide ja õdede suhe oleks 1 : 3, mitte 1 : 2, nagu meil praegu on. Me ei suuda praegu hoida õdede arvu sellisena, et hoida seda suhet, mis veel mõni aeg püsib. Igal juhul on seda vähemalt kaks korda vähem, kui Eesti tervishoid praegu vajaks, rääkimata sellest, et süsteemi arendamiseks, järel- ja hooldusraviks oleks õdesid vaja mitu korda rohkem. Selle tõttu ma väidan, et mõne aasta pärast me näeme uusi argumente arstide lahkumiseks. Siis ei ole argumendiks mitte ainult erinevad palgad, vaid ka see, et töökoormus on õdedelt rohkem arstidele liikunud.

Ravimikuludest oli eelnevates ettekannetes juttu. See pilt meenutab seda, et aastal 2009, kui igal pool mujal oli masu, ravimimüügis masu ei olnud. Haigekassa pidi rohkem maksma ja inimesed pidid rohkem maksma, sest ravimitele kulus rohkem, arstid kirjutasid neid rohkem välja (loodetavasti põhjendatult). Igal juhul olid kulud suuremad. Seda, kui suure osa nendest kuludest inimesed oma taskust katavad, võib jagada nii või naa, aga omaosalus just retseptiravimite ostmisel hakkab lähenema juba miljardile kroonile ja see ei jaotu ühiskonnas võrdselt. See ei jaotu mitte nii, et panustavad need, kellel on raha, vaid seda raha viivad apteekidesse need inimesed, kes on haiged, ja neil on raha suhteliselt napilt. Siit on

pärit see väide, et pensionäri ühe kuu pension läheb ravimikulude katmiseks. Kui me oleme nii kokku leppinud, siis ütleme ka niimoodi välja. Küsimus on selles, kas seda raha peaks jagama haigekassa kaudu, kas seda raha peavad maksma inimesed ise või on mingi mõistlikum kulude katmise viis. Muidugi, ega inimesed ise ei taha ravimeid. See on üks illustatsioon sellele, et meie olemasolev ravimikulude kontrollimise mehhanism ehk piirhinnad, mis mõeldi välja aastatel 2002–2003 ja käivitati haigekassa kulude ohjeldamiseks, on kaotanud oma mõju haigekassa kulude vähendamisel, rääkimata inimeste omaosaluse vähendamisest. Kuidas omaosalus jaotub? Kuidas see vaesust võib tekitada, sellest on juttu olnud. Veel kord sellest, kellele ravimikulud on kõige suurem koorem. Eri uuringute põhjal on juba pikka aega olnud selleks üksi elavad pensionärid või kahekesi koos elavad pensionärid.

Ravimite osa lõpetuseks näide selle kohta, mis toimus siis, kui mujal oli masu. 2009. aastal ravimite tarbimine vähenes. Üle pika-pika aja osteti esimest korda vähem ravimeid kui eelmisel aastal. Retseptide arv vähenes 4–5%, aga iga retsept oli läinud kõvasti kallimaks haigekassale, eriti just patsiendile. 13–17% sel ajal, kui sissetulekud vähenesid, ei ole naljaasi. See on näide selle kohta, et üks osa tervishoiusektorist on oma ülesande täitnud. Meil on põhjust üle vaadata kogu kompenseerimissüsteem ja mõelda, kuidas me jätkusuutlikult saame viie ja kümne aasta pärast edasi minna.

Haigekassa eelarve ja reserveidega ei saa lahendada tervishoiu rahastamise jätkusuutlikkuse probleemi. Tulevase Riigikogu ja valitsuse asi on vaadata, kas ja milliseid maksupoliitika muudatusi on vaja, on need seotud ettevõtlusmaksu või kapitalimaksuga, kust iganes need lahendused võivad tulla, aga igal juhul ei ole see probleem tööjõumaksu abil lahendatav.

Eestis on väga suur puudus sellest toetusest ja abist, mida inimene vajab, kui ta haiglast lahkub. Ei ole süsteemi ega koostööd sotsiaalvaldkonnaga. Kõige olulisem: meil ei ole inimesi, ei koolitatud ega vähem koolitatud inimesi, kes seda abi annaksid.

Meil on arstiabi erialadel erinevaid arengukavasid, need on ka asutustel, aga juba pikka aega ei ole niisugust asja nagu Eesti tervishoiu arengukava, mis paneks need killud kokku ning ütleks, kuidas me toimime viie ja kümne

aasta pärast, kuidas me rahastame, milline on tööjaotus, kuidas me patsientide omaosalust vähendame, milline on kooskõla sotsiaalteenuste ja toetustega.

Sellepärast ma lõpetuseks väidan, et kuigi meil arstiabi tiksub veel mõni aasta samas mahus ja kvaliteedis, nagu see praegu on, ei ole meil tuleviku jaoks ei töötajaid, raha ega ka head plaani, ei ole mitte ainult plaani selle kohta, kuidas seda raha kasutada, vaid ka selle kohta, kuidas hoida süsteemi toimivana. Tore oleks, kui lähiajal tekiks diskussioon selle üle, mis meie tervishoius väärib arendamist ja kuidas me seda teeme, et täita inimeste ootusi ja lootusi. Nad täiesti kindlasti väärivad seda. Tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud professor! Ma tänan teid! Teile on ohrtrasti küsimusi. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Professor Kiivet! Ma tänan teid väga ülevaatliku ja ausa ettekande eest! Mulle jäi esimesest slaidist silma selline lause, et Eesti patsientide omaosalus retseptiravimite eest tasumisel on Euroopa suurim – 43%. Kaks aastat tagasi tõsteti nii meditsiinitehnika kui ka ravimite käibemaksu 5%-lt 9%-le. Kõige suurem koorem langes selle tõttu kindlasti haigekassale. Raha, mis on mõeldud inimeste ravimiseks, läheb nüüd maksude näol tagasi riigikassasse. Meie oleme pakkunud seda, et ravimite ja meditsiinitehnika käibemaks tuleks viia tagasi 5%-le ja vabanenud raha saaks haigekassa kasutada just patsientide omaosaluse vähendamiseks ehk haigekassa kompenseeriks ravimeid suuremas mahus. Mida te sellest ettepanekust arvate?

Raul-Allan Kiivet

Ravimite ja meditsiiniteenuste käibemaks igal juhul vähendab nende kättesaadavust. See on maksupoliitiline instrument, mis ei aita kuidagi kaasa tervishoiuteenuste kasutamisele. Kuidas raha eelarveridade vahel ümber tõstatakse, on teie ja valitsuse otsustada, aga 9% käibemaks võrreldes 0%-ga ei ole kindlasti mõistlik.

Aseesimees Jüri Ratas

Urmas Reinsalu, palun!

Urmas Reinsalu

Aitäh! Mis puudutab inimeste ravimiseks mõeldud võimaluste avardamist, siis kindlasti on töövõimetushüvitiste n-ö reformi esimene aste seda teinud. Pikemas plaanis oleks kindlasti oluline katta töövõimetushüvitised muudest finantseerimisallikatest, et haigekassa vahendid jääksid üksnes ravi ja ravimite hüvitamiseks. Aga mida te arvate sellest ideest, et arvestades haigekassa rahastamiskoormust asuda ravimite omaosaluse leevendamiseks väga selgelt kindlaksmääratud sihtrühmadele retseptiravimite omaosalust riigieelarvest täiendavalt kompenseerima?

Raul-Allan Kiivet

Lisaraha toomine omaosaluse kompenseerimiseks on jumala õige, aga väikeses Eestis ei ole kindlasti mõtet tekitada paralleelmehhanismi. Kõik need omaosaluse asjad ja patsientide suur kulu selles valdkonnas tuleks lahendada ikkagi enne seda, kui patsiendid jõuavad apteeki, et raha asjatult ei ringleks ega tekiks muljet valedest kokkuhoiukohtadest. Kompenseerimise mehhanism peaks tagama selle, et inimene apteeki astudes ei pea muretsema selle pärast, kas tal on võimalus ravimit osta või mitte.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Aab, palun!

Jaak Aab

Täna, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma täna selle väga konkreetse ettekande eest, kus tõesti hästi olid välja toodud valupunktid ja küsimused just nimelt sellele saalile! Kui me vaatame seda uuringut, mis valmis koostöös Maailma Terviseorganisatsiooniga ning kus hinnati tervishoiu ja ka rahastamise jätkusuutlikkust, siis esimene soovitus seal oli see, et avalik sektor peaks leidma rohkem vahendeid tervishoidu, sest see osa on meil väike. Ma küsin teie käest: kas teie peate ka vajalikuks eelkõige just riigi panuse, avaliku sektori panuse suurendamist? Kui te peate seda õigeks, siis millise kulu võiks riigieelarve haigekassa eelarvest üle võtta või mida ta võiks haigekassale kompenseerida?

Raul-Allan Kiivet

Ma näeksin ideaalina seda, et riigieelarvest liigub mingi summa, mis võiks tasapisi suureneda, haigekassa eelarvesse. Meil ei ole vaja tekitada paralleelseid rahajagamise mehhanisme, sest raha jagamisega saab haigekassa väga hästi hakkama. Tal lihtsalt ei ole vahendeid, mida kõige vajaliku jaoks jagada.

Aseesimees Jüri Ratas

Liisa-Ly Pakosta, palun!

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh, austatud ettekandja, selle ettekande eest! Minu küsimus käsitleb edasiminemise organisatsioonilist poolt. Te kuulute ka ise rahvastiku tervise arengukava juhtgruppi. Rahvastiku tervise arengukava on meie arusaamist mööda see suur riiklik tegevuskava nende asjade ajamiseks. Te teete ettepaneku, et suur hulk nendest töödest, mida rahvastiku tervise arengukava juhtgrupp teeb, peaks tulema üle Riigikogule. Mis organisatsiooniline mõte sellel on või mida te täpsemalt silmas pidasite?

Raul-Allan Kiivet

Arengukava on tõesti olemas ja sellega seoses käib eri asjade arutamine. Aga Riigikogu poole ma pöördun pigem ikka selle sõnumiga, et arstiabi eri lülide parem integreerimine mõistlikku seadusruumi ja mõistlike rahastamismehhanismide loomine on seadusloome asi. Olemasolev ravikindlustussüsteem on töötanud väga hästi, aga see ei ole kaugemas perspektiivis selle tulubaasiga jätkusuutlik. See on see ülesanne, mida siin saalis saab lahendada: milliste vahenditega, milliste mehhanismidega tuua mitte ainult raha juurde, vaid tagada ka selle mõistlik ja asjakohane kasutamine.

Aseesimees Jüri Ratas

Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Aitäh! Kuidas te suhtute perearstinduse raha viimisesse riigieelarvesse? Suur osa inimesi on ravikindlustamata, aga siis saaksid ka nemad esmatasandi arstiabile ligi. Samas hoiaks see kokku ka haigekassa raha, kui osa teenu-sest oleks rahastatud riigieelarvest.

Raul-Allan Kiivet

Sellele küsimusele ma vastan natuke kaudselt. Ma isiklikult ei pea põhjendatuks aastal 2010 või 2015 Eesti elanike seas eristada neid, kellel on teistest suuremad eelised ligipääsuks arstiabile. Selles mõttes ei ole kindlustamata inimese staatus minu isiklikust vaatenurgast üks väga õige asi. Teiselt poolt, kui perearstindusest rääkida, siis ka siin ma ei näe põhjust, et see peaks olema eraldi rahastamismehhanismiga. Kindlasti tuleb lisavahenditele, mis riigieelarvest tulevad, panna silt külge, milleks neid kasutatakse. Küsimus ei ole selles, et praegune arstiabi oleks nii hullus seisus, et olemasoleva rahaga hakkama ei saaks, vaid selles, et kui me paneme raha arstiabisse juurde, siis peab seadusandja väga selgelt ütleva, mida me selle eest saame, millised inimesed saavad rohkem abi ja kus nad ise näiteks oma kuludest kokku hoiavad.

Aseesimees Jüri Ratas

Nikolai Põdramägi, palun!

Nikolai Põdramägi

Aitäh, juhataja! Lugupeetud professor! Kõigepealt tänan väga asjaliku ettekande eest! Kohe näha, et tegemist on asjatundjaga. Lugupeetud professor! Olen minagi sinuga päri, et tervishoid on haige, aga õnneks ravitav. Riigikogulased tunduvad olevat terved, miks muidu on neid olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelul saalis nii vähe. Lugupeetud professor! Mis oleks see põhiravim või -toimeaine, mis meie tervishoiu jälle terveks teeks? Kas piisab sellest, et anname tervishoiule raha juurde, või on siiski vaja veel midagi muud?

Raul-Allan Kiivet

Põhiline on ikka siin üleval, tuleb mõelda, kuidas edasi saab. Mõelda tuleb kaugemas perspektiivis, heaperemehelikult ja õiglaselt. Need on need asjad, mis aitavad paremini toimida. Tõesti, üks või kaks lisakrooni ega lisamiljonit ei aita, kui ei ole välja mõeldud lahendust, mida me selle uue rahahulgaga uues keskkonnas teeme. Nii et oluline on ikka mõtlemine.

Aseesimees Jüri Ratas

Georg Pelisaar, palun!

Georg Pelisaar

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Täna väga sisuka ja täpse ettekande eest! Aga Eestis on juba kümnekond aastat räägitud rohkem tervishoiusüsteemi struktuursetest muudatustest kui vajadusest siia raha juurde tuua. Arvatakse, et raha tekib juurde, kui me näiteks haiglavõrku koomale tõmbame. Arvatakse näiteks, et Eestis piisaks kahest kuni neljast haiglast. Milline on teie hinnang, kas see tooks raviteenuse jaoks raha juurde ja tervishoiu olukord Eestis muutuks paremaks või tekitaks see pigem juurde probleeme ja iseenesest raha raviks juurde ei tooks?

Raul-Allan Kiivet

Ma ei näe võimalusi, et meil oleks haiglasektoris või mujal efektiivsuse suurendamiseks võimalik midagi kinni panna või kedagi lahti lasta ja siis jääks raha üle. Ma enne näitasin, et selle raha eest, mida meil on viis korda vähem, me saame haiglaravi selles mahus, mida tänapäeva maailmas mõistlikuks peetakse ja mida inimesed väärivad. Haiglavõrgu arengukavas ei tasuks haiglate kinnipanemisest üldse rääkida, sest kõik majad, voodid ja seal töötav personal on meie jaoks vajalikud. Kas nad on mingil hetkel näiteks ühe või teise organisatsiooni all või kuidas seda organisatsiooni parasjagu nimetatakse, on iseküsimus. Igal juhul ei ole küsimus selles, et sealt saaks suurt kokkuvõtet ja raha jääks üle. See raha läheb õigeks asjaks ja seda peab hoidma.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud professor, ma väga tänan teid veel kord teie ettekande ja vastuste eest! Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh teile! Ma palun nüüd Riigikogu kõnetooli ettekandeks sotsiaalministri! Hanno Pevkur, palun!

Hanno Pevkur

[Ettekande slaidid on lisatud kõite lõppu.]

Austatud Riigikogu aseesimees! Head Riigikogu liikmed ja teised kuulajad! Ma väga tänan eelmisi ettekandjaid nende mõtete eest ja tähelepanu juhtimise eest! Olgu sissejuhatuseks öeldud, et ka mina olen kindlasti valmis mõtteid vahetama selle üle, et meil on tervishoidu raha juurde vaja. Selles vajaduses ei ole mingit kahtlust ja seda olen ma siin oma varasemates ettekannetes ka korduvalt öelnud, et

kaugemas perspektiivis on tervishoiu rahastamiseks lisaressursse vaja. Vaidlus selle üle, mille arvel see tuleb või mis peaks olema ravikindlustusega kaetud ja mis mitte, ongi kas tänavuse või järgmise aasta põhiülesanne. Mis puutub tervishoiu rahastamise jätkusuutlikkusesse, siis oma ettekande lõpus ma annan ka lühikese ülevaate, mis meil olemas on. Meil on olemas, kui kohe hästi lühidalt öelda, haigekassa arengukava, kus on kirjas selged eesmärgid ja selged prioriteedid. Härra Aaviksoo sellele juba viitas. Meil on olemas WHO analüüs nii jätkusuutlikkuse kohta kui ka indikaatorite kohta. Praxis teeb praegu asjaomast uuringut, aga sellest pikemalt hiljem.

Tahaksin sissejuhatuseks väheke puudutada härra Kiiveti ettekannet, mis käsitles järel-, taastus- ja hooldusravi. Kui me meenutame aega 20–25 aastat tagasi, siis selliseid mõisteid nagu järel-, taastus- ja hooldusravi tänapäevases tähenduses tollane süsteem eriti ei tundnud. On selge, et tühja koha pealt, nullist alustades on väga keeruline jõuda lühikese ajaga sinna, kus me tahaksime olla. Kui vaadata fakte, siis viimasel viiel aastal on näiteks taastusravi rahastamine kasvanud 139%, eriarstiabi rahastamine aga 93%. Seega eriarstiabi rahastamine on viimase viie aastaga kahekordistunud, taastusravi rahastamine aga on oluliselt rohkem kui kahekordistunud. Sama on ka hooldusraviga. Hooldusravi rahastamine on kasvanud 148% ja kui me paneme sinna juurde hooldusravi investeringud, mida on ette nähtud rohkem kui poole miljardi krooni ulatuses, siis on selge, et see on üks riigi prioriteete olnud, et me saaksime korda ka hooldusravi valdkonna. See vabastaks kindlasti eriarstiabi ressursse, näiteks sisehaiguste osakondades, kus lamab ka hooldusravi patsiente.

Aga lähen nüüd peamiste väljakutsete juurde. Olen need grupeerinud kolmeks, kõik need on väga lihtsad. Kõige olulisem on kindlasti ressursside piisavus. Ma ei mõtle ainult raha piisavust, vaid ka personali ja ennetustöö piisavust. Ennetusest on palju räägitud, ka rahvastiku tervise arengukava räägib sellest palju. Iga ära hoitud tervisehäda annab võimaluse rohkemaks aktiivraviks.

Väljakutse on kindlasti omaosalus, seda nii ravimite kui ka hambaravi eest tasumisel. Sellest rääkisid ka eelmised ettekandjad. Ja jätkuvalt on väljakutse ka ratsionaalselt korraldatud

süsteem. Seda süsteemi me oleme siin Riigikogus arutanud. Jah, süsteem on oma suured muutused kümme aastat tagasi läbi teinud. Nüüd on vaja natuke vinti peale keerata. Eelkõige on tarvis vaadata esmatasandi arstiabi korraldust ja seejärel analüüsida, mis toimub haiglavõrgus.

Nüüd aga vaataksin natuke lähemalt tervishoiukulude osakaalu SKT-s. Eestit on tihti peale kritiseeritud, et meie tervishoiukulude osakaal SKT-s on väike. Analüüsides viimaste aastate arenguid, peame ikkagi arvestama seda, kuidas tervishoid viimastel aastatel on elanud. Ja peame arvestama ka kriisi olemasolu. 2009. aastal SKT kahanes kõvasti ja tervishoiukulude osakaal selles selgelt kasvas. See näitab seda, et tänu reservidele on tervishoiusummasid suudetud siiski säilitada mõistuspärasel tasemel. Kui võrrelda muude eluvaldkondadega, siis need kannatasid SKT kahanemise tõttu kindlasti märkimisväärselt rohkem kui tervishoid. Tervishoiu rahastamine oleks ka võinud kõvasti rohkem kukkuda. 2010. aasta andmeid veel ei ole, aga ma ei usu, et sealt olulist muutust saab tulla. Aastal 2010 teatavasti SKT-s erilist muutust ei olnud ja ka tervishoiu rahastamine jäi aastate 2009 ja 2010 koguvõrdluses enam-vähem samaks.

Kui analüüsida sotsiaalmaksu laekumist ja vaadata 2010. aastat, mis on slaidil tumepunane joon, siis 2010. aasta alguses olid väga selgelt näha 2009. aasta mõjud, aasta teises pooles aga on näha majanduse taastumist, inimeste sissetulekute stabiliseerumist ja ka sotsiaalmaksu laekumist samas mahus kui 2009. aastal. Seega vahe kadus 2010. aasta teises pooles ära ja see annab lootust, et tänavu saab riigieelarves prognoositu täidetud. Kui vaadata tulude prognoosi, siis näeme, et vaatamata rasketele aastatele on kogu 2011. aasta tulu ravikindlustuse poole peal 17 miljonit eurot suurem kui 2010. aastal. Ja sealt edasi on tõus juba märksa suurem ehk peaaegu kahekordne: on 747 miljonit eurot ja aastaks 2013 veel kaks korda suurem. Need arvutused tuginevad selgelt Rahandusministeeriumi prognoosile.

Sia kõrvale tuleb kindlasti panna kulude pool, mis on olemas haigekassa nõukogu otsuses. Härra Kiiwet viitas siin haigekassa reservide olemasolule veel vaid mõned aastad. Haigekassa nõukogu tegi minu hinnangul väga mõistliku otsuse. Nõukogu näeb võimalust, et

ajal, kui me peaksime jõudma ravikindlustuses maksulaekumiste ja kulutuste vahekorraga nulli – see on siis 2014. aastaks –, on too 5-miljoniline miinus pigem prognoosi vea piires. Nii et väga tõsiselt ma seda ei võta. Aga need kolm aastat me kasutame reserve. 2014. aasta lõpuks on meil reserve veel piisavalt ning kui majandusstruktuur peaks siiski kehvemaks minema, saame neid kasutada. Ja siit järeldub selge otsus kogu tervishoiusektori kohta, et hind taastatakse järk-järgult ja ka arstiabi kättesaadavus paraneb vaatamata kõigele. Loomulikult on kättesaadavus prioriteet. On sõlmitud arstiabi kättesaadavuse kokkulepe Eesti Haiglate Liiduga. Loodetavasti haiglad peavad sellest kokkuleppest kinni ja meil on võimalik rääkida sellest, et eriarsti juurde on võimalik saada maksimaalselt kuue nädala jooksul.

Jah, olen nõus, et arstiabi kättesaadavus ja eelkõige kvaliteet sõltub tervishoiutöötajatest. Mis puutub arstidesse, siis need andmed ei kajasta registris olevate arstide arvu, vaid nende arstide arvu, kes töötavad. On tehtud asjaomaseid uuringuid ja me näeme, et üldine pilt arstide koha pealt ei ole meil Eestis sugugi paha. Selge see, et osa arste töötab osalise koormusega, osa arste aga mitmes haiglas korraga. Aga kui me vaatame arstide hulka kogu elanike arvuga võrreldes, siis oleme üsna Euroopa Liidu keskmise lähedal, pigem isegi üle selle. Nii et arstide suhtarv Eesti Vabariigis on täiesti Euroopa Liidu keskmine ja arstidega ei tohiks väga suurt muret olla, vähemalt nende hulga poolest. Samas on arstidega seoses tõstatatud palju muid probleeme ja need annavad kindlasti põhjust debatiks.

Probleem, millele ka härra Kiivet viitas ja millega ma sada protsenti nõus olen, on õed. Õdede suhtarv on meil arstidega võrreldes märksa väiksem. Kui panna siia kõrvale fakt, et näiteks riiklikus koolitustellimuses on kümne aasta peale tellitud üle 2800 uue õe ja viimase viie aastaga on Eesti tervishoiukõrgkoolides lõpetanud 1321 õde, siis pigem on õdede puhul probleem see, et nad ei lähe tööle tervishoiusektorisse. Väljaspool tervishoiusektorit töötab meil praegu umbes 2000 õde. Tuleb üsna tõsiselt mõelda, mida teha, et professionaalsed õed, kes ei tööta tervishoiusüsteemis – nagu ma ütlesin, neid on 2000 –, tervishoidu tagasi tuua. Kui need õed õnnestuks tagasi tuua ja jätkata samasuguse koolitustellimuse-

ga, siis oleks seis oluliselt parem. Mis puutub tervishoiukõrgkoolidest saadud tagasisidesse, siis on teada, et lõpetanutest umbes 90% läheb tervishoiusektorisse tööle. Nendega ei ole probleeme. Probleem on nendega, kes ei lõpeta. Mittelõpetamise põhjusi on erinevaid. Õdede hulgas on meil traditsiooniliselt rohkem naisterahvaid ja osa neist läheb lapsepuhku-sele, osa aga läheb enne õpingute lõpetamist mõnda teise sektorisse tööle. Kindlasti tuleb tõsiselt mõelda, kuidas on võimalik õdesid rohkem tervishoiusektorisse suunata. See vähendaks kindlasti ka arstide töökoormust ja võimaldaks neil teha rohkem oma professionaalset tööd. Õdedele võiks ka rohkem õigusi anda.

Kindlasti on tervishoiutöötajate väärtustamiseks võimalik ja vajalik tõsta nende palka. See käib muidugi ka muude sektorite kohta. Töötingimusi püütakse kogu aeg parandada ja taristusse tehtud investeeringuid on märkimisväärselt. Me oleme viimasel ajal ka siin parlamendi suures saalis rääkinud eri ametite osakaalu ja rolli suurendamisest. Pereõdedele on õigusi juurde antud, ämmaemandatele samuti. Seda tuleb edasi teha! Et arstiüliõpilasi Eestis hoida, seadustas parlament – aitäh teile! – arstitudengite töötamise. Äärmiselt oluline on ka see, et tervishoiukõrgkoolide praktikabaasid laieneksid rohkem maakondadesse ja õeks õppivad noored saaksid juba varem maakonnanekeskustes asuvates üldhaiglates praktikat ja looksid seal sidemeid, et sinna tööle jääda.

Loomulikult, tervishoiutöötajate abistamiseks tuleb kõikvõimalikke halduskoormusi vähendada. Siis on alust loota, et nende töö on selle võrra kergem. Võib-olla jääb ka vastuvõtte vähemaks, kui kasutada moodsaid vahendeid ja lahendusi. Digiresept on näidanud, et perearstide juures käimine kordusretseptide väljakirjutamiseks on märkimisväärselt vähenenud.

Härra Kiivet rääkis väga palju patsientide suurest omaosalusest. Nimetan siin omakorda ühe arvu. Härra Kiivet rääkis retseptiravimite. Juhin siiski tähelepanu, et viimaste aastate tegevus nii patsientide teadlikkuse tõstmisel kui ka soodusravimeid puudutavate kokkulepete sõlmimisel on olnud tulemuslik. Hinnakokkulepete sõlmimisel saavutatud madalam tariif on tähendanud seda, et kui 2007. aastani oli stabiilne tõus, siis aastail 2007–2010 oli

märgata alanemist ja eelmise aasta seisuga jõudsime omaosaluseni keskmiselt 36,3%. Nii palju, kui jõudu ja jaksu on, tuleb loomulikult võtta ka tõhusamaid ravimeid soodusnimekirja – selle kallal tuleb tööd edasi teha. Samas näeme, et üleüldse on ravimite soodsamaks muutmine haigekassa eelarves märkimisväärselt kasvanud. See tendents on kogu maailmas, et inimesed kasutavad aina rohkem kõikvõimalikke medikamente. Härra Kiivet võiks sellest pidada pika loengu – kord ta seda tegigi –, kui palju inimesed medikamente tarvitavad. See on kindlasti väga huvitav.

Edasi lähen muude meetmete juurde, millel ma väga pikalt ei peatu, kuna aega on napilt. Ütlen lihtsalt kokkuvõtteks, et esmatasandi arstiabi arengukavaga tuleb edasi minna ning määratleda pereõdede ja muude esmatasandi arstiabiga seotud inimeste selge vastutus. Haiglavõrk korrastub. Hooldusravivõrgust ma juba rääkisin. Lõpetuseks veel nii palju, et meil on olemas ja ka tulemas hulk analüüse, millele toetudes saame teha need vajalikud otsused, millest rääkisid härra Aaviksoo ja härra Kiivet. Olemas on ka Praxise analüüs sotsiaalkindlustuse jätkusuutlikkuse kohta. Loodan väga, et härrad Kiivet ja Aaviksoo, kes praegu rõõmsalt kõrvuti istuvad, saavad omavahel kokkuleppele ja härra Kiivet panustab tõhusalt Praxise analüüsi. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Head ametikaaslased! Kas teil on ministrile küsimusi? Mai Treial, palun!

Mai Treial

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Te ütlesite, et teie käsutuses on väga palju analüüse. Ma loodan, et nende hulgas on ka niisugune analüüs, kus te olete välja arvutanud, kui palju raha hoiaks kokku haigekassa, kui palju hoiaks kokku riik, rääkimata inimestest endast, kui hambad saaksid õigel ajal ravitud ja ravimata hammastest tekkinud tüsistused ei tekitaks raskeid haigusi. Millised on selle analüüsi tulemused?

Hanno Pevkur

Analüüsid, millele ma viitasin – nii WHO tehtud jätkusuutlikkuse analüüs kui ka tulemuslikkuse indikaatorite analüüs –, samuti haigekassa arengukava keskenduvad eelkõige

suurele pildile. Need ei käsitle ühtegi raviliiki spetsiifiliselt. Sellest on jah korduvalt räägitud ning me teame kõik, et korralik hambaravi ja suuhügieen võiksid vähendada eriarstiabi kulusid. Aga tervishoiu rahastamise jätkusuutlikkuse koha pealt ma olen veendunud, et kui me räägime lisarahast – täna küsiti siin ka härra Kiivetilt, mis võiksid olla lisaraha allikad –, siis tuleks pigem meie struktuuri kaugemat perspektiivi silmas pidades korrastada. On vaieldav, kas näiteks töövõimetushüvitised peavad olema ravikindlustusest kaetud. Kui me saame töövõimetushüvitised kaetud muudest allikatest kui ravikindlustuse maksulaekumised, siis on võimalik rääkida ka sellest, kuidas me ravikindlustuse raames erinevaid kulusid katame: kas me katame rohkem eriarstiabi kulusid, anname võimaluse toetada inimeste hambaravi või toetame ennaktempos hooldus- ja järelravi. See muuseas on ka juba sellesamas haigekassa arengukavas kirjas. Te nägite slaidilt, et eriarstiabi rahastamise kasv on 2% aastas, hooldusravi rahastamine aga peaks järgmistel aastatel kasvama umbes 10% aastas ehk viis korda rohkem kui muud liiki arstiabi finantseerimine.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Mul on veidi üldisem küsimus, kuna ma küsimuses ei jõua neid võrdlusnumbreid siit ettekannetest välja tuua. Olen nimelt täheldanud üht huvitavat asja. Alles kolmapäeval oli peaminister siin infotunnis. Kui kuulata peaministrit, siis on kõik ikka väga hästi ja me oleme peaaegu Euroopa parimad. Kui kuulata ministrit, siis probleeme on, aga üldiselt asi ei ole väga hull. Kui kuulata spetsialiste, kes otseselt poliitiliselt oma sõnade ei vastuta, siis on meil olukorra parandamiseks jäänud veel üsna vähe aega ja tuleb kiiresti midagi ette võtta. Kus see tõde asub?

Hanno Pevkur

Ma arvan, et tõde on selles, mida ütles Kiivet ja mida ütlesin ka mina: tervishoidu on kaugemas perspektiivis raha juurde vaja. Nagu ma ütlesin ka haigekassa arengukavale või haigekassa nõukogu otsusele viidates, reserve on meil veel piisavalt. Haigekassa nõukogu on

teinud vastutustundliku otsuse reservide kasutuselevõtu kohta. Jah, süsteemi sees on võimalik paremaks minna, kahtlemata on – igas süsteemis on võimalik paremaks minna! Mis puutub tervishoiu lisarahastamisse, siis kui meil oleks siin arutelu hariduse või sisejulgeoleku tuleviku üle, siis kinnitaksid nii päästjad, poliitseinikud kui ka õpetajad, et nad vajavad lisaraha. Ka arstid ütlevad, et nad vajavad lisaraha. Iga sektor vajab lisaraha ja küsimus ongi prioriteetide seadmises. Tuleb teha õiged valikud. Ja tervishoiu koha pealt võib öelda, et võrreldes teiste sektoritega on meil üks suur eelis: meil on, mille pinnal valikuid langetada. Varsti saame väga selged poliitikasoovitused ka Praxise analüüsist.

Nii et kõikidel on õigus. Ma küll ei mäleta ei Kiiveti ega Aaviksoo ettekandest, et nad oleksid öelnud, et kõik on väga halvasti. Minu arust härra Aaviksoo kinnitas, et haigekassa arengukava keskendub väga õigetele punktidele. Ja nii see ongi. Härra Kiivet aga ütles, et see, mida me teeme eriarstiabis, on kõik väga hea, aga jätkusuutlikkuse tagamiseks on vaja mõningaid otsuseid muuta. Seda arvan ka mina.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Kõigepealt tahan tänada põhjaliku ja ülevaatliku ettekande eest. Ka eelmised ettekanded olid väga head, nii et tänu ka teistele ettekandjatele. Küsimus on mul aga tuleviku kohta. Eesti peab oma plaane seadma ka finantsperspektiivis 2014–2021. Kui palju meil oleks sinu arvates vaja investeerida Euroopa Liidu järgmise finantsperspektiivi raames? Me võiksime seda ette näha ja juba täna selle peale mõelda.

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Siin on mängus mitu komponenti. Üks on taristusse tehtavad investeeringud, teine teenuse arendamiseks tehtavad investeeringud. Taristu osas on meil väga selge visioon olemas. Me püüame selle programmi perioodi lõpuks ära teha kõik need investeeringud, mis praegu töös on: suurematest ettevõtmistest Põhja-Eesti Regionaalhaigla, Tartu

Ülikooli Kliinikum, kõik hooldusravihaiglad ja Ida-Viru Keskhaigla.

Kui me aga teenuse poolele vaatame, siis sellega on üldiselt väga lihtne. On teada, et tervishoiu rahastamine peaks meie demograafilisest seisust, Eesti elanikkonna vananemisest tulenevalt kasvama vähemalt 2–4% aastas, ja selle järgi saab üsna lihtsalt prognoosida, kui palju meil tulevikus raha vaja oleks. Samas tuleb kindlasti arvestada seda, et tänu tehnoloogia arengule astub meditsiin ikkagi edasi mitme penikoorma pikkuste sammudega ja ravimeetodid, mida kasutatakse praegu, erinevad nendest, mida kasutati 20 aastat tagasi, nagu öö ja päev. Tehnoloogia mängib väga suurt rolli.

Agaga enam-vähem me suudame rahastamise vajadust prognoosida. Oleme püüdnud prognoosida nelja aasta kaupa. Haigekassa nõukogu otsus puudutas perioodi 2011–2014 ja niimoodi vaadatakse igal aastal jälle üks aasta kaugemale. Nagu Ain Aaviksoo ütles, haigekassa suudab prognoosida nii teenuse kui ka taristu rahastamist, ministeerium aga taristu rahastamist. Usun, et me suudame teha õiged ja õiglasemad otsused, et Eesti inimesed saaksid head arstiabi.

Aseesimees Jüri Ratas

Erki Nool, palun!

Erki Nool

Aitäh! Austatud minister! Kui jutt on meditsiinist, räägitakse väga tihti ka rahast. Raha on loomulikult vähe, aga me raiskame ka väga palju. Osa raha me põletame meditsiinis ilmaasjata. Meil on väga pikad ootejärjekorrad, et haiglasse või eriarsti juurde pääseda. Samas, kui sa lõpuks vastuvõtule oled jõudnud, ei pruugi sa saada teenust, mida soovid või milleks aja kinni olid pannud. Mida tuleks teha, et kui nn taristusse on juba hulk raha investeeritud, siis me suudaks haigeid efektiivsemalt ravida? Mida teha, et inimesed ei peaks edasi-tagasi jooksuma või üldse mitte haiglasse jooksuma? Kuidas tagada, et see raha raisku ei lähe?

Hanno Pevkur

Kindlasti on selliste hinnangute andmisel oluline roll subjektiivsusel. Võtame näiteks erinevad hinnangud, mis Eesti tervishoiu tulemuslikkusele on antud. Näiteks Health Consu-

mer Powerhouse on üks tore rahvusvaheline organisatsioon, kes hindab meditsiinisüsteemide tulemuslikkust ehk siis võrdleb seda raha, mis tervishoiuteenuste osutamisele on pandud, tulemusega, mis sealt vastu saadakse. Selles arvestuses on Eesti Euroopa Liidu absoluutses tipus. Loomulikult, iga süsteemi annab veelgi paremaks muuta. Saan jällegi viidata härra Aaviksoole, kes rääkis tulemuslikkuse hindamisest, millele lisandub kindlasti ka pakett küsimusi arstide ja muude tervishoiuteenuste osutajate vastutuse kohta. Ja täiendavalt lisandub kindlasti küsimus, milline on patsientide vastutus. Kas patsient vastutab selle eest, et kui ta aja kirja paneb, siis ta vastuvõtule ka läheb? Kui ta jätab minemata, jääb tema visiidi-aeg kasutamata, aga arsti aeg on kulunud. Ning võib-olla keegi, kellel on palju kiireloomulisem mure, jäi seetõttu vastuvõtuajast ilma või lükkus tema vastuvõtt edasi. Nõnda et palju saavad ära teha nii meedikud kui ka patsiendid. Loodan väga, et patsientide vastutus on samamoodi tõusuteel ja inimesed mõistavad, et kui nad jäta arsti vastuvõtule minemata, siis tähendab see süsteemile kulu ikkagi. Ja see kulu on miinusmärgiga: patsient ei ole teenust saanud, aga riigieelarve raha on arsti vastuvõtule siiski kulutatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister! Ma tänan teid ettekande ja vastuste eest! Rohkem küsimusi ei ole. Läheme nüüd selle päevakorrapunkti menetlemisega edasi. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Marika Tuusi! Kuna mul on infot, et ametikaaslane Tuus soovib lisa-aega, siis palun, kaheksa minutit.

Marika Tuus

Austatud istungi juhataja! Head külalised! Head kolleegid! Ma arvan, et see arutelu oleks pidanud siin saalis toimuma paar aastat tagasi, kui Maailma Terviseorganisatsioon ehk WHO tegi Eestis asjaomased uuringud ja tõsised järeldused. Aga meie ettepanekut ei võetud siis kuulda. Olukorra tõsidusest andsid märku ka tollased hoiatavad ajaleheartiklid pealkirjadega "Tervishoid vajab kiiret päästmist", "Haigekassa kahe aasta pärast pankrotis", "Reformideta kukub Eesti tervishoiusüsteem kokku", "Paari aasta pärast saab patsient kehvemast arstiabi".

Ja nüüd on see kõik käes. Tervishoius on kärbe olnud kaks korda suurem kui teistes valdkondades.

Miks haigekassa eelarve tehti kehvema maksulaekumise prognoosiga, kui riigieelarve on selge? Haigekassa reservid pandi tasakaalustama riigieelarvet, st inimeste tervise hinnaga lapitakse riigieelarve puudujääke. Esialgu lubati kindlalt, et raviteenuse rahastamise kärbe kestab vaid aasta, nüüd on seda pikendatud 2013. aastani. Kärbeta tagajärjel on märksa pikenenud ravijärjekorrad, halvenenud ravi kvaliteet ja arstiabi kättesaadavus, osa tervishoiutöötajaid on saadetud sundpuhkusele, osa koondatud (eriti õdesid ja hooldusõdesid), osa meedikuid on läinud välismaale, osa töötab korraga nii Eestis kui ka näiteks Soomes (kaks nädalat siin, kaks seal), patsientide olukord on halvenenud, kapitalikulused kärbitud.

Nagu teame, võeti kärbeta ära 300-kroonine hambaravihüvitis ja praegu on Eesti kõige vähem toetatud hambaraviga riik Euroopa Liidus. Vähendatud on haigushüviti, inimesed käivad haigena tööl, ravimite käibemaksu tõstmine 5%-lt 9%-le on muutnud ravimidele kättesaamatuks, eriti vanemale põlvkonnale ja töötutele, nagu on ka Praxis pidevalt toonitanud. Hooldusravi tasuliseks muutmine – selle eest nõutakse päevas 6,39 eurot ehk 100 krooni – on teinud hooldusravi kättesaamatuks. Ütlen ausalt, see on kõige piinlikum kärbe – nõuda suremiseelse hooldusravi kinimaksimist vaesuspiiril elavatel vanainimestel ja nõuda seda omastelt isegi pärast vanainimese surma. See on piinlik rahaküsimine, aga summa, mis haigekassa sellega võidab, ei ole suur.

Võiks pisut mõelda rahale, mis pannakse imepeentesse uuringutesse ja kosmosetehnoloogiatesse, et toita välismaiseid ravimifirmasid. Võib-olla peaks sellest osa suunama pika-ravi- ja hooldussüsteemi ning koduõendusse. Ühe haigla juht tõi näite, et miks me laseme vanurile teha näiteks ülikalli endoproteesi või veresoonte plastika, kui meil pole hiljem võimalik talle taastusravi teha ega teda hooldada.

Tervishoius patsiendi omaosaluse pidev suurendamine on meil olnud paduparempoolne otsus. Inimeste omaosalus tervishoiukulutuste katmisel on kasvanud, nagu juba öeldud, mõne aastaga keskmiselt 27%-ni. See on Läti järel kõrgeim näitaja Euroopas, kui me ei arvesta

sisse rahvatervisele minevat riigi raha. Selle on välja toonud Praxis. Praegu peab haige ise ravimise eest poole rohkem välja käima kui aastal 2000. Ja kui rääkida omaosalusest retseptiravimite eest tasumisel, siis, nagu juba öeldud, see on keskmiselt 43%. Minister nimetas, et soodusravimite puhul on omaosalus 36–38%, aga ma toonitan, et Euroopas keskmiselt on inimeste omaosalus ravimite ostmisel 5–10%, Hollandis näiteks 0,1%, Prantsusmaal 4%, Itaalias 3%.

Nagu on ka WHO toonitanud, kõige vaesemad elanikud Eestis praegu hambaid ravida ega näiteks prille osta ei saa. Tervishoiuks aga raha ei saagi jätkuda, sest meid eristab paljudest Euroopa riikidest see, et süsteem on rajatud vaid töötavale elanikkonnale. Riik maksab siia minimaalselt juurde, kaks kolmandikku tervishoiurahast tuleb 13%-lisest ravikindlustusmaksust. Ja praegu, kui sotsiaalmaksu laekumine on kehvem, on probleemid suuremad. Pisut üle veerandi tuleb aga otse inimese rahakotist ja vaid 6–7% riigieelarvest. Kokku on seda ikkagi väga vähe.

Seega on üheselt selge, et sotsiaalmaksust meditsiini rahastamiseks ei piisa, see süsteem ei ole jätkusuutlik. Seda seisukohta toonitas ka WHO. Seda loomulikult teatakse, kuid midagi peale kärbeta pole valitsus tahtnud ette võtta. Tervishoiu rahastamist tuleks põhjalikult muuta. Mõned poliitikud uhkustavad sellega, et meie meditsiin on kõige kuluefektiivsem. See aga on selles mõttes halb, et süsteem ei ole patsiendikeskne.

Tahan veel toonitada, et riigi osalust tuleks kindlasti suurendada just nende n-ö mitteaktiivsete inimeste eest maksmisel. Eksperdid mõistsid ka hukka selle, et Eesti tervishoid on väga ülepolitiseeritud. Nad tõid näiteks selle, et haigekassa nõukogu eesotsas on minister. Sellele võiks muidugi mõelda.

Igaveseks küsimuseks jääb meil see, kas oli õige, et Eesti valis omal ajal tervishoiu jaoks ärimudeli. Äriettevõtte prioriteet, me teame, on kasumit teenida, teenust pakkuda, mitte kliendikesksus. Kasumile orienteeritus tähendabki tervishoiu sotsiaalse ebavõrdsuse pidevat kasvum. Kindlasti on vastuolu ka selles, et avalik-õiguslik, maksumaksja raha läheb haigekassa kaudu n-ö äriettevõtte kätte. Juriidilises mõttes meil ju eksisteeribki ainult erameditsiin, sest aktsiaseltsid ja sihtasutused on ju ka era-

õiguslikud. Nii et piir avalik-õigusliku ja erameditsiini vahel on meil üsna hägune. Paljud erakliinikud saavad ju ka haigekassast raha inimeste teenindamiseks. Igal juhul vajab see kõik reguleerimist. Vahest üldse minna üle Põhjamaade meditsiinimudelile, seal valitseb riiklik tervishoid. Eesti valis ärimudeli, kallima mudeli. Ma arvan, et üks järgmise Riigikogu koosseisu ja valitsuse kindel prioriteet peaks olema tervishoid. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Reformierakonna fraktsiooni esindaja Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Aitäh! Mulle tundub, et minu info, et ka mina soovin lisaiega, pole sinuni jõudnud. Nii et kas ma tohin seda paluda?

Aseesimees Jüri Ratas

See info ei ole minuni jõudnud. Aga palun, kolm minutit lisaiega!

Maret Maripuu

Austatud juhataja! Head kolleegid! Külalised! Eelkõneleja rääkis nii palju huvitavat, et kui seda kommenteerida, siis jääks oma mõtted avaldamata. Aga üks asi vajab kindlasti õiendamist: püüdkem, head kolleegid, siin saalis numbritega täpsed olla! Eelkõneleja rääkis, et omaosalus on 27%, tegelikkuses on see aga 20,5%. Need on 2009. aasta andmed. Palun olgem täpsed! Mis puutub väitesse, et haigekassa kõige suurem pahe on see, et seda juhib minister, siis haigekassa nõukogus on ka Jaak Aab ja mina ei näe selles midagi halba. Ent need on kõik väga pisikesed, kosmeetilised küsimused.

Nüüd siis tänase teema juurde. Uurides meie tervishoiusüsteemi kui tervikliku organismi seisukorda, leidis täna esinenud doktor Kiivet, et organism on haige ja olukorra parandamiseks oleks vaja kavandada tervishoiu terviklik raviplaan. Nõus! Ei saa öelda, et süsteem pole muutunud, aga selles on endiselt lahendamata probleeme. Ja mis põhiline: need muutused on olnud suhteliselt *ad hoc* laadi, neid on tehtud vastavalt sellele, kuidas olukord nõudnud on. Tuleb arvestada, et kahe aasta eest sattus kogu meie sotsiaalsfäär täiesti uud-

sesse olukorda. Kui seni oli küsimus selles, kuidas olemasolevat raha jagada, siis kriisi ajal oli vaja otsustada, kuidas teha kärpeid nii, et süsteemi kui terviku elujõud säiliks. Teisiti öeldes: kui me seni olime jaganud ülejääki, siis nüüd tuli jagada puudujääke.

Mitte kunagi ei saa ka kõige rikkamaski riigis olema nii palju raha, et jätkuks kõigele või isegi suuremale osale sellest, mida meditsiin vajab. Tervishoid on nagu kultuur, haridus, sotsiaalhoolekanne – nendes valdkondades on tunnetatud vajadused alati suuremad kui ressursid, mida riik saab jagada. Seega on küsimus raha õiges jaotamises kõigepealt riigi tuge vajavate valdkondade vahel ja siis edasi tervishoiu eneses. See on seda olulisem, et Eestis on tegemist väikese majandusruumiga ja äsjase kriisi ajal kahanenud vahenditega. Kas vähendada personali või pikendada ravijärjekordasid? Aga arstide palgad ja nende kvalifikatsioon? Kuidas jagada raha, et ravida südamehaigusi ja aidi ning võidelda griepideemiatega? Need on teemad, milles ühiskond peab ise kokkuleppe saavutama. Kui palju ja kus me siis lõpuks vajame haiglaid? Milliseid raviteenuseid peab ühes või teises haiglas pakuma? Kui kitsaks või laiaks võib minna meditsiiniline spetsialiseerumine? Kõike lahendada ei saa, aga põhivalikutes tuleb kokku leppida. Need kokkulepped on rasked sündima. Seda näitab kas või poleemika kompuutertomograafi võimaliku kasutamise efektiivsuse üle Hiiumaal. Muide, see kokkulepe ühiskonnas sündiski – tomograaf muretsetakse tänu eraviisilistele annetustele, ilma riigi abita. On alust kahelda, kas haigekassa kaudu oleks nii suur summa läinud just sinna ja mitte mõneks muuks meditsiiniliseks otstarbeks.

Tänaseks on kokku lepitud nii, nagu on. Meil on olemas rahvastiku tervise arengukava, kus on kirjas meie eesmärgid aastaks 2020 ja tee, kuidas nendeni jõuda. See ei tähenda seda, et me ei peaks nende teemade üle diskuteerima ikka ja jälle. Kriisi ületamine hakkab tasapisi eelarvesse raha tagasi tooma ja pärast seda, kui esmased hädapärased kulutused on tehtud, on aeg hakata uuesti panustama tervishoidu juba senisest kindlama visiooni alusel ehk nagu ütleb doktor Kiivet, vastavalt kindlale raviplaanile.

Tänane dispuut tundub mulle olulise avanuga ka selles suunas, et me saaksime arutleda

selle üle, millised on täpselt meie prioriteedid. Et me saaksime arutleda meditsiinipersonali kvalifikatsiooni, seadmete, ravimite, ravi territoriaalse kättesaadavuse ja muu sellise üle. Mis on need haigused, mille ravimist me tähtsaimaks peame? Kui palju me teeme ennetustööd, kui palju järelravi? Arvan, et kõne alla peaks tulema ka erinevate juriidiliste vormide olemasolu ja tulek meie tervishoidu, mis tähendab seda, et peame saavutama optimaalse tasakaalu riikliku ja eraosalusega meditsiinis üksikute teenuste osutamisel, kindlustuse ning finantseerimise skeemides ja haigustoetuste maksmisel. Tuleviku tervisekavadesse peaksid kuuluma ka mudelid, kuidas teha ravialast koostööd naaberriikide meditsiinikeskustega. Olen täiesti nõus Ain Aaviksooga, kes ütles, et 21. sajandil tuleks tervishoiu riiklikud eesmärgid sõnastada, lähtudes inimeste ja patsientide huvidest, mitte süsteemi eesmärkidest.

Seega lõpetuseks: tervishoid on peale kõige muu ka pidev ühiskondlik dialoog selle nimel, et kõik ühiskonnaliikmed saaksid elada paremat, tervemat ja pikemat elu. Paraku, jah, ei ole see dialoog väga kerge. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu! Palun nüüd Riigikogu kõnetooli Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni esindaja Maret Merisaare!

Maret Merisaar

Lugupeetud kuulajad! Kõigepealt ütlen lihtsalt informatsiooni mõttes, et Euroopa roheliste sotsiaalpoliitikas nähakse tervishoidu ja haridust selliste avalike teenustena, mille puhul ei tohiks lubada erastamist ning kus lihtsalt tohiks osutada operaatorteenust ja rentida riigilt taristut. Aga Eesti rohelised nii ketserlikke mõtteid oma programmi ei ole pannud. Me saame aru, et meile siin Eestis see ei sobi. Sellepärast tutvustan, mis meil on tervise valdkonnas kavas ning mida me oleme üritanud teha nelja aasta jooksul. Ka räägiksin natuke mõnest mõttest, kust saada tervishoidu lisaraha juurde.

Meie programmis on öeldud, et ilma terve inimeseta pole ka terve majandus võimalik. Rahva tervis pole kulurida eelarves, see on majanduse tervise alus. Kuna enamik tervist mõjutavaid tegureid asub väljaspool tervishoiusüsteemi, siis tuleb julgelt panustada

tõendatud tõhusatesse tervise edenduse ja haiguste ennetamise meetmetesse. WHO eksperdid kritiseerivad Eestis praktiseeritavat mudelit, et riik kogub raha arstiabi korraldamiseks 80% ulatuses tööjõu sotsiaalkindlustusmaksudest. Nad soovivad suurendada tervishoiueelarves summade osakaalu, mis saadaks dividendide ja kinnisvara maksustamisest ning käibemaksust. Samuti soovivad nad suurendada geneeriliste ravimite ehk originaalravimite odavamate analoogide väljakirjutamist ja parandada hambaravi kättesaadavust. Rohelised peavad aga riigieelarvesse lisaraha saamise võimaluseks hoopis elektrienergia aktsiisi tõstmist 0,5% võrra. Meie eesmärk on tervishoidu tervikuna raha juurde tuua eelkõige ressursi- ja saastetasude suurendamise teel, samuti erisoodustumaksu kaotamisega ettevõtetele, kui need töötaja või ka töötaja pereliikme ravikuluste, näiteks hambaravi või taastusravi eest maksta tahaksid, ja haiglate kapitalikulude finantseerimisega riigieelarvest. Roheliste programmine seisukoht on, et tervishoiukulutused peavad jõudma 7%-ni SKT-st ja raha jagatakse nii, et see kasvataks tervelt elatud aastate hulka.

Esimene asi, mis me võimule tulles teeksim, oleks hinnakärpe tühistamine ja tervishoiuteenuste hindade viimine tagasi 2009. aasta tasemele. Järgmisena me kuulaksime ära ja järjestaksime täitmiseks kõik ettepanekud, kuidas panna tervishoiusüsteemi osad ennetusest kuni hospiitsini toimima ühtse, tõhusa, inimkeskse tervikuna. Peame tähtsaks soodustada arstide ja õdede ekspordi asemel tervishoiuteenuste ekspordi ning sel teel lisaressursi kaasamist.

Praegu on arstiabi Eestis solidaarne ja esmatasandist edasiliikumine on väikese sissetulekuga inimestele ning töötutele probleemne. Seetõttu on olemas ka mõningad puudused. Me arvame, et probleemi aitaks lahendada toimetulekupiiri tõstmine ja uuele, rohelisele majandusele üleminek, mis loob hulgaliselt juurde suurt lisandväärtust tootvaid töökohti. See omakorda tooks raha tervishoidu juurde.

Mida võtta ette, et esmatasandi arstiabi oleks jätkusuutlik? Rohelised on alati lähtunud teadmisest, et haigusi ära hoida on odavam ja inimsõbralikum kui tagajärgedega tegelda. Perearstil on siin asendamatu roll. Me panustaksime ennetusse vabatahtlike terviselepingute ja

perearstide lisatoetuste kaudu. Terviseleping oleks kokkulepe perearsti ja tema patsiendi vahel. Patsient võtab pärast perearstiga konsulteerimist endale tervist edendavad kohustused, näiteks tubakast loobumise või igapäevase füüsilise aktiivsuse. Lepingu täitmine annab aluse saada lisahüvesid, näiteks hambaravi kompensatsiooni, täiendavat ravimikompensatsiooni või ujulapääsmeid.

Veel mõningad ettepanekud, mis me oleme esitanud rahvatervise arengukava kohta. Me teame, et juhtkomitee tuleb kokku alles aprillis, kui töö on juba järgmine koosseis. Nii et rohelised saavad oma ettepanekute eest seista ainult juhul, kui me saame uude Riigikogusse sisse. Ma palun natuke lisaega!

Aseesimees Jüri Ratas

Kui palju see natuke on? Kuni kolm minutit? Kolm minutit lisaega, palun!

Maret Merisaar

Me soovime depolitiseerida haiglate juhtimise. Depolitiseerime haiglate juhtimise ning anname otsustusõiguse erialaliitudele ja haiglate meditsiinitöötajatele juhtkonna valimisel ning valdkonna arengut määravate otsuste langetamisel. Raviteenuste, sealhulgas hambaravi ja taastusravi ning haiguste ennetamise tõhusate viiside puhul ei tohiks erisoodustumaksu nõuda. Oleme vastava eelnõu Riigikogule esitanud ja esitame seda niikaua, kuni see saab vastu võetud.

Inimesed peaksid saama võimaluse koguda raviraha oma isiklikku maksuvabastuse fondi. Sellest tahan rääkida natuke pikemalt. See oleks selline fond, kust haigekassa poolt mitte hüvitatavate või osaliselt hüvitatavate raviteenuste, sealhulgas hambaravi ja ravimite eest saaks tasuda. See uus kogumisfond võiks olla pigem avalik-õiguslik, kuid eraõiguslikku tegutsemisvormi ei saa vastava huvi tekkimise korral ka päriselt välistada.

Lõpuks veel ettevõtete vabastamisest erisoodustumaksust oma töötajate eest tehtud ravikuluste puhul. Oleme korduvalt algatanud Riigikogus eelnõu, et tööandjat ei karistataks erisoodustumaksuga, kui ta töötajale näiteks hambaravi või tervisekontrolli kinni maksab või ravimeid osta aitab. Riigikogu rahanduskomisjon hääletas selle eelnõu mitmendat korda maha, mis aga ei tähenda, et eelnõu üldse me-

netlusest välja läheks. Nii ongi, et ühtpidi peetakse oluliseks rahva tervist ja kõike muud head, praktikas ei nähta aga puude taga metsa ja kiputakse kõiki tööandjaid juba ette petturi-riteks pidama. Praegu on nii, et kui ettevõtja on nõus teie hambaravi eest maksma näiteks 1000 krooni, siis lisaks käibemaksule maksab ta riigile veel ära pea 700 krooni. See ongi see kurikuulus erisoodustusmaks. Teie tervise heaks tehtud kulu on riigi poolt vaadates erisoodustus! Pisut absurdne ju! Vastuargumendiks öeldakse, et sellise eelnõu seaduseks vormistamise järel hakkavad ettevõtjad kõik kooris palka hambaravi- ja ravimiterahas välja maksma. Aga kui usutav tundub, et inimene on nõus ainult hambaraviraha eest täispäevad tööd tegema või et osast palgast loobutakse juba ette, lootes, et haigestumise korral on tööandja nõus tema ravi eest maksma? Midagi tahaks ju hamba alla ka saada, et hing sees püsiks. Ja küttearve tahab maksmist. Mitmed ettevõtjad on rääkinud, et nad maksaks tõesti töötaja ravikuludest kas või osagi kinni, aga nad ei pea õigeks, et riik neid selle eest kõrge maksuga karistab. Ravikindlustusmaksu maksab ettevõtja ju nagunii. Kas rohkem lisaiega ei saa?

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem lisaiega ei saa, aga teil on veel 23 sekundit aega.

Maret Merisaar

Kutsume kõiki Riigikogu liikmeid üles tööandjaid ja töötajaid usaldama! Tervisekuludelt erisoodustusmaksu kaotamine täidab just seda eesmärki, mis eelnõul on: parandada tööandja abiga töötajate tervist. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Ma tänan teid! Palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu esindaja Liisa-Ly Pakosta! Küsin kohe ära: kas teil on soovi lisaiega saada?

Liisa-Ly Pakosta

Kolm lisaminutit.

Aseesimees Jüri Ratas

Selge, kokku kaheksa minutit.

Liisa-Ly Pakosta

Lugupeetud kolleegid! Ma kutsun teid üles vaatama selliselt vaimse tervise poolelt, et kui me kehastuksime justkui patsientideks, siis võiksime olla ka positiivsemad ja koostööaltimad. Iga arst teab ju väga hästi, et mis tahes meditsiinilise küsimuse lahendamisel on see alati suureks abiks, kui patsient ise usub headesse lahendustesse, teeb koostööd, on abivalmis. Ma usun, et selles osas saame nii olulise küsimuse puhul, nagu meil täna arutuse all on, ka ise eeskujuna näidata.

Aga vaatame siis, mis on Isamaa ja Res Publica Liidu järgmiste aastate programmis meditsiini kohta. Meid paneb muretsema see, kas kooliõpilased Liina ja Mihkel on ikkagi saanud põhikoolist kätte oskuse anda esmaabi, elustada oma kaaslast ja hiljem täiskasvanuelus vajaduse korral ka kolleege. Kas siis, kui Milvi avab e-teenuste keskkonna tervishoiuportaal, leiab ta sealt ainult oma dokumentide postitused või saab ta sealt kätte ka juba suunava info, mis tema materjalide põhjal annaks talle soovitusi ja suuniseid, mida edasi teha? Loomulikult lõpeb iga selline tekst lausega, et konsulteerida vajaduse korral arstiga. Aga me näeme tõesti seda, et e-teenuste sisuosa oleks võimalik muuta märksa efektiivsemaks.

Kui Jüri tahab trennis käia ja oma tervist ise hoolikalt edendada, siis me näeme seda, et kui tema tööandja soovib ka sellesse panustada, võiks ta seda 6390 euro ulatuses aastas maksuvabalt teha. Kui Mari muretseb selle pärast, kas tema omaosalus hooldus-, taastus- ja hambaravi tasus talle rahakoti sisse mahub või ei mahu, siis meie nägemist mööda oleks tal võimalik osaleda täiendavas kindlustusskeemis, et seda muret vähendada. Kui Uno ootab pikka aega arsti juurde pääsemist ja muretseb, millal tema aeg onkoloogi vastuvõtule kätte jõuab, mure on väga tõsine, siis me näeme tõepoolest seda, nagu ka mitu eelkõnelejat on öelnud, et haigekassa eelarve 6%-lisest kärpest tuleb üle saada. Eriti oluliseks peame riigi eriarstiabi mahu suurendamist nii pahaloomuliste kasvajate kui ka südame-veresoonkonna haiguste puhul, mille arv iga aasta kasvab.

Kui ehitaja Lembit ootab tööd, siis räägime talle sellest, et Isamaa ja Res Publica Liit peab oluliseks suunata saastekvoodi müügi raha just haiglate renoveerimisele. Kui Eha on mures, et

tema läbisaamine arstiga pole just kõige parem ja ta ei tea oma õigusi piisavalt hästi, siis siin me peame oluliseks töötada välja patsientide ja teiselt poolt ka tervishoiuteenuste osutajate õigusi selgelt määratlev patsiendi kaitse seadus. Kui Silvi elab saare peal ja on mures, kas kiirabi jõuab temani, siis siin peame oluliseks, et kiirabisüsteemi arendamisel peetaks silmas ka neid kohti, kus asustus on hõre ja kuhu on keeruline ligi pääseda. Need piirkonnad tuleb ruumiliselt kõik läbi vaadata.

Kui John ja Lionel soovivad parandada oma tervist Eestis, siis on ju Eesti riigi jaoks tege- mist ühe ekspordivõimalusega. Tingimusel, et see ei halvenda kohalikel inimestel tervishoiu- teenuste kättesaadavust, peame täiesti mõist- likuks arendada koostöös riiklike ja erasektori tegijatega tervishoiuteenuse eksporti. Me näe- me selles laiemat kasu ka Eesti inimestele ja seda eeskätt ühise turundustegevuse kaudu.

Aga mõtleme perearst Aimarile, kes on just alustamas oma tööpäeva. Ta vaatab murelikult patsientide nimekirja, kes on tema juurde tulle- mas. Ta leiab sealt päris mitu lapsevanemat, kes tulevad tema juurde ainult sellepärast, et aastast 1999 ei ole meil õnnestunud muuta sotsiaalministri määrust, mis ütleb, et kui laps on kodus haige olnud ja läheb lasteaeda tagasi, peab tal kaasas olema tervisetõend. Perearst Aimar on suhteliselt murelik, sest gripihooaeg on käes ja ta leiab, et on täiesti mõttetu tuua seda juba tervenenuid, kuid ilmselt siiski veel viirustele vastuvõtlikumat last teiste haigete juurde ainult selleks, et võtta arsti käest see paber. Samuti mõtleb perearst Aimar murega, et tema juurde peaks tulema hoopis Enn naa- bermajast, aga Ennul ei ole ravikindlustust. Isamaa ja Res Publica Liidu põhimõtteline otsus on, et tasuta üldarstiabi tuleb laiendada kogu Eesti elanikkonnale. Perearst Aimar vaa- tab aga rõõmuga õde Liina tublit tegutsemist ja on meiega ühte meelt selles, et terviseõe ula- tuslikum iseseisev tegutsemine just esmata- sandil annaks olulisi lisavõimalusi profülakti- liste läbivaatuste tegemiseks. Perearst Aimarile oleks meil öelda veel sedagi, et peame oluli- seks koostöös Eesti Perearstide Seltsiga ja lähtudes esmatasandi arstiabi arengukavast eraldada Euroopa Liidu struktuurifondide res- sursse perearstikeskuste infrastruktuuri loomi- seks ja renoveerimiseks.

Mööda ei saa ka ravimite teemast. Selle pä- rast on muret tundnud juba mitu eelkõnelejat, nii nagu pensionär Milvigi. Temale oleks meil pakkuda ravimikaart, mille alusel saab aastas kindla summa eest retseptiravimite eest tasuta. See oleks mõeldud just nimelt eakatele ret- septiravimite omaosaluse osaliseks hüvitami- seks. Samuti tahame, et patsientide omaosalust kaitsev soodusravimite nimekiri ja hinna kaju- nemise süsteem oleks inimestele paremini lahti seletatud ja täidesaatev asutus oleks sel puhul Sotsiaalministeeriumist lahutatud. Kui talunik Mikk ei jõua oma tiheda tööpäeva tõttu sõita keskusesse ravimite järele, siis temale pakume võimalust osta ravimeid e-apteegist interneti kaudu.

Ja lõpetuseks hooldusravist. Ühendades nii sotsiaal- kui ka tervishoiuteenused, me näeme selget võimalust tagada seal parema koostöö kaudu rohkem integreeritud hooldus, samuti võiks hooldekodudes rohkem tervishoiuteenu- seid osutada. Täna tähelepanu eest ja head päeva jätku!

Aseesimees Jüri Ratas

Istungi juhataja Jüri tänab teid! Ma palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Juhuks kui lähen hoogu, palun lisaiega.

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, kaheksa minutit!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Austatud külalised! Ma tahan oma sõnavõttu alustada sellest, et öelda aitäh Eesti arstidele ja õdedele, Eesti Haigekassale, kõigile selle nõu- kogu liikmetele ja eriti nõukogu esimeestele, kes kõik on seda tööd viimase kümne aasta jooksul teinud. Nii nagu te täna siin öeldust võitegi aru saada, on meie tervishoiusüsteem aus, aga mitte rikas. Kui keegi tahab sellest pikemalt lugeda, siis soovitan kõigil huvilistel lugeda haigekassa kodulehelt eesti keeles kät- tesaadavat Maailma Terviseorganisatsiooni ra- portit Eesti tervishoiu kohta, mis kõik asjad väga selgelt ja üksipulgi ära seletab.

Kogu selle aususe ja mitteküllaldase rikku- se juures meenutan eilset päeva, kui Eesti

ametiühingute eestvõttel peeti väga asjalik valimiseelne sotsiaalkindlustust käsitlev debatt. Väga asjalikult üritust juhtinud saatejuht esitas lõpuks poliitikutele üpris keerulise küsimuse. Me arutasime seal mitut probleemi ja küsiti, mis on neist kõige pakilisem. Loomulikult on see selline küsimus, millele poliitikul on väga keerukas vastata. Mina valisin neist ühe ja täna ma ütlesin, miks. Ma usun, et seda teemat, kas meil on töönnetus- ja kutsehaiguskindlustust vaja või mitte, ja kõike muud sellist on juba nii palju arutatud, et kõik on sellest aru saanud. Aga teema, millest me ei taha aru saada, on tervishoid. Vaadake, aastal 2002 oli mul au esineda Eesti tervishoiutöötajate ees poliitikuna ja tõdeda ühte fakti, mida ma olen nüüd peaaegu kümme aastat korranud, meelega korranud. Tookord ütlesid Eesti tervishoiuinimesed, et kuidas siis nii, miks poliitikud sellest aru ei saa. Nad ei ole kümne aastaga sellest aru saanud. Asi on selles, et sõltumata millest iganes on paratamatu, et ühiskonnas inimeste tervise huvides tehtavad kulutused suurenevad. Need ei suurene mitte ainult seetõttu, et me elame kauem ja ühiskond vananeb, vaid eelkõige seetõttu, et kõik see uus, mis tuleb tervishoidu, on ilus, hea ja vajalik, aga see maksab rohkem kui kõik see, mis enne oli. Küsimus, millele poliitikud peavad vastust otsima, on see, kes selle eest maksab. Kas maksame igaüks ise, maksame mingi kindlustuse kaudu või korraldame maksmist riigieelarvest, muudest tuludest? See on poliitiline küsimus, mis on Eestis kümme aastat vastamata. Kui ka järgmise Riigikogu koosseisu ajal ei leita lahendust, millist praegu ravikindlustusest tehtavat kulu võiks katta näiteks riigi muudest tuludest, siis saabuvad meie tervishoius väga kehvad ajad. Muuseas, Eesti sotsiaalmaksukoormus ei ole Euroopa mõttes suur. Need, kes siin räägivad, et oi kui suur ja oi kui suur, võrdlevad Eestit riikidega, kus pole sotsiaalkindlustust kunagi olnud ja kuhu seda kahjuks ei tule ka. Euroopa mõistes on meie sotsiaalmaksukoormus keskmine. Samal ajal panustab keskmine Euroopa riik oma toodetud rikkusest 26% sotsiaalvaldkonda, Eesti kaks korda vähem – 13%. Sotsiaalmaksu tõstmine ei ole selles mõttes reaalne. Järelikult ongi küsimus selles, millistest vahenditest neid kulutusi katta, ja jääbki kaks võimalust: riigi muudest tuludest või maksab inimene ise.

Täna on palju juttu olnud omaosaluse protsendist. Mis iganes arv üle 20 on liiga kõrge. Tervishoid ei saa olla ainult rikka inimese lõbu. Isegi kui väga küüniline olla, võib öelda, et kas tasub siis ravikindlustustki organiseerida, kui ainult rikkad saavad endale tervishoidu lubada. Järelikult omaosalust ei ole enam võimalik suurendada. Ei jäägi midagi muud üle kui riigi muud tulud. Kuna siin nii eelkõneleja kui ka juhataja mängisid nimedega, siis ma ütlesin, et asi on tegelikult väga lihtne. Kui ka märtsikuus hääletab valija nimega Juhan Tuha ehk Tuha Juhan selle poolt, et makse veelgi langetada, siis ta jääbki ootama oma perearsti jutule saamist. Ja nii see ongi, midagi ei ole teha. Me jäämeigi lugema ajalehest artikleid, et mingi uus lastele, diabeetikutele vajalik vahend on olemas, aga haigekassa ei tasu selle eest. See on tüüpiline näide.

Siit ka minu üleskutse kõigile erakondadele: mõelge natuke rohkem tervishoiuasjade peale! Lugege, mida kirjutab Kiivet, mida kirjutab Aaviksoo või Praxis, lugege seda WHO aruannet, ja te saate aru, et neid asju ei saa enam pikalt edasi lükata. Siiani on minu meelest tehtud – ma palun kõigi ülejäänute käest väga vabandust – kaks tõsist ettepanekut. Ühe on teinud Praxis, aga kahjuks saadi temast alul valesti aru. Selle ettepaneku sisu oli, et riik maksab väljamakstud pensionide pealt 13% ravikindlustusraha juurde. Raha, mis sellega ravikindlustusse läheks, oleks samas suurusjärgus kui teise ettepaneku rakendamisel saadav raha. Selle teise ettepaneku autorid oleme meie, sotsiaaldemokraadid, ja sisu on selles, et nii nagu praegu rahastatakse riigi muudest tuludest näiteks vältimatut ravi, võiks tulevikus rahastada ka üldarstiabi ehk perearstiteenust. See tähendaks sisuliselt sama kulu, vanas rahas miljard krooni aastas, aga oleks selge märk, millele muudest tuludest raha läheb. Mina eelistan seda teist varianti, sest praktilise poliitikuna ma tean, et poliitiliste otsuste puhul on mingi raha üleandmisel alati mõistlik ka seda seletada. Seletus seisnebki selles, et sa annad sellele rahale mingi otstarbe. Ma olen väga veendunud, et nii tänased kui ka homsed rahandusministrid nõuavad alati seletust, nad ei anna seda raha lihtsalt niisama. Nii et, Juhan Tuha, tee õiged otsused!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Head ametikaaslased! Enne kui me läheme edasi, et kuulata ära kõikide fraktsioonide esindajad, peame läbi viima ühe hääletuse. Nimelt on juhtivkomisjon teinud ettepaneku tänast istungit pikendada. Alustame hääletuse ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen hääletusele sotsiaalkomisjoni ettepaneku pikendada tänast istungit kuni päevakorrapunkti ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Head ametikaaslased! Veenva enamuse soovil – poolt 24 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole – on tänast istungit pikendatud kuni päevakorrapunkti ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni.

Läheme päevakorrapunkti menetlemisega edasi. Ma palun Riigikogu kõnetooli Nikolai Põdramäe! Kaheksa minutit.

Nikolai Põdramägi

Lugupeetud juhataja! Head saalis viibijad! Saali pilku heites tundub, et me nagu ei aru- takski riiklikult tähtsat küsimust, nii vähe on neid Riigikogu liikmeid, kes selle vastu huvi tunnevad. *Quo vadis, medicina?* (Kuhu lähed, meditsiin?) Kas tervishoid ise on terve või on ta haige ja vajab ravi? Mina oma sõnavõtus ei hakka rääkima, kui hea või halb on meie tervishoid, sellest on juba räägitud. Ütlen ainult lühidalt, et nii halb ta ka ei ole, kui mõned arvavad. Kõik on suhteline.

Sotsiaalministeeriumi viimastel andmetel on meil 4274 arsti ja õdesid on kaks korda enam. Meil on rohkem arste kui näiteks Soomes või USA-s, aga vähem kui Norras, Taanis, Rootsis või Saksamaal. Tegelikult on meil arste siiski tunduvalt vähem, sest osa arste ja reside- nte töötab mitmes kohas ja osalise tööajaga, arvesse lähevad aga täie ette. Üsna palju arste töötab nädalavahetustel ja muudel võimalikel aegadel ka Soomes. Kui palju meditsiinitõ- tajaid on Eestist viimastel aastatel lahkunud? Vastust teab vaid tuul, igatahes valitsus ja Sot- siaalministeerium seda ei tea. Eelmisel aastal olevat lahkumisdokumendid vormistanud 400 arsti.

Tehnoloogiline varustatus on Eesti mediti- siinis läbi teinud kiire ja suure arengu. Meil on Tartu Ülikooli Kliinikum ja Põhja-Eesti Regio- naalhaigla, mõlema haigla aparatuur ja sisustus

on maailma tipptasemel, võin seda ilma häbe- nemata välja öelda. Meie väikeses riigis on 20 kompuutertomograafi, 11 magnetresonantsto- mograafi, 10 digitaalse substraktsiooniga an- giograafi. Lihtsale inimesele ja ka poliitikule vaevalt see suurt midagi ütleb, aga spetsialis- tile ütleb see väga palju. See tagab meile täna- päevase diagnostika ja seega tipptasemel ravi, mida meilt ka saab. Meil on juba rutiiniks kujunenud lupjunud veresoonte väljavahetami- ne kunstsoonte vastu, neerusiirdamine, on tehtud esimesed maksasiirdamised ja esimene kopski on õnnestunult siirdatud.

Kahjuks on tekkinud olukord, kus kõikjale arste enam ei jätku. Alles see oli, kui meedia vahendusel saime teada, et Rakveres oldi sun- nitud lasteosakond kinni panema, kuna ei ol- nud ühtegi lastearsti. Mitmes kohas ei ole enam perearste. Riigikogu sotsiaalkomisjonis kuulsin hiljuti, et Ruhnu saarel pidi vajaduse korral tilkinfusiooni üles panema vallavanem. No tule taevast appi!

Rahul ei olda ravijärjekordadega. Perearsti vastuvõtu järjekord on isegi Tartus kuni seitse päeva. Eriarsti juurde saamist tuleb oodata üle kahe kuu ja haiglaravile pääsemist isegi üle ühe aasta. Põhjus on lihtne: tervishoid on ala- rahastatud ja meil lihtsalt ei jätku arste. Tartu Ülikoolist sai diplomi 160 arsti, neist 120 said residentuurikoha. Mida peavad tegema need 40 diplomeeritud noort arsti, kes residentuuri ei saanud? Ega neil muud üle ei jäägi kui oodata ja otsida kohta laias maailmas. Ja tööd nad leiavad, neid võetakse avasüli vastu küll Soomes, Norras ja mujalgi. Aga need 120, kes Eestisse jäävad, mis neid ees ootab? Millised on nende valikud? Valikud ei ole roosilised, tulevik on tume. Minu noorusajal, enne mind ja ka veel aastaid pärast minu ülikooliaega soovisid paljud noored arstid minna tööle Saa- remaale ja Võrru, Pärnust ja Viljandist rääki- mata. Nüüd on väga vähe neid noori, kes ta- haksid maakonnahaiglatesse tööle minna. Noor tahab midagi teha ja areneda. Aga kui ei ole üldse teada, mis nendest maakonnahaig- latest saab, kas näiteks kirurgia jääb, kas haigla üldse jääb võib saab sellest näiteks hooldus- põetusravihaigla? Mida noor arst maakonnas teeb, kui kohalikud noored sealt lausa põgene- vad Tallinna või Tartu, sest tööd ei ole? Koo- lid, lasteaiad, kultuuriasutused, poed pannakse kinni. Isegi Tallinn ja Tartu ei rahulda enam

noori, sest ka seal valitseb tööpuudus. Tean paljusid noori ja just maapiirkondadest, kes on lausa sõpruskondade kaupa läinud laia maailma, et inimväärselt elu elada. Kuigi, jah, kõik ei ole kuld, mis hiilgab. On ka neid, kes on võõrsil elamises pettunud, kodune aganaleib on teinekord parem kui peenleib võõrsil. Kõik arstiteaduskonna lõpetanud ei mahu Tartusse ja Tallinna. Kas hoobilt kogu vana kaardivägi haiglast minema kihutada ja asendada noortega? Selline eksperiment tehti aastaid tagasi Tartu Ülikoolis, kui vanad professorid pensionile saadeti. Ülikool põeb seda tegelikult siia maani. Õnneks on nüüd aru saadud, et see oli vale samm. Noored muidugi nautisid tekkinud olukorda. Meditsiinis on küll nii, et lisaks teadmisele on hädavajalik ka kogemus, vilumus. Ilma kogemusest, ilma praktikata arst on sama hea kui algaja autojuht, kes on sooritanud teooriaeksami laitmatult, kuid kellel sõidupraktika puudub. Kūpseks saadakse aastate ja kogemustega. Kurb, et nii palju kolleege lahku Eestist. Ei lahku mitte ainult noored arstid, vaid lahkujate hulgas on nii noori, keskealisi kui ka vanemaid arste. Pooled arstiteaduskonna lõpetanutest või veel studeerivatest üliõpilastest on juba öelnud, et lähevad välismaale õppima lootuses hiljem sinna ka tööle jääda. Üks osa neist soetab seal pere ja jääbki võõrsile elama.

Minu jaoks on nii iseenesestmõistetav ja isamaaline, kui inimene, kes omandab Eestis kõrghariduse, olgu siis arsti või inseneri või kellena iganes, eelistab töötada kodumaal. Eesti riik on kulutanud noore arsti peale miljon Eesti krooni kooliraha ja memme vaev tuleks kinni maksta. Tasuta kõrgharidust pole olemas, keegi peab selle kinni maksma, ja see keegi oleme meie kõik, kogu Eesti rahvas. Mina ei ole nõus koolitama tasuta teistele riikidele kõrgharitud spetsialiste, ükskõik mis alal. Kas maksad kooliraha kinni või töötad teatud aja oma erialal oma kodumaal, nii lihtne see ongi. Tasuta kõrgharidus Eesti maksumaksja kulul ja siis välismaale suuri rahasid saama, ilma midagi vastu andmata – see ei ole meie rahva soov. Kas tõesti oleme juba viie rikkaima riigi hulgas, et suudame tasuta koolitada teistele riikidele tippspetsialiste? Või on tegemist mingi salajase kokkuleppega, et meie koolitame teile spetsialiste, aga teie, Soome ja teised riigid, olge lahked ja aidake leevendada meie tööpuu-

dust, võtke vastu meie nn sotsiaalpõgenikud, keda on üle 100 000, ning andke neile tööd ja eluaset? Kujutage ette olukorda, kus välisriigid keelduksid meie inimeste vastuvõtmisest, siis oleks meil ju kokku 200 000 töötut. Miks inimesed meilt lahkuvad? Lahkutakse ikka viiest viimasest riigist, mitte viie esimese riigi hulka kuuluvast riigist. Või ootame, kuni tööturg kõik ise paika paneb? Ei pane, vaid solgib Eesti ära. Me ju tahtsime rahvusriiki. Või ongi nii, et peksame venelased välja, eestlased põgenevad ise? Aga loodus tühja kohta ei salli. Need, kes asemele tulevad – kas nad on meil siin nii väga oodatud?

Tervishoiu rahaasjad vajavad kardinaalset reformi, et arstid ei põgeneks Eestist ja haiged saaksid kvaliteetset ning õigeaegset abi. Valitsusel ei maksa rääkida, et raha ei jätku. Raha ei jätku tervishoiule, haridusele, kultuurile, küll aga jätkub raha näiteks võõras ja vales sõjas taplemiseks, eksperimendiks Eesti rahvussambaga, võidusambaga. Jah, välismaal teenib kõvasti pappi, aga sõbrad, sugulased, armsad kodupaigad on rohkem väärt kui mingi euro või dollar.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ametikaaslane! Kahjuks on ka lisa-aeg läbi ja juhatajana pean ma korrast kinni pidama. Ma tänan teid! Palun Riigikogu kõnetooli Toomas Trapido! Selge, viis minutit.

Toomas Trapido

Hea istungi juhataja! Head ametikaaslased! Ma püüan selle viie minuti jooksul esitada kaks sõnumit ja need sõnumid on mõeldud palju rohkematele inimestele, kui on need viimased vaprad, kes siin saalis istuvad.

Esiteks, rahast ja tervishoiu planeerimisest. Ma väga loodan, et järgmine Riigikogu sõlmib erakondadeülese kokkuleppe ja paneb paika selle plaani, millest täna on korduvalt juttu olnud, st kuidas teha Eesti tervishoius sõna otseses mõttes arenguhüpe, mida on vaja. See, millest rääkis sotsiaalminister, ei ole minu hinnangul piisav. Raha – jah, raha on selline igavene ja tüütu teema – on juurde vaja ning mina lihtsalt viskan õhku sellise arvu, et kui järgmise nelja aasta jooksul iga aasta 50 miljonit eurot juurde tuleb, nii et perioodi lõpuks on 200 miljonit eurot ehk 3 miljardit krooni juures, siis on midagi tehtud. Kuhu seda raha vaja

läheb? Nagu me siin ilusti nägime, on selgelt vaja juurde õdesid, hooldajaid hooldusravisse, taastusravisse jne. Ilma selle arenguhüppeta räägitakse nelja aasta pärast samal ajal jaanuarikuus võib-olla sama juttu. Nii et see on palve võtta Eesti inimeste tervis ja tervishoiusüsteem prioriteediks number 1 – prioriteete saabki olla üks – ja see asi ära teha, sest mitme teise valdkonnaga võrreldes on Eesti tervishoiusüsteem tõesti, nagu ka täna on öeldud, küllaltki haige.

Teine sõnum, mida ma olen siit puldist ka korduvalt edasi andnud, puudutab inimkesket tervishoidu, tervishoiu kvaliteeti ja selle kontrolli. Olles ise nende probleemidega korduvalt kokku puutunud, käinud ka ise koos ühe inimesega seal komisjonis, julgen ma öelda, et see süsteem Eestis praktiliselt ei toimi. See ei ole tõesti mitte sellise suure poliitilise käratsemise teema, vaid pigem on see asi kurb ja abitu. Ka see süsteem tuleb ümber teha. Nii et see, kes saab, tehku! On vaja lepitamist, on vaja reaalselt kvaliteedi jälgimist, on vaja vigade raporteerimist. Saage aru, see on ikkagi selle huvides, et kogu ravimine muutuks kvaliteetsemaks. Kuna ma selle teema ka umbes aasta tagasi üles tõstsin, siis on minu juurde tulnud inimesi ja ma tahan tuua ühe näite. See oligi umbes aasta tagasi, kui siia lossi tuli inimene ja tahtis minuga rääkida. Tema mees oli umbes kahe nädala eest surnud, ilmselt osaliselt ka selle tõttu, et talvisel transpordil ühest haiglast teise ei pandud haigele selga üleriideid ja võib-olla seetõttu järgneski kopsupõletik, vähemalt nii oli see minuga rääkinud inimese väitel. Aga mis ma tahan öelda, on üks selline fakt, mille pärast see inimene minu juurde tuli ja mis oli tema kõige suurem mure. Tema kõige suurem mure oli see, et hooldusraviasutus, kus tema mees suri, esitas talle kohe pärast mehe surma arve ja arve tasumise tähtaeg oli kolm päeva. Tema kõige suurem mure oli, et mis nüüd saab.

Kallid haiglajuhid ja tervishoiukorraldajad, see oli üks näide. Kui te selliseid asju korda ei tee, ei muutu inimesi arvestavaks ega mõtle asju läbi, siis me ei saa rääkida inimkesksest, inimlikust tervishoiust! Nii et jõudu teile! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu! Ma palun Riigikogu kõnetooli Jaak Aabi!

Jaak Aab

Austatud juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud professor! Meid on vähe saali jäänud, aga ma tahaksin siiski ka mõned oma mõtted täna suhteliselt konkreetset ära öelda. Probleemid on siin väga selgelt välja toodud. Me oleme neid ise hinnanud ja neid on aidanud meil hinnata Maaailma Terviseorganisatsioon. Mure taandub ikkagi ühele asjale: kui me raha tervishoiusüsteemi juurde ei saa, siis ei ole see süsteem jätkusuutlik. Asjaga on suhteliselt kiire. Ütleksin nii, et paari aasta pärast ammenuvad need reservid, mis meil on, ja siis ei ole enam kuskilt midagi võtta, siis tuleb hakata veel hullemini kärpima, kui seda on tehtud viimasel paaril aastal.

Muidugi on viimase paari aasta kärped olnud valusad ja need on tekitanudki selle kõige suurema probleemi: inimese omaosalus on kasvanud nende paari aasta jooksul päris kiiresti. Tuletame meelde mõned asjad. Haigushüvitise esimesed kolm päeva on pandud inimese peale, hooldusravi omaosalus, vanas rahas 3000 krooni, tuli ka inimese kaela. Omaosalust kasvatab ka see, et kui inimene ei saa arsti juurde haigekassa kulul, siis ta ostab selle arstiabi oma raha eest, ja muidugi hambaravihüvitise kaotamine. Need kõik on suurendanud omaosalust.

Mis on selles problemaatiline? Probleemaatiline on, nii nagu ka WHO ütleb, et see teeb arstiabi väga ebavõrdselt kättesaadavaks ja kannatavad need, kelle sissetulekud on väiksemad. Nad ei jaksa ise ravimeid osta, nad ei jaksa ise vajalikku teenust osta ja siis tulebki välja, et me oleme rajanud solidaarse tervishoiusüsteemi. Ravikindlustussüsteem on meil solidaarne. Sinna panustatakse sotsiaalmaksu kaudu ja ikka nii, et kes teenib rohkem, see panustab rohkem. Kui me nüüd laseme aga omaosalusel nii ohjeldamatult kasvada, siis tegelikult me paneme selle inimese, kes peaks saama abi võrdsetes tingimustes, ebavõrdsesse olukorda.

Kui rääkida lühema aja otsustest, siis kindlasti oleks tulnud kriisiaastatel tõenäoliselt kasutada siiski seda reservi, mida me mõned aastad tagasi targalt kogusime. Tahan tänada siin kõiki, kes tol ajal tarku otsuseid tegid. Ka arstide ja õdede palgatõus piirdus lõpuks sellega, mis me neile suutsime kindlustada, aga see palgatõus tekitas selle, et vahepealsetel aastatel

välismaale mineku litsentse välja ei võetud ning meie arstid ja õed olid nõus töötama selle palga eest siin. Me tekitasime selle reservi ja saame need rasked aastad nüüd üle elada, aga me oleksime võinud reservi veidi julgemini kasutada ja mitte nii palju kärpeid teha.

Samal ajal oleks muidugi tulnud teha järgmisi otsuseid. Oleks tulnud teha otsuseid rahastamise täiustamiseks ja nende vahendite täiendamiseks, mis Eesti tervishoiul kasutada on. Neid otsuseid tuleb teha mõistlikult ja ega siin palju valikuid ei ole. Kindlasti tuleb, nagu ka WHO ütleb, suurendada avaliku sektori panust ehk riigieelarve panust. See, millise kulu võiks riigieelarvest maksta haigekassale, on juba valiku küsimus. Ma ei pea, härra professor, silmas, et neid kulusid peaks hakkama riigieelarvest otse kuskile maksma. Haigekassa süsteem toimib nii haigushüvitiste kui ka perearstisüsteemi puhul ikka haigekassa kaudu, ainult et raha tuleks eraldi riigieelarve muudest tuludest. Kas need on haigushüvitised? Sümpaatne on see, et haigushüvitised ei ole otseselt seotud raviga. Nii et me võiksime öelda, et see ravikindlustuse 13% võiks kuluda otse ravile, olgu siis perearstiteenusele, olgu siis eriarstiteenusele, olgu siis ravimitele, ja riigieelarvest rahastataks näiteks haigushüvitised, mis otseselt raviga ei seostu.

Järgmine küsimus on kindlasti see, milline on tööandja panus. Nii avaliku sektori kui ka tööandja panus Eestis on teiste Euroopa riikidega võrreldes üks väiksemaid, kui mitte kõige väiksem. Pigem võiks tööandjat toetada, nagu paljud on siin eelnevalt rääkinud, sellega, et teda ei karistata selle eest, kui ta teeb kulusid oma töötaja tervise huvides. Me oleme sellesulust eelnõu siin mitu korda esitanud ja tööandjad on seda samuti soovinud. Eesti riik selle pealt midagi ei teeni, sest neid kulusi ei tehta või varjatakse neid mingite muude arvete all. Igal juhul võiks erisoodustumaksu terviseedenduse kuludelt, mida tööandja teeb, kaotada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu! Ma palun Riigikogu kõnetooli Mai Treiali! Kaheksa minutit.

Mai Treial

Austatud juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud ettekandjad! Küll siis doktor Kalev

jõuab koju oma rahvale õnne tooma, Eesti põlve uueks looma! Ma mõtlen siin muidugi "Kalevipoja" lõpufraase, head riigikogujad ja head kuulajad! Aga too müütiline doktor Kalev on meie rahvusülilikoolis riigi rahaga kaua ja kaunilt koolitatud tohter X Rakverest, kes nüüd Soomes haigeid lapsi vastu võtab ja neile rohtu annab.

Miks meil ei jätku arste? Läheme korra tagasi eelmisesse aastasse. Riigikontrolli aruandes Riigikogule toodi selgelt välja haiglavõrgu troostitu tulevik, ent vaatamata mitmele arutelule ja eri institutsioonide märguannetele ei ole Sotsiaalministeerium kas suutnud või pidanud vajalikuks olukorda parandada. Kahjuks arutame ka siin saalis praegu küsimust ilma sotsiaalministrita.

Üleüldine mure on see, et nii üld- kui ka kohalikes haiglates töötab järjest rohkem pensionieas arste, puudu on arstide järelkasvust, residentuuri lõpetanutest läheb koguni 13% Eesti tervishoiusektorile kaduma. Meil räägitakse aina rahast, suurtest miljonitest ja statistilistest trendidest tervises ning ikka ja jälle sellest, et raha on vähe, jättes mulje, et hoolitakse ja tahetakse parimat. Tartu ja Tallinna haiglad on suured, lausa ülisuured "kombinaadid", mis kunagi ehitati ja millele nüüd oleme suurust juurde lisanud ning kalleid masinaidki ostnud. Märkigem, et seda raha on voolanud Eesti tervishoiusüsteemi aasta-aastalt aina rohkem, aga järjekorrad pikenevad ja ligipääs tervishoiule aina halveneb. Teada on, et lubada on kergem kui teha, ometi on kusagil ka piir, millest mingil juhul ei tohi taganeda. See piir jõuab kätte siis, kui kaalule seatakse inimese elu ja tervis.

Mis siis viga on? Tervishoiupoliitikasse pole lisandunud inimarmastust ega empaatiat, mitte kildugi rahaga mittemõõdetavat halastust. Vanemas keelepruugis nimetatigi nii: haiglas töötasid halastajaõed. Mis kasu sellest, kui võetakse ära hambaravitoetused, aetakse umbe emakakaelavähi ennetus, kümnetelt tuhandetelt niigi tööturul heitunud kaasmaalastelt võetakse ära ravitoetus, jättes õiguse tasuta arstiabile üksnes siis, kui nende seisund eeldab vältimatut abi. Lõpuks võetakse ära ka matusetoetus, lastetoetuse olematusest ma ei räägigi.

Rahvaliid on teinud mitmeid seadusmuudatuste ettepanekuid. Ikka on need teerulli alla

pandud ja punast tuld näidatud. Aga kuidas jääb põhiseaduslike õigustega? Üha enam tundub, et hättasattunud inimene on riigile vaid tülinaks, et vaestele ja tõrjututele siin kohta ei ole. Ometi peaksime just raskel ajal igäüht märkama ja aitama.

Rahvaliit on teinud ettepaneku ja on ka täna seisukohal: sotsiaal- ja tervishoiukulutustes tuleb saavutada erakondadevaheline kokkulepe, et suurendada sotsiaal- ja tervishoiukulutusi nii nagu kaitsekulutusi. Selline tulemus aitab ka meil oma kulutuste ja rahapaigutusega jõuda Euroopa Liidu keskmise tasemeni. Abi oleks erisüsteemist, mis võimaldab väiksema sissetulekuga inimeste tervishoiukulusid katta riigi muude laekumiste arvel, see võimaldab kõigil ravikindlustamata inimestel vähemalt perearsti poole pöörduda. Võimalus ravida hambaid või läbida tervisekontroll, teades, et riik katab kulud, olgu kättesaadav kõigile inimestele.

Ehkki tervise heaks saab kõige rohkem ära teha inimene ise, on asendamatu roll ka riigil. Rahvaliit peab mõistlikuks panna põhirõhk haiguste ennetamisele ja varasele diagnoosimisele. Selleks peab kõigil olema tagatud juurdepääs arstiabile ja muudele tervishoiuteenustele. Selge, et esialgu nõuab see küll lisakulutusi, kuid tulevikus tasub see end kuhjaga ära, aitab tagada tervisliku vananemise ning mõjub soodsalt ka majandustegevust.

Kui raha on vähe, siis miks ei pea Sotsiaalministeerium vajalikuks arvutada, kui palju hoiaks haigekassa või riik kokku, kui inimesed saaksid ravi, nende hambad oleksid ravitud ja ravikindlustamata inimesed saaksid ravi õigel ajal? Küsisin seda tänagi ministrilt, aga ei saanud vastust. Tõsiasi, et majandus teeb vähikäiku, ei õigusta inimese hätta jätmist. Asi on suhtumises, inimestest kas hoolitakse või mitte, ja nii ongi.

Me oleme siin saalis koos ja "koogutame kaeblikult kaelu", nagu poeet Alliksaar olevat kord kirjanike koosolekut kirjeldanud. Oluliste küsimuste käsitlemisel on Riigikogus domineerima hakanud kahetsusväärne tendents: võetakse üles avalikkuses kirgikuttev teema, lastakse aur välja ning sinnapaika see jääbki. See puudutab kõike, mis pole otseselt seotud koalitsiooni võimalike saavutuste näitamisekuulutamisega. Paljudel juhtudel lõpeb arutelu meie kolleegide jaoks sel hetkel, mil esimehe puuvasar alusele kolksatab, ehkki see peaks

olema lahenduse otsimise algus, mida ei lasta niisama omasoodu kulgeda, vaid mille täitmist teraselt kontrollitakse. Ja nii on ka täna, otsust vastu ei võeta. Aga Riigikogu otsus ei peaks olema mitte soovitus puhuks, kui kellelgi juhtub olema aega või tahtmist seda täita, vaid tegutsemisjuhise, mille täitmist saab kontrollida ja mis paneb seda täitvale ametnikule isikliku vastutuse. Arusaadav, et niisugune lähenemine populaarsust ei too, sest see häiriks vastutajate rahulikku äraolemist, ei luba vastutusest kõrvale hiilida. Ma loodan, et juba järgmises Riigikogu koosseisus lõpevad kõik olulise tähtsusega küsimuste arutelud väga konkreetsete otsuste ja väga konkreetsete vastutusküsimustega.

Head kolleegid! Veel on võimalus, 6. märtsil on Eesti nullpäev – kas doktor Kalev tuleb koju tagasi? Täna kõik kuulajaid ja täna ettekandjaid, eriti härra Aaviksood ja professor Kiivetit!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Palun Riigikogu kõnetooli Erki Noole!

Erki Nool

Austatud istungi juhataja! Austatud külalised! Austatud kolleegid ja publik televiisorite ees! Me räägime täna Eesti tervishoiu olukorrast ja need noodid, mis siin kõlavad, on minu arvates liiga pessimistlikud ja masendavad. Olles ise saanud meditsiiniteenuseid või arstiabi väga paljudes Euroopa riikides, väidan, et Eesti meditsiini kvaliteet on kindlasti maailmatasemel. Kvaliteedi üle me kindlasti ei pea kurtma ja seda ei tohiks üldse tuua välja negatiivse näitajana.

Loomulikult räägime täna hästi palju rahapuudusest. Mida me peame tegema? Üks Riigikogu liige väitis, et 50 miljonit eurot iga aasta aitaks meie probleeme lahendada. Ma arvan, et meie fookus läheb natuke paigast. Rohkem peaks tegelema ennetamisega. Kui me vaatame statistikat, siis tänapäeval saab kümneaastane laps füüsilist koormust kümme korda vähem kui 40 aastat tagasi. Kõik need lapsed, kes vajavad tänases mõistes pensioniikka jõudes meditsiinilist toetust, need, kellest me siin räägime, vajavad seda toetust oluliselt varem kui tänapäeva 60-aastane täiskasvanu. Isiklikult arvan, et me peaksime rohkem tegelema enne-

tustööga, andma lastele rohkem liikumisvõimalusi. Ja ükskõik kui palju me siin enne valimisi üksteisele ja valijatele ka ei valetaks selleks, et hääli saada, fakt on see, et niikaua kui Eesti inimene ei hakka ise oma tervise eest hoolt kandma, kui mentaliteet on selline, et olen nagu televiisor, kui lähen rikki, vahetatakse lamp haiglas ära ja säran jälle edasi, siis ei ole Eesti riigis ei praegu, lähitulevikus ega väga kauges tulevikus võimalik leida sellist ressursi, et me saaksime kõikidele Eesti inimestele anda maailmatasemel meditsiinilist abi. See ei ole lihtsalt võimalik!

Me oleme väga harjunud, et meil on auto-kindlustus – teeme avarii, kindlustusmaks suureneb, me oleme rõõmsalt nõus maksma iga aasta auto ülevaatuse kulusid jne. Miks me ei hoolitse oma tervise eest rohkem kui oma auto eest?

Need on sellised väiksed asjad, mida me peaksime hakkama tegema ja reaalselt, ilma parteipoliitiliste sõnakõlksudeta arvestama. Selline vaikiv, parteideülene kokkulepe peaks olema tervise tulevikuvisionides väga selge. Kas me paneme meditsiinile 30, 50 või 100 miljonit juurde – see ei lahenda kindlasti meie meditsiiniprobleeme. Eriti kui me vaatame seda, et Eesti keskmine eluiga tõuseb, mis tähendab, et 30–40 aasta pärast on neid inimesi, kes vajavad meditsiiniabi, kordades rohkem. Sellepärast peaksime pöörama oluliselt suuremat tähelepanu ja võib-olla suunama ka rohkem finantsressursi ennetustööle. Aitäh tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Head ametikaaslased! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Suur tänu kõigepealt meie külalistele nii Praxisest kui ka Tartu Ülikoolist ettekannete eest! Samuti täna oma ametikaaslasi ettekannete ja küsimuste eest! Suur tänu juhtivkomisjonile sotsiaalkomisjonile, kes selle teema oluliselt tähtsa riikliku küsimusena täiskogu ette tõi!

Sellega on meil kuuenda päevakorrapunkti käsitlemine lõppenud. Head ametikaaslased, ma täna teid! Rohkem päevakorrapunkte tänasel istungil ei ole. Istung on lõppenud. Soovin teile jõudu ja edu teie töös!

Istungi lõpp kell 13.01.

Istungi kestus 3 tundi ja 1 minut.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees